Kızıl Ağaçlar Ülkesi

Tarihî roman

Jean-Christophe Rufin

2001 Goncourt Ödülü

Çeviren: Ali Cevat Akkoyunlu

DK DOĞAN KİTAP

Kızıl Ağaçlar Ülkesi

Jean-Christophe Rufin

Çeviren: Ali Cevat Akkoyunlu

DK DOĞAN KİTAP

Yanımda, yaşadığımız yüzyılda keşfedilen,
Vilegaignon'un ayak basıp Antarktika
Fransası olarak adlandırdığı o öteki
dünyada on, on iki yıl yaşayan
biri vardı...

Montaigne, *Denemeler* I, XXXI.

1

Yamyamlar için çocuklar

Birinci kısım

– Biraz sonra içinde pişeceği suyun kaynadığını gören insanın neler hissedeceğini bir an düşünmeye çalışın, Efendim.

Denizci bu sözlerinden sonra yanan korlara üzüntüyle baktı.

– Yalancı! Yalancı! diye haykırdı yerli, doğrulurken.

– Ne demek bu? Yalancı ha? Yoksa hemcinslerinizi yemiyor musunuz? Yoksa itirazın yemeğin tarifine mi, serseri? Aslında, tüm Brezilyalıların beni yakalayanlar gibi davranmadıkları doğru, Efendim, dedi yeniden subaya dönerek. Bu beylerden bazıları esirlerini "tütsüler", evet Efendim, yani onları kızartır ya da bazen dumana tutarlar. Yoksa bunu da mı reddedeceksin, düzenbaz?

Denizci sarhoşluğun verdiği cılız ama kararlı bir güçle yerlinin hırkasına yapışmış, parıl parıl burnunu adama dayamıştı. Birbirlerinin gözlerindeki nefrette kayboldukları yüzleşme birkaç saniye sürdü. Sonra, gemici birden hırkayı bıraktı, her ikisi de bir kahkaha patlatıp, gürültüyle el sıkıştılar. Rouen Katedrali'nin büyük kulesindeki saat sekizi çalıyor, saatin her vuruşunda koca kulenin karşısındaki meyhane tüm kirişleriyle sarsılıyordu.

Uzun ve sıska vücutlu, yüzü kemikli subay bitkin görünüyordu. Bu buluşma hiç hoşuna gitmemiş gibiydi. Tamamlanacak bir görevi vardı ve sabırsızlanıyordu. 1555 yılının ortasına gelinmişti ve haziran ayı da geride kalırsa, rüzgârlar hiç de uygun olmayacaktı. Avcuyla masaya vurdu.

– Yanaşacağımız kıyılardaki tehlikenin farkındayız, dedi, soğuk bir tehditle karışık sakin bir sesle. Ne var ki, kararımız kesin: Brezilya'da yeni bir Fransa kurmak için sekiz gün içinde denize açılacağız.

Denizci ve yerli oturdukları iskemlelerde doğruldu. Sadece Brezilya kelimesinin gözlerinin derinine kondurduğu bir tebes-

süm kalıntısı ve tarif edilemeyen bazı görüntüler, ikisinin yüzünde belki de sadece düş artığı alaycı bir mimik bırakıyordu.

– Kaybedecek zamanımız yok, diye sertçe ekledi subay. Siz ikiniz, yolculuğa katılıp yerlilerle aramızda tercümanlık yapmayı kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz?

Adam yerine konmaktan keyif alan ve bu zevki uzatmak niyetinde olan denizci, kurnazlığa başvurdu.

– Efendim, dedi sarhoş ağzıyla, size daha önce de söyledim: oraya varınca, istediğiniz kadar tercüman bulursunuz. Biz Normanlar, Gobelin Kardeşler'in kumaşlarına rengini veren o ünlü kızıl ağacı bulmak için, üç kuşaktır oralara gidiyoruz. Biz ticarete çok önceleri başlamışken, orayı keşfettiklerini söylemek için insanda Portekizli utanmazlığı olması gerek.

Kimsenin konuşmasını kesmediğini görüp, daha da cesaretlendi.

– Daha karaya çıkmanızın üzerinden iki gün geçmeden, çevredeki tüm köylerden koşup gelen, sizin için tercümanlık yapmak isteyen en az yirmi kişi görürsünüz.

– Seferimize başkanlık edecek olan Şövalye De Villegagnon'un hiçbir şeyi tesadüfe bırakmak niyetinde olmadığını kaç kez tekrarlamam gerekecek, dedi subay bıkkınlıkla. Orada yerleşmek için ne gerekiyorsa, yanımızda götüreceğiz. Kendi tercümanlarımızın olmasını, kimseye bağlı kalmamayı istiyoruz.

Handaki herkesin dikkati cılız denizci ile yerlinin oluşturduğu garip ikilinin üzerinde toplanmıştı. Kuşkusuz rüzgârın sıkça yön değiştirmesine alışkın olduğu için, cesaretini ilk toplayan yine denizci oldu.

– Ne zaman yola çıkacağınızı söylediniz Efendim, bu güzel. Bana kalırsa, asıl ne zaman dönmeyi tasarladığınızı söylemeniz daha iyi olacak.

– Hiçbir zaman. Amacımız, bölgeyi kral adına iskân etmek. Bizimle birlikte yola çıkanlar, hayatlarını okyanusun öte tarafında tamamlayacaklar. Ne ihtiyaçları varsa fazlasıyla karşılayacağız ama sözlüklerinde dönmek kelimesinin yeri olmayacak. Onlar sadece kendilerini Fransız, orasını da Fransa bilecek.

– Oralara hiç gittiniz mi? dedi denizci, gözlerini kötü bir ifadeyle kısarak.

– Daha gitmedim, dedi subay, gözleriyle denizcinin bakışına meydan okuyarak. Ama Doğu'da çok yer gördüm.

Denizci hayatın bağışladığı bir avuç eti sıska kemiklerine asarak doğruldu. Ciddi bir ifade takınıp, konuştu:

– Ben de, ben de Doğu'ya gittim. Tatlı bir düş gibiydi! İnsan

orada kendini evinde sanıyor. Amerikalar, bambaşka. O kahrolası yolculuğu dört kere yaptım. Her seferinde de yeni bir Fransa kuracağınızı söylediğiniz Brezilya'ya. Hepsini tattım: ateşli hastalıkları, bir mucize sonucu ellerinden kurtulduğum yamyamları, şimdi de gemilerimize aborda olup ellerimizi, ayaklarımızı kesen Portekiz köpeklerini. Bütün bunlara dayanma gücünü nereden buldum, sanıyorsunuz?

Kupasını dudaklarına kadar götüren genişçe bir kol hareketiyle, göze görünmeyen bir savı uzaklaştırdı.

– Sakın bana zenginlikten söz etmeyin! Altın, papağanlar, boyalar, bütün bunlar buradan kıpırdamayan armatörlerimizi semirtir. Basit denizcilere gelince, işte, bakın: ellerinde kalan tek şey hayatları, onu da... Hayır Efendim! Bütün o sıkıntılara –bunları söylerken, sanki Amerikalar'da çektiklerinin tek nedeni o zavallıymış gibi gizlice yerliye baktı– göğüs germe gücü veren tek şey, buraya dönme umuduydu.

Denizci yumruklarını masaya dayadı, tüm gücünü son cümlelerine verdi.

– Sizi kırdığım için çok üzgünüm, dedi. Yine de kesin kararımı bir an önce duymanız gerek: ben gelmiyorum.

Subay dudaklarını ısırdı. Başka zaman olsa, bu inatçı keçiyi pataklamasını bilirdi. Ne var ki adamı dövmeye kalksa mürettebattaki tüm hür denizcilerin yarından tezi yok, cızlamı çekeceklerinden emindi. Geriye yerli kalıyordu demek. Beriki ilk reddin onu ne biçim bir dehşetin ortasına saldığını, geç de olsa anladı. Şimdi tüm gözler üzerindeydi.

Yaklaşan yazın sıcağına rağmen, düğmelerini yakasına ve bileklerine kadar iliklemişti. Bu önlemin nedeni ne rahatlıktı, ne de zarafet: düğmelerini nereye kadar açmasının uygun olacağını bilmiyordu, hepsi bu. Zavallı adam Fransa'ya varışını izleyen birkaç ay boyunca bu konuda bir sürü suç işlemiş, serinlemek gibi masum bir amaçla da olsa, en mahrem yerlerini halkın gözleri önüne sermek saygısızlığında bulunmuştu. Bu yüzden fazlasıyla alay konusu olmuştu.

İyi yürekli insanlar, isteseler, adamcağızı haklı çıkaracak bir sürü neden bulabilirlerdi. Brezilya ormanlarında savaşırken düşmanlarınca yakalanmış, sonra da aralarında şimdi yanında oturanın da bulunduğu bir grup Fransız denizcisi tarafından satın alınmıştı. Gelecek ziyaretlerinden birini Normandiya'ya yapacağını söyleyen Kral II. Henri'yi onurlandırmak isteyen bölge tacirleri elli ırkdaşıyla birlikte zavallıyı Fransa'ya göndermişlerdi. Daha

Rouen'a ayak basar basmaz yakalandığında üzerinde bulunan tüylere sarınıp, kral ile kraliçenin önünde dans etmesini istemişlerdi. Kralın karşısına çırılçıplak çıkmışken, basit Fransızların önünde neden giyinmesi gerektiğini pek anlayamıyordu.

– Ee? dedi subay yerlinin kararsız soluklarla böldüğü sessizliği daha fazla uzatmamak için.

Adamcağızın içinde korkunç fırtınalar kopuyordu. Brezilya adını duymak bile ormanları, dansları, avları anımsatıyordu. Amerika göklerinin, bitkilerinin, kuşlarının rengi, Rouen'ın gündelik hayatının ağzına dek griyle doldurduğu ruhunu yıkayacaktı. Ne var ki hükümdarın önünde, terine şehvetle karışan ince bahar yağmurunun altında dans ettiği o ilk günden beri buraya âşıktı. Yakalandığında, kendini ölü kabul etmişti. Oysa daha sonra, aynı deyimle, Rönesans'la bezenen Fransa'da kendini yeniden doğmuş gibi hissetmişti. Catherine de Médicis'nin buyruğu üzerine, ırkdaşlarıyla birlikte serbest bırakılmış, sonra da Rouen sokaklarında sürtüp durmuştu. Bir gün öğleden sonra, Kuzey Kulesi'nin gölgesinde uzanmış dinlenirken, babası varlıklı bir berber olan gürbüz bir Normandiyalı kızın dikkatini çekmişti. Kız öylesine diretmişti ki, sonunda annesi ile babası yerliyi evlerine kabul etmiş, giydirip kamını doyurmuşlardı. Sonunda, onları örnek alan başka dört çiftle birlikte, evlenmişlerdi.

Karısının kırmızı yanaklı, sağlıklı görüntüsü yerlinin gözlerinin önüne gelip, ormanlara dönme fikrinin çekiciliğine direnmesine yardımcı oldu.

– Hayır, dedi basitçe.

Oldukça basit bir cevaptı ama yetersiz Fransızcası daha fazla söylemesine izin vermiyordu. Ancak o tek kelimeye yüklediği kararlılık, birden vahşileşen ifadesi, dediğinden kolay kolay dönmeyeceğini pek de iyi anlatıyordu.

Aylar süren hazırlıklar sonunda bitkin düşmüş olan subay, önüne dikilen bu son engele umutsuzca bakıyordu. Cesaretini yitirmek üzereydi ve kamburlaşan sırtı, sarkık kolları ile eğik duran başı durumunu açıkça ortaya koyuyordu.

Bütün han bu işle meşguldü. Çok sayıdaki gemici, konuşmaları sessizce dinlemiş, şimdi de alçak sesli tartışmalarla bu konudaki görüşlerini söylemeye başlamıştı. Birden, en karanlık ve en soğuk köşeye sıkıştırılmış masadan kalkan, daha önce kimsenin dikkat etmediği bir adam mırıltılara son verip, her şeyi kökünden değiştirecek dört kelimeyi sahnenin ortasına yerleştirdi:

– Siz de çocukları götürün.

Subay bu cümleyi söyleyeni görmek için arkasına baktı. İskemleler döşemenin taşları üzerinde gıcırdayarak döndü. Herkes gözlerini loşluğa dikmiş, konuşanın hatlarını seçmeye çalışıyordu. Beriki kendini daha iyi göstermek için masasının üzerindeki mumu önüne çekip, kendi yüzünü aydınlattı. Masanın ardındaki ufak tefek, kamburlaşmış biriydi; tek tük gri saçların oluşturduğu cılız perçemini taftadan bir takkenin altına tıkıştırmıştı. Saçlarından daha gür olmayan kısa bıyığı ince dudağını süslüyor ve bükülen uçlarıyla dudaklarını biçimlendiren tebessümü güçlendiriyordu. Çevresindekilerin onu yeterince süzdükten sonra konuya dönmelerini iyilik dolu bir hareketsizlikle bekler gibiydi.

– Çocukları mı, Bayım? Ne demek istiyorsunuz? diye haykırdı subay. Sesinde, bir hayalet karşısında olup da onun varlığından emin olmak isteyen insanların aşırı güveni vardı.

Beriki gösterilen saygıdan duyduğu memnuniyeti kanıtlamak için başıyla belli belirsiz bir selam verdi.

– Efendim, çocukların yabancı dile ne kadar yatkın olduklarını herkes bilir. Yetişkin bir tutsağı yabancı bir toprağa bırakın, birkaç alışıldık kelime etmesi için on yıl beklemeniz gerekir. Oysa bir çocuğun telaffuz yanlışı yapmadan kolaylıkla konuşması için on hafta yeterlidir.

Bu son yorum, handakilerin yabancının konuşmasında da garip bir vurgu olduğunu düşünmelerine yol açtı. Fransızca'yı kusursuz konuşmasına rağmen, adamı hem sevimli, hem de kuşkulu kılan bir Güney esintisi. Provence'a özgü doğal bir telaffuz ya da eğitimli bir İtalyan'ın neredeyse kusursuz dilbilgisinin belirtisi hafif vurgu.

– Neye dayanarak bu kadar kesin konuştuğunuzu sorabilir miyim, Bayım?

– Bana kalırsa bütün bunlar benim dışımda, sağduyuyla anlaşılıyor olmalı. Yine de, aslında kim olduğumu sorarak beni onurlandırdığınıza göre, adımın Bartolomeo Cadorim olduğunu ve Venedik Cumhuriyeti'nden geldiğimi söyleyeyim.

İnsanın içini karartan açıklamalar vardır. Din adamı tavırlı bu Venediklinin bu limanda, hem de tam bu anda görünmesi, biraz casusluk kokuyordu. Oysa adam çevredekilerin sessiz düşmanlığı ve mırıltıları yüzünden korkmuş olmaktan çok, eğleniyor gibiydi.

– Yüzbaşı Le Thoret, Malta şövalyelerinden, dedi subay bu kez. Bretagne tümamirali Şövalye De Villegagnon'un emrindeyim.

Venedikli herkesi bunca rahatsız eden tebessümünü sona erdirmeden, subayı selamlamak adına masasının ardında yarım ya-

malak doğrulur gibi yaptı. Sonra hiçbir şey olmamış gibi sözlerini sürdürdü:

– Venedik Cumhuriyeti uzun zamandır dünyanın uç bölgeleriyle ticarî ilişkiler içinde olduğundan, bu konuda oldukça geniş bir tecrübemiz var. Çin'de ya da Yakındoğu'da şimdiye kadar karşılaştığınız en iyi tercümanlar, kervanlarımızla Doğu'ya giden çocukların içinden çıktı. Kaldı ki, İspanyollar da aynı yöntemi uyguluyor. Mesela Meksika'da Azteklerle anlaşmak için başta ellerinde Malinche denen o yerli kadından başkası yokken, çocuklar sayesinde, her işleri için bir sürü tercümana sahip duruma geldiler.

– Peki, size göre gönderilecek bu çocukların kaç yaşında olmaları gerekir? diye sordu, adamın söyledikleriyle ilgilenmeye başlayan Le Thoret.

– Beş ya da altı yaşındakiler harika olur.

– İmkânsız! diye bağırdı subay. Şövalye De Villegagnon gemilere tek bir kadın bile alınmaması için kesin emir verdi. Sizin dediğiniz yaştaki çocuklar bence annelerine ya da dadılarına ihtiyaç duyar.

– Daha büyükleri de uygundur, diye devam etti Venedikli. Dediklerine göre bu yabancı dil yeteneği vücuttaki değişikliklerle birlikte kayboluyormuş.

Organlar ile kavrayış arasındaki tuhaf ilişkiler hakkında başka yorumlar yapmak üzereyken, subayın yüzünün kızardığını görüp, sustu.

– Üstelik hem gidecek durumda olacaklar, hem de fazla yaramaz görünmeyecekler, dedi Le Thoret düşünceli düşünceli.

Müstakbel koloniye adam bulmak pek de kolay olmamış, yaşam boyu toprak sahibi olma rüşvetine rağmen, hiç gönüllü bulamamışlardı. Vahşi yamyamlarla ilgili korkunç söylentiler baldırı çıplakların yüreğini umuttan çok, korkuyla dolduruyordu. Bu cahiller yoksulluğun onları mahkûm ettiği bilindik her türlü ölüm şeklini hemcinslerince yenilip yutulmak ihtimaline tercih ediyorlardı. Bir de üstelik çocuk ihtiyacı çıkıyordu şimdi. Yine de bunun daha iyi fikir olduğu ve Villegagnon'un bu öneriyi duyar duymaz kabul edeceği açıktı.

– Demek, söylenenler doğru, diye sözünü sürdürdü Venedikli. Olabildiğince tabiî görünmeye çabalıyordu. Demek Rio'ya gidiyorsunuz? Demek Portekizlilere bu kazığı atmakta kararlısınız? Oysa denildiğine göre, Brezilya konusunda tek söz sahibi olduklarını papa bile kabul ediyormuş.

– Bir İspanyol papanın Yeni Dünya'yı İberyalılar arasında pay-

laştırmış olması bizi hiç ilgilendirmiyor, dedi subay. İki aydır aynı teraneyi yinelemekten öylesine bitkindi ki, gözlerini ovuşturdu. Kimse bize Âdem'in Fransa'yı Amerikalar'ın zevklerinden mahrum eden vasiyetini göstermedi.

– Güzel söz! diye haykırdı denizci, kupasını kaldırarak.

Tüm içkiciler o ana kadar subayın ciddiyeti yüzünden gemledikleri kahkahalarını patlatmak için tek bir işaret bekliyorlardı. Le Thoret bir arkebüz tarafından parmağı uçurulan kemikli elini kaldırarak gürültüyü kesti.

Tüccara kuşkuyla bakarken, birden bir yabancıyla karşı karşıya olduğunu hatırladı.

– Daha fazlasını öğrenmeye çalışmak yararsız, Bayım. Kral bu işin sadece Fransa'yı ilgilendirdiğini söylüyor ve fazla yayılmasını istemiyor.

Masaların üzerindeki kupaları titreten saatin dokuz olduğunu bildiren vuruş gereksiz konuşmalara noktayı tam yerinde koydu. Venedikli yediği haşlamanın parasını ödedi, subaya tuhaf bir tebessümle iyi yolculuklar dileyip, küçük adımlarla çekildi. Denizci uyuyakalmıştı. Yerli karısının yanına döndü. Le Thoret büyük meydana çıkarken yağmaya başlayan sinsi yağmurun altında ürperdi. Büyük yolculuktan önceki bu son hafta biraz dinlenebilmeyi ummuştu. Oysa dinlenmek yerine, bütün yetimhaneleri gezmek zorundaydı şimdi...

İkinci kısım

Teberler gibi yan yana dizilmiş bir sıra söğüt, çayırların falezlere doğru kaymasını güç bela önlüyor, ayaklarının altına sinmiş deniz sadece görünmez bir dalganın çatlama sesiyle fark ediliyordu. Esmekte geciken açık deniz rüzgârı kocaman bulutları esnetiyor, otları kurutmayan güneşi bembeyaz gösteriyordu.

Çayırın yeşilinde, neredeyse hareketsiz doru at, sükûnetle otluyordu. Sağanakların neminden sonraki bitmek tükenmek bilmez aydınlığı coşturan sinekleri kovmak için, arada bir kuyruğunu kuvvetle sallıyordu.

– Bak, diye fısıldadı Just, o işte.

– Nereden biliyorsun? diye endişeyle sordu yanı başına uzanmış kız çocuğu.

– Üç sekisi var, krala layık, dedi sabırsızca.

– Sekili mi? diye sordu küçük kız.

– Evet, dedi ağabeyi, aynı sabırsızlıkla. Toynakların üzerindeki şu beyaz çizmeler işte: onda üç tane var, krala layık.

– Bilgiçlik yapmayı bırak, işçilerle sürterken duyduğun bir kelime için de bana çocukmuşum gibi davranmaktan vazgeç.

– İndir kafanı, Colombe! Yerimizi belli edeceksin.

Oysa at, sanki çocukları hiç duymamış gibi, otlamaya devam ediyordu.

– Her neyse, sekili ya da değil, Bay De Griffes'in aygırı olduğunu bilmek için bilgin olmaya gerek yok.

Just topraklarına gizlice girdikleri varlıklı ama nefret edilen komşunun adını duyunca irkildi.

– Ondan bahsetmesen olmaz mı!

Hâlâ imrenerek ata bakıyordu.

– Haklısın, diye başını salladı Colombe. İstersen ... adı, haydi Gringalet, diyelim!

– Gringalet, Bay Gauvin'in tören atı! diye gülerek tekrarladı Just.

Harekete geçmiyor, karınlarını sırılsıklam eden ıslak otlara ve bezden gömleklerini aşıp derilerinin üzerine kocaman topaklar bırakan çiy damlalarına rağmen toprağın üzerine yan yana uzanmış, dalgınca bakmaya devam ediyorlardı.

At kafasını kaldırdı, kim bilir hangi yengecin ya da ölü kuşun kokusuyla yüklü tuzlu havayı soludu; bir an sanki uzakta dalgalarla gelip giden çakıl taşlarının gürültüsünü dinliyormuş gibi kaldı.

– Sahibinin kulağına bir şeyler söylediği kesin, dedi Colombe. Baksana, dinliyor.

Gauvin'in, Kral Arthur'un muzaffer ve mert yeğeninin, bitmez tükenmez Normandiya günleri boyunca okudukları maceraların kahramanı o ebedî gezgin ve bağımsız şövalyenin adını duyunca, küçük oğlanın siyah gözleri parlamaya başlamıştı. Yatmakta olduğu yerden, belli belirsiz ileri atılır gibi yaptı.

– Haydi ya, gitsene! diye ağabeyini yüreklendirdi Colombe.

Just düşünden uyanır gibi oldu, kız kardeşine baktı, ipi sağ eline aldı ve tek kelime etmeden yavaşça doğruldu.

– Haydi, kendini Bel Hardi, beni de sevgilin olarak düşle. Bunu benim için yap.

Yüksek ve otoriter bir sesle emrini vermişti. Oğlan bir an atın onları duyduğunu ve kaçacağını sandı. Tehlikeyi gördü ve daha fazla tereddüt etmeden, fırladı.

İki yumurcak, usta tavşan avcıları gibi davranmış, hayvanı huylandırmamak için rüzgâr altında yer tutmuşlardı. Yaklaşmak için, ani hareketlerden kaçınarak, atın şaşkınlığından yararlanmak gerekliydi. Just ayağa kalkar kalkmaz ata doğru kararlı bir şekilde ama yavaşça ilerledi. İpi arkasına saklamıştı. Hayvan kulaklarını kısmadan, gözlerini açmadan yaklaşmasına izin verdi. Oğlan ata dokunacak kadar yaklaştığında, elini hayvanın hâlâ yağmurun nemiyle buğulanan boynuna uzattı ve okşamaya başladı. Yüksek atın omzuna ancak varıyordu. Yanaştı ve kollarını hayvanın boynuna doladı.

Just bu hayvana karşı, sadece –belki de– Gauvin'in atı Gringalet olduğu için değil, özellikle kendi karmakarışık saçlarının benzeri, ateş kırmızısı gölgeleri olan koyu yelelere sahip olduğu için, gerçek bir sevgi duyuyordu; bu renkler tanıdıktı. İp boynuna dolanmışken, bir ucunu atın yanağına doğru uzattı ve hiç acelesiz

bu basit yuları atın ağzının üzerinde düğümledi. Aygır hiçbir telaş belirtisi göstermedi. Çocuk ipin öbür ucunu eline alıp, uzun bir lonj gibi gerdiğinde, atın artık kendi hareketlerine uyduğunu görüp sevindi. Yürümeye koyuldu, iki koyu gölge çayırların üzerinde geniş bir daire çizdi. Ufukta bir deniz parçası toprağın yeşilini yine damlaların toplanmaya başladıkları siyah gökyüzünden ayırıyordu. Just hayvanın gözlerinin ıslak çimenlerden yansıyan güneş ışınlarıyla kamaşmaması için, atı biraz daha döndürdü. Sonra atın yelesine yapıştı, ayağını hayvanın bacağına dayayarak, bir sıçrayışta üzerine bindi. Topuklarını kullandı ve at yeni efendisine itaat etti.

– Colombe, diye seslendi. Gelebilirsin!

Just hayvanın üzerinde dimdik oturuyordu ama gururlu halinde biraz endişe de vardı. Şimdiye kadar sadece malikânenin bir deri bir kemik sütçü beygirlerine binmeye alışıktı. Gözlerinde bir kahkaha görünmesine, neşeyle haykırmamak için dudaklarının amansız bir gayret sarf etmesine rağmen, ensiz suratı aldırmaz görünmeye çabalıyordu. Uzun ellerinin ucundaki basit dizgini belli belirsiz kavramıştı. Dev gibi hayvan ile on beşlik binicisinin birbirlerine zıt zarafetleri öylesine doğal bir uyum içindeydi ki, çocuğun iradesini atın gücüyle birleştiren bu zor görülür bağ, gereksiz kalıyordu.

Colombe çiyden vücuduna yapışan elbiseye aldırmaksızın, kazanılan zaferden sevinçli, koşarak yaklaştı.

– Bravo, diye haykırdı. Şimdi, binmeme yardım et.

– Binmek mi? Hayır, sen bir hanımefendisin ve soylu hanımlar tören atlarına binmezler.

– Kes bunları, Just. Bu bir tören atı değil, Bay De Griffes'in atı. Haydi, kolumdan çek beni.

Colombe'un yağmur yüzünden koyulaşmış ve düzleşmiş sarı saçları kızcağızın yüzüne yapışmıştı. Oysa kirpikleri, saçları gibi sırılsıklam olmasına rağmen, soluk renklerini korumuşlardı. Bu kirpikler gözlerini altın bir kemerle çevreliyor, bakışlarını bir taraftan aydınlatırken, bir taraftan da alaycılık ve gizemle dolduruyordu. Gözler öylesine ilgi ve heyecan uyandırıyordu ki, Colombe daha küçük yaşta bakışlarını kullanmayı öğrenmişti. Tam da şimdi Just'e yaptığı gibi, gözlerini birine diktiğinde, niyeti her türlü direnişi sonuna kadar kırmak oluyordu.

– Tamam! diye razı oldu beriki. Koluma yapış.

Colombe oğlanın dirseğine tutunup, kendini çekti. Just'ten iki yaş daha küçük olmasına rağmen, neredeyse onun boyunda, fa-

kat daha zayıf, daha narindi. Atın sağrısında zarifçe doğruldu ve bacaklarını çevik bir hareketle hayvanın iki yanından sallandırdı. Sonra da doğal bir tavırla, çıplak kollarını Just'ün beline doladı.

– Bel Hardi, diye mırıldandı kulağına. Eğer bu at gerçekten de Gringalet ise, o zaman bizi masal ülkesine götürmeli.

Ne var ki Just bacaklarını dikkatlice sıkıp, hayvanı yavaşça yürüttü. Atın daha önce gösterdiği güvenden uzaklaşmış olduğunu hissettiği için, endişeliydi. Hep dalgın, düşlere dalmış, neredeyse uykuda gibi görünmesine rağmen Just hayvanlara, bitkilere, doğayı oluşturan hemen her şeye karşı aşırıya varacak kadar duyarlıydı. Atın, belki de Colombe'un çığlıkları yüzünden, belli belirsiz bir kaygıyla titrediğini hissediyordu. Oysa bütün insan işaretlerini, en zor ayırt edilenlerine varana kadar bütün ruh farklılıklarını anlamayı bilen, gözleri durmaksızın hareket eden Colombe hayvanlara ve işaret vermeyen şeylere karşı tepkisizdi. Gülmeye ve tiz sesiyle bağırmaya devam ediyordu.

– Çite doğru gidelim! Şunu yola çıkarsana.

Atı onları taşıyacağı yere kadar götürmeyi Just de istiyordu. Ne var ki içi endişeyle doluydu. Çayırın girişine vardıklarında, sabırsız Colombe kapı görevi gören iğreti dalı bir ayak darbesiyle yere yıktı. Kenara sıçrayan at neredeyse üzerindekileri yere düşürüyordu.

– Daha sakin, Colombe!

Hayvan, koruluğa giden yola kendiliğinden girdi. Kısa sürede, alt dalları ağaç altlarını aydınlık ve tehlikesiz hale getirecek denli yüksek ve güvenli kayın ağaçlarının arasındaydılar. At sakinleşir gibiydi. Yol yükseliyor, korunun öbür ucundaki geniş vadiye ve vadiyi çevreleyen tarlalara hâkim küçük bir tepeye varıyordu. Uzaktaki bir çukurda, Bay De Griffes'in hâlâ ahşap iskelelerle çevrili yeni şatosunu seçebiliyorlardı. Çatıcılar büyük merdivenle gözcü kulelerinin üstünü kapatmaya çalışıyorlardı.

– Burada durmayalım, adamlar bizi görebilir dedi Just, atı topuklayışını ve belki de inşaat halindeki bu şatoyu her gördüğünde duyduğu heyecanı kız kardeşinden saklayışını haklı göstermek niyetiyle.

İtalya'yla ilgili sevdikleri ne varsa, ışığa açılan kocaman pencereler, balkonların yontulmuş sütunları, cephelerin eskiyi anımsatan süslemeleri, her şey semiz birer arpalık gibi, bu uğursuz De Griffes'in oluyordu. Yargıç, tüccar, üstelik de tefeci olan De Griffes'in İtalya'da bir şeyler satmak isteyen herkesi tanıyan bir vekilharcı vardı. Oysa onlar, kendini silahlara ve fetihlere adamış bir

babanın baş döndürücü izinde, daha bebekliklerinden beri bu sanat ülkesinde büyümüşken, sonunda bir derebeyi kışlasında yaşar olmuşlardı.

Bu düşünceler içlerini karartmış, aynı yoldan geri dönerken konuşmaz olmuşlardı. Hâlâ yüksekten giden yol karşılarına birden eski şatolarını, Clamorgan'ı çıkardı.

Şato bir zamanlar çok ünlüydü: burçları, surları, kalkar köprüsü vardı. Oysa şimdi, yanına yaklaşıldığında, çevresindeki hendeğin kupkuru olduğu, köprününse artık kalkmadığı fark ediliyordu. Kalenin burcuna gelince, kaderini devasa bir sarmaşığın ellerine terk etmiş, beriki de burcun yıkılmasını önlerken, onu soluksuz bırakmaya başlamıştı.

Uzaktan bakıldığında, Clamorgan hâlâ göz alıcıydı. Colombe ve Just de şatoyu tam böyle görmek istiyorlardı. Ne var ki malikânenin uçsuz bucaksız toprakları, Bay De Griffes'in becerikli çiftçilerin elindeki tarlalarının aksine, neredeyse terk edilmişti.

– Daha çabuk, topukla şunu, Bel Hardi, diye haykırdı Colombe. Şatoyu görmek küçük kızı bu at gezintisinin düş dünyasına geri getirmişti.

Oysa Just ata sert davranmak niyetinde değildi. Gökyüzü ardında güneşin bir an için de olsa el salladığı son pencereyi de kapatmıştı. Birden hava kararmış, soğumuştu. At fırtına korkusuyla başını kaldırıp kaldırıp, indiriyordu.

– Geri götürelim, dedi çocuk, hayvanın başını çevirirken.

– Hayır! diye haykırdı Colombe. Kırk yılın başında buraya eğlenmeye gelmişken.

Her şeyden önce, sözünün dinlenmemesine öfkeleniyordu. Oysa Just kız kardeşine sırtını dönmüştü: bu yüzden onu etkilemek için bakışlarından yararlanamayacaktı. Ağabeyinin omuzlarını yumruklamaya başladı. Ne var ki bu cılız yumruklar oğlanın gürbüz kemiklerinden sızıyor, beriki de aygırı dönüş yolunda yürütmeye devam ediyordu. Colombe ağlamak üzereyken yolun üzerine doğru sarkmış bir söğüt dalı görüverdi. Altından geçerken, dala uzandı ve gürültü çıkarmadan kırdı. Yaprakları sıyrıldıktan sonra, dal oldukça uygun bir değneğe benzemişti. O zaman gücünü topladı, bir eliyle Just'ün gömleğine yapışıp, öteki elindeki değneği olanca hızıyla aygırın kıçına indirdi. Hayvanı dörtnala kaldıran, acıdan çok ani korku oldu. Just iki eliyle atın yelesine yapışarak düşmekten kurtuldu ama elinden kaçırdığı yular hayvanın yanaklarını dövmeye başladı, ürküntüsünün artmasına ve dörtnalını daha da hızlandırmasına neden oldu.

Böylece şatoya doğru inmeye başladılar, sonra, yol yeniden denize doğru döndüğünden, şatodan uzaklaşıp bir duvar boyunca uzanan ve nadasa bırakılmış tarlaya yöneldiler. Hiçbir şey yapamayan Just, korkudan geriye kalan azıcık bilincini düşmemek için kullanmaya çalışıyordu. Yol biraz daha ötede, dereden geçecekti; dereden hemen önce attan atlayıp, düşmenin şiddetini derenin dibindeki çamurda yumuşatmaları gerektiğini düşündü. Oysa at ona oraya kadar bekleme iznini vermeyecekti. Önü sekili bir çeşmenin yanından geçerken, at yana doğru sıçrayıp binicilerini yere devirdi. Oğlan yüksek otların üzerinden yuvarlandı, canı acımadı. Daha hafif olan Colombe ise sekinin köşesine kadar uçup, şakağını vurdu. Yüzünün üst kısmı biraz kanayarak, sırtüstü kaldı. Just yanına vardığında, kız kardeşinin baygın olduğunu gördü.

Usulca başını kaldırdı, konuştu, öptü, kollarında salladı. Saniyeler geçtikçe, atın gittikçe uzaklaşan dörtnalı ile sessizliğin içinde çeşmenin şıpırtısından başka bir şey duymaz oldu. İşte o zaman Clamorganların soylu varisi, kız kardeşinin Bel Hardi diye adlandırmaktan çekinmediği Just'ün aklı tümüyle başına geldi. Ve Colombe hâlâ uyanmıyordu. Just daha çok yakındaki çocukluğun ses değişmesiyle parçalanmış, kısık ve uzun bir çığlık attı. Colombe'un kalbini dinledi: attığını duydu. Yaşıyordu. Kızcağızı kollarının arasına aldı, hafif ve sırılsıklam olduğunu, ayakkabılarından bir tekini yitirdiğini düşünecek zamanı oldu. Sonra gözleri hâlâ baygın olan yükünün üzerinde, koşarak uzaklaştı.

– Sevgili, sevgili, diye inliyordu hıçkırıkların arasında, sakın ölme! Hiç ölme! Hep yanında olacağım.

Üçüncü kısım

O yıllarda Fransa savaşı yaşamadan, savaşıyordu. Geçen yüzyılın sonundan ve VIII. Charles'ın doğu düşlerinden beri, kumandanlarına özel av alanı olarak İtalya'yı seçmişti. O kumandanlar mağlubiyet sonucu kazanılmış da olsa, İtalya'dan şan ve şöhretle dönüyorlardı. Hemen sonra kaybedecekleri krallıkları fetihten büyük zevk alarak, bozulmak için yapıldıkları kesin ittifaklar kuruyor, kuralsız görünen bu kavgada ellerindeki kozlarla, krallar, hanımefendiler ve süvarilerle istedikleri gibi oynuyorlardı. Zırhlı önderlerin, sanat âşığı prenslerin ve komplolardan başları dönmüş fatihlerin bu karmakarışık koşuşturmacasının Fransa krallığına büyük bir yararı vardı: bu kargaşa Fransa'ya barış sağlıyor ve ordularını uzaklarda oyalıyordu. Hiçbir şey, hatta Pavie Bozgunu bile Yüz Yıl Savaşları'nın sonunda kurulan düzeni yıkmayı başaramamıştı. Ambarlar ağzına kadar ürün doluydu, ülkenin her yanından kumaş, şarap, baharat ve zanaatkârların zarif eserleri getiriliyordu. Gezgin krallar kullarının ve prenslerinin ayağına geliyordu: soylular topraklarında yaşıyor, topraklarını zenginleştiriyorlardı. Her yerde antik görünüşlü İtalya'nın renklerini taşıyan şatolar yükseliyordu.

Dom Gonzagues manastırın penceresinden bakarken bunları düşünüyordu. İnce Normandiya yağmuru gözü acıtacak yeşillikteki kaygan çayırın üzerine sessizce düşüyordu. Semiz öküzlerden, keçilerden, memeleri gergin ineklerden, yağmurdan sırılsıklam olmuş yaprak hevenkleriyle kaplı ve sonrası için mucize gibi bir ürün vaat eden elma ağaçlarından yayılan huzur yaşlı askerin yüreğini, kendi istemese de sıkıştırıyordu. Malta şövalyelerinin haçını takıp Şövalye De Villegagnon'un peşine düştüğü günden beri yaşadığı yirmi yıl sadece kılıçla, boş mideyle ve cebrî yürü-

yüşle geçmişti. Türklerle önce Cezayir önünde, sonra da Macaristan'da savaşmış; Milano'da imparatorluk yanlıları, Boulogne'da İngilizlerle onurlu ama ganimet elde edemediği çarpışmalar yapmış; sonunda da Trablus'u yitirmişti. Ve o ömrünü savaş alanlarında yıpratır, alevlere, haşarata, kötü yemeklere katlanırken, bu önündeki çayır yeşilliğinden hiçbir şey yitirmemiş olmalıydı.

Bütün bunların yerine, l'Agenais'deki konağında huzurlu bir hayat yaşayabileceğini düşündükçe... Ağabeyleri kendilerinden ne kadar küçük olduğuna bakmamışlar, üzerinde basit ve mutlu bir yaşam sürebileceği bir toprak parçası bağışlamışlardı. Böylesi düşünceler, bu yağmurlu bölgelere geldiği günden beri neredeyse her gün ona işkence ediyordu. Tanrı'ya şükürler olsun ki, biri kasığında, biri de omzunda, onu bu yapış yapış umursamazlıktan çekip çıkaracak, eski vuruşmaların anısıyla gelecek vuruşmaların zevklerine yöneltecek iki arkebüz hatırası vardı. Zaten iyice düşününce, ineklerle ne yapacağını bile bilmiyordu...

Bir rahibenin tatlı sesiyle adını söylemesi bu yarı yarıya bastırılmış melankoli dalgasını tümüyle kovdu.

– Dom Gonzagues de La Druz?

– Ta kendisi, Hemşire!

Kısa boylu, tıknaz, parlak gözlü, keskinliğiyle kendi kendini kesmiş izlenimi verecek sivrilikte bir sakal, yakanın dibindeki bıçak yarası: savaşta olmamasına rağmen, Dom Gonzagues tepeden tırnağa kılıçlarla, hançerlerle donanmıştı. Kızararak hazırola geçtiğinde, taş tonozlu büyük odayı bir silah şıkırtısı kapladı. Başrahibe askerin kaskatı duruşunu görünce, gülümsedi. Yaşlı askeri rahibe kimliğinden çok kadın oluşunun rahatsız ettiğini açıkça gördü. Bundan gizli bir haz duymadığını kimse iddia edemezdi.

– Mektubunuzu dün aldım, dedi başrahibe, Dom Gonzagues'in üç adım ötesinde durup, güzel mavi gözlerini ondan ayırma lütfunu göstermeden. Demek, Amerikalar'a gönderecek yetimlerin peşindesiniz?

– Evet, Hemşire, diye kekeledi eski asker; Tanrı'nın kendi hizmetine böylesine güzel bir rahibe ayırmış olmasını içinden küfürlerle lanetliyordu.

– Size bu konuda yardımcı olmak için büyük bir istek duyduğumuzu bilin ve Şövalye De Villegagnon'a da söyleyin. O yeni topraklara İsa Efendimizin sözlerini yaymaya giderek, iman örneği veriyorsunuz. Tanrı benim için başka bir yol seçmeseydi, size ilk katılacaklardan olurdum.

Bu, zavallı Gonzagues'e daha şimdiden vahşilerin arasında olma isteği hissettirecek cinsten bir açıklamaydı: zamanlarını bundan daha sapkın bir işle geçirebileceklerini tahmin bile edemezdi. Yine de yüzündeki kıllardan bazılarını kaldırarak, sanki gülümsermiş gibi göründü.

– Sadede gelelim, dedi başrahibe. Yetim çocuk arıyorsunuz. Eski zamanlarda, elimizde istemeyeceğimiz kadar çocuk bulunurdu. İçimizde bunu hatırlayanlar var hâlâ. Ancak, ülkede öylesi bir zenginlik var ki, bütün ihtiyaçlar karşılanıyor. Doğru, daha hâlâ birkaç yoksulumuz var. Ne mutlu bize ki, Hıristiyan'ın sadaka verememekten dolayı cennete gidemeyeceği zamanda değiliz. Ama yetim, hiç kalmadı komutan, hiç kalmadı...

Başrahibe bunları söylerken uyum ve kudsiyetle iki kat daha kusursuz hale gelen güzel başını sallıyordu.

– Bu söylediklerniz, bize önerecek kimseniz olmadığı anlamına mı geliyor? diye sordu ateş karşısında uzun süre bocalamamış Dom Gonzagues –ne var ki kadınların silahları karşısında kendini hep daha güçsüz, daha donanımsız bulmuştu.

Tam da bu sorusuyla, konuşmayı belli bir çıkış noktasına getirdiğini düşünüp, becerikli olduğuna karar verdi. Oysa başrahibe yenilgiyi kabul etmeye hiç de hazır değildi. Taş duvarların kalın sessizliğinde, yüreğindeki inatçı sıkıntı, konuşma ve belki de gülme fırsatını olabildiğince uzatmasını buyuruyordu.

– Tabiî Komutan, dedi. Tabiî bir önerimiz var, dedi bu kez bakışlarındaki yıldırımı elma ağacına çevirerek.

Dom Gonzagues'in ağzından memnuniyetini gösteren bir çığlık yükseldi; sonra da, dudaklarının ucuna kadar gelen sövgüyü bir dil hareketiyle durdurmayı başardığı için, kendi kendini kutladı.

– Önerimiz var, diye sözünü sürdürdü başrahibe. Var, çünkü günah hâlâ mevcut ve ten azgınlıkları hâlâ evlilik dışı çocuk doğmasına sebep oluyor. Arzularının tuzağına düşen zavallı kızların tek çaresi çocuklarını doğurmak. Cemaatler de bu çocukları bize getiriyor. Yine de, gitgide daha çok aile Tanrı'ya karşı bir küfür olan böylesi çocukları kabul ediyor sanki. Üstelik, diye devam etti, bir sır verecekmiş gibi, onları cesaretlendiren papazlar da var. Sahilde, denizcilerin suyun üzerinde uzun günler geçirdiği bazı köylerde, papazların dindaşlarını gebeliğin her kadına göre daha uzun ya da daha kısa sürebileceğine inandırdığını biliyor muydunuz? Sözüne çok güvendiğim biri, bana on sekiz aylık bir hamilelik sonunda doğan bir çocuktan söz etti. Tüm köy doğumu babanın dönüşüne kadar geciktiren tabiatın bilgeliğini övüyormuş. Tabiî za-

vallı adam da, çocuğun kendine benzediğini söylüyormuş...

Gebeliğin korkunç mekanizmasının bir kadın tarafından dile getirilişi karşısında sessizce başını eğen Dom Gonzagues'in içi öfke doluydu. Efendisi, Şövalye De Villegagnon zenginliğin eski çağların katı sadakatinden uzaklaştırdığı Fransız Kilisesi'ni yeniden düzenlemek gerek derken, haklıydı. Bizzat kendisi, kâfiri ve karanlığı geriletmek için boğuşurken, bozulmanın bu dereceye varacağını imkânı yok tahmin edemezdi. Bir de şu belli belirsiz tebessümünden vazgeçmeyen bu rahibe! Gaskonyalı asabiyetiyle bacağına sürttüğü şu kahrolası kılıcın şıkırtısı dışında göstermemeye çalıştığı öfkesine bakıp, eğleniyordu sanki.

– Sizden hiçbir şey saklamamakta kararlıyım, Bayım, dedi rahibe. Manastırımızda şu anda sekiz yetim var. İçlerinden dördü kız, oysa siz mektubunuzda kız istemediğinizi söylüyorsunuz. Oğlanlardan birinin kafası yerinde değil: sakat doğmuş, sürekli olarak saçmalıyor. Öteki üçü çok küçük: dört ve altı yaşındalar, zaten içlerinden ikisi, ikiz.

– Bu durumda, Hemşire, dedi aceleyle Dom Gonzagues, uzun bir çabadan sonra soluklanıyormuş gibi, size içtenlikle teşekkür edip, izninizi istemekten başka yapacak bir şeyim kalmadı.

Üçüncü manastırdı bu. Görevi paylaştığı Le Thoret'nin de en az üç manastıra gitmiş olması gerekiyordu. Her seferinde, aynı cevapları alıyor ve, evet maalesef, aynı ahlak düşüklüğü belirtilerini duyuyordu: yine de bu kahrolası başrahibeninki gibi saygısızca bir tahrikle hiç karşılaşmamıştı. En iyisi bu kısa konuşmayı fazla uzatmamak ve akşam olmadan bir manastıra daha uğramaktı: elindeki listede iki manastır adı vardı.

– Bir dakika, Komutan, dedi rahibe uzun parmaklı elini askerin koluna koyarak. Hemen kalkmaya hazırlanıyorsunuz. Yine de beni sonuna kadar dinlemeniz gerek.

Dom Gonzagues bu yılanımsı temasın karşısında, işkence edilen birinin mide bulantısıyla karışık hareketsizliğine sığındı.

– Benden yetim çocuk istediniz, baldırı çıplak çocukları bulup bulamayacağımı sordunuz, ben de bulamam dedim, diye alçak sesle devam etti başrahibe. Ama belki sorunuzda bir eksik var. Bu çocukları Brezilya yerlilerinin karşısında tercüman olarak kullanmak istiyorsunuz, öyle değil mi?

Dom Gonzagues sakalının ucuyla havaya öfkeli bir sekiz çizdi.

– Bulunması daha kolay olur diye, zavallılar arıyorsunuz, yanılıyor muyum?

Yeni bir sekiz komutanın sessiz onayını gösterdi.

– Ama eğer bulunursa, daha iyi koşullardan gelmiş çocuklara karşı değilsiniz?

Son bir baş hareketi eski askerin tesliminin işareti oldu.

– Öyleyse, Bayım, beni izleyin.

* * *

Dom Gonzagues sıçrayarak ilerleyen şu başrahibe iblisinin arkasında cebrî yürüyüşle, manastırı bir baştan bir başa geçti.

Yolda bir sürü rahibeyle, rahibe çömeziyle karşılaştılar. Hepsi de güzel olmasa da, elbiselerini Malta şövalyesinin namus ve dürüstlükle bağdaştıramayacağı bir aldırmazlıkla taşıyor, dudaklarında fazlasıyla neşeli tebessümler dolaşıyordu. Tanrı hizmetine adanmış bir dünyada böylesi bir sevimlilik, Dom Gonzagues'in gözlerinde günahtı. Bunlara bir de yerdeki taşlardan yükselen sıcak bir cila kokusu ve yakılmış mum bolluğu ekleniyordu; üstelik mumların hepsi dua için yakılmamıştı. Açık kapılardan, Tanrı'nın kızlarının el çekmeye ant içtikleri dünya nimetleriyle tıka basa dolu, bir sütannenin göğsü gibi istek uyandırıcı, geniş dolaplar görülüyordu. Dom Gonzagues tüm yol boyunca günaha direnen, bunun için de görmemeyi yeğleyen biri gibi, gözlerini önüne dikti. Sonunda, birkaç taş basamak tırmanıp, bir köprü üzerine inşa edilmiş bir koridora vardılar.

– Ucuna kadar gidildiğinde, dedi başrahibe koridorun pencerelerle aydınlanmış dibini göstererek, karşı yakaya, ormana ve köye çıkılır. Bazen, ayinlere katılmak için, bu koridordan geçeriz.

Dom Gonzagues tek bir kelime etmeden, günahkâr olduğu apaçık belli bu kapıya içinden lanet okudu. Sanki gözünün önünde oluyormuş gibi, böylesi bir kapının imkân verdiği ticareti zihninde şekillendirebiliyordu.

Koridorun ortasında, durdular. Köprünün ayaklarından birinin üzerindeki çıkıntı küçük bir odacık yapılmıştı. Rahibe kapıyı açtı, yaşlı askerin odacığa girmesi için kenara çekildi. Yüksek pencerelerden sular görünüyordu. Açık camlardan birinden, odaya suların uğultusu doluyor, böylece odayı dışarıdan duyulması istenmeyen konuşmalar için elverişli kılıyordu. Odanın tek süsü kıvrık ayaklı üçgen bir masayla, üç tabureydi. Başrahibe taburelerden birine oturdu, yaşlı askere de oturmasını işaret etti. Dom Gonzagues silahlarının ağırlığından çok, gerçek bir zihinsel tehlikenin etkisiyle kaskatı, büyük bir dikkatle tabureye çöktü.

– Fazla uzun sürmez, dedi başrahibe, sadelik adına rağmen

bütün çevreye yaymış olduğu aynı tebessümle.

Suların sesiyle sallanarak, sessizce beklediler. Kıyılardan kalkıp gelen kuş sürüleri, pusulara ve askerlerin ormanda kullandıkları hain kuğurdamalara alışmış yaşlı savaşçıyı yerinden sıçratıyordu. Henüz iki dakika geçmemişti ki, kapı açıldı. İçeri giren kadın sessizce üçüncü tabureye oturdu. Başrahibe ile konuğunu basit bir baş hareketiyle selamladı. Kadının üzerinde rahibe kıyafeti olmamasına rağmen, Dom Gonzagues bu manastırda karşılaştığı neşeli şaşkınlardan neden daha mütevazı, neden daha dindar göründüğünü hiç anlayamadı. Tıpkı kendisi gibi, boğuşmanın boğuşmayı çağırmaktan vazgeçtiği ve insanın yüzüne bir bitkinlik ve dinginlik ifadesi yerleştirdiği ellilerine kadar durmaksızın savaşmış bir kadındı karşısındaki. Kadının yüzünde, Dom Gonzagues'in savaşın kendi suratına serpiştirdiği yaralara benzettiği ince çizgiler ustalıklı ve ölçülü bir düzgünle, saçlarını örgülerden çifte sur gibi topladığı saç biçimiyle, sade fakat zevkli elbisesiyle sanki biraz silinmiş gibiydi. Boynu ve kol ağızları bir sıra ince dantelle belli belirsiz süslenmiş uzun kollu siyah elbisesini kulaklarındaki iki küçük pırlanta, incecik parıltılarıyla dengeliyordu. Gonzagues görgüsüyle geriye kalan her şeyi telafi eden bu kadına karşı bir minnet duygusuyla doldu. Bu heyecanını belli belirsiz bir kol hareketiyle gözyaşına dönüşmeden durdurduğu asabi bir damlayla perçinledi.

– Hanımefendi, dedi kadının gelmesiyle maalesef buharlaşıp kaybolmayan başrahibe, bu beyefendi Malta şövalyelerinden Dom Gonzagues de La Druz.

– Komutan, diye sade tınısı ve alçak tonuyla, görüntüsüyle tümüyle uyuşan bir sesle söze girdi kadın, sizi tanıdığım için onur duydum. Böylesi bir karşılaşmaya aracılık etmeyi kabul ettiğiniz için, size de şükranlarımı sunuyorum, Hemşire.

– Sözünü etmeye bile değmez, üstelik size çok şey borçlandık, dedi başrahibe ısrarla gülerek. Bunca seneden beri bu manastırın velinimetisiniz...

– Evet, dedi kadın, belli belirsiz titreyerek. Verdikleri için Tanrı'ya hep hamdettik. Uygun olan emirlerine itaat ederken, bir gün uygun olmayanlara da itaat edeceğimizi hiç unutmadık. Ve şimdi, maalesef, o gün geldi.

Kaçmak, Dom Gonzagues'in askerlik lügatinde yeri olmayan bir kelimeydi. Ne var ki böylesi durumlarda, eğer onurluysa, kaçmayı kolaylıkla kabul edebilirdi.

– Hareketinize bu kadar az zaman kalmışken, sefil hikâyemiz-

le canımızı sıkma cesaretini asla gösteremezdik. Ama son ziyaretimde hemşire Catherine bana isteğinizden söz etti: anladığım kadarıyla, Amerikalar'da kök salacak çocuklar arıyormuşsunuz, öyle mi?

– Evet, Hanımefendi, dedi Dom Gonzagues, iç sıkıntılarını mendilinin içine gizleyerek.

– Öyleyse, söyleyeceklerimi dinlemekle zamanınızı boşa harcamayacağınızdan eminim. Kısaca özetlemeye çalışacağım.

Bir an gözlerini indirdi, sonra kaldırıp camdaki renkli baklavalara dikti.

– Her neyse, dedi, konumuza gelelim. Kocamın küçük kardeşi asker. Önce Fransa kralının, sonra da çeşitli prenslerin hizmetinde, İtalya'da savaştı. Üç yıldan beri, ondan haber alamıyoruz. Oysa kaybolmadan önce, İtalya'dan iki çocuk getirmişti. Anneleri hakkında, tabiî eğer ikisi kardeşse, ve babalarının kim olduğu konusunda hiçbir şey bilmiyoruz. Neyse, geçelim. Askerlerin hayatını yargılayamam. Onların da şöhretleri ve zaafları var.

Gerçekten de, İtalya'da zaaf gösteren komutanların sayısı azımsanacak gibi değildi. Bazıları en yaman kahramanları bile yenmekte zorlanmayan yaratıkların etkisine girmişti. Dom Gonzagues de bu çılgınlıklardan payını almış, ne var ki çok tüketici tutkulardan geri durmayı bilmişti; ya da belki böylesi tutkuları tahrik etmeyi beceremişti: bunu her düşündüğünde, içi özlemle doluyordu. Her ne olursa olsun, hanımefendinin ağzından duymak, o çılgınlıklardan nefret etmesi için yeterliydi. Eğer tanımışsa, çılgınlıklarını paylaşmış olmanın korkusuyla, askerin adını soramadı.

– O çocuklar kardeşi tarafından eşime emanet edildiklerinde, yanımızda güvenliği ve yaratılışlarındaki günahkâr koşullara karşı hoşgörüyü bulduklarına Tanrı şahittir. Oysa buradan birkaç fersah ötedeki topraklarımız kaderin sillesini yedi maalesef. Hayvan ve ekinde akla gelebilecek her türlü zarara katlanmak zorunda kaldık. Sanki Mısır'ın karşılaştığı belalar bizim için yaratılmış gibi. Eğer ağustos ayı yağışlı geçtiyse, yağmurun zarar verdiği ilk tarlalar bizimkiler oldu; haşarat ve çekirge akınına uğradık, kıraığı ürünlerimizi biçti. Üstüne üstlük, peş peşe üç kez göçebe çetelerin saldırısıyla karşılaştık. Eşya ve para olarak ne buldularsa yağmaladılar. Kısacası, komutan, ailemiz geçmişte ne çeşit güçlüklere göğüs germek zorunda kalmış olursa olsun, şimdi de adını koymak gereken bir felaketle, yoksullukla karşı karşıya.

Dom Gonzagues silahlarından daha önce hiç bu kadar nefret

etmemişti: sadece bir işe yaramadıkları için değil, mendilini cebine yerleştirirken bunca gürültü çıkardıkları için.

– Şimdi de son bir darbe daha aldınız, dedi başrahibe. O ana kadar susmuştu ama artık son saldırı için ön saflara çıkmaya karar vermişti. Bir dizi çaba ve yenilgiden sonra hanımefendinin eşi, o soylu beyefendi, vücudundaki sarsıntıya daha fazla dayanamadı, bundan üç ay önce öldü.

Soylu hanım bu sözleri duyunca iki damla gözyaşı döktü; güçsüz bir elle damlaları silmekten çok, bütün yüzüne bulaştırmayı başardı.

– Komutan, diye devam etti rahibe, karşınızda bütün bu felaketlerden sonra fazladan sorumluluk yüklenen bir kadın var. İflasın ve yalnızlığın ortasındayken, evimizin ona kucak açacağını ve hayatının sonuna dek onun ve ailesinin bize yaptığı iyiliklerin karşılığını vermeye çalışacağını biliyor. Yine de, kendine emanet edilen çocuklara sırt çevirmeyi kabul edemiyor. Peki, o çocuklar ne olacak? Daha önce ailesini bir ay bile habersiz bırakmayan babayla ilgili en ufak bir hayat belirtisi yok; belki de hayatı terk etti. Topraklar yakında dağıtılacak ya da satılacak. Söyleyin bana, bu iki çocuğun geleceği ne olacak? Kilise mi? O yönde hiçbir heves göstermediler. Hayatlarını çevreleyen sefahati düşününce, hevessiz oldukları için onları pek suçlayamayız. Nerede olurlarsa olsunlar, İsa Efendimiz onları bulacaktır. Ama onlar istekli olmadan, çocukları Efendimize bağlamak küfür olur.

– Hemşire Catherine haklı, diye ekledi soylu hanım. Oysa benim tasam çok daha öteye gidiyor. Bir süre sonra ailesiz kalacak bu çocukların –tabiî eğer bu ailenin bir parçası iseler– en azından bir aile kurma fırsatına sahip olmalarını istiyorum. Sıfırdan başlamaları ve ilk yaşadıkları hayatı ve zorlukları unutturacak yeni bir hayat kurmaları gerekecek. İşte "Yeni Dünya" sözü kulağıma bunun için hoş geldi ya. Buraya bu çocukları yanınıza alarak geleceklerini kurtarmanız için size yalvarmaya geldim, komutan.

Dom Gonzagues'in yüreğinde bir umut canlanıyordu. Bu açıklamaların buz tutmuş karanlıklarının arasında bir yarık, hatta bir çıkış görüyordu. Ondan istenen açık ve basitti. İyilik yapma imkânı Dom Gonzagues'in gözünde hep en üstün erdem, en iyi kılavuz olmuştu: hiç itiraz etmedi. İtiraz etmiş olsaydı, biri gözyaşlarını tutmaya çalışan, öteki cinsel fedakârlık yüklü iki kadının güzel gözleri son savunmasını da yıkacaktı.

– Kaç yaşındalar?

– Tam olarak bilmemekle birlikte, dedi soylu hanım bir an du-

raklayarak, on bir ve on üç yaşında, diyebilirim.

– Çok iyi, dedi Komutan.

Sonra, utangaç bir tereddütten sonra, daha alçak sesle ekledi:

– Büyüğü ... gelişti mi?

– Dudağının üstünde ayva tüyleri çıktı, çok esmer olduğu için kolaylıkla görülüyor. Ama dadıları emin: daha erkek olmadı.

– Bu yolculuğa razı olacaklar mı?

Sıra kadınların hazırlandığı, kolayca ve doğallıkla cevapladıkları sorulara gelmişti.

– Topraklardan ayrılmaya kararlılar. Zavallıların içinde sadece zar zor hatırladıkları babalarını görebilme umudu var. Bu umudu yaşatmalarına izin verilirse, istenilen yere giderler.

Yaşlı askerin kaba belleği için oldukça dolambaçlı sözlerdi bunlar.

– Oraya sonsuza dek yerleşeceklerinin ve ölünceye kadar kalacaklarının farkında mısınız, Hanımefendi?

– Onlar için atalarının fethettiği ve yakında yitireceğimiz topraklar gibi topraklar fethetmeleri dışında bir dileğim olamaz.

– Öyleyse, Hanımefendi, diye kulak tırmalayıcı bir çizme ve çelik gürültüsüyle kalktı Dom Gonzagues, bu tasarıdan kurtulun. Sorumluluk bana ait.

Peşinden Malta şövalyesinin son bir sınav gibi yaşadığı ve duygu ve minnet yüklü anlar geçti; özellikle başrahibenin edebe son bir saldırıda bulunmasından korkuyordu.

– Pekâlâ, dedi sonunda babacan bir edayla, bana çocukları gösterin. Neredeler?

– Komutan, dedi başrahibe Dom Gonzagues'e yaklaşarak, alçak kadın yaşlı askerin tatlı badem kokusuna dayanamayacağını biliyor olmalıydı, çocuklara haber vermeden önce, size durumu açıklamamızı anlayışla karşılayın: buradan birkaç fersah uzaktaki topraklardalar hâlâ. Şimdi onları almayı kabul ettiğinize göre, hazırlanacak ve limana geleceklerdir.

Dom Gonzagues son bir kez tereddüt etti: yola çıkmadan çocukları görememek... Böyle bir eksikliği düşününce, bu dürüst kadının ve paylaştığı acısının karşısında pek hafif buldu. Üstelik, sözünü çoktan vermişti.

– Üç gün sonra, Le Havre-de-Grâce'dan yola çıkıyoruz.

– O güne kadar, bir arabayla yanınıza gelmiş olacaklar, dedi başrahibe.

Koridora çıktılar. Soylu hanım ölçülü son bir teşekkürden sonra arabasının beklediği orman yönüne doğru yürüdü. Dom Gonza-

gues bir an önce atını bulmak arzusuyla, manastırı geniş adımlarla geçti. Dörtnala kalkalı beş dakika bile olmamıştı ki, öfkelendi.

Kadının adını bile sormadım, diye düşündü.

Sonra bu son endişeyi de kafasından kovarak, nemli rüzgâra seslendi:

– Adam sen de! Ne olacak ki. Onurlu bir aile olduğu kesin.

Dördüncü kısım

Yaşamlarını İtalya'da sürdürdükleri dönemlerde, Just ve Colombe için Clamorgan düşsel bir ad, köklerinin masalımsı toprağıydı. Çocuklarını oraya yollamayı, böylelikle zavallı hayaletin gerisindeki üzücü gerçeği görmelerini kabul etmek için, babalarının gerçekten başka çaresi kalmamış olmalıydı. Tanrı'nın bir lütfu sayesinde asker bu düş kırıklığının tanığı olmamıştı: o dönemlerde Fransa kralının gözünden düştüğü için çocuklarına eşlik edememişti. Dört yıl önce, bu yolculuğu yalnız yapmak zorunda kalmışlardı: Rouen'a kadar at arabası, oradan da Clamorgan'a iki tekerlekli yük arabasıyla.

Amcaları daha o zamanlarda güçten düşmüştü. Duvarları kaplı, ısıtılabilen tek odaya kapanıyordu. Zavallı adam Ortaçağ'da kalmıştı sanki: topraklarını derebeylik dönemindeki gibi yönetmişti, yani doğruca iflasa sürüklemişti. Hiçbir şey satmamaya, hiçbir şey de almamaya kararlı biri olarak, çatıdan düşmüş bir arduazı bile yerine koydurmuyor, köylülere ancak kıt kanaat doyacakları kadar yiyecek bırakıyordu. Tüm ürün çatı aralarında çürüyor, insanların çalışma şevkini kırıyor, köylüyü göçe zorluyordu. Bu pintilik değil, ticaretin şövalyeliğin yerini aldığı bir çağda, aşırı onur düşkünlüğüydü. Sonra bir gün, öldü.

Aynı zamanda sütanneleri de olan bir dadı, çocukları kendi evine aldı. Damı saman saplarıyla kaplı, duvarların içi isten kararmış ve tava, tırmık, sepet gibi gerekli tüm eşyanın hiçbir süsleme kaygısı gözetmeksizin duvarlara ve tavana rasgele asıldığı, basit bir kulübeydi burası.

Just'ün baygın Colombe'u taşıdığı ev de, bu kulübeydi. Kızcağızı ocağın yanı başında, şiltesi saman dolu büyük yatağa yatırmıştı. Colombe inliyor, başının ağrıdığını söylüyordu. En azından

koyunları iyileştirmeyi bilen yaşlı bir çoban soluyarak gelmiş ve küçük kız için bitkilerden ilaç kaynatılmasını söylemişti.

– Yaşayacak, demişti gitmeden önce.

Just ancak bu kelimeyi duyunca kız kardeşinin ölmeyeceğini anladı. Bu mutlu teşhisi Émilienne'e, dadısına da tekrar ettirdi. Just'ün duymaktan hoşlandığı kadar, yaşlı kadının da söylemekten hoşlandığı söz, dört kez yinelendi. Ateşler içinde ve güçsüz Colombe içinde mantar parçacıklarının yüzdüğü koyu ve sıcak ilacı yüzünü buruşturarak içti. Sonra da uykuya daldı.

Just yatağın ayakucunda nöbet tuttu. Hayatının öteki yarısının bir mum ışığı gibi titreştiğini görmek, ödünü koparıyordu. Hatırlayabildiği kadarıyla, yaşamları gece kaçışları, soğuk hanlar ve uzun yürüyüşlerin olduğu bir kaos gibi geçmiş, bütün bunlara hangi mantığa ve hangi düzene bağlı olduğu anlaşılmayan ışıltılı İtalya ve savaş anıları da karışmıştı. Çocuklar nedenini pek de anlayamadan, etraflarındaki her şey hareket etmişti. Clamorgan'da kaldıkları dört yıl boyunca belleklerinde anısı giderek silikleşen babaları dışında bir aile tanımamışlardı.

Bu devasa insan ve görüntü hareketliliğinin tek bir merkezi vardı: her şey değiştiğinde, birbirleri için tek değişmeyen, her şey terk ettiğinde birbirleri için tek sadık dost olmuşlardı. Just'ün en uzak anılarında bile, hep Colombe vardı.

Aynı maceraları ve aynı düşleri paylaşmışlar, aynı Ariosto, Vergilius ve Homeros kitaplarını okumuş, aynı havaları çalmışlardı: Colombe flütte, Just mandolinde. Askerlerin en basitlerinin yanında oradan oraya savrulurken bu dize ve melodi yumağı, tek varlıklarını oluşturuyordu. Just ocağa dumanlı karaağaç kütükleri atarken, kız kardeşinin taktığı bütün o masalımsı isimleri düşündü, özellikle de sonuncusunu: Bel Hardi! Burnunu yenine sildi ve bir kez daha kız kardeşini asla terk etmeyeceğine yemin etti, ölümde bile. Böylesi yeminlerin kolaylıkla edildiği yaştaydı ama Just daha önce kimsenin bu kadar ciddi yemin etmediğinden, yeminini tutmakta da bu denli kararlı olmadığından emindi.

Sabah olunca, Colombe yorganını itti. Terden sırılsıklamdı ama sanki ateşi yorganının içindeki kaz tüylerine geçmişti. Öğlen olmadan, gözlerini açıp, seslendi. Sevinç çığlıkları duyuldu, gözler yeniden yaşardı. Havanın her saat değiştiği bu Normandiya'da, ruhların da ani açık havası oluyordu anlaşılan.

Ateşin düşmesine rağmen, Émilienne kafasının yanında koskocaman bir şişlik olan hastasına şişin bütün kafasına yayılmasını istemiyorsa, yataktan çıkmamasını söyledi. Bir sihirbaz cümle-

si kadar gizemli bu sözler, küçük kızı yatakta tutmaya yetti. Yine de yaramazlıklarını hatırladı, yattığı yerden Just'e bakıp, yüzünü buruşturdu.

Kulaklarına bir dingil sesi geldiğinde, akşam yaklaşıyordu. Émilienne sebze bahçesindeydi. Pek çok evin boşaldığı malikâne arazisinde en güzel tarlayı kendine ayırmıştı: havuçlarını, en büyüklerin yetiştiği, samanlığın yanındaki bölgeye ekiyordu. Oralardan pek ender araba geçtiğinden, çocuklar tekerlek sesini duyunca sustular. Arabanın kapının önünde durduğunu anladıklarında, Colombe yattığı yerden doğruldu:

– Git bir bak, Just!

Oğlan daha ayaklanma fırsatı bile bulamadan, kapıda bir erkek gölgesi belirdi. Şatonun son uşağı Belloy'yu hemen tanıdılar. Sahtekâr suratlı, ufak tefek ve ürkütücü biri. Bu efendisiz topraklarda istediğini yaptırıyor ve sanki haklarını istemelerinden vazgeçirmeyi amaçlıyormuş gibi, çocuklara kaba davranıyordu.

Gözlerini karanlığa alıştırmak için kıstığını görünce, saklanmayı düşündüler. Buna da fırsat bulamadılar, çünkü Belloy el yordamıyla yatağa kadar yaklaştı ve güçlü sesiyle çocukları oldukları yere mıhladı:

– Çıkın aşağılık yaratıklar.

Kollarını karanlıkta sallarken Just'e dokundu; beriki fazla direnmedi.

– Kız kardeşin nerede?

– Buradayım, dedi Colombe öfkeli bir sesle. Daha iyi bir davranış beklemiyordu.

– İkiniz de gelin. Amcanızın eşi sizi bekliyor.

Just Colombe'un hasta olduğunu söyleyerek ne denli itiraz ederse etsin, aceleyle giyinip, kulübeden çıkarak arabaya binmek zorunda kaldılar. Uşak atın başını geri döndürdü. Koşarak gelen, kollarını açıp sallayan Émilienne'i gördüklerinde, yolun dönemecine varmışlardı bile.

* * *

Sonunda, araba şatoya varmıştı. Belloy sallanan köprüden geçerken, atı yüreklendirmek için dilini şaklattı. Başlarının üzerinde paslı mekanizmanın bir daha bırakmamak üzere kavradığı parmaklığı gördüler. Artık eski kalenin bekçiliğini bir zincire bağlı iki semiz köpek yapıyordu sadece.

Kulenin içine girdiler. Belloy nöbetçi odasına geldiklerinde, ço-

cukları durdurdu. Burası sivri tonozlu, taş duvarlı ve yüksek tavanlı bir odaydı. Koca ağaç kütüklerini yutacak kadar büyük şömine, boşluğu ve soğukluğuyla havanın nemini daha da yoğunlaştırıyordu. Zemin samanla, tozla ve tahta parçalarıyla kaplıydı. Duvarın dibine itilmiş dev bir meşe sandık, eski koltukla birlikte odanın bütün eşyasını oluşturuyordu. Aygırı kaçırdıkları için çarptırılacakları cezayı kafalarında evirip çevirerek, sessizce beklediler.

Atların koşumlarının tıngırtısından, yengelerinin tahtırevanının köprüye geldiğini anladılar. Her zaman süsüne son derece düşkün olan kadının bu kez sade bir siyah elbise giymiş olması iki kardeşi şaşırttı. Elbiseyi daha bu sabah manastırda Dom Gonzagues'le buluşmak üzere özellikle seçtiğini bilemezlerdi tabiî.

Kadın çocukları birbiri ardına süzerken kısa bir sessizlik oldu. Görünüşlerini onlar için düşündüğü gizli bir göreve uygun görmeye çalışır gibiydi. Karmakarışık saçlarına, yoksullara yakışır elbiselerine, hâlâ ciltlerine yapışık kuru çamur tabakalarına rağmen, gördüklerinden memnun olmuşa benziyordu. Belloy'nun getirdiği koltuğa zarafetle otururken, berikiler ayakta dikilmeye devam etti, yengelerinin kayıp atla ilgili kötü öyküye başlamasını bekledi.

– Sevgili çocuklarım! diye başladı kadın, daha ağzından çıkar çıkmaz kelimelerdeki sevgiyi yalanlayan bir sesle.

Colombe Just'ün koluna daha sıkı yapıştı.

– Clamorgan'a karşı duyduğunuz tüm bağlılığa rağmen, diye devam etti soylu hanım, her şeyden önce babanızı bulmak arzusunda olduğunuzu biliyorum.

Çocukların yüzlerindeki ifadesizlikten kadına karşı besledikleri kuşkunun kolay kolay kaybolmayacağı anlaşılıyordu.

– Her neyse, artık sevinebilirsiniz. İsteğiniz yerine gelecek.

Sonra, biraz düşünüp, ekledi:

– En azından, biriniz için.

Çocuklar kasıldı. Sevecen dalların altında kayan yılan dişlerini göstermişti işte. Demek birbirlerinden ayrılmalarını istiyorlardı.

– Soylu Just, yakında erkek olacaksınız. Babanız sizi tıpkı kendi gibi kahraman bir savaşçı olarak yetiştirecek. Babanızın yanına gitmenizi sağlayacağız. Memnun oldunuz mu?

– Hayır, Bayan, dedi Just, gözleri dimdik. Yengesinin büyücülük gücüne öylesine inanmıştı ki, kadının başının üzerinde bir yere bakıyordu.

– Hayır mı? Peki neden hayır, söyler misiniz? Yoksa babanıza kavuşmak istemiyor musunuz? Ya da savaşmaktan mı korkuyorsunuz?

– Hayır, Bayan, dedi Just kışkırtmayı hissedip tuzağa düşmemeye kararlı bir biçimde.

– Öyleyse?

– Kız kardeşimi bırakmak istemiyorum.

Kız kardeşiymiş! Soylu hanımefendi gülümsedi. Demek rastlantıyla dünyaya gelen, anneleri bilinmeyen, annelerinin de babaları hakkında kuşkusuz hiçbir şey bilmediği bu piçler kendilerini ciddiyetle ağabey kardeş görecek kadar iddialı ve aptaldı. Onlara doğruyu söylemeye çalışmak zaman kaybından başka bir şey olamazdı, üstelik bu aptallık da kadının işine geliyordu.

– Babanızın sizin için düşündüğü hayatın onurlu bir bakire için uygun olacağını mı sanıyorsunuz?

– Biz o hayatı yaşadık, dedi Just'ün bir pot kıracağından korkan ve sahneye çıkmak için can atan Colombe.

Hanımefendi küçük kızı süzdü. Colombe'un hiç de övmeye niyetli olmadığı bütün güzelliğini gördü. Aynı zamanda da, abisinin gitmesinden sonra kızı manastıra verirse, bin bir çeşit güçlük doğuracak sert kişiliğini de. Dom Gonzagues'e iki çocuk göndereceğini söylerken, doğru düşünmüştü. İstediğini elde etmek için, bu ayrılık tehdidinin bir yararı olmayacaktı. Kalktı ve ağır adımlarla uzaklaştı.

– İnadınız beni çok rahatsız ediyor, dedi sonunda çocukların yanına döndüğünde. Sizin iyiliğiniz için planladıklarımı gerçekleştirmemi zorlaştırıyor.

Yeniden oturdu ve yüzüne neredeyse sevgi dolu bir ifade yerleştirmekte oldukça zorlandı.

– Yine de, birbirinizi çok sevdiğinizi görüyorum. Sizleri ayırmaya yüreğim elvermez. Bu iyiliği üstleniyorum ama bakalım bana nelere mal olacak. Bana yardım etmeniz gerek.

Çocuklar yeni bir tuzak görmeye hazırlanıp, birbirlerine yanaşıp öylece kaldılar.

– Yaklaşın, çünkü size bir sır vereceğim.

İki adım attılar, hâlâ kadından uzaktılar. Köylülere özgü kokularını solumaya hiç de niyetli olmayan hanımefendi daha fazla yaklaşmaları için ısrar etmedi.

– Önce şunu bir dinleyin: babanız, sizin de bildiğiniz gibi, büyük bir komutan. Bir sürü ittifakın yapıldığı İtalya savaşlarında birçok prense hizmet etti; hepsi de böyle bir kahramanla birlikte savaşmaktan onur duyuyor.

Babasından böylesine söz edildiğini duyunca, Just'ün gözleri parladı. Oysa Colombe bu kelimeleri sarmalayan balı görüyor ve

açık vermemeye çalışıyordu.

– Bu kez, dedi siyahlı kadın, daha uzaktaki bir gücün hizmetine girdi.

– Artık İtalya'da değil mi? diye haykırdı Just.

– İtalya diye bir yer yok, çocuğum. Daha doğrusu İtalya devletlerden ve prensliklerden oluşan bir dama tahtası gibi. Babanızın kahramanlıklar yarattığı yeni topraklar bu devletlerden biri ama çok daha uzaklarda.

– Yoksa Türk'ün yanında mı?

I. François'nın yirmi yıl önce Haçlı Seferleri'nden beri Hıristiyanların düşmanı olan Türklerle yaptığı beklenmedik ittifak tüm akılları karıştırmıştı. En ücra köylerde bile, Türk'ten bahsediliyordu. Dünya haberlerini alamayan Just de halk içindeki söylentileri yansıtıyordu.

– Türk! diye dikildi hanımefendi. Hayır, oğlum. Yine de, size nerede olduğunu söylesem, hiçbir şey anlamayacaksınız; çünkü neresi olduğunu ben de az önce öğrendim. Sadece oraya gitmek için gemiye binmek ve uzun bir deniz yolculuğu yapmak gerektiğini bilin, yeter.

– Gemi! diye haykırdı Just, oh! Ne zaman gidiyoruz?

Öneriyi kabul ediyor görünmesi, kız kardeşini umutsuzluğa itti.

– Yavaş olun, çocuğum. Daha halledilmesi gereken bir sürü şey var. Katılmak istediğiniz seferde kadınlara yer yok. Kısacası, kız kardeşiniz sizinle gelemez.

Sonra, tereddüt eder gibi yaptı.

– Yine de, dedi Colombe'a dönerek, biz kadınların vücut hatlarına sahip değilsiniz henüz: o bakımdan, benim için çılgınlık olacak ve beni pişman etmemeniz gerekir ama her ikinizin de çocuk olduğunu söyleyebilirim. Bu kelime aranızdaki farkı gizler umarım.

– Oh, teşekkürler, Bayan, teşekkürler! diye haykırdı, yengesinin ne de olsa sandığından da iyi biri olduğuna kesinlikle inanan ve insanın kötülüğü düşüncesini sonuna dek savunmak zorunda kalmadığını görüp, sevinen Just.

– Buna rağmen, dedi kadın hâlâ inadının kırılmadığını gördüğü Colombe'a, bu yalanı sadece eğer siz bu masala uymaya ve her anınızı bu biçimde yaşamaya söz verirseniz uydururum. Bugünden tezi yok, her ikiniz de saçlarınızı aynı biçimde, hizmetkârlar gibi kesecek, aynı elbiseleri giyeceksiniz. Elbise konusunu hallederiz. Kısacası, aranızda fazla bir benzerlik olmamasına rağmen –bunu söylerken, kötü kötü sırıtmıştı– en azından aynı biçimde giyinmekle birbirinize benzemiş olursunuz.

Gözlerini Colombe'dan ayırmadan, devam etti:

– Erkek adı almanız gerektiğine göre Colin'in insanın her an düşebileceği bir dalgınlık sırasındaki yanlışlarını gizleyebileceğini sanıyorum. Bu adı taşımayı kabul ediyor musunuz?

Colombe bir süre sessiz düşüncelere daldı, sonra kabul ettiğini belirtti.

– Pekâlâ, dedi hanımefendi, ama unutmayın, bu masala bir kez uyduktan sonra, vazgeçmek hayatınıza mal olur. Onun için tabiat sizi ele verinceye kadar, kızlığınızı hapsetmeniz gerekecek. Bunu becereceğinizi umalım.

– Sağlığı iyi mi? Size bir mektup mu göndermiş? diye araya girdi bütün bu gündelik ayrıntıları peşinen kabul eden ve babasından başka bir şey düşünemeyen Just.

– Hayır, dedi hanımefendi öfkeyle. İsteklerini bize bir haberci iletti. Ama lütfen beni dinlemeye devam edin: size sorulan sorulara çok zekice cevap vermeniz gerekecek, özellikle de yaşınızla ilgili olanlara. Kim sorarsa sorsun, Just on üç, Colin de on bir yaşında, anlaşıldı mı?

Başlarını salladılar. Yine de, adam başı ikişer yaş kaybetmeleri, böylelikle de çocukluğa itilmeleri onurlarına dokunmuştu.

– Şimdi de, çocuklarım, son bir tavsiye.

Böylesi bir kadınla konuşurken, zehrin en sona saklanmış olması öylesine muhtemeldi ki, kalpleri çarparak dinlediler.

– Bu yolculuk sırasında her çeşit insanla karşılaşacaksınız. Aralarında babanızı intikam almak ve öldürmek için arayanlar da var. Bu yüzden hem onun adını, hem de kendi adınızı kesinlikle gizli tutmanız gerekir ki, ikisi de aynı şey zaten.

Bu son cümle kayınbiraderinin Clamorgan adını piçlere verdiğini kabul etmeye aslında hiç razı olmadığının açık kanıtıydı.

– İyi ama, kim olduğumuzu söylemezsek, babamızı nasıl bulacağız? diye heyecanla itiraz etti Colombe.

– Bana sağlık haberini getiren haberciyle verdiğim tarif sayesinde, sizi o arayacak.

Söylediklerini tekrar ettirdi, her şeyi iyice anladıklarından emin olunca da neredeyse duygu yüklü bir veda etti.

– Sizi Tanrı'ya emanet ediyorum, sizi O korusun.

Just ve Colombe İtalya'da papanın askerlerine meydan okumak için Fransız ordularının istavrozlarını gösterdiklerini ve savaşan bütün bu insanların aynı Tanrı'ya taptıklarını görerek, din konusunda fazla ileri gitmemenin doğru olacağına karar vermişti. Gelecek için dilekte bulunmak konusuna gelince, her biri ken-

disini ötekine teslim etmeyi tercih ettiler ve her zaman birleşik olan ellerini daha güçlü sıktılar.

Hanımefendi gidince, iki parça eşyalarını toplamak için eve döndüler; babalarını görecekleri, o çok sevdikleri hayata yeniden dönecekleri için takla üstüne takla atıyorlardı.

– Gördün mü, diye haykırdı Just, Gringalet'in sözünü bile etmedi!

Beşinci kısım

Colombe ile Just'ün belleklerinde bir yerde, daha önce gemi yolculuğu yapmış olmak gibi sakinleştirici bir anı vardı. Böyle bir yolculuğu askerî birliklerle birlikte, Marsilya ile Cenova arasında yapmış olmalıydılar.

Ne var ki bu neredeyse unutulmuş deniz yolculuğu bir kadırgayla gerçekleştirilmiş ve Akdeniz de tüm seyir boyunca sakin kalmıştı. Uzun ve altı düz tekne denizin yüzeyinden neredeyse hiç yükselmiyordu. Direklerinde, kimseyi ürkütmeyen küçük yelkenler vardı. Motoru da ağır soluklar ile seslerin yükseldiği, su seviyesindeki o karanlık güverteydi. O güvertede korkunçluklar ve uğursuz şeyler yaşandığını anlayamayacak kadar küçüktüler. Kısacası, bu ilk deniz yolculuğundan güzel anılar saklıyorlardı. Bu sahte güvenin yaşayacakları sarsıntıya onları hiç hazırlamayacağı kesindi.

Belloy'nun sürdüğü araba Clamorgan'dan beri tırısla gidiyordu. İkisi de yengelerinin aceleyle diktirdiği gömlek ile pantolonu giymiş, arkaya sıkışmıştı. Just heybesini dizlerinin üzerine yerleştirmiş, bir kolunu hemen yanındaki Colombe'un omzuna dolamıştı. Her yolculukta olduğu gibi, yine tek bir vücut gibi olmuşlar, içlerindeki azıcık sıcaklık ve saçları birbirine karışmıştı. Saçları kesildiğinden beri, bu son düzensizliğe bile izinleri yoktu. Ama araba çukurlara girip çıktıkça, her biri ötekinin sert perçemini kulağında hissediyordu.

Oturdukları yerden arkaya doğru bakıyor ve kaçıp giden manzarayı izliyorlardı. Gördükleri önce küçülüyor, sonra da gözden kayboluyordu; gerçek olduğu bile kuşkuluydu artık: böylece Clamorgan'ın burcunun gözden kayboluşunu da gördüler.

– Bize yalan söylediğinden eminim, dedi Colombe, çocuklara

veda etmek için köprünün üzerinde dikilen yengesini düşünerek, ama ne konuda, bilmiyorum.

Kayın ormanının dönemecinden fırlayan Émilienne'i gördüler. Elindeki sepeti uzatmak için soluk soluğa koşuyordu. Ne var ki sepeti yakalayamadılar ve sepetin içindeki bütün elmalar ve beyaz ekmek soluğu yolun kenarındaki hendekte aldı. Bir gece önce zavallı kadınla birlikte gözyaşı namına ne varsa dökmüşlerdi. Onlarla birlikte son çocuklarını da yitirme düşüncesini bir türlü kabullenemiyor her seferinde bu toprakların öldüğünü söyleyip sızlanıyordu. Ne var ki çocuklar, yola çıkış telaşından olacak, bir gece önceki iç karartıcı veda sahnesini hatırlamadıklarından ormandan çıkan yaşlı kadını gördüklerinde çok şaşırdılar. Daha önce emanet edildikleri kişileri de o kadar ağlatmışlardı ki! Kader sanki onları sevme zaafını gösteren herkese ebedî mutsuzluk getirmelerini ister gibiydi.

Sonra, deniz kıyısı boyunca gittiler, ardından da tuzlu otlar yüzünden solmuş toprakları geçtiler. Le Havre-de-Grâce varoşları olamayacak kadar yeni bir kentti. Tarlalardan geçer geçmez insan kendini doğramacı sehpalarının, duvarcı iskelelerinin ortasında buluveriyordu. Kente girdiklerini anlama fırsatını bile bulamadan, arabanın büyükçe bir rıhtımın kenarında durduğunu fark ettiler. Atın son bir hamlesiyle kendilerini iskelenin karşısında bulup, birden gemileri gördüklerinde çığlığı bastılar.

Üç canavar, siyahımsı üç duvar gibiydi. Kızıl ve altın rengindeki, oyulmuş antik tanrılarıyla dev gibi kasaralar evlere çok tepeden bakıyordu. Demirle çemberlenmiş direkler, bazıları düz, bazıları sanki güverteye atlamak istemiş gibi dik, ip cambazı denge sırıklarını havada tutuyordu. Sayısız ip ve halat bütün bu görüntüleri tüm ahşap hareketinin kurtaramayacağı bir ağla çeviriyordu.

Küçük ufukların kızı kadırgalar denizin bazen ölümcül sarılışlarına rağmen, kısa ve mahrem sahnelerin kırılgan zarafetine sahipti. Oysa bu üç gemi okyanuslar için oyulmuştu. Sınırlarına ulaşılmak istenen o sınırsız boşluğun tüm şiddetinin küçük ve hareketsiz bir örneğini üstlerinde taşır gibiydiler.

Çocuklar kendilerini hiç bu kadar küçük ya da tam tersine, hiç bu kadar büyük hissetmemişlerdi. Çünkü böylesi Tarihöncesi devlerinin yanında, burada gülünç olan büyük insan lakabıyla dolaşanlardan hiç de küçük görünmüyorlardı.

– Dinle, diye fısıldadı Colombe, ağabeyinin kolunu sıkarak.

Böylesi görüntüler karşısında şövalyelikle ilgili ne varsa, hatta kendi hayatları bile gücünü yitirdiğinden, ağabeyine Bel Hardi demeye cesaret edememişti.

Just kulak kabartarak sahneyi böylesine acı verici kılan şeyin ne olduğunu anladı: tüm rıhtım büyük bir sessizlik içindeydi. Sadece,teknelerin salınmasıyla birlikte gerilip gevşeyen, at boyunları kadar kalın, dev halatların gürültüsü duyuluyordu.

– Haydi, diye bağırdı Belloy, siz ikiniz, inin bakalım!

Aslında alçak sesle konuşmuştu ama o sükûnet içinde seslenişi bir çığlık gibi yankılanmıştı. Gözlerini teknelerden ayırmadan, kaldırıma atladılar. Bütün sessizliğine rağmen, rıhtımın insan dolu olduğunu görmeleri için arkalarına dönmeleri gerekti. Önlerinde duruyordu insanlar, hasır sepetlerin, durup kalmış kaldıraçların, jüt balyalarının arasında ayakta. Pencerelerin önünde ve ticarethanelerin koridorlarındaydılar. Bir de iskele babalarına tünemiş, aydınlatma direklerine yaslanmış, ağırlıklarıyla arabanın okunun tehlikeli biçimde sallanmasına yol açtıkları atları çözülmüş arabaların tepesine çıkmışlardı. Hepsi de ters tarafa bakıyordu.

– Peşimden gelin, diye emretti Belloy.

Şans eseri, fazla yoğun olmayan kalabalığın arasında kendine bir yol açmaya koyuldu. Çocuklar fazla güçlük çekmeden, adamın peşinden gittiler. Sadece gözlerini uzağa dikmiş adamlardan bazıları, ayaklarına basıldığında homurdandı. Belloy ticarethaneler ile teknelerin bordalarının oluşturduğu iki yaka arasında sıkışmış insan kalabalığında ilerledikçe yavaşlıyordu. Daha fazla engelle karşılaştığı için değil, artık yanından geçtiklerinin yüzlerine baktığı ve sanki birisini aradığı için.

Birden, kalabalığın arasından gelen gizemli bir işaretle, herkes diz çöktü. Tekneleri sallayan dalga kadar güçlü ve ona cevap verircesine yavaş bir hareket. Just ve Colombe ayakta kaldıkları için, birden herkesin tepesinden bakmalarını sağlayan bu dev secde sayesinde, herkesin neye baktığını anladılar. Uzakta, katedralin düz girişine hâkim büyük meydanın kenarında, üzeri erguvan rengi sayvanla kaplı bir platform kurulmuştu. Pırıltılı kaftanıyla bir papaz, ayini yönetiyordu.

– Bak, Bel Hardi, savaşa hazırlanıyorlar.

Just de aynı anda aynı şeyi düşünmüştü. Daha önce sadece İtalya'daki orduları savaşa hazırlayan ayinlere katılmışlardı. O ayinler, coşku açısından diğer hepsinden farklıydı. Orada, yüzleri çarpışmalardan delik deşik olmuş insanların gözyaşlarını tutamadıkları görülürdü. Daha gençler, yüzlerinde henüz sakal çıkmaya başlamış olanlar, hiç de fazla uzun sürmemiş, ama daha fazla doldurulamayacak bir hayatı feda etmeye hazırlanırdı. Bugün, bu sessiz erkek kalabalığının içindeki yüzlerde ölümün ve unu-

dun aynı olağanüstü varlığını okuyorlardı. Çünkü balkonlar ile pencerelerin dışında, rıhtımın üzerindeki herkes erkekti. Bu sessiz yakarışın gücünün etkisiyle, iki çocuk kendiliğinden dizlerinin üzerine çöktü ve nasıl olacağını bilmeden dua etmek için ellerini kavuşturdu.

Belloy yakalarına yapışıp, çocukları ayaklandırmakta gecikmedi.

– Hey, siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz, aşağılık şeyler? Ayağa!

Homurtular, "şişt!" sesleri duyuldu. Ne var ki peşinde iki yamağıyla Belloy toplu duadan yararlanarak sunağa yaklaşmak için kendine bir yol açmayı sürdürdü. Platformun hemen dibinde toplanmış ve göğüslerinde Malta şövalyelerinin beyaz haçını taşıyan bir topluluğa olabildiğince yaklaştılar. Törenin sonunu beklediler. Tıpkı çocuklar gibi, Belloy da merakla çevresine bakınıyordu. Birbirlerine bir şey söylemeden, her ikisi de burada gördüklerinin babalarının anılarıyla dolu olduğunun farkındaydı. Daha şimdiden onun yüzünü aramaya başlamışlardı.

Ayin sona erdiğinde, sessizlik hemen bozulmadı. Elinde altın kaplama istavroz tutan papazın önce tüm ayini platformun üzerinde izleyen adamı kutsaması gerekti. Bu onura erişmiş tek kişi böyle bir ayrıcalığa ne kadar değer verdiğini göstermek için olacak, tüm ayin boyunca dizlerinin üzerinde durmuştu. Papaz daha sonra, kollarıyla tutsak kuşları özgür bırakıyormuş gibi hareketler yaparak, kalabalığı kutsadı.

Platformdaki adam doğrulmuştu, görevini tamamlayan papaz da yerini ona bıraktı. Oldukları yerden, sayvanın çok yakınında ve Malta şövalyelerinin sıkışık safının ardında, çocuklar platformun üzerindekini iyi göremediler. Papaz ayakta duran kalabalığın gerisinden hiç görünmezken, beriki tepeden baktığına göre, dev gibi biri olmalıydı. Pes tınılı güçlü sesini duydular.

– Efendimizin zaferi için, diye haykırdı, teknelere binelim, kardeşlerim! Amerikalar Fransası bizi bekliyor. Yaşasın Hıristiyanlık, yaşasın kral!

Bu sözler gürültülü bir tezahüratla karşılandı. Böylesi bir sessizliğin bir anda nasıl bu kadar güçlü bir gürültüye dönüştüğünü anlamak kolay değildi. Gürültü uzadı, herkes kendince dua ediyordu. Dev adam yere atlamış, etrafı Malta şövalyeleriyle çevrilmiş, kalabalığın arasında kendisine bir yol açmaya uğraşıyor, her geçtiği yerde de "Yaşasın Villegagnon! Yaşasın amiral! Brezilya bizim olacak!" tezahüratıyla uğurlanıyordu. Belloy bu topluluğun peşine takıldı. Şövalyelerden birine yapışarak, istediği bilgiyi sonunda al-

dı. Sivri sakallı, tombul bir adamın yanına güçlükle ulaştı.

– Bay De La Druz! diye seslendi.

Beriki Villegagnon'un geniş adımlarına ayak uydurmaya çabaladığından duymadı. Sonunda Belloy kolundan tutup, adamı durdurmayı başardı. Dom Gonzagues öfkeyle durakladı.

– İşte çocuklar, dedi Belloy, yaşlı savaşçı düello için tanık seçmesini söylemeye hazırlanıyormuş gibi görünürken. Bu konunun çok uzaklarında bir yerde olduğu açıktı. Sonunda hatırladığında, aceleyle kekeledi.

– Ha! Hanımefendi .... Hanımefendinin yeğenleri.

Böyle bir başlangıç, davetiye gibiydi: belki de sormayı unuttuğu o isim konusunda, Belloy'nun onu aydınlatacağını umuyordu.

– ... Hanımefendi ... diye tekrarladı yaşlı asker.

Oysa Belloy her zamanki dik kafalılığı ve soru sorulmasını yüreklendirmemek kararlılığıyla, en basit cevabı verdi:

– Bunun adı Just, büyüğü. Öteki de Colin. Lazım olan her şey heybelerinde. Uğurlar olsun, Komutan!

Ve en beklenmedik anda ortaya çıkıp kaybolmasını sağlayan, Clamorgan'da bu kadar ürkütücü bilinmesine sebep olan çeviklikle, kalabalığın arasına karışıp, kayboldu.

– Beklesenize! diye haykırdı, kollarındaki iki acemi çaylakla kendini tehlikede gören Dom Gonzagues. Üstelik, bütün bu olanlardan sonra Villegagnon ve muhafızlarının epeyce uzaklaştıklarını da gördü. Çocukları peşinden sürükleyerek atıldı ama efendisine yetişemeyince fena halde kızdı. Rıhtım duanın yol açtığı huzur ortamında ne kadar sessizse, şimdi de o denli gürültülü ve düzensizdi. İnsanlar her yönde koşuşturuyor, birbirlerine sesleniyor, sırtlarında yükler taşıyor, sandıklar sürüklüyordu. Dom Gonzagues ne yapması gerektiğini düşünerek durakladı, sonra da müstakbel tercümanlarına henüz alıcı gözüyle bakmadığını hatırlayarak, çocukları bir evin açık kapısından içeri itti. Bir üst kata, Endülüs çinisinden yapılmış ve antik silmelere benzeyen, madalyonlarla süslü ıssız bir koridora soktu.

– Bakalım neye benziyorsunuz, dedi komutan sırayla çocukları süzerek.

Just adamın onları muayene edeceğini ve kız kardeşinin hilesini anlayacağını sandı. Ama bu Dom Gonzagues'e sahip olduğundan çok fazla yetenek atfetmek olurdu. Çocuklardan birisinin erkek olmayabileceğini aklından bile geçirmedi. O sadece karşısındakilerin görevleri için uygun yaşı geçip geçmedikleriyle ilgileniyordu. Açık koridordan içeri sızan liman güneşi sonunda çocuk-

ların yüzlerini seçmelerine izin verdi. Colombe'unki pürüzsüzdü, bunu gördüğüne memnun oldu. Ne var ki, tepesinin atmasına neden olan Just'tü.

– Bu da nesi? diye bağırdı yaşlı asker oğlanın gerçekten geniş omuzlarını kabaca muayene edip, çocuğu kendine döndürürken. Çeneni kıl basmış! Kaç yaşındasın bakalım?

– On üç.

– On üç! Kahrolası! Ya yaşına göre çok gelişmiş ya da yalan söylüyorsun. Senden çok daha çelimsizlerini savaşa götürdüm; inan bana, içlerinde on sekizinde olanlar bile vardı.

Just duyduklarından çok memnundu. Komutana her şeyi itiraf edip o andan itibaren silah taşımak istediğini söylemek için içinde güçlü bir arzu vardı. Neyse ki susmayı becerdi, çünkü Dom Gonzagues'teki hayranlığın yerini şimdi şiddetli bir öfke almıştı.

– Tahmin etmeliydim! diye tepindi. İnsan o kahrolası rahibenin sözüne inanacak kadar salak olabilir mi? Sonra Just'e öfkeyle bakarak ekledi: şimdi seni ne yapayım, ben? Ortalıktan kaybolan o melun arabacın da olmadan, geldiğin yeri bulabilecek misin bakalım?

Colombe yeni bir ayrılık tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını görüp, müdahale etti. Sarsıcı ve soluk bakışlarını istediğinin üzerine diker ve artık bir erkek olduğuna göre de edepsizlik ya da saygısızlıkla suçlanmazdı. Gözlerini Dom Gonzagues'inkilere dikti, sakin bir sesle konuşarak adamı yumuşattı:

– Subay Beyefendi, ağabeyim benden hiç iki yaştan daha büyük olmadı. Sizin de gördüğünüz gibi, ben on bir yaşında olduğuma göre, o olsa olsa on üçtür. İrileşmeye başlayalı sadece altı ay oldu. Babamız hem uzun boylu, hem de iri gövdelidir. Babamıza çekmiş.

Dom Gonzagues omuzlarını silkmekle birlikte biraz sakinleşmiş göründü. Sustu, gözlerini limana çevirdi. Balkonun yüksekliğinden sadece yavaşça yüklenmekte olan teknelerin güverteleri görülüyordu. Mürettebattan yüzlerce insan, saman çöplerini yüklenmiş karıncalar gibi, lombar ağızlarına çıkan ahşap iskelelerde uzun sıralar oluşturuyordu. Güverteler yolcudan adam almıyor gibiydi. Yükleme birazdan tamamlanacaktı. Acele etmek gerekiyordu.

Dom Gonzagues gözlerini çocuklardan küçük olanın gözlerinden kaçırmaya çalışarak döndü ve sakalının ucuyla Just'ü göstererek öfkeyle konuştu.

– Her neyse, o rahibe bana pis bir ... Hemşire Catherine! Dilerim veba olursun. Hiç unutmayacağım. Ya öteki, yengeniz, onun adı neydi?

Adını söylemeli miydi? O konuda yengeleri hiçbir şey söylememişti ki.

– Marguerite, dedi Colombe usulca.

Marguerite ne? Anlaşılan kimse o hanımefendinin tam adını söylemeyecekti! Dom Gonzagues itiraz etmeye hazırlandıysa da, kendini tuttu: o güzel Marguerite adı içine başka sorularla bozmak istemeyeceği bir huzur dolduruyordu. Siyahlı kadının karşısında duyduğu çekingenlikten sonra, o güzel yüzden ve parfümünden çok açık, hiç de kötü olmayan anılar saklıyordu. Bu Marguerite'i zihninin değerli kuytuluklarından birine kapadı. Bir gün, ruhu şiir yazmak istediğinde onu o kuytudan çıkarmak zevkini tadacaktı.

– Her neyse, diye kapattı konuyu, sizi kabul etmeden görmeliymişim. Ama artık söylenenleri geri alacak zaman değil. En azından, bu yolculuğu yapmaya gönüllü müsünüz?

– Evet, dediler bir ağızdan.

– Öyleyse, diye homurdandı Dom Gonzagues çocukları önü sıra iterek, gemilerin hareketini kaçırmayalım bari.

Altıncı kısım

Gemilerin hareket saati yaklaştıkça artan kargaşada, görünüşte bütün ötekilere benzeyen bir denizci limanda bir şeylerle uğraşıyordu. Toprak üzerinde uyumaya ve yüzünü sadece fırtına günlerinde ıslatmaya alışık insanların pisliği içinde, yalınayak yürüyordu. Ne var ki, onu diğerlerinden farklı kılan bir ayrıntı vardı: peşinde sislerinden yeni çıkmışa benzeyen, İskoç kumaşlarına bürünmüş ve kocaman mızraklar taşıyan iki dev İskoçyalı sürüklüyordu. Denizci istediği kadar sağa, sola sapsın, iki Kaledonyalı peşini bırakmıyorlardı bir türlü. Böylece onları dolambaçlı yollardan götürdü, yeni halatlarla kaplı dar bir sokağı koşar adımlarla geçti, saçmalıklarını dinlemeden bir tatlıcıyı atlattı... Sonunda adamları dört tarafından sokaklarla çevrelenmiş ve han olarak kullanılan, büyük ve kare bir binanın önüne götürdü. İçeri girmek istediğinde, İskoçyalılardan biri kaşlarını çatıp, denizcinin koluna yapıştı.

– Ben yaşlı amcamı görmek! diye açıkladı denizci, adamlardan hiçbirinin anlayamadığı bir Venedik ağzıyla. Ona veda etmek. Amcam, zavallı yaşlı amcam.

Abartılı hareketler ve gülücüklerle kollarını yuvarladı, başparmağını öteki parmaklarla sıkıca kavrayıp görünmez bir çıngırağın ipini çekiyormuş gibi yaptı; ne kadar pasaklı ve sakallı olsa da kişiliğinden dürüstlük, sevgi ve masumiyet yayılmasını sağlamayı becerdi. İşaretlerle, sadece amcasıyla vedalaşmak istediğini belirtiyor ve bir ihtiyara saygı dolu öpücükler verişini taklit ediyordu. Bu gizemli pantomim gösterisi İskoçların bambaşka bir şey anlamalarına neden oldu. Biraz kızardılar, binaya alıcı gözle baktılar ve bu kadar uzun süre boyunca bunca uzağa gidecek bir erkeğe son bir zevki yasaklamaya hakları olmadığına karar verdi-

ler. Biri hanın çevresini dolaşıp, başka çıkışı olmadığını gördü. İtalyan'ın hana girmesine izin verdiler, sonra da mızraklarını çatıp kapının önüne dikildiler.

I. François'nın Fransa'ya Atlas Okyanusu kıyısında Paris ve Felemenk'e yakın büyük bir liman kurmak için yaptırdığı bu yeni Le Havre-de-Grâce kentinde evler hâlâ bembeyazdı, yeni badanalanmıştı, kirişleri de ahşaptan çok ağaç kokuyordu. Bunlardan hiçbiri bir denizci hanının sıcak havasını yaratmaya uygun değildi. Gerçekten de, parlak bir ateşin dans ettiği büyük beyaz salonda sıkıntılı görünüşlü dört gabyacı kendilerine şiddetle denizi hatırlatan fazlasıyla mavi fayans kupalardan içkilerini içip, akşamın gelmesini bekliyorlardı.

İtalyan salonda hiç oyalanmadan ahşap merdivenden birinci kata çıktı ve sahanlığa açılan odalardan birine daldı. Odanın zemini balmumundan parıldayan kırmızı karolarla döşenmişti. Bütün eşyası perdeleri çekilmiş bir yatakla meşeden yapılmış kocaman bir dolaptı. Açık pencereden bembeyaz sabah güneşi altındaki liman görülüyordu. Pencerenin iki yanındaki duvar boyunca, döşeme telaşıyla üzerine minder konması unutulmuş birer taş sıra yer alıyordu.

O sıralardan birine oturmuş olan Venedikli tacir Cadorim vatandaşına karşısına geçmesini işaret etti. Beriki söyleneni yapmadan önce iki muhafızının hâlâ kapının yanında olup olmadıklarını anlamak için eğilip, baktı. Adamların yünlü ponponlarını görünce rahatladı.

– Başıma güzel iş açtınız, diye bitkince söze girdi denizci.

– Neler söylüyorsunuz? dedi Cadorim şaşkın bir ifade takınmaya çalışarak. Sizi hapisten kurtardım.

– Kurtarıp bu iki soytarının arasına tıktınız.

– Anladığım kadarıyla, gidip gelmenize ses çıkarmıyorlar, değil mi?

– Arkamdan bir adım bile ayrılmadan ama.

– Sizce, dedi Cadorim sesini biraz alçaltarak, size farklı mı davranıyorlar, yani bir şeyden kuşkulanıyorlar mı? demek istiyorum?

– İşte buna hayır derim! Gemilere binmeleri için cezaları ertelenen bütün mahkûmların kaderi aynı. Kalkıştan önce tüymemizden çok korkuyorlar.

İçini çekti.

– Hiç aklınıza gelmedi mi? dedi Cadorim bıyık altından gülümseyerek.

Denizci adama omuzlarını silkerek baktı. Yaşlı Venedikli sanki

bir çocuğun iştahını kabartmak istermiş gibi, sessizce işaretparmağını salladı.

– Her neyse, endişelenmeyin, dedi denizci, birazdan yola çıkıyoruz.

Bu sözler üzerine, her ikisi de limana baktı. Brezilya'ya gidecek üç tekne, halatlar ve serenlerle donanmış yüksek direkleriyle bütün diğer balıkçı ve ticaret teknelerinin tepesinden rıhtımlara hâkim görünüyordu.

– Ne olursa olsun, diye soluğunu boşalttı Cadorim, güzel bir manzara!

Denizci bu sözlere öfkeyle cevap verdi:

– Karada kalanlar için güzel.

Sonra yere tükürdü. Cadorim iğrenmiş gibi yaptı.

– Yapmayın, dostum. Bu iş için pencere var.

– Pencerenin altında da, İskoçyalılar, dedi beriki homurdanarak.

– Siz yine de kendinize hâkim olun, Vittorio, yarından tezi yok balgamınızı tükürmek için emrinizde koca bir okyanus olacak.

Bu otoriter ses tonundan etkilenen denizci bir anda, her zaman çok iyi becerdiği gibi, ifadesini değiştirdi. Zaten karada basit bir dolandırıcı olmasını da bu yeteneğine borçluydu. Oysa kader onu bunca korktuğu açık denize mahkûm ediyordu.

– Ah! Efendim, diye sızlandı, yalvarırım beni buradan kurtarın. Ama sonsuza dek. Biliyorsunuz, gemiye binmektense, hapishaneyi yeğliyordum. Ben sadece sizin sözünüze ...

– Sözümü unutmadım, diye araya girdi Cadorim sırtındaki pelerinin altından bir kese çıkararak. Konuştuğumuz gibi, beş yüz sikke.

– Tabiî, diye aynı acıklı ifadeyle devam etti Vittorio, keseye hiç bakmıyormuş gibi yaparak. Ama eğer o yabanîlerin arasında kalmam gerekirse, ne yapacağım? O elinizdekinin en ufak bir işe yarayacağını düşünüyor musunuz? Özellikle de oradan gelme o madenin?

– Madem öyle... dedi Cadorim ve bir hamlede keseyi pelerinin içine sakladı.

Vittorio elini uzattı ama çok geç.

– Sizi hırsızların arasından kurtarmakla iyi etmişim, dedi Cadorim gülerek. Yankesici olarak peş para etmezsiniz.

– Efendim! diye haykırdı denizci.

Yakarışını iyice abartarak karoların üzerine diz çöktü. Bunu yaparken, biraz önce kirlettiği yerden kaçınmayı da ihmal etmedi.

– Haydi, haydi, diye sırıttı Cadorim, rol kesmeniz çok daha iyi, sizi zaten bunun için işe aldım. Kalkın.

Keseyi uzattı, bu kez Vittorio keseyi kapmakta gecikmedi.

– Siz iyisi mi birlikte yolculuk edeceğiniz insanlardan bahsedin. Ne gibi insanlar?

– Hepsi de çılgın, diye homurdandı denizci, bir taraftan keseyi kordonun ucunda boynundan sarkan leş gibi bir torbaya tıkmaya çalışırken.

– Bir iki tanesini gördüm, dedi Cadorim, kalkıştıkları iş için gerçekten de bana pek eğitimsiz göründüler. Ama ben basit bir tacirim ve kuşku uyandırmadan fazla yaklaşamam. Siz onları yakından gördünüz, onun için biraz anlatın.

– Hiç böyle bir mürettebat görmemiştim! diye soludu Vittorio.

– Söylediklerine göre, zindanlardan çıkarılmış bir hırsız ve serseri güruhu? dedi Cadorim alaycı bir tebessümle.

– O dediklerіniz, aralarında en az kötü olanları, dedi denizci kinayeye aldırmadan. En azından, onların ne istediği açık. Ama. zindanları açtıklarında karşılarında sadece basit haydutlar bulmadılar, inanın bana. Basit bir hırsız karşılığında, Luther kardeşin İncil'i oralara kendilerinin taşıyacağını söyleyip çılgına çevirdiği on kişiyi de serbest bıraktılar.

Cadorim berikinin tükürmek üzere olduğunu anlayıp, bir el hareketiyle durdurdu.

– Demek, dedi Cadorim merakla, o denizcilerin arasında bol Huguenot[1] var diyorsunuz? Örgütlenmişler mi?Yoksa sapkın bir Kilise adına bir misyonları mı var?

– Sanmam. O delilerden her biri İsa'ya en iyi hizmet yolunu kendinin bildiğini iddia ediyor ve başka bir şey öneren herkesin ölümünü istiyor. O çılgınlar dağınık, aralarından hiçbir bağ yok. Aslına bakarsanız, çoğu birbirinden nefret ediyor.

– Oldukça sağlam bir gözlem, Vittorio. Senin için düşündüğüm göreve uygun becerilerin var gibi.

– Sakın unutmayın, Efendim, dedi gemici birden gururlu bir ifade takınarak, eskiden papaz çömeziydim ve eğer haksız yere kovulmuş olmasaydım...

– Biliyorum, Vittorio, devam et. Hapisten çıkan aydınlanmışlar. Peki, başka?

– Başka, şu Malta şövalyeleri sürüsü. Karınları üzerindeki beyaz istavrozları ve havalarıyla, sanki Haçlı Seferleri çağını yaşıyorlar. Bana kalırsa, Brezilya ile Kudüs'ü karıştırdıklarından eminim.

1. Kalvenci Fransız Protestanı (ç.n).

Cadorim kahkahayla güldü.

– Ya önderleri Villegagnon, onu gördün mü?

– Uzaktan. Bildiğim kadarıyla, hepsinden de deliymiş.

– Bunu nereden duydun?

– Doğu'da ticaret yapan ve dilimizi anlaşabileceğimiz kadar konuşan bir Norman tacirinden.

– Ne diyor?

– Bu koloni fikrinin Villegagnon'dan kaynaklandığını. Elli yıldan beri Brezilya'ya gidip gelen Normanların hiç de böyle bir isteği olmamış. Portekizlilerin burnunun dibinde ticaret yapıyorlar, tek istedikleri Fransa kralının onları koruması. Birkaç birlik ve bir kaleyle yetineceklermiş. Bunun yerine, bu Villegagnon çıkıp bütün ülkeyi deniz üzerinden oraya taşımaya kalkıyor. İnanır mısınız, Efendim, gemilerin karnına uygarlık burada ne yarattıysa ondan bir karışım doldurdu: fırıncılar ile köylüler, hallaçlar, marangozlar, bağcılar, şapkacılar, ciltçiler ve çatıcılar. Eşek olmamasına rağmen eşekçiler ve ortada sokak yokken, sokak şarkıcıları. İbrişim kordon yapan bir zavallı bile var. Sanki çırılçıplak dolaşan insanların ortasında, pantalonunu iliklemek şartmış gibi.

Büyük meydanın üzerinde gülerek daireler çizen martılar bacaklarına vurarak kahkaha atan Cadorim'in neşesine cevap veriyorlardı.

– O bakımdan da, dedi gemiciyi tahrik etmek için, kendilerine tercüman bulmayı bile düşünmemişlerdi! Gereksiz olan ne varsa var, ama asıl önemli olanı düşünmeleri için, son dakikayı bekliyorlar.

– Tercümanlara gelince, bu söylediğinize şaşırmadım. Bu sefer sadece Nuh'un Gemisi olmakla kalmıyor. Orası bir Babil Kulesi. Malta şövalyelerinin arasında görülen bir avuç Fransız savaştıkları yerlerden getirdikleri bir kalabalığı da yanlarında sürüklemiş. İçlerinde, Töton şövalyelerinden geldiklerini söyleyenlere bile rastladım. Dinlerini inkâr eden Türkler, barbarlardan kurtarılan rutsaklar da var. Bir de, şu kahrolası İskoçlar. Sözde Villegagnon oralarda savaşmış da.

– Peki bütün bu kalabalık nasıl anlaşıyor?

– Biri Fransızca konuşuyorsa, beşi ellerini kullanmak zorunda.

– Öyleyse, sevgili dostum Vittorio, diye haykırdı gülmekten gözleri hâlâ yaşlı Cadorim, orada çok rahat edeceğiniz açık, sizi bu sefere gönderdiğim için de çok mutluyum.

Gemici bu sözleri duyunca ufalıp büzüldü, yarı yarıya kömürleşmiş ve soğumuş bir kütük gibi karardı.

– Efendim, bu deliler bir daha dönmemek üzere gidiyorlar. Kendileri bilir. Ama eğer mahkûmiyet yerine bu gemilerden birine binmeyi tercih ettiysem, bunun tek nedeni beni yeniden buraya döndüreceğinizdir. Bu şarttan vazgeçemem.

– Vazgeçmemekte de haklısınız, Vittorio. Ama bu sadece size bağlı.

– Bana mı bağlı! diye haykırdı denizci. Bunun anlamı, beni kaderimle baş başa bıraktığınız mı?

– Hayır, sevgili dostum, büyük güçler sizi kurtarmaya gelecek. Ama sizi kurtarmaları tümüyle size bağlı.

– Bu da ne demek? dedi Venedikli.

Gözleri hızla kapıya ve özgürlüğünü kazanacağı büyük meydana çevrildi. Birden kendinin mahvolduğunu gördü, ne denli umutsuz olursa olsun, bir çıkış yolu aranıyordu.

– Ah! Tahmin etmeliydim, diye söylendi. Elinizde beni oradan çekip çıkarmak için en ufak bir imkân yok. Bir casusa ihtiyacınız vardı, şimdi de, yürü bakalım, zavallı hayvan! Öte taraftan kadırgalarımız Yunanistan'dan bile dönmekte güçlük çekerken Venedik'in Amerikalar'da benim için bir şeyler yapabileceğine inanacak kadar aptal olabileceğime de inanamıyorum.

– Zavallı ülkemizi rahat bırakın. Eğer size yardım edebilecek birileri varsa, onlar da Portekizliler, başka kimse değil.

– Öyleyse, söyleyin bana, diye telaşlandı Vittorio, Portekizliler bizi ne zaman durduracak? Bordalayacaklar mı? Oh! Şu Malta şövalyesi domuzlarının parça parça doğrandığını görmek ne keyifli olacak.

Cadorim'in bir şey söylemediğini görünce, konuşma hızını arttırarak varsayımlarını çoğalttı:

– Ya da oraya varmamıza izin verip, lanetli Fransızları tutsak edecekler. Öyleyse söyleyin onlara, o tutsaklardan onu benim. On tanesini alıp altın madeninde öldüresiye çalıştıracağım, sonra da bir prens gibi süslenip, buraya döneceğim.

Konuşurken vurulan kapıların gürültüsü ve salondan yükselen sesleri duydu. Cadorim hızla pencereden baktı.

– Sizin İskoçlardan biri görünmüyor!

– Beni arıyor olmalı, dedi denizci esneyerek. Geciktik. Gemiler kalkmak üzere.

– Öyleyse, diye telaşlandı Cadorim, size en önemlisini söyleyeyim. Ne zaman ve nerede bilmiyorum, ama bana kesinlikle inanmaya mecbursunuz, biri benim adıma sizinle temas kuracak. Ona tıpkı bana güvendiğiniz gibi güvenebilirsiniz. Kurtuluş yolunuz işte bu.

– Umarım asılırlar! diye ekledi; bir vatandaşının yeminine güvenip, neşesi yerine gelen Vittorio.

İskoçyalının ağır çizmeleri basamaklarda yankılanırken, aklına son bir şey geldi:

– İyi ama, o olduğunu nasıl?..

Cadorim'in yüzünde gizemli bir tebessüm belirdi, Venedikli tacir hafifçe eğilerek sesini alçalttı:

– Sizi kurtarmaya gelecek kişi, size bir parola söyleyecek.

– Hangi parola?

— "Ribère".

Denizcinin yüzü soldu: demek onu kodesten kurtaran adam, cinayetinin anısını dünyanın öbür ucuna kadar taşıtacaktı. Çünkü "Ribère" öldürdüğü adamın adıydı.

Tereddüdün zamanı geçmişti. İskoçyalı sahanlığa varmak üzereydi. Vittorio kapıya koştu. Kapıdan bir kedi çevikliğiyle çıkıp ardından öylesine çabuk kapattı ki, İskoçyalı odada ne olduğunu göremedi.

Yedinci kısım

Üç gemiden *Grande-Roberge* adlı üçüncüsü Bretagne amirali Villegagnon'u, maiyetini ve bilim adamlarını barındırmak için hazırlanmıştı. Dom Gonzagues'in de bu teknede yeri vardı ve yerini ne pahasına olursa olsun kaybetmek niyetinde değildi.

Just ve Colombe'u öteki gemiye, rıhtımın en başında bağlı olana götürdü. *La Rosée* sonradan birkaç top ilave edilmiş bir ticaret gemisiydi. Diğer ikisinden daha küçük bu tekneye özellikle malzeme ile hayvanlar yüklenmişti. Baltıklı bir asker adı elindeki listede tamı tamına yazılı olmayanları gemiye almıyordu. Fransızca okumakta oldukça zorlandığı için de, çevresini sinirli bir kalabalık sarmıştı. Mürettebat, hükümlüler ve askerler gemiye önden alınmışlardı. Geriye, Baltıklının kelimelerin canına okuyarak mesleklerine göre çağırdığı zanaatkârlar kalmıştı.

– Gaşaplarne şıkşın! diye böğürüyordu.

Kalabalık buyruğu tekrarlıyor, tereddüt ediyor, sonra telaffuzu düzeltiyordu.

– Tamam! Kasaplar öne çıksın, dedi.

Sonra onlarca ses, kadınlar ile çocukların kollarında son bir veda için rıhtımın şurasına burasına yayılmış zavallılara sesleniyordu.

Dom Gonzagues sakalını bir gemi mahmuzu gibi uzatarak. kendinden emin, kalabalığın arasından Baltıklıya kadar bir yol açtı ve çocukları göstererek borazan gibi bir sesle haykırdı:

– Tercümanlar. Burası mı?

Emre itaat için gösterdiği açık gayrete rağmen, zavallı asker koskocaman açık gözlerinin içine bir kış gecesi şafağında, Baltık Denizi'ndeki gök kadar bile akıl koymayı beceremedi. Dom Gonzagues adamın elindeki listeyi kapıp, aranmaya başladı.

– Bakalım, tercümanlar... tercümanlar...

Eski askerin omzunun üzerinden bakan Just anlamından habersiz olmakla birlikte, listede söz konusu kelimeyi buldu. Parmağını, ilgili satıra bastırdı.

– Demek okumayı biliyorsun! diye şaşırdı Gonzagues. Her şeye rağmen senin görevine uygun olduğunu gösterecek güzel bir şey. Her neyse, yeriniz burası. Binin. İlk durakta görüşeceğiz.

Çocukları birbirlerinin arkasından, iskele görevi gören bitişik iki kalasın üzerine koydu.

– Yukarıya çıkınca, kendinizi birinci kaptana tanıtın. Size yerinizi gösterecektir. Haydi, Tanrı sizi korusun!

Hemen arkasından döndü, Amiral De Villegagnon'un yanına varmak için *Grande-Roberge*'in oraya seğirtti.

Colombe Just'ün elini tutmasına izin vermedi ve dikkatle, tökezlemeden, lombar ağzına kadar tırmandılar. Güverteye vardıklarında, Dom Gonzagues'in söylediği gibi birinin gelip isteklerini sormasını beklediler. Oysa kimse onlarla ilgilenmeye niyetli görünmüyordu. Gemiye binen herkes küpeştelerin başına dikiliyor, rıhtıma bakıp bağırıyor, elini kolunu sallıyordu.

Çıplak ayaklı denizciler halatlara asılıyor, çarmıklara tırmanıyor, palamarların çevresinde bir şeyler yapıyordu. Kıç güvertenin tepesinden iriyarı, göbekli sakallı ve yüzü kırışık dolu bir adam, ellerini boru gibi yaparak emirler yağdırıyordu.

Just ve Colombe biraz daha bekledi, ardından da daha sonra binenlerin yaptığını yapmaya başlayıp, güverteyi boydan boya arşınlamaya giriştiler. Kara tarafında vedalaşacak kimseleri olmadığı için, kimsenin bulunmadığı tarafa, denize bakan küpeştenin yanına gidip, dirseklerini dayadılar. Bulundukları yüzer yükseklikten Le Havre-de-Grâce kıyıya sokulmuş, çift sıra ve yepyeni dalgakıranlarla kapanmış doğal bir heybeye benziyordu. Kapkara sulardan ve kurşunî gökten toprağa sızan sonsuzluğun yakıcı asidi onları er ya da geç eritecekti. Bilinmezin bu denli yakın oluşunun çocukları sarsması gerekirdi. Oysa kalpleri babalarına karşı içgüdüleriyle hissettikleri büyük bir güvenle doluydu. Babaları dünyanın güzellikleri karşısındaki hayranlığını hep onlarla paylaşmak istemişti ve paylaşma anısı neredeyse babalarından hatırladıklarından bile güçlüydü.

Bu arada geminin yüklenmesi tamamlanmış, iskeleler çekilmişti. Palamarlar güçlükle vira edildikten sonra, *Rosée* daha güçlü sallanmaya başlamıştı.

– Dinle! dedi Just parmağını kaldırarak.

Sanki teknenin canlı uyanışını hissetmiş gibiydi. Ambar ve ara

güvertelerde süt ineği ve katır, koyun, yumurta tavuğu, keçi, av köpeği adına ne varsa, bulundukları yerin sarsılmasıyla uyanmış, hep bir ağızdan bağırmaya, böğürmeye koyulmuştu.

Hemen aynı anda, martıların arasına tünemiş tayfalar mizana yelkenini çözdü. Yelken bir kumaş mırıltısı içinde açıldı. O dakikaya kadar serenler ile çarmıklar arasında ıslık çalarak dolaşan rüzgâr karşısına dikilen engele şiddetle tosladı. Bu saldırı karşısında yelken de kamına yumruk yiyen bir dev gibi çığlık attı.

Just ve Colombe bulundukları yerden, kıyıdan açılırken yapılan manevrayı kaçırmak üzereydi. Ne var ki kıç güverteye çıkmaları yasaktı ve sahil tarafındaki küpeşte kenarı da yerlerini dünyada başkasına bırakmayacak iki sıra insan tarafından boydan boya doldurulmuştu.

– Bu taraftan gel, dedi Colombe, ağabeyini kolundan çekiştirerek.

Baş tarafta, cıvadra bastonuna basıp bir halata tutunan iki miço görmüştü. Ağabeyinin onu durdurmasına fırsat bile vermeden, ikisinin arasına girmişti bile. Hafifliğinden yararlanarak berikilerin yanından geçmiş, sonra da suyun üzerine uzanan direğin en ucuna, ata biner gibi yerleşmişti. Just daha geniş omuzlu olduğu için ve ağırlığıyla herkesin denize düşmesine neden olabileceğinden, miçoları razı etmekte hayli zorlandı. Sonunda, Colombe'un yerleştiği yere varınca, cıvadra bastonunun tehlikeli ancak, oldukça rahat olduğunu gördü. Bir sürü manevra orada düğümleniyordu ve çocuklar biri diğerinin dizi üzerine oturduğunda yerleşebilecekleri bir hamak buluyorlardı.

Rosée kıyıdan açılan ilk tekne olduğundan, önlerinde körfezin minicik balıkçı kayıklarıyla süslü açıklığının dışında pek bir şey göremiyorlardı. Bu arada üç yeni yelken daha basılmış, rüzgârın gücü altındaki tekne de bütünüyle uyanmaya başlamıştı. Tekne, işine isteksizce başlayan bir yük hayvanı gibi, uyuşmuş uzuvlarını gerdi. Gemi sahilden ayrılırken duyulan çatırtılar direklerle serenlere yüklenen basıncın belirtisiydi.

Altı yüz erkeğin haykırdığı veda sözlerine sahilden tiz bir kadın ve çocuk iniltisi cevap verdi. Acınacak durumdaki ailelerden oluşan sürü teknelerle aynı anda harekete geçti, rıhtım boyunca koştu, sonra da dalgakıranda devam ederek sağlam toprak üzerindeki son veda haykırışını salmaya çalıştı.

Rosée şimdi artık burnunu açığa çevirmiş, sanki aradığı kokuyu yakalamış gibi, tereddütsüz Atlas Okyanusu rotasını izlemeye koyulmuştu.

Tekneler fenerleri bordalayıp açık denize çıktıktan sonra bir araya gelip, birlikte rota tuttular. Haykırışlar bu kez gemiden kıyıya değil, bir tekneden diğerine yöneliyor, arada da sağanağa kapılıp, kayboluveriyordu. Amiral gemisi başa geçince, çocuklar geminin kıçını süsleyen iki Neptunus kabartmasını önlerinde gördüler. Rüzgâr ara sıra Villegagnon'un İskoçyalı muhafızlarının çaldığı gayda namelerini, bölük pörçük taşıyordu.

Sonra ortalık sakinleşti ve serpintiyle ıslanan Just ile Colombe, bir an için de olsa, yolculuk hazırlıklarının bittiğini sandı. Oysa her lombardaki toplar borda başına yirmişer kere gürlemeye koyuldu. Bu korkunç ve nefis top gümbürtüsünü unutmuşlardı. Top salvoları, özgürlük üniformalarını tamamlayacak son işlemeli şeritti. Colombe başını ağabeyinin koluna yasladı ve birbirlerine sarılarak sevinçten ağladılar.

Rüzgârın ıslıkları arasında, herkesi güverteye toplayan Baltıklı askerin öfkeli sesini neredeyse duymayacaklardı.

* * *

Kalkış sırasında göze çarpan düzensizlikten sonra, gemi kaptanı İmbert Reis, tüm yolcuların yerlerine götürülmelerini emretmişti. Hazırlıklar beklenenden de uzun sürmüştü. Saat öğleden sonrayı geçmiş, akşama yaklaşmıştı. Bir fırtına sürüsü, saldırıya hazırlanan bizonlar gibi, ufka yaklaşıyordu. İmbert Reis hiç iyi şeyler beklemiyordu.

Bu son sakin dakikalar sırasında, ara güvertelerin tümü, gürültülü yerleşme çabalarına sahne oldu. Herkes hamağını, bu karanlık ve ayakta ancak durulabilen boşlukta, edindiği konfor kavramına göre, daha az rahatsız edecek biçimde asmaya çabalıyordu. Ve aylar sürecek deniz yolculuğunun az veya çok güç geçmesinin bu ilk minicik zaferlere bağlı olacağı kolayca hissediliyordu.

Just ve Colombe bu çekişmelere katılmak fırsatını tadamadı: onları yedeğine alan asker çocukları üç merdiven indirerek, tercümanlara ayrılan yere götürdü. Çocuk oldukları düşünülerek, onlara ambarın hemen yanı başında, kilerin bitişiğinde, hayvan bölmelerinin kenarında ufacık bir girinti ayrılmıştı.

– Cıkmak yazak! diye kötü kötü bağırdı, yüksek sesle konuşmazsa anlaşılmaktan umudunu kesen Baltıklı.

Just deliğe önden girmek için, eğildi. El yordamıyla girintinin bir tarafının yuvarlak bir fıçı yığınıyla, öbür yanının da istiflenmiş sandık tahtalarıyla kaplı olduğunu anladı, bu sırada da eline bir

kıymık battı. Bu in açılarak ilerlediğinden dibinin kaplamaya kavuşan yeri daha geniş olmalıydı. Just oraya ulaşmaya çalışırken bir şeye çarpıp tökezledi. Karanlıkta güçlü bir ses yükseldi.

– Dur orada! Serseri! Dolu olduğunu görmüyor musun?

Yeni gelenler, ne kadar dar olursa olsun, girintinin sahipleri olduğunu anladı. Girişin yanındaki küçücük boşlukla yetinmeleri gerekiyordu. Sırtlarını fıçılara dayayarak yan yana oturdular, kollarını dizlerine doladılar.

– Özür dilerim, diye seslendi Just yabancılara, burada ne kadar kalmamız gerektiğini biliyor musunuz?

Sorusu kötü gülücüklerle karşılandı.

– Dinleyin şunu hele, diye katıldı, ilk duydukları ses.

Sonra da Just'ün telaffuzunu taklit ederek, Normandiya kabalıklarını İtalya'dan gelme ahenkli tınılara karıştırdı.

Kahkahalar arttı. Just kulak kabartınca, kahkahaların üç kişiye ait olduğunu anladı. Öndeki bir lambadan yayılan güçsüz bir ışık karanlığı delmeye başlamıştı. Aydınlığın artması, böylece komşularını daha iyi görebilmek için sessizce beklediler.

– Susadım, diye fısıldadı Colombe ağabeyinin kulağına.

Daracık boşlukta kalafatın, salamura yiyeceklerin ve hayvan postunun karışımı, mide bulandırıcı bir koku vardı. Ağızları yapış yapıştı.

– Alışman gerekecek, dedi aynı ses. Bu girintide söylenen herhangi bir şeyin ötekiler tarafından duyulmaması imkânsızdı.

– Oradaki fıçı değil mi? diye sordu Colombe.

– Ha! ha! fıçı. Kendilerini nerede sanıyorlarsa! Oldu olacak, bir de çeşme taktırsaydın!

Ne kadar alaylı ve erkeksi olmasına çalışılırsa çalışılsın, ses ergenlik çağının etkisiyle, kısıktı. Colombe konuşanın onlarla hemen hemen aynı yaşta olması gerektiğine karar verdi.

– Öyleyse, ne yapmalı? diye doğal ve korkusuz bir sesle ısrar etti.

– Beklemeli, hepsi bu.

– Öyleyse, ne yapalım, bekleyeceğiz, dedi Colombe uysalca. Bu da yolculuğun kısa geçeceğini gösterir.

Sözleri alaylı bir patlamayla karşılandı.

– Kısaymış! dedi ses, kahkahaları soluk almasına izin verecek kadar azaldığında. Gerçekten de çok kısa, o yüzden su içmek için geminin varışını beklemeni öneririm.

Artık çevre çok daha iyi görülüyordu. Alacakaranlık dibe doğru büzülmüş iki kütleyle, kafası neredeyse tavana değecek kadar

kocaman bir çocuğun gölgesini ortaya çıkarmıştı. Beriki de iki kardeşi görmüş ve acınacak durumlarından memnun olmuş olacak ki, onları koruması altına almakla yaptığı iyiliği anlatmak için, sözlerini alçakgönüllülükle sürdürdü:

– Yiyecek ve içecek konusunda, denizcilerden birinin günde iki sefer getirecekleriyle yetinmek zorundasınız. Üstelik hiç de doyurucu olmayacağından, tek bir kırıntıyı bile ziyan etmemek gerek.

– Ne zaman gelecek? diye sordu Just.

– Yarından önce değil. Bize gece için yemeğimizi getirdiğinde, burada değildiniz.

Haber kötüydü: Clamorgan'dan çıkalı beri, hiçbir şey yememişlerdi. Émilienne'in sepetini özlemle hatırlıyor, yolun kenarındaki hendekte yüzen güzel somunların hayali gözlerinin önünden gitmiyordu. Ne var ki, yalpadan mideleri bulanmaya başlamıştı.

– Sizler de tercüman mısınız? diye sordu Just bir süre sonra. Uzun zamandan beri bu sözcüğü kafasında evirip çeviriyor, ancak anlamını bir türlü bulamıyordu.

– Tıpkı senin gibi, arkadaşım! diye sırıttı komşuları. Bizleri vahşilerin arasına bıraktıklarında, olacağız.

– Öyleyse, biz sizden önce ineceğiz, demek, dedi Just kafasını sallayarak. Çünkü biz vahşilerin oraya gitmiyoruz.

– Peki, ya nereye gidiyorsunuz? dedi artık gözlerinin akı seçilmeye başlayan çocuk.

– Babamı bulmaya.

Gölgelerin efendisi patlamak üzere olan kahkahaları bir işaretiyle durdurdu.

– Hey siz, sakin olun bakalım! dedi ve tehlikeli bir perende atacağını ilan eden panayır cambazı sesiyle ekledi: durum ciddi.

Parmağını havaya dikti.

– Bu tekne Amerikalar'a, yamyamların arasına gittiğine göre; başka hiçbir yere uğramadan doğruca oraya gideceğine göre; bunlar da bize babalarının yanına gittiklerini söylediklerine göre; sonucu söylüyorum: bunların babaları yamyam!

Çomarlarının tasmasını bırakır bırakmaz, havlamalarına katıldı.

Fakat Just, Clamorgan ormanında yayla ardıç avladığı zamanki kadar hızlı, konuşanın yanına fırlayıp, gırtlağından yakaladı.

– Babamız, dedi, çocuğun burnuna yaklaşarak, büyük bir komutan ve onurlu bir savaşçıdır. Ona hakaret ettiğin için bana hesap vermen gerekecek.

Şaşkınlık, alaycıyı bir an savunmasız bırakmıştı. Ne var ki gü-

cünü çabucak topladı, Just'ü silkeleyip itti, sonra da üzerine atıldı. İki çocuk yağdan ve kanlı irinden yapış yapış zeminin üzerinde yuvarlandı. Ne kadar öfkeli olursa olsun, Just anlaşılan sokak kavgalarına alışık ve üstelik örs kadar ağır ve köşeli yumruklar yağdıran bir rakip karşısında üste çıkamayacaktı. Öteki ikisi, daha da küçük iki velet, dizlerinin üzerine doğrulmuş, gürültüyle şampiyonlarını yüreklendiriyorlardı. Colombe haykırıyor, dövüşçüleri ayırmaya çalışıyordu. Bütün bu gümbürtü, fıçılarda patlayan tekmeler, bir denizcinin dikkatini çekti. Delikten eğildi, elindeki fener sefil kavgayı aydınlattı. Gömleğinin bir kolu yırtılmış Just, kanayan dudağını siliyordu. Rakibi güvenle paçavralarını toparladı, sonra küçüklerin yanına çekildi. Just'ten daha genç olmasına rağmen köy çocuklarının gücüne ve ağırlığına sahipti. Kısa sürede tek görülenler saçkıran delikleriyle kaplı tıraşlı kafası ve ezik burnuydu.

– Orada fazla gürültü etmeyin! diye haykırdı gemici. Eğer silkelenmek istiyorsanız, biraz bekleyin: hevesinizi kursağınızda bırakmayız.

Işığıyla birlikte kayboldu. Herkesin berelerinin hesabını çıkardığı uzun bir sessizlik oldu. Bu sükûnet, tam tersine geminin sallantısının farkına varmalarını sağladı. Başlangıçtaki ağır sallantıya, şimdi de gövdenin çarptığı kalabalık dalgalar eklenmişti. Sırtlarını dayadıkları fıçıların ipi, gerginlikten gıcırdamaya başladı. Hasta hayvanların inildediği derinliklerden korkunç bir gurultu yükseliyordu.

– Bunun hesabını vereceksin, dedi kavga eden çocuk.

Just güvenle, korkmadığını söyledi. Barış kısa sürecek gibiydi.

Ama yalpanın hissettirdiği mide bulantısı ne kadar öfkeleri varsa, sakinleştirmeye yetti. Deniz tutmasının tuhaf sarhoşluğu uzuvlarını güçsüzleştiriyor, beyinlerini uyuşturuyordu. Sanki fıçılar çoktan göğüslerinin üzerinden yuvarlanıp geçmiş gibi hissediyorlardı kendilerini. Denizcinin sözleri, sonunda gücünü yitirmiş sağduyularına ulaştı: fırtına yakındı ve insanların Tanrı bilir hangi günahlarının öcünü almakta kararlıydı.

Fırtına bütün gece boyunca, sadece mayistra yelkeni açmış tekneleri tehditkâr vadilerinde, yuvarlanan dalgaların gümbürtüsünde koşturdu. Yuvarlak karınlı büyük tekneler su duvarlarının içinde tehlikeyle yalpalıyor, yan taraflarına devrilmeye ramak kalana kadar yatıyordu. Talihleri vardı, ağzına kadar dolu ambarların ve sintineye doğru sızan suların oluşturduğu safra teknelerin bütünüyle devrilmelerini önlüyordu.

Geminin içinde, böğürtülerin ve çığlıkların yerini sadece ıslık çalan rüzgârın ve kırılan serenlerin korkunç çatırtılarının böldüğü ölümcül ve mide bulandırıcı bir sessizlik almıştı.

Deniz ne kadar tehlikeli olursa olsun, asıl tehlike hâlâ yakındaki karadan geliyordu. İmbert Reis bütün bir gece boyunca kendini emirlerine cevap vermeyen dümene bağlayıp kalmış, karanlıkta adacıkları ya da kayalıkları belirtecek meşum işaretleri gözlemişti.

Tehlike gerçekleşmeden, şafak söktü. Sükûnet geri geldi ve mucizevî bir kıyı ufka tepelerini çizmek için öğleyi bekledi.

Sekizinci kısım

Daha az gürültülü bir sabah oldu. Önce Just başı ağrıyarak, sırtında zeminin pürüzlerinin iziyle uyandı. Girinti hâlâ eskisi gibi karanlıktı ama sütümsü ışınlar kapkara tahtalara beyaz nakışlar asıyordu. Just'ün ağzı, susuzluktan yapış yapıştı. Uyuyan Colombe'u seyretti, sonra kenarda bez parçalarını görünce, fazla ayrıntılı olmasa da kavgayı hatırladı.

Geceden aklında, yalpalar, darbeler ve düdük sesleri kargaşasından başka bir şey kalmamıştı. Deniz tutmasından eksiksiz ve acılı bir bilinçsizliğe sürüklenmişti. Sanki çığlıklar, kovalamaca patırtısı ve hatta silah sesi bile duyduğunu hatırlar gibiydi. Ama hangisi daha önce, işte bunu bilemiyordu. Tekne şimdilik, sanki boğuşma bütün gücünü tüketmiş gibi, hareketsizdi. Just kafasını usulca dar delikten uzattı. Ambar korkunç bir karışıklıktaydı. Iskarmozlardan parçalanmış hamaklar sarkıyordu; bir sürü erzak sandığı yuvalarından kurtulmuştu ve kumtaşından yapılmış, karınları yarılmış testiler içlerindeki parlaklıkları sineklere sunar gibiydi. Güverteden sızan solgun ışık sahnenin üzücü görünümünü tamamlıyordu. Ancak, en ürkütücü olanı sessizlikti. Just deliğine dönüp, usulca Colombe'u uyandırdı. Bezlerinin üzerine yayılmış üç hayalet de kendilerine gelirmiş gibi hareketler yapıyordu.

– Su! diye inledi Colombe.

Just kız kardeşinin delikten çıkmasına yardım etti, sonra da pislik yığınlarının arasından yol gösterdi.

– Yukarı çıkıp bakalım, dedi. Neler olup bittiğini anlayamıyorum.

Kızcağız kafasını tutarak yürüdüğünden, basamakları tırmanırken Just'ün destek olması gerekti. Ara güverte de ambar kadar düzensiz ve boştu; toplardan birinin yanında inleyerek yatan iki

gemici dışında. Işık daha canlıydı ve Colombe yavaş yavaş kendine geliyordu.

Just son basamakta, elini gözlerine siper etmek zorunda kaldı. Gök baştan başa griydi ama sanki güneş, bu donukluğun altında, hemen her yerde gibiydi. *Rosée* yuvarlak tepeciklerle çevrili bir koyda demirliydi. Filodaki diğer iki tekne de yanlarında, demir üstündeydi.

Colombe Just'ün koluna sarıldı.

– Bak, diye haykırdı, geldik.

Arkalarından kötü gece yoldaşlarının basamaklardan tırmandıklarını duydular. Colombe gülerek haberi vermeye hazırlanırken, Just'ün yenini çekiştirdiğini hissetti.

– Orada toplanmış ne yapıyorlar? diye meraklandı Just.

Küçük kız döndüğünde tuhaf manzarayla karşılaştı. *Rosée*'nin tüm sivil yolcuları geminin pruvasında toplanmış, baş kasaraya sıkışmışlardı.

Bir sıra muhafız, elde kılıç, sivilleri gözlüyor, namluları ufak kalabalığa doğrultulmuş iki arkebüz de, ateşe hazır bekliyordu. Bazı gemiciler serbestçe işlerini yapıyordu. İçlerinden ikisi, grandinin çevresindeki güverteyi yıkamakla meşguldü. Bir kovaya kuşkulu bir cam kırığı yığınıyla, üzerlerinden kana benzer kırmızı bir sıvı damlayan direk parçalarını topluyorlardı.

– Şu işe bak, dedi yukarılarında birisi. Aynı anda da güçlü birer elin yakalarına yapıştığını hissettiler. Tercümanlar! Onları unutmuştuk.

– Buraya getir! diye seslendi, askerlerin arasında yüzü tutsak yolcuların ilk sırasına dönük İmbert Reis.

Denizci iki kurbanını güvertenin öbür başına götürdü.

– İyi ama, bunlar beş kişiydi. Ötekiler nerede, serseriler?

Çifte çenesiyle, yumuşak dudaklarıyla, kaptan istediği kadar kaba olmaya çabalayabilirdi: yoksa hiç kötü görünmüyordu. Aslında kötü değildi tabiî ve insanca zaafları denizin sonsuz acımasızlıklarıyla karşılaştırıldığında, çok daha kolayca bağışlanabiliyordu.

Colombe adamın önünden geçerken, birden dizlerinin üzerine çökecek cesareti buldu:

– Kaptan, diye haykırdı ellerini kavuşturarak. Tanrı aşkına, bize su verin. Susuzluktan ölüyoruz.

– Bir şeyler yiyip, içmediler mi? diye meraklandı İmbert Reis.

Bu angaryayla görevli denizcinin yüzü kızardı.

– Dünkü fırtınayla...

– İyi ya, çocuklara yiyecek ve içecek verilsin. Yeni görevlerine uygun olmalarını istiyorum. İşte bakın, ötekiler de geldi.

Bir denizcinin kollarında, sanki darağacına asılmış gibi iki sefil gölge sallanıyor, bir üçüncüsü de sendeleyerek arkalarından geliyordu. Merak bir an için de olsa susuzluğa üstün geldi ve Just babasına hakaret edenleri gündüz gözüyle görebilmek için burnunu elindeki su kupasından kaldırdı. Öyle ya, açık hava ve serin su, her şeyi hatırlamasını sağlamıştı. Daha küçük olan ikisi, zavallı yumurcaklardı: fazla büyük kafaları ve şiş uzuvlarıyla sokakta, kaldırım taşlarının arasındaki sinirotları gibi büyümüş olmalıydılar. Oysa büyük olanı ne yaptığını biliyor ve anlaşılabildiği kadarıyla, hiçbir şeyi unutmuyordu. Just'ten daha boyluydu ve sırtında lekeli bir gömlek, altında da ancak dizlerine kadar inen bir pantolon vardı. Buldog köpeği görünüşü ve yassı burnuyla gecenin karanlığında ürkütücü olması anlaşılabilirdi. Güneş ışığındaysa, bu ayrıntılar korkutuculuğunu kaybediyordu; öcünü alacağı bir hakaret olmasa, Just daha doğduğu gün hayatın bir şiddet ve yoksulluk duvarına fırlattığı böylesi bir yaratık için acıma bile duyabilirdi.

– Bu serserilere de su verin, dedi İmbert Reis.

Durumdan pek memnun görünüyor, tercümanlara gülerek bakıyordu.

– Tam da ihtiyacını duyduğum gibi, dedi başını sallayarak.

Uzaktan gelen ve kıyının girintileri ve çıkıntılarında yankılanan ani bir top sesi bu duygulu sahneye apansız bir son verdi. Ses, üzerinde beyaz bir dumanın yükseldiği amiral gemisinden gelmişti.

– İşaret! diye haykırdı İmbert Reis. Haydi, ekmeğinizi alıp, ötekilerin yanına geçin. Acele etmeliyiz.

Birkaç adım geriledi ve askerlerin hâlâ gözaltında tuttuğu yolculara seslenmek için bir sandığın üzerine çıktı.

– Neredeyiz? diye mırıldandı, Just'le birlikte kaba ve pis kokulu sürünün ortasına sıkışan Colombe.

Bilmediğini göstermek için omuzlarını silkti.

– Zavallı çocuklar! diye kulaklarına fısıldadı yanına düştükleri kısa boylu zavallı bir adam. Nerede olduklarını bile bilmiyorlar...

– Hepiniz beni dinleyin, dedi aynı anda, yumuşak sesine olabildiğince tehdit yüklemeye çalışan İmbert Reis.

– Gördüğünüz sahil, İngiltere, diye fısıldadı kısa boylu adam. Fırtına yüzünden buraya sığınmak zorunda kaldık ...

– Birazdan demir alacağız, diye bağırdı. Bu sefer, umarım, bir daha demir atmamak üzere.

– Gideceğimiz yer, uzak mı? dedi Just, hâlâ varamamış olmanın umut kırıklığıyla.

– Zavallı çocuklar ... Size bu kadar az şey anlatmaları utanç verici değil mi, diye mırıldandı kısa boylu adam, mümkün olsa daha da üzüntülü bir ifade takınmaya çalışarak.

– Ama her koşulda, diye haykırıyordu iki eliyle kemerine tutunmuş İmbert Reis, ötekilerin sizden daha talihli olduğunu sanmayın sakın. Sakın sanmayın ... Onlar kaçtı, kendileri bilir, diye devam etti kaptan. Ama uzağa gidemeyecekler. Kendi elimle dört tanesini vurdum.

Kuşkusuz bu sayının beyinleri dehşetle doldurmaya yeterli olmayacağını düşünüp, ekledi:

– Hayır, altı. Öyle değil mi, arkadaşlar? Kendi elimle öldürdüğüm altı kişi, bunlara adamlarımın hallettikleri dahil değil. Bunlara bir de boğulanlar ile İngiliz subaylarının –kürek cezasına mahkûm etmek için– karada yakalayacaklarını ekleyin, elinize ne geçiyor, gördünüz mü?

– Zavallılar dün geceki fırtınada öylesine korktular ki, böyle bir yolculuğa devam etmektense kendilerini denize atmayı yeğlediler, dedi yanındaki, hâlâ düş kırıklığından kurtulamamışa benzeyen Just'e.

– Kısacası, gemide kalan sizlerin pişmanlık duyması gerekmez, diye devam ediyordu İmbert Reis. Bir daha olursa, başınıza neler geleceğini biliyorsunuz! Zaten bir daha böyle bir fırtınayla karşılaşırsak, şaşarım. Size denizci sözü, böylesi bir kasırga görmeyeli çok uzun zaman oldu.

– Daha varmadık, zavallı dostlarım. Aslına bakarsanız, daha yola bile çıkmadık. Ve oraya haftalar, aylar önce varamayacağız. Tabiî eğer varırsak.

Bunları söylerken, kısa boylu adamın gözleri yaşarmıştı. Gördüklerinden duygulanan Just ve Colombe birden kendilerini onlara acıyan bu zavallıdan çok daha güçlü hissettiler. Haberi ondan çok daha iyimser karşıladılar.

– Tamam, şimdi kaçan kopukların yerini almak için aranızdan bazılarını seçmem gerekecek. Çünkü arkadaşlarınız karaya ulaşmaktan başka bir şey düşünmezken, mürettebat rüzgârlarla boğuşuyordu. Üstelik, adamlarımdan sekizi denize uçtu.

Bu kez, gözyaşlarını silme sırası İmbert Reis'teydi.

– Yani, diye yeniden haykırdı, onların yerini dolduracağız. Başlıyorum: miçolar!

Dinleyicilerinin tümünü görebilmek için ufuk hizasına dikili

bakışları birden birinci sıraya indi.

– Bana kalırsa, tercümanlarımız miçoluk görevi için biçilmiş kaftan. En azından, üç büyükleri.

Colombe'a öne çıkmasını işaret etti. Karşısına dikilen küçük kızı tepeden tırnağa süzdü.

– Pek güçlü değilsin. Sen güvertedeki manevralarda görevli olacaksın. Adın?

– Colin.

Sonra Just ile burnu ezik çocuğu çağırdı.

– Bu ikisi çok daha iyi. Sanki pek fazla şeyden korkmazmışsınız gibi görünüyorsunuz. Sizler gabyalara tırmanacaksınız. Adlarınız?

– Just.

– Martin.

Daha fazla beklemeden görevlerinin başına gitmelerini işaret etti.

* * *

Güneye doğru dümen tuttukça mutluluk verici sıcaklık ve ışıltılı gökler arttı. Büyük Kanarya Adası'nın açığından geçerken, İspanyol kalesinden bir top salvosuyla karşılaştılar. Güllelerden biri *Rosée*'nin kaplamasını pruvaya yakın bir yerden deldi, gemi marangozunun tıkamakta biraz zorlandığı yuvarlak ve geniş bir yarık açtı. Colombe omuz silkerek, aldırmadı:

– Hepsi bu kadarla kalsa.

Olanlar ne de olsa bir ilkti ve Just savaşçı gururu duyuyordu.

Yaz geceleri uzadı ama ılım noktasına yaklaştıkça, geceler yeniden kısaldı. Yine de geceler ne tehdit dolu, ne de soğuktu: hâlâ ikindi güneşinin sıcaklığını taşıyan güverteye uzanarak geçirdikleri ılık ve huzurlu geceler; öyle ya, istedikleri yerde uzanmak için izin almışlardı. Gündüzleri, İmbert Reis'in buyruklarını yerine getirmek için, açık havada koşuşturup duruyorlardı. Colombe ağabeyine birazcık gıpta ediyordu: delikanlı çarmıklara tırmanmada çok becerikli çıkmıştı. Üstüne üstlük güçlenmiş ve güzel yüzüne altınımsı bir renk veren yanık bir teni olmuştu. Günleri oldukça farklı geçiyordu. Colombe sıkılıyordu biraz: güvertedeki tayfalarla ve gezinen yolcularla konuşmaya çalışıyordu. Ne var ki bu sohbetler fazla uzağa varamıyordu. Sık sık, fırtınanın ertesinde onlarla konuşan kısa boylu adamla karşılaşıyordu. Adamın adının Quintin olduğunu öğrendi. Dini yüzünden mahkûm olmuş-

tu ve hep elinde bir kitapla dolaşıyordu. Okuyacak bir şey bulamamanın eksikliğini çeken Colombe adamdan kitaplarını ödünç vereceği sözünü almıştı.

Kendi ip cambazları dünyasında, Just sıkça düş görüyordu. Fırsatını buldukça gözcülük etmek için çanaklığa çıkıyor ve kendini insanı çevreleyen ufkun yaratabileceği arzulara kaptırıyordu.

Akşam, birbirlerine sarılarak uyumak için buluştuklarında, gündüz neler yaptıklarını anlatıyorlardı. Günler geçtikçe, babalarının böylesine uzun bir yolculuk yapmasına giderek daha da şaşırıyorlardı. Bazı anlarda, onun da bu seyahati yaptığına inanıyor ve sadece babanın da çocukları gibi fırtınaları ve deniz tutmasını tanıyıp tanımadığını, tropikal keyiflerden zevk alıp almadığını merak ediyorlardı. Onu Villegagnon gibi teknenin mutlak hâkimi ya da gemi ambarında hapis, tutuklu bir yolcu gibi düşünüyorlardı. Bazen de kandırıldıklarına inanıyor, babalarının asla sevdiklerinden bunca uzaklaşmayacağını söylüyorlardı. İşte o zaman da o fırtına gecesi, hapishane kuşları ve dehşetten kaçma macerasını bu yolculuğa tercih eden ötekiler gibi gemiden atlamadıklarına hayıflanıyorlardı. Kıyıyı her gördüklerinde, tekne eğer sahile yaklaşırsa, oraya sığınma düşleri kuruyorlardı.

Ne var ki bu düşler çok daha masalımsı hayallerle, dünyanın ucunda bulacakları devler ve sihirbazlar ülkesi rüyalarıyla karışıyordu. Özellikle Quintin sayesinde Yeni Dünya hakkında daha fazla bilgi sahibi olmuşlar, orayı merak etmeye başlamışlardı.

Öylesine ki, sonraki haftalar fıçılardaki suyun yeşile dönmesine, yiyeceklerin mide bulandırmasına rağmen, geçen günler çocukları içinden hiç de çıkmaya hevesli olmadıkları mutlu bir alışkanlık içine hapsetmişti.

Tek gerçek endişe kaynağı onlar gibi serenlerde, güverte üzerinde fink atarken bile gözlerindeki intikam habercisi kötü bakışı gizlemeyen şu Martin'di. Aslına bakılırsa, Just de ona karşı aynı duyguları besliyor ve Colombe da ağabeyinin aklında hep onurunu temizleyecek bir kapışma olduğunu görüp, umutsuzluğa kapılıyordu. Üstelik Just'ün istediği herkesin gözü önünde cereyan edecek, adil, galibin mağlubu bağışlamasıyla sona erecek bir güreş ya da düelloydu. Oysa Martin'in hazırladığı bambaşka bir şeydi. İkisine karşı beslediği düşmanlık sessiz ve gizliydi. Bu düşmanlığın ışıkların aydınlığında değil gölgede, Just'ün savunmasız kalacağı bir zaaf sergilediği anda ortaya çıkacağı da tabiîydi. Colombe özellikle gecelerden ürküyor ve sanki ona zırh olmak istiyormuş gibi, uykuda ağabeyini kollarıyla sarıyordu.

Tekneler tüm hızlarıyla güneye yol alıyordu. Koca koca bulutlar göğün tüm yüzeyini kaplayarak, ıslak bir buğu salan denizi bir çorba gibi sıcak tutuyordu. Tatlı su stoklarının sonuna gelmek üzereydiler. Amiral gemisinden rotayı kıyıya çevirme emri geldi.

Girintili çıkıntılı, görünüşüyle su almaya uygun dereler umudu veren bir sahilin açığına demirlediler. Şalupalar gün batarken fıçılarda çamurlu, neredeyse sapsarı bir suyla geri döndü. Üstelik fıçılardan ancak yarısını doldurabilmişlerdi, çünkü her hallerinden düşmanlık okunan siyahlar gelmiş, su almalarına izin vermemişlerdi.

Afrika kıyılarında oldukları söylentisi mürettebat arasında hızla yayıldı. Tayfalar bütün karmaşık aletlerine ve bilgiç tavırlarına rağmen, tekneleri İmbert Reis'in bilgi ve görgüsüyle çok daha kolay götüreceği yeri bulmaktan aciz amiral gemisi sakinlerine lanetler okudu. Baştaki geminin kılavuzları yaptıkları hatayı anlayınca rotayı daha batıya çevirdiler. Tam zamanıydı.

Sonunda doğru yolda olduklarını, ufukta yeniden yelkenleri görünce anladılar. Böylesi karşılaşmalar her seferinde büyük hareketliliğe yol açıyordu. Villegagnon aborda olmayı yasaklamıştı: böylelikle tek başına giden ve yağmalamaktan zevk duyacakları bir sürü İspanyol gemisinin rahatça geçip gitmesine izin verdiler. Ne var ki bir sabah, çanaklıktaki gözcü kuzeydoğuda birkaç yelken haberini verdikten az sonra altı teknelik bir Portekiz filosuyla karşı karşıya olduklarını anladılar. Amerika kıyıları daha görünürde olmamasına, görülebilmesi için de hâlâ çok yol almak gerekmesine rağmen, Fransız teknelerinin Brezilya rotasında olduğu açıktı. Bu da gemilerin düşman olarak görülmeleri için yeterliydi.

Aradaki uzaklıktan, Portekizlilerin çatışmaya istekli olup olmadıklarını anlamak güçtü. Yine de, ne olursa olsun, savaşa hazırlanmanın daha doğru olacağına karar verildi. *Rosée*'nin güvertesinde tayfaların, askerlerin ve kaptan tarafından topların doldurulmasıyla görevlendirilen sivillerin katıldığı bir itiş kakış yaşandı. Borda kapaklarını kaldırmak, arkebüzlerin saklandığı sandıkları açmak ve rüzgârdan eksiksizce yararlanmak için elde ne kadar yelken varsa basmak gerekiyordu.

Colombe muhtemel bir bordalama durumunda güverteyi boş ve temiz tutmakla görevliydi. Hiç yorulmadan, pruvadan pupaya gidip geliyordu. Mizana direğinin altından geçerken, kollarını kavuşturmuş, dimdik ve hareketsiz duran Quintin'i gördü.

– Size görev vermediler mi? dedi şaşkınlıkla.

– Verdiler, top ağızlarını temizlememi söylediler.

– İşinizi bitirdiniz bile!

– Hayır, temizlemeyeceğim.

O ana kadar kendini paralarcasına koşturan Colombe biraz soluklanmaya karar verdi. Zaten bütün hareketliliğinin nedeni daha şimdiden temiz ve düzenli güverteyi düzeltmekten çok, kendini yatıştırmaktı.

– Duyduklarını doğruysa, dedi Quintin'e, Portekizliler yakaladıkları gemidekilerin ellerini ayaklarını kesip yeniden tekneye yüklüyor, sonra da akıntıya koyuverip susuzluktan ölmeye bırakıyorlarmış.

– Bunu ben de duydum, dedi Quintin. Soluk yüzünde ilk gün gördüğü kasvetli bakışlar vardı.

– İyi ya, o zaman insanın kendini savunması gerekiyor.

– Hayır, dedi Quintin. Kolları hâlâ çapraz durumdaydı.

Açık denizin sessizliğini bastıran rüzgâr kocaman yelkenlerde ıslıklanıyordu. Yana yatmış, bütün eteklerini, önlüklerini ve başörtülerini kuşanmış tekneler baloya giden, evde kalmış üç kıza benziyordu.

– Demek, dedi Colombe, derimizin yüzülmesine izin vereceğiz.

– Çocuğum, diye heyecanla sözünü kesti Quintin; sonra ona doğru dönüp, ellerini tuttu: İnsanlar kendilerine sadece kötülük yapmak için bahane uyduruyor. Kötülük, hiçbir sınır koymadıkları tek tutkuları. Ben tersini öğütleyince, mahkûm ettiler.

– Tersini mi?

– Yani iyiliğe, sevgiye, arzuya sınır koymamak, demek istedim.

Bunları söylerken, ellerini yoğuruyordu. Gözleri Colombe'un şimdiye dek hiç görmediği, iştah, ateş ve umutsuzluk karışımı bir ışıkla parlıyordu. Kıç kasaradan başlayıp, üst güverteye yayılan bir uğultunun bu tuhaf konuşmaya bir son verdiğini görünce, sevindi: Portekizliler yollarına gidiyordu.

Her taraftan sevinç çığlıkları yükseliyordu. Önemli günler için saklanan şarap damacanaları elde ele dolaştı, herkes kocaman yudumlar aldı.

Kaptan yelkenlerden çoğunun sarılmasını emredince Colombe direkler arasında çabalayan Just'ü görmeye çalıştı. Başaramayınca, Tanrı'ya şükretmek için herkesle birlikte güverteye diz çöktü. *Rosée*'de din adamı yoktu: konvoydaki tek papaz gücün merkezinde, amiral gemisinde yer almaktan geri kalmamıştı. Herkes kendi usulünce dua ediyor ve hem paylaştığı, hem de sadece kendisine ait olan bir Tanrı'ya yakarıyordu. Korsan gibi

kaba suratlı gemiciler Bakire'nin ve çıplak Çocuğu'nun iyilik dolu görüntülerini çağırırken, inançları yüzünden zindanlara atılmış beyaz elli ve masum yolcular, narin yüzlerini kan ve ceza habercisi bir Tanrı'ya çeviriyorlardı.

İşte yükseklerdeki ilk şiddet böylesi bir sessizliğin içinde patladı: bir çığlık, yırtılan bir yelkenin cayırtısı, düşen bir şey. Serenlerin arasından parıldayan güneş, güverteden bakıp ne olup bittiğini görmeye izin vermiyordu. Üstelik Just bütün o günler boyunca sürekli olarak karşılaştığı tehditleri gizlemeye özen gösterdiğinden, Colombe da neler olduğunu tahmin etmekten çok uzaktı. Kavga ettikleri ilk günden beri Martin durmadan Just'ü gözetliyor, her ikisi de teknenin yüksekliklerinde iplere asılı iş yaparken bir pundunu kolluyordu. Buz gibi bir sesle ve sürekli olarak Just'e lanetler okumaya, küfür etmeye ve öcünü alacağını söylemeye başlamıştı. Just ise berikini teke tek bir kapışmaya davet ederek cevap veriyordu. Oysa Martin'in böyle bir şeye cesaret edemeyeceği ve daha çok alçakça bir yönteme başvuracağı açıktı.

Miçoların yapmak zorunda olduğu cambazlıklar bile yoğun bir dikkat gerektiriyordu: üstelik Just'ün olası bir kötülükten korunmak için, daha da fazla dikkate ihtiyacı vardı. Günün sonunda, bitkin düşüyordu. Ne var ki o gün, mizana serenine dayanmış dururken, teknenin hafif yalpası, ılık hava ve sıçramalarını izlediği bir falyanos sürüsü dikkatini dağıtıverdi.

Karnını dayayarak tüm ağırlığını mizana sereninin cilalanmış tahtasına vermiş, bir tarafından kollarını, ötekinden bacaklarını sallandırarak dengesini tutturmuştu. İşte hızla savrulmuş düğümlü halat ucunu böğrüne böyle dengedeyken yedi. Just bir çığlık attı, dengesini yitirdi. Talihi yaver gitti, yelkenin içine düşünce iki eliyle bezin kalın kenarına yapıştı. Uzunca bir süre tutunduğu yerde, böğrü uyuşmuş halde, düşmenin, özellikle de hayatta kalmanın şaşkınlığını atlatmaya çabaladı. Sonra birden, her şeyi anladı: olabildiğince çabuk toparlanması gerekiyordu. Demirden bir yive yapışarak doğruldu ve bumbanın üzerine bastı; böğrüne vuran ve şimdi artık direk boyunca sarkan halatı hatırladı: biri halatı bir sarkaç gibi kullanmıştı belli ki; Martin'in tehditleri. Düşmanını çok araması gerekmedi: beriki yukarıdaki bir çarmıktan onu izliyordu.

Colombe olayın bütün bu bölümünü kaçırmıştı. O sadece Just'ün saldırganına doğru atıldığını ve çarmıka tırmandığını gördü.

– Dövüşüyorlar! diye bağırdı.

Ve çevresindekilerden kimsenin bir şey anlamadığını kavradı-

ğında, insan gruplarının arasına karışarak onları uyarmak istedi, işi İmbert Reis'in kolunu çekiştirmeye kadar vardırdı.

– Durdurun şunları, Kaptan! Bakın, dövüşüyorlar.

Boğuşmanın gürültüleri yukarılardan büyüyerek dökülüyordu ama, dövüşenlerden neredeyse hiçbir şey görülmüyordu. Gözcü çanaklığının döşemesi üzerinde, gırtlak gırtlağa gelmişlerdi.

On kadar denizci aynı anda çarmıklara atıldı ve İmbert Reis gemiye kimin komuta ettiğini göstermek için, tayfalar iplerde yarı yola varmış olmalarına rağmen, bağırarak tırmanma emrini verdi. Martin büyük bir güçle, ama korkakça ve beceriksizce dövüşüyordu. Buna karşılık Just, eğer içinde bulundukları çanaklık hareketlerini sınırlamasa, becerilerini daha iyi gösterebilecek durumdaydı. Tayfalar dövüşçüleri ayırdıklarında, oldukça sert darbeler almıştı. Just artık sadece ölümle sonuçlanacak bir düelloyu orada kesmekle bir alçaklığa zorlandığından emindi. İmbert Reis'in karşısında gözlerini yere indirmesinin nedeni de ceza korkusundan çok, bu onursuzluktu.

Kaptan ise adaletten çok huzurdan zevk alıyordu. Teknelerdeki kavgalar konusunda –Tanrı bilir ya, gemide kavga dövüş hiç eksik olmaz– kural olarak suçlu aramazdı.

– İkisini de zincire vurun, diye bağırdı.

– Hayır! diye haykırdı, diz çökmeye hazır Colombe.

Oysa İmbert Reis kıza öyle bir öfkeyle baktı ki, Colombe donup kaldı. Bir kelime daha etse, üçünü de zincire vurdurması işten bile değildi. Eğer Just'ün işine yaramak, haklılığını anlatmak, serbest bırakılmasını sağlamak istiyorsa, serbest kalarak daha faydalı olurdu. Sustu ve onu Martin'den kurtaranların arasında gözden kayboluşunu izledi.

Güverte hayatı kaldığı yerden devam etti. Mavilerin, bütün dünyayı paylaşacak kadar kalabalık olduklarını göstermek ister göründüğü tropikal günlerden biriydi: göğün mavi-beyazı, ufkun mavi-yeşili, denizin mavi-moru ve köpüğün mavi-grisi. Mutluluğa açık bu kocamanlığın içinde tutsaklığı icat etmek, sadece insan dehasının bir ürünü olabilirdi. Colombe kıç tarafta bir şalupanın yanı başına çöktü, sessizce ağladı.

Just'ün yaralı olduğunu, acıkacağını, ilk geldiklerinde tanıştıkları gibi bir girintide kötü muamele göreceğini düşünüyordu. Sonra, bütün bu yabancı tayfaların ortasında, kendi yalnızlığını düşündü. Kendine acıma duygusu kısa sürdü, bencillik ettiği için utandı. Clamorganlara özgü felaketi iradeyle uzaklaştırma yeteneğiyle kendi kendine Colin olduğunu, özgür miçolardan bilindi-

ğini, hiç de aptal sayılamayacağı için zavallı ağabeyini kurtarmanın bir yolunu mutlaka bulacağını düşündü.

* * *

Deniz seyri uzadıkça yolcuların, mürettebatın, askerlerin içinde ufak gruplar olmaya başladı. Yiyecekle, tatlı suyla ilgili zararsız düzenbazlıklar; herkesin teknenin rotası ya da amiralin niyeti konusunda zenginleştirmeye çalıştığı bölük pörçük bilgi her grubun diğerlerine karşı duyduğu kuşkuyu alevlendiriyordu. Colombe ağabeyiyle bir grup oluşturmuştu. Bu yakınlık onun için yeterliydi ama artık bugün yalnızdı. Gruplar, yabancılardan kuşkulanıyordu; kimse onu aralarına kabul etmedi. Doğru, hâlâ birinin yanına gidip, iki kelime edebilirdi. Ama konuştuğu her kimse, cevabını verir vermez, varsa işinin başına seğirtiyor ya da arkadaşlarının yanına gidip olanı biteni fısıltıyla anlatıyordu. Çünkü açık deniz seyrinin sıkıntısı içinde, her şey bir olay olarak görülüyordu.

Colombe umudunu yitirmek üzereyken, Quintin'i hatırladı. Birkaç gündür ortada görünmediğini fark etti. Öğle vakti, herkes çorba kuyruğundayken, onu aradı. Adamı göremedi. Eline bir kova aldı, temizlik yapma bahanesiyle ara güverteyi dolaştı ve sonunda Quintin'i bir topun üzerine asılmış bir hamağa sarılı buldu. Topun tunç namlusuna basarak yükseldi ve hamağın iki tarafını araladı. Quintin sırtüstü uzanmış, gözleri açık, tepedeki postanın çizgilerini sayar gibiydi.

– Burada ne yapıyorsunuz? dedi Colombe, biraz endişeyle.

– Görüyorsun işte, dua ediyorum.

– Eskiden, duanız güverteye çıkmanıza engel olmuyordu.

Kısa boylu adam beze tutunarak doğruldu. Sanki kendine geliyormuş gibi gözlerini kıstı, başını salladı.

– Beni kapıp götüren meditasyon, dedi neredeyse tebessümü andıracak bir özür ifadesiyle. Bütün benliğimle Kutsal Ruh'un yanındayım.

Uzun bir yolculuktan dönmüşe benziyordu.

– Ağabeyin nerede? dedi Colombe'u tanıyınca.

Kızcağız Martin'in intikamını ve aldıkları cezayı anlattı. Quintin örümcek ağından kurtulmaya çalışan böcek hareketleriyle, hamağından inmeye çalıştı. Topun üstüne düşmesine ramak kaldı. Ayaklarının üzerinde doğrulunca, yakasındaki yıpranmış dantelleri kabarttı, çoraplarının koncunu çekti. Vakur bir ifade takınıp, Colombe'u elinden tuttu.

– Gidip bir bakalım.

Yalnızlığından mıdır, yoksa sadeliğinden ve ebedî üzüntüsünden midir, hiçbir gruba dahil olmayan Quintin herkes tarafından kabul görüyordu. Onun yanındayken, Colombe da bu aile benzeri topluluklara kabul ediliverdi. Bu gruplaşmaların kaynağında insanların birbirlerine karşı besledikleri sevgiden çok, ötekilere duyulan nefretin paylaşılması yatıyordu. Kendini dışa karşı koruma gücü bir kez harcanmaya görsün, bu kabileler sohbet adı altında saatler boyunca ahlayıp ofluyor, homurdanıyor ya da küfür ediyordu. Şarap kıtlığı –kaptan son damlaları varışa saklıyordu– bu toplantıların sıkıntısını daha da artırıyordu. Bu insan sessizliği boynuzla atılan zar ve kemik parçacıkları sayesinde az da olsa kaderi gıdıkladığı inancındaydı.

Quintin Colombe'u önce bir zanaatkârlar grubuna götürüp bir fırıncı ile iki doğramacı ve eczacılık taslayan bir tiryak[1] satıcısıyla tanıştırdı. Üyeleri hemen her yere girip çıkabilen bu grup, Quintin'in isteği üzerine Just'ü aramayı, neye ihtiyacı olduğunu sormayı ve durumunu iyice öğrenmeyi kabul etti.

Sonra, Quintin'in İncil'i sayesinde görüştüğü bir tayfa grubunun yanına gittiler. Villegagnon hareketten hemen önce herkesin kendi yöntemleriyle dua edebileceğini, ama gemide her türlü vaazın yasak olduğunu bildirmişti. Ne var ki Normandiyalı gemiciler, papaz yokluğunda kaba imanları için bir gıda arıyorlardı. Batıl inançlara körü körüne bağlı insanlar olarak denizin sakin olmasının ve kazasız belasız dönmenin sevaplara, Tanrı'nın adını anmaya, ayin düzenlemeye, tespih çekmeye bağlı olduğundan emindiler. Quintin onaylamadığı bu putperestliğe karşı çıkacak yeteneğe de sahip değildi. O sadece İncil'in gücüne inanıyordu. Böylelikle kükreyen fırtınaların etkileyemediği, ama cehennem korkusu karşısında dehşete kapılan bu sert denizcilere İncil'den ve Kutsal Kitap'tan bölümler okuyordu.

Quintin deniz yolculuğunun amacını, süresini ve varış noktasını Colombe için tekrarlamalarını istedi.

– Size neler anlattılar, bilmiyorum ama, dedi berikiler söze başlamadan, bana babandan ve İtalya'dan bahsedince, bu yolculuğun bizi nereye götüreceğinden habersiz olduğuna inanıyorum.

Gerçekten de tıpkı Just gibi Colombe da gemideki sohbetlerde Brezilya kelimesinin geçtiğini duymakla birlikte, bu ülkenin nerede olduğundan habersizdi. Cenova'dayken babası bu kentin denizcilerince gerçekleştirilmiş uzun deniz yolculuklarından bah-

1. Eskiden kullanılan afyonlu bir ilaç (ç.n).

setmiş, bu denizcilerin değişik yollardan Doğu ile Batı'yı birleştirdiklerini anlatmıştı. Yine de inatla bu yeni toprakların, insan hangi yolu kullanırsa kullansın, mümkün olan tek hedefe, İtalya'sı, İspanya'sı, Yunanistan'ı ve barbar topraklarıyla Akdeniz'e götüren etaplar olduğuna inanıyordu.

Denizciler tozlu güverteye yerküreyi çizdi, genel olarak Yeni Dünya'nın, özellikle de şu yerleşmeye gittikleri Brezilya'nın nerede olduğunu göstererek, ellerinden geldiğince anlatmaya çalıştılar.

Colombe bunları duyunca, babasının sözü edilen toprakların ele geçirilmesinde kahramanca bir rol oynadığından hiç kuşku duymadı. Çocuklarının hangi mantıklı nedenle adlarını gizleyerek yolculuk etmelerini istediğini, babasını gördüğü zaman öğrenecekti. Yine de, babasının arzuladığı kimlik gizlemenin, zincire vurulmaya kadar varmayacağı da açıktı. Aklı acıyla Just'e döndü.

Denizcilere Just'ü bekleyen tehlikeyi sordu. Tayfalar da İmbert Reis'in tutsaklığı uzun sürdürmek âdetinde olmadığını anlattılar; özellikle de tutsak olan işe yarayan biriyse.

– Ona göre, güzel bir kırbaçlama, en iyisidir, dediler. Sonra herkes işine.

– Kırbaç! diye haykırdı Colombe.

İçinden, "hem de bir Clamorgan'a" diye geçirdi. Yine de, yengesinin uyarılarını hatırlayarak, yabancılara adını açıklamadı.

– Kırbaç cezasını içinizden biri mi yerine getirir? diye sordu Quintin tayfalara.

– Hayır, Villegagnon bütün cezalar için her gemide bir infazcı görevlendirdi. Buradaki görevli de, Baltıklı.

Quintin dudaklarını büzdü. Askerlerden bazılarını tanıyordu ama Baltıklı ayrı duruyor ve kimse onunla nasıl konuşacağını bile bilmiyordu.

Akşam olunca, Colombe'u çevresinde başka bir yolcu grubunun toplandığı hamağına götürdü. Buradakiler soluk benizli, uzun sarı saçlı, keten gömlekli insanlardı. Dudaklarında, sanki sessizliğin içinde onlar için ilahiler okuyan ahenkli ve tanrısal bir ses duyuyorlarmış gibi, sürekli bir vecit halinin tebessümü vardı.

– Bu duyacaklarını kimseye söyleme: bunlar Hollanda'dan gelen Anabatistler, diye kulağına fısıldamıştı Quintin, çevreden kimsenin söylediklerini duymayacağından emin olduktan sonra. Sonunun yakın olduğuna inandıklarından, dünyadan ayrılmayı düşlüyorlar. Onların İncil'e ihtiyaçları yok; kendi içlerine doğanı izliyorlar.

– Bunlar mutlu insanlar, dedi Colombe, neden olduğunu bilmeden güvenmediği bu aydınlık köylü suratlarına yandan bakarak.

– Mutlu mu! Zavallılar. Bunlar dünyanın en çok işkence görmüş insanları. Kralları, Kiliseleri, bütün gelenekleri yıkmak istediler. İçlerinden bazıları Âdem gibi yaşamak istiyor. Aslına bakarsan, bunlardan herkes nefret eder; onun için, yakılmaktan kurtulmuş olmaları bir mucize.

– Öyleyse neden onların arasında uyuyorsunuz? Yoksa siz de mi bu tarikattansınız?

– Ben mi! diye haykırdı Quintin. Asla! Ben İncil'e inanıyorum.

Sonra da gizemle ekledi:

– Aramızda sadece bazı ortak şeyler var.

Anabatistler Colombe'u iyi karşıladı ve Quintin'in anladığı bir Alman lehçesiyle, son haberleri verdiler. En şaşılacak olanı, bu dünya düşmanı insanların bu gemide, dahası, öteki iki gemide olan biten her şeyden haberdar olmalarıydı. Söylediklerine bakılırsa amiral gemisinde Villegagnon, kozmograf ve kılavuzlar arasında gemilerin tam olarak nerede bulunduğu konusunda tartışma çıkmıştı. Bazıları daha güneye gitmeyi, kimileri de kuzeye çıkmayı öneriyordu. Brezilya'ya varmaya daha çok vardı ve erzak tükenmeye başlamıştı.

Fırtına sırasında çok firar olduğundan, *Rosée* üç geminin içinde en iyi durumda olanıydı. Oysa amiral gemisinde herkesi ancak doyuracak kadar erzak kalmıştı. Su kokmaya başlamış, insanların karınlarını kemiren kötü bir veba oluşmuştu.

– Dediklerine bakılırsa, diye çevirdi Quintin, *Grande-Roberge* mürettebatından bir kısmının bizim tekneye aktarılması mümkün.

Colombe'un yüzü asıldı. Böyle bir aktarma Just ile saldırganı gereksiz kılar ve günlerini ambarda geçirmelerine neden olabilirdi.

Bütün bunlar çok karmaşıktı. Bu arada gece olmuştu, Just yanında değildi ve tek başına yatması gerekecekti.

Anabatistlerden ikisi hamaklarını hazırlamaya başlamışlardı bile.

– Sen nerede yatıyorsun, denizci? diye sordu Quintin.

Colombe omuzlarını kaldırdı.

– Bilmiyorum. Güvertede, bir köşede.

– Bizimle kal. Hamağımı paylaşmak ister misin?

Alışılmadık bir teklif değildi. Tekneye daha fazla erzak doldurabilmek için, kişisel eşya sınırlandırılmıştı. Hamakların sayısı azdı ve ikişer, üçer uyuyan bir sürü insan vardı.

Colombe bir an bir erkek olduğunu ve böyle bir teklifi doğal karşılaması gerektiğini düşündü. Aslına bakılırsa soluk yüzü ve

umutsuz ifadesiyle ağırbaşlı Quintin'in yanına uzanmak fikri hoşuna gitmediği ölçüde endişelendirmiyordu küçük kızı. En azından, Just'ün eksikliğini bütün korkunçluğuyla hissetmeyecekti.

Gemide temizlik, herkesin kendine kalmış bir işti. Bazı gruplar denizden kova kova su çekerek, gürültüyle yıkanıyordu. Kimileriyse fazla göze batmadan temizlenmekten yanaydı. Bir başka grup da, özellikle denizciler, temizlenmek için havanın nemine güvenirlerdi. Colin her akşam yaptığı gibi, karanlığın çökmesini bekledi, sonra da kıç kasaraya çıkarak bir fare kadar sessiz, fıçıdaki suyla yıkandı.

Colombe döndüğünde Quintin'i öğleden sonraki görkemli biçimde yatar buldu. Kısa bir tereddütten sonra, yatan adamı sallayıp sarsarak yelken bezinden hamağa tırmandı.

– Dua etmiyor musun, Colin? diye sordu beriki.

– Şeyy, evet... ama içimden.

– Tanrı bizi seviyor, Colin.

– Bi... biliyorum.

Anabatistlerden ikisi horlamaya bile başlamıştı; Colombe daha şimdiden yerde uyumadığına pişmandı. Sırtını Quintin'e dönüp, yine de yanında bir insan sıcaklığı duymaktan mutlu, kıvrıldı. Gözlerini yumarken, Just'ü görüp gülümsedi.

– Bütün isteklerimizi kutsuyor. İşin sırrı bu, dedi Quintin'in ciddi sesi.

Oysa Colombe onu duymuyordu: çoktan uykuya dalmıştı çünkü.

Dokuzuncu kısım

Teknenin baş tarafında duran, dünyanın yuvarlak olduğuna bir türlü inanmak istemeyip önlerinde bir uçurum ve bu uçurumun habercisi canavarları gözleyenlerin hepsi umutlanmaya başlamıştı. Tropik mavisi kararmıştı. Saçı başı karışmış irili ufaklı bulutlardan oluşan kümeler bir ufuktan diğerine koşarak geçtiler. Sabah, deniz ölü balık kokulu bir sisle kaplıydı. Daha sonra, akşamüstü, rüzgârlar öylesine hızlı dönmeye başladılar ki, yola trinketayla devam etmek gerekti. İmbert Reis'in bizzat dümene geçmesi, hiç hayra alamet değildi. Toplardan dördünün doldurulmasını emretti; sis daha da yoğunlaşırsa, öteki teknelerle top atışıyla haberleşecekti.

Oysa gelen, yağmur oldu. Kopup geldiği bulut öylesine karaydı ki, havayı donduruyordu. Uzakları bir ışık çemberiyle soluk yeşil bir ışıkla aydınlatırken yakını karartıyordu.

Colombe grandi direğinin yanında dimdik, kollarını açtı, titreyerek ve mutlu, yağmur suyunun tadına baktı. Damlalar yapışkan ve soğuktu ama, ne de olsa tatlı suydu: Colombe içgüdüsüyle ağzını açıp, ıslanmış havadan kocaman yudumlar aldı.

– Bunu içme dedi, Quintin'in tanıştırdığı gemicilerden biri, bunlar miyasma.

Yağmur bütün gün boyunca yağdı, akşam da devam etti. İmbert Reis herkesin alesta beklemesini istediğinden ve nöbetçileri de iki katına çıkardığından, Colombe güvertede uyumak zorunda kaldı. Bir bezin altında, bütün gece dişleri takırdadı. Sabah olduğunda, kötü hava sona ermişti; güneş giysileri ısıtıyordu ama, gemicinin de dediği gibi, irinli yaraların arasında parça parça etler görülüyordu.

Eczacı, kuyruğa girmiş mürettebatın çıbanlarına sürdüğü koca

bir tas dolusu merhem hazırlamak zorunda kaldı.

Kötü haberler amiral gemisinden geliyordu. Borda bordaya yol alan kaptanlar haykıra haykıra konuştular, birbirlerine daha önceden kararlaştırılmış işaretler yaptılar, sonra da tüm yelkenlerini indirdiler. Colombe *Grande-Roberge*'in bordasından bir şalupa indirildiğini görünce, Anabatistlerin gerçekten de iyi haber aldıklarını anladı. Oysa adamları gün boyunca, çevrelerindeki dünyadan habersiz, düzensizce güverteyi arşınlar, kendi hayallerine gülümser görüyordu.

– Bakalım bize kimleri gönderecekler diye kulağına fısıldadı, gelişini duymadığı Quintin.

Karınları üzerinde beyaz istavrozları görünen, tepeden tırnağa silahlı on asker birbirlerinin peşi sıra *Grande-Roberge*'den sarkan ip merdivenden indiler, sonra da dikkatle şalupadaki yerlerini aldılar. Peşlerinden cübbeli bir rahip ve burjuva kılıklı üç kişi daha.

– Şuraya bak, demek durum çok vahim, diye söylendi Quintin. Bize sığınanlar en seçkinleri olduğuna göre.

Kürekçiler şalupayı harekete geçirmek ve karavelanın bordasından ayrılmak için hep birlikte küreklerine asıldılar. Ondan sonra, *Rosée*'ye yanaşıncaya dek küçük çalkantılarda fazla güçlük çekmediler. Tüm mürettebat saygıyla yeni gelenleri bekliyordu. Lombar ağzını ilk geçen, rahip oldu.

İmbert Reis rahibi sabırsızlıkla selamlayıp, kamarasına götürdü.

– Aziz Francesco tarikatından ve kralın kozmografı rahip Thevet, dedi Quintin. Rahibin unvanlarını sayarken sesindekinin hayranlık mı, yoksa aşağılama mı olduğu belli değildi.

Bilim adamı henüz gözden kaybolmuştu ki, soylular ile şövalyeler itişmeye başladı. İp merdiveni yakaladığı sırada hain bir dalganın kahpeliğine kurban giden biri, güverteye sırılsıklam çıktı. Önerilen bütün yardımları büyük bir vakarla geri çevirdi, sadece kılıcı için kuru bir bez parçası istedi. Colombe Dom Gonzagues'i görür görmez tanıdı.

Uzun yolculuk günlerinden sonra bu davetsiz konuklar birden teknenin düzenini bozmuştu. Mürettebat ile yolcular, sanki tehditkâr bir manzara karşısında geriliyorlarmış gibi, içgüdülerine uymuş, sırtlarını karşı küpeşteye dayamışlardı.

Boş şalupa *Grande-Roberge*'e doğru yol alırken, herkes bir sonraki adımı izliyordu.

– Villegagnon, kuşkusuz! diye alçak sesle tahmin yürüttü Quintin.

Amiral gemisinin güvertesinde, mürettebatın tüm telaşına rağmen, kimse ip merdivenden inmeye karar veremiyordu. Birden kare, koyu ve iri bir şey güçlükle teknenin küpeştesinin üzerine çıkarıldı. Gürültülü soluklar sakin havayı tırmaladı. İplere bağlı kara kütle sallandı, sonra da inmeye başladı.

Rosée'deki herkes görmek için yaklaşınca, bu ani hareket sonucunda tekne sancağa yattı.

Siyah şekil şalupaya ulaştı ve oraya oturduğunda kayığın her yöne sallanmasına, seyircilerden çığlıklar, bağrışmalar duyulmasına neden oldu. Neyse, şalupa sonunda teknenin bordasından ayrılıp, *Rosée*'ye yöneldi.

İşte o zaman, Colombe'un çevresindeki sessiz insanlar Atlas Okyanusu'nun üzerinde bir yerde, belki ortasında ya da belki dünyanın ucuna bekçilik eden Kiklopların ülkesinin bir köşesinde, dalgaların sırtında sallanan, koyu renk tahtadan yapılmış kocaman mobilyayı seçip, gözlerine inanamadılar. Alacakaranlığın bu saatinde, sırtında bu kara hörgücü ve altı küreğiyle şalupa, denizin bej zemini üzerinde sürünen bir mayısböceğine benziyordu.

Mobilyanın *Rosée*'ye yanaştırılmasından sonra, güverteye kaldırılması için de büyük çaba gerekti. Sonunda, üst güvertenin ortasına gelip, kondu. Çekmeceleri, kanatları ve kıvrımlı bacaklarıyla, gizli bölmeli bir çalışma masası. Güvertenin tuzdan beyazlaşmış zavallı kaplamalarından, üzerlerindeki vernik damlalarıyla iğrenç direklere kadar öteki bütün tahtalar, bu işlemeli abanozun soylu zarafeti karşısında kendilerinden utandı.

Hepsi, geminin ortasında yalnız başına duran ve ayaklarının üzerinde dikilen bu mobilyaya dikkatle yaklaştılar. Önüne fildişinden, üzerinde bir taç bulunan çifte bereket boynuzu işlenmişti. Tüm mobilyanın işçiliği öylesine incelikliydi ki, teknedekilerin çoğu daha önce böylesine bir şey görmemişlerdi. Oysa Colombe'da alttan alta bir İtalya hatırası uyandırmıştı. Bir sonbahar günü, yedi yaşında falan olmalıydı. Bir hanım buna çok benzer bir eşyaya dirseğini dayamış, ona bir şeyler anlatıyordu. İyi ama, nerede? Zihnini zorluyordu ama, hatırlayamıyordu.

Rosée'nin sakinleri güvertelerinin ortasına konan kocaman böceğe öylesine dalmışlardı ki, şalupanın *Grande-Roberge*'e kadar gittiğini, hatta geri dönüp yeniden aborda olduğunu bile fark etmemişlerdi.

Bu yüzden, borazan gibi kalın bir ses duyduklarında, herkes yerinden sıçradı:

– Aziz Jacques adına! Geldi işte!

Villegagnon kocaman ellerini küpeşteye dayamış, abanoz yazı masasına bakarak bütün dişlerini gösterecek biçimde gülümsüyordu.

* * *

Herkesten en az bir kafa daha uzun, ağarmaya yüz tutmuş kısa saçları bütün kişiliği gibi dimdik Şövalye Nicolas Durand de Villegagnon yeni mülkünü arşınlıyordu. İmbert Reis'in omzuna tutunarak baş kasaradan güverteye geçmesi için birkaç adım yetti.

– *Grande-Roberge*'in bile gözüme küçük göründüğünü hatırlıyorum da ... Neyse! Aynı şey olacak: sonunda alışacağız.

Aslına bakılırsa, bütün yoldaşları kolayca alıştığından bu "biz" sözcüğü herkesi barındıracak, cömert bir "ben" karşılığıydı.

– Orada bir kıyım yaşanıyor! diye devam etti amiral, alçak olmasına çalıştığı ama bir bordadan diğerine duyulan gür sesiyle.

Şalupasını yukarıya çeken *Grande-Roberge*'e bakıyordu.

– On adamdan sekizi hastalandı. Daha şimdiden, iki ölümüz var. Biri de berberim, diye ekledi elini siyah kıllarla kaplı çenesinden üzüntüyle geçirerek. Dua edelim de, bu hastalığı buraya taşımamış olalım.

Endişesini açığa vurduğu bu kısa zaaf anından sonra kendine geldi, hâlâ hareketsiz durup bekleyen mürettebat ile yolcuları görünce, birkaç kelime duymak istediklerine karar verdi. Konuşmak, hiç cimrilik etmediği bir yeteneğiydi. Yazı masasına yaklaşarak, bir elini gururla üzerine koydu ve sesini yükseltti:

– Dostlarım! Yolculuğumuz beklediğimizden de iyi geçiyor. Yeni Fransa yakınımızda, emin olun. Kısa zamanda gözlerimizle göreceğiz. Bu arada, amiral gemisi olmak onuruna erişeceksiniz. Bir tekne, ben orada bulunduğum için amiral gemisi olmaz. Aslında, size bu ayrıcalığı tanıyan, teknenin kendisi.

Masayı göstererek, kenarına bir şamar vurdu. Mobilya darbeyi alınca, karnına yumruk yiyen bir dövüşçü gibi, kanatlarından birini düşürerek cevap verdi. Açılan kanadın altından bronz çubuklar ve bağa kakmalı on iki çekmece göründü.

– Siz hepiniz, dedi Villegagnon, yelkene yönelse şişirecek kadar güçlü bir solukla, bu ahşap işçiliğine bir bakın: bu masa seferimizin Kutsal Ruhu'nu barındırıyor. Bize yeni Amerikan topraklarını yönetme izni veren Kralımız II. Henri'nin iradesi bu masanın çekmecelerinde saklı. Noterimiz Bay Amberi'nin –nerede o?– fethedilecek her dönüm toprağı işleyeceği belge bu çekmecelerden bi-

rine kaldırılacak. Bu masa Fransa'ya geri döndüğünde Majestelerine hep birlikte armağan edeceğimiz bu yeni Brezilya krallığının tapu kayıtlarını götürecek.

Bu sözleri toplu bir alkış cevapladı.

Villegagnon'un söylevlerinin etkisi böyleydi işte. *Grande-Roberge* yolcularına bu söylevlerden gına gelse, hatta konuşmalar yüzünden bağırsaklarının içinde ne varsa boşaltmak zorunda kalsalar da, *Rosée*'dekiler hâlâ heyecanı kaldıracak kadar sağlıklıydı. Denizciler göğüslerini kabartıyor, yolcular da gemiye binmelerinin asıl nedeni olan, sonra yavaş yavaş unutmaya başladıkları hedefi yeniden hatırlıyordu. Krallıklardan nefret eden, bütün ömürlerini krallıkları yıkmaya çalışarak geçiren Anabatistler bile saldıracakları yeni bir krallık hayaliyle mutlu görünüyorlardı.

– Gayret, İmbert Reis, diye haykırdı amiral, konuşmasını heyecanın zirvesinde noktalamak için. Bundan böyle seferin önderi olacağınıza göre, ana yelkeni basıp, hareket emrini verin.

Gemiciler, vücutlarındaki kabarcıklara aldırmadan, kötü beslenme yüzünden güçsüz kalmalarına kulak asmadan, birden kendilerini kanatlanmış hissedip, çarmıklara tırmanmaya koyuldular.

Villegagnon, sakalı ve fildişi bir çubuk gibi uzun bir burunla ayrılmış siyah gözleriyle şu abanoz mobilyaya benzeyen o dev, kıskançlığın ve entrikaların kemirdiği, uyuşukluğa batmış gemiye birkaç kelimeyle birden bire yeniden hayat vermişti. Amiral kıçtaki kamarasına kapandığında, Colombe'un gözleri yaş doluydu.

Elinde bir çanakla ara güvertede karşılaştığı Quintin, küçük kızın heyecanını paylaşmıyordu.

– Ne de olsa, diyordu başını onaylamıyormuşçasına sallayarak, bir savaşçı.

Öğle yemeğini bitirdiklerinde, tanıdıkları grupların arasında dolaşmaya başladılar. Herkes şövalyenin gelişinden söz ediyordu. Ama öte yanda, gemicilerin Colombe'a verecekleri haberler de vardı.

– Jacques ağabeyini gördü, diye fısıldadı içlerinden biri.

Jacques dedikleri o sırada orada değildi. Biraz sonra, Villegagnon sürüsüne lânetler okuyarak, geldi.

– Daha şimdiden, kötü başlıyor! diye homurdandı. Beyler ayaklarının tozuyla emirlerini sıralamaya başladılar bile. Rahip yıldızların yüksekliğiyle bilmem başka neyi ölçmek için aletleriyle maymunluk yapıyor. İki saat boyunca fenerini tutmak zorunda kaldım.

– Just'ü gördün mü? diye sözünü kesti Colombe.

– Evet, dedi Jacques yere tükürerek. Bu hafta, karavanasını götürmek angaryasını bana verdiler.

– Nasıl?

– Ayaklarına pranga vurulmuş biri ne kadar iyi olabilirse artık.

– Ah! zavallı, acı çekiyor, hasta.

– Bana kalırsa, göbek bağladığını söylesen, daha doğru olur! Ne bir talim, ne bir yorgunluk; hem onun kozmografların fenerini tutması da gerekmiyor.

– Dövüştüğü çocuk da yanında mı?

– Fikrimi sorarsan, yan yana yatıyorlar ve kardeşmiş gibi iyi anlaşıyorlar.

Haberler iyiydi ama böylesine bir yakınlık Colombe'u ürkütüyordu.

– Benim için bir şey söyledi mi?

– Hayır.

Bir an, ağabeyinden daha acınacak durumda olduğunu bile düşündü.

– Yarın da yanına gidecek misin?

– Hem sabah, hem de akşam.

– Ben de gelebilir miyim?

– Hayır, İmbert Reis, nerede olduklarını söylemeyeceğime yemin ettirdi. Bir de ortalıkta gezen bu yeni askerler var...

Colombe gemiciden sadece Just'e bir mesaj götüreceği ve kardeşinin iyi olduğunu, onu öptüğünü söyleyeceği sözünü koparabildi. Akşamın geri kalan bölümü, ağabeyini nasıl kurtaracağı planlarıyla geçti. Sonunda, en iyi çözümün bizzat Villegagnon'un hakemliğine baş vurmak olacağı kararına vardı. Görebildiği kadarıyla, amiral adil birine benziyordu. Sadece, alışkanlıklarını öğrenmek ve korumaları ya da İmbert Reis tarafından engellenmeden yanına ulaşabilmenin yolunu bulmak gerekiyordu.

O gece, gelişinin neşeyle kutlanabilmesi için, amiral kamarasından üç damacana şarap çıkarıp, güvertelerde dolaştırılmasını emretti. Sıcak hava, şarabı Maderalaştırmıştı. Tatlı şaraptan hoşlanan Colombe, damacana önünden ikinci kez geçtiğinde fazla nazlanmadı, Quintin'in de yardımıyla hasır sepet içindeki koca şişeyi kaldırıp, dudaklarına götürdü.

Bir gece önce, güverte üzerinde geçirdiği uykusuz saatlerle birlikte içki, Quintin'in hamağına yerleşir yerleşmez düşlerle yüklü derin bir uykuya dalmasına neden oldu. Sabah uyandığında, kafasında geceden kalma karmaşık anılarla uğraşıyor, yaşadığını sandıklarından hangilerini düşe yorumlaması gerektiğini merak

edip duruyordu. Kuşku duymak eğilimindeydi. Yine de, hamakta değil de döşeme üzerinde uyanmış olması, anılarının gerçek olduğunun kanıtı gibiydi.

Her şey, dolunayı yansıtan denizin mavimsi aydınlığında olmuştu. Ara güvertelerin rutubetini hafifletmek ve ambardan yükselen, gittikçe daha da ağırlaşan kokuyu dağıtmak için, lombar ağızları artık açık bırakılıyordu.

Bir taraftan diğerine dönmeye çalışan Colombe, bir engel hissetmişti; soluksuz kalır gibi olunca, gözlerini açtı. Quintin iyice yaklaşmış, yüzünü küçük kızın yüzüne yapıştırmış, gülümsüyordu. Gömleğini çıkarmıştı, çıplak kollarını Colombe'un üstlüğünün altından dolamıştı. Adamın uzun parmaklarıyla sırtını okşadığını hissetti. Saat o kadar geç, uykunun bulutları o denli yoğundu ki, yerinden sıçrayamadı.

– Ne yapıyorsunuz? diye mırıldandı.

– Seni kendime yakın tutuyorum, dedi Quintin rahatsız bir sesle.

– Nedenmiş o?

– Öyle istediğim için.

İçinden boğuk bir ses direnmesi gerektiğini fısıldıyordu ama, Quintin'in hareketleri çok yumuşaktı; üstelik şiddeti ilk kullanan olmak için çok güç gerekir.

– Haydi, diye inledi, bu kötü bir şey.

Quintin ellerini tropikal sıcaklığın çok az koruduğu vücut üzerinde dolaştırmayı sürdürüyordu.

– Beni yönlendiren Tanrı aşkı olduğuna göre, yaptığını kötü olamaz. Tanrı, yaratığın içini şaşmaz iyilik duygusuyla doldurdu. Eğer rehber sevgiyse, isteklerimizin bizi sürüklediği hiçbir şey kötü olamaz.

Colombe'u uyandıran, okşamalardan çok, bu gereğinden uzun vaaz oldu: Quintin'in iç bayıltıcı konuşmasını, İncil hakkında bitmez tükenmez yakıştırmalarını hatırladı. Ellerini itme gücünü de bu uyanıklığında buldu.

– Bunlar belki sizin istekleriniz ama, benimkiler değil.

Quintin güç kullanmaya yeltenmedi. Üstelik güçlü de değildi ve gün boyu ıskota çekip bağlamakla uğraşan Colombe'un adamın hakkından geleceği belliydi. Böyle bir şey olmadı. Colombe gözleri yarı kapalı, esneyerek hamaktan indi ve toplardan birine yaslanarak uzandı.

Ertesi sabah Quintin'in yüzünü öylesine alışıldık, üzüntülü ve ciddi gördü ki, önce düş gördüğüne inanmak istedi. Ne var ki öğlen olup da, çanağını küpeştenin üzerine koyup –rüzgârın çorba-

daki çürümüşlük kokusunu dağıtması için tek sağlam yöntem-yemeğe hazırlandığında, Quintin'in sürtünerek yanına geldiğini hissetti. Adam sağa, sola bakındı, yakınlarında söylediklerini işitecek kimse yoktu. İlk karşılaştıklarında duyduğu o endişeli ve umutsuz sesle konuştu:

– Ne felaket! Kız olduğunu saklayarak ve kendi cinsinin tek temsilcisi olarak seni bu gemiye binmeye zorlayan neydi, çocuğum?

Colombe önce kuşkulandığı anılarının teyidini öfkeyle karşıladı.

– Peki, bunu öğrenme hakkını kimden aldınız?

Gözlerini görünür bir nefretle Quintin'inkilere dikince, beriki başını çevirmek zorunda kaldı. Colombe bir çatışmadan, belki de alçakça bir şantajdan çekiniyordu. Ancak zavallı adamın bu kadar kolay büküldüğünü görünce, fikrini değiştirdi. Anlaşılan, kurbanı oldukları cinselliği aynı şiddetle uygulamaya alışık hayvanlardan değildi. Quintin'de, her şey zihinde olup bitiyordu: kararlılıkla ve hatta pişmanlıkla, İncil'de okuduğunu sandığı aşk dinine uymaya çalışıyordu; bu gösterinin ateşini beslemek için de doğanın zavallı benliğine kattığı azıcık iştahı bile feda etmeye hazırdı.

– Hangi suçtan mahkûm oldunuz, Quintin? diye yumuşakça sordu.

– Rouen'da pertavsız tıraşlıyordum, dedi Quintin üzüntüyle. Benden daha saygın kimse yoktu, en azından ötekileri gerçekler hakkında eğitmeye başlayana kadar. Bu gerçeği de öğreneli üç yıl olmuştu sadece.

– Kim öğretti?

– Çok acı çektiği Almanya'dan gelen bir gezgin, diye içini çekti. Aziz Laurentius için yola çıkıncaya kadar, onu evimde sakladım.

Colombe önüne, *Grande-Roberge*'i devrik bir kraliçe gibi aldırışsız peşinden sürükleyen dalganın çukuruna bakıyordu.

– İşte o zaman her şeyi birden apaçık gördüm ve zavallı merceklerimi her şeyin daha net ve daha güzel göründüğü evrensel pertavsızla değiştirdim.

Bunları derken, sevgiyle İncil'ini okşuyordu.

– Demek vaazlarım heyecanımı yansıtmakta yeterli olmuş. Çünkü kısa zamanda Rouen'lı bazı hanımlar tarafından tanındım, onlar da beni dostlarına tavsiye ettiler. Öyle ki sonunda günlerimi ve gecelerimi Tanrı'nın bize gösterdiği sonsuz sevgiyi o kalplerde canlandırarak geçirmeye başladım.

– Dün gece benim kalbimde canlandırmak istediğiniz gibi mi?

– Evet.

Colombe böylesi bir itirafı gülümsemeden beceremeyeceği inancıyla, Quintin'in yüzüne baktı. Oysa adamın suratında, ciddiyetine halel getirecek bir şey yoktu.

– Sizi gammazladılar mı?

– Hayır! diye bağırdı beriki. Beni eserlerim ele verdi. Çünkü o hanımlar isteklerimizin duruluğunu tümüyle anladıklarından, onlar da inançlarını yayacak insanlar aramaya başladılar. Öyle bir an geldi ki, tüm kentte okşama ve övgüden başka şey yaşanmaz oldu.

Colombe gözlerini Quintin'den ayırmadan, karşısındakinin basit anlamıyla deli olup olmadığını düşündü.

– Böylesi durumlarda, kendilerini tehlikede gören oyunbozanlar vardır; mutsuzluktan beslenip, o mutsuzluğu sürdürmek isteyenler: Tanrı'ya o sahte sevgisini ayıran düzenbaz papazlar sürüsü, inatçı yöneticiler, o iğrenç polis...

Kısa boylu adamın sızlanmasını dinlerken, endişelenmediğini anlayıp, şaşırdı. Quintin acınacak biriydi, korkulacak biri değil. Quintin'in cinsiyetini gizlediğini öğrenmiş olması Colombe'un rahatlamasına bile neden olabilirdi. Just'le, çok uzun zamandan beri bir çeşit tiyatro oynadıklarından, rolünü kolaylıkla beceriyordu. Eğer dikkati biraz dağılacak olursa, ağabeyi hemen herkesin iyiliği için Colin olması gerektiğini hatırlatıyordu. Yalnız başına kaldığında, sık sık kendini ele vereceğinden korkuyordu.

– Bundan böyle beni inananlardan göreceğinize yemin edin, Quintin

– Gerçekten mi? dedi beriki Colombe'un ellerini tutarak.

– Üzerimde vaaz vermenizi gerektirmeyecek kadar, dedi, ellerini gülümseyerek kurtarırken.

– Oh! Yemin ederim. Kim olduğun anlaşılmasın diye elimden geleni yapacağıma da söz veriyorum.

Quintin'in mutluluğunun Colombe'u inandırdığından mı, yoksa isteğini reddetmek zorunda kalmamanın rahatlığından mı kaynaklandığını anlayamadı.

En azından, kurduğu tehlikeli planı uygularken, bu yeni dostluğun bir fazlalığını hissetmeyecekti.

Onuncu kısım

Zindan sadece üç kişiye göre hazırlanmıştı. Just ile rakibi zindana geldiklerinde, İngiltere açıklarındayken kaçmaya kalkıp yakalanan bir bileyiciyle karşılaştılar. Demirden bilekliklerle karşı karşıya oturtulup, zincirle bölmenin kaplamasına bağlanan iki genç dövüşçü sessizce kinlerini beslerken, bileyici tüm sohbeti tek başına götürüyordu.

İhtiyar sürekli olarak neden yola çıktığını anlatıyordu. Aynı zamanda ortağı da olan kuzeniyle giriştiği bir tartışma sonucunda tepesi atmış, sonuçta da bu sefere katılmaya karar vermişti. Bir de yaşlanan karısını anlatıyordu. Kendini hâlâ dinç hisseden ve körpe etten hoşlanan bileyici konukseverlikleriyle ünlü vahşi kadınları düşlemeye başlamıştı. Ne var ki, bu sırrını açıklar açıklamaz da kendini hayalcilik ve salaklıkla suçluyor, eski dükkânını, akşamları kuzeniyle devirdiği biraları, özellikle de adlarını gözyaşlarına boğulmadan telaffuz edemediği karısı ile iki kızını özlüyordu.

İki günün sonunda yeni tutuklular şehvet düşkünlüğünün, pişmanlığın ve aptallığın birbirini izlediği bu nakaratın sona ermesi için ellerinde ne varsa vermeye hazırdı. Bileyici bütün bunları anlatıp, bir domuz yavrusu gibi horlamaya başlıyordu.

Bu gürültülü varlık ne denli rahatsızlık verici olursa olsun, bir yandan dikkatlerini kavgadan başka tarafa yöneltmelerini sağlıyor, hatta gençleri bir üçüncü kişiye karşı birleştiriyordu. İğrenç yağmurlar gelip çattığında, İmbert Reis gemideki silahların, bordalama sırasında kullanılacak palaların, hançerlerin, bıçakların keskinliklerini yitireceklerini düşündü: bileyicinin prangasını çözdürerek, onu elde bir bileğitaşı, keskinliklerini yeniden kazandırması için koskocaman bir çelik yığınının başına oturttu.

Just ve Martin kendilerini yalnız bulunca bundan öylesine bir ra-

hatlık duydular ki, düşmanlığı yeniden başlatmak içlerinden gelmedi. Bir sabah, arkalarındaki bölmeden bir kazıma sesi duydular, birisi kazılarak meydana gelen aralıktan bir sosis uzattı. Martin sosise yapışıp, keyif mimikleriyle mideye indirmeye koyuldu.

– Küçük kardeşlerimden biri kumanya ambarında çalışıyor, dedi dolu ağızla.

Açlıktan kıvranan biri karşısında bir şeyler yemek, eksiksiz bir zevk olamaz. Martin'in de yalnızlık kadar nefret ettiği başka bir şey yoktu: duyguları ne olursa olsun, o duyguları biriyle paylaşması gerekiyordu. Bu yüzden, sosisinin yarısını rakibine fırlatmasında bir bencillik kırıntısı da olmalıydı.

Oysa Just yarım sosisin yere düşmesine aldırmayıp, başını çevirdi.

– Ne yani? diye haykırdı Martin, açlıktan ölmeyi tercih mi edeceksin?

– Onurumu kirlettin!

– Onuruymuş! diye yakındı genç dilenci. Sen kendini nerede sanıyorsun ki?

– Ben soyluyum, dedi gururla Just. Gözlerinin sosise kaymasına engel olamıyordu.

– İşte iştahını kesen de bu ya! Yoksa soylular onurlarını mı yerler, sanıyorsun? Sevgili dostum, kendine bir bak: seni tıpkı danalar gibi leş kokulu bir zindana zincirlediler, vahşilerin yanına götürüyorlar ve yakında dişlerin birer birer dökülmeye başlayacak. Ne sen, ne de kardeşin benimle dövüşerek kurtulamazsınız bu dediklerimden.

Oysa Just tam da o an, gemide her türlü tehlike karşısında savunmasız, tek başına kalan Colombe'u düşünüyordu. Yalnız olsa haklı bulacağı inatçılığının, ona bağımlı olduğunu sandığı kız kardeşini tehlikeye attığını kabullenmek zorunda kaldı.

– Sana bir sırrımı açıklayacağım, dedi Martin, neredeyse şehevî bir zevkle sosisin ilk lokmasını çiğneyerek. Ben, prens çocuğuyum.

– Sen! diye haykırdı Just.

– Evet, ben, dedi Martin, nefis bir yemekle doyan birinin ifadesiyle.

Just omuzlarını silkti.

– Ne yani, yoksa bana inanmıyor musun? dedi beriki, Just'ün hakarete uğramış ifadesini taklit ederek. Ah! Ama dikkat et bak, bana hakaret ediyorsun. Onurumu kirletiyorsun. Bunu sana ödetirim.

– Pekâlâ öyleyse, dedi Just, tebessümünü gizlemeye çalışarak. Anlat bakalım.

– Önce sen, dostum. Her zaman kimlerle konuştuğumu bilmek isterim. Nasıl oluyor da bu zindanda benden başka bir soylu daha bulunuyor?

Just başlangıçta istemeye istemeye, sonra da dinleyicisinin iyi niyeti karşısında cesaretlenerek öyküsünü anlattı. Anlatması sırasında, dünyanın en doğal hareketiymiş gibi sosise uzanmıştı; Martin ise berikinin yağlı et parçasını ısırmasını keyifle izliyordu.

– Şimdi sıra sende! dedi Just hayat hikâyesini anlatmayı bitirdiğinde.

– Oh, benim anlatacaklarım çok basit, dedi Martin. Müneccim Krallar Yortusu'nda beni örtülere sarılmış olarak bir kilisenin kapısında bulmuşlar. İşte prens olduğumu da buradan çıkarıyorum ya.

Bütün bunları kırık burnunun çok daha gülünç kıldığı sahte bir neşeyle söylemişti. Just'le birlikte düellolarıyla dökülmüş ilk kan gibi aynı anda bir kahkaha patlattılar, bu kahkaha aralarındaki düşmanlığın bittiğini belirtmeye yeterliydi.

Martin Rouen'da doğmuş, teslim edildiği yetimhaneden on yaşındayken tüyerek, kendi gibileriyle Honfleur'de yaşamaya başlamıştı. Rıhtımlarda sürtüyor, gece olunca da antrepoları soyuyordu. Daha çocukken, palamarlardan tırmanarak gemilere girer, ambarları yoklardı. Sonra, palamarlardan tırmanamayacak kadar irileşince, kardeşlerim olarak adlandırdığı ve gemilere girme işini yüklediği iki küçükle birlikte çalışmaya başlamıştı. Mürettebatlar, limanlar, yükler hakkında ne varsa, biliyordu. Her yıl yirmi kadar Fransız gemisi Brezilya yolculuğu yaptığından, bu ülke hakkında önemli bilgiye sahipti.

– Honfleur'den ayrılma hatasını işlemeseydim, orada hâlâ tatlı hayat yaşıyor olacaktım, diye sızlandı.

Le Havre-de-Grâce'ın ününe dayanamamış, çekimine kapılarak gelmişti. Oysa yeni bir kentte, onun gibileri hemen dikkat çeker. Mahkeme Martin'i sözde kardeşleriyle birlikte yetimhaneye göndermiş, talihsizlik, kaçmayı kararlaştırdıkları gün, Le Thoret'nin yetimhaneye gelip onları görmesiyle tamamlanmıştı.

Just Martin'i Brezilya hakkında konuşturdu; berikinin boya ağacı ve yamyamlar hakkında anlatacaklarının sonu yoktu; gemicilerin tarif ettiği çıplak ve anlayışlı yerli kadınlarla yaşayacakları maceraları anlatırken, bir gözünü kırpmayı unutmuyordu. Limanlarda sürtüp duran Martin'in bu konuda oldukça derin bir tecrübesi vardı ve Just berikinin hatıralarına dalıp, apış ara-

sını kaşımasını iğrenerek izliyordu.

Aralarındaki anlaşmazlık çözüme kavuştuğundan, Martin konuyu dikkatle Just'ün bulmak amacında olduğu babaya getirdi.

Kabalığının elinden kurtulmayı başaran zekâsıyla, Just'ün anlattıkları hakkındaki haklı kuşkularını belirtti. Brezilya o güne kadar tüccar gemilerininkinden başka sefere tanık olmamıştı. Eğer korsanlığa karar vermemişse, Just'ün babasının böyle bir sefere katılmış olması pek mümkün değildi; aslında bazı soylular macerayı denizlerde aramaya karar vermiş, gerçek Haçlı Seferleri çağından kalma tehlikelerle şöhreti tekne güvertelerinde bulur olmuşlardı. O kadar çok varsayım ürettiler ki, sonunda kuşku her ikisinin yüreğini doldurdu. Martin her şeyin mümkün olduğunu, amacını yitirmiş bir komutanın zenginliği orada arayabileceğini söylüyordu. Oysa Just o ülkede ne saray, ne soylu kadınlar, ne Sistine Kilisesi, ne de Roma harabeleri ve servilerle süslü çayırların bulunmadığını, kısacası, babasının tutkusunu harekete geçirecek hiçbir şey olmadığını duyunca, o babanın böyle bir yola sapacağından giderek daha fazla kuşkulanmaya başladı.

– Her neyse, zaten her ay Fransa'ya dönen ticaret gemileri var.

Böylelikle, Brezilya'ya varış Just'ün ufkunu sınırlandırmaya son verdi. Orada babasına rastlamamanın üzüntüsünü, onu başka yerde arama imkânıyla hafifletti.

Yüzer zindanda, ara sıra gelen sosislerle süslenen günler geçmeye devam etti. Bulundukları girintinin boğuculuğunda, öyküleriyle süsledikleri saatler yavaşça akıp gidiyordu. Martin'in belleğinde dilencilerden, hırsızlardan ve kızlardan dinlediği yüzlerce öykü vardı. Bu öyküler Just'ü İtalya'dayken içine girmemekle birlikte eşiğinden geçtiği, sonra da Clamorgan yılları boyunca uzak tutulduğu farklı bir dünyaya sokuyor, sıra Just'e geldiğinde de, beriki Amadis de Gaule'ün bitmez tükenmez maceralarını anlatıyordu.

Saçlarında bitler cirit atıyor, dişetleri kanıyor, mideleri boşluktan çığlıklanıyor olabilirdi, ama her ikisi de hayalcilerin kusursuz sağlığına sahipti.

* * *

Villegagnon'un zavallı erzak gemisine gelmesi, teknede gerçek bir devrim yaratmış, ruh maddeyi eline geçirmişti. Şövalyenin tüm şiddetiyle savunduğu sanatın, bilimin, düşüncenin ele avuca sığmaz zarafeti ağır fıçıları, sürüden geriye kalanları, askerî bakkallara özgü tiksindirici kokuyu kolaylıkla geri püskürtmüştü. Antre-

poya çevrilen ve eskiden İmbert Reis ile yardımcısının hiç gocunmadan uyudukları kıç kasara salonları güneşin, denizden yansıyarak açık kıç kafesten dolduğu aydınlık bir daireye dönmüştü.

Bir başka miçoyla birlikte Colombe yerleri cilalamakla görevlendirildi. Sonra salonlar şalupanın iki sefer yaparak sandıklar içinde getirdiği eşyayla süslendi. Villegagnon'un Macaristan'dan getirdiği Türk dokumaları yan bölmelere serildiğinde, ağacın damarlarını ve kaplamanın çok belirgin ek yerlerini gözlerden sakladı. Abanoz yazı masası güneşin aydınlattığı bu kızıl mahfazanın ortasındaki yerini aldı. Bizzat Villegagnon da kapının yanındaki boş bölmeye Meryem ile çocuğunu temsil eden, koyu parlak çerçeveli bir İtalyan tablosu astı. Şövalye bu sığınağın dışında, fazla güçlük çıkarmadı: hamağını hemen yandaki bir girintiye astı, yanındakiler de belirli bir düzensizlik içinde, önderlerini taklit ettiler. Bir tek kozmograf yerde, modelini Doğu'ya yaptığı bir yolculuk sırasında gördüğü, açık tabut benzeri şeyin içinde yatmakta ısrar etti.

Colombe başta yeni gelenlerin kıç kasaraya sığınıp dışarı çıkmayacaklarından, böylece de öteki yolcuların yanlarına yaklaşmasına izin vermeyeceklerinden korktu. Kuşkusuz şövalyenin geminin diğer yolcularıyla aralarındaki farka övünerek işaret eden en yakın dalkavukları da bu niyetteydi. Ne var ki Villegagnon böylesi gurur çıbanlarını doğal gücüyle patlatıyordu. Uyanır uyanmaz üst güverteyi arşınlıyor, ara güvertelere iniyor, topları denetliyordu. Etrafında geniş alana ihtiyacı vardı ve bu ihtiyacı saldırır gibi geniş adımlarla yaptığı turlarla karşılıyordu. Çalışmayı, gayreti, engelleri özlüyor, tunca dokunmak da ona sanki dünyayı kıvrandıran büyük çarpışmaların, yanardağ patlamalarının, fetihlerin, savaşların yankılarını taşıyordu. Sonra mizana çanaklığına tırmanıyor ve bir saat boyunca gözcülük yapıyor, bu sırada pes sesiyle Latince koşuklar, şarkılar söylediği duyuluyordu. Ardından dört ana yönü, başucu ile ayakucunun karanlık ve metalik derinliklerini selamlayıp, insanlar arasındaki yerini alıyordu. Abanoz yazı masasının kurulduğu oda sadece gizli görüşmeler ve havanın kötü olduğu zamanlarda gündelik yaşam için kullanılıyordu. Havanın kötü olması, giderek daha ender görülüyor, düzenli, nemli ve ılık bir yel, yelkenlerini açmış bekleyen tekneleri itiyordu. Tüm yelkenlerin basıldığı direklerden güverteye, bahardaki kavak ağaçları gibi, serin bir gölge düşüyordu. Villegagnon dairesinin kapılarından birini söktürmüş, dışarıda fıçıların üzerine yatırarak, bir çeşit masa yaptırmıştı. Bütün gün boyunca, bir iskemle üzerinde masa başında oturuyor, hayatı halkının gözleri

önünde bulunan bir kralınki gibi geçiyordu. Yıkanmasını, giyinmesini izliyorlardı. Bazı günler, kıllarla dolu vücudunu deniz suyu dolu bir fıçıya sokuyor ve cildini külle ovuyordu. Yemek yemesini de izliyorlardı, ağzındakileri çiğnemede gösterdiği vakar, gemideki yiyeceklerden giderek daha güçlü yayılan çürüme kokusundan çok, yemek öncesi duanın arındırıcılığından kaynaklanıyordu. Dimdik, hareketsiz, *Grande-Roberge*'den getirdiği eserleri okumasını izliyorlardı. Yazmasını bile izliyorlardı ve herhangi biriyle mektuplaşmanın imkânsız olduğu o koşullarda yüksek sesle tekrarladığı dizelerin krallığını oluşturan insanlara, tanrılara, kadınlara, esrarengiz yabancılara hitap ettiği açıktı.

Colombe bütün bunları izliyor, angaryaları daha fazla izlemesini engellediğinde de, nöbeti Quintin'e devrediyordu.

Villegagnon insanların gözleri önünde gerçekleştirdiği kişisel faaliyetlerinin dışında, gemiyle ilgili konularda da bilgi alıyordu; genellikle İmbert Reis'ten ama bazen de sezgilerine uyarak çevirdiği şu ya da bu gemici veya yolcudan. Colombe bakışlarındaki gizemli gücü amiral üzerinde ne kadar denemeye çalışırsa çalışsın, adamın gözlerini bir türlü yakalayamıyordu. Küçük kız zaten amiralin okuduğunu çok yakında tuttuğunu ve bazen çevresindekileri tanımadığını görerek, gözlerinde bir bozukluk olup olmadığını merak etmeye başlamıştı.

Villegagnon'un günlerinin düzeni içinde, en önemli dilimin öğleden hemen sonrası olduğu çabuk anlaşıldı. Sıcaklık en üst dereceye varır, güneş rengârenk yelkenlerin üzerinde, direğin en tepesine yerleşirken, açık havaların amirali, ışıltılı ve sıcak Villegagnon kurmaylarıyla birlikte önemli sorunları tartışmak için gücünün zirvesinde görünürdü.

O sırada en önemli konu, nerede olduklarını bilmekti. 10 ekim günü, Afrika kıyılarındaki Manikongo açığında Saint Thomas Adası'nı bordaladıklarından beri, çevrelerinde açık denizden başka bir şey görmemişlerdi. Enlem giderek düşüyordu. Hâlâ Güney Yarımküre'de olmalarına rağmen, daha önce Afrika kıyıları boyunca ilerlerken bir kez aştıkları ılım çizgisine yaklaşıyorlardı. Ne var ki kronometre olmadan, boylamı hesaplamak imkânsızdı. İş sonunda, geçen gün sayısı ile teknelerin tahminî ortalama hızının çarpımına dayanan, karmaşık hesaplara kalmıştı.

Bu konuda en yetkili kişi Papaz Thevet'ydi. Aslında, ilk bakışta hiç de etkileyici birine benzemiyordu. Ortadan da kısa boyu, ufak yapısı, donuk gözleri ve bir çeşit görünmez burun tıkanıklığı yüzünden sürekli açık tutmak zorunda olduğu ağzıyla, hiç de dik-

kat çekecek bir özelliği yoktu. Papaz Thevet için, yaradılışı nedeniyle mahkûm olduğu bu silik kimlikten daha dayanılmaz bir şey düşünülemezdi. Bu siliklikten kurtulmak için başvurduğu çare, bilim adamı olmaktı. Böylelikle hemcinslerine, hatta hemcinslerinin en ululanına ona aslında pek cimri davranmış tabiatın bütün sırlarını gösterebiliyordu. Kralın kozmografı, Doğu'ya yaptığı yolculuğu yayımladığı için ünlü Thevet, her şeyi bilen biri olarak tanınıyordu. Bu ün ona hayranlar olduğu kadar, üstelik daha kalabalık sayıda, düşman da kazandırıyordu. Oysa Thevet hem övgülerden, hem de yergilerden aynı ölçüde hoşlanırdı. Onun için önemli olanı, insanların onu fark etmezlik edememeleriydi.

– Papaz Efendi, diyordu Villegagnon her gün, bütün ayrıntıların tüketilip, karanın ne kadar yakın olduğunun tartışılması gereken o önemli saatte, bana lütfen bugün nerede seyrettiğimizi gösteriverin.

Kozmograf masaya kadar topallıyor, istavrozunu bırakıyor, bir kaz tüyüne uzanıp uzun ve zorlu hesaplara dalıyordu. Dinleyiciler bu kutsal ayin sırasında huşu dolu bir sessizlik içinde bekliyordu. Sonunda Thevet doğruluyor, elini masanın üzerinde, meridyenlerden bir kundak içinde yatan, su ve topraktan oluşmuş küreye uzatıyor ve tırnağı küt kesilmiş işaretparmağıyla Batı Hint Adaları'nın kıyılarında bir yerleri gösteriyordu.

– Kara! diye bağırdı o gün Villegagnon.

Boyunduruğa vurduğu gücü, neredeyse tatlı sesi, amiralin sonsuzluklar karşısında sıfırlanmaktan ne denli hoşlandığının göstergesiydi. Hesiodos ve Du Bellay'nin kaleminden dökülüp dizelerde karşısına çıkanlar, gözlerini yaşla dolduruyordu. Bir bilim adamının dehasına gelince, hayranlıkla delinmesi için çıplak göğsünü daha başlangıçta teslime hazırdı.

– Evet, dedi coğrafyacı ululara sözünü dinleten ama basit insanları kendinden nefret ettiren otorite yüklü bir alçakgönüllülükle, hesaplarıma göre, şu anda karada olmamız gerekiyor.

– Oysa denizin üzerindeyiz, dedi konuşmayı dinleyen Dom Gonzagues.

– Farkında olmadığımı mı sanıyorsunuz ? dedi kozmograf. Efendisine karşı ne kadar yumuşaksa, kuluna karşı da bir o kadar sert davranıyordu.

– Bırak da papaz efendi düşüncesini açıklasın, diye kestirip attı Villegagnon.

– Bakın, Amiral, aslında oldukça basit, diye devam etti Thevet, ağdalı sesiyle. Şu anda karada olmamız gerektiğine göre, karaya

çok yakınız demektir. Yöntemlerimiz bu gerçeklerin ışığında bizi bizzat Tanrı'nın yerine oturtuyor ve parmağım bu yerküreye dokunduğunda, ucu Sardinya büyüklüğünde bir alanı kaplıyor. Bu kadar hata payını hesaba katmazsak, karadayız.

İnsan hatasını ilahî bir miyopluğa çevirmek için Thevet gibi birinin tüm becerisine gerek vardı kuşkusuz.

– Duyuyor musunuz, İmbert Reis? Aborda olmaya hazır mısınız?

İmbert, Thevet'nin önünde aşağılama ile endişenin çifte ısırığını hissediyor, bilim adamına karşı gelmenin pahalıya patlayacağını biliyordu. Oysa tecrübesi, böylesi saçma tahminlere yüz vermemesini söylüyordu. İmbert içgüdüsüyle deniz manzaralarından anlamı çıkarabiliyordu. Yolunu çok ender kaybetmiş ve Atlas Okyanusu'nun genişliğinde her okyanus bölgesinin kendine özgü tadını fark eder olmuştu. Kuşların yüksekliği, güneş doğarken ve batarken görülen aydınlığın ayrıntıları, suda derinlikleri gösteren ve sonsuz koyu lacivert ve siyahların içindeki bazı renkler, bunların tümü Thevet'nin şebekliklerinden daha değerliydi.

– Bana kalırsa biraz daha zaman var, dedi İmbert Reis.

– Zaman mı? Ne için? Görmediğimiz kayalıklarda parçalanmamız için mi? Rotayı doğuya çevirin ve kuşku duymaktan vazgeçin.

Thevet'nin bu cevabı her türlü hesabı kapatmaya yönelikti. Direnmenin bir yararı olmayacaktı.

– Öyleyse ben de nöbetçi sayısını artırıp adamlarımı güvertede yatıracağım diye teslim bayrağını çekti, içinden içgüdüsüne uyup, güney rotasını tutmayı sürdüreceğini tekrarlayarak. Yine de sizi uyarmam gerek: eğer aceleyle yelken değiştirmemiz gerekirse, çarmıklara tırmanmak için insana ihtiyacımız olacak.

– Mürettebatınız yeterli değil mi? diye sordu Villegagnon.

– Biliyorsunuz, İngiltere'de çok adam kaybettik. Yolculardan çoğu, deniz üzerinde işe yaramaz bir kalabalık: ya çok yaşlılar ya da çok korkuyorlar, çarmıklara ayak basmadan önce mideleri bulanıyor.

Villegagnon bu yakınmaları ilgiyle dinledi. Yakında verilmesi gereken bir kararın kokusunu alıyor, bu kararı alırken onun karşı konulmaz otoritesine başvurulacağını hissediyordu.

Her günkü gibi, dirseklerini küpeşteye dayayıp, bu konuşmayı da dinleyen Quintin ise Colombe'u bulmaya koştu.

– Tam sırası, dedi, genç kızı kolundan çekerek.

Masanın yanına geldiklerinde, Villegagnon İmbert'in uzattığı belgeyi almış, uzun burnunu dayayarak okumaya koyulmuştu.

– Bu cetvelde on yedi kişi görünüyor.

– Kaçakları çıkarın: on üç kalır. Yiyecekten hastalananları da çıkarın: sekiz. Dümenciyi, gözcüyü ve beni çıkarın: geriye güverteyi ve üç direği çekip çevirmek için beş kişi kalıyor. Buna tek bir ana yelkeni istinga etmek için üç kişi gerektiğini ekleyin...

– Ne yapmamız gerek? diye haykırdı Villegagnon. Eğer gerekirse, adamlara yardım etmek için çarmıklara tırmanırım.

Söylediklerinden utanan ve isteyerek amiralin onuruna saldırıda bulunduğunun sanılmasını istemeyen İmbert, son bir ayrıntı daha verdi.

– Tümüyle doğru söylemek gerekirse, zincire vurulmuş iki miçom daha var.

Quintin Colombe'un kolunu sıktı.

– Zincire vurulmuş! Peki ama, neden?

– Birbirlerini denize atmak pahasına, serenlerde dövüştüler. Başlattıkları kavgayı durduramayınca, her ikisini de zindana attırdım.

– Güzel, diye ciddiyetle onayladı Villegagnon. Ama bana kalırsa, onları artık çıkartabilirsiniz. Onlara verilebilecek daha kısa bir ceza yok mu?

– Doğrusunu isterseniz, siz gelmeden önce onları kırbaçlatmayı düşünüyordum.

– Harika? Kaçar kırbaç?

– Bana kalırsa... adam başı yirmi kırbaç, dedi, aklından on kırbaç geçmesine rağmen Villegagnon'a fazla yumuşak görünmekten çekinen İmbert Reis.

– Harika, işte bu onlara görevlerini hatırlatır. Güzel bir uykudan sonra, kabuklarını güneşte kurutmaya gönderirsiniz.

Bu neşeli vahşet, tüm umutlarını Villegagnon'un insanlığı üzerine kurmuş Colombe'u şaşırttı. Ne var ki, artık gerilemenin zamanı değildi. Bu toplantının ciddi dinleyicilerini gafil avlayarak, insanları yara yara amiralin yanına kadar gelip, dizlerinin üzerine çöktü.

– Efendim, o zavallıların içinde en azından suçsuz olanına acıyın!

Şövalyenin daha mütevazı çevrelerden gelenlerle konuşmakta bir güçlük çekmediği ne kadar doğruysa, bunun için kendi rızası gerektiği de o kadar gerçekti. Hiçbir şey onu bir saygısızın muhatabı kılan böylesi bir görgüsüzlük kadar sinirlendiremezdi. Başını hızla ve büyük bir öfkeyle çevirip, kükredi:

– Bu da kim?

On birinci kısım

Villegagnon'u tekneye getirdiği iki tercümandan biriyle kamarasına kapanır gördüğünde, Dom Gonzagues başına iş açılacağını tahmin etti.

Daha başka zaman olsa, örneğin rahibe Catherine'in yanı sıra manastırın koridorlarını arşınladığı zamana geri dönebilse, zavallı adamın yaptıklarının doğruluğunu savunacak gücü göstereceği kuşkusuzdu. Ne var ki haftalar süren bu deniz yolculuğu, adamcağızı insanlıktan çıkarmıştı. Dizanteriden iğne ipliğe dönmüş, zaten dayanamadığı güneş de derisini pembeleştirmişti; üstelik kahramanca hayatı boyunca biriktirdiği bütün yorgunluklar, sanki son ve kesin bir saldırıya geçmeğe hazırlanıyormuş gibi, bir araya toplanıyordu. Bütün yoldaşları gibi, gözlerini çanağına dikmişti: bu bitmez tükenmez yolculuğun sonuna doğru yemekler, bastırmakla görevli oldukları açlıktan daha ürkütücüydü. Aşçıbaşı hayvan yalına benzer yemekler hazırlayabilmek için yapış yapış salamura fıçılarının dibini kazıyordu. Kasaplık hayvanların tümünü kesmişlerdi. Geriye sadece katırlar kalmıştı ama hayvanlar öylesine sıskaydı ki, onlardan bir fayda ummak imkânsızdı. En büyük dertlerden biri de, tatlı suydu. Başka zaman olsa, çok daha güçlü içecekleri tercih eden Dom Gonzagues bile, bir gün gelip düşünde bir çeşmeyi ele geçirebilmek için ölümcül boğuşmalara katıldığını göreceğini tahmin edemezdi.

Kimse Thevet'nin tahminlerine güvenmiyor, karanın yakın olduğunu gösterir bir belirti de bulamıyordu. Daha genç olanlar ile ateşi olmayan insanlar bu sonu gelmez fedakârlıklara daha kolay katlanıyordu. Oysa Dom Gonzagues ilk gidenlerden olacağı duygusunu taşıyordu. Böylelikle tercümanlarla ilgili endişeler, kendi can çekişmesinin görüntülerinden kurtulamayan adamcağızı

– Miçolardan biri, dedi İmbert Reis.

Bu arada iki asker Colombe'un kollarına girmiş, kızcağızı uzaklaştırıyordu.

– Ağabeyim kendini savunmaktan başka bir şey yapmadı! Adalet, Efendim, adalet!

Vazgeçmemenin onuru için ve belki de, oyunu kaybettikleri açık olduğundan, Just'ün kaderini paylaşmak için haykırmayı sürdürüyordu. Amiral insanüstü bir gayretle öfkesini dizginlemeye çalıştı.

– Yirmi kırbaç yetmeyecek, kırka çıkarın, İmbert Reis. Böylesi serseriler daha azından anlamaz.

Colombe bağırmayı sürdürüyordu. Askerlerden biri eliyle ağzını kapamaya çalıştı. Kızcağızı öfkelendiren kendi başarısızlığından çok, Villegagnon hakkında yanılmış olmaktı. Ne de olsa, adam kendi sınıfının temsilcisinden başka bir şey değildi. Acıma, eğer böyle bir duyguya sahipse tabiî, onun için tarikatın gereklerinden sonra geliyordu. İşte Colombe'u pek fazla düşünmeden haykırmaya iten de, bu karmakarışık düşünceler oldu:

– Dikkatli olun, Efendim! Bir soyluyu kırbaçlatmak üzeresiniz!

Asker kızın sesini kısmak için gayretlerini artırınca, Colombe bir anlık bir fırsat yakalayıp, haykırdı:

– Bir Clamorgan!

Tüm gücünü direnmeye verdiğinden, bir şeylerin değişmekte olduğunu başta anlayamadı. Villegagnon, kaskatı, küçük kıza doğru dönmüş, sonra da onu bırakmalarını buyurmuştu.

– Ne dedin sen? dedi Colombe'un yüzüne dikkatle bakarak.

Colombe askerlerin pençesinde morarmış, acıyan kollarını sıvazlarken Villegagnon yaklaşıp, iki adım berisine dikildi.

– Söylediğin ad neydi? dedi ambarlardan bile duyulabilecek kadar güçlü bir sesle.

Colombe işte o zaman elinin yetişebileceği yerde bir kılıç gören silahsız bir savaşçı gibi bakışlarını sertleştirdi, gözlerini Villegagnon'a doğru kaldırdı.

Küçük kızın ekvator ışınları altında parıldayan sarı kirpiklerinin altındaki gözleri, içinden daha da yakıcı bir nefret yansıyan iki güneş gibiydi.

Aynı anda içini çekti ve doğallıkla cevap verdi:

– Bir soyluyu kırbaçlatmak üzere olduğunuzu söyledim.

– Bir de isim vermiştin? diye, ama bu sefer daha yumuşak sesle ısrar etti amiral.

– Clamorgan, diye tekrarladı Colombe; sesinde biraz pişmanlıkla.

Bu altın anahtarı son kertede, pek fazla da düşünmeden kullanmıştı. Oysa şimdi halasının uyarılarını hatırlıyor ve kötüyü önlemek için, beterine yol açmış olmaktan korkuyordu.

Buna rağmen, bakışlarının sertliğini daha da artırdı. Villegagnon karşısına geçip onu azarlayan küçük yaratığı daha iyi görebilmek için, miyop gözleri bir işe yarayana kadar yaklaştı. Seyahatin kiri ve pasağının altında, eskilerin övdüğü o hünsa ve duru, körpe güzelliği görür görmez tanıdı. Üstelik, bakmak için fırsatını bulduğunda, Villegagnon'un bir görüntüden çok fazla olarak algıladığı güzelliği hor görmesi mümkün değildi.

– Clamorgan, diye dalgınca tekrarladı. Ya bu adı nereden buldun?

– Bulmadım, Efendim. Bu benim adım. Babam bana ve kırbaçlatmak üzere olduğunuz ağabeyim Just'e bu adı verdi.

Artık aralarındaki bağ sağlamlaştığından, Colombe'un korkması için neden kalmamıştı. Yüzüne keyifli ve küstah bir tebessüm oturttu. Dev adamı avcuna almıştı.

Villegagnon doğruldu, çevresinde şaşkınlıktan donmuş insanlara baktı. Havadaki ılıklığın boğuklaştırdığı rüzgâr ve dalgaların mırıltıları duyuluyordu. Şövalyenin burnu av kokusu almış bir kopoyun burnu gibi kısıldı. Karanın görünmemekte direndiği ve üzerinde beklenir hiçbir şeyin gerçekleşmediği bu kahrolası gemide, sonunda ilginç bir şey çıkmıştı işte. Colombe'a ayağa kalkmasını işaret etti ve küçük kızı arkasından iterek kıç kasaradaki kamarasına soktu.

oyalayabilecek hayırlı bir değişiklik olacaktı. Herhangi bir hoşluk beklemese de, Villegagnon'un onu kıç tarafa çağırttığını duyduğunda, mutlulukla ürperdi.

Dom Gonzagues şövalyenin iki saatten beri Colombe'la konuştuğu kamaraya girdiğinde, karşılaştığı sahnenin sükûnetinden ve doğallığından şaşkına döndü. Amiral kamara lombozlarının önünde dikilmiş pruva bodoslamasının altındaki karmaşık köpükleri seyrediyordu. Genç tercüman da abanoz çalışma masasının hemen yanındaki tabureye çökmüştü. Ölünceye dek ihmal etmeyeceği bir görgü kırıntısı Dom Gonzagues'in Colombe'a bakıp, terbiyesizin oturuşundaki saygısızlığı görmesine yetti: gerçekten de küçük tercüman dirseğini masaya dayamış, başını da avucuna yaslamıştı.

– Bu miçoları tekneye senin getirttiğin doğru mu? dedi Villegagnon, başını çevirip Dom Gonzagues'e bakmadan.

– Ben getirttim.

– Öyleyse, bunu konuşalım. Sen güverteye dön, Colin, dön ve seni çağırmamı bekle.

– Ya ağabeyim?..

– Sonra.

Colombe düş kırıklığını gizlemeye gerek görmeksizin, kamaradan çıktı.

Villegagnon küçük kızdan boşalan tabureyi çekti, Dom Gonzagues'e de bir başkasını işaret etti. Portakalımsı alacakaranlığın altında ipeği insanın içini gıcıklayan nar motifli büyük Şark dokumasının altına oturdular.

– Yine bir kadın görüp dayanamadığının farkındayım ... dedi Villegagnon, kapkara sakalının içinde hınzırca bir tebessümle.

Dom Gonzagues, her zamankinden ciddi, başını sallayarak onayladı.

– Bahse girerim ki, diye ısrarını sürdürdü amiral, onun için şiir bile yazdın.

Açlıktan mı, yoksa utançtan mı anlayamadı ama, Dom Gonzagues başının döndüğünü hissetti. Bir kez daha çenesiyle onayladı.

– Fransızca mı, yoksa Latince mi?

– Fransızca, diye itiraf etti, sanki koca bir parşömen gevelemiş gibi kupkuru bir ağızla.

– Haklısın, diye haykırdı Villegagnon. Şimdi artık sırtını duvardaki kumaşa dönmüş, ona yaslanmıştı. Neredeyse şu Du Bellay haydudunun haklı olduğuna inanacağım. Galiba Fransızca'da şaheserler yaratılabilir.

İçini çekti.

Biraz daha güçlü olsa, Dom Gonzagues şövalyeden bu iğrenç girizgâhı boş verip, konuya girmesini isterdi. Oysa İtalyan icadı olan ve belki de Latince ile Roman dillerinin buluşma noktası sone konusunda uzunca bir söylev dinlemek zorunda kaldı.

– Asıl konuya dönelim, dedi yorgunluktan soluk soluğa kalmış Dom Gonzagues, suçluyum: tamam, her ikisi de tercüman olamayacak kadar büyük. En bağışlanmaz suç da onları daha önce görmemiş olmam.

– O hanım, adının ne olduğunu söylemişti?

– Kim, hangi hanım? Ah!.. Marguerite.

– Marguerite ne? Soyadı yok mu?

Dom Gonzagues gözlerini indirdi.

– Sormadım. Bu iki çocuğun halasıymış.

– Kuzinleri, dedi yüksek sesle Villegagnon ayaklanırken. Halaları olduğunu söylüyor ama aslında, kuzinleri.

Dairenin içinde yürümeye koyuldu, sonunda gerçeği açıklamanın zamanı geldiğine karar verip, yaşlı askerin karşısına dikildi.

– O hanım, çocukların babası ile amcasının ölmüş ablalarının kızı. Aradaki yaş farkına bakıp, ona hala diyorlardı. Sana çocukların vasisi olduğunu söyledi: bu yalan. Bu Marguerite'in soyadını bilmediğine göre, ben söyleyeyim bari: kadının adı Bayan De Griffes, çünkü çocuklara ait topraklarına komşu olan Yargıç De Griffes diye biriyle evlenmiş.

Amiral, elleri arkasında, kamarada bir volta daha attı.

– Kocasıyla birlikte, çocukların vasisi olan yaşlı amcayı batırmak için ne gerekiyorsa yapmışlar. Adam ticaretten hiç anlamadığı için, fazla zorluk da çekmemişler. De Griffes öylesine başarılı olmuş ki, zavallı amca önce iflas etmiş, sonra da ölmüş. De Griffes ile senin sevgili Marguerite'in çocukların gitmesini sağlamakla rahmetli amcanın topraklarında hak iddia edebilecek son varislerden de kurtulmuş oldular. Dediklerimi anlayabiliyor musun?

Dom Gonzagues'in çenesi titriyor, sivri sakalı da boşlukta kılıç sallıyordu.

– Senin sayende, diye özetledi Villegagnon, De Griffes bu çocukların hakkı olan topraklara konarak daha da zenginleşecek. Clamorgan topraklarına.

– Clamorgan! diye haykırdı Dom Gonzagues.

– Evet, diye onayladı amiral, işte kadının saklamak için her şeyi yaptığı ve çocuklara da söylememelerini öğütlediği isim, bu.

Ama gerçek apaçık ortada: François de Clamorgan bu çocukların babası.

– İmkânsız! diye itiraz etti Dom Gonzagues. Ne var ki başı döndü, yeniden tabureye çökmek zorunda kaldı.

Dom Gonzagues Clamorgan'ın yüzünü iyi hatırlıyordu. Bu suratı tercümanların görüntüde çok farklı çizgileriyle karşılaştırmaya çalıştığında, içine önce kuşku doldu.

– Sana bu masalı o yumurcak mı anlattı? diye sordu kaşlarını çatarak.

Oysa amiralin dediği dedikti.

– Bana anlattıklarını parça parça yeniden topladım, hepsi doğru. Çocuk yalan söylemiyor.

– Eh, öyleyse, kandırıldım! diye öfkeyle haykırdı Dom Gonzagues. Bu çocuklara adil davranmak ve hakları olan mirası alabilmeleri için Fransa'ya göndermek gerekecek...

– Yavaş, diye yaşlı askerin sözünü kesti sırtı dönük Villegagnon. Sanki güçten ve sırlardan titreşen sert ve zarif mobilyanın varlığını tüm vücuduyla hissetmek istiyormuş gibi iki kolunu açmış, ellerini abanoz çalışma masasına dayamıştı.

Düşünürken böyle durmaya bayılıyordu.

– François de Clamorgan'a ne olduğunu biliyorsun?

– Tabiî, diye onayladı Dom Gonzagues.

– Ee, öyleyse neden bu yolculuğun çocuklar için bir fırsat olduğunu düşünmemeli? Tamam, onlara yapılanlar iğrenç. İyi ama, Fransa'ya dönerlerse, başlarına neler gelir? Topraklar artık onların değil. Mirası geri almak yıllar sürer. O süre boyunca, çocuklara kim bakar? Kim doyurur? Fransa'daki tüm mahkemeleri satın alacak kadar varlıklı De Griffes tilkisi karşısında, çocukların haklarını kim savunur? Tamam, kralın müdahale etmesi de beklenebilir tabiî. Ama söz konusu olan Clamorgan'ın oğullarıysa, kral karışmayı aklından bile geçirmez.

– Bunların hepsi doğru, dedi Dom Gonzagues. Öfkesi hâlâ dinmemişti. Peki, ya Brezilya'da ne yapacaklar? Zavallılar orada babalarını bulacaklarını sanıyorlar...

Dom Gonzagues, burnu sıkıntıdan yamulmuş, devam etti:

– ... ben de bu umutlarını yıkmamak zaafını gösterdim.

– İyi yaptın, diye sözünü kesti amiral. Çok düşündüm. En iyisi, bir süre için de olsa bu masalın güveniyle yaşamalarını sağlamak. Onları yanımda tutacağım: Latince, İspanyolca, biraz da İtalyanca biliyorlar. Onları kâtiplerim olarak çalıştıracağım; sömürgede böyle kurmay takımı çok işime yarayacak. Babalarını unuturlar.

Biraz zaman geçince, yeni Fransa onlara yepyeni bir kader sunar, onlar da yeni bir hayat kurarlar. Zengin olunca, istedikleri zaman Rouen'a dönüp, haklarını arayabilirler. O hakları satın almak imkânına sahip olduklarından, miraslarını çok daha kolaylıkla geri kazanırlar.

Böylesi bir tasarının bütün düşünülebileceklerin içinde en iyisi olduğu açıktı; Dom Gonzagues de içinde, önderliği bileğinin hakkıyla kazanmış bir komutana her askerin hissedeceği şükran duygularının sıcaklığını fark etti.

– Küçük olanı buraya gönder, sen de git ağabeyinin zincirlerini çöz.

Vicdanını işlediği kusurun ağırlığından kurtaran Dom Gonzagues açlığı da daha az hisseder olmuştu. Gözlerinin önünde parıldayıp duran birkaç sinek dışında, ayaklarının üzerinde doğruldu, içinden Marguerite'e korkunç ve sevgi dolu lanetler savurarak, çıktı.

Colombe amiral dairesine girip, Bakire tablosunun önünde dikildi.

– Babanız sizi Venedik'e, bu ressamın evine götürmemiş miydi? diye sordu Villegagnon.

Sanki tablo birden özel hayatına bir pencere açmış gibi, küçük kız ısrarlı pembe fon ile güçlü renkleri, yüzlerdeki şaşkınlık ifadesini dikkatle inceledi.

– Bahse girerim ki, Yeni Dünya'ya giden ilk Tiziano'dur, dedi Villegagnon.

Colombe Bakire'ye, yere dönük gözlerine, gergin cildine, insanların bilgisiz kabalıklarına kafa tutmaya hazır gizli bilgilerle ve yumuşaklıkla dolu havasına baktı. İçinden, bu deniz yolculuğunda en az iki kadın olduklarını düşündü, böylesi bir varlıktan keyif aldığını hissetti.

Tam o sırada, kapının üç kez vurulması, Dom Gonzagues'in döndüğünün işaretiydi. Küçük kız kenara çekilince, Just kız kardeşini görmeden içeri girdi.

Zincire vurulmasından bu yana çok az zaman geçmişti. Oysa aradan geçen o birkaç gün, bunca zaman birbirlerine karşı duydukları samimiyeti yok etmiş, yeniden buluştuklarında değiştiklerini hissettirmişti.

Just zayıflamakla birlikte büyümüş, etsizliği de yapısının genişliğini ve gücünü ortaya çıkarmıştı. Yataktan yeni kalktığı için yürümekte zorlanan bir hasta gibi bacaklarını açarak duruyor, bu zaaf da duruşuna zıtlıklarla dolu bir güç veriyordu. Yanaklarında,

tuzun rengini soldurmadığı sakalı, zayıflamış yüzünü daha da belirginleştirmişti.

– Ah! diye seslendi Villegagnon. İşte bu tam bir erkek. Kardeşin bana on beş yaşında olduğunu söyledi. Oysa ben seni en az on yedi yaşında tahmin ederdim.

Villegagnon "kardeşin" derken, çenesiyle Colombe'u göstermişti. Just döndü, kız kardeşini görüp, yanına seğirtti.

Çocuk olarak her karşılaştıklarında, birbirlerinin kollarına atılır, okşamalarını ve öpücüklerini sakınmazlardı. Quintin'in fazla meraklı araştırmasından mıdır, yoksa birkaç günlük ayrılıktan sonra birbirlerine farklı gözle baktıklarından mıdır bilinmez, yine de kucaklaşmalarına bir ölçülülük eklediler. Duygulanmadıkları için değil, tam tersine, ama kurtulmanın sevincine bu kez eklenen, kendini karşıdakinden farklı hissetmek gibi yeni bir duygu vardı artık. Villegagnon bütün bunları iki erkek çocuk arasındaki yiğitçe çekingenlik olarak yorumladı; Dom Gonzagues ile arasında duygu yüklü bir bakışma geçti.

– Çocuklarım, dedi amiral iki kardeş birbirlerinden ayrılır ayrılmaz, her ikimiz de babanızı tanıdık. Cerisolles'da onunla birlikteydik.

– Biz de oradaydık, diye neşeyle bağırdı Colombe. En azından. bize öyle demişti. O savaşı bize kaç kez anlattı, bir bilseniz. Dediğine göre bizleri savaş alanından birkaç fersah ötede samanların arasına yatırmış, sonra da köylülere emanet etmiş.

Samanların arasından da izlenmiş olsa, orada savaşan askerleri duygulandırmadan bir zaferin sözünü etmek imkânsızdır. Dom Gonzagues gözlerini indirdi, bıyıklarını titretti ve susuzluğun bir insana bağışlayabileceği tek tesellinin, ağlayamamanın keyfini çıkardı. Oysa Just anlatılanları duyunca başını eğdi ve Colombe'un anlayamadığı, öfkeyle karışık bir utangaçlık sergiledi.

– Varacağımız yerde, baba bizi bekleyecek mi? diye sordu, sesinde daha önce duyulmamış bir sertlikle.

– Hayır ... diye kekeledi, bu kadar apansız bir saldırı beklemeyen Villegagnon. Babanızı bulmadan önce, sabırlı olmanız gerekecek.

– Orada çok Fransız var mı? diye ısrar etti Just.

– Şimdilik pek yok ama... Amerikalar sonsuz. Babanız üstlendiği görev için Madrid ile Konstantinopolis arasındaki mesafe kadar uzaklara gitmiş olabilir.

Colombe Just'ün söylenenleri düşmanca ve mesafeli bir ifadeyle dinlediğini görünce, ağabeyinin biraz önce sergilediği öfkenin ne biraz önce söyledikleriyle, ne de babaları hakkında anlatı-

lan herhangi bir şeyle ilgili olduğunu anladı. Just sadece Villegagnon'a karşı, serbest bırakılmanın da dağıtamadığı bir güvensizlik duyuyordu.

– Serbest miyim? diye saygısızca sordu şövalyeye.

– Daha da iyisi: her ikinizi de kendi hizmetime alıyorum. Hem kâtiplerim olacaksınız, hem de yaverlerim.

– Tek bir şartım olacak, diye itiraz etti Just.

Ne kadar şaşırmış da olsa, Villegagnon'un içinde çocuklara karşı öylesine yoğun bir bağışlayıcılık vardı ki, Just'ün kabaca itirazını kendine karşı bir saygısızlık olarak almadı.

– Ne dövüştüğüm çocuktan farklı bir muamele görmek, ne de ona karşı haksız bir zafer kazanmış olmak istiyorum, dedi Just. Hâlâ zincire vurulmuş yatan o çocuğun adı Martin.

Şövalye alışık olduğu böylesi onur gösterilerini anlayışla karşılıyordu. Daha da önemlisi, baba ile oğul arasında, görünüşlerinden belli olmayan bir benzerlik de yakalamıştı.

– Pekâlâ, öyle olsun bakalım. O serseriyi de affediyorum ama seninle bir kez daha dövüşmeye kalkarsa, o zaman kendini gerektiği gibi korursun.

Bütün bu konuşmalar sırasında, epey saat geçmişti. Doğu göklerinde hareketsiz bir yıldız aydınlanırken, bir taraftan da teknenin ardında bıraktığı iz mora, çivit rengine dönüyordu. Günışığının bu son saatinde rüzgârlar genellikle dinlenmeye çekilir, yelkenler pörsür, sessizliğe gömülmüş tekne de görünmez bir akşam duasına hazırlanıyormuş gibi olurdu. Oysa, kumaş kaplı duvarlarıyla seslerin boğuklaştığı amiral dairesinden duyulan, tam aksine, derin bir uğultuydu.

Villegagnon kamaradan fırladı, ötekiler de peşinden. Bütün mürettebatla birlikte birçok yolcu baş tarafa toplanmış, burunlarını havaya dikmişti. Ara güvertelerden ve ambarlardan koşarak katılanlar da çoktu. Önlerinde, güneşin kaybolduğu yerde kıpkızıl bir ufuk uzanıyordu. Ne kara görünüyordu, ne de gök karardığında, bir ışık. Üstelik, gözcüler de hiç seslenmemişti. Doğrusunu söylemek gerekirse, hiçbir değişiklik de yoktu; aynı zamanda hem çok güçsüz, hem de kocaman bir koku dışında. Ilık havada, belli belirsiz ucunu yakalayabilmek için bütün dikkatini yoğunlaştırmak gerektiği için, güçsüz; tüm yönlere yayıldığı, tekneyi çevirdiği ve denizin tüm yüzeyini kapladığı için de, kocaman.

Oysa koku denize ait değildi. En azından göz ve kulak kadar bilgili ve tecrübeli burun, bunun bir toprak kokusu olduğundan emindi.

Ot, hayvan, çürümüşlük, tarım tüten topraklar vardır. Bu koku hiç de öyle bir şey hatırlatmıyordu. Bu koku ekşiydi, şişmişti, suluydu, baharımsıydı. İnsan gözlerini kapayınca, içinden kokunun renkli olduğunu söylemek geçiyordu; kırmızı, belki de portakal rengi.

Birden, biri doğru kelimeyi buldu ve havanın meyve koktuğunu haykırdı.

Gerçekten de, bir duman gibi denizin tüm yüzeyi üzerinde yayılan belli belirsiz bir meyve özü, kocaman olgun bir meyvenin kokusuydu. İnsan bir adayı görebilir ama adanın böylesine uzaktan uzağa ve güçlü bir kokusu yoktur. Tıpkı kıyının derinliklerinden tuzlu serpintilerini ve yosun kokularını gönderen bir okyanus gibi, denizin üzerinden uzaklara bitki kokularını ancak büyük bir kıta yayabilir.

Villegagnon mutluluk gözyaşlarını sıkılı yumruklarına döküyor, çevresindeki herkes de sevinçle birbirlerine sarılıyordu.

Karayı görebilmek için daha iki gün yol almaları gerekti.

Le Havre'den hareket ettikleri günden beri, üç buçuk ay geçmişti.

2

Guanabara

Birinci kısım

Eğer korkunç bir bedduanın kurbanı değilse, bir toprak İncil'den saklanabilir ama İskender ve İsa Peygamber'in, Vergilius ile Attila'nın gözünden kaçabilir mi?

Karavelaların güvertesinde, akılları kurcalayan soru buydu. Batıda, kıyının sabahın mavimsi soğuğuyla bezenmiş kapkara girinti ve çıkıntıları göründüğünde, karaya çıkmaya en hevesli olanların içini bile şaşırtıcı bir dehşet kapladı. Başlangıçta onca korktukları deniz bile, giderek koruyucu bir mahfazaya dönüşmüştü. Göğün ve suların pürüzsüz çenetlerini usulca ayıran dağların parmakları, onları nelerin beklediğini bilmedikleri bir karşılaşmanın habercisiydi sanki. Bazıları için, umuttu karşılarındaki. Hâlâ tufan meraklısı Anabatistler nefret ettikleri bu dünyayı ateşleriyle yakıp kül edecek yanardağ patlamalarının heyecanıyla, güvertede dans etmeye koyuldular. Ptolemaios'tan gelme halk inançlarıyla beslenmiş basit askerler, dünyanın öteki ucuna gitmek cüretini göstermenin bedelini ödeyeceklerinden emin, sızlanıyorlardı. Kıyıya yaklaştıkça daha da belirginleşen, ama hâlâ şöyle böyle seçilen dev keşiş ya da ayin kaftanı giymiş savaşçı gölgeleri, bu cüretkârları boşluğa fırlatmak için Tanrı tarafından görevlendirilmiş cellatlar olmalıydı.

Biraz daha dinî inançlarla donatılmış kimileri ise, doğal iyimserliklerine ve sevaplarına bağlı olarak cennete ya da cehenneme varacaklarını düşünüyorlardı. Thevet'ye gelince, güneşin açısını hesaplayabilmek için, Yakup'un asasını kullanmaya çalışıyordu. Ne var ki teknenin titreşimi nerede olduklarını kesinlikle belirleyip, bu bilinmedik yere parşömen haritası üzerinde bir isim vermesini önlüyordu.

Colombe ile Just'e gelince, her ikisi de ne düşüneceklerini bi-

lemiyorlardı. Birbirleri için Kral Arthur çağının destanımsı keşiflerini yüksek sesle anlatıyor, yüzleri olmayan şövalyelerin oturdukları adaları hatırlıyor, yine de, kendi anlattıklarına inanmakta güçlük çekiyorlardı. Vücutlarını hemen hemen hiç sarsmamış olan bu uzun deniz yolculuğu, mantıklı dünyanın dışına sıçramayı sağlayan o görünmez ruh kasına dokunmuştu anlaşılan. İnandıkları tek şövalyeler, yüzleri olmayanlar değildi artık: inandıkları şövalyeler yanlarında tuzun kemirdiği birer kılıç, karınlarının üzerinde de Malta haçı taşıyan, Villegagnon'un kiralık katil suratlı hempalarıydı. Bu yüzden, karşıdaki kıyıyı da, gündelik dünyaya ait olduğu bilgisine direnebilmek amacıyla düşlerindeki sahile benzetmeye çabalıyorlardı.

Bütün gün, tıramola üzerine tıramola atarak, kıyıya yaklaşmakla geçti. Gece olunca, yine hiçbir ışık göremedikleri için, dikkatle ilerlediler. Oysa İmbert Reis etrafı oldukça iyi biliyordu: uyandıklarında kendilerini körfezin ağzında buldular.

O sabah, yepyeni koşullar nedeniyle, günlük toplantıyı öne almaya karar verdiler. Thevet çalımla geldi. Karaya varacaklarını tahmin ettiği için, gurur duyuyordu. Oysa gerçekte İmbert Reis Thevet'nin önerdiği ve izlense hâlâ açık denizde sürükleniyor olacakları rotayı terk etmiş, kararını vererek tekneyi güneye çevirmişti.

– Guanabara Körfezi, dedi Thevet, sanki körfezi bir gece önce, kendi elleriyle yaratmış gibi. Yerliler bu körfeze bu adı veriyor. Portekizliler buraya elli yıl önce, bir ocak günü geldiler. O cahiller, körfezi nehir sandılar: onun için buraya "Ocak Nehri" anlamında Rio de Janeiro adını verdiler. Biz de bu adı Genèbre olarak değiştirdik. Dikkat ederseniz, Genèbre Guanabara'dan da gelmiş olabilir ... Görüyorsunuz, ne kadar güzel.

Tombul parmaklarıyla deniz yolculuğu sırasında çenesini süsleyen üç tel kılı sıvazladı.

– Genèbre, dedi varış sahneleriyle gözleri sulanan Villegagnon, Cenevre'ye de benziyor.

– Ve, diye onayladı Thevet, oradaki dağlar biraz daha yüksek olmakla birlikte, insan kendini Alpler'in ortasındaki bir gölde de sanabilir.

– Evet, bir seferinde İtalya'dan dönerken geçmiştim, diye ekledi Villegagnon.

Ne var ki Thevet böylesi bilgi çarpışmalarında son sözü söylemekte kararlıydı:

– Ben ise, tam dört kez.

Sonra da, hiçbir korkuluğun onu ukalalığın kenarında tutamayacağını kanıtlamak istercesine, ekledi:

– Etimolojide ne de çok sırrın gizlendiğini görüp de, hayran olalım! Portekizlilerin takvim rastlantısını, vahşilerin hayvanî adlandırmasını ve kaderleri Fransa'ya bağlı iki görüntünün birbirlerine akrabalığını belirtmek için, tek bir kelime yetiyor. İki görüntü dedim: bunlardan biri daha şimdiden dilinizi konuşuyor, öteki de yakında emrimize girecek.

Genèbre Körfezi, burun ve küçük koylarla süslü, düzenli kıyı çizgisiyle sanki dev bir düğme iliği gibiydi. Suyunun tatlı olmaması dışında, birkaç millik genişliğiyle bir ırmak ağzına benziyordu. Güney'in sonbaharı ılık ve bulutsuzdu. Güneş tam anlamıyla doğduğunda, sonbahar gökte mavisi fazla bir tablo yaptı. Mor suların dibi görünmemekle birlikte, deniz öylesine berraktı ki, içinde gemilerin omurgasına kadar bütün gövdesini görmek mümkündü.

Körfezin ağzından girer girmez, Villegagnon güney kıyısı boyunca ilerlemeyi emretti. İmbert Reis büyük bir dikkatle Fransız tacirlerin tam tersini yaptıklarını anlattı.

– Daha iyi ya! diye öfkeyle kestirip attı Villegagnon.

Körfezin içindeki rüzgârlar düzenli, tekneler de kolay manevra yapabilir cinstendi. Kıyıya yaklaştılar ve ta açık denizden gördükleri dev siluetin neredeyse dibinden geçtiler.

Görünürde pürüzsüz ve yumrulu olan kaya ne taştan bir rahibi, ne de cehennemden uğramış bir şövalyeyi andırıyordu; tam tersine yuvarlaklığıyla Normanlara tereyağı dolu bir kabı, daha varlıklılara da şekerli ekmeği hatırlatmıştı. Ayağının dibinde, alçak toprakların göğüs göğüse bitkisel karmaşasından kurtulmaya çabalayan bir büyük ağaç kalabalığı vardı. Kıyı boyunca görünen, tek bir açıklık ya da çayır olmaksızın birbirlerini kovalayıp duran bir eğri büğrü dallar, çıplak kökler ve sarmaşıklar kalabalığıydı. Sık ormanın içinden, güneşin ışınları altında parıldayan grileriyle, tereyağı kabı kadar büyük kayalar çıkıyordu. Yanlarından geçen bir tekne öylesine küçük görünüyordu ki, insan istemeden de olsa bu taş dişlerin boyunu ölçmeden edemiyordu. Tüm sahil şiddetli bir boğuşmadan, yaratılış sırasında toprağın yaman direnişinden doğmuş gibiydi. Büyük İşçi eserini yaparken aletleri kırılmış, mekânda görülen şiddet de bu görkemli yenilginin izlerini saklayıp korumuştu.

Bu karmaşa ne kadar devasa olursa olsun, belirli bir ahenkten de yoksun değildi. Denizin okşayış dolu dalgaları, girintilerin üzerine düzenli çizgiler çekerek, başkaldırmış bu topraklardaki şid-

deti yumuşamıştı. Kara şurada burada mangrov ormanlarına, bataklıklara, dik yarlara dönüşerek, doğruca denize dalıyordu. Oysa başka yerlerde hindistancevizi ağaçları sık saflar halinde dizilip uzanarak denizin serinliğini koruyor, genç dalgaların dev arena ve kumsallarda oynamalarına izin veriyordu.

– Şeytan adına, ne yapıyor bu adam? diye homurdanıyordu teknenin başında durup manevrayı yumruklarını ısırarak izleyen Martin. Fransızlar bu tarafta değil ki.

Gerçekten de bütün kıyı boyunca ne yerleşim birimlerinin, ne de yanan ocağın habercisi mavimsi duman görünüyordu. Zaman zaman karadan duyulan saman üzerindeki adım sesi misali kısık çıtırtılar rüzgârın palmiye ve yeşillik kalabalığındaki hareketinden başka bir şey değildi. Tepelerden, sessizliğin hiçbir direnç göstermediği kuş ve maymun çığlıkları, teknelere fırlatılmış taşlar gibi düşüyordu.

– Sancak toplarını doldurun! diye haykırdı kıç kasarada dikilen Villegagnon.

Daha önce pupa gönderine zambak desenli kocaman bir beyaz kraliyet bayrağı toka ettirmişti. Eğer etrafta gezinen Portekizli varsa, en azından karşılarında kim var, bilsinler diye. Oysa körfezde tek bir yelken bile görünmüyordu. Kıyının girinti ve çıkıntılarının ardında keskin nişancılar gizlenmemişse –gizlenmeleri her zaman için mümkündü– yol açık görünüyordu.

– Dua edelim de körfezi bir dolaştıktan sonra Norman yerleşimlerine yönelsin, dedi Martin. Heyecanı doruktaydı.

Just henüz fazla bir şey anlamadan bakıyordu Martin'e. Colombe ise bir gruptan diğerine geçiyor, her gittiği gruptan sohbet kırıntıları toplayıp, sonunda kimsenin fazla bir şey bilmediği kanısına varıyordu.

Konvoyun önderliğini yapan *Rosée* kıyının karşısındaki yassı adaya dümen tutuyordu. Bu devler havuzunda, adanın boyutlarını tahmin etmek imkânsızdı. Tereyağı kabının rüzgârının altında, usulca yol alıyorlardı. Tekne rüzgârın alaylı soluklarını, bitkin bir koşucu gibi içine çekiyordu. Kayanın dibine varmaları için, iki saat yol almaları gerekti. Yakından bakıldığında, kaya ufacık görünüyordu. Üstelik, fırtınalı günlerde suların altında kalacağı bile kesindi: tüm yüzeyi ağaç kabukları ve hindistancevizi kalıntılarıyla kaplıydı.

Villegagnon adacığın yanından geçilmesini buyurdu, tekneler yine kıyı boyunca ilerlemeye devam etti.

Kayanın yanından geçerken kıyının daha geniş ve sarp bir çı-

kıntısını gördüler. Colombe sonunda eğer konuşmaya niyetliyse, ne yapmak istediğini bizzat Villegagnon'un ağzından duymak için, kıç kasaraya dönmeye karar vermişti.

Just'ün serbest bırakılmasından beri, iki kardeşin tümüyle amirale bağlı olacakları kararlaştırılmıştı. Teknenin içinde istedikleri gibi gidip geliyorlardı. Resmen kâtiplik makamına terfi etmişlerdi ama, aborda olmakla rota belirlemekten başka bir şey düşünülmeyen şu anlarda bu onurlu görev kısıtlamadan çok özgürlük demekti. Colombe bu özgürlükten, şövalyeye karşı hâlâ büyük bir kuşku duyan ağabeyine kıyasla, çok daha fazla yararlanıyordu.

Thevet kıç kasaraya yerleşmiş, bir tabureye çökerek, dirseklerini ahşap bir yazı takımına dayamıştı. Gözleri bir yaklaştıkları kıyıya, bir de elindeki yırtık, lekeli ve kararmış deftere gidiyordu.

– Bir bakalım... Viegas bu sahilde üç adadan söz ediyor. Demek şu gördüğümüz kıyı, öteki ikisinin arasındaki ada olacak, yanından geçtiğimiz Ratier'le şu uzakta görülen daha engebeli olanın...

Bu arada Colombe rahibin arkasına sokulmuş ve adamın omzunun üzerinden kılavuzluk defterine bakmaya başlamıştı.

– Dikkat! diye bağırdı Thevet durumun farkına vardığında.

Sonra da ganimetini iki eliyle örtüp, Villegagnon'a seslendi.

– Bu Portekiz belgeleri devler sırrıdır. Adamlarınızdan emin misiniz, amiral?

Kozmograf rahip Colombe'a sanki zehirli bir yılanmış gibi bakıyordu. Villegagnon küçük kıza adamın yanından uzaklaşıp, kendi yanına gelmesini işaret etti.

– Dua kitabınız çevrede kayalık olup olmadığını da söylüyor mu? diye birden sordu İmbert Reis. Hâlâ dümeni bırakmamıştı.

Kıyıya böyle güneyden yaklaşmaktan hiç hoşlanmamıştı.

– Böylesi volkanik oluşumlarda, dedi Thevet bilgiççe bir aşağılamayla, denizden çıkan kayaların sivri olmaları kuraldır. Denizden tek başına çıkarlar, hani suyun altında kalsa, bu tereyağı kabının çıkacağı gibi. Yani: çevrede kaya falan yok. Bir şeylerden endişelenmeniz gerekmez.

İmbert Reis dudaklarını büzüp, köpükleri kollamayı sürdürdü.

– Sahile yaklaşır yaklaşmaz, dairevî bir rota izlemeye hazırlanın, dedi Villegagnon. Bakalım deniz bu adayı tümüyle çeviriyor mu.

– Neden doğruca karaya aborda olmuyoruz? diye sordu Colombe.

Ötekiler böylesi bir hitabın öfkeli şövalyeyi kızgınlıktan sıçratacağını düşünerek ürperdiler. Oysa Colombe gözlerini kaçırmadan, yüzünde bir korku ifadesi belirmeden gülümsüyordu. İlk gün

amiralle yaptığı rahat sohbet sırasında Villegagnon'un, kükreyen görüntüsü altında çatlaklar bulunduğunu, bu çatlaklardan kolayca süzülüp adamı avcuna alabileceğini anlamıştı. Amiral Colombe'u hizmetkâr yapmak istemiş, oysa beriki Villegagnon'un asıl bir soytarıya ihtiyacı olduğuna karar vermişti.

– Hiç tanımadığımız o sahilde kuşkusuz bazı tehlikeler olabilir. diye sesinde babalara özgü bir hoşgörüyle cevap verdi beriki. Tarikatımın iki yüzyıldan beri önce Rodos'ta, sonra da Malta'da kanıtladığı gibi, yerleşip güvende olunabilecek en iyi yer, adadır.

– Ama ya yerliler bizi iyi karşılarlarsa? diye ısrar etti Colombe.

– Bizi güçlü ve korunmalı görürlerse, konukseverlik istekleri daha da artar. Biz yerlilerle ittifak kurmak değil, onları kul etmek peşindeyiz.

Sık cangılların, ıssız kumsalların karşısında böylesi siyasal sözler insana çok sahte geliyordu.

– Sancakta kayalık! diye birden bağırdı gözcü.

İmbert Reis alabanda etmek ve suyun yüzünde görülen kayalardan kaçmak için dümeni hızla iskeleye çevirdi.

İlerledikçe, başka kayalıklarla karşılaştılar. Uzaktan adaya benzeyen kara parçasının kıyıları kayalıklardan diken dikendi.

Bilgisi kısacık sürede ağır darbeler alan kozmograf hiç de etkilenmişe benzemiyordu. Üstünden hiç ayırmadığı bir defterciğe bir şeyler çiziktirdi.

– Viegas'ın yazdıklarını düzelteceğiz, dedi kendinden memnun bir tebessümle.

Gerçekte Thevet bilim adamı ile gezgin, kartograf ile denizci arasında gidip geliyordu durmadan. Bir grubu, diğerinin bilgileriyle etkilemeye çalışıyordu. İmbert Reis karşısında düştüğü gülünç durumun intikamını, volkanik oluşumlu adaların çevresinde kayalıkların varlığını kanıtlayarak, dönüşte o bilgiç rakiplerine yaşatacağı utançla alacağından şimdiden emindi.

Kıyının tehlikelerle dolu oluşu Villegagnon'u yelkenleri indirmeye ve sahili keşif için bir şalupa göndermeye yöneltti. Şalupa iki saat sonra döndü. Keşif gezisine başkanlık eden İmbert Reis güverteye çıktığında mutluydu.

– Gerçekten de adaymış, Amiral. Tüm çevresi küçük kayalarla kaplı. Ama anakaranın tam karşısında, şalupalar için korunaklı küçük bir sığınak var.

– Harika, dedi Villegagnon, bu yeni Lutetia'ya[1] keyifle bakarak.

1. Keltlerin MÖ III. yüzyılda Sen Irmağı'nın bugün Cité Adası olan tahkime elverişli adasında kurdukları aynı adlı köy. (yay.n.)

Buraya demirleyip, gemilerin emniyette olmalarını sağlayın. Yarın sabah, karaya çıkmaya başlarız.

Emirler yerine getirildiğinde, akşam karanlığı çökmeye başlamıştı. Villegagnon adamlarını baş kasaraya topladığında da, hava iyice karanlıktı. Amiral bir gabya yelkeninin üzerine tırmanmış, akşam yemeğinden önce yol arkadaşlarına sesleniyordu.

– Yoldaşlar! diye heyecanla böğürdü, işte yolculuğumuzun sonuna geldik. Bu gördüğünüz topraklar bizim.

Rosée'nin benizleri solmuş, dişetleri kanlı, dilleri susuzluktan damaklarına yapışmış yolcuları, amiralin kararlı parmağının ucuna bakıp başlarını çevirdi ve kara dalgaların mavimsi kumsalında çatladıkları adanın ıssız kıyısını gördüler. Kocaman mehtap hışırtılı bitkilerin ilk sırasını belli belirsiz gösteriyor, gerisini eksiksiz, sessiz ve tehdit dolu bir karanlığa terk ediyordu.

Sefere kimileri kaçak, kimileri gönüllü katılan marangozlar, fırıncılar, şapkacılar, hallaçlar, korkularına ve kuşkularına rağmen, yeni bir dünya vaadine inanmışlardı. Hiçbiri, vaat edilen yeni dünyanın böylesine ıssız bir çöl olacağını düşünmemişti.

Adaya baktıklarında, asıl cezanın açık denizdeki seyir olmadığını birden anladılar. Gerçekte, cezaların en düşlenemez olanına, tıpkı Âdem ile Havva'nın dünya cennetinden kovuluşlarında olduğu gibi, insanı uygarlığın büyük bir özenle diktiği piramidin tepesinden alaşağı edenine çarptırılmışlardı. Kendilerini bu yabanıl dünyanın ortasında terk edilmiş görüyor, her şeylerinden arındırıldıklarını, savunmasız olduklarını ve her türlü acıma duygusundan uzak bırakıldıklarını fark edecek bir bilinçleri bulunduğu için de, o yabanıl dünyada yaşayan hayvanlardan çok daha mutsuz olacaklarını biliyorlardı.

– Sabırsız olmayın! diye bağırdı, kendi heyecanının etkisinden kurtulamamış Villegagnon. Yarından tezi yok, yeni mülkünüze sahip olacaksınız. Orada inşa edeceğiniz kale kralımız II. Henri'nin ihtişamına adanmış ilk anıt olacak.

Sözlerine bir an ara verince, yıkılmış dinleyicileri, amiralin umutsuzluklarını gördüğünü sandılar.

– Aslında kuracağımız yere Henriville adını vermeyi düşünmüştüm ama diye methiyeye hazırlanan mütevazı bir dalkavuk edasıyla sözlerini sürdürdü, bu bir hükümdar için yeterli değil. Tüm ülkeye sahip olup, bu kayalıkların arasında başkentimizi kurduğumuzda, işte oraya böylesine krallara layık bir isim vermenin sırası geldi demektir. Şimdilik, bizim inşa etmek istediğimiz bir tabya. Seferimize destek olan Fransa Büyükamirali Gas-

pard de Coligny onuruna, bu tabyaya Fort-Coligny adını verelim.

Bu adı telaffuz ederken, içine saygı kadar sevgi katmadığı belli oluyordu.

– Yaşasın Fort-Coligny! diye haykırdı kollarını kaldırarak.

Adanın palmiyelerinden kopup gelen çifte kurbağa vıraklaması mürettebatın ölüm sessizliğini belirginleştirdi.

– Ne oluyor, diye diklendi Villegagnon. Yoksa beni yalnız mı bırakacaksınız? Haydi, hep birlikte: yaşasın Fort-Coligny!

Mürettebat tezahüratına, uykunun en derin yerinde tekmeyle kardırılsa ne denli heyecan katabilirse, o kadarıyla katıldı. Villegagnon bununla yetinmenin doğru olacağını anladı.

Tüm mürettebatın ortasında, genel umutsuzluğu paylaşmadan tek başına dikilen Colombe kendini tuhaf bir biçimde mutlu hissediyordu. Gecenin ılıklığından mı, yoksa o ılıklığın ormandan gelen biber yüklü nemli soluğundan mıdır, direğin dibine oturmuş, duran teknenin usulca yalpalamasından özel bir keyif çıkarıyordu. Peşindeki öfkeli Martin'le yanına gelen ama o öğleden sonrasından bile daha umutsuz duran Just'e bakıp gülümsedi.

– Şimdi artık inandın mı? dedi Just direğin dibine çökerken.

Ağabeyinin yüzüne boş gözlerle baktı.

– Yoksa, dedi elini kıyıya doğru uzatarak, bu denizkazları ile yabanî ördekler arasında babamızı bulmak için en ufak bir ihtimal olduğunu mu sanıyorsun?

Çocuğun söylediği, gerçeğin ta kendisiydi. Yine de ağabeyine verecek cevap bulamadı; aslına bakılırsa, yolculuklarının gerçek nedenini düşünmeyeli epey zaman olmuştu. Bunu anlayınca, şaşkınlıkla birlikte biraz da utanç hissetti.

– Ah! evet, babamız, dedi.

Sonra da sustu.

– İnanın bana, diye homurdandı Martin, size söz veriyorum: bu kahrolası körfezi yüzerek geçmek pahasına da olsa, üç haftaya kalmayacak, ters yönde giden bir gemide olacağım.

İkinci kısım

Daha ayağını San Marco Meydanı'nın iskelesine bastığı anda, Cadorim'in içini bir özlem duygusu sardı. Kentini tutkuyla seviyordu: Dukalar Sarayı'nın tuğlalarla işenmiş danteli, meydanın kare kulesi, bazilikanın altın yaldızları hep gözlerini yaşartıyordu. Ne var ki kader, bu kente hizmet edebilmesi için buraya hiç gelmemesini şart koşuyordu. Venedik Cumhuriyeti bilinen dünyanın dört bir yanına saldığı görünmez diplomatlar ve casuslar ordusuna Cadorim'i de dahil etmekle onu aynı zamanda hem şerefe, hem de umutsuzluğa boğuyordu. Güçsüz Venedik gücünü, kentleri kendisine sadık kalsın diye dürüstlüklerini ihanetin içinde kaybeden ve meslekleri herkese ihanet olan bu insanların kurduğu ağdan alıyordu.

Cadorim'in her geri dönüşündeki amaç, dukayı ve Büyük Konseyi son durumdan haberdar etmekti. İnsan biraz da gayret ederse tüm gördüklerini, işittiklerini, tahminlerini anlatması bir, en çok iki ay sürerdi.

O arada da bu sevgili, ama her seferinde tanımakta güçlük çektiği kenti arşınlıyordu. Kendi çocuklarını tanınmayacak derecede büyümüş buluyor, karısıysa her defasında daha da yabancılaşıyordu sanki. Sarayına gelince, çevresi inşaatlarla öylesine doluydu ki, durmadan yer değiştiriyor gibiydi. Yeni evler, beklenmedik köprüler ve şaşırtıcı kilise projeleri göz alıyordu. Artık Cadorim penceresinden baktığında, direklerin arasından yükselen Santa Maria Formosa ile Vendramin Sarayı'nın yepyeni cephelerini görüyordu. İşte lagünün kollarında, mücevherler böyle doğuyordu: günün birinde tahta iskelelerin boyunduruğundan kurtulup, aslında ebediyete mahkûm edilmiş hayranlık uyandırıcı bakire güllerini, lekesiz beyazlarını, narin kızıllarını güneşe sunarak. Cado-

rim bu balçık ve mücevher kentine hayrandı ama daha tutkusunu yeniden yaşama fırsatını yakalar yakalamaz, gitme saati gelip çatıyordu. Tozlu yolların, kötü hanların, yalanların ve tatsız dostlukların hayaletleri gece olunca Büyük Kanal'dan çıkıp onu sarıyor, sonunda Cadorim de, onlardan kurtulmak için, bir daha dönmemek üzere gitmeye karar veriyordu.

İşte o ağustos sabahı, kocaman bir yaz güneşinin aydınlattığı kentte, böylesi bir umutsuzluk içindeydi; zihni, inatla karanlık kalan tek mekândı. Son buluşmasına gitmek için yirmi kadar kanalla sayısız meydancıktan geçmek zorundaydı. Korkunç bir duygusal dönüşüm sonucu, gondolların, açık hava pazarlarının ve Venedik'te sabah yaşamına ait binlerce küçük sahnenin görüntüsünden haz aldıkça, yakında bütün bu keyiflerden uzunca bir süre için ayrılmak zorunda kalacak olmanın acısını çekiyordu. Sonunda, o gün görüşeceği kişinin oturduğu sarayın önüne vardı. Saraya girerken, Cadorim bir kez daha sanki yola çıkmış gibi bir hisse kapıldı: gerçekten de binanın hâlâ üzerinde çalışılan ve taze alçı kokusu yayan içi, hiç de Venedik'e uymayan bir üslupla döşenmişti. Demirağacından sandıklar, ağır işçilik ürünü saçma sapan koltuklar, hatta bu küçük sığınağa Portekiz damgasını vurmak istercesine, azulejolardan bir duvar. Yapanın büyüklüğünü kanıtlamaktan uzak bu gülünç kendini beğenmişlik, oldukça yeni bir zenginlik ile el konulmuş soyluluk unvanlarının belirtisiydi. Cadorim Milano'nun ötesine geçer geçmez zincirden boşanan böylesi barbarlığa alışıktı. Gülünç olduğu kadar rahatsız ve sağlam görünüşüne rağmen sarsak, fildişi kakmalı kocaman bir iskemleye çökerken içini çekti.

Uzunca bir süre bekletildi, sonunda açılan kapıdan zeminden tavana kadar altın yaldızlı bir şapel belirdi, ardından da piskopos göründü.

– En derin saygılarımı sunarım, Kutsal Peder! diye haykırdı Cadorim, papazın yüzüğüne doğru eğilirken.

İnsan birine henüz ulaşmadığı bir rütbe verirse, hiç yanılmaz. Böylesi bir yanlışlıkla karşılaşan, dalkavuğun sadece biraz aceleci olduğunu düşünerek, bağışlamaya hazırdır zaten.

– Haydi, haydi, dedi Portekizli, sahte bir utangaçlıkla. Ayağa kalkın ve rica ederim bu Kutsal Peder hitabından da vazgeçin. Henüz papa olmadım.

Bu sözlerdeki oburca alçakgönüllülük kırk beşlik Piskopos Joaquim Coimbra'nın kendine mutlu bir gelecek biçtiğinin yeterli kanıtıydı.

Birkaç hoş geldiniz cümlesi, sonra bütün barbarların Venedikli konuklarına göstermek zorunda olduklarını düşündükleri birkaç şatafatlı parçanın ziyareti, ardından da sarayın balkonunda, göze batacak kadar zevksiz taş koltuklara karşılıklı oturuş; sonunda, Cadorim, geliş nedenini açıklamanın eşiğindeydi.

– Demek, dedi din adamı parmaklarını göbeğinin üzerinde kavuşturarak, demek Fransızların ülkeme karşı düşmanca seferler düzenledikleri şu yeni limana gittiniz?

– Le Havre-de-Grâce'a gittim, Kutsal Peder.

Ufak bir dil şaklatması, o rütbeye henüz gelinmediğini hatırlattı...

– Kralımız, dedi din adamı, isteğini yerine getirdiği için Venedik'e teşekkür borçlu. Sizin gibi birinin aracılığı olmadan, güvenilecek bilgi alamayacağımızı biliyorduk. Peki, o Fransızların Amerikalar'la ilgili niyetleri konusunda neler öğrendiniz?

Cadorim papaza bütün bunları üç hafta önce, daha Venedik'e gelir gelmez de anlatabilirdi. Oysa Cumhuriyet'in böylesi hizmetlerin pazarlığını tamamlaması gerekiyordu. Venedik Cumhuriyeti'nin müttefiklerinden olmayan Portekiz, kendisine Hindistan'ın yolunu açabilmek için saçma bir manevraya başvurmuş, dukalar kentinin Şark'ta uzun yıllar boyu sahip olduğu tekeli yıkmıştı. Yine de, her olayı kendi çerçevesi içinde değerlendirmek gerekiyordu. Portekiz ne denli zararlı olursa olsun, yine de İspanya'ya, yani Venedik'in dikkat etmesi gereken Şarlken İmparatorluğu'nun temel direklerinden birine karşı dengeyi sağlıyordu. Onun için, bu kaba Portekizlilere göz yumulabilirdi. Ve eğer onlara bir iyilik yapmak mümkünse, Hıristiyan yardımseverliği bu iyiliği esirgememeyi emrederdi, tabiî bedelinin ödenmesi koşuluyla. Daha bir gün önce, bu koşulun uzun pazarlıklardan sonra yerine getirildiğini öğrenen Cadorim artık Le Havre'da gördüklerini hiç tereddütsüz anlatabilirdi.

– Üç tekne diyorsunuz, diye tekrarladı papaz, uzun öyküyü sonuna kadar dinledikten sonra. Kaşlarını çattı. Üstelik de, savaşa gidiyorlarmış gibi silahlı. Bu çok kötü işte.

Balkonun üzerine gerilmiş kızıl bir sayvan, altındakilere gölgeleri getirirken Büyük Kanal'ın suları da güneşten parıldayan yüzeylerindeki binlerce düelloyu yansıtıyordu.

– Bizimkiler tek başına giden gemilere ya da silahsız konvoylara rastladıklarında, diye sözünü sürdürdü piskopos, yabancıları bize ait olan Brezilya'ya gitmemeleri gerektiğine ikna etmeyi iyi biliyorlar.

Papaz yolunu kaybeden maceracıları paylayan vatandaşlarını hatırlayınca, duygusallıkla içini çekti. Adamların üstüne üstlük kollarını ve bacaklarını kesip, açlıktan ya da susuzluktan ölmeye mahkûm etmeleriyse, pek sözünü etmeye değer ayrıntılardan değildi. Hem üstelik, insan gerektiği gibi cezalandırmazsa, doğru dürüst sevemez ki ...

– Ne var ki o sularda kararlı üç savaş gemisine direnebilecek bir gücümüz yok.

Yetişmiş insan konusunda belirli bir sıkıntı yaşayan küçük Portekiz, temsilcilerine birden fazla görev veriyordu. Her ne kadar İtalya'ya kiliseyle ilgili konular için gelmiş olsa da, Dom Joaquim'in gerçek bir elçiden farkı yoktu. Dudaklarının oburca bükülmesine yol açan siyasal düşlere daldı. Cadorim'in aklı da bu sessizlikten yararlanarak, alıp başını gitti. Büyük Kanal üzerindeki kayıklara bakıp, yüreği özlemle parçalanarak, bu kez nerelere gönderilip kaybolacağını düşündü.

– Gidecekleri yer, sizce, Rio de Janeiro mu? dedi piskopos, casusu düşlerinden uyandıracak kadar güçlü bir sesle.

– Rio, evet, diye kekeledi Cadorim.

Aklının gerçekten orada olduğunu kanıtlamak için de ekledi:

– Orada bir garnizonunuz yok mu?

– Maalesef! diye sızlandı Dom Joaquim, Brezilya o kadar büyük, Portekiz ise o kadar küçük ki... São Salvador de la Bahia'da askerlerimiz var ama orası Rio Körfezi'nden Lizbon'un İngiltere'ye olduğu kadar uzak. Bir de São Vicente'nin güneyinde küçük bir ileri karakolumuz var ama, saldırı gerçekleştiremeyecek kadar yetersiz.

Düşüncelere daldı ve önündeki Madeira kadehine uzandı. Şarabı yavaşça içti sonra birden şiddetle masaya bıraktı.

– Ama hükümranlığımıza saygı gösterilmesini sağlamanın bir yolunu bulacağız mutlaka! diye haykırdı bir anda dinî yapış yapışlığından sıyrılarak. Ne denli güç olursa olsun Bahia'dan, Cabo Verde'den ya da gerekirse Lizbon'dan yola çıkacak bir sefer düzenleyebiliriz.

Sonra, sakinleşti.

– Neyse, kararı kral verecek.

Cadorim yüzüne koruyucu bir ifade oturttu: lagünün sularında yansıyan güneşin köreltmemesi için, gözlerini kısmış, bu maskenin arkasında, düşlere dalmıştı.

– Sadece Majestelerine Avrupa'nın bugünkü durumunu iyi anlatmak gerekecek, dedi piskopos soğuk bakışlı gözlerini bir haya-

lete bakar gibi uzaklara dikerek. Çünkü harekete geçmenin zamanı geldi artık. Fransa imparatora direnerek yıpranıyor: doğuya bakmaya başladı. Tüm güçlerini yönelttiği savaş alanları artık Picardie'de, Hainault'da. Eğer bugün Amerika'da sefil bir ticaret merkezi açmasına izin verilmezse, bahse girerim fazla tepki göstermeyecektir. Kaybedecek zamanımız yok.

Komünyon'un sona erdiğini belirtmek için yapıldığı gibi, yüzüğünü üç kez önündeki altın kaplama kupaya vurdu.

– Aslında Lizbon'a önümüzdeki ay gitmem gerekiyordu ama, diye haykırdı ateşli bir heyecanla, gidişimi ileri alacağım. Zaman yitirmeden Majestelerini ikna etmem gerekecek. Eminim, Tanrı yardımcım olacaktır!

Cadorim uzaklara, Murano'ya ve anakaraya bakıyordu.

Papazın sesinden rahatsız olup, kafasını toparlamaya çalıştı. Portekizliler ... evet, evet. Her şeyi hatırlıyordu şimdi.

– Aslında, Kutsal Peder, diye araya girdi, piskopos konuşmanın sona erdiğini belli etmeye hazırlanırken. Eğer yine de o Fransız kolonisine saldırmaya niyetlenirseniz, oraya bir adamımı sokmak için gerekeni yaptım.

Neşeli sesi, "bütün bunlar fiyata dahil" demek ister gibiydi.

– Çok güzel, dedi piskopos, bu kez gözlerini kısma sırası ona gelmişti; ama komplo hazırlayan biri gibi.

Cadorim Vittorio'yu hak ettiğinden daha olumlu cümlelerle tarif etti.

– "Ribère" diye kıkırdadı papaz, gözle görünür bir neşeyle. Ribère! Tanrım, ne zekâ! Gerçekten, ne bulunmaz bir entrikacılar ülkesi, burası!

Her iki adamın dudaklarında beliren ince tebessümler, her ikisinin de bu kelimeleri övgü olarak aldıklarını belli etmelerine izin veriyordu. Ne var ki, Cadorim'in gururu az da olsa, yaralanmıştı. Venedik'e uygarlığından çok, kokuşmuşluğu için hayran kalınması sinirine dokunuyordu, ötesi yok. Yine de, en azından saygı ...

Üçüncü kısım

Fikir Quintin'den geliyordu. Düşüncesini ısrarcı ama mütevazı bir şekilde, bir gruptan diğerine yaymıştı. Ona kalırsa, biraz sonra karaya çıkacakları dünyanın yenilikle ilgisi yoktu. İnsanların o güne kadar bunun farkına varamamış olmaları da gülünçtü. Buraları tam tersine, bir ölüm kıtasıydı, başta insanlarınki olmak üzere her türlü yaşam biçiminin hakkından gelen o lanetli topraklardan biriydi. Bir de İncil'den, kendine göre bu görüşünü kanıtlayan, yirmi kadar karanlık pasaj aktarıyordu.

Sabahın erkeninde, ilk şalupalar adaya vardıklarında, adamların içinde hiç mi hiç karaya çıkma isteği yoktu. Kafaları Quintin'in kehanetleriyle dolu, kıyı boyunca yayılan bu beyaz ve ince kumun, kemik tozu olduğundan hiç kuşkuları yoktu. Daha önce ağaçlara benzettiklerinin, yakından bakılınca iskeletlerin sıska boyunlarından, rüzgârın kuruttuğu omurga yığınlarından başka bir şey olmadıkları anlaşılıyordu. Asılanların kaburgaları kadar katı yapraklardan ölümcül çatırtılar yükseliyor, dallardan kafatası hevenkleri sarkıyordu.

Tayfaların seslenmeleriyle berrak ve ılık suya atlayıp, kıyıya ayak basmayı kabullendiklerinde, kandırmaca bitti. Şaşkın ve titrek, ilk hindistancevizlerinin az buçuk serin gölgelerinde toplandıklarında, kafalarında hâlâ açıklanamaz bir dehşet vardı. Öğlen olduğunda, teknelerle kıyı arasında gidip gelen altı şalupadan boşalmış, çılgın gözlerle birbirlerine sokulmuş, neredeyse üç yüz kişiydiler.

– Çizmelerim olması için neler vermezdim, diye söyleniyordu Martin.

Bütün ömrünce yalınayak yürümüştü. Oysa yosunların yapışkan teması, özellikle de kumların arasına dağılmış lifli koca-

man gülleler, çığlıklar atmasına neden oluyordu.

– Yemin ederim, gebermiş sıçan bunlar! diye sızlanıyordu, bitki kalıntılarına basmamaya çalışarak.

Başka bir şalupadan suya atlayan Just'ün ayaklarıyla kaybedecek vakti olmamıştı henüz. Gözlerini körfezi çeviren, duvarları gölgeli, üzerleri parlak yeşil vahşi bitkilerle kaplı yüksek dağlardan oluşan çemberden alamıyordu. Adanın ıssızlığının korkuttuğu insanların tersine, çevresindeki görülmeyen yaşam kalabalığı gözlerini kör ediyordu. Sayısız yaratık yeni gelenleri, sessizlik içinde ve ıssızlıktan çok daha tehlikeli bir çember içine alıyordu. Just duyduğu endişeyle her ne kadar güçsüzleşse de bu gizemli varlıkta cesaretine karşı görkemli bir meydan okumayı görmezden gelemiyordu.

– Ağzı açık ayran budalası gibi bakmayı bırak da, diye bağıran bir denizci, düşünü böldü. Şu sandıkları taşımamıza yardım et.

Yolcularla dolup yanaşan şalupalara şimdi bir de bir araya getirilip bağlanmış kirişlerden yapılan, üzeri eşya dolu sallar eklenmişti. Just yarı beline kadar sulara daldı, kaslarının pasını alan, kafasını başka işlerle meşgul edip oyalayan bu boşaltma çalışmalarına istekle katıldı. İkinci defadır ki, gemiciler dalganın üzerindeki salı kıyıya çekmeyi beceremişlerdi. Sal bu kez de adamların elinden kurtulup, çekilen dalganın akıntısına kapılıp, gitti. Sandığın içindekiler bir anda suyun üzerine yayıldı.

– Şunları yakala hemen! diye bağırıyordu gemiciler.

Just işe nereden başlayacağını bile kestiremiyordu. Atkılardan, çoraplardan, defterlerden oluşan bir karmaşa, her yöne yayılıyordu. Denizin dibi hafif bir meyille alçalıyor da olsa, kısa zamanda sadece kafasının su yüzünde kaldığı bir yere vardı ve akıntıya kapılmaktan korktu. Eşyalardan bazıları dibe batıyor, kimileri ise bir daha bulunmamak üzere suların üzerinde uzaklaşıyordu.

Aynı anda başka bir şalupa, rahatça güverteye kurulup karaya en son çıkmayı yeğleyen Villegagnon'u, muhafızlarını ve Thevet'yi getiriyordu. Colombe da onların yanındaydı. Bu karaya en son ayak basışın, heyecanın zirvesi olma amacı da vardı. Villegagnon kumlara varır varmaz eğilip yerden bir avuç aldı, tekrar yere savururken gösterişli bir edayla bağırdı:

– Fransa toprağı!

Thevet elinde bayrak, amiralin arkasında duruyordu. Gönderi seferin önderine uzattı, beriki de zambaklı ipeği melteme tuttu. Tören programına göre elinde bayrak, yanında şövalyeleri ve adamlarıyla adanın en yüksek noktasına çıkıp, bayrağı dikmesi

gerekiyordu. Ne yazık ki tören programı Thevet'nin tiz çığlığıyla kesintiye uğradı. Kozmograf umutsuzluk içinde, sahilin açığında bir şişe mantarı gibi yüzen sandığını tanımıştı.

– Kitaplarım! diye haykırdı. Koleksiyonlarım!

Denizin kenarına kadar koştu, Just'ün büyük bir özenle dalgalardan kurtardığı şekilsiz kumaş ve kâğıt yığınlarını kumların arasından çıkardı ve terk edilmiş bir hayvan böğürtüsü çıkardı:

– Giysilerim! Kaftanlarım!

Tüm subaylar çevresine toplandılar; Villegagnon durumun ciddiyetini görünce elindeki bayrağı bırakıp, kalabalığın başına geçti. Just'le birlikte, bulabildiklerini kurtarmaya çalışan altı kişiydiler şimdi.

– Altın kaplama kutsal kâsem! diye sızlanıyordu, kumların üstüne diz çökmüş Thevet.

Yitirdiklerinden umutsuzluğa kapılmıştı ama, kurtarılıp getirilenler üzüntüsünü daha da artırdı: defterleri sonuna kadar ıslanmış, sayfalardan mürekkep akar olmuştu. Yolculuk için hazırladığı bütün notlar, bütün belgeler, ölçü aletleri denizin dibini boylamış ya da bozulup parçalanmıştı.

Eşyalarını kendininkilerin yanında karaya göndermekle kozmografı onurlandırmak isteyen Villegagnon'un yüreği pişmanlık doluydu.

Artık daha fazla bir şeyin kurtarılamayacağı iyice anlaşılınca, üstlerinden sular damlayarak hep birlikte sahile döndüler.

– Aziz Peder, diye haykırdı Villegagnon, gözyaşlarını tutmakta zorlanarak, ayin giysilerinizin yerine ne koyacağımızı bilemiyorum!

– Bir de bilimsel belgelerim! dedi Thevet. Belgelerinin kaybından daha fazla etkilenmişe benziyordu.

Din adamını teselli etmek, yardımcı olmak gerekti. Kortej yeniden düzene girdi ama biri gözyaşlarından, ötekiler zorakî banyolarından sırılsıklam olduklarından, törenin eski görkeminin yerinde yeller esiyordu. Bayrağı tutmak, Colombe'a düşmüştü. Bayrağı önce gönderine sarılı tuttu, sonra da, Just yanına geldiğinde, açıp rüzgârda dalgalandırarak eğlendi.

Villegagnon ve adamlarının peşinden ayrılmadan, adanın tepesine doğru tırmanırlarken, hâlâ dilsiz gibi sessiz duran yolcu kalabalığı da arkalarından geliyordu.

Vakit öğleye yaklaştığından, sıcaklık yüksekti. Denizden uzaklaştıkça, hava da içindeki nemi azaltıyordu. Zemin sertleşip kabuk oluyor, hafifçe yükseliyordu. Hindistancevizlerinin yerini yüksek sedir ağaçlarından ferah bir koru almıştı. Colombe yolcu-

ların dehşet içindeki yüzlerini görüyor, yanında yürüyen Just'ün gerginliğini hissediyordu. Bunların hiçbiri, burada hissettiği tatmin duygusunu yok edemedi. Güneşin yakıcı sıcaklığı kadar gölgenin sakinleştirici serinliği, meltemin ağaçlardaki fısıltısı, adayı tümüyle çevreleyen denizin zümrüt yeşili, her şey küçük kıza beklenmedik bir keyif veriyordu. Böyle bir keyfi tek başına hissetmenin şaşkınlığı dışında hiçbir şey, ne endişe ne de pişmanlık, bu hoş duyguları sarsabiliyordu.

– Ee, nerede şu bayrak! diye sabırsızlandı, adanın ortasında yükselen platoya varmak üzere olan Villegagnon.

Colombe koşarak bayrağı uzattı. Amiral planlanmış töreni kısalttı, bayrağın gönderini birkaç taşın arasına sıkıştırdı, rüzgârın etkisiyle devrildiğini görüp, iki üç kere de doğrultmak zorunda kaldı. İsteği üzerine, Thevet bir dua mırıldandı. Villegagnon kükreyerek "aminler" savuruyor, kalabalığı da koro halinde kendine katılmaya çağırıyordu. Amiralin tüm çabalarına rağmen, gelen kalabalık ezici sessizliğin temposunu tutmaktan ileri gidemedi.

Amiral bu kısa törenden sonra hazırladığı söylevden vazgeçip, kalabalığı dağıttı. Acele etmek, karaya çıkmayı tamamlamak ve adayı keşfe çıkmak gerekiyordu. Just merakını yenemedi ve Villegagnon'un peşinde takılıp mülklerini arşınlamaya giden şövalyeleri izledi. Martin'in de ağabeyiyle gittiğini gören Colombe, onlara katılmamayı yeğledi. Kendi ölçülerine göre çok kararlı konuşan genç dilenciden gittikçe daha az hoşlanır olmuştu. İki kardeşe karşı yaptığı ilk kabalığın kininden kurtulamadığını düşünüyordu. Oysa hoşlanmamasının asıl nedeni başkaydı.

Körfezin karşısında dikilen ulu ağaçların gölgesine kuruldu. Tatlı yeşil renkli minicik yapraklar yerde zarif bir gölge oluşturuyordu. Gemiden sonra, toprağın hareketsizliğinde bir beşik gibi sallanarak, uykuya daldı.

Bir saat kadar sonra, Just gelip yanına oturdu.

– Su yok, dedi üzüntülü bir sesle. Ne bir kaynak, ne de bir dere.

– Ne yapacaklar? diye endişeyle sordu Colombe.

– Kalıyoruz. Villegagnon sarnıçlar kazıp, fıçıları karşı sahilden doldurmanın yeterli olacağını söylüyor.

Colombe buradan hemen ayrılmayacaklarını öğrenince üzerinden bir yük kalktığını hissedip, buna kendisi de şaştı.

– Üzerinde olduğumuz platonun dışında, diye devam etti Just, adanın iki ucunda da birer tepe var. Villegagnon o tepeleri tahkim etmek istiyor.

Önlerinde, güneş ilerledikçe, körfezdeki renklerin kontrastlar

oluşturduğunu gördüler. Denizin koyu mavisi, serinlik duygusu veriyordu. Demirli üç tekneden bir bağrışma ve palanga gürültüsü karmaşası yükseliyor, karaya çıkma işi bütün hızıyla sürüyordu.

Martin, ayaklarını nereye bastığına dikkat ederek, yanlarına geldi. Her iki elinde de tek ucu kesilmiş birer hindistancevizi vardı.

– Bunlara sahip olmak için dövüşmem gerekti, inanın, dedi hindistancevizlerini uzatırken.

Just ve Colombe tatlı sıvıyı kana kana içtiler. Bunun tertemiz bir içecek olduğunu neredeyse unutmuşlardı.

– Bu gece iyice bakmak gerek, dedi Martin gözlerini sıcaklığın buğusuyla daha da kalınlaşmış körfezin sonuna dikerek. Eğer ışık görürsek, yönümüz doğru demektir.

– Neyin yönü? dedi Colombe. Hindistancevizinin bembeyaz ve taze etini dudağına yapıştırmıştı.

Martin omuzlarını silkti.

– Norman ticaret merkezlerinin, ne olacak!

Gece olunca, Martin ve Just uyumayıp denizin düzenli bir solukla doldurduğu körfezin karanlıklarını taradılar. Hiçbir ışık göremeyince de, Colombe mutlulukla uykuya daldı.

* * *

– Yamyamlar! Yamyamlar!

Sabah, herkesi uyandıran çığlıklar şalupaların bağlı olduğu küçük limandan yükseliyordu. Uyumak için adanın şurasına burasına dağılan yolcular, kıyıya koştular. Eski dilencilik günlerinde sadece tek gözle uyumayı öğrendiğinden, ilk ayaklanan Martin oldu. Just ve Colombe esneyerek peşinden gittiler.

Adanın anakara karşısındaki bütün sahili yolcuyla doluydu. Askerler, denizciler ya da siviller suların bittiği yerde, kumların üzerinde dikilmiş, gözlerini kıyıdan ayırmıyordu. Anakarayla aralarındaki boğaz karşı tarafta iki yüze yakın savaşçının oluşturduğu bir yerli kalabalığını açıkça görebilecekleri kadar dardı.

İnsanların yendiği bu topraklarda geçirdikleri ilk gecede, hemen herkesin kafasında dev gibi bir yamyam canavarı dolaşmış, yerlilerin göründüğü andan itibaren, bu kâbus bir sidiktorbası gibi patlamıştı.

– Kumaşlar ile tespihler karaya çıkarıldı mı? dedi Villegagnon Thevet'ye.

– Evet, Amiral.

– Güzel. O zaman kırmızı bir kumaşla bir kova dolusu incik boncuk getirsinler. Siz de en büyük şalupayı hazırlayın, dedi gemicilere.

– Arkebüzleri çıkaralım mı? diye sordu Dom Gonzagues.

– Evet, ama doldurup nişanladıktan sonra kıyıya yerleştirin. Peder bu vahşilerin Fransızların dostu olduğunu söylüyor ama, dikkatli olmak gerek. Özellikle nişancılar sadece benim işaretime bakacaklar.

Bu arada kürekçiler şalupadaki yerlerini almışlardı. Villegagnon temsilci heyetini oluşturmak için çevresine bakındı. Eşyalarının başına gelenler yüzünden hâlâ üzgün olmakla birlikte, Thevet çoktan gönüllüydü. Amiral kişisel muhafızlarından beş İskoçyalı ile Le Thoret'yi işaret etti. Vahşilerin karşısına soylu bir uşakla çıkmak isteyip, güç kullanmak gerekirse en gürbüzünü seçmiş olmak için de Just'ü çağırdı.

Herkes şalupaya doluştu; Villegagnon bir "İ" harfi kadar dik, burnu gemi mahmuzu gibi tehditkâr, kayığın baş tarafında durdu.

Şalupa anakaraya kadar olan mesafeyi hızla tüketti. Yerliler kımıldamadan kayığın yaklaşmasını izlediler. Villegagnon beklenmedik bir durum olursa hızla dönüp kaçabilmek için, teknenin sahile yan dönmesini buyurdu. Böylesi bir duruşun en kötü yanı, yolcuların oldukça derin sulara atlamak zorunda kalmalarıydı. Amiral bütün bu devinimlerle kendini hırkasına kadar ıslak hissetmenin rahatsızlığını hemen bastırdı. Parlamentodaki tahtına doğru yürüyen soylu bir kral gibi dimdik, kumların üzerinden ilerledi. Yerliler kımıldamadan yürüyüşünü seyrettiler. İlk bakışta, hepsi az çok birbirlerine benziyorlardı: orta boylu, onun dışında, fazladan kolları veya bacakları olmadığı için de, insan gibi. Aslında çırılçıplak olmalarının asıl rahatsızlık verici yanı, tümüyle insana benzemeleriydi. Görünüşlerinde, onları kılları yüzünden çıplaklıkları doğal sayılan hayvanlarla kıyaslamaya yol açacak hiçbir şey yoktu. Böylesi bir durumu sadece Antikçağ düşüncesi anlaşılır, hatta hayranlık verici kılabilirdi. Üstelik yabanîler, endişe ya da utanç göstermek bir yana, Villegagnon'la erkeksi bir güven duygusunda bile rekabete girecek gururlu ve soylu pozlar takınıyorlardı.

– Fransız! diye bağırdı Villegagnon; bu itirazına güçlü bir samimiyet katmıştı.

– *Mair!* diye ekledi Thevet, Tupi dilinde "Fransız" sözcüğünün karşılığı olduğunu okuduğu kelimeyi kullanarak.

Bu an, yitirdiği defterleri ve o defterlerle birlikte denizin yuttu-

ğu onca bilgiyi canlandırdığından, gönlüne gururdan çok özlem doldurdu.

Thevet'nin dediğini duyan yerliler, bu kelimeyi kendi dillerince yorumladılar. İçlerinden genç ve güçlü görünen, alnındaki saçları kesilmiş ve alt dudağına kocaman ve yassı bir taş yerleştirilmiş biri yaklaştı. Sözleri anlaşılmayan ama tonundan düşmanca olmadığı belli bir söylev çekti.

– Düşman gibi davranmıyorlar pek, diye fısıldadı Villegagnon Le Thoret'ye.

Beriki İtalya'da savaşmış, Mirandola'da yaralanmış olduğundan, dikkati elden bırakmıyor, kılıcını her an çekmeye hazır, bekliyordu. Genellikle sevimli görünen düşmanın çok daha acımasız olduğunu tecrübeleriyle biliyordu.

Genç yerli söylevini tamamladıktan sonra cangılın yolunu tuttu, öteki vahşiler de Villegagnon ile küçük maiyetinin etrafını çevirerek aynı yönde yürüttüler. Denizden uzaklaşmak, tehlikeye atılmak demekti. Uzaklaşıldığında, arkebüzlerin korumasından çıkmış olacaklardı. Amiral yine de tereddüt etmedi. Direnmek, tutsak gibi davranmak, yenilebileceğini göstermek olacaktı. Kralın imzalarını taşıyan patentlerin marifetiyle yasal olarak efendiliğe terfi eden Villegagnon'un bundan böyle kendine ait topraklarının herhangi bir noktasında kendini yabancı hissetmesi ya da bir şeyden korkması imkânsızdı.

Kıyının bu bölümünde, kumsal daralıyordu. Kısa zamanda kat kat ağaçlarla kaplı ormanın derinliklerine daldılar. Koyu gölge ağaçların altına umulmadık bir serinlik kazandırıyordu. Daha yüz adım atmamışlardı ki, en ulu ağaçların ortasındaki bir açıklıkta, önünde çırılçıplak çocukların koşuşturduğu, palmiye yapraklarıyla kaplı uzun bir binayla karşılaştılar.

Villegagnon ile muhafızları görünür görünmez, ağaçların arasındaki açıklık tiz çığlıklarla yankılandı. Gelenler oldukları yerde sıçradı, bunun bir tuzak olmadığını gören amiral de, baldırlarında hançerleri ve kızıl iblis görünüşleriyle İskoçyalıların veletleri ürkütmüş olacağını düşündü. Oysa İskoçyalıların hiç kabahati yoktu. Oradaki tüm kadınların acıyla inlemelerinin tek nedeni, bizzat kendisiydi.

Yabanîler kararlı görünüşüne bakıp amiralin gelenlerin önderi olduğunu, kırmızı cübbeli Thevet'nin de önemli biri gibi göründüğünü düşünerek, her ikisini de bir hamağın yanına götürüp oturttular. Kapuçin rahibinin yanına oturmuş Villegagnon kadınların dakikalar boyunca süren acılı ve çığlık çığlığa saygılarını kabul

etmek zorunda kaldı. Konukların karşısına geçip çömelen, başlarını ellerinin arasına alıp, sanki en sevdikleri yaratık ellerinden zorla alınmış gibi ağlaşıp inleyen on beş kadar kadın vardı. Tıpkı erkekler gibi çırılçıplak, bütün bu gözyaşı sellerinin ortasında memelerini, kalçalarını ve cinsel organlarını dehşete düşmüş Malta şövalyesi ile din adamının bakışlarına sunuyorlardı. Her iki adam da içlerindeki kaçıp kurtulma duygusunu bastırdı, büyük bir cesaretle bu sınavın bitmesini bekledi. Sahnenin çevresinde toplanmış yerli erkeklerin hareketsizliğiyle dingin ciddiyeti, bu tuhaf karşılamanın onlar için olağan nezaket kurallarından biri olduğunu gösteriyordu.

Villegagnon sadece şu Thevet hayvanının genel yastan etkilenerek ve eşyalarını kaybetmenin etkisinden henüz kurtulamayarak yanında gözyaşlarına boğulduğunu görünce endişelendi. Bu paylaşılan duygusallık kadınların çığlıklarını daha da güçlendirip, bağırışlara yeni baştan başlamalarına sebep oldu.

Sonunda, gürültü yavaş yavaş azaldı. Onları karşılayanlardan daha yaşlı, sırtı ve kalçaları ziftle yapıştırılmış ince bir tüy örtüsüyle kaplı iri yarı bir yerli Villegagnon'a doğru yürüyüp, konukları selamladı. Alt dudağında öteki tüm erkekler gibi iri ve yassı bir taş parçası, uzun bir hoş geldiniz nutkuna girişti.

Amiral bir dana gibi ağlayan Thevet'yi hamakta bırakarak doğruldu, Just'e bir işaret yaptı.

– Armağanları getirdiniz mi? diye sordu fısıltıyla.

Just şalupaların yanına koştu, sonra bir gemicinin yardımıyla, kırmızı kumaş topu ile incik boncuk dolu kovayı getirdi. Elindekileri, güçlü bir söylevin sonuna yaklaşan Villegagnon'un ayaklarının dibine bıraktı.

– ... işte bu yüzdendir ki, diye bağlıyordu sözlerini, Fransa kralı yeni kullarının sizler gibi güçlü savaşçılar olmasına çok seviniyor. Bu söylediklerime bir de, erkekliğinizi kanıtlayacak aletlerinizi sergiledikten sonra, bundan böyle yabancıları bu manzarayı izlemeye zorlamamanın daha uygun olacağını eklemek isterim. Size hediye etmekten mutluluk duyacağım bu zarif kumaş, giyinmenize yarayabilir. Mücevherlere gelince, kadınlarınızın zarafetini daha da artıracakları kesin; tabiî öncelikle giyinmeyi kabul etmeleri koşuluyla.

Reisleri kumaş topunu alıp, bir kütüğün üzerine yerleştirdi, çocuklar ise topu tozların içine açıp, eğlenmeye koyuldu. Yere bırakılmış incik boncukların çevresini alan kadınlar, ellerini kovanın içine daldırdılar. Artık kimse ağlamıyor, şimdi herkes güler yüzlü

bir kardeşlik sergiliyordu. Savaşçılar yeni gelenlerin ellerini sıkıyor, kucaklıyor, tüyler ve işlenmiş kemikler armağan ediyorlardı. Fransızlar bu iyi niyet gösterisini bozmak istemediler, başlıklarının, kılıçlarının, palaskalarının çıkarılmasına, yerliler tarafından gülerek kuşanılmasına izin verdiler.

Villegagnon'un korumak kararlılığında olduğu otoritesi, o şalupadan ıslanarak indiği andan beri tehlikeli aşamalardan geçmişti. Buna rağmen, o otoriteyi artık hiç kimsenin ona aldırmadığı böylesi neşeli bir kargaşanın ortasında geri alacağından hiç kuşkulanmıyordu.

Bu yüzden, varlığıyla yerlileri susturan bir adamın geldiğini görünce, tüm şaşkınlığına karşın rahatladı. Kıyafetine bakınca, gelenin yerlilerin reislerinden biri olacağını düşündü ama, adam yaklaşıp karşısına dikildiğinde, yanıldığını anladı.

– Hoş geldiniz, şövalye, dedi adam kusursuz bir Fransızca'yla.

İşte o zaman, hepsi adamın beyaz olduğunu görüp, dehşete kapıldı.

Dördüncü kısım

Işık arkasında olduğunda, yerli köyüne apansız gelen adam kusursuz bir soylu kıyafeti giymiş gibi görünüyordu. Kafasında başlığı, üzerinde kolları yırtmaçlı bir hırkayla iyi biçilmiş kısa pantolon, kemerinde de uzun bir kılıç. Oysa Villegagnon gözlerinin ağaçların arasından sızan güneşten kamaşmaması için yana birkaç adım attığında, bu alışıldık kıyafetin tuhaflığına bakıp, şaşırdı. Adamın tolgası, o çağın miğferlerine uygun olarak önü ve arkası kalkık bir yuvarlak biçiminde olmasına rağmen, iyi tabaklanmamış inek derisinden yapılmıştı. Üzerinde hâlâ siyah ve beyaz tüyler görünüyordu. İlk bakışta, hırkasının gri kadifeden yapıldığı sanılıyordu. Gerçekteyse, pamuk iplikleri ve büyük bir beceriyle birbirlerine tutturulmuş minicik tüylerden meydana gelmişti. Kılıca gelince, tahtadan yapılan bu silahın ağzının bozulmaması için kına ihtiyacı yoktu.

Kıyafetindeki bütün tuhaflığa rağmen, adam saray mensubu gibi duruyordu. Villegagnon aceleyle hareket etmiş, üzerinde sadece gömlekle karaya çıkmıştı. Üstelik, kirli gömlekle. Bir dahaki sefere, üstleri başları tüylerle kaplı olanlar kadar çırılçıplakların da davranışlarında büyük bir soyluluk gösterdiği bu mekâna gelmeden önce, görünüşüne her zamankinden daha fazla önem vermeye yemin etti.

Adam yerlilere kendi dilleriyle bir şeyler söyledi. Yerliler geriledi, konuklarının giysilerini çıkarmış olanlar da, aldıklarını sessizce iade ettiler.

– Gaultier ya da "Le Freux[1]" dedi o adam o zaman, Villegagnon'un karşısında eğilerek.

Geniş yüzü tüysüzdü, öylesine inatla tıraş olmuştu ki, cildi kır-

1. Ekin kargası (ç.n.)

mızı pullarla kaplıydı. Tüylerle kılların arasında bu pullar, balıkları temsil eder gibiydi.

– Yoksa Fransız mısınız? diye, bitkibilim kitabında yeni bir yaprağı sınıflandırmaya çalışan adamın tereddüdüyle sordu amiral.

– Eğer Fransız olmasaydım, Ekselans, o zaman beni bu serserilerin midesinde aramanız gerekirdi. Bizi dost kabul ettikleri için saldırmadıkları tek millet, bizimki.

Yerlilerin karşılamasıyla sakinleşen Villegagnon, adamların iğrenç âdetlerini az buçuk unutmuştu; şimdi de tiksinti dolu bakışlarını onlara çevirdi.

– Aslına bakılırsa, sizi hiç beklemiyorduk, diye sözlerini sürdürdü Le Freux. Onun için de geciktim ya. Teknelerinizin körfeze girdiğini görünce, bundan öncekiler gibi karşı kıyıya yönelmelerini bekledik. Burada sadece mola vermek için mi durdunuz, ve ötekilerin yanına gidecek misiniz?

– Hayır, dedi Villegagnon. Bu konuda konuşmaya karar vermişti. Bu kumsalın karşısındaki adaya yerleşeceğiz.

– Bundan daha iyi bir seçim olamaz, dedi Le Freux tatlılıkla. O ada tümüyle ıssız.

Amiral hâlâ kuşkuyla yerlilere bakıyordu.

– Bunlara gelince, ehlileştiler diyorsunuz, değil mi?

– Kesin olan bir şey var, artık Fransızları yemiyorlar. Geri kalanına gelince, hem hırsız, hem de çok saygısızlar. Onları tanımanız uzun sürmeyecek. Her türlü uygarlığın gerisinde olmalarına ve çocuklar kadar saf olmalarına rağmen, kendilerini bizlerle eşit görmeye cüret ediyorlar. Saygılarını kazanmak gerek.

Le Freux bir yandan konuşurken, bir yandan da çocukların kısmen yere açtıkları kumaş topuna bakıyordu. Eğilip, yerden kaldırdı.

– Harika bir kumaş, dedi parmaklarının arasında yoklayarak. Umarım bu kumaşı bu yabanîler için getirmediniz?

Villegagnon şaşırdı:

– Demişlerdi ki ...

– Pekâlâ, Ekselans, dedi Le Freux, Villegagnon'un mahcubiyetini daha fazla uzatmamak için. Gerçekten de hakkınız var: bu kumaştan çok yararlanacaklardır. Tabiî, nasıl kullanılacağının gösterilmesi koşuluyla. Körfezin bu tarafı biraz sapa olduğundan, yerliler sanayimizi pek tanımıyorlar. İnsan öğretmeyi bilirse, öğrenemeyecekleri şey yoktur. Bu kumaşa gelince, rahatlayın: ben ilgileneceğim.

Amiral mutlulukla teşekkür etti. Adamın sırtındaki tüy işçiliğini bir kez inceleyen, yamyamlara her istediğini yaptıracağından kuşkulanmazdı.

– Uzun zamandan beri mi buradasınız? diye sordu amiral, kumaş topunu gerektiği gibi sarmaya çalışan adama.

– Yakında on yıl olacak. Sonra da, daha ayrıntılı bir soruyu karşılamak için ekledi: gemim battı.

– Yakınlarda mı kalıyorsunuz?

– Şu tarafta, diye kaçamak bir cevap verdi Le Freux. İşlerim beni nereye götürürse.

Fuggerlerin bir satıcısı gibi konuşuyor, insan adamın kafasında bir inek derisi taşıdığını da unutuyordu.

– Bir karınız, çocuklarınız var mı?

Villegagnon zavallının haline üzülüyordu.

– Burada kadın eksikliği pek çekilmez. Çocuklara gelince, her halde...

Le Freux cevabını meydan okuyarak, çevresine cesur bakışlar atarak vermişti. Gerçekten de askerlerden çoğu kahkahaları patlattı. Oysa Villegagnon ile Thevet'nin yüzünde öylesine öfkeli bir ifade vardı ki, konuyu değiştirmenin daha iyi olacağını düşündü.

– Size ne konuda yardımcı olabilirim? Bana kalırsa, anakaradan birçok şey getirtmek zorunda kalacaksınız...

– Tatlı su, dedi Villegagnon. Bize fıçılarımızı kolayca doldurabileceğimiz bir yer gösterebilir misiniz?

– Bundan kolayı yok.

– Yiyecek. Altı yüz kişiyiz.

Kazazedenin gözleri heyecanla parladı.

– Öyleyse, dedi aniden, size kurutulmuş balık, un, meyve, gerekli her şeyi sağlarız. Burada her şey bulunur... Fiyatında anlaştıktan sonra.

– Fiyatında mı? diye haykırdı amiral. İyi ama, bu topraklar artık Fransız toprağı. Üzerindekiler de bize ait.

– Ah, ben de öyle düşünüyorum işte, dedi Le Freux sahte bir yüz buruşturmayla. Ama bu yabanîler kalın kafalı. Kafaları kırılamadıkça, kötü niyetlerine katlanmak gerek. Bu serseriler öyle aç ki!

Villegagnon çıplak savaşçılara, sağa sola dağılmış toprak testilere, palmiyeden eve bakarak bu vahşilerin, Le Freux'ye göre çok önem verdikleri hazineleri nerede sakladıklarını merak etti.

– Gemilerimiz trampa etmeye hazır olduğumuz mallarla dolu, dedi, bir süre için de olsa güç dengelerini gözetmek zorunda olduğunu anlayan Villegagnon.

– O mallar için en iyi fiyatı bulmak konusunda bana güvenebilirsiniz.

Bir papağan sürüsü köyün üzerinden gürültüyle geçince, gökteki bu apansız hareketlilik amirale ormanın yabanî varlığını hatırlattı. Tereyağı kabının oluşturduğu piramit, ağaçların arasından yükseliyordu. Buradan bakıldığında, zirvesine çarpık konmuş yeşil başlığıyla, dağ kolaylıkla bir ruha benzetilebilir ve Fransız kralının elçilerinin tepesine eğilmiş meraklı ve dev bir nöbetçi sanılabilirdi.

– Portekizliler uzakta mı? diye sordu Villegagnon.

Le Freux koluyla güneyi gösterdi.

– En yakın olanlar Morpion topraklarında, São Vicente'de. Buradan yaya olarak on günlük yolda. Ama en önemli karakolları kuzeyde, Salvador'da, Todos os Santos Koyu'nda.

– Arada buralara gelirler mi?

– Pek ender. Arada sırada, yolunu kaybetmiş gemiciler çıkar. Hah işte, geçen yıldı sanırım, sizin adanıza çıkan altı kişiyi bunlar yemişti.

Böylesi bir suçlamaya inanmak için insanın bir vatandaşına karşı derin bir saygı beslemesi gerekirdi: kulübelerinin arasında ayakta duran suçlular, öylesine iyi görünüyorlardı ki.

– Bugünden tezi yok, adada bir tabya inşa etmek niyetindeyiz, dedi Villegagnon, soğukkanlılığını yeniden toparlamak için. En güç işlerde bizlere yardım etmeleri için yüz kadar yerli gönderebilir misiniz? İçimizde bu ilkeller kadar güçlü olmayan bir sürü uzman var.

– Çalışmak! Aklınızdan bile geçirmeyin. Yerliler bunu asla kabul etmez.

– Nedenmiş o?

– Onurlarına tamamen aykırı da, ondan.

– Göklerdeki İsa Efendimiz aşkına! diye kendini daha fazla tutamayıp kükredi Villegagnon. Bundan böyle onların onuru, Fransa kralının onuru. Bu vahşiler için, Fransa kralının bu yeni krallığındaki ilk anıtın yapımında çalışmaktan daha büyük bir onur olamaz.

Le Freux gözlerini indirip, Villegagnon'un yerlilere bakışlarıyla meydan okumasını görmezden geldi. Thevet içgüdüyle iki adım geriledi ve İskoçyalıların arasına girdi.

Yerli savaşçılar konuşulan sözlerden bir şey anlamamakla birlikte kasıldı, elleri tahtadan yapılma topuzlara uzandı, köyün üzerini kuşkuyla yüklü bir sessizlik kapladı. Palmiye ağaçlarının sı-

nırında görünen başka yerliler de ışığa doğru ilerleyerek tehditkâr gölgelerini gösterdiler. Bir Amerikan papağanının tereyağı kabının yakınlarından yükselen çığlığı zamanın şafağından gelme, ölüm habercisi bir çan sesi gibi çınladı.

Le Freux tehdidin havada yeterince asılı kalmasına izin verdi: böylelikle Villegagnon kendi gücünün hangi sınırlara kadar uzandığını görebilecekti.

– Ama endişelenmenize gerek yok Ekselans, dedi, başka yollar da var.

Vahşiler gevşedi, mızraklarının sapında kasılıp kalan İskoç muhafızlar da soluklarını boşalttılar.

– Bunların arasında bitmez tükenmez bir savaş var, diye sözüne devam etti tercüman. Tutsaklarını size esir olarak satmaktan mutluluk duyacaklardır. Üstelik bu esirler de ağır iş yüzünden öldürecekleri onurlarını kaybetmiş sayılırlar.

Bu sözler konuşmanın mutlu bir sonla bittiğini gösteriyor, Villegagnon da bir daha böylesi bir tehlikeye atılmaya pek hevesli görünmüyordu. Sahile giden yolda yürümeye koyuldu. Le Freux ile yerlilere büyük bir ciddiyetle taktığı adı kullanmak gerekirse "ortaklarının" ertesi gün gemileri ziyaret edip, mallara karşılık neler verebileceklerini hesaplamaları kararlaştırıldı.

Amiral, peşinde Thevet ve muhafızları, kendinden emin kumsala kadar yürüdü. Şalupaya bindikten sonra, kocaman ve tehdit dolu körfezin ortasında yapayalnız ve korumasız adaya sessizce baktılar.

– Buranın gerçekten iyi bir seçim olduğundan kesinlikle emin misiniz? diye sordu anakaraya yapılan bu ziyaretten sonra korkusu daha da artan Thevet.

– Bu ada mı? diye güldü Villegagnon, tepelerin yumuşak çizgisine bakarak. Altı ay sonra, tanıyamayacaksınız.

* * *

Noter Amberi deniz yolculuğu boyunca öylesine işsiz kalmıştı ki, sonunda bir deftere *Grande-Roberge*'deki her bir yolcunun kaç dişini kaybettiğini yazmaya başlamıştı. Belki de bir gün kurbanların fedakârlıkları ölçüsünce, yani yolda kaybettikleri azıdişi sayısına göre ödüllendirileceklerini düşünüyordu. Bizzat kendisi de dişlerinden kurban vermek zorunda kaldığından, büyük umutlar beslemeye hak kazanmıştı.

Körfeze gelişlerinin üzerinden bir ay geçmiş, kıyıdan getirilen

hindistancevizi sütü ile meyveler noterin dişetlerini rahatlatmış, beriki de tüm yoldaşları gibi canlanmıştı. Ne yazık, Villegagnon bir dakikasını bile boş bırakmadığından, bu iyileşmenin tadını pek çıkaramamıştı. Fransa kralına olan dilsiz bağlılıklarını gizlice kaydettiği yamyamların ziyaretlerinden, Le Freux'nün ambarları kontrol etmek için gemiye gelişleri sırasında varılan anlaşmalara kadar her şeyin kaydını tutmak gerekiyordu.

Amiral bütün bunlara bir de devlere göre bir iş eklemişti: adanın kadastrosunu çıkarmak. Bu özel işi yapması için de yardımcılığına Quintin ile birlikte Colombe verilmişti. Ellerinde şeritmetre, bir o yana bir bu yana seğirtiyor, koruluklar ile palmiye gruplarını ölçüyor, yarların ucunda nirengi noktaları alıyor, ufak bir bataklığın sazları arasında batıp çıkıyorlardı. Amberi elinde yazı takımıyla peşlerinden seğirtiyor ve her şeyi, sanki düşürülmüş bir dişmiş gibi, büyük bir ciddiyetle kaydediyordu.

Colombe artık adanın bütün girintilerini ve çıkıntılarını ezbere biliyor, bu yüzden de burasını çok daha fazla seviyordu. Ada, anakarada karmakarışık büyüyen ağaç türlerinin düzen içinde sıralandıkları bir bahçe gibiydi. Yolcular karaya çıktıklarında, içgüdülerine uymuşlar ve neredeyse teknelerin güvertesi kadar küçük alanlarda toplanmışlardı. Öyle ki, adada hâlâ sıcak havada kimseyi görüp duymadan gölgeye sığınılıp iki saat uyunacak ıssız ve sessiz bölgeler vardı. Böylesi ıssızlıklar yine de günden güne azalıyordu. En korkaklar ile en güçsüzler bile bu konuksever toprakları gezecek kadar cesaret toplamışlardı.

Artık Colombe da adanın iştahını açtığını ama doyuramadığını hissediyor, birçok başkası gibi karşı kıyıya bakıyor, ancak Just'ün bu merakı paylaşmadığını görüp, üzülüyordu. Ağabeyi giderek Martin'in düşüncelerine yaklaşıyor ve onunla birlikte durmadan buradan kaçmanın çaresini araştırıyordu. Oysa Colombe ağabeyi olmadan plan yapmaya alışık değildi; bu yüzden eğer Just Fransa'ya dönmenin bir yolunu bulursa, onunla gitmeyi kararlaştırmıştı. Oysa bu her yerden uzak ve yabancı mekânda güçlükler birbirini izliyor, buradan kaçıp kurtulma düşünü oldukça uzak ve neredeyse imkânsız kılıyordu. Colombe Brezilya'da geçirecekleri bu zamanı iyi kullanmak ve ülkenin neler sunduğunu öğrenmek kararındaydı. Bu yüzden de bu küçücük ve aşırı kalabalık adadan daha geniş bir alanı araştırabileceği anı sabırsızlıkla bekliyordu.

Oysa Villegagnon kim olursa olsun, karşıdaki anakaraya gitmesini yasaklamayı inatla sürdürüyor, adayla anakara arasındaki ilişkiler konusunda sıkı bir denetim uyguluyordu. Şalupaların kü-

rekçileri ile Le Freux'nün mallarını getirip götürmekle görevli birkaç denizcinin dışında, kimsenin adadan ayrılmaya izni yoktu. Colombe umudunu yitirmedi. Ne de olsa buraya tercümanlık yapmak için getirilmişti ve amiral bu durumu bir gün mutlaka hatırlayacaktı. Tabiî, bu arada başka bir fırsat çıkmazsa. Böylece, Ameri kadastro çalışmalarının sona erdiğini söylediği gün, Colombe amiralin aynı çalışmayı kıyı bölgesinde de yaptırabileceği umuduyla, noterin Villegagnon'a yapacağı sunum sırasında hazır bulunmakta ısrar etti.

Amiral adanın merkezindeki tepenin ortasında bir yeri tesviye ettirerek, genişçe bir teras yaptırmıştı. Ahşap direkler üzerinde, palmiye yapraklarıyla kaplı ve oldukça zarif görünüşlü beşli bir çatı topluluğunu taşıyordu. Yapı yüksekliği ve çevresindeki doğaya göre, oldukça etkileyici bir vilayet binası görünümündeydi. Mevsimin kurak olmasından yararlanan Villegagnon abanoz yazı masasını, duvar kaplamalarını ve diğer gemilerden seçilmiş bir sürü sandık ile mobilyayı makamına taşıtmakta tereddüt etmemişti. Bunlardan en etkileyicisi, perdeli ve sütunlu bir yataktı. Geceler öyle sıcak oluyordu ki, amiral hamakta uyumayı yeğliyordu. Bu konforu sayvanlı yatağın perdelerinin verdiği mahremiyet duygusuyla birleştirmek için, hamağını yatağın sayvanını taşıyan sütunlara, çaprazlama astırmıştı.

Amberi hemen arkasında uysal Colombe, koltuğunun altında kutsal ekmek kabı gibi özenle taşıdığı dürülmüş kadastro kayıtlarıyla göründüğünde, amiralin kulübede dert dinlemeye ayırdığı bölümde gürültülü bir kalabalık vardı.

– En azından, şalupayı geri getirin, diye yüksek sesle kestirip attı amiral. Kararımı sonra vereceğim.

Bu kelimeleri duyunca, odadakiler sakinleşti ve iki İskoçyalının eşliğinde, kulübeden kibirle çıktılar. Aynı anda da iki başka muhafız noterle yardımcısını huzura çıkardı. Bütün bunlar açık havada, her türlü rüzgâra bağrını vermiş kulübelerin gölgesinde, ancak en görkemli makamlara layık protokol kuralları çerçevesinde oluyordu. Villegagnon öfkeden kudurmuş görünüyordu ama noteri nazikçe selamlayabilmek için, kızgınlığını gemledi. Beriki bir bebeğin kundağını çözer gibi, kolunun altındaki dürümü açtı, limana ve tereyağı kabına nazır büyük masanın üzerine yaydı.

Adanın kâğıt üzerine açıkça çizilmiş hatlarını görmek, amiralin yüz hatlarını gevşetti. Karaya çıkma işleminin tamamlanmasından beri, Villegagnon'un güzel aletlere sahip özel bir berberi vardı. Bu berbere sakalını bakır ormandan çok sayvanlı yatağa uya-

cak ve sahibine zarif bir görüntü verecek biçimde kestirmişti. Colombe amiralin parmağında, deniz yolculuğu boyunca takmadığı topaz bir yüzük gördü. Yine de bütün bu özen, hatta sürdüğü karanfilli koku bile kemik, sabırsızlık ve burun yüklü kişiliğinin karmaşasını etkileyemiyordu.

– Ah, diye seslendi amiral, adanın Ruhu!

Gerçekten de tepeler ile koyların vahşi güzelliği planın üzerinde kurşun kalemle çizilmiş ve kendi kuyruğunu ısıran bir yılan gibi görünüyordu. Açık denizler ile ormanların yayılımı karşısında fazla etkilenmeyen Villegagnon insan elinden çıkmış bir eserle, bir kitapla, bir resimle, bir haritayla karşılaşır karşılaşmaz heyecanlanıyordu.

– Bakın, diyordu, gözlerinde bir parıltı, kalenin ilk duvarı burada yükselecek.

Eli haritanın beyaz boşlukları üzerinde kayıyordu.

– Burada bir tabya, burada da cephanelik. Burası, iskele. Görüyor musunuz? Ah! Amberi, Ruh, Ruh. İşte güzellik, işte güç. Tanrısal.

Bu kanatlanma amirali bir an havada tuttu. Sonra, ayakları yeniden yere bastı, haritayı homurdana homurdana katlayıp, yazı masasına koydu.

– Çok güzel, Amberi. Bunu yakından inceleyeceğim. Teşekkürler, gidebilirsiniz. Sen kal!

Colombe biraz şaşırmakla birlikte, amirale ürkmeden baktı. Villegagnon masanın başına oturdu, belki de yeni yerleşildiği için, Colombe amirali taklide cesaret edemedi.

– Oturmak için ne bekliyorsun? Bu kadar beceriksiz olduğunu bilmezdim.

Colombe gülümsedi ve deri kaplı, dik arkalıklı bir iskemleye kondu.

– Seni pek göremedim.

– Amberi ustayla çalışıyordum.

– Ya ağabeyin?

– Adayı arşınlamaya başlayalı beri, onu ben de fazla göremedim.

– Ağabeyini bana göndereceksin. Artık insanlara iş verecek duruma geldiğime göre, ona bir görev söyleyeceğim. Hem inan bana, Clamorganların büyük oğlu için, iyi haberlerim var.

Colombe konuşmanın bittiğini sandı. Kalkmaya davranırken, Villegagnon sözü sürdürdü:

– Senin için de.

Amiral konuşurken bir taraftan karşısındaki çocuğu izliyor, bir yandan da o hiç sevmediği bakışlarıyla karşılaşmamaya çalışıyordu.

– Hiç kuşku yok, buradakilerin en küçüğüsün. Ne yaptığını zerre kadar anlamamış olsa da, şu bizim Gonzagues seni tercüman olarak gemiye almakta haklıymış. Bence, vazgeçmemek gerek: tercümanlığınla bizim için çok yararlı olabilirsin.

Colombe kulaklarına inanamıyordu.

– Beni yerlilerin arasına göndereceksiniz! diye haykırdı.

Amiral bu heyecanı endişeyle karıştırdı.

– Korkman için bir neden yok; Fransızları yemiyorlar. Basit insanlar. Antikçağ'ın tanrıları gibi, iyi ve güzel insanlar. Atalarımızın bütün kavimleri burada: birkaç ayrıntının dışında, bunlar Homeros'un çobanları.

Öksürdü. Colombe geniş bir tebessümle amirali sıkıntıdan kurtardı.

– Tamam, bu fikre alışmış görünüyorsun, diye homurdandı beriki.

Sonra da iyilikle devam etti:

– Üstelik, seni tehlikeye atmayacağımı biliyor olmalısın. Yalnız olmayacaksın. Şalupaya atlayıp kaçmaya çalışan altı zavallıyı aramaya gidecek ekibe katılmanı istiyorum.

Villegagnon'un kaçakları tarif etmek için kullandığı sözler, Colombe'a Anabatistleri hatırlattı.

– Bu da Le Freux denen şu tercümanın bizi götürdüğü köylerden başkalarına gitmek için iyi bir bahane olacak. Yanındakilerle birlikte iyi karşılandığın bir yerli köyü görür görmez, orada biraz kal ve dillerinin özelliklerini öğren. Kabileler hakkında olabildiğince bilgi toplamaya bak, sonra da gelip öğrendiklerini bana anlat. O kahrolası tercümanlara bağlı kalmaktan kurtulmamız gerek. Bizi soyduklarından eminim. Le Freux'nün o kötü un ile yarı çürümüş balıkları göndermek için bizden neler ödememizi istediğini bir bilsen.

Colombe istediği zaman dönebilecekti. Artık şalupalar adayla kara arasında günde birkaç kez gidip geliyorlardı. En zoru, Colombe'u hemen yola çıkmaktan vazgeçirmek oldu.

Beşinci kısım

Vittorio irkildi. Bir ay önce, adaya geldikleri günden bu yana tutkuyla bu anı beklemişti. Sonunda, o anın hiç gelmeyeceğine inanmaya bile başlayacaktı.

– O Venedikli sensin, değil mi? dedi adam oldukça belirgin bir Padova aksanıyla.

– Ta kendisi, diye gözleri yaşararak cevap verdi Vittorio.

Neredeyse elinden kazmayı düşürecekti. Burada, hırsızlık becerilerini göz önünde tutarak, Villegagnon ile adamlarının Vittorio'yu en onursuz görevlere sürdüklerini belirtmek gerekir. Artık çıkıp, onu buradan kurtarmalarının zamanı çoktan gelmişti.

– Sağlığına, Hemşerim! dedi yeni gelen deri kırbasını Vittorio'ya uzatarak.

İyi haber, cennetten çıkma bu adamın kazmacıların sırasına katılmak zorunda oluşunda değil, hareketlerinde özgür, davranışlarında bağımsız oluşundaydı.

– Le Freux'nün ortaklarındanım, diye gururla açıkladı.

Tercüman adada önemli biri oluvermişti. Villegagnon'un karşısında, birbirlerinin eşiti gibi pazarlık ederken görülüyordu. Karadan, içi oyulmuş bir ağaç kütüğünden yapılmış ve on yerlinin ayakta kürek çektiği özel kayığıyla geliyordu. Her seferinde de gemilerden çıkardığı ve ne yaptığını kimsenin bilmediği ağır mallarla yüklü dönüyordu.

– Adım Egidio, dedi tacir.

Tıpkı efendisi ve ortağı gibi, belki biraz daha basitçe, Avrupalı gibi giyinmeye çalışmış, ne var ki malzemesini en yabanî doğada bulmuştu. Bilinmedik bir hayvanın derisinden yapılmış, öne doğru indirdiği sivri başlığı adama dağ köylülerinin iyiliksever ifadesini veriyordu.

Vittorio ürpererek gerisini bekledi. Beklenen parolayı söylerken sıkıntı çekmemesi için konuğunu kazmacıların uzağına götürdü. Sabırla baltayı bekleyen bir palmiyenin gölgesine oturdular.

– Ne iş ama! dedi Egidio tepenin kabuklu toprağını kazmaya çalışan işçi dizisine bakarak.

Ayakkabı dikmek ya da ekmek pişirmek konusunda ne denli becerikli olurlarsa olsunlar, bütün zanaatkârlar kollarını bir kazmayı kaldırıp hızla yere bırakmak gibi kaba bir işte kullanmak zorundaydı. Palmiyenin altından bakıldığında, saçma bir kaya hasadına girişmiş bir dizi köylüye benziyorlardı.

– Bu Villegagnon çıldırmış, dedi Vittorio vatandaşının sahte hayranlığının altındaki ince alayı anladığını belli etmek için.

– En azından, umarım iyi para alıyorsunuzdur.

– Para mı! diye haykırdı, her yere tükürmek huyundan bir türlü vazgeçememiş Vittorio. Bunun lafı bile olmadı. Bizi esir gibi kullanıyor, hepsi bu işte. Le Freux'nün getirdiği yerlileri görmüş olmalısın, dediklerine göre esirmiş. Onları tanımak kolay, çünkü Villegagnon kalçaları görünecek korkusuyla, hepsine kırmızı kaftanlar diktirdi. Bunlar, yerli kabilelerinin bize esir olarak sattığı tutsaklar. Öyle işte, onlarla her bakımdan eşitiz.

– Yine de, diye ısrar etti, karşısındakini sırdaşlığa zorlamaya çalışan Egidio, Villegagnon her ihtiyacınızı karşılıyor. Karnınız doyuruluyor. İçeceğiniz ve yatacak yeriniz var.

– Karın doyurmak, ha? Un haline getirilmiş köklerle, tütsülenmiş balık. Sen buna karın doyurmak mı diyorsun?

Mutfağın ne demek olduğunu bilen İtalyanlar için, böylesi bir tarif ancak cehennem benzetmesi olabilirdi. Vittorio öfkesini dindirmek için mataradan kocaman bir yudum aldı. Bu içkiden dolayı başı biraz dönmeye başlamış, şekerli tadına rağmen, damarlarında yeni bir gücün dolaştığını hisseder olmuştu.

– İşte harika bir içki, dedi mataraya bakarak. Nereden geliyor?

– Yerlilerin törenleri için hazırladıkları bir iksir bu. İstersen, sana bulurum.

– Yazık, dedi, yanında altın olduğunu bu yabancının bilmesi gerekmediğini düşünüp birden kuşkulanan Vittorio. Bu iksiri satın alacak param yok.

– Senin için parasız da olur, Hemşerim.

– Çok iyisin. Bu kadar pis kokuyor olmasak, seni kucaklardım.

Egidio bu heyecan gösterisinden gururlanmış, kısa kesilmesinden de hoşlanmıştı. Sessizce mataralarını kaldırdılar.

– Peki ama sence şunların, dedi çenesiyle öteki kazmacıları

göstererek, şunların bu içkiyi alacak paraları var mı?

– Kesinlikle! Şu gördüklerin var ya, her biri kendi üzerinde sakladığı ya da eşyalarının arasına gizleyip, gece gündüz nöbet tuttuğu ufak servetlere sahip. Aylar var ki alkole benzer tek bir damla bile içmediler; onun için biraz içki bulabilmek için neleri varsa vereceklerinden eminim.

Öğle güneşinin altında, adamların her on kazma darbesinden sonra durdukları, sanki öfkelerini, bitkinliklerini dindirmek istermiş gibi, ellerini alınlarına götürdükleri görülüyordu.

– Sana iki şişe iksir bırakacağım, dedi Egidio, adamlara tattırırsın. Beğenirlerse, sipariş ederler. Sana fıçısı dört gümüş sikkeden veririm. Satılan her fıçıdan, senin payına iki mangır düşer.

– Üç, dedi fiyatlardan haberi olan Vittorio.

– Anlaştık.

El sıkıştılar. İksirin tatlı tesellisi o anı daha da güzelleştiriyor ve tereyağı kabı ile körfezin bütün tepelerini dans ettiriyordu.

– Ya kadınlar? dedi, ticarete hep geniş bakmaya alışmış Vittorio.

– Deniz yolculuğunun o yorgunluğundan sonra, canları kadın çeker mi? dedi Egidio hınzır bir bakışla.

– Geceleri, kamp ateşinin çevresindeki konuşmaları bir duysan.

– Yoksa yerli kadınları beğenirler mi?

– Beğenmek mi? Adanın yakınından, o kahrolası kanolarının içinde, sanki bizi tahrik etmek istermiş gibi memelerini rüzgâra verip geçtiklerinde, buradakilerin hiçbiri yüzme bilmemesine rağmen, suya atlamamak için kendilerini zor tutuyorlar.

Egidio insanların deliliğini bağışlarcasına başını salladı.

– Bana öyle geliyor ki, dedi Vittorio, işler hemen değişmezse dişi papağanlara bile saldırır bunlar.

Sonra daha alçak sesle devam etti:

– Bu arada bazı kürekçilerin, bu yabanî kanların peşinde koşmaya hevesli erkekleri, tabiî para karşılığında götürüp getirmeye hazırlandıklarını duydum.

– Aptallar! Sakın böyle bir şeye kalkışmasınlar! Bizim oralarda gizlemeye çalışılan her şeyi gözler önüne serdikleri için bu yerli kadınlarının fazlasıyla özgür olduğunu sanan, fena yanılır. Aile ilişkileri öylesine anlaşılmaz ki. Biri, bir gün yatağına alması için kocasına bir bakire götürür, beriki onu kandıran kocasından öcünü almak için bütün ailesini toplar. Bu vahşilerin ne yapacağını tahmin etmek imkânsız. Sana söyleyeyim: kabileleri iyi tanımadan kadınların eteğine dolananların başı büyük belaya girer.

Vittorio'nun düş kırıklığı yüzünden belliydi.

– Yine de talihliymişsiniz, diye tatlı bir sesle ekledi Egidio, uzun zamandan beri buralarda olduğumuzdan, elimizde kimsenin başına dert açmayacak iyi ve güzel köle kadınlarımız var. Ne kadar isterlerse, o kadarını bulurız.

Vittorio'nun boğazı düğümlenmişti. İlk yolculuğa katılmak ve iki kadınla birlikte olmak sözü karşısında, ondan yoldaşlarının kadın açlığını bastırmayı düzenlemek için yararlanmayı düşünen Egidio'nun planlarının önemli bir unsuru olmayı kabul etti.

– Söylesene Vittorio, dedi tercüman düşünceli bir yüzle, böylesi bir sefere çıkması için bu amiralin çok varlıklı olması lazım. Çok altını var mı?

– Vardır herhalde, dedi aklı hâlâ kadınlarda olan Vittorio.

– Emin değil misin? Yoksa sizi bu maceraya sürüklerken ambarlarında bize gösterdiği birkaç çul çaputun, incik boncuğun dışında bir şey yok muydu? Haydi, haydi, mutlaka bir şeyler daha olmalı.

– Çok ağır bir sandığı taşıtıp, yatağının altına koydurduğunu gördüm.

– Yatağının altına, diye ilgiyle tekrarladı Egidio. Çok güvenli bir yer değil tabiî. Hele bu adada sürten hırsız uğursuz sayısını düşünürsen.

Vittorio irkildi. Hırsız, zindan demekti; zindan da suç, Vittorio için suç da, Ribère'i hatırlatıyordu. Artık her an o sihirli parolayı duyabilmek umuduyla kulağını kabarttı. Parolayı duymadı.

– Seni bu kadar şaşırtacak ne söyledim ki? diye şaştı Egidio. Ağzın açık bakıyorsun.

– Hayır ... düşünüyordum ... neden söz ediyorduk? Ah! evet, yatağın altındaki sandık: doğru, aslına bakarsan, güvenli bir yerde. Amirali korumakla görevli ve cesaretlerini kendi gözlerimle gördüğüm dört İskoçyalı gece gündüz kapının önünde nöbet tutuyor.

Egidio bütün duyduklarına pek önem vermiyormuş gibi görünüyor, bir taraftan da duyduklarını kafasının bir köşesine yazıyordu. Ribère sözcüğünü duymaktan umudunu kesen Vittorio ise, şantiyeden çağrıldığını bahane ederek Egidio'yla aynı akşam buluşmak üzere vedalaştı, yeni düşlerle kazmasını savurmaya koyuldu.

* * *

O ocak şafağında, Villegagnon'un anakarada görevlendirdikleriyle dolu üç şalupa adadan ayrıldı. Amiral ne adada ustabaşı gö-

revi gören Malta şövalyelerinden, ne de İskoç muhafızlarından ayrılmak istemişti. Bu yüzden yirmi kadar başıboş askeri toplayıp bir manga kurdurmuştu. Bu manganın içinde *Rosée*'yle gelen Baltıklı, Osmanlıların yanında yakalanan iki dönme, sırf elmacık kemiği gibi görünen, ürkütücü sıskalıkta ve atından ayrıldıktan sonra eskisinin yarısı kadar kalmış bir Macar da vardı. Fazla savaşçı görünmese de bu manga zorunlu olarak –kimse diğerinin dilini anlamadığından– sessiz davranmayı, kovalamacalarda, pusularda, en düşman ortamlarda hayatta kalma mücadelesinde yararlı olmayı beceriyordu. Görevleri Anabatistleri enseleyip, adamları adaya geri getirmekti. Villegagnon adamlarını iki gruba ayırmıştı.

Bu gruplardan ilki, körfezin sonuna doğru gidecekti. Grup, sekiz askerin yanı sıra, entrika gücüyle kendini tercüman yamağı yaptırmayı başaran Martin'den oluşuyordu. Yanında görüşlerini paylaştıkları ölçüde asker olsun ya da olmasın, olabildiğince uzağa gitmek ve öbür kıyıdaki ticaret kolonilerine giden bir yol bulmak niyetindeydi. Yola çıkmadan önce, Just'e gelip, onu oradan kurtaracağına yemin etti. Diğer grup ters tarafa, yani körfezin ağzına yönelecekti. Önce daha içeriye, kaçakların kayıklarını terk ettikleri yere gitmeleri kararlaştırılmıştı. Sonra ormanın derinliklerine, tereyağı kabına doğru yürüyerek zirvelere varmaya, hatta çevrelerinden dönmeye çalışacaklardı.

İkinci grupla birlikte yola çıkan Colombe kendine konuksever görünüşlü ve eğer mümkünse, Le Freux ve adamlarınca fazla kirletilmemiş bir yerli kulübesi bulup seçmekte serbestti. Görevi, elinde bir defter ve kalemle, yerlilerle ilişki kurabilmek için, onların kullandığı kelimelerden olabildiğince çoğunu not etmekti.

Just kız kardeşini gitmekten vazgeçirmek için elinden geleni yapmıştı ancak Villegagnon'a emirlerini geri almayı kabul ettirmek imkânsızdı. Colombe şalupaya bindiği son ana kadar ağabeyini sakinleştirmeye çalıştı. Oysa Just'ü kıyıda, siyah saçları rüzgârda savrularak gittikçe ufalır gördüğünde, delikanlının böylesi sevgi ve endişe dolu, yüreği parçalanır halde olduğunu bilmek, kızcağızı duygulandırdı. O hâlâ Colombe'un bu dünyada en çok değer verdiği varlıktı. Ne var ki Just'ün kız kardeşine beslediği sevgi birlikte olmayı gerektirirken, Colombe insanın uzakta ya da yakında olmasına bakmaksızın duygusunu kaybetmediği, aksine daha da güçlendirdiği bir güven derecesine varmıştı. Birden, o şalupada, tutkularının ışığında, kendini ağabeyinden daha büyük, daha güçlü hissetti.

Deniz yolculuğu kısa sürdü, ayakları suya değer değmez düşlerine giren anakarayla sonundan tanışmanın heyecanını hissetti.

Küçük birlik tek sıra dizilip, Anabatistlerin karaya çıktıkları yerin karşısındaki mangrov ağaçlarının arasına daldı. Sabahın erken saati sessiz ve serindi; Colombe'a sanki doğayı uyanırken yakalamışlar gibi geldi. Ağaç altlarının dev boşluğunda, uykunun unuttuğu hayvanlar ile bitkilerin solukları havayı kokulu düş kırıklıklarıyla dolduruyordu. Abanoz ağaçlarının nemli derileri, sütleğenlerin yuvarlak kolları, asmakabaklarının koskocaman kafaları, dev eğreltiotu kıvrımlarının üzerinden bilinçsizce, utanmazca uzanıyordu. Epey yukarılarda, jakarandaların dalları bu terk edilmişliği gölgesiyle örtüyordu.

Bu sık ormanda, köye rastlamadan saatlerce yürüdüler. Güneş artık iyice yükselmişti. Ağaçların altını, uçlarıyla yapraklarda cafcaflı yeşiller, gövdelerde parlak kırmızılarla patlayan ışıltılı ok yağmuruna tutuyordu. Yürüyenler gürültü çıkarmadıklarından, sarmaşıklardaki yılanların hışırtılarını, düğmeli Afrika domuzlarının kaçışını ve renkli, küçük kuşların zikzaklı uçuşlarını hissedebiliyorlardı. Yükseklere ulaştıkça, arkalarına baktıklarında, yaprakların arasından, tepedeki güneşin ışığı altında solgun körfezin yayılışını ve hemen dibinde gemilerin demirli durduğu, kayık biçimindeki adayı görebiliyorlardı.

Anabatistler cangılın içinde duman olup erimişlerdi ve onları bir daha görmek, giderek daha imkânsız hale geliyordu. Yürüyüşçüler Baltıklının torbasında getirdiği kurutulmuş balıkları yiyip, mataralarındaki sudan içtikten sonra, bir sedir ağacının gölgesinde biraz dinlenmeye koyuldular. Colombe başını sürünücü bir dala dayayıp, uyuyakaldı. Orman öylesine sık, öylesine sakindi ki, bir nöbetçi bırakmayı akıl bile etmediler. Bu yüzden, uyanıp da çevrelerinin elleri topuzlu ve kendi boylarındaki yaylarıyla yirmi kadar yerliyle kuşatıldığını anladıklarında, yapacakları bir şey kalmamıştı.

Colombe şimdiye kadar yerlileri hiç bu kadar yakından görmemişti. Adada kulak misafiri olduğu açık saçık konuşmalardan adamların çıplak dolaştıklarını duymuştu ama bunu sadece ilginç bir ayrıntı olarak düşünmüştü. Karşısında üzerlerinde hiçbir kumaş parçasının bulunmadığı bu sessiz adamları görmek, kızı hiç şaşırtmadı. Tek süsleri olan katırboncuğundan gerdanlıkları ve kabuklardan yapılma bilezikleri boyunları ile bileklerini kaplıyordu ama Avrupa edebinin karanlığa mahkûm ettiği organlarını açıkta bırakıyordu. Meyvelerini doğallıkla uzatan ağaçlar gibi ormanda

doğmuş ve ormanın verimli sadeliğiyle bütünleşmiş bu yaratıklar insan vücuduna alışıldık bir eksiksizlik kazandırıyordu. Baltıklı leş kokulu paçavralarıyla titreyerek doğrulduğunda, Colombe onu öylesine gülünç ve sahte, öylesine mantıksızca kıyafet değiştirmiş buldu ki, birden kendini de aynı durumda hissetti.

– Mair, diye kekeledi Baltıklı. Dehşet içinde, Villegagnon'un ezberlettiklerini tekrarlıyordu.

– Mair, mair dedi birliğin bütün askerleri, yerdeki silahlarından yararlanmayı akıllarına bile getirmeden.

Yerlilerden biri, uzun bir cümleyle cevap verdi. Bilinmeyen bir dil duyulmaktan çok, görülür: yerlinin söyledikleri de aynı bu ağaç altlarının kalabalığı gibi dallanıp budaklanmış sayısız seslilerle renklenmiş, yalçın sertlikleriyle konuşmayı nağmelendiren sessizlerle bezenmişti.

– Mair, diye yineledi Baltıklı, söylenenleri anladığını göstermek için.

Yabancıların söylenenlerden bir tekini bile anlayamayacak ölçüde aptal olduklarını gösteren bu sözcük, yerlileri kahkahalara boğdu.

Bu kahkahalar, kahkahalarla birlikte savaşçıların yaylarını omuzlarına asmaları, askerlerin endişelerini ortadan kaldırdı. Yeni kılavuzlarının peşine takılarak, yüksek otların arasında belli belirsiz bir patikaya daldılar.

Colombe kendinden hiç de daha uzun olmayan bir savaşçının arkasına düşmüş, gözlerini adamın kaslarının yapısından alamıyordu. Bir insanın böylesine gergin düğümlerden ve yelken gibi şişkin kaslardan oluşabileceğini daha önce asla tahmin edemezdi. Birden, kendi hareketlerindeki sırrın, madenlerin ve hayvanların ortak evreninin ten üzerindeki okşayışının farkına vardı. Ve vücutlarının geniş ve görkemli hareketleri niyetlerini böylesine eksiksiz anlatırken, insanların yüzlerindeki ufacık hareketlerle akıllarını ortaya koymaya çalışmalarını gülünç buldu.

Bir taraftan Guanabara Körfezi'nin, diğerinden Atlas Okyanusu'nun geniş açıklıklarının birbirlerine sarıldığı geçide vardılar. Bu yamaçtan nemli bir yel yükseliyor ve bitki kokusuna tuz ve yosunla keskin deniz kokuları katıyordu. Bitki örtüsü değişiyor, boyu kısalıyor, kokulu çalılara ve ormangüllerine benzer fundalıklara dönüşüyordu.

Dar patika bir yerde genişleyip, güvenli göründü. Ama yerlilerden biri patikanın ortasından yürünmemesi gerektiğini işaret etti. İçlerinden biri yanında taşıdığı uzun oklardan biriyle askerlere

yolun ortasında üzeri otlarla kaplanmış bambu kafeslerin gizlediğini gösterdi. Buradan yürümeye kalksalardı, hep birlikte dibi kazık dolu tuzağa düşüp, ölmüş olacaklardı.

Yerlinin peşine takılıp, engelin çevresinden dolanan bir patikaya daldılar ve henüz beş dakika bile geçmeden, kendilerini bir köyün girişinde buluverdiler. Tıpkı amiralin ziyaret ettiği gibi, bu köy de içine yüz kişinin sığabileceği ot ve samandan yapılmış koskocaman bir evden oluşuyordu.

Onları da gözyaşlarına boğulmuş bir hoş geldin töreni bekliyordu ama, yanlarındaki askerlerden biri Villegagnon'la birlikte ilk köy ziyaretine katıldığından, pek kulak asmadılar. Tüm karşılama, Colombe'u rahat ettirecek gibiydi: toprağın üzerinde çırılçıplak oynaşan çocukların neşesi, konuklarını hamaklara yerleştirip, içleri yiyecek dolu asmakabakları sunan savaşçıların özeni, üzerinde küplerin bulunduğu ateşlerden yükselen kokular.

Buraya ulaşmış olmanın verdiği keyfin içini doldurduğunu hissettiği bir anda, kendisi için hiç beklenmedik tehlike çanlarının çalmasıyla irkildi. Köydeki başka herkes gibi çırılçıplak kadınlar duyarlı çığlıklar atarak ve gülerek Colombe'un çevresini aldı. Saçlarını okşayarak, ellerinden tutarak bir kenara götürdüler. Şaşkın askerler birden uyanıp, kadınların Colombe'u kendilerinden biri olarak tanıdıklarını anlayıverdi.

Altıncı kısım

O sabah, terk edilmiş bu toprağın üzerinde birikmiş tozlara çıplak ayaklarıyla basıp kıyıya inen Just, Colombe gideli tam on beş gün olduğunu ve ondan haber almadığını düşündü. Kahvaltısını almak için sıraya girdiğinde, hiç keyfi yoktu. Bir aşçının kirli elleriyle uzattığı fazlaca pişmiş mercanbalığını kemirmek için bir hindistancevizi ağacının gölgesine sığındı.

Karanlık düşüncelerinin tek seçeneği, körfez sularının soluk yeşiliydi. Normandiya'dayken, denizi tutkuyla sevmişti; düşlerinin onu alıp şövalyeliğin gezginliğine ya da İtalya savaşlarına götürmediği zamanlarda düşündüğü, okyanusları dolaşmaktı. Soylu bir yürek o yağmurlu rüzgârlardan, arenadaki düellolardan daha amansız bir biçimde savaşa çağıran o çalkantı ve gelgitlerden doyuncaya dek beslenebilirdi. İyi de, tropiklerin bu hareketsiz çorba gibi denizlerine ne ad vermeli? Just kumun üzerinde yoksul bir oda hizmetçisinin danteli gibi cılız köpüklü dalgacığa baktı. Kahrolası! Su kulaçlarca uzağa kadar öylesine durgun, öylesine sığdı ki, insan bir canavarın buruşuk derisi üzerine konulmuş kaba bir cam sanabilirdi. Güneşin ve sıcağın altında bitkin düşmüş bu ıssız yerde her şey, insan hayatının pek hoş karşılanmadığını gösterir gibiydi. Soğukların insan ruhuna işlettiği çabanın, gücün, karanlık iradenin, bir yılan yuvasına, kıllı böcekler ve boyalı ipekler gibi olan kuşlara uygun bu kazanda hiç yerleri yoktu.

Tıpkı gerçek bir kazazede gibi, Just'ün sıkı sıkıya tutunduğu bir düşünce vardı: dönmek. Dönmek bir sonuç değil, bir başlangıç olacaktı. Fransa'ya vardıktan sonra ne yapacağı hakkında hiçbir fikri yoktu. Ufku bu dönüşü en kısa zamanda gerçekleştirmekle sınırlı kalıyordu. Martin'le dostluğu da tam bu nedenle geliştirmişti. Genç serserinin Just'le başka hiçbir ortak yanı yoktu.

Karmanyolacılık ve kaçış öyküleriyle Just'ün ilgisini çekmiş olmasını sadece masalcılık yeteneğine, neşesine borçluydu. Beriki önerisini yapmış olsa da, Just kendini bu suçlu hayatının içinde göremiyordu bir türlü. Işığı, onuru, çarpışmanın güzelliğini, pusunun karanlık sanatını benimseyemeyecek kadar çok seviyordu. Oysa içinde bulundukları olağanüstü koşullarda, Martin değerli bir müttefikti. Just onun karadaki görevinden, kısa sürede binilecek bir gemi haberiyle döneceğinden kuşkulanmıyordu.

Karayı düşününce, yeniden Colombe'u hatırladı. Üstelik kız kardeşini tam da balığın cılız etlerini tüketip dişlerini kılçıklara geçirirken hatırlaması da tesadüfün kötüsüydü. Colombe'a karşı beslediği sevgi hâlâ öylesine canlıydı ki, Just için dönüşü düşünmek bile onunla birlikte plan yapmanın başka bir yoluydu. Geriye bir tek kendini tuhaf şekilde bölünmüş hissetmesi kalıyor, onu bir hiçle mutlu olurken, bu boğucu havaya ve bu yabanî topraklara cesaretle karşı koyarken görmek içini rahatlatıyordu. Hâlâ bunlarla eğlenebilecek kadar çocuktu Colombe: bu manzaralardan keyif almasının, anakaraya gitmek için bunca ısrar etmesinin başka bir açıklaması olamazdı. Yine de, tam olarak ne olduğunu bilemeden, bir kadını kadın yapan edep ve masumiyet, erdem ve tatlılık olarak gördüğü kumaşın, gereğinden çabuk alıştığı bu sürgünün, bu zoraki kılık değişikliği, bu aşağılık ve yalan dolu hayat tarafından bir daha geri gelmemek üzere yok edilmesinden korkuyordu. Her şeyden önemlisi, Colombe'u ona bütün özelliklerini gösteren o yabanîlerin ortasında düşünmeye dayanamıyordu.

Just kılçığı uzaklara fırlatıp, ağzını sildi. Colombe'u karaya göndermek, şu Villegagnon'un fikirlerinden biriydi işte! Çektiği acının üzerine merhem olarak, amirale karşı duyduğu nefreti sürdü. Bu sakinleştirici etkiden sonra, şantiyeye ulaşmak üzere yokuşu çıkmaya koyuldu.

Gelmelerinden iki ay sonra, ada tanınmayacak durumdaydı. Baltalar ne denli kötü olursa olsun, hindistancevizi ağaçlarının lifli gövdelerinde ne kadar az çentik açarsa açsın, ağaçlardan yüzlercesi yere uzanmıştı bile. Topraktan çıkmış görülen güdük kütükler, insanları kuma oturmak zorunluluğundan kurtaran bir o kadar tabure demekti. Uzun ağaç kabukları adanın toprağını kaplıyor ve her yerden artık giderek ortaya çıkan kalenin yapımına götürülen kalaslara eşlik eden çapaların, testerelerin ve solukların gürültüsü duyuluyor, Villegagnon'un bir an önce Fransa'ya gönderip satmak istediği değerli kereste biçilerek *Grande-Roberge*'e yükleniyordu. Adada, son derecede makbul bir ağaç olan

Brezilya ağacından çok az vardı. Oysa Le Freux, inanılmaz bir bedel karşılığında karadaki ağaçların kesilmesini kabul etmişti. Bir meşe yüksekliğinde ve çok yeşil yapraklara sahip bu ağacın, ölü kütük denilecek kadar sert bir gövdesi vardı. Elleri –Fransızlar sayesinde– baltalı, çapalı, kancalı ve benzer aletli yirmi kadar kölenin bu ağaçları yetiştiği sapa ve tehlikeli yerlerde kesmek, daha sonra da dallarından ayırmak gibi korkunç bir görevi vardı. Kanoyla getirilerek kabukları soyulmuş bu soylu ağaçlar gemiye yüklenmeyi beklerken kıyıda düzensizce uzanıyorlardı. Bu katliama bir de içleri kum doldurulmuş ve kalenin yapımı bitmedikçe muhtemel bir Portekiz saldırısı karşısında zayıf noktalarda ilk suru oluşturmak üzere fıçılar gibi yan yana getirilip sıkıştırılmış sepetleri eklemek gerekiyordu...

Just çalışma yerine döndü: taşocağında görevlendirilmişti. Adanın körfeze bakan yüzünde, dik ve kayalık bir çıkıntısındaki ocak inşaatlarda kullanılmak üzere görüntüde vasat ama sağlam taşlar sağlıyordu. Deriden önlükler giymiş taşçı ustaları kayanın alnını kırmaya ve çıkaracakları taşa belirli bir biçim vermeye çalışıyorlardı. Çıkan taşları tabyalara kadar taşımak için insanlardan bir zincir kurulmuştu. Le Freux'nün sağladığı köleler hamallık yapıyordu. Kölelere sefere katılan iki terzinin aceleyle diktikleri tunikler giydirilmişti. Just'ün görevi tıpkı madenlerde görülenler gibi uzun bir demir çubukla taş blokları birbirlerinden ayırmak ve şantiyenin çalışmasını denetlemekti. Ama özellikle belirtilen bir vazifesi de, ne olura olsun, yerlilerin paçavralarını üzerilerinden çıkarmamalarını sağlamaktı. Gerçekten de akşam olunca, terden sırılsıklam hale gelmiş zavallılar hiç kösteksiz bir dinlenmenin peşinde oluyor, en utanılacak yerleri olduğunu zerre kadar fark etmeden, vücutlarının en ısınmış bölgelerini havalandırma dürtüsüne kapılıyordu. Üstelik, köleler arasında birçok da kadın vardı. Ne denli çirkin, ne kadar yıpranmış olurlarsa olsunlar, Just bu kadınların Avrupa'dan gelme işçilerin gözlerini kamaştırdığını, hatta karışıklıklara bile neden olduğunu görüyordu. Yine de bu forsa bekçiliğinden hiç hoşlanmamıştı.

Ne var ki, müstakbel bir kaçışı kolaylaştırmak amacıyla, adanın şiddetten uzak kalmasını istiyor, bu yüzden de iyi niyetli nöbetçiliğine devam ediyordu.

Just o sabah, şantiyeye doğru tırmanırken, yanına yaklaşan Dom Gonzagues'i gördü.

– İşte buldum seni! diye haykırdı yaşlı asker elini Just'ün yakasına uzatarak.

Beriki böylesi laubaliliklerden hiç mi hiç hoşlanmıyordu. Üstelik, bu sürgünü Dom Gonzagues'e borçlu olduklarını da unutamıyordu bir türlü. Tamam, bunu yaparken içinde bir kötülük yoktu ve şimdi ikisine de çok bağlanmıştı ama Just adamın sevgisine karşılık verecek durumda değildi işte.

– Bir şiir yazdım, dedi Dom Gonzagues. Cebinden çıkardığı buruşuk kâğıt parçasını kol boyu uzaklaştırarak okumaya başladı: "Marguerite..." Öylesine bir isim işte...

– İşim var, Gonzagues...

– Hayır, rica ederim dinle, oldukça kısa zaten:

Marguerite, adamda tıpkı bir yuva gibi
Adınızı okşuyorum güzelim
Kuş da sevgilinin anısını kanadının altında
Böyle ısıtıyor

Just düş kırıklığı içinde başını salladı, içinde kalmış acıma kırıntısı, bir şey demesini engellemek istiyordu.

– Güzel, değil mi? diye ısrar etti Dom Gonzagues

– Ölçüsü eksik.

– Ölçüsüymüş! Sana ölçüden bahseden kim, eşek sıpası. Neyse, işimize bakalım. Git amirali gör. Seni bu sabah görmek istedi.

Kötü bir haber. Just Villegagnon'dan olabildiğince uzak durmaya çalışıyordu. Kalenin yapımının acilliği tüm güçlü kuvvetli erkeklerin işe katılmalarını gerektirdiğinde, Just durumdan yararlanarak gönüllü yazılmış, böylelikle amiralin ona biçtiği soylu hizmetkârlık görevinden kurtulmuştu.

Just artık yönetim binası olarak adlandırılan yere geldiğinde, İskoçyalı nöbetçiler hiç zaman kaybetmeden önüne düşüp, onu gerçekten de bekleyen amiralin yanına götürdüler. Villegagnon Just'ü görünce ayağa kalktı, ellerini tutup bir an süzdü. Dalgalar halinde düşen gür ve kalın siyah saçları, alt dudağının dibine düzensiz olmakla birlikte zarif bir biçim veren sakalıyla, adanın en güzel çocuğu olduğuna kuşku yoktu. Özellikle belirgin olmayan soyluluğu her hareketini denetliyormuş gibi ve fazla yüksekten bakmamakla birlikte ona uygun bir deneyim kazandıran dünyaya meydan okuyordu sanki.

Villegagnon gördüklerinden çok tatmin olmuş gibiydi. Çocuğun ellerini bırakıp, yanına oturttu.

– Clamorgan, diye sevgi dolu bir kabalıkla girişti söze, kurtlarını sana ihtiyaçları olan şantiyede dökmene bir şey demedim.

Ancak eğer şimdi soylu bir genç olarak eğitilmeni ihmal edersem, görevimi yerine getirmemiş olurum.

– İyi ama... kale? diye itiraz etti Just.

Villegagnon'la her gün düzenli bir alışveriş ihtimali, istemese de Just'ü isyan ettiriyordu. Amiralin onu kandırdığından emindi. Bilmeceyi henüz tam olarak çözememiş de olsa, babalarını görecekleri vaadiyle onları Clamorgan'dan sonsuza dek uzaklaştırmak için halası, rahibeler ve Villegagnon arasında bir komploya kurban gittiklerinden kuşkulanıyordu.

– Eğer istersen, öğleden sonraları kale inşaatında çalışırsın. Ama bundan sonra, sabahları benden ders almak için önce buraya geleceksin. Nerede kalıyorsun?

– Şantiyede

– Kulübede mi?

– Hayır, açık havada.

– Öyleyse, İskoçyalılara sana bu sarayda bir köşe bulmalarını söyleyeceğim. Yakında yağmurlar başlayacak ve sana vereceğim kitapları sağda solda bırakmanı istemiyorum.

Okuma düşüncesi Just'e inanılmaz bir mutluluk veriyor, Colombe'un kendinden de çok sevineceğini düşünüyordu. Üstelik, Villegagnon'u ne denli sevmese de, tüymeden önce adamın ilgisinden alabildiğince yararlanmak gerekiyordu. Kitap okumak kaçış tarihini ne önceye alacak, ne de geciktirecekti.

– Şimdiye kadar ne okudun? diye apansız sordu amiral.

Just belleğinden Latin ve Yunan ozanlarından oluşan tuhaf bir liste çekip çıkardı. Hesiodos'u, Vergilius'u ve Dante'yi saydı. Ciddiyet adına sıraladığı bu adların ardından, Perceval ve Amadis'ler itirafında bulundu.

– Şövalyelik ve klasikler için bu kadarı yeter, diye onayladı amiral. Bana kalırsa, bu konularda yeterince bilgiye sahipsin. Yine de, bak, yeni düşünceler çağındayız. Bu düşünceler bize bugün insanları olduğu kadar Tanrı'yı da sayan büyük düşünürler tarafından iletiliyor. Erasmus'u okudun mu?

– Hayır, diye pişmanlık duymadan ve gururlanmadan itiraf etti Just.

– İyi öyleyse, işte bana kalırsa en güzel eseri olan *Enchiridion*, dedi Villegagnon, kütüphane görevi gören dikine konmuş sandıktan bir kitap çıkararak. Bunu bu hafta oku ve anlamını kavramaya çalış, çünkü içeriği hakkında sorular soracağım. Vergilius okumuş birisinin kolaylıkla anlayacağı bir Latince'yle yazılmış.

Just oldukça yıpranmış bej maroken kaplı küçük cildi göğsüne

bastırmaktan beklenmedik bir zevk duydu.

– Bir şey daha var, dedi Villegagnon birden ayaklanarak. Gemideyken, yumruklarınla cesaret gösterisi yaptın; bu oldukça iyi bir şey ama gelecekte daha soylu silahları kullanmayı biliyor olmalısın. Her sabah, şafaktan sonra deniz kenarına ineceğiz; orada benimle kılıçla dövüşeceksin.

Eskrim öğrenmek, Just'ün en çok arzuladığı şeylerden birisiydi. Ne var ki isteğinin böylesi tuhaf koşullarda yerine getirileceğini hiç düşünememişti. Villegagnon sözlerinin rahatsız edici bir duyguya neden olduğu her sefer de yaptığını yapmış, sırtını dönmüştü.

Just izin alıp çekilmesi gerektiğini biliyor, öte yandan da Colombe için gerçekten endişeleniyordu.

– Amiral, kardeşimden haber var mı? diye sordu.

– Daha yok, ancak askerler gideli henüz iki hafta oldu; hem üstelik askerler de dönmedi ki.

Sakinleştirici olmak isteyen bu sözler, hiç de sakin olmayan bir sesle söylenmişti. Just ayaklandı, ancak sanki Villegagnon'un asıl düşüncesini bu en son anlara sakladığını düşünüyormuş gibi, çıkıp çıkmamakta tereddüt etti. Bekleme odası olarak kullanılan yandaki kulübede bir patırtı kopmasa, bu bekleyiş oldukça uzun sürebilirdi. Palmiyelerden oluşan çitin ardından İskoçyalıların, onlardan da güçlü, Thevet'nin sesi yükseliyordu.

– Git, bak! diye emretti Villegagnon.

Just kapı benzeri bir şey açınca, Fransisken rahip içeri daldı. Sağ elinde büyük bir bıçak, sol elinde de üzerinde bir tutam sivri yaprak bulunan, kocaman kahverengi bir meyve tutuyordu.

– Bir tabak, çabuk, Amiral! diye haykırdı.

Masanın üzerinde kalaydan yapılma tabağı görünce, meyveyi içine yerleştirip, kararlı bir hareketle ikiye böldü. İçi liflerle dolu, parlak sarı bir et göründü.

– Rica ederim, şu nefis şeyin tadına bir bakın.

Büyük bir beceriyle kestiği parçayı, bıçağın ucunda Villegagnon'a uzattı. Dev adam şaşkınlığının da etkisiyle daha fazla direnemeyip, meyve parçasını dişlerinin arasına sıkıştırdı, çiğneyip yuttu ve özet olarak:

– Güzel, dedi.

– Ah, ah, diye güldü rahip, an azından! İzninizle, ben olsam, harika derdim, amiral. Bu meyveyi karşı kıyıdan tercümanlar getirdi. Daha bakmadım ama, bana kalırsa henüz bilimsel bir adı yok. Yerliler buna "ananas" adını veriyorlar...

Sesindeki heyecandan, oburluğunun bu bitkinin tadından değil, yakında ismini tohumlayacak olmasından, evrenselleştirmek için de iyice Latinceleştireceğinden kaynaklandığı anlaşılıyordu.

– Papaz Efendi, diye adamın bütün heyecanını bıçakla kesermiş gibi bitkin bir sesle araya girdi Villegagnon, lütfen oturun.

Kapının hemen yanında duran ve hareket bile etmeyen Just'ü unutmuştu. Rahip oturdu ve elindeki bıçağı istemeye istemeye bıraktı.

– Bilimi ileriye götüren buluşlara hiç kimse benim kadar sevinemez, diye söze girişti amiral. Buna rağmen, size burada ayin yönetecek tek kişi olduğunuzu hatırlatmak zorundayım. Bir kelimeyle, size soracağım sadece şu: ne zaman bir ayin düzenlemek niyetindesiniz?

Rahibin yüzü karardı.

– Tüm ayin elbiselerim gitti.

– Bana kalırsa, İsa Peygamber yoksulluğun örneğini veriyor. Siz en mütevazı mekânı bile duanızla kutsayabilirsiniz.

Papalık ordularıyla çarpışmış, hümanistlerle içli dışlı olmuş, hatta Reform yanlılarıyla bile bir araya gelmiş olan Villegagnon, gösteriş merakı olarak tanımlanabilecek her eğilime başından karşıydı. Bırakacakları eserler ve davranışları ne olursa olsun, ilahî lütfun dokunduğu herkesi bir araya getiren, görünmez ve ücretsiz bir kiliseye inanıyordu.

– Dilimiz ve geleneklerimiz konusunda basit bir bilgi sahibi olmadıkları sürece bu yabanîleri imana getirmek için bana güvenmeyin, diye karşı saldırıya geçti Thevet.

– Vahşiler pek umurumdaydı! diye itiraz etti Villegagnon. Onlardan bahseden kim? Onların da sırası gelecek. Burada, bir ahlak ve iman çağrısı duymadıkları için yollarını yitirenler, bizim adamlarımız. Her gün, biraz daha saptıkları anlatılıyor bana. İşler de ilerlemiyor artık. Her sabah körkütük sarhoş oldukları için ayaklarının üzerine doğrulamayanlara rastlanıyor.

Gözlerini kıstı, ürkütücü koca yüzünü rahibe yaklaştırarak nefesiyle berikinin kafasını çevirmesine neden olup, ekledi:

– Bana kalırsa, tenle ilgili daha ciddi alışverişler de yapıyorlardır.

Bu cümleyi öylesine azarlama dolu ve güçlü bir sesle söylemişti ki, kapıdan bir İskoçyalının kafası göründü.

– Bizi yalnız bıraksınlar! diye haykırdı Villegagnon.

Sonra, girişin hemen yanında kalakalmış Just'ü görünce, çocuğu öfkeyle kovdu:

– Sen hâlâ burada ne arıyorsun? Kaybol ve burada duyduklarından tek kelimesini bile tekrarlama.

Just çıkarken Villegagnon'un kozmografyacıya dönüp, sözünü sürdürdüğünü duydu:

– Bu arsız kökleri koparmak için ne tedbirler alacağımızı birlikte kararlaştıralım, Papaz Efendi.

Yedinci kısım

Tedbirsizlik olduğu kesindi, tabiî. Ne var ki reddetmekle insan kendine karşı bir suç işleyeceği için kişinin kapıldığı zevkler vardır. Colombe birden bire kendini, okşayan, gülücüklerle aydınlanan ve anlamadığı bir dilde konuşup söyleşen bir yerli kadın kalabalığının ortasında bulduğunda ne direndi, ne de onları yalanlamaya çalıştı: sanki üzerinden bir yük kalkmış gibiydi. Daha biraz önce, erkek kılığında dolaşmaya aldırmıyor, neredeyse öyle olmadığından kuşkulanacak derecede, kadın olduğunu belli etmemek için özen gösteriyordu. Oysa yolculuk boyunca vücudu gelişmiş, gemideki zorunlu perhiz yüzünden yetişkin bir genç kız ölçülerine ulaşamamıştı. Adadaki beslenme bu engeli ortadan kaldırınca paçavralarının zor gizleyebildiği yuvarlaklıklara sahip olmuştu.

Askerlerin sadece alışkanlık yüzünden fark etmediklerini görmeleri için, yerli kadınların Colombe'u tutup götürmeleri yetmişti. Baltıklı ve hempaları eşit miktarda bir hayranlık ve dehşet karışımıyla genç kızın zavallı gömleğinin direnç görmeden çıkarılmasını izlemiş, artık çocuklukla hiçbir ilgisi kalmamış göğüslerinin dikilişini görmüştü. Colombe askerlerin ve gözlerindeki suçlamanın farkına varınca, üzerine bir şey örtmeden adamlara yaklaşıp, meydan okurcasına konuştu:

– Artık sırrımı bildiğinize göre, istediğinize anlatacak kadar alçalabilirsiniz! Benim burada kalmam gerek. Bunlar belki amiralin itaat edeceğim son emirleri olacak.

Baltıklı homurdandı, sonra ötekileri bir kenara çekti. Yerlilerin sunduğu tahta tabaklardan karınlarını doyurduktan sonra, sapkınların izini sürmeye devam ettiler. İki savaşçı askerlere rehberlik ediyordu.

Colombe yalnız kaldı; askerlerin gidişinden sonra, kampa genç kız için mutlak gibi görünen bir sessizlik çöktü. Bu tuhaf sessizliğin nedenini anlaması için bir süre gerekti. Yerliler hiç ses çıkarmadan hareket ediyorlardı. Köy ormanın göbeğinde yerini alırken insanların varlığı kuşlardan, yılanlardan ya da böceklerden daha fazla gürültü yapmıyordu.

Birkaç Brezilya ağacı kütüğü duman çıkarmadan yanıyordu. Kadınlar Colombe'un elbiselerinden geriye kalanları da çıkardılar, pisliği karşısında iğrendiklerini parmaklarıyla yaptıkları işaretlerle belli ettiler. Üzerindekiler çıkarılırken, Colombe artık bir astar gibi taşıdığı kirden de kurtulmak için yoğun bir istek duydu. Yerli kadınlar neşeyle önüne düştü, Colombe'u ormanın içinde akan küçük bir dereye götürdüler. Birkaç bazalt basamak tırmanarak, küçük birikintiyi besleyen iki çağlayana ulaştılar. Kadınlardan birisi suya atlayarak, Colombe'a birikintinin fazla derin olmadığını gösterdi. Hepsi birden suya girdikten sonra kadınlar genç kızın çevresini aldı ve yosuna benzeyen, cildini beyaz bir köpükle kaplayan bitkilerle vücudunu keselemeye giriştiler.

Bir süre sonra geriye döndüklerinde, ötekiler gibi çırılçıplak olan Colombe, erkeklerin önünden sürü halinde geçerken bile utanç ya da endişe duymadı.

Akşam karanlığı çöküyordu. Hep birlikte ateşlerin çevresine çöktüler; akşam serinliğine alışık olmayan Colombe'un ürperdiğini gören kadınlar gülümseyerek genç kızın omuzlarına beyaz pamukludan yapılmış geniş bir kumaş örttüler.

Askerler en geç sekiz gün sonra adaya dönecek, döner dönmez de gidip Villegagnon'a onu gammazlayacaktı. Aksine, hiçbir şey söylemezlerse, o zaman genç kız korkunç şantajların tutsağı olacak ve her şeyi kendi ağzıyla itiraf etmek zorunda kalacaktı. Kısacası, amiralin güveni onulmaz biçimde yaralanacaktı. Kardeşiyle birlikte yalan söylediği için, Just de sonuçlara katlanacaktı.

İki kardeşe nasıl bir ceza verebilirlerdi ki? Hiç fikri yoktu ama birbirlerinden ayrılacaklarını tahmin edebiliyordu. Ürpertisi daha da artarken, Just'ün kollarına sığınmak için hayvanca bir arzu duydu. Bir haksızlık ve felaket duygusu gözlerine yaş doldurdu. Cinsiyetinin ortaya çıkmasının her türlü düşü ve yalanı terk ettirdiği bu harika anda, hayatının acımasızlığını bütün çıplaklığıyla görebiliyordu: gezginlik, terk edilmişlik, şimdi de sürgün.

Bütün bu zehirlerin panzehiri, hayatının siperi, hayran olduğu Just artık bir sevgi kalesi bile değildi: ağabeyinin karşısına kadın olarak çıktığında, son günlerde belli belirsiz bir çekingenliğin

gölgelediği çocukluk sevgisinin doğallığını bir daha bulmamak üzere yitirecekti.

İçinden Émilienne'i çağırmayı arzuladı. Sonra, gözyaşları aktıkça, ormanın sertliğini, göğün lacivertliğini sürdürdüğü bir sırada karanlığını hissetti. İki yerli kadın, bir çanak çorba getirdi. Küçük bir çocuk, elindeki dalı sallayarak ona doğru koştu. Elinde kızılımsı macun dolu bir tas tutan yaşlı bir kadın karşısına diz çöküp, yüzüne yatıştırıcı şekiller çizdi. İki jakaranda arasından beliriveren hilal, kadın uykusuna götürdüğü son görüntü oldu.

* * *

– Koru kendini, koca eşek, diye bağırdı Villegagnon uzanırken.

Just'ün üzerindeki deri göğüslük, dördüncü hamlesinin izini taşıyordu.

– Çünkü aynı zamanda ...

– Tabiî ya, diye haykırdı amiral. Kendini korurken, *aynı zamanda* cevap vermen gerekir. Öyleyse, kılıcını kaldır ve cevap ver: "Eğer bir insanın acı çektiğini görürsen, ruhun neden acı çekmez?"

– "Ölü olduğu için." Birinci kısım.

– Güzel, Doğrul! Ayak geride. Tamam. Peki, Hıristiyanlığa yeniden doğmak için hitap etmeyeceklerin kimler?

– "Kindar olan ve... öfkeli olan ve yetenekleriyle gururlanan...

– "Keşişlere." İkinci kısım. Vuruldun ama bu sefer daha iyiydi.

Just terden sırılsıklamdı. Çıplak ayakları sahilin ince kumuna gömülüyor, bu amiral şeytanının menzilinden kurtulmak için büyük adımlarla sıçraması gerekiyordu. Ağaç kütüklerinin üzerine oturmuş yirmi kadar yerleşimci dersi uzaktan izliyor, her hamleyi bağırışlarla alkışlıyordu.

– Angard! Peki, kurtuluşu ve ruh gıdamızı nereden buluruz?

– "Bize kutsal ve kafir yazılarla belirtildiği şekliyle ilahî yasada", dördüncü kısım.

– Yani?

– "Aziz Paulus, Aziz Augustinus, Denys l'Aréopagite, Origène...

– Ve?

– ... Platon."

– Nihayet, doğrul. İnsan iyi midir?

– "Tanrı'nın eseri olduğu için, evet."

– İnsan özgür müdür?

– "Tanrı'nın resmi olduğu için, evet."

– Harika! Vuruldun! Bu sabahlık bu kadar yeter.

Villegagnon Just'e yaklaştı, kılıcını ve göğüslüğünü aldı, koluna girerek birlikte kulübelere doğru yürüdü. Adanın tepesindeki teraslarda, kalenin görüntüsü biçimlenmeye başlamıştı.

– Erasmus'u gerektiği gibi okuduğuna göre, sana başka bir eser vereceğim. Sen bana sadece ...

Olduğu yerde durup, tehditkâr bakışını Just'e dikti.

– Bütün bunlar seni neden ilgilendirmiyor?

– Bütün neler?

– Sana öğrettiklerim.

– İlgilendiriyor, diye pek de inanmadan itiraz etti Just.

Amiral çocuğun kolunu yakalayıp, sarstı:

– Kötü bir yalancısın.

Just üzerine dikilmiş koyu renk gözlerden kaçmaya çalışmadı. Gururlu bir meydan okuma tavrı takındı.

– Babana benzemiyorsun, diye homurdandı Villegagnon, Just'ün kolunu bırakıp, yürümeye başlarken. Yine de, hık demiş, burnundan düşmüşsün. Bu gurur!

Just kalbinin biraz önce, elde kılıç sıçrarken çarptığından çok daha hızlı çarptığını hissetti. Öğrenmeye, her türlü utanmayı bir kenara bırakıp aklını kemiren soruları sormaya can atıyordu ama, şu gurur sözcüğü...

– Onu son gördüğümde, diye düşünceli bir sesle konuştu amiral, Venedik'te, babanın basımevini satın alan Aldo'nun oğlu Paolo Manuzio'nun evindeydik. 1546 yılıydı ve ben Türklerle savaştığım Macaristan'dan dönüyordum.

– Ya o? dedi, artık daha fazla dayanamayan Just

– Bak, seni ilgilendiren konularda ne kadar meraklısın, dedi Villegagnon çocuğa gözucuyla bakarak. O Roma yolundaydı; zaten kısa bir süre sonra ben de oraya gittim. O Médici'lerin hizmetindeyken, ben Strozzi'lerin hizmetine girdim. Birbirimizle dövüşmemize ramak kaldı. İşte gerçek bu, anlıyor musun?

– Evet, dedi Just

– Hayır işte, hiçbir şey anlamadın.

Hindistancevizi ağaçlarının sınırına varmışlardı; gri kumlardan çıkan ağaç kütükleri dizisiyse dev mezarlı bir mezarlığı andırıyordu. Villegagnon durdu.

– O adama ne kadar hayranlık duyduğumu anlatamam...

Dev adam hâlâ kılıçlarla deri göğüslüğe sarılmış, kalmıştı.

– İtalya'ya vardığımda otuz yaşındaydım ve inan bana içim, şövalyeliğin, ayinler ve dualarla insanın çile çekmesini, vücudun ya-

ralarla kaplı olmasını ve kişinin kendine dikkat etmemesini gerektiren eski gelenekleriyle doluydu. İlk şoku Floransa'da, Michelangelo'nun *Davut*'unu ve Sansovino'nun *İsa'nın Vaftizi*'ni görünce yaşadım. Demek, Âdem'in ihanetine rağmen, insanın içinde Tanrı fikri hâlâ mevcuttu, yapılması gereken tek şey, o fikri geliştirmekti. İdeal olarak güzel insan, yaratıcısının şaheseri, silahşorlukta ve sanatta kusursuz insan, iyi, sakin, bilge, zarif, kendine hâkim insan bir ideal olabilir.

Villegagnon düşüncelerinin izini sürmek için uzaklara, gökte asılı gibi hareketsiz duran yuvarlak bir buluta bakıyordu.

– İkinci şoku, babanı tanıyınca yaşadım. Çünkü daha önce bu kusursuzluğa bunca yaklaşan, hatta neredeyse ulaşacak hale gelmiş birini tanımamıştım.

Birden kendine gelir gibi olup, Just'e baktı.

– Neredeyse diyorum, çünkü biraz sonra bizzat anlayacağın gibi, kusurlarından arınmış değildi. Her neyse, o başka konu. Şimdilik sana söylemek istediğim sadece şu: sen ne düşünürsen düşün, Amerikalar'a gelmende benim parmağım yok.

Çocukların Clamorgan'dan ayrılmalarıyla sonuçlanan karanlık aile entrikaları hakkında bildiklerini birkaç cümleyle özetledi.

– Şimdi de bana sormaya can attığın ama gururunun engel olduğu sorunun cevabını vermek gerekirse, şu basit gerçeği dinle, yeter: babanı burada bulamayacaksın, çünkü baban burada değil, hiç gelmedi ve asla gelmeyecek.

– Öyleyse bana neden yalan söylediniz? diye haykırdı, içgüdüsünün gerçekliği anlaşılınca öfkeden kuduran ve öfkesini boşaltmak için Villegagnon'dan başkasını bulamayan Just.

– O kelimeyi kaldır aradan, olmaz mı? diye kükredi amiral. Ben sadece sana gerçeği açıklamak için uygun anı bekledim. Gerçeği gemideyken söylemiş olsaydım, kendini teselli etmek için denizden başka bakacak şey bulamayacaktın. Şimdi, istediğin kadar çevrene bak.

Villegagnon kollarını açtı ve güneyden kuzeye körfezin harika yayılışını, sık ormanlarını ve görkemli tepelerini gösterdi.

– Önünde Antarktika Fransası var. Her yer fethedilmeyi, imar edilmeyi bekliyor.

Sonra, burnunu delikanlıya uzatarak, ekledi:

– Hepsi senin.

– Öldü mü? diye sordu Just.

– Evet.

Güney rüzgârının ve büyük beyaz kırlangıçların kanadında,

boğucu hava daha şimdiden ormanın üzerinde yükselmeye başlamıştı.

Just karşıya, karaya baktı. Ormanın dikliğiyle karışmış gizem, sanki buharlaşmış gibi kaybolmuş, renkler daha çiğ, daha görünür olmuştu. Ne kadar hayat dolu olsalar da, bu olanlar artık yalnızlığa mahkûmdu. Villegagnon delikanlının gözyaşlarını görmemek, kim bilir, belki de kendininkileri gizlemek için arkasını döndü. Sonra, kaba ve beceriksizce bir sarılıştan sonra, uzaklaştı.

– Git çalış, akşam olmadan da gel, Kopernik'in *Commentariolus*'unu al.

Just biraz kambur dev gölgenin uzaklaşmasını izledi. Bir an, kısa dalgaların fısıldadığı nağmeleri dinleyerek, şaşkınca durdu. Just dönmek için bunca yeni neden duyduktan sonra, hevesinin kalmadığını fark etti.

* * *

Yerli hayatında gizlilik, sır yoktu. Herkes ortak evde çıplak ve birlikte yaşıyor, günlük etkinlikler kampın açık alanında gerçekleştiriliyordu. Ne var ki bu insan topluluğu öylesine hareketsiz görünüyordu ki, onları neyin tetikleyebileceğini anlamak için çevreyi uzun uzadıya izlemek gerekiyordu. Duyguların ifadesinden gündelik hareketlere, hayatın alışılmışlığından, olağanüstü kutlamalara kadar her şey uyuşuk, sessiz ve gizemli bir görünüşün ardında gizleniyordu.

Colombe bütün bunları içine doğallıkla çekti. Başlangıçta, kendini kaybetmesi bir süre aldı. Ne kadar sakin olmaya, ne denli göze batmamaya çalışırsa çalışsın, Avrupalı varlığının ani hareketleri yerli ahengini bozuveriyordu. Aslına bakılırsa en kolayı, kelimelerin diliydi. Kadınların öğrettiği konuşma kalıplarını kısa zamanda kapıverdi. Oysa vücutların grameri ne kadar da zordu. Bu yeni dünya insan duygularını sezme yeteneğini şaşırtıyor, yerlilerdeki ifade, insanı umutsuzluğa düşürecek bir boyuta erişiyordu. Dil bilinmediğinde, kas titreşimlerinden, uzuvların duruşundan, erkeklik aletlerinin belli belirsiz değişikliğine kadar her şey, aynı zamanda belirgin ve gizli, bir kitap kadar okunaklı ve bir o kadar gizemliydi.

Colombe aynı zamanda Tupilerin onda kendi düşünce ve inançlarına uygun işaretler ve belirtiler algıladıklarını da anladı. Daha ilk günden, tabiî, gözlerine bakmaya gelmişlerdi. Kirpiklerinin doğal solukluğu yerlilerde hayranlık uyandırıyordu. Ona basitçe "Güneş-Göz" adını taktılar. Dillerini daha iyi anlamaya baş-

ladığında, yüzünün ormanda yaşayan ve inançlarına göre ölülerin ruhunu taşıyan bir yırtıcıyı andırdığını öğrendi. Savaşçılar bu kuşun gözlerinin içine baktıklarında, tüm ölmüş atalarının gücü kaslarına doluyor ve onlara yepyeni bir kuvvet veriyordu. Böylece erkekler, avlanmak ya da düşmanlarını izlemek üzere orman maceralarına girişmeden önce gelip Colombe'un karşısına dikiliyor, uzunca bir süre onlara bakmasını istiyorlardı.

Kamptaki kadınlar ile kızlar Colombe'u her sabah yıkanmaya götürüyorlardı. Sanki bu kadınlar için saatler boyu suya dalmaktan daha büyük keyif yoktu. Kamp yakınındaki dere, bir kolaylıktan başka şey değildi. Eğer vakitleri varsa daha uzaklara, çağlayanlara, küçük ırmak kollarına gitmeyi tercih ediyorlardı. Burada saatler boyu kalıyor, birbirlerine su atıyor, saçlarını tarıyor ya da sert tahtadan yapılmış cımbızlarla tüm tüylerini temizliyorlardı. Bu temizliğin elinden hiçbir şey kurtulamıyordu: ne kaşlar, ne de uyluklar. Daha yeni yeni tüylenmeye başlayan Güneş-Göz bu tüylerini karşı gelinemez geleneğe istemeden de olsa kurban verdi.

Bir sabah, erkenden yola çıkıp, tereyağı kabının öte tarafında, aşağıda görülen kıyıya gittiler. Kocaman dalgaların gelip kıyısında çatladığı, Atlas Okyanusu'na açılan, el değmemiş ve dev gibi bir sahil. Rüzgâr öylesine güçlüydü ki, saçlarını uçuruyor, serinliğiyle insanı ürpertiyordu. Oysa kum, güneşin altında yakıcıydı. Colombe orada, yeşim renkli ufkun karşısında uzun bir süre durdu. Ne kadar imkânsız olsa da, en azından aklından, sırtını kamburlaştırmış bu denizin ötesinde sanki Avrupa kıyılarını ve Normandiya sahillerinin gri topraklarını görür gibiydi. Bir sıla özlemi falan değildi duyduğu, tam tersine, hayatının iki yakasını, geçmişiyle şimdisini bir araya getirmeye çalışırken, geleceğin zarının ne tarafa yuvarlanacağını bilememekti.

Oysa yerlilerin Copacabana adını verdikleri bu sahil güvenli değildi ve kadınların gittiği bütün yerler içinde, yanlarına bir sürü savaşçının da katıldığı tek yerdi. Şimdi de, kadınlar sudayken, savaşçılar gözlerini ormana dikmiş, sessiz bir nöbet tutuyorlardı.

Colombe yerli kadınların arasında adı Paraguaçu olanıyla kısa zamanda dostluk kurdu. Paraguaçu yaklaşık onun yaşlarında genç bir kızdı. Herkesten fazla gülüyor ve diğerlerinin karşısında Colombe'a bazen kendi alaycılığını hatırlatan bir şaklabanlıkla şakalar yapıyordu. Paraguaçu Colombe'a deniz kabuklarından örülmüş iki bilezik ile hilal biçiminde sedef bir gerdanlık armağan etmişti. Sabah olur olmaz tahta tarağı eline alıp, arkadaşı Güneş-Göz'ün saçını tarayan da oydu.

Köy hayatının düzeni bazen anlaşılmaz tehlike işaretleriyle bozuluyordu. Colombe düşman kabilelerin saldırısından korkuyor, hatta kendini tutsak edilmiş, köleliğe zorlanmış bile görüyordu. Oysa kampın yakınlarındayken, böylesi bir şeyden korkmak için bir neden olmadığını çabuk anladı. Yerlileri tehdit eden tehlikeler bambaşkaydı. Böylesi dönemlerde sessiz ve ciddi oluveren Paraguaçu Colombe'a bu tehlikelerin iblislerden kaynaklandığını anlattı. Ormandan gelen belli belirsiz işaretler, kuşku verici bir çığlık, tehditkâr bir hayvan gölgesi böylesi kötü ruhların varlığının habercisiydi. O zaman yerliler küçük bir sandıktan içleri deniz kabukları dolu asmakabakları çıkarıyor ve içlerinden birisi, şamanlıkla, yani büyücülükle görevli olanı bu kabakları sallayarak marakasları konuşturuyor, bu aletlerin ritmi, sesi, gizemli tınısı yerlilere ruhların onlardan ne istediklerini anlatıyordu. Bunun ardından da herkesin katranın karasına, toprağın kırmızısına ve çeşitli beyaz kumlara bulandığı törenler yapılıyordu. Ondan sonra da Paraguaçu'nun tüm gayretlerine rağmen anlaşılır biçimde açıklayamadığı danslar, gece türküleri ve kutlamalar. Topraktan yapılmış dev tencerelerden alınan iyice mayalanmış iksir içenlerin başını döndürüyor, kocaman tütün kamışları da ağızdan ağza tadı hoş bir duman yayıyordu. Colombe böylesi esrikliklere çabuk alıştı, hatta ortalık sakinleştikten sonra, tehlikelerin dönüşünü özler oldu. Uykusuna tanıklık eden orman karanlık ve sessiz bir kuyu olmayı sürdürürken bile, Colombe hiç böylesi düşlerle ve hareketlerle dolu geceler yaşamamıştı.

Gece olunca, Colombe soluklarla, çıtırtılarla ve mırıltılarla hışırdayan ortak kulübede yatıyor, işte o zaman gün boyunca hissettiklerini hatırlıyordu. Bazen yakındaki çiftler bile en ufak bir çekingenlik göstermeden birbirlerine sarılıyor, inliltiler, kesik soluklar, boğuk çığlıklar çıkarıyorlardı. Sabah olunca, bağlar çözülüyordu ama Colombe bu kadın ve erkek vücutlarına bakarken, gün ışığının marifetiyle birbirlerine hiç benzemez görünmelerine rağmen, gecenin birleşmesine hazırlanmaktan başka bir şey yapmadıklarını düşünmeden edemiyordu.

Evlenmemiş diğer kızlar gibi Paraguaçu da kendini kabilesinin erkeklerine vermenin özgürlüğünü yaşıyordu. Çoğu kez, özel bir bağlılık gösterdiği birisiyle uyuyordu. Boyca diğer savaşçılardan çok daha ufak olan adamın adı Karaya idi. Alt dudağını delen taş farklıydı; topraktan yapılmış bir yuvarlağı andırıyordu. Boynunda diğerlerinkinden daha yuvarlak ve daha sedefli deniz kabuklarından yapılmış bir gerdanlık vardı. Bir tören gecesi, iksir içip ko-

caman bir tütün çubuğunu tüttürdükten sonra, iki arkadaş arzu ve beklentilerini anlatmaya başladılar.

– Bugün eğleniyorum, dedi bir gün Paraguaçu, sonra da amcamla evleneceğim.

– Ben, dedi Colombe sözcükleri dikkatle seçerek, bugün uslu duruyorum. Sonra da ağabeyimle evleneceğim.

Gün boyu binlerce şeye güldükleri gibi, kendi sırlarına da güldüler. Ne var ki uyku saati gelip çattığında, Colombe büyük kulübenin boğuk havasında korkunç itirafını dehşetle hatırladı. Çevresindeki orman artık tanıdık olmuştu. Oysa bu tanıdıklık genç kızın üzerinde ezici bir etki yapıyordu. Sanki artık ormanın dalları ve kökleri ruhunun kalbine sokuluyor, orada iblisler, işaretler, çekicilik ve tehlike dolu istekler olarak ortaya çıkıyordu. Bu sarmaşıkların ortasında inleyerek uykuya daldı, iki kere de soluğu tıkanır gibi olup, uyandı. Bağırdığı için yaşlı bir kadın gelmiş, elini tutmuştu.

Ertesi sabah bütün bu eziyetler bitmişti ama, artık gözlerinin önünde her şey apaçıktı: en kısa zamanda adaya dönmesi gerekiyordu. Villegagnon ne derse desin, öfkesini karşılayacaktı. Yerlilerin arasında geçirdiği bu uzun zaman –kaç günden beri burada olduğunu bilmiyordu– onu zenginleştirmekle birlikte öteki hayatın, Atlas Okyanusu'nun öte kıyısının, amiralin, gemilerin, Quintin'in, Avrupa takılarının, düşüncedeki düzenin, açık seçik konuşulan bir dilin özgürlüğünün ve en önemlisi, Just'ün özlemini kabartmıştı.

Kararını yerlilere açıkladığında, marakaslara danışılıp, büyük bir tören düzenlendi. Erkekler iki gün boyunca süslendiler, sırtlarına, kollarına ve kalçalarına tüyler yapıştırdılar. Paraguaçu da dostuna yeni örülmüş bir hamak hediye etti. Sabah olunca, Colombe gelirken üzerinde olan ve kadınların özenle yıkadığı eski elbiselerini giydi. Paraguaçu'ya en değerli armağanı, altın rengi perçemlerini bırakmak için saçlarını kestirdi.

Colombe'a adanın karşısındaki kıyıya kadar üç savaşçı eşlik etti. Onlardan biri de, Paraguaçu'nun özel bir ilgi gösterdiği Karaya'ydı.

Yol uzundu. Artık derdini anlatabilen Colombe savaşçılarla gevezelik etti. Onlar da öteki kabilelerden, her şeyden çok korktukları anlaşılan Norman tercümanlardan bahsettiler. Deniz görününce, ada ile kıyı arasında gidip gelen kayığı beklerken bir şeyler yemek için kumların üzerine çöktüler.

Bir ara, savaşçılardan biri Karaya'ya Colombe'un anlamadığı

bir şeyler söyledi. Beriki güldü ve boynundaki gerdanlığı çözmeye girişti. Kabuklardan birini ipten kaydırdıktan sonra, gerdanlığını yeniden düğümleyip, çıkardığı kabuğu kuma attı.

– Ne yapıyorsun? diye sordu Colombe.

– Bugün dolunay günü, dedi beriki büyük bir doğallıkla, onun için kolyemden bir kabuk çıkarmam gerek.

– Karaya tutsak, dedi savaşçılardan biri kahkahalar arasında. Her dolunay günü, bir kabuk azalacak; kabuk kalmayınca, onu yiyeceğiz.

Hep birlikte gülmeye başladılar, dehşete kapılan Colombe o anda kıyıya yaklaşan şalupayı görünce sevindi.

Sekizinci kısım

– Ellerini başının üzerine koy ve sakın bir hareket yapmaya kalkışma!

Arkebüzün ormanda yankılanan patlaması hindistancevizi ağacının sorgucunu lekelemişti. Atıcının bilerek mi yükseğe nişan aldığı, yoksa bir dalganın kayığı sallamasıyla hedefini mi ıskaladığını söylemek güçtü. Büyük bir güvenle sahile yaklaşan Colombe, donup kaldı.

– Haydi, kollarını kaldır ve yürü!

Şalupadan gelen ses yabancı değildi. Bir an tereddüt etti ve ormana doğru kaçarsa kurtulabileceğini düşündü. Oysa yerliler çoktan gözden kaybolmuş olmalıydı; üstelik yolu bulması da neredeyse imkânsızdı. Kayıkta, sadece biri silahlı altı kişi vardı. Colombe kararını verene kadar beriki silahını doldurup, nişan almıştı bile.

– İşi buraya vardıracaklarına inanamam, diye düşündü.

Villegagnon yalanından haberdar olur olmaz, cezalandırılmayı bekliyordu. Ama vahşi bir hayvan gibi vurulmak...

Dalgaların mırıltısında, sessizlik uzayıp gitti. Herkes –plajda kendisi ve kayıkta kürekçiler– uzaktan karşıdakini izliyor tanıdık çıkarmaya çalışıyordu. Sonunda Colombe, sırtı dönük olduğu halde şalupadaki mürettebatla konuşan güçlü bir ses duydu.

– Sakin olun, arkadaşlar, sakın ateş etmeyin! Tanıdım onu.

Colombe aynı anda sese adını söyleyerek bağırdı:

– Quintin!

Küçük adam suya atladı, kıyıya kadar bata çıka koştu. Colombe ona doğru seğirtti, artık arkebüzden, cezadan çekinmeden, boynuna atıldı.

– Çocuğum! diye inledi beriki, zayıf kollarıyla Colombe'u sara-

rak. Yaşıyorsun! Ne büyük mutluluk! Tanrı şahidimdir ya, hiç umudumu kesmemiştim.

İki cılız gözyaşı, benzerlerinin yıllardan beri yanaklarına kazıdığı tanıdık kırışıkları izledi. Öte yanda, kayık birkaç kulaç ötede sallanıp duruyordu. Kürekçilerden biri ellerini boru haline getirip, seslendi:

– Ne yapıyoruz?

– Gidip iskeleden fıçıları doldurun, dönüşte de bizi alın.

Kayık uzaklaştı.

– İzin ver, sana bir dua okuyayım, dedi usulca Quintin, Colombe'a dönerek.

Kumların üzerine dizüstü çökerek gözlerini Tanrı'sına kaldırdı ve bir şükür duası okudu. Colombe elinde olmadan Quintin'in bakışlarını izledi. Ormandaki ruh kalabalığından sonra, gök ona tuhaf derecede boş ve ölü göründü.

– Nerelerdeydin? Bir aydan fazla oldu ... ağabeyin deli gibi.

– Askerler anlatmadılar, demek?

Colombe askerleri hatırlarken öfkelenmeden edemiyordu. Tuniğini çıkardığında, Baltıklının suratındaki iğrenme hâlâ gözünün önündeydi.

– Anlatmadılar mı? Zavallılar! Onları bulduğumuzda, anlatacak halde değillerdi.

– Yani?

– İyi ama, nasıl olur da bilmezsin? Onlarla birlikte değil miydin?

– Değildim. Beni bir yerli köyüne bıraktılar.

– Hah! Şimdi anladım, diye haykırdı Quintin; gözyaşlarıyla yumuşamış mukavva yüzüne bir tebessüm yerleştirmeyi becerdi: Ne mutluluk! Ne büyük mutluluk!

Colombe zavallının çılgınlığının daha da artıp artmadığını merak ediyordu.

Ne var ki beriki her zamanki ciddiyetini takınıp anlattı:

– Hepsi öldü, küçük dostum. Hepsi öldü. Oysa sen, sen buradasın.

Gözyaşları yeniden göründü.

– Öldüler mi? Nerede? Nasıl?

– Korkunç bir cinayet. Onları biraz ötede, kıyıda –Quintin cılız parmağını tereyağı kabına uzatıyordu– bulduğumuzda... Neyse, bunları duymayacak kadar küçüksün...

– Anlatın.

– Kafaları uçurulmuş, bir taraftan diğerine delinmiş ve korkunç bir tespih gibi ipe geçirilmiş.

– Böyle bir iğrençliği kim yapabilir ki? diye haykırdı Colombe; birden intikam düşüncesinden utanç duymuştu.

– Başta, bunun yerlilerin işi olduğunu sandık. Oysa cesetlerin yanında kumun üzerine yazılmış ve yarı yarıya silinmiş bir yazı vardı: "*Ad majorem Dei gloriam.*"[1]

Quintin'in gözleri artık gerçek bir çeşme gibiydi.

– Böyle korkunçluk olur mu? diye ellerini kavuşturarak inledi

– Anabatistler, diye mırıldandı Colombe ormana bakarak.

– Asla böyle bir şey yapacaklarını ... diye hıçkırıyordu Quintin.

Colombe'un gözlerinin önünde, topun üzerine gerilmiş hamağında, hiçbir şeyden habersiz uyuyan Quintin ve onun çevresindeki altı zavallı vardı.

– Ne zaman oldu?

– Sekiz gün önce. Ondan sonra, aklımıza her türlüsü geldi. Villegagnon adamları bulmak için bir birlik çıkarmak istiyordu, ağabeyin de zavallı, intikamını almak için ölümü göze almaya hazırdı. Çünkü o rezillerin seni... kendi ahlaksız arzuları için yanlarına aldıklarından kuşkumuz yoktu.

Colombe yerlilerin yanında geçirdiği kaygısız günleri, Paraguaçu'yla banyolarını, gece kutlamalarını düşünerek hem dünyanın geri kalanını unutmanın pişmanlığını, hem de oradaki huzurun özlemini duydu.

Fort-Coligny'ye giden başka bir kayık göründü. Quintin kürekçilere seslenince, kayığa bindiler.

* * *

Ada tanınmayacak durumdaydı. Ayağını karaya basan Colombe bir an kuşkuya düştü: burası gerçekten de üç ay önce geldikleri yer miydi? Palmiyelerin yerini bir kütük katliamı almış, sedir ağaçlarıysa kaybolmuştu. Kamışlıklar, hatta sazlıklar bile kesilmişti. Taraçalar ve inşa halindeki duvarlar adanın düzgün çizgisini bozuyordu. Adanın kuzey ve güney tepecikleri üzerinde iki ahşap tabya tamamlanmıştı. O tabyalarda devriye gezen nöbetçiler görülüyordu.

Doğruca gittikleri yönetim binası bile gelişmişti. Gelmesi beklenen yağmurlara karşı, esas odaların üstü tahta kiremitlerle örtülmüştü. Palmiye yapraklarından bölmeler insan boyunca yükseliyor, içerinin görülmesini engelliyordu.

Amiral ile Just'ü, abanoz yazı masasının yer aldığı büyük salon-

1. Tanrı'nın şanını yükseltmek için. (yay.n.)

da kitaplarla beraber buldular. Loşluğa adım atan Colombe'un gözleri parmaklıklardan sızan öğle güneşinden kamaştı. Just öylesine ani kalktı ki, taburesi devrildi. Colombe ağabeyini ışığın önünde görünce, gölgesinin hatırladığından daha büyük ve daha geniş olduğunu düşündü. Birbirlerini yeniden bulmak arzusu, bu arzuyu gösterme becerilerinden çok daha büyüktü. Titreşen hareketsizliklerinden çok daha az güçlü olacağı kesin bir sarılışın eşiğinde tereddüt eder gibiydiler. Onun için, Villegagnon kollarını kaldırıp, korktukları gözyaşlarını önleyince, içlerinden şükran duydular.

– Neredeydin? diye bağırdı amiral, boğazına yerleşen hıçkırığı kovmak için gereğinden güçlü bir sesle.

– Yerlilerin yanında, bana emrettiğiniz gibi.

Palmiyelerin arasından sızan ışıktan alacalı hale gelen Colombe, kendini her zamankinden çok Güneş-Göz hissetti.

Villegagnon gözlerini kırpıştırdı.

– O köpek Anabatistler sana bir kötülük yapmadılar ya?

Colombe askerlerden nasıl ayrıldığını anlattı.

– Neden bu kadar uzun kaldın?

Endişelerini hatırlayınca, birden Villegagnon'un sırrını bilmediğini anladı. Başlangıçta bu aldatmacayı daha fazla sürdürmenin anlamsız olacağını düşündüğünden fazla sıkmadığı yakasını içgüdüyle büzdü.

– Dillerini öğreniyordum, dedi.

– Öğrenebildin mi bari?

– Biraz.

– Eh, hiç olmazsa.

Just gözlerini hâlâ kardeşinden ayıramıyordu. Onu değişmiş buluyor, pürüzsüz, yumuşak olduğunu, boynunun şekillendiğini, güzelliğinin çocukluğun kösteklerinden kurtulduğunu görüyordu. Dehşet içinde, Villegagnon'u Colombe'un erkek olduğuna daha fazla nasıl inandıracağını düşündü.

Oysa amiral çoktan içindeki büyük hayallere dönmüştü. Uzunca bir süre, sessizce iki kardeşi süzdü sonra yumruğunu masaya vurdu.

– Antarktika Fransası tehlikede! diye kükredi ayaklanırken. Askerlerimden altısı öldü. Onlarla birlikte yola çıkan, ama öteki yöne gidenlerden de haber yok. Bir uğursuz çetesi de kıyıyı kirletiyor. Burada da, herkes sefahate dalmış.

Palmiyelerin arasındaki boşluktan dışarıya bir baktı.

– Şunlara bakın! Sarhoş oluyorlar. Düzüşüyorlar. Her fırsatta karşıya gidiyorlar, Tanrı aşkına, nereye gittiklerini de biliyorum!

O kahrolası tercümanlar onlara karşı koyamadıkları kahpeler satıyor. Bütün bu sırada da, eser bir adım bile ilerlemiyor. Yağmurlar geliyor, daha hiçbir yerin üstü örtülü değil. Hiçbir şey savunulamıyor. Portekizliler bir saldırmaya görsün, işimiz bitik!

Sert koltuğa yığılırcasına oturdu.

Kapana düşmüş de, çıkacak delik arayan bir hayvan gibi, gözlerini çılgınca odada gezdirdi. Bir an üzeri kitaplarla dolu masada oyalandı, ardından Colombe'a baktı, Just'e döndü, abanoz masada durdu, sonra yine dışarıya.

– Bütün bunlar, diye homurdandı, "kadın" yüzünden.

Colombe sıçradı; ne var ki Villegagnon ona bakmıyordu.

– Kadın her şeyi bozuyor, diye devam etti üzüntüyle. Bunu öğrenmenizin vakti çoktan geldi; zaten Clamorgan, babanız da bunu unutamazdı.

Just ve Colombe soru dolu gözlerini birbirlerine çevirdi.

– Kadın, diye devam etti Villegagnon göğsünü şişirerek, yıkılışın aracı, günah ve kötülük vasıtasıdır. Bunu hiç unutmayın ve gözünüze bir türlü laubalilik ya da doyum olarak görünen tene sırtınızı dönün.

Bir grup işçi kaleden iniyor, kulübelerine giderken türkü söyledikleri duyuluyordu. Şövalyenin geniş yüzüne bir iğrenme ve dehşet ifadesi yerleşti. Bakışı yeniden odada dolaşırken Tiziano'nun, Bakire'nin ve onun Çocuğa sevgiyle uzattığı elin üzerinde durdu.

– Ne var ki, dedi Villegagnon yüzü aydınlanarak, Tanrı bu günah uçurumunun, bu zevk ve mahv yaratığının...

Tablodaki Bakire'ye sevgiyle gülümsedi.

– ... aynı zamanda kurtuluşun yolu olmasını istedi.

Colombe bu saçmalığa son vermek, Just'ün elinden tutup denizin kenarına giderek onu ne denli özlediğini anlatabilmek için nesi varsa verirdi. Oysa hızını almış Villegagnon yolda duracaklardan değildi. Asıl tuhaf olanı, Just'ün amirali saygıyla dinlemesi, hatta onaylıyor görünmesiydi.

– Düşündükçe, diye sözünü sürdürdü amiral, bizim durumumuzda gerçek kutsamanın evlilikten geçtiğini daha çok anlıyorum. Bu birleşmeleri kutsal kılacak ve taşkınları yatağına döndürecek sadece evlilik var. Kadınları alsınlar, istiyorlarsa o vahşileri zorla kaçırsınlar ya da parayla alsınlar, içlerinden geliyorsa ırzlarına geçsinler ama bütün bunlar Tanrı'nın önünde gerçekleşsin!

Sakalların kapladığı suratı birden melek gibi bir ifadeyle parıldadı. Sanki palmiye yapraklarına değil, Kutsal Ruh'a bakıyor gibiydi.

– O zaman, dedi tanrısal ve ahenkli bir sesle, o zaman bu Antarktika Fransası kralın zaferinin şarkısını söyleyen güzel çocuklarla dolacak. Üstelik, kadınlarını gebe bırakıp, onlara küçük Hıristiyanlar doğurtacağımız için, bu vahşileri doğru yola getirmek de gerekmeyecek.

Bir an söylediklerine daldıktan sonra, aniden Colombe'a döndü.

– Yerlilerin dilini konuştuğunu söylemiştin, değil mi?

– Evet.

– İyi öyleyse, o dili kullanmaya hazırlan. Çünkü bugünden tezi yok, o kahrolası tercümanların icabına bakacağım. Bizi soyup soğana çeviren, ihanet eden şu Le Freux'ye çok bile dayandık. Onlar, buradaki her şeyi çürüttü. Bundan böyle, kuralları ben koyacağım. Eğer direnirlerse, dirençlerini kırmayı da biliriz. Şimdi beni yalnız bırakın, bir açıklama yazacağım.

* * *

Just ve Colombe kendilerini dışarıda bulduklarında, Quintin çoktan gitmişti. Yan yana, kaleye doğru yürümeye başladılar. Öğleden sonranın bu saatinde şantiye boştu ve bazı işçileri barındıran barakaların dışında, Colombe bu taş ve kalas yığınına üzüntüyle bakıyordu. Kaleye sadece sevdiği manzarayı görmek, körfeze bakmak için çıkmıştı. Oysa Just topraktaki bu yaralara eserinin bedelini kanıyla ödemiş birinin gururuyla bakıyordu.

– Burası, diyordu, seğirdim yolu olacak. Toplar da her yönde güvenliği sağlamak için, burçlara böyle yerleştirilecek.

Just konuşurken, Colombe kararan ormanda Paraguaçu'nun yaşadığı köyü aradığını fark edip, şaşırdı.

– Her şeye rağmen, dedi, Just'ün açıklamalarını bölerek, seni özledim.

– Bana kalırsa, özlememişsin. Yoksa daha önce dönerdin.

Samimi olmayan bir cevaptı ve altta kalmamak için söylenmiş gibiydi. Kuşkusuz onu kaybetmekten çok korkmuş, ancak uzak olmanın acısını Colombe gibi yaşamamıştı. Colombe ağabeyinin artık bir erkek gibi düşündüğünü anladı.

– Hala bize yalan söyledi, dedi Just boğuk bir sesle. Babamız öldü. De Griffes de Clamorgan'ı çaldı.

Colombe sıçradı.

– Emindim! Kimden duydun?

– Villegagnon'dan. İtalya'dayken, babamızı tanımış.

Aslına bakılırsa, Colombe babasını bir daha asla göremeyece-

ği düşüncesine çoktan alışmıştı. Babasıyla ilgili çok az anısı vardı ve bu kayba üzülmekten çok, bu kayıpla birlikte kim olduklarını öğrenme imkânını sonsuza dek yitirme fikrinden ürküyordu. Kökleri, hatta anne ve babaları bile, geçmişten çok geleceklerini yöneten bir sır olarak kalıyordu. Bu düşündüklerinden rahatsızlık duyunca, halasını hatırladı.

– Bizi soymasına izin vermemeli, dedi hınçla. Sonunda, De Griffes'e karşı mücadele edebiliriz. Haklarımız var. Bu mücadele belki on yılımızı alacak, ama...

Durakladı. Just sessizce omuzlarını silkmişti. Ağabeyi gibi, gözlerini kıyının ötesine, pembe lekelere bulanmış batıya çevirdi. Körfezdeki günbatımları, yaklaşan yağmur havasıyla, resimsel durluğunu yitiriyor, meyve ağaçları gibi çizgilerle, yuvarlaklarla kaplanıyorlardı.

Körfezin, liman tarafından gelen insan sesi ve kahkahalarıyla bölünen sessizliği, yüreğinin üzerine acı vererek abanıyordu. Colombe Just'e döndü, ağabeyinin sarkık tuttuğu kollarını açtı, delikanlının sıkılmasına aldırmadan, göğsüne sığınıp ağladı.

Dokuzuncu kısım

Artık günde birkaç saat yağmur yağıyor, sıcak yağmurlar insanı silkelenen bir köpeğin ıslattığı gibi ıslatıyordu. Yağmur yüzünden herkes şaşkındı. Sonra, uzun saatler boyunca, hiçbir şey olmuyor, güneş bulutların oluşturduğu duvarı delmenin bir yolunu buluyor, can çekişen efendisini terk etmeyi kendine yediremeyen uşak misali, kent halkının bata çıka yürüdükleri birikintilerin en kocamanlarını kurutmaya çalışıyordu.

Bu arada Villegagnon da her sabah, şafağın sökmesinden hemen sonra, yönetim binası önünde bir dua düzenlemeye başlamıştı. Bu bir ayinden çok, Le Thevet'nin çok gönülsüzce yönettiği kısa bir söylevler dizisiydi. Kozmografyacı duaya kocaman bir çubukla tütün içerek gidiyordu. Tercümanlardan bu bitkinin varlığını öğreneli beri, tütünün tıbbî yararlarını araştırmaktan geri kalmamıştı. Tütünden öylesine hoşnuttu ki, birkaç nefes çekmeden bir saat bile güç dayanıyordu. Ne var ki bu tedavi sağlığını ne kadar iyileştirirse iyileştirsin, melankolisi üzerinde hiçbir etkisi yoktu. Bu arada dikkat çekici boyutlara ulaşan tuhaflıklar koleksiyonu dışında, Le Thevet din adamlığıyla ilgili bütün her şeye iğrenerek bakar olmuştu. İki duadan birine, zamanında uyanamadığından gelmiyor, o zaman da söylevi vermek Villegagnon'a kalıyordu. Amiral törene görkem katmak için, o zamana kadar herkes gibi taş taşımakla görevlendirilmiş olan, harika boru çalma yeteneğine sahip bir köy çalgısının hizmetlerinden yararlanmaya başlamıştı. Körfezin durgun havasında doğaüstü ve gerçekten ilahî sesler çıkarmanın yanı sıra, böyle bir borazanın duadan mahmurlaşanlara uyanma zamanını hatırlatmak gibi önemli bir yararı da vardı.

Villegagnon daha şafak sökerken herkese Tanrı'ya karşı ödev-

lerini anımsatan bu yeni kurumdan çok gururlanıyor gibiydi. Ardından, Coligny Kalesi'nin müstakbel duvarlarına doğru tırmanışa geçen teraslama yapan işçilerin peşinden sevgiyle bakıyordu. Bu angaryadan kurtulanların sayısı, bir elin parmakları kadardı ancak. Askerler de çalışmalara denetleyici olarak katılıyor, gerektiğinde ellerini taşın altına koyuyorlardı. Sayıları elliyi bulan gerçek yerli köleler, karar verme becerisinden yoksun oldukları için, ancak en ağır işlerde tamamlayıcı olarak kullanılıyordu. Villegagnon'un duvarcılıktan muaf tuttukları olmazsa olmaz işleri yapan zanaatkârlardı sadece: aşçılar, kasaplar, bir terzi ve bir berber, iki de fırıncı. Kale yükseldikçe, projenin ne denli iddialı, hatta inşaatında çalıştırılan aletleri eksik, yeteneksiz işçilere bakarak ne kadar ölçüsüz olduğu görülebiliyordu.

Adanın doğu tarafında, yağmurdan yumuşamış tabyalar, aralarında saklanılacak siperler oluşturmuştu. Angaryalardan kurtulmak için, dua okunur okunmaz Vittorio'nun gelip saklandığı yer de, burasıydı. Onu arayanlar, Vittorio'yu burada, bir taşın üzerine oturmuş altınlarını sayarken ya da mutfak bıçağını bilerken bulacaklarını biliyordu. Bu yüzden o sabah kütüklerin arasından Egidio'nun çıkageldiğini görünce şaşırmadı.

– Selam, arkadaş.

– Selam.

– Le Freux seni hemen görmek istiyor.

Tercümanın emirleri adada en az Villegagnon'unkiler kadar etkili olup, amiral ödev ve idealin gevşek tellerini titreştirmeye boşuna uğraşırken, beriki zevk ve korku ikilisini beceriyle kullandığından, çok daha fazla sözü dinleniyordu.

Ayaklandılar, şalupaların olduğu limana kadar kıyı boyunca yürüdüler. Vittorio'nun işareti üzerine, su angaryasının iki kürekçisi yerlerini iki kafadara bıraktı. Venedikli göstermemeye çalışmakla birlikte, gururla şişiniyordu. Kuşkusuz, bu başarısının onu bir hiç olan bir yerde, önemli biri yapmak gibi bir eksikliği vardı. Yine de, korkulan biri olmak, insanları ödüllendirebilmek önemliydi. Çünkü Vittorio kadınları kiralayan ve bu tutsakların ona sağladığı çelişkili özgürlüğün zevkini çıkaran adamdı.

İki Venedikli karşı kıyıya varınca, Villegagnon'un ilk gün geldiği yerli köyüne kadar yürüdüler. Köyün çevresini dolanınca ortaya çıkan patika, insanı Le Freux'nün sığınağı olarak kullandığı tek bir kulübeye götürüyordu. Kulübenin ağaç direğine silahlar asılıydı; bir köşeye çömelmiş, bileklerine pranga vurulmuş yerli kadınlar gelenlere ürkütüyle baktı. Le Freux kulübenin içini ar-

şınlıyor, yassı burunlu bir çocuk da hamakta sallanıyordu. Vittorio yaklaşınca, hamakta yatanın Colombe'la aynı gün kayıplara karışan Martin olduğunu anladı.

– Bu böyle devam edemez! diye haykırdı, iki İtalyan'ın gelişiyle kadronun tamamlandığını gören, Le Freux.

Brezilya ağacı kütüklerinin üzerine oturmalarını işaret etti.

– Villegagnon'un açıklamasını gördünüz mü? diye sordu Le Freux.

– Evet, dedi Vittorio saygıyla. Eğer adadaki beyazların yerli kadınlarla ilişkisi varsa, evlenmelerini istiyor. Çıldırmış olmalı.

– Doğru, diye onayladı tercüman. Ama bu daha hiçbir şey değil. Bu kadarını bekliyorduk. Asıl haber çok daha inanılmaz; anlaşılan henüz duymamışsınız.

Le Freux çizmelerini çamurlu toprak üzerinde gıcırdatarak bir tur attı.

– O çılgın BENİM DE evlenmemi istiyor.

Şaşkınlıkları geçince, iki uğursuz öksürüklerle bölünen kötü kahkahalar atmaya başladı.

– Bretagne tümamirali, diye alay etmeyi sürdürmek niyetiyle devam etti tercüman, Antarktika Fransası'nın genel valisi beni çağırdı ve düşünebiliyor musunuz, dedi ki: "Bay Le Freux, neden karınızı bana tanıştırmıyorsunuz?"

Villegagnon taklidi, askerce ve zarif duruşu, kaba ve makamlı sesiyle kusursuzdu.

– "Karım mı?" diye masumca haykırdı Le Freux kendini taklit ederek.

Bu irkilişi sırasında, hırkasının bütün tüyleri dikilmişti. Tıpkı mal sahibinin karşısında korkuyla duran bir köylü gibi, inek derisinden tolgasını elinde tutuyordu.

– "Peki ama, Efendim, dedim, hangisini?"

Kahkahalar daha da arttı.

– İşte o zaman yakama yapıştı, duyuyor musunuz? O çılgın BENİ yakamdan tutup tehdit etti. "Bay Le Freux, dedi, size tek ve evlenme çağında olmak koşuluyla karınızı, hangi ırktan olursa olsun, getirmenizi ve Tanrı katında birleştiğinizin kanıtlarını göstermenizi ihtar ediyorum. Eğer böylesi kanıtlarınız yoksa, bunu anlayışla karşılarım ve rahip Thevet'den –herif o sırada koca bir ağaç kütüğünden tütün içiyordu– sizi uygun biçimde evlendirmesini isterim."

– Ya kabul etmezsen? diye diklendi Vittorio.

– "Eğer kabul etmezseniz, Bay Le Freux, o kararınızdan sonra adaya gelmenizin ya da arkadaşlarınızı göndermenin bir yararı ol-

maz. Hizmetlerinizden vazgeçeriz." Serseriye bakın! "Hizmetlerinizden vazgeçeriz" miş.

– Aklını kaybetmiş, diye onayladı Egidio.

– Kesinlikle, ama farkında değil, diye doğruladı Vittorio. Ardından sordu: peki, ne yapacaksın?

Ayaklarını avlunun kızıl topraklarına basmış Le Freux, korkulu tutsaklardan birini göstererek, uysalca cevap verdi.

– Ne yapacağım, bu hanımlardan birini alırım, ona uzun duvaklı güzel bir beyaz elbise diktiririz, sonra da papaz efendinin karşısına geçip, hayatım boyunca bundan başkasını sevmeyeceğime yemin ederim.

– Ciddi misin? diye sordu, az da olsa duygulanan Egidio.

Le Freux gözlerini borda kapakları gibi kocaman açtı; içinden iki top göründü.

– Salak!

Tercüman bir sırıktan yontulmuş ve en az gerçek bir kılıç kadar ürkütücü tahta silahını çekerek, tehdit dolu daireler çizmeye başladı.

– Bu Villegagnon'la sürüsünü boğazlayacağım: işte yapacağım, bu! Yarından tezi yok, adaya tek bir parça bile göndermeyeceğiz. Ne un, ne balık, ne de av eti. Hiç. Çektikleri suya iki torba yerli tozu atarız, suyun zehirli olduğunu gördüklerinde, bir daha gelmezler. Sizinle iddiaya girerim, on beş güne kalmaz o amiral köpeği bağışlamam için yalvarmaya gelir. İşte o gün istediğim gibi evlenecek olan biri varsa, o da benim, Le Freux.

Bu güçlü nutuk iki serseriyi heyecanlandırmışa benziyordu. Onlara kalırsa, Villegagnon ile yerleşimcilerinin verebilecekleri ne varsa, hemen tümüyle almışlardı: gemilerin ambarları boşalmış, göçmenler de kadın ve iksir karşılığında hemen bütün tasarruflarından vazgeçmişti. Geriye, amiralin kesinlikle dokunmak istemediği gizemli çekmecesi kalıyordu. Bir kereliğine de olsa, tüm güçlerini kullanmak düşüncesi hoşlarına gidiyordu.

– Güzel konuştun, dedi hamaktan gelen ses. Ama bana kalırsa, dediğin gibi yaparsan, hata edersin.

Martin usulca bezlerden kurtulmaya çalışıyordu. Ötekiler varlığını biraz da unuttuklarından, Martin'e şaşkınlıkla baktılar.

– Ne demek istiyorsun, anlat! diye diklendi Le Freux.

– Senin de bildiğin gibi, Norman yerleşimlerinden geliyorum, dedi Martin güçlükle doğrulurken.

– Evet, neden orada kalmadığını da merak etmiyor değilim. Bildiğim kadarıyla, Fransa'ya dönmek niyetindeydin.

– Doğru, hâlâ da aynı niyetteyim. Artık tahammül edemediğim şey, yoksul kalma düşüncesi.

– Öyleyse, sevin. Amiral kellesini verdiğinde, payını alacaksın.

– Sanmam.

– Yoksa sözümden kuşku mu duyuyorsun? diye öfkelendi Le Freux.

– Hayır, sözünden değil, yönteminden. Bana payımı vereceğinden eminim ama bu hiçbir şeyden pay olacak. Çünkü Villegagnon kellesini vermeyecek, tabiî eğer biz gidip kesmezsek.

– Onu boğacak silahlarım yok mu, sanıyorsun?

– Sevgili Le Freux, dedi Martin sesinde belli belirsiz alaycı bir tonla körfezin bu yakasının en güçlü adamı olduğuna kuşku yok. Oysa karşı kıyıda da çok Fransız var ve hepsi de dostumuz değil. Eğer Villegagnon onlardan yardım isterse, reddetmezler.

– Ah! Ah! Yoksa su almak için körfezin karşısına geçeceğini mi düşünüyorsun?

– Yağmur mevsimi geldi ve adadakiler sarnıçlarını tamamlamış olmalı.

Vittorio sarnıçların tamamlandığını istemeye istemeye doğruladı. Le Freux sarsılmış görünüyordu.

– Peki sen olsan, sen ne yapardın?

– Saldırırdım.

– Aralarında savaş tecrübesi olan şövalyelerin de bulunduğu altı yüz kişiye? diye alayla güldü Le Freux.

Bu kez avlunun kanlı arenasına sıçrayan, Martin'di.

– Dinle Le Freux, sen de dilencilik yaptın, ben de. Oysa mesleğin ilkelerini unutmuş görünüyorsun. Düşman *her zaman* daha güçlüdür. Bizim silahlarımız ise şaşırtmaca, hız ve kurnazlık.

Dev çocuk öylesine çevik ve hareketli, gözleri o kadar kötü zekâ doluydu ki, kütlesine ve iri yumruklarına rağmen, saydığı bütün bu erdemleri temsil eder gibiydi.

– Harekete geçmek için sekiz günümüz var.

– Düğünüm yüzünden, diye katıldı Le Freux.

– Hayır, gemi yüzünden.

– Ne gemisi?

– *Grande-Roberge*. Ambarları tıka basa Brezilya ağacı dolu; şimdi de maymun ve papağan kafeslerini yüklüyorlar. Sekiz gün sonra, demir alacak. Böyle bir fırsat kaçırılır mı? Madem girişiyoruz, öyleyse her şeyi alalım.

Le Freux bir an sessiz kaldı. Sonra elini sevgiyle uzatarak, Martin'in omzunu sıktı.

– Şu kıyafetine bir bak! Cangılda koşuşturmak için uygun olabilir ama, hırkalarımdan biri ortağıma daha yakışır bir giysi olmalı.

Bu zarafet konusunu halletmek ve konuşmak için kulübeye girdiler.

* * *

Gruptan gruba geçerek hesapları kapatmak, Vittorio ve Egidio'nun iki gününü aldı. Gittikleri her topluluktan iniltiler yükseliyordu.

– Sahi mi? Gerçekten de size bu kadar borcum mu var? Biraz daha süre tanıyamaz mısınız?

Venedikliler içlerini çekiyorlardı.

– Sevgili dostum, bu durum bizi de en az senin kadar üzüyor. Git, derdini Villegagnon'a anlat. İksir ve kadınları yasaklayan açıklamayı çıkartan biz değiliz, o.

Zevklerine düşkün kimileri de daha fazla ödemeyi teklif ediyorlardı. Oysa cevap, hep aynıydı:

– Eğer asılmak istiyorsan, buyur. Biz, söylediklerini yapabilecek olan o çılgını gıdıklamak niyetinde değiliz. Üstelik, itaat etmeyecekleri darağacına göndereceğini söyledi.

Böylelikle zevkleri için Le Freux'ye müşteri yazılan denizcilerin, zanaatkârların, kanun kaçaklarının ve hatta askerlerin arasından amirale lanetler yağdıran, düşmanca homurtular yükselmeye başladı. Vittorio mütevazı bir tavır takınıyor, hatta şu zavallı Villegagnon'un lehine acıma dolu bir iki söz de ediyordu. Bunun ardından da, eğer tehlikeye düşerse şövalyenin yanında savaşacak fazla kişi bulamayacağını kanıtlayan sözler işitiliyordu.

Sonunda, herkes borcunu ödedi. Göçmenlerin hepsinin, üzerlerinde taşıdıkları ya da deliklerde sakladıkları ufak tefek tasarrufları vardı. Ne var ki, şantiyeler yüzünden durmadan kazılan bu adada, hazinenin uzun zaman gözden uzak tutulamayacağını düşünmek gerekiyordu. Üstelik, kimseye görünmeden kazmak da güçtü. Paraları saklama işi, neredeyse aralıksız bir faaliyet haline gelmişti.

Vittorio ve Egidio alacaklarını bir gözyaşı hokkası gibi üzüntüyle taşıdıkları bir bez torbaya dolduruyordu. Borçlarını nakit olarak ödeyemeyenlere, meslekleriyle ilgili aynî taksitler önerdiler. Zanaatkârlar kendi yetenekleri kapsamında görevler yüklendi. Bir şapkacı, Venediklilerin buldukları kadifeden dört başlık dikmek için sipariş aldı. Buna karşılık, borcunu kapatacaklardı.

Her konuşma, zavallıların ruhlarına daha fazla zehir akıtmak için bir fırsat gibiydi.

– Senin gibi becerikli birinin taş kırmak zorunda bırakıldığını hatırladıkça! diye fısıldıyordu Venedikliler taşa çekiçle girişen bir zanaatkârla karşılaştıklarında. Ne ayıp! Eğer bu ada kötü yönetiliyor olmasaydı, çoktan refaha erişir, kıyıdakilerden zengin olmuş olurdun.

Kadınların, iksirin ve umudun çekildiği kıyı artık herkesin zihnini işgal ediyor, adayı savunma fikri ihmal, hatta isyan konusu oluyordu.

Vittorio'nun alnı terliyordu.

– Yine de, diyordu, bir borçludan diğerine geçerken yoldaşına, işimizi iyi yaptığımızı kabul etmek gerek.

Görevlerini neredeyse tamamlamışlardı. Ellerindeki listede teker teker ilgilenmeleri gereken birkaç kişi kalmıştı.

– Hey! Quintin, diye seslendi Vittorio o birkaç kişiden birini görünce.

– Sizin için ne yapabilirim, İsa'dan olma kardeşlerim? dedi, karşısında sevimsiz birini bulma fikrinden hiç mi hiç hoşlanmayan kararmış suratlı, ufak tefek adam: böylelikle, bütün insanların her şeye rağmen kardeş olduklarına inanarak, kendini de düzene sokmaya çalışıyordu.

Vittorio listeyi gözden geçiriyor, onun okuma bilmediğini hatırlayan Egidio da arkadaşına yardım etmeye çalışıyordu.

– Quintin! diye haykırdı sakallı. İşte! İksir almamış ama, haftada üç kere dört kadın var.

Vittorio dalkavuk bir uşak gibi gülümseyip, duygulanmış gibi tavır takındı.

– Bravo, dedi sadelikle.

Her zamankinden dik ve sıska Quintin gözlerini bile kırpıştırmadı.

– Bütün bunlar altı lira, bir sol ve iki mangır ediyor, dedi hesap konusunda daha yetenekli olan Egidio.

– Neden bahsettiğinizi anlamıyorum, dedi Quintin küçümsemeyle. Ardından, yoluna devam etmeye davrandı.

Oysa iki haydut hızla yolunu kesmiş, şimdi de burnunun dibine sokulmuştu.

– Para, diye emretti Vittorio, elindeki torbayı şıkırdatarak.

– O kadınlar var ya, dedi Quintin ciddiyetle, işte onları Hıristiyanlaştırıyorum.

– İyi ya işte, istiyorsan buna kiliseye yardım dersin, dedi Vitto-

rio, arkadaşının neşeyle ciyaklamasına neden olarak.

– Yoksa kurtuluşun bedava olduğunu hiç duymadınız mı?

– Bizde, bedava olan hiçbir şey yok. Biz sana kadın getiririz, sen de bedelini ödersin. Hepsi bu. Önce can sonra... eğer deyimlere meraklıysan.

– Oh, eminim ki, dedi Quintin gözlerini göğe kaldırmasına neden olan ruhsal bir esinin etkisiyle; eminim ki o zavallılar çok güçlüklerden geçti. Ama şimdi, İncil'le tanıştılar. Bakın burada yerli kadınlara müjdeyi veren tek kişi benim, duyuyor musunuz? O papaz olacak bile ayin dediği maskaralıkları kadınlarda denemeye cesaret edemedi.

Venedikliler sabırsızlanmaya başlamışlardı ama, Quintin'in ceplerini karıştırdığını görünce, para çıkarmasını beklediler.

– Oysa ben, o dört zavallıyı Efendimizin ıstırabıyla ağlattım. İki kelimeyle özetlemek gerekirse, yöntemim şöyle: Tanrı aşktır. Bu gerçek her taraflarına girdi.

– Keh! Keh! diye kıkırdadı Egidio.

– Yeter, diye bağırdı Quintin, ahlaksız ruhlarınız her şeyi böyle kirletemez!

Kararlı bir hareketle, sanki bir trajedinin ardından perdeyi indirmek istermiş gibi, cebinden aradığını çekip çıkardı: kareli, kocaman bir mendil.

Öfkeden köpüren Vittorio Quintin'in üzerine atılıp, bıçağının ucunu boynuna dayadı.

– Para. Hemen, şimdi.

– Gidip yönetime şikâyet edeceğim, diye kızdı Quintin.

– Para! dedim.

– Villegagnon şantaja izin vermeyecektir.

– Villegagnon'u rahat bırak, zaten günleri sayılı, diye sinirlendi Egidio.

Sinirlendiğinde, tiz sesi uzaklara kadar gidiyordu. Güney tabyasına gitmek için biraz ötelerinden geçen bir grup asker, başlarını çevirip baktı. Vittorio hançerini sakladı.

– Sana yarın akşam yemeğine kadar süre tanıyorum, dedi Quintin'e kötü kötü bakarak.

– Altı lira, bir sol, iki mangır, diye hatırlattı Egidio.

– Yoksa...

Vittorio koyun boğazlar gibi bir hareket yaptı. Ardından, uzaklaştılar. Quintin bir an hareketsiz kaldı, sonra peşlerinden koşup, seslendi:

– Eğer o kızları benden önce görürseniz, dördüne de hemen

bana gelmelerini söyleyin... Bir de, onları sevdiğimi...

Venedikliler Quintin'den kurtulmak için adımlarını sıklaştırdı.

* * *

Fırtına körfezin üzerine çökmüş gibi duran tehditleri artırıyor, gölgeleri şekerli ekmeği buzlu ve siyah yapıyordu. Sulardan sırılsıklam orman kırık cam renklerine bürünürken, ametist rengini alan deniz de uzun süremeyecek kadar değerli madenî bir durgunluğun içinde, donuyordu.

Villegagnon yönetim merkezinin içinde dört dönüyor, palmiyelerden yapılmış çatının sızıntı yapan yerlerini gözetliyor, damlaların keyfine göre kitapların yerlerini değiştiriyordu. Tercümanlarla bilek güreşine gireli beri, adayı ürkütücü bir sessizlik kaplamıştı. Gündüz yapılan işler, daha öncekinden de isteksizdi: artık çekiçlerin, kazmaların sesi bile duyulmuyordu. Konuşmalar bile alçak sesliydi. Şalupaların gidiş gelişi de kesilmişti. Geceleri, kamptan tek bir ses bile yankılanmıyordu. Yuvarlak tepelerde yankılanan gök gürültüsü tüm bu sessizliği bölmekten çok, sanki altını çizer gibiydi. Açıktan gelen gümbürtüsüyle, gökten mi düşeceği, yoksa topraktan mı yükseleceği bilinmeyen bir yıldırımın habercisi gibiydi.

Villegagnon, sağanaklar nedeniyle sık sık ara vermek zorunda kaldıkları eskrim derslerini şimdilik ertelemişti. Kitapları için kaygılanıyor, onun için eserlerin kendi denetimindeki salondan çıkarılmalarını istemiyordu. Kısacası, Just ve Colombe kitapları oldukları yerde okuyabiliyorlardı. Onların sessiz ve özenli varlıkları, ufku gözleyerek odayı arşınlayan amirali az da olsa sakinleştiriyordu.

Tercümanlara verilen sürenin dolmasına dört gün kalmışken, ufak tefek ve ilginç bir adam şantiyeyi denetlemek üzere kaleye tırmanan Just'ün yolu kesti. Adam, sabahtan beri kullandığı kuşkulu olan bir küreğe dayanmış, bekliyordu. Çevresinde, sulu çamur, taş yığınları, kısacası, yağmurlar başlayalı beri kalenin gündelik manzarası uzanıyordu.

– Soylu Clamorgan, diye usulca seslendi kürekli, Just tam yanından geçerken.

– Evet.

– Sizden bana bir iyilik yapmanızı isteyebilir miyim?

Adamın sesi ikiyüzlü değil, büyük ticarethanelerin satıcılarınınki gibi, tüccarcaydı.

– Söylemek istediğim şu: mesleğim şapkacılık.

– Onurlu bir iş.

– Teşekkürler, oysa, gördüğünüz gibi...

Kollarını kaldırdı, paçavralarını ve çamurlu çoraplarını gösterdi.

– Boş zamanımda kadifeden dört başlık yaptım. Siparişi verenler, bu başlıkları özellikle size teslim etmemi istediler.

– Nerede onlar?

– Karşıda, karada.

Bulutları sağa sola iten güneşin, tıpkı unuttuğu bir şeyi almak için evine dönen bir yürüyüşçü gibi, körfezi araştırdığı, olağanüstü bir saatti. Çağlayanların oradan, fıçıları suyla doldurdukları yerden ince bir buğu tütüyor, papağan ıslıkları sessizliğe pençe atıyordu.

– Konu nedir? diye sordu Just.

– Bilmiyorum, sadece bir sipariş aldım.

Adamın fazla bir şey bilmediği belliydi. Böylesi bir önerinin ardında nasıl bir tuzak olabilirdi? Kıyıya tek başına gitmek, şiddetle karşılaşmaya hazır olmak demekti. Oysa gitmemek de, belki bir pazarlığı reddetmek olurdu. Villegagnon kabul etmezdi. Oysa Just ona başvurmalarının gerisindeki nedenin, tam da Villegagnon'un kabul etmemesi olduğunu düşünüyordu.

Geçerli neden olmadan ve yanında askerlerden bir koruma grubu bulunmadan bir şalupayla iki kıyı arasında gidip gelmeyi yasaklayan bir güvenlik sistemi kurulmuştu.

– Bu gece, dedi şapkacı, batı tabyasının karşısındaki kayaların dibinden bir yerli kayığı geçecek. Sizi kıyıya o kayık götürecek.

* * *

İçi ateşe tutularak oyulmuş bir ağaçtan yapılan kayık on kişi alıyordu. Just kayaların kenarında dolaşırken, neredeyse üzerine basacağı teknenin, karanlığa rağmen kolayca ortasına oturdu. Kürekleri çeken çırılçıplak kadın ve erkekler gecenin serin rutubetinden hiç etkilenmemiş görünüyorlardı. Batıda, fırtınanın şimşekleri ufkun üzerine yan yana çizgiler çekiyordu.

Just, sadece sahilde dolaşacağını söylediği Villegagnon'u düşündü. Colombe daha fazla itiraz etmiş, olağanüstü bir şeyler sezmişti. Just ne yapmaya gittiğini kardeşine itiraf ettikten sonra, kendisiyle gelmemesini kabul ettirmek için akla karayı çekmişti.

Dumanlı ayın aksi, kürek şıpırtısının bozmaya çalıştığı suyun üzerini cilalamış gibiydi. Just yerli köyünü ziyaret ettikleri gün-

den beri, adadan hiç ayrılmadığını hatırladı. Şantiyeleri tüm ayrıntılarıyla tanıyor, Antarktika Fransası'nın gelecek planlarının hepsini ve hatta şövalyenin kendine sakladığı en cesur kent ve krallık düşlerini biliyordu. İlkçağlardaki gibi çırılçıplak ve sessiz vahşilerin çevrelediği bu körfezin görkemli yalnızlığının ortasında, şu içi boşaltılmış kütükten bakılınca, Just Villegagnon'un iradesini daha iyi değerlendirebiliyordu. Gelecek Fransa düşü amiralin deli ya da hayranlık uyandırıcı biri gibi görünmesine yol açacak ölçüde insanüstüydü. Savaş gereçlerini kuşanmış Villegagnon, bir pietà[1] yontmak için, taşocağından çıkarılmış mermerin karşısına geçen sanatçının heyecanıyla, el değmemiş doğanın yarısaydam blokuna saldırıyordu. İtalya'yı, sanatı, Ortaçağ'ın yanlışlıklarını tümüyle yok eden fikir hareketlerini kapsayan uzun sohbetleri sırasında, Villegagnon Just karşısında bu benzetmeyi sıkça kullanmıştı. Oysa Just, benzetmeyi ilk kez anlıyordu.

Kayık öylesine hızlı ilerliyordu ki, çok kısa bir zaman sonra gecenin sessizliği içinde sahile vuran dalgaların hışırtısını duydular. Just suya atlayıp, kıyıya yürüdü. Ağaçların gölgesinden gelen ıslık sesini duydu. O yöne yürümeye başladıktan sonra, birden elinin üzerinde kocaman bir el hissetti. Just kemerine bir hançer takmıştı. Parmakları hançerin sapında kenetlendi.

– Yavaş! Korkacak bir şey yok.

Just Martin'in genç ve kısık sesini tanıdı. Dar bir açıklığa kadar, peşinden yürüdü. Kamp yağlı bir fitilin girişini sararttığı tek bir kulübeden oluşuyordu. Kütüklerin üzerine oturdular. Martin iksir veya meyve suyu teklif etti. Toprak bir testiden iki çanağa ananas kokan açık renkli bir sıvı doldurdu.

– Öldüğünü sanmıştık, dedi Just. Martin'i yeniden gördüğüne sevinmekle birlikte, karşısında kendini biraz rahatsız hissediyordu.

– Beni hep zamanından önce gömmeye çalışırlar zaten...

– Belki de öte yakada öldürülen askerlerin yüzündendir.

– Evet, haberim var. İyi de, o salak Anabatistlerin peşinden koşmak da ne oluyor? Biz uslu uslu Norman yerleşimlerine yöneldik. Yanımdaki cesur askerler de şimdi orada keyif ediyorlardır.

– Ee, sen neden döndün, öyleyse?

Martin yalanı seçmeye yetecek kadar kısa bir süre tereddüt etti.

– Yoksa dostlarımı terk edeceğimi mi düşünüyordun?

– Hangi dostlarını?

1. Bakire Meryem'i, kucağında çarmıhtan indirilmiş İsa Peygamber'in vücuduyla gösterir yontu ya da tablo (ç. n.)

Martin geniş avuçlarıyla dizlerini dövdü.

– Hangi dostlarım mı? Şuna bakın hele! İşte insanı böyle ödüllendirirler. Ben seni bulmak için şu kahrolası ormanı baştan başa geçeyim, sen bana hâlâ "Hangi dostların?" de.

– Bunun için mi döndün?

Martin'e karşı, Just'ün içinde bir kuşku tortusu vardı. Oysa insanın iyiliğine inanma isteği öylesine güçlüydü ki, bu kuşkuyu doğrulamak için en küçük bir araştırmaya bile niyetli değildi. Olabildiğince kolay gelen zaferleri, özellikle erdemi katledenleri pek önemsemeyen Martin gözlerini yere indirdi.

– Ya kardeşin?

– Adada.

– İşte bu fena. Eğer bir kayık gönderirsek, bu gece sana katılabilir mi, sence?

– Bana katılmak mı? Nereye?

– Yoksa artık Fransa'ya dönmek istemiyor musunuz? Artık ticaret merkezlerinin yerini biliyorum. İkiniz de özgür olabilirsiniz.

Just bir an gözlerinin önünde Clamorgan'ı, Normandiya'yı, ardından Fransa'nın bir bahçe gibi yayılışını, İtalya ovalarını, kıyılarındaki çam ve zeytin ağaçlarını canlandırdı.

– Haydi, bana cevap ver, diye ısrar etti Martin. Bu akşam, en geç yarın yola çıkmamız gerek. On gün sonra hareket edecek bir gemide üçümüze yer bulmayı başardım. Oraya varmak için en az sekiz günlük yolumuz var.

Just berikinin sözlerini duyunca irkildi: birden neden rahatsız olduğunu anlamıştı. Fransa'ya dönmekten vazgeçmemekle birlikte, bu gidişin bir terk edişe benzemesini istemiyordu. Artık Villegagnon'dan Fransa'ya dönecek böylesi bir gemiye binmek için izin isteyecek kadar güveniyordu kendine. Eğer Colombe da aynı şeyi istiyorsa, o zaman bundan sonra demir alacak ilk gemiye binebilirlerdi. Hainlik etmek istemiyordu.

– Burada kalmayı tercih ediyoruz, dedi.

Martin'in yüzü kasıldı. İçinden şu piçi yakalayıp, bir yumrukta havasını söndürmek ve kof düşüncelerini paramparça etmek geçti. Bir de başka seçeneği kalmadığını söylemeyi istedi ve eğer kaçmayı reddederse...

– Yarın akşama kadar düşünecek vaktin var, dedi gergince. Eğer fikrini değiştirirsen, bir fener al batı burnundan ışıkla üç kez işaret ver.

– Villegagnon'un huzuruna çıkmak için adaya gelmeyecek misin?

Sorunun saflığı karşısında söyleyecek bir şey bulamayan Martin omuzlarını silkmekle yetindi; sonra Just'ün elini sıkıp kıyıya kadar götürdü. Kulübeye döndüğünde, karanlıktan çıkan Le Freux'yle karşılaştı.

– Yazık, dedi kupkuru bir sesle beriki.

– Ne de olsa, diye mırıldandı Martin sanki kendi kendine konuşurmuşçasına, kendine etti. Aslına bakarsan, borcumu ödedim: ona özgürlük borçluydum, hayat değil.

Onuncu kısım

İskoçyalı muhafız, gayda çalgıcısı Rupert Melrose sekiz yıldır hayatını Villegagnon'a adamıştı. Bu tutku, gözleri yaşarmadan hatırlamayı bir türlü beceremediği bir rastlantının ürünüydü.

Daha altı yaşında olan Marie Stuart'ın neredeyse iki kez evlendiği dönemlerdi. İngiltere kralı, İskoçya'ya sahip olabilmek için, Marie Stuart'ı zevce olarak istiyordu. Oysa Fransa Kralı II. Henri için Marie Stuart oğluna, veliahta uygun bir eşti; hem böylece İskoçya'daki Katolik topluluğu da korumuş olacaktı. Zavallı kızcağız annesiyle birlikte Dumberton Şatosu'na sığınmış, ayaklanan Protestan kullarının kuşatmasında kalmıştı.

Highlands'li yoksul mızrakçı Rupert ise Clyde Irmağı boyunca uzanan tahkimli rıhtımlarda nöbet tutan sadık askerlerden biriydi. Marie Stuart'ı korumakla görevli tüm Katolik askerler gibi, Rupert da küçük esmer prensese âşıktı. Küçük kızın sabahları, surlar boyunca yaptığı gezintileri duygulu gözlerle izliyordu. Bir kız çocuğunun aynı zamanda hem bunca entrikanın merkezinde bulunması, hem de çevresine bunca masumiyet yayması rahatsız edici bir gizemdi. O mayıs ayının ılıklığında, küçük kız eteğinin altındaki sepeti çıkarmamakla birlikte, açık havaya kolları çıplak çıktığı da oluyordu. Kimsenin böylesi bir hazineyi kirletmemesi için, Rupert bin kere ölmeye hazırdı.

Ne var ki Luthercilerin korkunç baskısı tutsakların çevresindeki tuzağı daraltıyordu. Kış gelince, kalenin düşeceğinden kimsenin kuşkusu yoktu. Felaketin öncesindeki bu son ilkbahar, karanlık İskoçya'nın yaşadığı en çiçekli ve en üzücü bahardı.

Rupert'ın küçük Marie'ye hayran olmak dışında tek bir tutkusu daha vardı: gayda çalmak. Gayda, Rupert'ı şimdiye kadar tatmin etmiş bir müzik aletiydi. Amcasının parmaklarını izleyerek

melodilerini öğrenmiş, toplarla birlikte çalınan bir gaydanın ahengini başka hiçbir ikilide bulamaz olmuştu. Yüzbaşıdan küçük kraliçenin gayda sesinden hiç hoşlanmadığını, hatta meşum bir kehanet gibi gördüğünü öğrenince, çok kırıldı. Rupert pek ender olan boş zamanlarında en azından kayaların üzerinde yürüyüp, şatonun rüzgârından, notalarını açık denizin unutuşuna terk edecek kadar uzaklaşmadan gayda çalmama emri aldı.

Fransa kralının, çocuğu ve annesi Marie de Guise'i kurtarmak için bir armada gönderdiğini askerler bile biliyorlardı. Oysa denizcilik konularında, İngilizlerden korkmak gerekiyordu. Fransız filosuna komuta eden Amiral Strozzi en kısa yoldan İskoçya kıyılarına ulaşmış, ancak kaybedeceğini bildiği bir çarpışmaya atılmadan, İngiliz kuşatmasını yaramayacağının farkına varmıştı.

Küçük kraliçenin çevresindeki Fransız soyluları ellerinde dürbünleriyle, günlerini güneybatıyı gözleyerek geçiriyor, ancak Strozzi bir türlü görünmüyordu.

Sarmaşık dalları cephelerin üzerinden kayıyor, söğütler yeni yapraklarla gümüşleniyor, bodur meşe dallarının ucunda yeşil tomurcuklar beliriyordu. Rupert, gaydasının çifte borusuyla bu sevinçleri pes seslerin trajik perdesi üzerinde çalıyordu. Gayda çalmak için kolay kolay görülmeyeceği bir yer seçmiş, kalenin doğusunda, suların dövdüğü bir granit çıkıntı bulup, ucuna çıkmıştı. İşte mayıs ortasında bir sabah, tüm hayatını etkileyecek şeyle orada karşılaştı.

Üç zarif kadırga suyun üzerinde, küreklerinin bütün gücüyle kayıyordu. Sakin denizin üstünde, hızla yaklaştılar. Rupert kısa süre sonra sancaklarını seçti: Fransız kadırgaları. Güneşin yönünü araştırarak, bir an şaşırdı. Kuşku yok, ne denli imkânsız görünürse görünsün, tekneler kuzeydoğudan geliyorlardı.

Tıpkı insanın bir tavşanı kulaklarından kavraması gibi, gaydasını borularından tutarak, haber vermek üzere şatoya koştu. Çocuklar kalenin burçlarında oynuyorlardı. Marie Stuart ve arkadaşı olan üç Marie: Seton, Fleming ve Livingstone. Hep birlikte bunca zaman boşuna gözledikleri yönün tersine, korkuluklara koştular. Artık davulları duyulmaya başlayan kadırgalar haliçe yaklaşmış, rıhtıma yanaşmak için yavaşlamıştı. Şaşkınlık içindeki Fransızlar ve İskoç muhafızlar oyuna gelmemek korkusuyla aceleyle sarıldıkları arkebüzleri gemilere çevirdiler. Ne var ki tekneler yaklaştıkça, güvertede sevinç işareti olarak miğferlerini ve kılıçlarını sallayan bir asker kalabalığı görüldü. Daha rıhtıma yanaşır yanaşmaz, birinci kadırgadan kalabalık ve gürültücü bir Fransız

grubu döküldü. Başlarında da, kimsenin alıp götürmeyi aklından geçiremeyeceği, yüzü neşeyle kasılmış, burnu ağlamaktan kızarmış, göğsünün üzerinde kocaman bir Malta haçıyla kaleye doğru koşan bir dev. Kale kapısı kapalıydı, dev adam kapının açılmasını beklerken adamlarına döndü, diz çökmelerini emretti ve kıyıda kulak gibi duran kayalardan yansıyan güçlü bir sesle, Latince bir dua okudu. Pembe küçük yengeçler olan biteni anlamak için yuvalarından çıktılar. Sonunda menteşeler gıcırdadı, kapı açıldı ve Nicolas Durand de Villegagnon kapıda görünen ana kraliçenin önünde bir hıçkırıkta adını böğürerek tapar gibi bir beceriksizlikle, kendini yere attı.

Rupert olanları duvarın üstünden izliyordu; bu seferi tek başına yöneten o şeytanı ilk kez oradan gördü. Villegagnon tek başına Strozzi'ye gitmiş, daha önce savaşta kimsenin yapmadığı bir şeyi başarmasına, İngiliz denetimini atlatmak ve adalar arasında yukarıdan bir yol bulmak için İskoçya'yı kuzeyden dolaşmasına izin vermeye ikna etmişti. Bu mucizeyi İngiltere'den casusluk sonucu yürütülmüş kötü bir Nicolas de Nicolay haritasına güvenerek gerçekleştirmişti.

İskoçya sarayı aynı akşam gemilere bindi; Villegagnon da küçük kraliçenin güçlük çekmeden *Réale*'e geçmesi için iki kocaman parmağını uzatmak gibi inanılmaz bir onura ulaştı. Marie Stuart birkaç gün sonra Morlaix'de, güvenlikteydi.

Bütün bunlar 1548'de olmuştu. Şimdiyse, 1556 yılıydı: o günden beri, Rupert Villegagnon'dan bir kez bile ayrılmadı. Amiralin özel İskoç muhafızlarından biriydi ve hatta onun kapısının önünde sırayla nöbet tutan bir avuç askerin arasındaydı. Rupert hayatını tehlikeye atmadan, amirale dokunmak imkânsızdı.

Sadakat, kolaylıkla tatmin edilebilir bir duygudur. Sadakati hoşgörüyle karşılamak yeterli olur. Rupert Brezilya'da olsun, dünyanın herhangi bir başka köşesinde olsun, efendisini izleyebildiği sürece, mutluydu. Çok ağır olmamakla birlikte tek üzüntüsü, Marie Stuart gibi amiralin de gaydadan hoşlanmamasıydı. Onun için, gayda çalmak istediği zaman, uzaklaşıyordu.

O gün fıçıları dolduracak şalupaya refakat etmekle görevlendirildiği için, gaydasını da yanına almıştı. Amiralin Le Freux'ye verdiği ültimatomun sona ermesine sadece iki gün vardı. Her şey, her zamankinden de sessiz ve sakin görünüyor, kıyıda kimse bulunmuyordu.

Rupert düşler kuracak birisi değildi. Onun gözünde, sessizlik sessizlikti ve derinine inmenin bir gereği yoktu.

Tayfalar şalupayı çağlayanların karşısındaki iskeleye bağlayıp, büyük fıçıları indirmeye başladılar. Rupert bir süre hindistancevizi ağaçlarını izleyerek, batıya doğru uzaklaştı. Gözlerini tekneden ayırmıyor, böylelikle görevini ihmal etmemiş oluyordu. Yine de kıyıda, bir balinanın karaya vurduğu noktaya gitme arzusunu gemleyemedi. Koca hayvan uzunca bir süreden beri oradaydı. Derisi güneşte kurumuş, yarılmaya başlamıştı. Dişlerine tutunarak, kafasına tırmanmak kolay olacaktı. Rupert orada, şu siyah kaya benzeri kütlenin üzerinde gayda çalmaya bayılıyor, çok bilindik şekerli ekmek olmasa, neredeyse İskoçya'ya benzeteceği körfeze bakıyordu. Bu mevsimde, koyu sisler memleketinin yazlarından pek farklı değildi. Gaydasıyla, çocukluğuna ait bir şarkı olan Aberdeen türküsüne başladı.

Bütün o fıçıları şalupaya taşımak, epey zaman gerektiriyordu. Tercümanlarla yaşanan krizden sonra, kıyıda bu işlere yardım edecek kimse kalmamıştı. Tayfalar son fıçıyı da doldurduklarında, akşam oluyordu.

Rupert keyfince gayda çalabilmekten mutluydu. Gaydanın borusunu bırakmış, balinanın üzerinden inmeye hazırlanırken, iki güçlü el ayak bileklerine yapışıp, dev İskoçyalıyı sırtüstü devirdi. Rupert'in gökyüzünde son gördüğü şey, hiçbir zaman yiyemeyeceği kocaman ve beyaz bir karnabahardı. Aynı anda, ustaca kullanılan bir bıçak boğazını kesti.

Şalupadan yükselen ıslıklar İskoçyalıyı tekneye davet ettiğinde, karanlık iyice çökmüştü. Beriki son anda, başı İskoç kumaşından şalına sarılmış olarak gözüktü. Ay henüz yükselmediğinden, dümendeki denizcinin elinde solgun bir fener bulunuyordu. İskoçyalı teknenin baş tarafında, gölgeye oturdu. Dönüş yolunda kimse ağzını açmadı: yorgunluk, endişe ve iksir ile yerli kadınların yatıştırıcı arkadaşlığına bir daha asla kavuşulamayacağının umut kırıcı kesinliği, herkesin yüzünü asmasına neden olmuştu.

Ada karanlıktı; ilk aylar boyunca mumlar düşüncesizce harcandığından, artık tüm hayat sadece göğün gönlünden ışık olarak kopan aydınlığın çevresinde düzenleniyordu. Şimdilik ayı ve yıldızı görünmeyen yağmurlu göğün altında, herkes kendi gölgesiyle yetiniyor ve güneş batar batmaz da yatıyordu. Angarya tayfaları doğruca hamaklarına doğru giderken, iyi bilgi aldığı belli olan sahte Rupert de muhafız birliğine doğru yürüdü. Bir direğin üzerine yerleştirilmiş su saati, amiralin kapısını koruyan ve elinde küçük bir fener tutan muhafızın nöbetinin sonuna ne kaldığını görmesini sağlıyordu. Saat iki kez çevrildiğinde, nöbetçi esnedi,

ayaklanıp muhafız birliğine doğru "Rupert!" diye seslendi. Nöbet değişikliği, uykulu ve endişe edecek hiçbir şeyleri olmayan insanlara uygun olarak, sessizlik içinde gerçekleşti.

İşte İskoç *piper*[1] kılığındaki Martin'in planlandığı gibi sabahın birinde, Villegagnon'un oda kapısının önüne dikilmesi böyle oldu. Çitlerin içinde, kıyıya açılan çerçeveden bakarak, ayın aydınlığının yeterli olmasını bekledi, eksiksiz bir inançla bağlandığı hırsızlar tanrısına yönelik sessiz bir duanın ardından, odanın kapısını usulca açtı.

Adamların planı basitti: Villegagnon'u tecrit ettikten sonra öldürmek. Planın birinci bölümü yerine getirilmişti. Göçmenlerin ezici bir çoğunluğu yapmaya zorlandıkları ağır işlerden umutsuzluğa kapılmış, isyan eder olmuştu. Bütün kusurları Malta şövalyesinde buluyor, hele bahtsızlıkları içinde bulabildikleri tek eğlencelerini ellerinden almasını hiç bağışlamıyorlardı. Amirali tercümanlarla karşı karşıya getiren bilek güreşinde, göçmenlerin berikileri tutacakları açıktı. Tercümanların özgürlüğüne, sefahatine hayranlık duyuyor, tropiklerin bu bilinmedik ikliminde, sadece böyle bir hayat yaşanacağına inanıyorlardı. Kısacası, saldırı halinde, en azından tarafsızlıklarına, hatta desteklerine bile güvenilebilirdi.

Geriye askerler kalıyordu. Hiçbir şey karşısında umutsuzluğa kapılmayan İskoç muhafızların dışında, askerlerin büyük bir kısmı da öldürme yanlılarına katılmış gibiydi. Ne var ki en cesurlarından en yüreksizlerine kadar hepsi aynı askerî kalıptan çıkmış olduklarından, harekete geçmeleri için emir almaya ihtiyaçları vardı. Anlaşılan, saldırganların askerlere emir verilmesini engellemeleri gerekecekti.

Dramın ilk sahnesinde, Martin en üst komutanı ortadan kaldırmakla görevlendirilmişti; geriye kalan her şey, bu yok edişe bağlı olacaktı. Şimdi elinde feneriyle yatağın iki adım ötesindeydi. Perdeler çekiliydi. Yatağın direklerinden birinin çevresinde, Villegagnon'un çapraz astığı hamağın ipi görülüyordu. Hançeri perdenin gerisinden sallamak ya da perdeyi açmak, katillerin öteden beri karşılaştığı, Martin'in ise henüz düşünmediği eski bir ikilemdir. Limandaki kızların birçoğu ona erkeklerin iki çeşidinden söz etmişti: sevişirken feneri söndürenler ve yanık bırakanlar. Oysa o, bütün bunların hiçbirine aldırmıyor, ne verirlerse onu alıyordu. Bu düşünceyle karanlıkta gülümsedi ve kışkırtmaktan hoşlandığı için de, bir kez de olsa, seçmeye karar verdi: güçlü bir hareketle, perdeyi çekti.

1. İskoç gaydacısı (ç. n.).

Hamak boştu.

Heyecanla yatağa, yatağın altına baktı ve her şey bittiğinde onu almaktan başka yapacak bir şeyin kalmadığı, amiralin savaş ganimetinin bulunduğu çekmeceye. Çekmece de yoktu. Soluğunu kesen şalı yırtar gibi söken Martin, tuzağın en zorlu anındaymış gibi tümüyle uyanık, feneri kaldırarak karanlıkları araştırdı. Odada kimseyi görmeyince, kendini kapana kısılmış hissetti. Cesaretini toparlama ve tehlikede olduğu her durumda başvurduğu içgüdülerini çağırma anıydı. İçindeki hırsız, komplocunun imdadına yetişti. Martin sanki bu değişikliği tek bir hareketle kanıtlamak istiyormuş gibi, masanın üzerinde parlayan bir minyatürün yaldızlı çerçevesine uzandı. Cebine tıkıştırdı ve öteki hazineyi bulmaktan umut keserek, odadan çıktı. Ne var ki, kapının önünde fenerini havaya kaldırdığını gören, karanlıklara sığınmış, gecenin tehlikelerine alışık suç ortakları, kararlaştırılan işaretin verildiğini sanıp, saldırıya geçtiler. Malta şövalyelerinin kulübesine fırlatılan bir meşale, palmiye yapraklarını tutuşturdu. Saldırgan grubunun başındaki Le Freux, adamlarına alevli bölmelerin arasından ateş ettirdi. Firarî askerlerin Martin'e bıraktıkları iki arkebüzle Egidio'nun bulup buluşturduğu bir üçüncüsü, tercümanların tüm silah gücünü oluşturuyordu. Yine de şaşkın yakalanmış bir düşman karşısında, böylesi silahların korkulacak bir ateş gücü yaratacağına güvenleri tamdı. Gerçekten de muhafız birliğinden şaşkın ve yarı çıplak fırlayan İskoçları devirmek çocuk oyuncağı oldu.

Saldırganlar eksiksiz bir zafere koştuklarını sandılar. Oysa Martin zaferin çok hızlı kazanıldığına, hatta biraz tuhaf olduğuna inanıyordu. Şövalyelerin alevler içindeki kulübelerinden tek bir çığlık bile duyulmuyordu. Bir avuç İskoç muhafız dışında, kulübelerden kimse çıkmamıştı.

Alevlerin çıtırtısı dışında, her şey sessizdi. Fırtınanın uzakta, doğudaki aydınlığı arada sırada şekerli ekmeğin tehdit dolu gölgesini ışıtıyordu. Martin'in burnu tuzak kokusu aldı. Bir av köpeği gibi havayı koklarken birden, içgüdüsüyle, elindeki feneri kırdı. Kaleden gelen arkebüzün sesi hemen aynı anda duyuldu. Işık olmadığından, atıcı Martin'i ıskalamıştı.

Yeni ateş sesleri yankılanınca, karanlık saldırgan kitlesinden acılı çığlıklar duyuldu.

Martin o anda planlarından haberdar olduklarını, amiralin de kendilerine bir tuzak kurduğunu anladı. Şövalyeleriyle birlikte kaleye sığınmış, saldırganların üzerine yoğun bir ateş açıyordu. Berikiler paniğe kapılmaya başladı. Koşuşturma, düşen insan gü-

rültüleri duyuldu. İskoçyalılar bu süreden yararlanarak bellerine kendi geleneklerine uygun birer bez dolamış, ardından kavganın ortasına atılmaktan çekinmemişti. Villegagnon'un emrindeki birlik kale şantiyesinden sahile doğru koşuyor, tercümanların geri çekilme yolunu kesmeye çalışıyordu. Dövüşün ortasında duyulan, amiralin gür sesiydi.

Saldırı planının gerçekle ilgili tek yanı, zanaatkârların tarafsızlığıydı. Kamplarında pusmuş, kıpırdamadan olacakları bekliyorlardı.

Le Freux ve adamlarını getiren kayıklar, iki noktaya yanaşmıştı: sahilin güney ucuna ve diğer yönde, kayaların arasından geçerek, körfez tarafına. Çekilenler bütün ağırlıklarıyla kayıklara atlayarak tekneleri deviriyor, kürekçilerin bağırtısı savaşçılarla yaralıların çığlıklarına karışıyordu.

Martin başka bir kaçış yolu aradı. Vuruşmayı kaybettiklerini görünce, şimdiye kadar hiç boşa çıkarmadığı bilindik arzusuna, ötekileri kaderleriyle baş başa bırakıp, postu kurtarma isteğine döndü.

Şalupalara doğru yürüdü; oysa İskoçlar ondan önce davranmış, onları emniyete almıştı. Önce adadan yüzerek ayrılmayı düşündü; düşlediği sayısız firarı hazırlarken, çok yüzmüştü. Ne var ki karşı kıyı çok uzaktı.

Geriye tek bir çözüm kalıyordu. Yönetim binasına tırmandı, kaleyle kuzey tabyasının arasından geçmek için, binanın çevresinden dolanmayı denedi. Köşeden dönerken, elde kılıç, yanına bir gölgenin yaklaştığını gördü. Yakındaki yangının ışığında, Just'ü tanıdı.

– Kıpırdama, diye sakince emretti beriki.

– Şuna bakın! dedi Martin. Clamorgan. Üstelik kendimi savunmamı söylüyor. Haydi, bırak da gideyim. Seni kurtarmak istedim, sakın unutma.

– Beni uzaklaştırmak istedin.

– Çok da haklıydım, dedi Martin, çünkü yeni efendin için aslanlar gibi dövüşüyor görünüyorsun.

Just kılıcını hâlâ indirmemişti.

– Eskiden eşit bir dövüş istiyordun, dedi Martin gözlerini karşısındakinden ayırmadan. Şimdiki durum pek eşit değil.

Her zamanki gibi, parmağını Just'ü rahatsız eden noktaya basmıştı. Martin rakibinin hızla çevresine baktığını gördü.

– Benim için silah mı arıyorsun? diye sordu, alayla gülerek.

Berikinin rahatsızlığını hissederek, kenara sıçradı. Just kılıcını uzattı, ıskaladı, arkasına döndü. Martin'in sırtının artık palmiyelere değil, her yana açık karanlığa dayanmasının dışında, durum aynıydı.

– Sabahları Villegagnon'la kılıç çalıştığını söylediler. Anlaşılan, elimde kılıç bulunsa da, eşit durumda olmayacaktık...soylu efendim.

Martin çok aşağıdan bir temenna yapacakmış gibi eğilerek yerden bir avuç kum alıp, Just'ün yüzüne fırlattı. Beriki kum dolan gözlerini ovuşturmak için kılıcını indirdi, boş elini yüzüne götürdü. Hemen aynı anda da Martin'in kocaman yumruğunu midesinde hissedip, yığıldı.

Amiralin bağıra bağıra yaklaştığını duyarken, bilincini yarı yarıya yitirmişti. Sonra vücudunu kavrayan elleri hissetti, Colombe'u gördüğünü sandı. Bir de, bu düş taklidinin içinde, Martin'in kaçtığından yakınan birisi vardı.

* * *

Şafak sökünce, titreşerek tutsakları, yaralıları ve ölüleri saydılar. Ölüleri saymak kolay oldu: eksik Rupert'ın dışında, üç asker yitirmişlerdi. Saldırganların tarafındaysa bir arkebüz kurbanıyla, teknelere binemeyerek boğulan iki kişi vardı. İki asker de yaralanmıştı ama, hafif. Bir de, yönetim binasının karşısındaki alanda, gemilerden getirilen zincirlere vurulmuş dört tutsak duruyordu. Le Freux'nün, Vittorio ve Egidio'nun yanı sıra bir dördüncüsü, yüzü dikiş içinde, efendisi gibi tüylere bulanmış, akbabaya benzeyen, dişsiz birisi.

Just amiralin tahtırevanında götürülmüş, Colombe da başında, kendine gelmesini beklemeye koyulmuştu.

Sabah duasının zamanıydı. Villegagnon Thevet'yi buldurdu. Din adamını uzun aramaların sonunda, güney tabyasının duvarının dibinde, bir samıcın köşesinde buldular. Tüm vücudu titriyor, hayatı boyunca hiç bu kadar korkmadığını söylüyordu. Sakinleşmek bahanesiyle, büyük kutlamalar için sakladığını ileri sürdüğü dev bir tütün çubuğundan, küçük nefesler çekti.

– Bu sabahki duayı yönetecek misiniz, yönetmeyecek misiniz? diye ciddiyetle sordu Villegagnon.

– Kararımı verdim, dedi Thevet gözlerinde tuzağa düşürülmüş tarla faresinin kızıl bakışıyla. Fransa'ya dönüyorum.

Villegagnon başından beri bilim adamının yardımcıdan çok, köstek olduğu düşüncesindeydi. Ada toplumunun bir papazdan yoksun kalmasına üzülüyordu kuşkusuz; ama zavallı kozmograf bilim adamından başka bir şey olabilmiş miydi?

– Beni duydunuz, diye haykırdı, birden karşısındakinin zaafın-

dan cesaretlenen Thevet. *Grande-Roberge* seferiyle birlikte dönmekte ısrar ediyorum.

Amiral güçsüzce gülümseyip, tatlı bir sesle cevap verdi.

– Bugünden tezi yok, gemiye binin, Aziz Peder. Siz olmadan da idare edebiliriz.

Ardından, Just'e döndü. Delikanlı ayaklanmış, fasulye çorbası içiyordu.

– Kendini daha iyi hissediyor musun? diye sordu amiral.

Just başını salladı.

– Harika! Sana çok güzel dövüştüğünü söylemek istiyorum.

Colombe ağabeyini öptü. Hindistancevizi dolu sahillerin onların kendi Haçlı Seferi'ne sahne olacağını kim düşünebilirdi? Just uykusuz geçen uzun gecenin halkalarıyla, güneşsiz mevsimin verdiği soluklukla ve artık onu gerçek bir erkek gibi gösteren gösterişsiz ve soylu tavrıyla her zamankinden daha güzeldi.

Villegagnon perdeyi indirip istirahata çekilmeden önce, binanın önündeki alana çıktı ve tutukluların karşısına dikildi. Le Freux'nün önünde durdu:

– Planın neredeyse başarılı oluyordu, dedi amiral. Oysa en iyi tasarıların bile tahmin edilemeyenleri vardır. Ona sattığını iddia ettiğin dört kadınla evlenmek için iznimi isteyen o kaçık gelmese, hiçbir şeyden haberimiz olmayacaktı. Aklıma geldi, dedi Villegagnon Dom Gonzagues'e dönerek, o zavallıyı saklandığı yerden çıkarabilirsiniz. Bu beyler onu artık rahat bırakacaklar.

Dom Gonzagues Quintin'in saklandığı, kalenin içinde kazılan deliğe seğirtti.

– Asılacaksın, dedi amiral Le Freux'ye bakarak. Sana gelince, dedi, tüylere bulanmış öteki tercümana dönerek, seni bir askere hançer saplarken görmüşler. Sen de ipe!

Herkes mahkûmlara bakıyor, nasıl tepki vereceklerini merak ediyordu: haykırıp bağıracaklar, aman mı dileyeceklerdi, yoksa pek alışkın oldukları katıksız nefreti mi kusacaklardı? Oysa tercümanlar yüzlerine başka koşullarda oldukça gülünç görünecek bir biçimde ve sırayla, dehşet, küçümseme, yıkılma ve meydan okuma ifadeleri takındılar. Sonra, kuşkusuz hiçbir şeyin Villegagnon'un yüreğini yumuşatamayacağını anlayınca, Le Freux amirale doğru kısa düşen ve kumların içine gömülen bir balgam fırlattı. Ve herkes, en azından bu ikisinin işinin bitik olduğunu anladı.

Amiral ardından öteki ikisine, aynı iple Le Freux'nün sırtına bağlanmış olanlara döndü.

– Ya bu ikisi, diye sordu Villegagnon, bunlar kim?

– İki masum, Soylu Efendim, diye yalvardı Vittorio.

Suç ortağı da kendisi gibi gözyaşına boğulmuştu.

Amiralin yanında dikilen Le Thoret Venedikliyi işaret etti:

– Bu, cezası ertelenen bir mahkûmdu.

– Demek senin kaderinde zincirlere bağlı olmak var.

Vittorio bu konuşmada bir bağışlanma ihtimali duyduğunu sandı. Ne de olsa, adayı işgale gittiklerinde, en son ana kadar dikkatle dinlemiş, oysa kimse "Ribère" sözcüğünü telaffuz etmemişti. Birtakım sahtekârlarla işbirliği yapmış olduğu için, onlarla aynı sonu paylaşmak için bir neden göremiyordu.

– Ah! Soylu Efendim, diye inledi. Benim zaafım hep beni kötülük yapmaya zorlayan kötü insanların eline düşmem. Bunlar da onlara bağlanmamı sağlamak için beni tehdit ettiler.

Bunu derken, arkasında duran Le Freux'yü çenesiyle gösteriyordu.

– Kendi başına iyi bağlandın, diye güldü beriki, en azından bu sabaha kadar.

– Kes sesini, iplere gelesice! diye haykırdı Vittorio, ben buraya eski günahlarımdan arınmaya gelmişken, beni pisliğe buladın.

Açılan yarığı gören Egidio, aralıktan dalıp, Le Freux'yu suçlamaktan geri kalmadı. Villegagnon gergin bir el hareketiyle bu hakaret konserine bir son verdi.

– Bunları birini öldürürken gören oldu mu? diye sordu çevresindekilere.

Kimse öne çıkmadı.

– Öyleyse, bunlara bir fırsat daha verelim. Ben yeni bir karar verene kadar, zincire vurulup, çalıştırılsınlar.

Güneş o gün akşama kadar parıldayarak, yağmurlu mevsimin sonunun geldiğini belirtti. Amiralin ilan ettiği cömert öğleden sonra uykusu, herkese bir gece öncesinin korkularını unutma imkânı verdi. Nöbetçiler bile uyukladı. Böylelikle, yüzerek *Grande-Roberge*'e varmayı başarmış Martin, çocukluğunda öğrendiği gibi bir halattan kayarak indiğinde, suya girerken çıkardığı hafif şıpırtıyı kimse duymadı. Berrak sularda sessizce şalupalara kadar yüzdü, içlerinden birinin palamarını çözdü, kıyıdan bir zincir boyu uzaklaşana kadar yüzerek çekti, teknenin küpeştesine asılarak içine düştü, küreklere yapışıp, olanca gücüyle asıldı.

Uyku mahmuru bir İskoçyalı onu gördüğünde, öteki kıyıya varmak üzereydi. Adam bir arkebüz bulup doldurana kadar da, Martin karaya çıkmış, gözden kaybolmuştu bile.

On birinci kısım

Umutsuzluğa düşüren zaferler vardır. Villegagnon'un kazandığı zafer de bunlardan biriydi. Bozgununu düşünmek için, odasına kapandı. İki gün boyunca, genellikle çalışmak, yemek yemek ve uyumak için kullandığı kafesli odadan çıktığını gören olmadı. Üstelik öyle ki, o iki gün boyunca ne çalıştı, ne yemek yedi, ne de uyudu, sadece sızlanarak odayı arşınlayıp durdu. Zaman zaman duruyor, yemek masasının meşeden yapılmış tablasının üzerine inleyerek bir yumruk indiriyordu.

Eser iyiydi, Tanrı aşkına! Bu yamyam yörelerine çağdaşlığın yardımını taşımak haklı, ulu ve gerekli bir girişimdi. İyi de, böylesi büyük bir düşünceyi sonuçlandırmak için, kime güvenecekti? Alçaklara ve hırsızlara, kanun kaçaklarına ve beceriksiz işçilere. Tercümanların bozguna uğratıldığı o gece bile, o sefillerden otuz kadarı dört şalupaya doluşarak, karşı kıyıya kaçmışlardı. Yerlilerin arasında yaşanacak bir sefahati, onlara önerdiği onurlu geleceğe tercih ediyorlardı.

Villegagnon, sivillerin kaldığı kamplarda da bundan böyle gece gündüz nöbet tutulmasını emretmişti. Şalupa limanının yakınında bir nöbetçi uyuyordu. Dış düşman (henüz) gelmemişti: öldürücü çürüme içeride oluşmuş ve tüm eseri tehdit etmişti. Bunun için vazgeçmek mi gerekecekti? Düşüncesi bir tarafa, sadece bu kelime bile onu dehşete düşürüyordu. Daha 1540 yılında, Malta şövalyeleri tarikatının isteğiyle emrine girdiği Şarlken, Cezayir surları önünde, yağmur altında çekilme emri verdiğinde, dört yüzü şövalye yirmi iki bin kişinin içinde sadece kendisi, Villegagnon orada kalmış, kılıcını kentin kapısına saplamak için geri dönmüştü. Bu hareketi ona bir arkebüz yarasına, sol kolunda kötü kaynamış bir kırığa ve alaycı sözlere mal oldu. Ne gam. Surların te-

pesinden korkuyla bakan Mağriplilere "Geri döneceğiz!" diye bağırmıştı ya! Onun için, Le Freux...

Villegagnon düşündükçe, bütün yanlışın ahlaksız sürüyü denetleme işini Thevet'ye bırakmaktan kaynaklandığını anlıyordu. Rahibin çoban olarak değeri sıfırdı, elbisesi dışında ilahî hiçbir yanı yoktu, düğmelerini iliklediği zaman bile. Dinî aldırmazlığından dolayı onu suçlamak da doğru olamazdı. O, tümüyle laik meraklara yönelmiş şu Fransız kilisesini temsil ediyordu: hiç olmazsa Thevet'nin merakları kadınlar ve kazanç değil, sadece bilimdi. Bu yüzden günahlarından arındırılabilirdi.

Oysa sorun bütünüyle devam ediyordu. Amiral krala ve Coligny'ye mektup yazmış, askerî takviye, yeni yerleşimci ve para istemişti. Mektuplar iki gün sonra, *Grande-Roberge* ve Bois-le-Compte'la birlikte gideceklerdi. Ne var ki, bütün istediklerini gönderseler bile –bu konuda fazla hayale kapılmıyordu– temel sorun hâlâ çözümlenemeyecekti: o temel sorun da bu baldırı çıplakların ruhlarının düzenlenmesi, Antarktika Fransası'nın ahlakî belkemiği, Genèbre'in ruhuydu.

Yeni sömürgesi için kendi bulduğu en hoş addı bu. Genèbre biraz Geneviève'i çağrıştırıyordu ve Geneviève de yirmisine geldiğinde onu istemeyen, on beş yaşında bir kızdı. Genèbre, Geneviève, Cenevre.

Calvin!

Villegagnon'un yumruğu meşenin üzerine inince, kalaylı testiyi hoplattı.

Calvin! Cenevre! Cenevreli reformcu Calvin, imanın reformu çağrısını yapan büyük Hıristiyan düşünürü Calvin. Calvin, Almanların içine kargaşa ile sefahati sokan ve Tanrı'ya şükür on yıl önce ölen –ruhuna lanet!– o kaba Luther'den ne kadar da farklıydı. Calvin, dostu!

Sonradan yolları birbirinden ne denli uzaklaşmış olsa da, Calvin ve Villegagnon Orléans Fakültesi'nde okul arkadaşıydı. Öyle ya, amiral başlangıçta hiç de askerliğe yönelmemişti. Provins'deki cüppeli küçük ailesinde herkes doğal olarak hukuka yöneliyordu. Hukukla ilgili olmasına rağmen, dürüst bir eğitimden sonra, Villegagnon Paris parlamentosuna avukat olarak yazılmıştı. Gerçek yolunu belirlediğinde, yirmi bir yaşındaydı. Belki armasının üzerinde, toprağa saplı görünen üç kılıcın, belki çocukken okuduğu kitapların, belki avukatlar bölmesine fazla büyük gelen vücudunun onu savunmadan çok infaza uygun göstermesinden, belki de Geneviève'in yüzünden, sonsuza dek beyaz Malta haçlı

kırmızı gömleği giymeye karar verdi.

Yine de geçmişine dönüp, hayatın karşısına çıkardığı herkesi düşündüğünde, Villegagnon'un asıl gürültülü hayranlığını yönelttiği bilim adamları, sanatçılar ve filozoflardı. Cicero, Plutarhos, İustinianos, Alciati onun için tanrı gibiydi. Calvin de, yirmi yıl önce *Christianae religionis institutio*'yu yayımlayarak, o tanrılar arasındaki yerini almıştı.

Bir daha hiç görüşmemelerine rağmen, Calvin'e duyduğu hayranlıkta azalma yoktu. Villegagnon Calvin'i her düşündüğünde, gözlerinin önüne yazdıklarının üzerine eğilmiş soluk renkli bir öğrenci, ailesinin karşılaştığı ve gizli tuttuğu bir hakaret yüzünden aklın oburca bir hınca yönlendirdiği zayıf ve ateşli bir genç geliyordu.

İnstitutio'nun o bulunmaz Latince cümlelerinin onun kaleminden çıktığını düşünmek de bir o kadar doğaüstüydü. Eserin tartışmalara ve büyük saldırılara neden olması onu hiç ilgilendirmiyordu. Yeni düşünceler ve cüret çağında yaşıyorlardı. Villegagnon Kilise'nin ilk dönemlerindeki sadeliğe dönüşün çağrısını yapan Calvin'in buradaki sürüyü, kaçıp tabiata karışmaktan alıkoyacak kişi olduğundan kuşku duymuyordu.

Akşamın o saatinde artık pek iyi göremediği için bir mum yakıp, Calvin'e hitaben güzel bir mektup yazdı. Önce, eski arkadaşlık günlerini hatırlattı, ardından da buradaki yerleşimi, evet biraz güzel tarafından, ama zerre kadar yalana sapmadan anlattı. Antarktika Fransası'ndan gelecek ululuklar üzerinde uzun ayrıntılara girmekle birlikte, yolunu şaşırmış sürüsünü yeniden doğru yola sokmak için yardımına ihtiyaç duyduğunu Calvin'den saklamadı. Calvin'den kaç din adamı istemek gerekirdi? İyice düşündükten ve başlangıçta sayının yerini boş bıraktıktan sonra, adada özenli bir inanç yaratmak için beş papazın gerekeceğine karar verip, istediği miktarı elde edebilmek için iki katını yazmaya karar verdi: on diye yazdı. Düşünmek için bir süre durakladı, sonra aceleyle yazı takımının başına çöktü. Cüretini sonuna kadar sürdürmeyi yeğleyerek, evlilik çağında genç kız gönderilmesinin de sömürgeye büyük yarar sağlayacağını kararlılıkla ekledi. Zayıf cinsin bu mabede girmesiyle bazı güçlükler yaşanacağını bilmiyor değildi ama gerçeklerin karşısında eğilmek gerekiyordu. Bu kaba herifler, yasak edileni bulmayı hep başaracaklardı. En iyisi, bu sağlam ahlaklı mütevazı kızların doğru geleneklerin yerleşmesini sağlamalarına izin vermekti. Demek ki kutlanacak ilk evlilikler, Cenevre'den gönderilen kızlarınki olacaktı. Böylesi bir kız

bulmak ayrıcalığına kavuşamayacak olanlar da bu örneklere bakarak en azından yerli kadınlarla birlikte davranışlarını düzeltmek fırsatını bulurlardı. Bir de üstelik, Calvin Cenevrelilerin içinde, becerilerini Brezilya'daki büyük girişimin emrine vermeye hazır yetenekli zanaatkârlar, erdemli işçiler, her çeşitten cesaret ve iman sahibi insan bulursa, onları hiç tereddüt etmeden din adamları ve bakirelerin yanına katmalıydı.

Villegagnon mektubuna mührünü basmak üzereyken, birden son bir kuşkuya kapıldı. Calvin'in böylesi bir isteğe olumlu cevap verme ihtimali çok düşüktü tabiî. Çok başka görevleri, amaçları olmalıydı. Öte yandan, olumlu cevap verdi diyelim, Paris'tekiler ne diyecekti? Malta şövalyesi ve Bretagne tümamirali De Guise'in dostluğunu kazanmış olan Villegagnon, Kilise'nin kuşkulandığı insanlardan yardım istediği için ihanetle suçlanmayacak mıydı? Kim ne derse desin, öğretisi ne denli ölçülü olursa olsun, Calvin de Huguenot olarak görülüyor, karşıtları tarafından Luther'ci vebayla aynı kefeye konuyordu.

Villegagnon odayı biraz daha arşınladı. Sonra, tıpkı nemli havanın fenerinin çevresine topladığı pervanelere yaptığı gibi, elini sallayarak kuşkularını defetti. Bir zamanlar kaldığı Ferrare Sarayı'nı hatırladı. XII. Louis'nin kızı ve Ferrare Dükü'nün karısı Renée de France çevresinde tüm yeni düşüncelerin tartışılabildiği yüksek kültürlü ve hoşgörülü bir ortam oluşturmuştu. O çevrede piskoposlar da bulunmasına rağmen, en çok saygıyı gören, Calvin'di. Hatta düşesin günahlarını çıkardığı bile söyleniyordu.

Villegagnon fenerinden olmak istemediği için, masaya yumruk vurmaktan kaçındı. Ama işte! Genèbre'e vermek istediği biçim, şöyleydi: herkesin bir yeri olacağı, cesaret sahibi düşüncelerin gerçek bir imanı besleyecekleri, bizzat sömürgenin koşullarının da yardımıyla, başlangıçtaki sadeliğe uygun bir barış mekânı.

Mektubu *Grande-Roberge*'e verileceklerin yanına, abanoz çekmecenin içine yerleştirdi. Ardından rutubetin ve kurtların kemirdiği zıvana deliklerini ve dillerini gıcırdatarak, yatağın direklerine çapraz asılmış hamağına atladı ve o anda horlamaya başladı.

* * *

Zaferi izleyen günlerde, kötü haberler de sürülerle geldi. Her şeyden önce, kaçakların listesi çıkarılınca doğramacılar, demirciler ve bir eczacı gibi, temel meslek sahiplerinin de firar ettiği anlaşıldı. Ardından, nevale peşine giden denizciler saldırıya uğradı,

içlerinden dördü öldü. Cesetleri adaya getirildiğinde, yerlilerin kullandığı, kamıştan yapılmış, kimi kez zehirli, kedibalığı kuyruğu gibi bir kuyrukla sonlanan kemik uçlu uzun okları tanımak güç olmadı. Tupilerden, en azından bozguna uğramış tercümanların etkisi altındakilerden iyilik beklenemeyeceği açıktı. Bu, karadan taze yiyecek gelmeyecek demekti. Villegagnon'un akıllılık ederek biriktirdiği un, manyoka ve tuzlanmış yiyeceklerle idare edilecekti. Gemilerin ambarlarında, daha hâlâ karaya çıkarılmamış, tohum dolu birçok fıçı bulundu: çavdar, buğday, arpa, bayır turpu, lahana, pırasa. Her şeyi ekecek durumdaydılar. Oysa amiral, adayı korunaklı hale getirmek kaygısıyla, kalenin ve barınakların dışında, ekilecek alan bırakmamıştı. Durumu düzeltmek için artık çok geçti ve zaten, açılıp bakıldığında, bütün tohumların nemden bozulduğu ve böceklendiği görüldü. Kısacası, tüm umutlar *Grande-Roberge*'ın yolculuğuna bağlıydı. İyi pazarlık edilirse, götürdüğü yük, gerekli olan her şeyi karşılayabilecekti. Eğer geminin dönüşünü beklerken altı ay dayanmak gerekirse, daha azla yetinilebilir ya da körfezin sonundaki Norman tüccarlardan bazı şeyler sağlanabilirdi ama Villegagnon ne pahasına olursa olsun, böylesi bir onursuzluğu önlemekte kararlıydı.

Grande-Roberge'in hareketinden bir gün önce, Villegagnon üst rütbeli subaylarını, Thevet'yi ve iki soylu yardımcısını bir veda yemeğine davet etti. Tabaklar ile kadehlerin içinde ne kadar az yiyecek ve içecek olduğunu unutturması için, sohbetin neşeli geçmesi şarttı. Villegagnon bu görevi başarıyla yerine getirdi. Savaş alanlarında kendini rahat hissetmesine neden olan iri ve güçlü vücudu, prens salonlarında zarafetin ve şiirin aracı olmayı da öğrenmişti. Kocaman sesiyle dizeleri öylesine kontrollü bir güçle okuyordu ki, o ses âşık ruhlara işleyen dev güçleri konuşturuyor gibiydi. Trajik olana, üzücü olana ve birden gülmeye başladığında, gülünç olana tam hakkını vermekte üstüne yoktu. Bunlara bir de hoş ve iyi terbiye edilmiş bariton sesiyle şarkı söylemesi eklenince bu gelişmiş saray gediklisinin o anda içinde bulundukları durumun umutsuzluğunu nasıl unutturabildiği kolaylıkla anlaşılıyordu.

İskoçyalılar bir mucize eseri yolculuk sırasında ve yolculuğun ardından yaşanan maceraları atlatmayı başarmış bir şişe şarabı kutsal bir emaneti taşır gibi, saygıyla masaya getirdiler. Villegagnon şişeyi açtı ve o günün şerefine, çekmeceden kristal kadehler çıkardı. Bu iksir için, kalaylı kupaların canı cehenneme! Böylesi bir şarabı eksiksizce, yani önce gözlerle, kızıllığında fenerin ışığını yansıtarak içmek gerekirdi. Şerefe kaldırmadan önce, Villegag-

non kadehini masanın üzerine bıraktı ve Just'e bakarak, cebinden bir kâğıt çıkardı.

– "Bay Just de Clamorgan diye okudu, şu anda tüm yetkilerini kullandığım Malta şövalyeleri tarikatının yöneticisi adına...

Birden ciddileşen tüm konuklar, dudaklarında sevecen bir tebessümle, Just'e bakıyorlardı.

– Genèbre Körfezi'nde, Coligny Kalesi'nde 12 şubat 1556 günü yapılan çarpışmada düşmanı gözetlemek adına olsun, onu pusuya düşürmek, saldırıp püskürtmek adına olsun büyük bir cesaret gösterdiğinizi ilan ederim. Adaletsiz bir rakip, sizi hayatınızı tehlikeye atabilecek biçimde yaraladı. Bunun sonucunda, Efendimiz İsa Peygamber'e daha iyi hizmet edebilmeniz için, size şövalye silahları taşıma onurunu tanıyorum.

Bu, hiç beklenmedik, modası geçmiş ve başka koşullarda alay konusu olabilecek bir törendi ama Villegagnon bu törene sadece öldüğünü bildikleri bir geleneği sonrakilere aktarmaya çalışanların sahip olabildiği bir inanç katıyordu. Just ise, kendi keyfinin tutsağı olmadan, insanların unuttuğu bu topraklarda zamanın hareketsiz kalmasından yararlanarak bu masalın gerçekliğine inanmak eğilimindeydi. Ayağa kalktı, Villegagnon kılıcını başına ve omuzlarına dokundurdu, üstünkörü bazı cümleler söyledi ve bütün töreni samimi bir sarılışla noktaladı.

Ardından bir alkış duyuldu, sonra da içildi. Şarabın ekşiliğinde pişmanlığın ve vedanın tadı vardı. Herkes, sanki bu ateşe derinliklerde eşlik etmekle onun devamında kaybolmuş bütün aşklar, sevilen ama yok olup gitmiş mekânlar bulunacakmış gibi, içindeki en uzun yolu seçti.

– Senin de sıran gelecek, diye seslendi Villegagnon Colombe'a.

Biraz utanan Colombe'un dışında herkes güldü.

– Çocuklarım, diye sözünü sürdürdü Villegagnon, fazla ısrar etmeden, değeriniz bilinmeyen bir şey değil. Soyluluk işareti. Babanız eksiksiz bir silahşordu.

Ardından, düşünceli ve keyifsiz olduğunu gösterircesine oturdu.

– Kader, babanızın savaş hayatına bir bozgunla başlamasını istedi. Kral I. François tutsak edildiğinde, babanız da Pavie'deydi. Kralını tutsaklığında da yalnız bırakmadı. Belki de her şey bundan kaynaklanmıştır...

Yüzü kararmış, seslendiremediği bir düşünceye daldı. Sonra birden, kendine geldi.

– Sonra, dedi çok daha güçlü bir sesle, Cambrai Birliği'nin savaşlarına katıldı, ardından da Majesteleri onu Roma'ya, Catheri-

ne de Médicis ile oğlunun, şimdiki kralımızın evlenme pazarlıklarını yapmaya gönderdi.

Just'ün gözleri parlıyordu.

– İşte babanızın gölgelerin adamı olması böyle gerçekleşti, çocuklarım; o artık bir pazarlıkçı, tehlikelerle dolu karmaşık görevler yüklenen bir elçiydi. Daha önce, 1544'te, barış halinde olmamıza rağmen, kralın iki ajanı Po Irmağı'nın üzerinde öldürülmüştü.

– Demek, dedi Colombe, şaşkınlıkla, bizi kentten kente sürüklediğinde, savaş peşinde değildi?

– Bazen, gerçek silahlarla savaşıyordu. Çoğu kez, çok daha gizli, başka silahlar kullanıyor, savaşı ya da barışı hazırlıyordu.

Öksürdü.

Just ve Colombe bakıştılar. Babalarının bir askerden başka biri olması, onları sarsmıştı. Üstelik, bir çeşit diplomat gibi bir şey olduğunu öğrenmek kadar, onları şaşırtacak başka bir şey olamazdı.

– Bu konuda size daha fazlasını anlatamayacağım, diye sözünü tamamladı Villegagnon; birbirimizi sık görmüyorduk çünkü.

– Ya ölümü? diye sordu Just, sanki bir borcun kapatılmasını istiyormuş gibi.

Amiral gözlerini yere indirip düşündü. Masanın çevresinde Bois-le-Compte, yani *Grande-Roberge*'e komuta edecek olan subay dimdik ve ifadesiz oturuyor, Thevet uyuyor, Dom Gonzagues ise Marguerite için bulunması imkânsız bir kafiye arıyordu. Bir tek Le Thoret bu konuşmayı dikkatle izliyordu.

– Herkesin bildiği kadarını biliyorum, dedi Villegagnon asabi bir tavırla. Hareketimizden önceki yıl Toscana'da, Siena'da öldürüldü.

– Toscana... İspanyol toprağı değil midir? diye sordu Just. Son okuduğu kitaplar sayesinde, İtalya hakkında az çok bir şeyler biliyordu.

– Doğru, ama Siena kenti ayaklanmış ve Fransızları çağırmıştı.

Villegagnon'un rahatça konuşmasını engelleyen tuhaf bir sıkıntısı vardı. Le Thoret ile aralarında kuşku dolu bir bakışma geçti.

– İşte, gidip dövüştük, babanız da öldü...

– Fransa kralının gözünden düştüğünü duymuştum, dedi Just.

– Doğru, başlangıçta Piemonte'yi savunan birliklere katılmayı reddetmişti.

– Eğer Piemonte'de dövüşmeyi kabul etmediyse, o zaman kral onu neden Siena'ya gönderdi?

– Göndermedi ki, diye haykırdı Villegagnon; aynı sıkıntı daha fazlasını açıklamasını yine engelliyordu.

Le Thevet ona hâlâ aynı yoğunlukla bakıyor, sonra sert bakışlarını Clamorganlara çeviriyordu.

– Bunların anlamı, dedi Just güçlükle, babamın İspanyolların yanında olduğu mu?

– Bütün bunlar çok karışık, diye aceleyle ve yüksek sesle sözünü kesti Villegagnon: üstelik, orada değildim.

Uzunca bir süre, tek kelime edilmeden geçti.

– Ya annemiz? Onu tanıyor musunuz? diye araya girdi Colombe.

Uzun zamandan beri, bu rahatsız edici soruyu sormak için fırsat kolluyordu. Bu sefer rahatsızlık daha da artacak gibi görünmediğinden, kararını vermişti.

Soruyu izleyen sessizlik, Dom Gonzagues'i kafiyelerinden uzaklaştıracak ve Thevet'yi de uykusundan uyandıracak kadar yoğundu.

– Hayır! dedi Villegagnon sadece, daha fazlasını söylemeye zorlanmamak için de kalkıp, yeni şövalyenin onuruna kadeh kaldırdı.

– Şimdi, dedi, rahatsız edici soruların yeniden ortaya dökülmesine meydan vermemek için aceleyle, sevgili çocuklarım, size söylemek istediğim son bir şey var. Yola çıkış koşullarınız pek düzgün olmasa da, bana sadakatle hizmet ettiniz. Benim görevim...

Bir sonraki cümlenin eşiğinde birden durakladı ve kıldan kapkara yüzünde, çenesinin üzerinde küçük bir sinirin titreştiği görüldü.

– ... size özgür olduğunuzu söylemektir. Eğer *Grande-Roberge*'e binmek isterseniz ve tekne rahip efendinin dışında başka yolcu taşımayacak olmasına rağmen, gitmenize izin veriyorum.

Just ve Colombe ürperdiler, birbirlerine bakarak, yek diğerinin gözünde bu heyecanın anlamının karmaşıklığını okudular.

– Sizden hemen cevap vermenizi istemiyorum. *Grande-Roberge* yarın öğleden sonra demir alacak. İskele çekilene dek, kararınızı verebilirsiniz.

* * *

Yatmaya gittiklerinde, Just tek bir kelime bile etmedi. Ertesi sabah, önemli bir karar vermek üzere, Colombe'u kenara çekti. Kalenin kuzey temelleriyle, kayaların delik deşik çizgisi arasında, daha şimdiden sıla özlemi çekenlerin düşünmeye, asilerin isyan etmeye geldikleri patika boyunca yürüdüler.

Colombe Just'ün hazırladığı uzun konuşmayı ağabeyinin yanında yürüyerek dinledi. Delikanlı eve dönmek için bütün sebeplerden, Clamorgan mirasının çalınmasından, geleceklerinden, Colombe'un onurundan dürüstçe söz ederken, bütün bunlara gereken önemi vermeye özen gösterdi. Ardından aksi görüşü dile getirdi: Villegagnon'un içinde bulunduğu umutsuz durumu, ona edebilecekleri yardımı, Antarktika Fransası'nın büyüklüğünü.

Colombe gülümsüyor, bakışlarını uzaktaki kıyıda, belli belirsiz seçilen büyük Margageat Adası'nda gezdiriyordu. Güneş zaferini daha da güçlü ilan ediyor gibiydi. Batı yönünde, yenik bulutlar yerlerde sürünüyor, uzak dağ dizilerine tutunmaya çalışıyordu. Geçen haftaların yağmurlarıyla, yeşille dolup taşan doğa, güzelliğini ve çekiciliğini artırmaktaydı.

Just sonunda sustuğunda, Colombe denizden aldıkları maviye doymuş ışıltılı gözlerini ağabeyine dikip, gülümseyerek cevap verdi:

– Kendini gereksiz yere sıkıntıya sokuyorsun, sevgili Just! Senin ne istediğini uzun zamandan beri bilmiyor muyum, sanıyorsun?

– Yani? dedi beriki, yüzü kızararak.

Ağabeyinin elini tuttu, önünden seke seke yürüyerek yığma toprağın yamacına oturdu. Şimdiden kurumuş molozlar güneşin sıcağı altında gözleri kamaştırıyordu. Tuzun ve tozun beyazlaştırdığı bir iki çalı kalıntısı, meltemin altında hışırdadı.

– Kalıyoruz, dedi. Kaldığımız için de, mutluyum.

Just çelişkili duygularla sarsılıyordu. Düşüncelerinin böylesine kolay okunuyor olması hoşuna gitmemişti. Onun gözlerinde bir erkeğin, üstelik bir de şövalyeyse, cesur olduğu ölçüde anlaşılmaz olması gerekiyordu. Öte yandan, bütün hissettiklerini açıklamak, adlandırmak istemediklerini anlatmak zorunda kalmamış olması da içini rahatlatmıştı.

Çünkü tehlikeli durumdaki Villegagnon'a yardım etmekle yerine getirmeyi umduğu görev, aslında bir süreden beri şövalyeye karşı beslediği içten sevgiden kaynaklanıyordu. Bir Fransız Antarktikası yaratmanın siyasal fırsatı Just için köklerini çocukluğunun en harika düşlerinden alan bir onur, zafer ve fedakârlık kavramının takındığı herhangi bir maskeden başka bir şey değildi.

Bois-le-Compte'un komuta edeceği *Grande-Roberge*'in gidişinden sonra, Villegagnon'a yardım etmek için sadece Le Thoret ve sağlığı nedeniyle her gün biraz daha fazla şiir yazıp her geçen gün

diğer çalışmalardan uzaklaşan şu zavallı Dom Gonzagues'ten başka kimse kalmayacaktı.

Just harekete ve komuta etmeye çağırıldığını hissediyordu. Colombe da, tebessümüyle, onu bunları yapmaktan duyacağı mutluluğu açıklamak zorunluluğundan kurtarmıştı.

– Ya sen? diye sordu. Böylelikle işin kendisiyle ilgili bölümünü doğruluyor, konunun kapandığını belli ediyordu.

Colombe cevap vermeden önce bir süre bekledi. Colombe'un istediği de en az ağabeyi kadar açık olmasına karşın, bu sonuca bir dizi soyut savın sonunda varmıyordu. Ne hissettiğini gerçekten araştırınca, başlıca iki duygunun egemen olduğunu gördü. Birincisi, Just'ün mutluluğunu paylaşmaktan aldığı keyifti. Bu konuyu hiç açmamayı ve Just'ün onunla aynı düşleri paylaştığına inanmasını yeğledi. Oysa gerçek pek de öyle değildi. Aslına bakılırsa, Antarktika Fransası onu o kadar da ilgilendirmiyordu. Böylesi büyük fikirlere, tıpkı o fikirlerin ete kemiğe bürünmüş hali görünen Villegagnon'a baktığı gibi, alayla bakıyordu. Öte yandan, birkaç günden beri içini kaplayan başka bir duygu vardı.

– Yerlilerin yanına dönmek istiyorum, dedi.

Paraguaçu'nun, öteki tüm dostlarının, kabuklarını teker teker çıkaran o tutsağın, gençlerin, yaşlıların, çocukların, savaşçıların, tüm kabilenin kaderini özlüyordu.

– Yerliler! diye haykırdı Just. Aklından bile geçirme. Artık bizimle savaş halindeler.

– Kıyıdakiler, diye itiraz etti Colombe.

Just'ün tepkisi Colombe'u tartışmaya, kanıt göstermeye zorluyordu. Oysa hiçbir tasarısı, hiçbir gerçek niyeti yoktu. Sadece ormanın ulu barışını bir kez daha tatmak, çağlayanlarında yıkanmak ve doğayı rahatsız etmeden doğada yürümeyi becerene dek gürültülü gölgesini yitirmek istiyordu.

– İçerilerde, belki bize yardım edebilecek başka bir kabile biliyorum.

Aklından geldiği gibi konuşuyordu.

– Üstelik, artık içimizde onların dilini konuşan bir tek ben varım.

Just kız kardeşini süzdü. Şimdiye dek, yüzünün tuhaflığını hiç görmemişti; Colombe'un gözleri hem içeriye bakar, hem de baktıklarının ruhunu yansıtır gibiydi; bir yüzyıl öncesinin ressamlarının tasvir ettikleri gibi, giderek daha olgunlaşan, uzun ve ince bir Floransalı güzellik.

Onları ayıran, her neyse, çocukluklarından beri ilk kez onları

birleştirenden daha görünür olmuştu. Üstelik, bu farklılıkların bulanık çekiciliği Just'ün içine ürkütücü bir heyecan dolduruyordu.

– Evet, dedi, bir taraftan kendine politik düşünüyormuş havası vermeye çalışarak, tercümanlık yaparak kuşkusuz çok yararlı olabilirsin.

– Sen de Villegagnon'u kandırabilirsin, dedi Colombe. Çiçeği burnunda şövalyenin öylesine yapılmış bu öneriyi bir anlaşma temeli, yani genç kızın ağzından çıkan bir yemin gibi kabul edeceğinden zerre kadar kuşkulanmadan.

Just uzunca bir süre düşündü.

– Peki, dedi sonunda, deneyeceğim.

Ve her ikisi de kaderlerinin yöneldiği yeni yolların şaşkınlığıyla, *Grande-Roberge*'in demir almasını izlemek üzere şalupaların yanına döndüler.

On ikinci kısım

– Sen devam et, ben artık dayanamayacağım, diye sızlandı Quintin, kendini kocaman bir kökün üzerine bırakırken.

Toprak yükseliyor ve yumuşuyordu. Ayaklarının altından kaçar gibi. Firavuninciri ve jakarandaların uzakta toprağın üzerinde yükselen gövdelerinin ilk dalları bir triforyum oluşturuyor ardından da tonozlar görünüyordu. Işınları sanki bitkisel bir vitraydan geçmiş gibi kırılgan güneş, ormana Quintin'i böylesine rahatsız eden katedral düzeni ve ululuğu veriyordu.

– Haydi, dedi Colombe asabice, pes etmenin sırası değil.

Elinde, ormandayken yönünü bulması için Villegagnon'un vermeye razı olduğu gemi pusulası vardı.

– Yolu bildiğini, dostlarınla nasıl temas kuracağını bildiğini sanıyordum...

– Bütün bunlar, dedi Colombe gözlerini karanlık kadrandan ayırmadan, amiralin gitmemize izin vermesini sağlamak içindi.

– Tanrım! diye soludu Quintin.

Onu asıl dehşete düşüren çevresindeki tehlike değil, hayatını insanların uzağında ve maymunların ortasında geçirmek düşüncesiydi.

– Onları belki de bir daha hiç göremeyeceğim aklıma geldikçe...

"Onlar" dediği, adadan ayrıldıklarından beri, yani üç gündür öyküleriyle Colombe'un kafasını şişirdiği dört eşiydi.

– Anlamıyorum, diye homurdandı Colombe, vaizin ağlayıp sızlanmasına kulak asmayarak. Neredeyse bu sahili ötekinden ayıran sırta vardık. Halbuki daha kimseye rastlamadık.

– Hey Tanrım, böylesi bir yerde kime rastlamamızı bekliyordun ki? diye sızlandı Quintin. Buraya tek bir insanın bile ayak basmadığı o kadar belli ki.

Asıl mesele, cennete götürmek için kiraladığı dört kadının dışında, yerlileri hiç tanımamasıydı. Oysa Colombe hareketsizliğini bozmadan böylesi cangıl bölgelerinden geçtiğini iyi hatırlıyordu. Yerlilerin, ara sıra görünmez kuşların ötüşünün ya da maymun çığlıklarının duyulduğu bu mezar sessizliğine halel getirmeyeceklerinin bilincindeydi. Kıyıdaki düşman kabilelerden korktuğu için, ormana girdiklerinden beri insana rastlamamış olmaları başlangıçta Colombe'u rahatlatmıştı. Oysa şimdiki yalnızlıkları, tehlike işaretiydi. Aynı derecede olumsuz, iki açıklamaya inanıyordu: ya ormanda kimse yoktu ve yollarını kaybetmişlerdi. Ya da beyaz düşmanlığı bütün kabilelere yayılmıştı ve her an bu düşmanlığın kurbanı olma tehlikesiyle karşı karşıyaydılar.

Burnu hâlâ mıknatıslı ibreye yapışık olan Colombe ağaçların arasında zikzaklar çizerek güneye doğru yürürken, birden bir çığlık attı.

– Ne oluyor? diye bağırdı Quintin doğrularak.

Bir an sonra kızın yanına varmış, hiçbir şey anlamadan çevresine bakınıyordu.

– Yerde, diye kekeledi genç kız parmağını uzatarak.

Çıplak ceset sırtüstü uzanıyordu. Paraguaçu'nun kabilesinden bir yerli. Dudağındaki zümrüdü tanımamak olanaksızdı. Ölüm, adamın ağzını yumuşatmış, delik dudak da, tıpkı bir testi kapağı gibi, burnunun üzerine düşmüştü. Gözleri açıktı. Ormanın çürümüşlüğüyle beyazımsı bir hare gibi cesedinin çevresine toplanan kurtçukların bağırsaklarına da doluştuğu kesindi. Oysa vücudunun gezginlere gösterdiği bölümü hâlâ bozulmamıştı. Kalçalarının üzerinde, geleneksel renklere boyanmış derisinde hiçbir yara, hiçbir iz yoktu. Adam savaşta ölmemişti. Kaldı ki, savaşçıların savaş alanında bırakılmaları da pek enderdi. Yerliler ölülerini gömmeye büyük özen gösterirlerdi. Düşmanlarına gelince, onları hemen orada yedikleri söyleniyordu. Oysa bu ceset, sadece kurtçuklara ziyafet olmuştu.

Ormanın loşluğu daha ayrıntılı bir incelemeye izin vermiyordu. Quintin burnunu tıkayarak cesedin yanına diz çökme cesaretini bulup yaklaşınca, daha önceden dikkatini çeken bir ayrıntıyı gördü.

– Şu kabarcıklara bak, dedi gördükleriyle hiç ilgilenmeyen ve uzaklaşmak için kolunu çekiştiren Colombe'a. Bütün vücudu bunlarla kaplı. Sanki çiçeğe yakalanmış gibi.

Ne denli iç karartıcı olsa da, bu cesedi görmek Colombe için cesaret verici olmuştu. Ceset, yaklaştıklarının kanıtıydı.

– Anlaşılan, köye varacak zamanı olmamış, dedi yeniden yürümeye koyulurken.

Quintin'in dinlenme hevesi sönmüştü. Şaşkınlıkla genç kızın peşine düştü. Bir saat kadar sonra, aynı belirtileri taşıyan yeni bir ceset buldular.

Colombe geçtikleri yerleri hatırlamaya başladığından, her şeye rağmen neşesini yitirmemişti. Köyün geniş girişine, mekanizmasını Quintin'e göstermekten keyif aldığı gizli tuzağa vardılar. Tuzağın çevresinden dolandılar, uzakta büyük kulübeyi gördüler, Colombe yüksek sesle bağırarak, neredeyse koşarak kulübeye doğru ilerledi.

Sessizliği bozan tek bir cevap bile yoktu. Çatısı yarı yarıya yıkık kulübe bomboştu. Cangıl yerlilerin ateşleriyle yarattıkları açıklıkları, avluları iştahla kemiriyordu. Yerdeki birkaç kırık döküğün dışında, köyün geçmiş hayatıyla ilgili tek bir belirti kalmamıştı. Oysa, ceset de yoktu.

Colombe bir ağaç kütüğüne oturdu, başını ellerinin arasına alıp, umutsuzluğuna yenik düştü. Bütün bu kalıntıların hiçbir şey ifade etmediği Quintin ise yola çıktıklarından beri ilk kez az buçuk uygun bir yerde mola verdikleri düşüncesindeydi. Çantasından hamağını çıkardı, iki direğin arasına bağlayıp, biraz uyumak için içine tırmandı. Ne var ki hamağın sallantısı ona şu sıralar zavallı ortağıyla birlikte asılmakta olan Le Freux'nün çektiklerini hatırlattı. Colombe'la birlikte gitmek için görevlendirilmesine sevinmesinin nedenlerinden birisi de buydu. Oysa düşündükleri ağzını kurutmuştu: elini boynuna götürerek hamağında doğruldu. Kader o anda kulübeden çıkarak ormana dalmak üzere sessizce Colombe'un arkasından geçmeye çalışan adamı görmesini istemişti.

Anlaşılan onlar kulübenin içini gözden geçirirken, adam karanlıkta sessizce beklemişti. Bir yerli olsa, güçlük çekmeden ormana süzülecekti. Oysa bu adam beyazdı ve ormana alışkın olmasına rağmen, gereğinden fazla tedbir alıyordu.

– Durun! diye emretti Quintin.

Silahlı olduğu kanısını yaratmak için, bulunduğu yerin gölgede kalmasından yararlanıyordu. Sesinde, doğrultulup nişanlanmış iki alaybozan vardı. Oysa her zamanki gibi, Quintin'in elinde kendini savunacağı hiçbir şey yoktu.

Ne var ki, kaçak hiç de düşmanca görünmüyordu. Görüldüğünü anlayınca, hafifçe kollarını açtı, dolanıp açıklığın aydınlığına çıktı, gelip Colombe'un karşısına dikildi.

Tropiklerin zamanından önce yıprattığı mı, yoksa vadesinden

sonra da yaşattığı mı bilinmeyen insanlara özgü, yaşı tahmin edilemez, kırış kırış bir yüzü vardı. Kafasının tepesindeki bir tutam sarı tüyle az kalsın Le Thevet'nin koleksiyonunda, ananasların arasında yerini alacaktı. Tüm tercümanlar gibi renkli kumaşlarla giyinmiş olmasına karşın, Le Freux ve hempalarının aksine, soylu insan kılığını taklide kalkışmamıştı. Ceketi ve şekilsiz uzun pantolonuyla karşısına çömeldiği Colombe'u andırıyordu.

– Hello! dedi sakince.

– Fransız mısınız? diye sordu Colombe biraz şaşkınlık ve dostlarını bulacağını sandığı bu köyde bir beyazla karşılaşmaktan kaynaklanan hafif bir suçlamayla.

– Buralarda yenmek istenmeyen herkes Fransız'dır. Ardından, söylediklerini neredeyse anlaşılmaz kılan bir aksanla ekledi. İngiliz olan ben bile.

– Peki, bu köyde ne arıyorsunuz? dedi Quintin korku ve saygınlık etkisi yarattığına inandığı aynı doğaüstü öfke tonuyla.

Oysa İngiliz öylesine telaşsız görünüyordu ki, bu tehditler neredeyse gülünçtü.

– Sizin aradığınızı, herhalde. Geziyorum.

– Yerlilere ne oldu? diye sordu Colombe.

– Bilmediğinize göre, nereden geliyorsunuz ki? diye sordu adam, Colombe'u dikkatle süzerek.

Genç kızın değişik ve güzel gözlerini görüp sarsılmakla birlikte, hiçbir endişe belirtisi göstermedi.

– Salgın nedeniyle, topluca gittiler, diye devam etti.

Quintin hamağından yere atladı, merakı kuşkusuna üstün geldiğinden, aydınlığa çıktı.

– Çiçekten, öyle değil mi?

– Bilemem. Buralarda tabip yok. Yerlileri bilirsiniz: bunun kötü bir ruh olduğunu söyleyip, kendilerine göre bir ad taktılar.

– Hepsi de öldü mü? diye ısrar etti Colombe.

– Hepsi, hayır. Ama çoğu öldü. Quoniembec'ten söz edildiğini duymuş muydunuz?

– Hayır, kim o?

– Savaşta birçok düşman öldürmüş, birçoğunu da tutsak etmiş kahraman bir yerli. Halkı ona sanki bir kralmış gibi saygı gösteriyordu. Zaman zaman ziyaret ettiği ticaret merkezindeki tüccarlar ona top kullanmayı bile öğretmişlerdi. Quoniembec'in asıl hoşlandığı, iki omzuna birer top yerleştirip, yere bırakmadan ateşlemekti.

İngiliz ayaklandı ve nişan almak için kafasını çevirip, geriye

doğru iki topu ateşliyormuş gibi hareket ederek, güldü. Sonra, üzüntüyle oturdu.

– İşte, o zavallı bile kabuklarına yenik düşerek, iki günde öldü.

Quintin başını salladı. Savaşa tutkun bir çılgının ölmesi, onu üzecek şeylerden değildi. O dört yerli kadınını düşünüp, burnunu çekiyordu.

– Ticaret merkezlerinden mi geliyorsunuz? diye sordu İngiliz.

– Hayır, adadan. Villegagnon'un adamlarıyız, dedi Colombe aceleyle: bu adama güvenmişti.

– Zavallı! diye haykırdı beriki, bir sıçrayışta ayaklanarak.

Colombe açık sözlülüğünden pişmanlık duyarken, Quintin'in gerilediğini hissetti.

– Eğer yerlilere yakalanırsanız, sakın bunu itiraf etmeyin. Onlar hastalığı sizlerin getirdiğine ikna oldular.

– Kim ikna etti?

– Kıyıdaki tercümanlar.

– Onlardan değil misiniz?

– Ben! dedi İngiliz, hakarete uğramış gibi dikilerek.

– Bağışlayın, dedi Quintin, bu kıyıdaki bütün beyazların Le Freux'nün dostları olduğunu sanıyordum.

– Le Freux, dedi İngiliz, belirgin bir küçümsemeyle. Sizinle iş yapanın o haydut olduğu doğru. Karşılığını da aldınız!

– O da aldı, diye itiraz etti, şu arada tercümanın darağacının ucunda sallandığını düşünüp, mutluluk duyan Quintin.

Bu sözleri rahatsız bir sessizlik izledi.

– Pay-Lo'dan bahsedildiğini de mi hiç duymadınız? dedi İngiliz.

Colombe ve Quintin kuşkuyla bakıştılar.

– Siz misiniz?

– Hayır, dedi İngiliz. Ben sadece Charles'ım.

– Quintin.

– Ben de Colin.

Bu tanışmalardan sonra, herkes memnunlukla gülümsedi. Colombe yerlilerle birlikte yaşadığı sahnenin böylesine farklı kişileri barındırmasına inanamıyordu bir türlü. Basit bir ismin iki kişiyi yakınlaştırabileceği ve kim olduklarını anlatabileceği düşüncesi bile bir zamanlar burada yaşamış olan Tupilere gülünç gelirdi.

– Pay-Lo bütün bu körfezin en büyük insanıdır, dedi İngiliz ciddiyetle.

– Hangi kabileden? diye meraklandı Colombe.

Charles birkaç okyanus seferini başarıyla atlatmış korkunç dişlerini göstererek güldü.

– Bizimkinden. Daha doğrusu, sizin kabileden. Beyazdı ve... şimdiki gibi olmadan önce Fransız'dı.

– Ne demek bu?

Quintin bu soruyu Quoniembec'inkiler gibi savaşçı yetenekler ya da Le Freux'nünkiler gibi hırsızlık maceralarına benzer özelliklerin sıralanacağından endişelendiğinin işareti olarak ağzını çarpıtarak sormuştu.

– Büyük bilgeliğe ve sonsuz iyiliğe sahip biri oldu demek oluyor.

– Peki, bu aziz nerede yaşıyor? diye sordu Quintin, bu kez biraz alaycı bir tonla.

Bu topraklar konusunda bildikleri, böylesi niteliklerin burada hayatta kalmaya ve saygı görmeye yeteceğine inanmamasına neden oluyordu.

– Buradan iki günlük yolda, yerlilerin Tijuca adını verdikleri bir ormanda.

– Onu tanıyıp tanımadığımızı neden sordunuz? diye sordu Colombe.

– Bütün beyazların Le Freux'nün dostları olup olmadığını merak ediyordunuz. İşte ben de size içlerinden çoğunun o haydutların egemenliğini tanımadıklarını anlatmak istiyorum.

– Ve bu Pay-Lo bir bakıma onların önderi.

– Ah! diye güldü İngiliz, sizi bir duyabilseydi! Pay-Lo, önder, öyle mi? Belki de, oysa konuya hiç de bu gözle bakmamıştım. Her neyse, Pay-Lo emir vermeyen, cezalandırmayan ve hiçbir ödül dağıtmayan bir önder.

Tanımadıkları bu adamın duygulu tarifi yeni gelenlere fazla ilgi çekici görünmedi. Özellikle Colombe yerlileri özlediğini hatırlamıştı teselli bulamıyordu.

– Buradaki yerlileri tanımıştık. Onları bulabilmek mümkün mü sizce?

– Bu hassas bir konu, dedi İngiliz kafasını sallayarak. Marakasları ruhları sakinleştirmek için gitmeleri gerektiğini söyleyince, yerliler gecenin ortasında kalkıp gitmek gibi bir âdete sahip. Söylenenlere göre içlerinden bazıları batıda, Amazon ormanlarını boydan boya geçen büyük ırmağa kadar bile gitmiş.

Colombe ayağının ucuyla, bir gerdanlıktan tozların arasına düşmüş iki deniz kabuğuyla oynuyordu. Bir an, yerlilerin peşinden gitmek için izlerini sürmeyi düşündü. Ardından bu düşüncenin saçmalığını gördü. İçini çekti.

– Bu konuda bir şeyler bilen tek kişi, Pay-Lo'dur, diye ekledi Charles.

– Yaşlı bir bilge olarak anlatınca, inzivaya çekildiğini sanmıştım.

– Öyledir, ama mucize eseri, her şeyi bilir. Zaten sizi bile tanıdığından eminim.

– Bizi mi? Villegagnon'u demek istiyorsunuz.

– Hepinizi ve eğer yerlilerle ilişkiniz olmuşsa, özellikle de siz ikinizi.

Quintin bir an sarsılmakla birlikte, söze girişti:

– Eğer bu kadar bilgili ve dediğiniz kadar iyiyse, neden bize görünmedi? Bizi neden ölüm tehlikesine düşene kadar Le Freux'nün pençesinde bıraktı?

– Pay-Lo beklemeyi bilir de, ondan.

– Yani, diye sordu Colombe, bizim yerlileri bulmamızda yardımcı olabilir mi demek istiyorsunuz?

– Bir de, diye cevabı beklemeden araya girdi Quintin, bize taze yiyecek ve su bularak koloninin hayatta kalmasına yardım edebilir mi?

– Pay-Lo, dedi İngiliz tane tane ve düşünerek, tüccar değildir. Satacak hiçbir şeyi olmadığı gibi, bir şey almak niyetinde de değildir.

Quintin kırılan umudunu ağzını büzerek belli etti.

– Ama eğer davanız haklıysa, size yardım eder; her şeye gücü yeter.

Colombe kararını çoktan vermişti; Quintin'e döndüğünde, aynı görüşte olduklarını anladı.

– Bizi tanışmak istediğimiz şu Pay-Lo'ya götürmeyi kabul eder misiniz, Charles? dedi Colombe gözlerini kocaman açarak.

İngiliz genç kızın ellerini tutup haykırdı:

– Bakın, şimdi çok mutlu oldum işte. Çok mutlu. Pay-Lo'ya onunla tanışmaya layık birini her götürdüğümde, sanki ... yararlı bir şey yapmışım gibime geliyor.

İngiliz çekingenliği heyecanını gemlemiş, ancak sesindeki ve kelimelerindeki duygularını önleyememişti.

– Eğer kabul ederseniz, bu akşam yola koyulalım, diye devam etti. Bana kalırsa, kıyıya hâlâ gereğinden fazla yakınız. Le Freux öldü, tamam, ama anlatılanlara bakılırsa buraya sizinle birlikte gelen genç bir haydut kaçmayı becermiş ve bundan böyle kıyıdaki kaçakçıların reisi olduğunu ilan etmiş.

Martin, diye düşündü Colombe.

– Dediklerine göre, Le Freux'den de tehlikeliymiş.

Quintin gidip, hamağını dürdü. Her biri ikişer tütsülenmiş ba-

lık yiyip, biraz su içerek yola koyuldular.

Ormanda rehberliği Charles yaptı. Geniş yapraklı sabunağaçlarıyla ve açıklıkları kokulu sakız çalılıklarıyla kaplı tepecikler aştılar. Yüksek, koyu renk gövdeli ağaçlar ve çiçek açmış hıyarşembelerle örtülü geniş ve kurak alanlara ulaştılar.

Tırmanmaya bir an bile ara vermeksizin ama kayalıkların ve azgın suların çevresinden dolanmak için binlerce kere dönüp dolaşırken, giderek uzaklaşan körfeze bir an baktılar. Ve bir sabah, uçsuz bucaksız pamuk çalılıklarına girerken, uzakta dikilen yüksek çamları gördüler.

– Tijuca, dedi Charles alnını silerek. Yakında Pay-Lo'yu görürüz.

3

Vücut ve ruh

Birinci kısım

Grande-Roberge'in Fransa'ya hareketinden bu yana bir yıl geçmişti. Rutubetiyle, su birikintileriyle, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurlarıyla kış geri geldi. Ardından, yerini tropiklerin bitmek tükenmek bilmez yazına bıraktı. Suyun daha da kıtlaştığı, sarnıçların dibinden çekildiği bu fedakârlıklar yılında, acımasız güneş Fort-Coligny'nin zavallı savunucularının karşısına bir sınav daha çıkardı: sıcaklık aylar boyunca şiddetli ve kavurucu olacaktı. Adadaki bütün ağaçlar kesildiğinden, insanların gündüzleri sığınacakları bir gölge de yoktu. Üstelik, boğucu geceler boyunca uyku da yardıma koşamıyordu, hamaklarının içinde inleyip duruyorlardı.

Her şey ağır adımlarla ilerliyor gibiydi. Zayıflamış, bitkin düşmüş, çoğu ateşlenmiş yerleşimcilerde işe girişmek için heves kalmamıştı. Kalenin inşaatı ilerlemiyordu. Yarı yüksekliğe ulaşmış duvarları yakındaki bir tamamlanma müjdesinden uzak, herkese Villegagnon'un hırsının elindeki imkânların ötesinde olduğu izlenimini veriyordu. Yağmur mevsimi her yeri ıslatarak, duvarları yıkmıştı. Bütün bu gecikmeler kaleyi olduğu kadar insanların moralini de etkiliyordu.

Sıcakların dönüşüyle birlikte, sonsuz ormanları ve gölgeleriyle karşı kıyı her zamankinden daha da çekici görünüyordu. Sayıları artırılan nöbetçilere ve sürekli denetimlere rağmen, dokuz kişi daha kaçmayı başarmıştı.

Just o yıl erkekliğe adım atmış, kendini iyi hissetmeye başlamıştı. Villegagnon'un adaya getirdiği kütüphanenin bütün kitaplarını okuduktan sonra, dönemin önemli konularında mantık yürütmeyi beceriyordu. Silah dersleri de gerçek bir savaşçı olmasını sağlamıştı. Diğer herkes gibi zayıfladığı, deri hastalıklarına, ül-

serlere yakalandığı göz önüne alındığında, kılıcı ya da arkebüzü böylesine bir güçle kullanması dikkat çekiciydi. Zaten narin olan vücudunda, böylesi zaaflar kemiğine kadar derisine işlemiş ve iskeletini gözler önüne çıkarmış gibiydi. Kapkara iki göz, yüzünü yutuyordu sanki; susuzluktan tıraş edemediği sakalı da geri kalanını. Siyahlıklarını koruyanlar, sadece saçlarıydı. Villegagnon onu sağ kolu yapmış, şövalyelerin komutanı olan Le Thoret'nin eşiti kılmıştı.

Just şantiyeden sorumluydu. Bu, görevlerin en güç olanıydı: sürekli olarak işçilerle temas etmesi, onları çalışmaya zorlaması gerekiyordu. Fedakârlıklar, işçilerin çalışmadan kaytarmaları için bahane oluyordu. Ancak işçilerin yavaşlığının gerçek nedeni, Villegagnon'a karşı duydukları nefretti. Her şeyi ondan biliyorlardı: bu adaya gelmenin yarattığı düş kırıklığını, içki ve kadına sahip olmalarının engellenmesindeki acımasızlığı, şimdi kurbanı oldukları denetimi. Artık Antarktika Fransası'nda Villegagnon'un düşüncelerini, fedakârlığın güzelliğini, bekâretin ululuğunu temsil eden Just şantiyedeki işçilerce sadece alayla ve gizliden gizliye bir düşmanlıkla karşılanıyordu. Just kaleyi gelecek yağmur mevsiminden önce bitirmeleri için işçileri ikna etmeye çalıştığında, özellikle de Portekiz tehlikesinden söz ettiğinde, adamların gözünde endişeden çok umut kıvılcımları görüyordu. Bu insanlar için Villegagnon'un kahrolası diktatörlüğünün devam etmesindense, her şey daha tercih edilir olmuştu. Portekizliler bir gelmeye görsün, onları kurtarıcı olarak karşılayacaklardı. Yeni bir isyan göz ardı edilemezdi. Şövalyeler ve Just silahlarıyla yatıyor, sırayla nöbet tutuyorlardı. Böylece, tropik sabahın solgun güzellikleri, zümrüt deniz ve buluttan arınmış madenî gök, tıpkı alaydan ölmek üzere olan birinin cildini kaplayan yüz buruşturucu bir düzgün gibi, insanı dehşete düşürecek kadar çok korku ve nefreti örtüyordu

Karşı kıyıda, Martin, Le Freux'nün eski otoritesine sahip olmuş, dehasıyla o otoriteyi daha da geniş bir alana yaymış, faaliyetlerinin sınırını Cabo Frio'ya kadar uzatan diğer yakadaki Normanlara kafa tutabilmek için, daha güneyde, Vases Irmağı'yla kuzeyde, Bahia arasında kalan topraklarda sıkı bir ilişkiler ağı dokumuştu. Aracılarının São Salvador'daki Portekizlilerle bile temasa geçtiği söyleniyordu. Villegagnon'a karşı beslediği nefret hâlâ aynı şiddeti koruduğundan, yerleşimcilerin karaya çıkmalarını güçleştiriyor, şalupalarına saldırılar düzenletiyor, yerlilerin bir şey satmasını yasaklıyordu. Oysa kabileler üzerinde o kadar etkili değildi. Martin'in şiddetine doğrudan hedef olan kıyı kabileleri dışında, yerlilerin bü-

yük bir çoğunluğu Colombe'un Tijuca'da karşılaştığı Pay-Lo'ya sadıktı. Genç kızın Pay-Lo'yla vardığı anlaşma sayesinde, ada manyok, kurutulmuş balık ve meyve almayı sürdürmüştü. Şalupalar gecenin karanlığında yola çıkıyor, körfezin sonunda, Martin ve tercümanların egemenliğinden kurtulmayı başarmış bir avuç yerlinin bir burnun arkasında saklandıkları yere gidip, yüklerini alıyorlardı. Kısacası, hayatta kalmak için amiralin karşı kıyıdaki Normanlara başvurması gerekmemişti.

Bu başarıdan sonra, Colombe Quintin'le birlikte düzenli olarak Pay-Lo'yu ziyaret etmekle görevlendirilmişti. Just yerli topraklarındaki tehlikeli yollarda yapılan yolculukları hiç onaylamamakla birlikte, yararının bilincindeydi. Üstelik, dağların serin suları, ormanların ılık gölgesi ve ağaçlarından kopardığı meyveler sayesinde, kız kardeşinin tüm yerleşimciler arasında eksiksiz bir sağlığa sahip tek kişi olmasına da seviniyordu.

Colombe gideli henüz bir ay olmuştu ki, nöbet tutmakla görevli bir İskoçyalı, güçlü sesiyle tehlike işareti verdi. Dört tekne boğazı geçmiş, körfeze giriyordu. Bunlar, adaya yerleştiklerinden bu yana gördükleri ilk gemiler değildi. Her seferinde aynı telaş yaşanmıştı. Oysa şimdiye kadar sadece tek başına giden gemiler görünmüş, üstelik onlar da ticaret merkezinin yolunu tutmuştu. Bu dördü, hiç tereddütsüz Fort-Coligny'ye dümen kırdı. Pupadan esen rüzgâr tıramola etmelerine gerek bırakmıyor, pruva bodoslamasından göründükleri için de sancakları seçilemiyordu.

Sessiz bir endişe uzunca bir süre tüm adayı kapladı. Eğer filo Portekiz bayrağı taşıyorsa, bozgun kaçınılmaz olacaktı. Alarm bir güç gösterisinden çok bir zaaf kanıtıydı. Tamamlanmamış duvarlar ilk güllelerle birlikte yıkılacak, yağmurlar süresince hiçbir bakımdan geçmemiş topların ateş alması için barutun kuru olması gerekecekti. Askerlere gelince, gıdasızlıktan bitkin düşmüş, amaçlarını şaşırmışlardı. Adanın sözde savunucularının büyük bir çoğunluğu, vücudundaki son güç kırıntısını yanındakinin sırtına hançer saplamak için harcayacaktı kuşkusuz.

Ama tersine, eğer gemiler Fransız gemisiyse, o zaman kurtuldular demekti.

Gelenleri belirleyecek tek bir işaret bile görünmeden, koca bir saat geçti. Şövalyeler Tanrı'ya dua ediyor, diğerleri de şövalyelerden kurtulmak için şeytana yakarıyorlardı. Sıcaklık boğucuydu; bir zamanlar sazların büyüdüğü küçük bataklıktan gelen bir sivrisinek sürüsü de hain bir öncü birliği gibi, insanların ayak bileğini sokuyordu.

Villegagnon sonunda dürbününde bir sancak görür gibi oldu. Fransa kralının sancağını.

Umut her şeyi yiyip bitirecek türdendir: beklediği bir yiyecekten yoksun bırakılırsa, hayatta kalmasını sağlaması koşuluyla, başka bir yiyecekle de yetinir. Villegagnon'un yenilgisini, Portekizlilerin gelmesini bekleyen herkes, Fransızları alkışlarla karşıladı. Tamam, Fransızlar amirali kurtaracaklardı ama, onunla birlikte herkesi de. Koca ada neşeli çığlıklara, güçsüz sarılışların kemik seslerine, sakallı yüzlerin sürtüşmesine kesti. Villegagnon iki şalupanın çözülmesini emredip, gemilerin kayalıklar arasından geçişleri sırasında rehberlik etmek için, şalupalardan birine bindi. Öğlen güneşinin sıcağı altında, şapkasız gitti; yanında da, aceleden toplanamamış halatların ortasında, gömleğinin göğsü açık duran Just. Birinci geminin kavkılardan beyazlaşmış bordasına vardıklarında, güverteyle kısa bir konuşmaya giriştiler. Gelenlerin önderi, zaman geçirmeden karaya çıkmak istiyordu. Kaptan bordadan bir ip merdiven sarkıttı, deniz dingin olduğundan, merdivenin dibinde iki şalupa hareket etmiyormuş gibi kaldı. Merdivenden biri soylu kıyafetine bürünmüş, diğer ikisi baştan aşağıya siyahlar giymiş üç kişi indi.

Tanışmalar, şalupanın gerileme imkânı tanımayan darlığında gerçekleşti. Gelenlerin her üçü de dört aylık bir yolculuktan sonra, oldukça iyi durumdaydı.

– Philippe de Corguilleray du Pont, dedi birincisi. Üzerinde kırmızı kadifeden bir hırka ve aynı renkte diz boyu pantolon vardı.

Yaptığı geniş reverans bir dalga tarafından kesilince, selamını kürekçilerden birinin kollarında tamamladı.

– Pierre Richer, dedi siyahlılardan biri, gülümsemeden ve kuşkulu ciddiyetini bir an olsun bırakmadan.

Kısa kesilmiş ve kırlaşmış sivri bir sakalı vardı. Karga gibi siyah ve kalın bezden biçilmiş, kolları ve paçaları uzun elbisesinin hiçbir süsü yoktu. Gelenlerin önderi olduğunu ve onayı olmadan hiçbir düşüncenin açıklanamayacağını göstererek, siyahlar giymiş üçüncü kişiyi göstererek, tanıştırdı:

– Guillaume Chartier.

Kısa bir an sonra, bir sağanak körfezin sırtını okşadı, kayığın çevresindeki suları ürpertti. Oysa Villegagnon kendini kukla yerine koyan bu dalgaya hiç de pabuç bırakmak niyetinde değildi.

– Sizi Fransa kralı mı gönderdi? diye haykırdı, sevinç gözyaşlarını ve şükranlarını hangi uluya yöneltmesi gerektiğini öğrenebilmek için.

– Hayır, dedi kürekçilerden birinin başına tutunmuş olan Richer. Calvin. Cenevre'den gelen din adamlarıyız.

Dalgalar geçip gitmiş, kayık eski sakinliğine kavuşmuştu: Villegagnon'un arkaüstü devrilmesinin nedeni sadece şaşkınlık ve beyinde ani bir sarsıntıydı. Bütün gücüyle teknenin ortasına devrildi, herkesi denizin dibine göndermesine az kaldı.

* * *

Yatağına götürüldüğü sırada bilinçsiz olan Villegagnon, yavaş yavaş kendine geldi. Le Thoret'ye ve Just'e yeni gelenleri yerleştirme emri verdi. Sonra, geçmişte kalan çocukluğundan beri ilk kez kendine bir gün yatak istirahatı tanıyarak Calvin'in yazıp, Du Pont'un getirdiği mektuba daldı.

Bu arada, Villegagnon'un iki teknesinin yanına demirlemiş gemiler, güneş altında gururlu bir armada oluşturuyordu. Bir şalupa sürüsü, kıyıya bir yolcu kalabalığı döktü. Bu çıkarma, iki yıl önce, o zaman ıssız olan adaya Fransızları gönderenden çok daha faklıydı. Her şeyden önce, yeni gelenler sağlıklıydı. Başlarında her türlü saldırıyı yasaklayan bir Villegagnon olmayınca, tekneler yolculuktan yararlanarak bazı gemilere aborda olmuşlardı: tek başına seyreden tüccar gemileri, iyi korunmayan filolar ve hatta, sayı ve silahça kendilerinden zayıf olmaları koşuluyla, savaş gemileri. Böylelikle bütün yol boyunca kesinlikle gerekli olan maddeleri bulmuşlar, hatta bazen daha fazlasını bile gerçekleştirmişlerdi. Hareketlerinden hemen sonra ele geçirdikleri Madeira şarabı yüklü bir gemi, keyiflerini yerine getirmişti. Ardından, Portsmouth'tan çıkıp, neredeyse hiçbir şey tüketmeyecek kadar hızlı yol almış bir İngiliz gemisine rastlayınca, ambarlarından çektikleri taze yiyeceklere kondular. En sonunda da, Cabo Frio'ya varmadan önce, tuzlanmış yiyecekle dolu küçük bir İspanyol teknesine aborda olup ele geçirdiler. Varışa böylesine yaklaşmışken, mürettebatını iki şalupaya bindirip, kaderleriyle baş başa bıraktıktan sonra, gemiyi yedeğe almayı yeğlediler. İşte Fransa'dan üç gemiyle yola çıkmışken, Guanabara'ya dörtlü bir filo olarak varmalarının sırrı buydu. Güzel bir yolculuğun keyfini çıkarmış, üstün gelecekleri baştan belli kolay vuruşmalarla vücutlarının hamlığını gidermiş, iyi beslenip susuzluklarını güzel şaraplarla gidermiş yolcular kıç kasarada toplanmış, kendilerinden önce buraya gelen sessiz sürüye dehşetle bakıyordu.

Kaburgaları sayılan, kirli, tuzağa düşmüş eskiler utanç ile kötü

bir gururun arasında gidip geliyorlardı. Utanç, kendi eliyle dibine dar ektiği bir toprağa sığınmış, vahşi bir kabilenin acınacak durumuna düşmüş olmanın utancıydı. Gurur ise, ellerine koloninin katı gerçeklerini öğretmek zorunda olacakları çok masum kurbanlar geçirmiş olmaktan kaynaklanıyordu. Artık acının son durağı olmadıkları biçiminde karanlık bir teselli bulmuş olan onlar; bu teselliyi kendilerinden daha da kötü durumdakilere aktarabilirlerdi. Göz açıp kapayıncaya kadar, işleri ellerine aldılar. Eskilerin içinde herkes, bir zamanlar neye benzediğinin rehberliğinde, eşine doğru yöneldi: askerler askerlere, zanaatkârlar da, meslek meslek, gelen meslektaşlarına.

Adayı gezdirmek, yeni gelenlerin kalacakları yeri, yani toprağın üzerinde, palmiyelerin korumasındaki alanı göstermek, program ve çalışmayla ilgili talimatları iletmek ilk teması kurmak için bir fırsat oldu. Yeni gelenlerin düş kırıklığı, şaşkınlıkları eskilerin bazı ayarlamalar ummalarına, bu ayarlamaların sonuçlarını hesaplamalarına fırsat verdi.

Just'ün görevi, yeni gelenler içinde en önemli kişileri kalacakları yere götürmek oldu: bu kişiler içinde Du Pont ve Richer'nin yanı sıra, Calvin'in dengi, papazlar gibi siyahlara bürünmüş on Protestan zanaatkâr vardı. Villegagnon'un emri, yeni gelenlere yer açmak için, şövalyelerin odalarını boşaltmak yönündeydi. Kalenin inşa halindeki duvarlarına sırtlarını dayamış olan bu kulübeler, kısmen taştan yapılmış, üzerleri de tahta kiremitlerle örtülmüştü. Genel yoksulluk içinde, böylesi bir barınak lüks olarak görülüyordu. Just bu hücreleri konuklara sunarken, onlara büyük bir onur verdiğinin bilincindeydi. Oysa Du Pont'un önünde, birinci hücreye açılan sandık tahtasından yapılmış kapıyı açtığında karşılaştığı tek tepki, hoşnutsuz bir hıçkırık oldu.

– Bizi bu delikte mi ağırlamayı düşünüyorlar? diye öfkelendi soylu adam.

Villegagnon'la hemen hemen aynı yaşta görünüyor olmasına rağmen, narin vücudu ona bir yıpranmışlık ve acı çekmişlik havası veriyordu. İçi saygıyla dolu olan Just ne cevap vereceğini bilemedi.

– Elimizdekinin... en iyisi bu, diye kekeledi.

– Nasıl! İki yıl boyunca, elinizde bunca yetenek sahibi insan varken, daha iyisini yapamadınız mı?

– Aslına bakarsanız, dedi Just biraz da utanarak, amiral önceliği güvenliğe vermek istemişti. Kaleyi yapmaya ...

Du Pont burnunu inşa halindeki surlara kaldırdı; bakışındaki

küçümseme Just'e birden bu surları etkileyici kılmak için neler yapmak gerektiğini gösterdi.

– Oysa ben, diye yay gibi titreşimli, tiz bir sesle söze karıştı Richer, Bay De Villegagnon'un çok daha düzgün koşullarda kaldığını görmüş gibiyim. Demek oluyor ki, onun için bir saray inşa edecek zamanı bulmuşsunuz.

– Hayır, diye sesindeki saygıyı koruyarak itiraz etti Just, onun için değil. Kralın bu topraklar üzerindeki egemenliğini kanıtlamak için, bir yönetim binası gerekiyordu.

– Bir yönetim binası! diye haykırdı Du Pont küçümseme dolu bir sesle. Diyelim ki öyle, peki soylu Villegagnon hangi hakla bu binadan yararlanıyor?

Kendini kapıp koyvermek üzereydi. Richer adamın koluna dokundu ve bir göz işaretiyle henüz bu konuyu halletmenin zamanı olmadığını belli etti.

Du Pont toparlandı, öksürdü ve kaldığı süre boyunca yetecek kadar derin bir soluk aldıktan sonra, birinci hücreye girdi. Richer tek başına kalırken, ötekiler de ikişer ikişer paylaşacakları odaları seçtiler. Eşyalarını bırakıp, yüzlerinde bir yıkılmışlıkla dışarı çıktıklarında, Just adayı gezmeyi önerdi. Konuklarını kalenin şantiyesine götürdü.

– Amiral düzensizliği önlemek için çalışmaların yarından tezi yok başlamasını istiyor. Adamlarınıza kahvaltıdan sonra şantiyede bulunmalarını söyleyebilir misiniz? Onları gruplara ayıracağız. Çalışacağınız yerleri göstermek için sizi bekleyeceğim.

– Çalışacağımız yerler mi? diye haykırdı yeni gelenler.

– Yoksa Villegagnon bizleri ameleleri olarak mı görüyor? diye öfkelendi Du Pont.

– Kendi ameleleri değil, Efendim, diye ciddiyetle cevap verdi Just, Antarktika Fransası'nın ameleleri. Çalışmalardan muaf tutulan hiç kimse yok. Bu kalenin yağmurlardan önce tamamlanmasından daha önemli bir görev olamaz. Bugüne kadar Portekizlilerin saldırısını atlatmayı başardık ama...

– Delikanlı, diye gururlanarak söze girişti Du Pont, amiralinizin düzen konusunda kusursuz olduğu kesin ama...

Richer'le aralarında alaycı bir bakışma geçti.

– ... ama izin verin de siyaset konusunda hiç bilgi sahibi olmadığını söyleyeyim. Portekizlilerin Fransa'yı Amerikalar'da rahatsız etme tehlikesi her zamankinden daha düşük. İmparatorun tahttan çekilmesinden beri...

– Ne! diye sözünü kesti Just. Şarlken tahttan mı çekildi?

– On sekiz ay önce. Yoksa... haberiniz yok muydu?

Just'ün şaşkınlığı gerçeği ortaya koyuyordu. Yeni gelenler çevrelerine daha da dehşet dolu gözlerle bakındılar. Adada yaşayanlar, kazazedelerden de daha beter bir yalnızlık yaşıyordu. Anlaşılan, dünyanın en büyük kralının iktidardan düşüşünün etkilerini duymayan tek uygar toplum, burasıydı.

– Onun içindir ki, dedi Richer bir çocuğu eğitmek için başvurulan sabırla, İspanya ve imparatorluk artık ayrıldı. Şarlken her şeyini oğlu II. Philippe'e bırakmayı başaramayınca, imparatorluk tacı kardeşi Ferdinand'a kaldı. Tüm Avrupa güçleri barış anlaşması imzaladı. Bu bakımdan, Portekiz'in gelip her şeyi tehlikeye atarak...

Tiksinir gibi oldu.

– ... bu adayı!

Bütün bunlar güzel haberlerdi ama, emre itaatle geçen son aylar Just'ü gerçek bir asker yapmıştı.

– Her neyse, dedi kafasını sallayarak. Amiral aksine karar vermedikçe, kalenin inşaatına devam etmek gerekir; yarın sabah, sizi yerlerinize götürürüm.

* * *

Gece herkesi öğleden sonranın karmaşasında yakaladı. Sandıklar kıyıda üst üste yığılırken, şalupalar gidip gelmeyi sürdürüyorlardı. Eskilerden on kişinin, tahmin edilebileceği gibi karşı kıyıya kaçmak için bu kargaşadan yararlandıkları ancak ertesi sabah anlaşıldı.

Ne var ki yeni gelenler, mum azlığının ada sakinlerine dayattığı karartmaya alışkın değillerdi. Bir sürü fener, hatta odalarda meşaleler yaktılar. Herkes fenerini ya da mumunu kaldırıyor, tüm ada sanki bir bayram kutlanıyor gibi ışıldıyordu.

Bu aydınlatma tüm parıltısını yitirdiğinde, Richer elinde kocaman bir lambayla Just'ün yanına gelip, yeninden çekiştirdi.

– Artık karanlık bastırdığına göre, diye fısıldadı, genç kızları indirmenin zamanıdır.

Just bir süre, sanki söz konusu olan Le Freux'nün gizli ve kahrolası faaliyetlerine yeni baştan girişmekmiş gibi, adamın yüzüne baktı. Ne var ki din adamının dingin yüzündeki ifadeden, durumun tam aksi olduğunu kavradı. Gemilerdeki saf Protestan bakirelerin, onurlarıyla bağdaşmayacak biçimde küpeşte aşmalarını ve merdiven inmelerini gerektirecekti. Kızları dürüst evliliklere

hazırlarken, onları Çerkezler gibi göstermek olmazdı.

– Kızları barındırmak için ne düşündünüz? diye sordu Richer.

Bu konuyu daha önce düşündüğünden, ekledi:

– Onları yönetim binasına yerleştiremez misiniz?

Just birden yatağa çivilenmiş Villegagnon'un bu yaratıkların insafına bırakılması düşüncesiyle paniğe kapıldı. İyi ama, başka nereyi önermeli? Umudunu yitirmek üzereyken, elbiseden başlayıp kiltte sonuçlanan bir düşünce dizisi, imdadına yetişti.

– İskoç muhafızların kulübesi! diye gururla haykırdı.

Zavallı Kaledonyalılar çok daha kötü eziyetlerle karşılaşmıştı. Hepsi Villegagnon'un bekleme odasına sığdırılırsa, amiral daha iyi korunurdu.

Genç kızlar gemilerden birinde, dadılarının gözetiminde, kıç kasarada kilitli, bekliyorlardı. Just kızları almaya giden Richer'e eşlik etti. Kamaraya girdiklerinde, ayakta beş siyah gölgeyle, iskemlelere yığılmış aynı sayıda cadalozla karşılaştılar. Kapalı kamarada boğucu bir sıcaklık hüküm sürüyordu. Just'ün girdiğini görünce gözler indi, mütevazı bir tavır takınıldı ama bütün bunlar din adamına refakat eden bu güzel delikanlıyı süzmelerini engellemedi. Başka yerlerdeki gibi, gemideki ışığın da güçlü olmasına rağmen, Just beş genç kız hakkında gerçek bir izlenim edinemedi. Aslına bakılırsa onu asıl sarsan ne vücutları, ne de yüzleriydi: dikkatini çeken o siyah entariler, o geniş kollar ve erkek teri olmayan hafifçe ekşi kokuya karışan sabun kokusuydu.

Gemi hiç de rahat değildi. Just yine de bu nazik yaratıkların adanın sert koşullarıyla acımasızca karşı karşıya bırakılacağını düşününce, dehşete kapıldı. Colombe'un ağabeyiyle birlikte büyük bir doğallıkla yaşadığı ve yerli kadınların ezelden beri bu toprakları erkeklerle eşit şartlarda paylaştıkları gerçeği hiç aklına gelmedi.

İlk heyecan yatışınca, odayı buruşmuş kumaşların hışırtısı, kıkırdamalar ve dadıların azarlayıcı iç çekişleri doldurdu. Just önünden geçen on yüzden, suratı bir iguanayı hatırlatacak kadar kırışık hizmetçininki dışında, hiçbirine dikkat etmedi.

Bu arada, serin meltemden ürken genç kızlar küçük çığlıklar atarak ip merdivene düzensizce tutunmaya başlamışlardı.

– Sonuncusunu taşımama yardım edin, dedi Just'ün unuttuğu Richer.

Ardından, kıç kamaradan bir perdeyle ayrılmış girintiye daldı.

– Nasıl? diye sordu din adamı yatağın kenarında oturan dadıya.

– Bana kalırsa, taşımak gerekecek, dedi beriki fısıltıyla. Ateşi düşmedi.

– Hasta olan bu kıza, dedi Richer, bize ayırmak lütfunda bulunduğunuz kulübelerden birini vermek doğru olacak diye düşünüyorum.

Ardından, karanlık girintiye eğilirmiş gibi yaptı. Oysa cılız yapısına bakarak, genç bir kızınki de olsa, herhangi bir vücudu taşıyacağına inanmak mümkün değildi. Just yardım etmeyi önerince, papaz ısrar etmeden kenara çekildi. Hasta kızın üzerinde, kapüşonuyla yüzünü de gizleyen geniş ve siyah bir harmani vardı. Just bu harmaninin altında kim olursa olsun pişeceğini düşündü. Yatan vücudun altına ellerini uzatınca, genç kızın ürperdiğini hissetti. Kızı çevikçe kaldırırken, ne kadar hafif olduğunu anlayıp, şaşırdı.

– Dikkat edin, dedi Richer.

Her türlü anlaşmazlığı önlemek için de, ekledi:

– Yeğenim.

Oysa Just çoktan kapıya varmış, üst güverteye çıkmıştı. Direğin çevresindeki hava akımı genç kızın kapüşonunu düşürdü. Bumbaya asılı iki büyük fener, kapüşonun altından çıkan yüzü teklifsizce aydınlattı. Gülümser gibi bakan ateşli iki gözü çevreleyen uzun siyah perçemleriyle görünen yüz öylesine güzeldi ki, Just çığlık atmamak için kendini güç tuttu. Onu durduran, dudakların belli belirsiz büzülmesiydi; bir eliyle kapüşonu indirirken, öpmekten bahsetmek isteyen birinin, bir dudağı daha iyi çizemeyeceğini düşünüyordu. Adını bilmediği kız, Just hücresinin eşiğinden ayrılmadan, bir daha karanlıktan çıkmadı.

İkinci kısım

O yıl, Colombe için mutlulukla geçti. Hareketlerinde özgür olduğu için, istediği zaman ada ile kara arasında gidip gelebiliyordu. Just'ün yanında yaşarken, ondan uzaklaşmadan çocukluktan çıkıp, yetişkinliğe geçmenin büyük bir keyif olduğunu düşünüyordu. Onu her gördüğünde daha yakışıklı buluyor, onunla birlikte geçmişin bin anısına gülüyor ve kahraman şövalye görüntüsünün ona gerçekten uyduğunu görüyordu. Ağabeyinin zor koşullarda büyük bir dayanıklılık göstermesi ona hayran olmasına yol açıyordu. Sert olmadan ciddiydi, insanları yönetmeyi biliyor ve gözleri idealinin ışığıyla parlıyordu. Örnek aldığı Villegagnon'da aşırıya kaçan, gülünçlüğe varan ne varsa, Just'te dengeleniyor, gerçek büyüklüğü yaratan alçakgönüllülüğe dönüşüyordu. Colombe amiralin bekâreti yüceltmek için kadını lanetleyerek savurduğu hakaretleri artık midesi bulanmadan, isyan etmeden dinleyemiyordu. Oysa Just bu ilkeyi bir çile olarak kabul etmiş ve tam tersine, kadınlara karşı büyük bir hoşgörü geliştirmişti; şantiyedeki yerli köle kadınlara muamelesinde bu hoşgörünün insanca kanıtını ortaya koyuyordu. Bu katılık içinde, Colombe yerini kolaylıkla buldu. Artık tüm ada, onun erkek olmadığını tahmin ediyordu. Ne var ki, karşı kıyıdaki gezileriyle adaya yararlı olduğu için ve aynı zamanda herkes tarafından sevildiğinden, kimsenin aklına gerçeği görmemekte direnen Villegagnon'a gidip gammazlık yapmak gelmiyordu. Kardeşlik günleri böylece, her ikisinin de cinsiyetlerinin farklılığının bilincinde olarak, bunu hesaba katmama kararlılığıyla geçiyordu. Aralarındaki aşka, bakir dostluğun, macera ortaklığının, kısacası Jeanne d'Arc'a bile uyabilecek erkekçe bir şövalyeliğin koruyucu ve özgür genişliğini sunmuşlardı.

Colombe bu durumu başka bir seçeneği olmadığı ve Just bun-

dan mutlu göründüğü için kabullenmişti. Ne var ki yerlilerin yanında geçirdiği uzun dönemler içini bambaşka bir mutlulukla doldurmamış olsa, bu gerçeği kabullenmesi pek de kolay olmayacaktı.

Pay-Lo'yu tanır tanımaz, yitik ve düşmanca olduğuna inandığı karşı kıyıdaki dünyanın yeniden keşfedilmiş ve sadık olduğunu anladı. Bu ilk karşılaşmadan unutulmaz bir anısı vardı. İngiliz Charles'ın peşinden, Quintin'le birlikte güneydeki körfeze hâkim ağaçlıklı tepelere ulaşmışlardı. Bu yükseklikten bakınca, şekerli ekmek uzakta küçücük görünüyor, Corcovado Tepesi onunla boy ölçüşüyordu. Körfezin bunaltıcılığının yerini açık denizden gelen, yüksekliklerin ekşimsi acılıklarıyla yüklü bir serinlik almıştı. Pay-Lo'nun topraklarının belirli bir sınırı yoktu. İnsan oraya vardığını sadece Brezilya ağacı kokusuna giderek daha çok karışan ve neredeyse evcil denecek yararlı ağaçların kokusunu duyunca anlıyordu: meyve yüklü maunlar, gövdelerinden değerli yağları sızan kopahular, pamuk makileri. Bu ağaçların buraya mı dikildiklerini, yoksa Pay-Lo'nun varlığını hissedip, kolları armağanlarla dolu çobanlar gibi, ona doğru mu yürüdüklerini, kimse bilemezdi.

Bir anda, kuru iğneleri çıtırdayan serin bir çam ormanında, kütüklerden yapılmış uzun bir merdivene rastladılar. Yaklaşık bir saat boyunca, görkemli bir ormanla örtülü tepe boyunca kıvrılarak giden bu basamaklardan ve yumuşak topraktan tırmanarak ilerlediler. Yol boyunca sıralanmış maymun ve papağan sürülerinin çığlıklarını dinlediler. Daha yukarılarda, otuz kadar tavus kuşu, renkli kuyruklarını işaret okları gibi açmıştı. Yoldayken, gerektiği gibi çırılçıplak, gülümseyerek inen bir yerli kabilesiyle karşılaştılar.

Sonunda, ev göründü. Görmeden geçebilecekleri için, Charles'ın göstermesi gerekti. Canlı ağaç gövdelerinin ayakta tuttuğu, birbirine sarılmış dallardan oluşmuş bir dizi dam. Bir anlamda, ormanın doğal peristiline bir çatı yapılmak istenmiş, ev de bu gövdelerin arasına yerleştirilmiş tahta bölmelerden, bu ince bölmelerin tutunduğu bitkisel varlığın genişlemesi, büyümesi, ayırması ve yükseltmesiyle meydana gelmişti. Yine de, bütün bu oluşum düzenliydi. Kapısı olmayan evin, basamaklarla ulaşılan bir girişi vardı. Girişin zemininde, bastırılmış toprağın üzerine, ortasında meyve dolu zarif bir sepetin görüldüğü Portekiz mozaiği döşenmişti. Üzeri alev rengi mineyle kaplı bir testi topluluğu, girişin çevresini kaplıyordu. İçlerinde de bir kamış, eski meyve, şemsiye kalabalığı. Charles'ın peşine takılarak, evin içine girdiler. Loşlukta, evin iskeletini oluşturan büyük ağaçların varlığı unutu-

luyordu. Burasının doğanın insanlara ayrılmış bir girintisi olduğunu hatırlatan tek şey, taze çamur ve reçine kokusuydu. Evi düzenleyen kişinin tüm hüneri bir taraftan burayı dağın içine saklayacak biçimde yerleştirmek, diğer yandan da ufkun uçsuz bucaksız sonsuzluğuna açmaktı. Bu taraftan bakınca, insanın gözü körfezin soluk yosun rengi uzaklarına kadar ormanın maviliklerinden yuvarlanıyordu. Kıyının geniş salınımları, ona köpek çenesi görüntüsü veren sıkıcı sivrilikleri bu yükseklikten çocuk öfkesinin gülünesi önemsizliğine bürünüyordu. Batıya doğru da, dağ zirvelerinin sonsuz yayılımı, körfezin kocaman bir kıtada sadece küçük bir girinti olduğunu hatırlatır gibiydi.

Bu manzaranın güzelliği, içerinin görüntüsünü biraz gölgede bırakıyor, ne var ki, insan odaların loşluğuna döndüğünde, sarsılmadan edemiyordu. Bu odalar hem tanıdık, hem de şaşırtıcı eşyayla döşenmişti: bir teknenin pruvasından koparılmış, kırmızıya ve altına bürünmüş ve yüzünü buruşturmuş dev bir büst, bronz kakmalarla bezenmiş deri sandıklar, Fransız mineleri, gümüş bir tabak takımı. Bütün bunlar düzensizliğe ve hayvanların alışkanlığına terk edilmiş, karmakarışık yerleştirilmişti. Masanın üzerine bomboş bakan yüksek komodinin üst çekmeceleri iki papağanın işgalindeydi. Bu işli tahtalar ile köklerin uzandığı, yuvaların açıldığı toprak arasındaki bağlantıyı, bir dizi böcek kuruyordu. Ve akşam karanlığı çöker çökmez onlarca kurbağa, kutsal göğüslerden koparılmış küçük yürekler gibi, loşlukta titreşiyordu.

İlk ziyaretleri sırasında, Pay-Lo hastaydı. Onları karşılayan, Pay-Lo'nun karısıydı; ona bir Roma soylusu havası veren beyaz pamukludan bir şala bürünmüş, ciddi bakışlı ve uzun boylu bir yerli kadın. Evin içinde genç ya da yaşlı, daha birçok kadın gidip geliyordu. Gülüyorlar ve aralarında kimin ev sahibi, kimin hizmetçi olduğunu ortaya koyacak bir farklılık göstermiyorlardı. Doğru yola getirilecek bunca kalabalığı gören Quintin'in gözleri parladı. Colombe'un adamı mantığa değilse de, dikkate davet etmesi gerekti. Tupi muharipleri savaşçı tavırlarla girip çıkıyor, bazen Pay-Lo'nun çekildiği odaya kabul edilince, oradan onun tavsiyelerini düşünerek ayrılıyorlardı. Bina öylesine narindi ki, bölmelerin geçirmezliğine ve odaların kalabalıklığına rağmen, insan bir ormandaymış gibi, tüm seslerin geçişini duyuyor, görülmez çocukların çıkardığı sesler Pay-Lo'nun malikânesinin daha birçok odaya sahip olduğunu, oldukça büyük bir kalabalığı barındırdığını kanıtlıyordu.

Efendiyle ilk karşılaşma bir sabah gerçekleşti. Charles koca-

man bir tebessümle Quintin ile Colombe'un yanına gelip, Pay-Lo'nun kendini daha iyi hissettiğini bildirdi. Onları asıl odanın uzantısı olan ve kütükler üzerine inşa edilen taraçada bekliyordu. Tepesinde sundurma olmayan bu basit ahşap uzantı firavuniniciri ve çam gövdelerinin ortasında, uzakta parıldayan körfeze uzatılmış bir avuç gibiydi. Her varlık görülmeye değer bir konum kazanıyor, Pay-Lo'nun varlığı da bunların içinde en sarsıcısı oluyordu. Her şeyi kırılgandı: narin vücudu, sıska boynu ve kocaman elleri; ne var ki güllelere ve oklara kafa tutan inatçı bir saldırgan gibi, ölümü kaderinin belirlediğinden de uzun bir süre uzak tutmayı becereceği belliydi. Pay-Lo sadece yaşlı değildi. O zamanın ta kendisiydi. Hayatta yılların yüreğini ve ruhunu ortaya çıkaracak derecede yıprattığı ne varsa, kırışıklarla kaplı yüzüne yansımıştı. Beyaz bir sakal bu öksüz hatları ipeğimsi buklelerinin beşiğinde sakince tutuyordu. Kırışık keselerinin içindeki açık renkli gözleri sadece merakla parıldamak için her türlü suçlamayı, her türlü pişmanlığı, her türlü nefreti yasaklamış olmanın mutluluğunu yansıtıyordu.

Pay-Lo yeni gelenleri selamladıktan sonra, alevli gözlerini Colombe'a çevirip, konuştu:

– Demek Güneş-Göz'ü görüyorum.

Bu sözleri duyunca, Colombe kendini aradığı insanların arasına dönmüş hissetti. Pay-Lo'nun vurgusu bile Paraguaçu'yu hatırlattığından, Colombe adamın adını arkadaşından öğrendiğinden kuşkulanmadı.

Yerliler konusuna girmeden önce, Pay-Lo Quintin'in büyük bir özenle hazırladığı sorulara cevap vererek kendini tanıttı ve misyonunu anlattı.

Önce, gerçekten de her şeyi bildiğini görüp, çok şaşırdılar. Villegagnon'un adaya ilk ayak basışından, Le Freux ve Martin'le aralarındaki son olaylara kadar, Pay-Lo kolonideki en ufak ayrıntıların bile farkındaydı. Başlangıçta bu gizemi açıklamaya ve karşısındakilerin kuşkularını gidermeye çalıştı.

– Ne diyeyim, dedi, büyük bir alçakgönüllülükle, yerliler bana her şeyi anlatıyor. Beni tanırlar. Bu topraklardaki en yaşlı Avrupalıyım.

– Sanırım, kazazedesiniz? diye sordu Quintin.

– Ne kadar olağandışı gözükse de, hayır. Buraya kendi isteğimle geldim ve kendi kararımla kaldım.

– Tüccar mıydınız?

Dev ağaç gövdelerinin önünde incecik kalan Pay-Lo bitkinlik tülünü yok etmek istermiş gibi, gözlerini ovuşturdu.

– Hiç de değil, dedi.

Görüldüğü kadarıyla, alçakgönüllülüğünü zorlayan bu açıklamalara sadece gerekli olduklarını sandığı için katlanıyordu.

– Adım Laurent de Mehun ve yerliler de bana Baba Laurent anlamında Pay-Lo adını taktılar. Düşünün ki ailem gerçek ama küçük soylulardı. Bana quadrivium[1] eğitimi verince, felsefe doktorası yaptım. Coğrafyaya büyük bir tutkum vardı. Bu yüzyılın ilk günlerinde, buraya Norman tüccarların peşine takılarak geldim.

– İyi ama, diye haykırdı Quintin, Portekizliler buraya ancak 1501'de geldiler!

– Doğru, hem buraya iki yıl erken gelmiş olsaydınız, burada bıraktıklarından biriyle karşılaşırdınız. Biraz daha yukarıda, Bahia yörelerinde karaya çıktıklarını biliyorsunuz.

Pay-Lo koluyla kuzeye doğru bir hareket yapınca, tüm kıtayı kucaklayan bu manzarada insan, yüzlerce fersahın iki parmağın arasındaki mesafeye indirilebileceği kanısına kapılıyordu.

– Birinci sefere komuta eden Cabral, kimse maceraya atılmak istemediği için, kitle halinde kanun kaçağıyla yola çıkmak zorunda kalmıştı. Brezilya'ya vardığında, kıyıya bir haç diktirdi ve ona teslim edilen forsalardan ikisinin orada bırakılmasını emretti. Korkunç bir şeydi, zavallılar ağlaşıyor, kayıkların küpeştelerine tutunuyor, ellerini bırakmaları için gemicilerin küreklerle vurması gerekiyordu. Sonunda kendilerini bilmedikleri bu kıyıda tek başına, korku içinde buldular.

– Siz gelmiş miydiniz?

– Bir yıl öncesinden. Normanlarla dönmek istememiştim. Yerliler iki Portekizliyi bulunca, bana getirdiler. İçlerinden biri ölümüne dek burada yaşadı. Öteki de Portekizliler São Salvador'u kurunca, oraya gitti.

– Demek, diye haykırdı Colombe, Brezilya'yı siz keşfettiniz!

– Bunun kesinlikle bir önemi yok. Bu kıtanın varlığının onların gelişine bağlı olduğuna inanmak için insanda Avrupalıların kendini beğenmişliği gerekir.

Colombe başını eğdi. Böylesi safça bir düşünceyi dile getirdiği için kendine öfkeleniyordu.

– Aslına bakarsanız, diye iyilikle gülümsedi yaşlı adam, beni bu kıta keşfetti.

Pay-Lo böyle biriydi ve sohbetlerin, yürüyüşlerin sonunda, onu sevmeyi becerdiler.

1. Ortaçağ'da aritmetik, geometri, gökbilim ve müziği içeren bir bilim dalının Latince adı. (ç. n.)

Le Freux'nün ada üzerindeki egemenliğini oradakileri yok etmeye vardıracak kadar genişletmesine neden izin verdiğini sorduklarında, cevabı basit oldu:

– Buradaki ormanlarda, kötülükle kötülük savaşır. Hayatta kalan güçsüz türlerin sadece bir umudu olabilir: düşmanlarının birbirlerini öldürmesi. Sorarım size, kafası fetih düşünceleriyle dolu olan Villegagnon'a, tamam, birer haydut olan kıyıdaki tercümanlardan niye daha yakın durayım?

Oysa iki ay sonraki ikinci ziyaretlerinde, Pay-Lo adaya erzak bulmayı kabul edecekti. Yerlilerle konuşmuş ve kıyıdaki kabilelerden birinin, beyazların Martin'in pusularından sakınarak alacakları ürünleri hazır etmelerini sağlamıştı.

– Bunu senin için yapıyorum, Güneş-Göz, demişti. Ve lanetli adanızda yerlilere insanca davranan ağabeyin için. Böyle davranan, bir tek o.

Pay-Lo'nun hoşnutlukla karşıladığı tek istek, Paraguaçu ve kabilesini aratmaktı. Kabile salgının başlarında, kaçış sırasında buradan geçmişti ama, Pay-Lo nerede olduklarından habersizdi. Ve öğrenmek için hangi yönteme başvurursa vursun, bir türlü başarılı olamıyordu.

Pay-Lo'yu üçüncü ziyaretlerinde bile, kabile hâlâ kayıptı. Belki de ateşli hastalığa yenik düşmüştü. Belki de dikkatsizlik etmişler, düşmanlara ait topraklara geçmişlerdi. Daha güneyde yaşayan ve Portekizlilerin müttefiki olan Margageatlar yollarını şaşırıp topraklarına düşen Tupileri acımasızca öldürüyorlardı.

Quintin ve Colombe gidip gelme süresi dışında da her sefer Pay-Lo'nun yanında uzun müddet kalıyorlardı. Onlar için evinin artık gizlisi saklısı yoktu. Her köşesini, taraçalarını, bodrumlarını biliyorlardı. En tuhaf mobilyalar bile onlara tanıdık geliyordu. Pay-Lo batan gemilerden karaya vuran ne varsa, biriktiriyordu. Bir gemi kayalara bindirir bindirmez, yerliler sandık, kâğıt, mobilya ve oyma parçaları sırtlanıyor ve yaşlı adama sunmak üzere taşıyordu. Eğer kazazedelerle karşılaşırlarsa, onları da getiriyorlardı. Bu sadık adamlar, sonra istedikleri yere gitmekte özgürdü. Sosis ve alevde Anvers usulü paça pişiren Felemenkli aşçı gibi, evde kalmayı yeğleyenler de vardı. Diğerleri körfeze dağılıyor ve Pay-Lo'nun yumuşak otoritesinin yayıldığı bir o kadar yeni nokta oluşturuyordu.

Şimdiki karısı dışında, saygıdeğer ihtiyarın yerli geleneklerine uygun ve yerlilerin saygı gösterdiği kuralların dışına çıkmaksızın seçtiği başka kadınlar da vardı. Bir sürü çocuğu olmuş, soyundan gelenler öylesine çoğalmıştı ki, körfezin hemen her yerinde onun

soyundan geldiğini iddia eden Tupi avcılarına rastlanır olmuştu. Ormanda, çıplak savaşçıların gözçukurlarının gerisinde, ondan kalma mavi bir leke vardı. Avrupalılar o yerlileri gördüklerinde, damarlarında kendi kanlarının aktığını asla düşünemezdi.

Protestan dolu gemiler körfeze girdiğinde, Colombe yanında yine Quintin'le Pay-Lo'nun evine üçüncü ziyaretindeydi. Geleli neredeyse dört hafta olduğundan, konukluğu sona ermek üzereydi. Bir sabah, kadınlarla birlikte tüy dokularını düğümlemeyi öğrenirken, Pay-Lo'nun çağırdığını söylediler. Saygıdeğer ihtiyarın yanına vardığında, onun yanında yarık dudakları geniş bir halkayla gerilmiş iki Tupi savaşçısıyla karşılaştı.

– Yeğenim Avati, diye söze girişti Pay-Lo yerliyi göstererek. Bir gemi filosunun geldiğini haber vermek için Copacabana'dan geldi. Adaya doğru gidiyorlarmış.

– Portekizliler! diye haykırdı, birden Just'ün büyük bir tehlikede olduğunu düşünen Colombe.

– Pek benzemiyor, dedi Pay-Lo kafasını sallayarak. Gelenler toplarını ateşlememiş, zaten etselerdi, çarpışmaların gürültüsünü duyardık. Bana kalırsa bunlar Villegagnon'un istediği takviyeler.

Ardından, yamru yumru eline bakarak, ekledi:

– Maalesef.

O arada nefes nefese, Quintin geldi.

– Hâlâ İncil'i mi öğretiyorsun, dedi yaşlı adam gülerek. Ufak tefek adamın tutkulu misyonerliğinden haberli olmakla birlikte, bu çabayı köydeki herkes gibi alayla karşılıyordu.

– Belki de işlerin ne durum alacaklarını görmek için, burada kalıp beklemek istersiniz. Öyleyse, istediğinizi yapmakta özgürsünüz.

Oysa Colombe sabırsızlığını gizleyemiyordu.

– Eğer hemen gitmek isterseniz, Avati size rehberlik eder. Kıyıdaki tercümanlar giderek daha tehlikeli olmaya başladı. Söylediklerine dikkatle uyarsanız, ellerine düşmenizi önler.

Üçüncü bir kez, yaşlı adamla vedalaşıp, güneşli körfeze yöneldiler.

Üçüncü kısım

Villegagnon rahatsızlığını atlatır atlatmaz din adamlarına ve Du Pont'a onları ertesi gün yönetim binasında kabul edeceğini iletmişti. Ardından, amiral ile yeni gelenler, birlikte nihayet bir ayin düzenlemek üzere duaların yapıldığı meydana gideceklerdi.

Du Pont bu karşılaşma için temiz tuttuğu mavi hırkayı giyerek, davete istemeye istemeye uydu. Oysa Villegagnon her zamanki dağınıklığının tersine, bu kez Malta haçı özenle yıkanmış temiz bir tunik giymişti. Just ise bir gün önce terzi tarafından dikilmiş kadife yeleğiyle, yardımcılık görevini vakarla yerine getiriyordu.

Aslına bakılırsa, yeni gelenlerin ciddiyeti Villegagnon'u şaşırtmadan edemiyordu. Başlangıçta, rahatsızlığı nedeniyle onları kabul edemeyecek duruma düşmüştü. Oysa şimdi iyileştiğine göre, gerçek bir neşe hissediyor, bu neşenin neden paylaşılmadığını bir türlü anlayamıyordu.

– Sevgili dostlarım, diye haykırdı konuklarının odaya girdiğini görüp, rica ederim, oturun.

Du Pont bu kelimeyi duyunca, zehirli bir böcek tarafından sokulmuşçasına geriledi. Uzatılan koltuğu, boynunu bir hançerden kurtarmak için başvuracağı güçte bir hareketle itti. Anlaşılan, konuşma ayakta devam edecekti.

– Yolculuğunuz nasıl geçti? diye sordu, giderek daha da şaşıran Villegagnon.

– Daha iyisi olamazdı, diye kuru bir sesle cevap verdi Du Pont.

Buna rağmen çevresini süzüyor ve ona dayatılan barakayla karşılaştırıldığında, lüks olarak nitelendirilecek her şeye bakıyordu: sütunlu yatak, masa ve sürahiler, kitaplar... Suikastlardan beri, yönetim binasında özellikle daha güvenli olması amacıyla bazı değişiklikler yapılmıştı. Duvarlar taştan örülerek, içeriden açılan, kalın

tahtadan panjurlarla donatılmıştı, yere döşenen palmiyeden kalaslar da ayak tabanlarında yumuşaklık duygusuna yol açıyordu.

– Fransa'dayken, Colligny'yi görebildiniz mi? diye sordu amiral.

– Amiral Coligny, dedi Du Pont, Villegagnon'un anlam vermekte zorlandığı hakarete uğramış gibi bir edayla, benim komşumdur. Corguilleray'deki topraklarım, onun malikânesi Châtillon'un yanında. Bizi kabul etmekle kalmadı, buraya gelme görevini de verdi.

Sesinin tonu dışında, Villegagnon'un itiraz edeceği bir şey yoktu.

– Fransa'da yeni fikirlerin kovuşturuldukları çağların geçtiğini memnunlukla görüyorum, dedi.

– Gerçekten de Gerçeklik'in Kilisesi iki yıldan beri bunun için büyük çaba harcıyor, diye araya girdi Richer.

Kelimeleri biçimlendiren ses tonu büyüklenmesine tatlı bir hava kazandırıyordu.

– Ve Antarktika Fransası'nda daha da kuvvetle büyüyecek, dedi Villegagnon heyecanla.

Bir ara, bir şeyler içmeyi önermek üzereyken, kısa süre sonra ayin düzenleneceğini hatırlayıp, böyle bir teklifte bulunmadığı için kendi kendini kutladı.

– Ne Fransası? diye gözlerini kısarak sordu Du Pont.

– Antarktika. Burada bizimle birlikte bulunan bir kozmografın, Rahip Thevet'nin fikriydi bu. Başlangıçta Ilım Fransası adını vermeyi düşünürken, sonunda Antarktika'da karar kıldı.

– Thevet... diye arandı Du Pont. Çevresindeki herkese içirdiği şu otu getiren adam değil mi? Angoulême'de doğduğu için bu ota angumuazin adını taktı ve otu daha önce Portekizlilerden aldığını söyleyen Nicot'yla köpekler gibi dalaştı.

Böylesi bir davranış, hiç de insanın ciddiyetini ortaya çıkarır nitelikte değildi. Villegagnon Thevet'nin adını andığına pişman oldu.

– Yardımcınız size imparatorla ilgili haberi iletti mi? dedi Du Pont, Just'ü işaret ederek.

– Tahttan çekilişini. Evet! Tanrı'nın bir lütfu. Eminsiniz demek, Portekizliler...

– Bizi rahat bırakacaklardır.

Villegagnon soylu konuğuyla bir an bakıştı. Birden, adamın varlığında onu rahatsız edenin ne olduğunu anladı. Eğer koloni konusunda endişe edilecek bir şey yoksa, o zaman Coligny neden bu savaş insanını göndermiş, dahası, ne tür vaatlerde bulunmuştu? Birden içini kaplayan kuşkuyu uzaklaştırmaya çalıştı.

Oysa gerçeğin kendisinden haberi bile olamazdı, çünkü Du Pont'un Coligny tarafından görevlendirilmiş olması bir tarafa, bu

misyonu üstlenebilmek için sınırsız bir tutku göstermişti. Bu tutkuda hırsın elbet bir payı vardı ama asıl neden doğaldı. Zavallı soylunun ona bir an dinlenme fırsatı bile vermeyen korkunç bir basur sorunu vardı. Bu derdini unutabilmek için, at üzerinde olmamak koşuluyla bütün savaşlara gönüllü katılmıştı. Şakaya başvurmadan bizzat belirttiği gibi, en son umudu ayakta ölmekti.

– Muhterem Peder, dedi Villegagnon Richer'e dönerek, bir yıl boyunca ayini tek başıma yönettim. Bir bakıma, hem Sezarlık, hem de papalık görevini bizzat üstlendim. Kısacası, bu son görevimi size mutlulukla devrediyorum.

Bu da, öteki görevi muhafaza etmekte kararlı olduğunu açıklamanın başka bir yoluydu.

– Şimdi eğer izin verirseniz, diye ekledi, Son Yemek ayinine katılıp, sizi dinleyelim.

Villegagnon Placard Olayı'ndan, Ferrare'deki tanıdıklarından Komünyon ayini demeyecek onun yerine çağdaş deyişi kullanacak kadar bilgi sahibi olmuştu. Richer kabul ettiğini belirtti.

– Bu bölgenin, diye devam etti amiral, Efendimizin kurduğu eski geleneklere göre saf bir dinî yaşam sürmeye ne denli uygun olduğunu göreceksiniz.

Reformcuların yalnızca onaylayabileceği bu sadeliğe övgü, dillerinin ucuna kadar gelen ve barınma koşullarının ilkelliğiyle ilgili eleştirileri anında kesti. Villegagnon aynı hızla kapıya yöneldi, güneşin içeriye dolmasına izin verip, bu ışıktan derin bir soluk aldı, peşinden herkesi aydınlığa sürükledi.

Bütün ada halkı meydanda, töreni bekliyordu. Eskiler ile yeniler ayrı duruyor, birbirlerine pek de dostça olmayan gözlerle bakıyordu. Sıskalığın, pisliğin, boşvermişliğin rezaleti yenilerin ruhunu sarsıyor, kendilerini böylesine kapıp koyuvermeyeceklerine yemin ediyorlardı. Öte yanda da gemilerden inenlerin sağlığı, gücü, temizliği yerleşimciler için zaten daha fazla katlanamayacakları eziyetlerine yöneltilmiş bir hakaret gibiydi.

Ayin bu zaaflara hakemlik etmesi için Tanrı'ya başvurdu. Tanrı'nın bu çağrıya cevap vermesi herkesi şaşırttı. Papazların siyah giysileri, ciddi yüzleri, hareketlerindeki hassasiyet yerini buluyor, Kutsal Ruh'un mucizevî çığırtkanlığını yapıyordu. En eskiler Le Havre rıhtımlarında, onları heyecana boğan son ayini hatırlıyor, gözleri yaşarıyordu. O günden sonra ne Thevet'nin şaşkınlıkları, ne de Villegagnon'un bir saldırı gibi yönelttiği disiplin söylevleri, içlerinde en ufak bir iman duygusu yaratmıştı. Doğayla yüz yüzeliklerinde, durmaksızın gücünü dayatan oydu: onun güneşinin ya

da yağmurlarının, canavarlarının, bitkilerinin, tuzlu sularının oyuncağı olmuşlar, hiçbir Tanrı gelip, bu savaşta onların tarafını tutmamıştı. Ve işte şimdi birdenbire, bu din adamlarının sayesinde, Tanrı onları asla terk etmediğini gösteriyordu. İnsanlar başlarını kaldırdılar ve körfeze bambaşka gözlerle bakmaya başladılar. Körfezin dilsiz sahilleri, boğucu cangılları, keskin tepeleri ve özellikle de şekerli ekmek ortaya çıkan Yaradan'ın sessiz ve büyük parıltısı önünde endişeyle geriledi. Bu görüntü bakışlara bir intikam iştahı ve gurur parıltıları yüklüyordu.

Usulca edilen dualar, papazların yöntemiyle giderek bir sohbete dönüşüyordu: aralarında bulunan Ona sesini duyurmak için bağırmak gerekmezdi. Bu törende her şey hem alışıldık, hem de yeni geliyordu insanlara. İncil metinlerinin Roma Katolikliğine göre daha geniş bir kullanımı vardı. Bakire ve azizler rahatsızlık verici gölgeleriyle araya girmiyor, böylece inananlar da sadece tanrısal ev sahibi ile oğlunun varlığından yararlanabiliyorlardı.

Sıra Komünyon ayinine gelince, tören sanki bir masanın çevresinde geçiyormuş gibi, doğallık ve sadelik içinde gerçekleştirildi. Oysa dağıtılması için kullanılan iki madde –mayasız beyaz ekmekle, asıl önemlisi, şarap– adada öylesine az bulunur olmuştu ki, bunları yiyip içmek, vücutlara, sanki içlerine ilahî bir varlık giriyormuşçasına güven verdi.

Villegagnon bütün töreni gözyaşlarına boğularak izledi. Neşe, heyecan, sonunda zafere ulaşmanın ve bütün bunları sadelik ve zevkler tanrısına borçlu olmanın verdiği duygu birbirine karışıyor, amirali coşkuların en ezicisine götürüyordu. İnsanların yerlere dek eğilmelerini ya da vücutlarıyla görkemli gösterilerde bulunmalarını istemedikleri için papazlara büyük bir şükran duydu: duygularını gemleyecek gücü bulamayacak ve ağlayarak kendini adamların ayaklarının dibine atacaktı. Ne var ki, sıra kutsamaya geldiğinde, Just'ün yönetim binasından getirmesini istediği horozibiği rengindeki kadife minderi yere koymadan edemedi. Minderin rahatlığı ve yumuşaklığından çok, toprak ile kendisi arasında doğanın tüm nazarlarını uzaklaştırmaya uygun bir süzgeç yerleştirmek, ne kadar aşağıda olursa olsun, göğün kutsallığında kalabilmek için, ekmeği ve şarabı bu minderin üzerinde, diz çökerek kabul etti.

* * *

Adanın dar alanı içinde, nüfuslar yavaş yavaş karıştı. Çalışmalar yeniden öylesine yoğunlaşmıştı ki, ada aşırı kalabalık bile gö-

rünüyordu. Üstelik, farklılıklar da törpülenir gibiydi: un ve manyok perhizine sokulan yenilerin cildi kül rengini alıyor, Protestanların el koydukları şarap konvoyları sayesinde canlanan daha eskiler ise, belki biraz daha dengesiz ama yepyeni bir güvenle yürüyorlardı.

Gündelik hayatın düzgün kumaşındaki tek yırtık, yeni gelenlerden otuzunun döneceklerinin açıklanmasıydı. Yenileri getiren gemilerden biri, armatörle yapılan anlaşma uyarınca beklemeden dönmek zorunda olduğundan, bazı inatçılar burada daha fazla kalmaya zorlanamayacaklarını bildirmişti. Villegagnon'a kalsa, sorun kolaylıkla çözülürdü ama Du Pont uyumsuzların tarafını tutunca, gitmelerine izin verildi. Bu, diğerleri için kötü bir örnekti. Oysa bazıları o kadar yeni, kimileriyse o kadar uzun zaman önce gelmişti ki, hepsi de sıla özlemi çekecek kadar kalmadıklarından ya da bu özlemi çoktan aştıklarından, bu kaçış aldırmazlıkla karşılanıyordu.

Yeniden işe koyuldular.

Çağ değişikliğini belirleyen ve ilk gelenleri Tarihöncesi'ne yerleştiren yenilikler arasında, kadınların varlığı da sayılmalıydı. Hâlâ Le Freux'nün adaya tutsak kadın sağladığını hatırlayanlar, farkı algılayabiliyorlardı. Cenevre'den gelenlerin, o boynu bükük kahpelerin izinli çıplaklığıyla en ufak bir benzerlikleri yoktu. Bu kızlar daha giyimli, daha ciddiydi. Oysa çekicilikleri tam da bundan kaynaklanıyordu. Her akşamüstü, tıpkı sıcağın hücrelerinden çıkardığı civcivler gibi, dadılarının kolunda görünüveriyor, amiralin tasarladığı eksiksiz bir düzen, geçecekleri yerlerin boşalmasını sağlıyordu. Vücutlarının mahrem hiçbir bölgesi yürüyüşçülerin manzarasını bozmaması için, yerli köleler sıkı bir denetimden geçiriliyordu. İşçiler gömleklerini iliklemek zorundaydı. Dolgu topraklar üzerinde perendeler atan küçük maymunlar bile, mavi kıçlarını başka yerlerde göstermeleri için, taşlarla kovalanır olmuştu.

Bütün bu hazırlıklardan sonra, kızlar görünüyordu. Siyah ya da gri elbiseler giyiyorlar; bu basit ayrıntı bile, kızların farklı olmalarını sağlıyordu. Körfezdeki renklerin şiddetine, denizin mavilerine, cangılın yeşiline, papağanların sarısına, ıslak çamurun kırmızısına alışkın yerleşimciler için bütün bu renkler kurbanı oldukları doğal korkunçlukların özellikleriydi. Katıksız insan icadı olan bu siyah ve bu gri, insanlarda dev bir uygarlık iştahı kabartıyordu. Eğer şaşmaz estetik kuralları uygulanırsa, genç kızlardan hiçbirinin gerçekten güzel olduğunu söylemek imkânsızdı. Hilelere başvurmayı reddetmeleri yüzünden yüzlerinde düzgünden

çok sivilce vardı. Kötü beslenme bazılarını zayıflatmış, kimilerini ise sucuk gibi şişirmişti. Kısacası, teker teker bakıldığında, bu Venüslerin hiçbiri kusursuz değildi. Yine de, göze batan bir kusursuzlukları vardı. Çünkü her biri, hele hep birlikteyken daha da çok, Villegagnon'un diyeceği gibi, "kadının anlamı"ydı. Dahası, "katıksız kadının katıksız anlamı". Doğanın çürümüşlüğünden kimseyi esirgemediği, her şeyin iç içe geçtiği, birbirine şiddet uygulayıp gebe bıraktığı bu dünyada bu kızlar bekâret, varlığın saflığa adanmışlığı, kısacası birlikteyken aşkın duaya dönüşebileceği kadınlardı.

Teraslama yapan işçileri, üzerlerine atılamadan bu kızların geçişini izlemek kadar yıpratan başka bir şey olamazdı.

Gezintilerinin programını kimin çizdiğini bilen kimse yoktu. Kuşkusuz, dolaşmaları için ıssız bir yer sunmak güçtü. Yine de, gerçekte olduğu gibi, kızcağızları şantiyenin dar patikalarından götürmek, zavallı ağır işçilere değercesine geçmek zorunda bırakmak mecburiyeti yoktu. Böylesi bir kurguyla bir taraftan genç kızların ne kadar mütevazı oldukları gösterilmeye çalışılıyor, aynı zamanda bununla çelişkili bir amaçla da isteyenin onları alabileceği anlatılmak isteniyordu. Öyle ya, kızların orada bulunma nedenleri evlilikti hâlâ; birileriyle eşleşmedikleri sürece, malasız bir duvarcı kadar yararsız olacaklardı.

Gerçekten de Villegagnon'a evlilik istekleri yağmaya başladı. Amiral daha ilk günden, birinci seferle gelip ona uşaklık eden iki genci nişanlamakta gecikmedi. Böylece öteki adayları inceleme fırsatı bulacaktı. Öteki başvurular kalabalık ve aceleciydi. Amiral hiçbir amaca bağlı olmadan getirilen kocakarıların bile talibi çıkacağı gibi mutluluk verici bir kanıya vardı.

Oysa gemiden inen kızların içinde, bir tanesi hiç görünmüyordu. Kızlardan biri, Just'ün şalupayla getirip karaya çıkarttığı günden beri, ona ayrılan kulübeden çıkmamıştı. Bu görünmezlik kendisine sunulan ender ve değerli evlilik fırsatlarından birini kaçırmaktan endişelenen Villegagnon'u tedirgin etmiyor değildi. Just uzun zamandan beri ilk kez, amiralin buyruğunu beklemedi. Birkaç günün sonunda, gidip kızın hatırını sormanın iyi olabileceğini söyledi. Daha sonra Villegagnon onu, gidip genç kızın sağlığını öğrenmekle görevlendirince, samimi endişesi Just'e bir kurnazlık gibi göründü.

Kızcağızın dadısıyla birlikte kaldığı kulübe, batı tabyasına doğru giderken, uzunca bir dizinin sonuncusuydu. Bir zamanlar kulübenin yerinde birkaç bambu bulunduğundan, duvarların çevre-

sinde hâlâ bir iki örnek görülüyordu. Just kulübeye geldiğinde, kapının önünde birkaç dakika, tereddütle bekledi. Kulübenin kapısının yerinde bir perde asılıydı ve gelişini nasıl haber vereceğini bilemiyordu. İçeriden, bir müzik aletinin tellerinden çıkan minicik nağmeler geliyordu.

Just öksürünce, gırtlağından yükselen gürültü notaları susturdu, ardından da içeride önce bir sessizliğe, sonra da fısıltılara neden oldu. Sonunda oda hizmetçisi ciddi bir yüzle perdeyi açtı.

– Buraya, diye kekeledi Just, küçükhanımın sağlık haberlerini almaya geldim.

Sonra da, sanki kalkanını kaldırıyormuşçasına, ekledi:

– Amiral tarafından.

– Daha iyi, dedi kocakarı sertçe; ardından perdeyi bırakıp kayboldu.

Just hakaret karşısında kendini beceriksiz hissetti. Bir an orada, ne yapacağını bilemeden beklerken, içeride fısıltılar arttı. Sonunda, perde yeniden açıldı.

– Eğer ziyaret etmek istiyorsanız, dedi ihtiyar kadın, sevimli bir yüz buruşturmasıyla.

Just kulübeye girdi. Barakanın küçük alanı, bir kumaşla ikiye bölünmüştü. Bir köşede, açık bir virginalin dar klavyesinin üzerinde bir partisyonun sayfaları titreşiyordu. Sandıklardan birinin üzerine dürülmüş, içi saman dolu şilte, kocakarının yatağı olmalıydı. Bir girişe benzeyen bu yerde, genç kızla ilgili tek bir iz bile yoktu. Oysa dadı öteki tarafa son bir göz attıktan sonra kumaştan duvarı çekince, genç kız bütün eşyasının ortasında göründü. Açılmış sandıklar, pencerenin yanındaki masanın üzerindeki kitaplar, el yüz yıkamak için porselenden bir leğen ibrik takımı, portmanto olarak kullanılmak üzere taş duvarlara tutturulmuş kılçığımsı bir palmiye dalına asılmış birkaç elbise, bütün bunlar hoş bir dekor oluşturuyor ve kulübenin çıplaklığını unutturuyordu. Genç kız elleri dizlerinde, gözleri yerde, yatağının kenarına oturmuştu. Bu kez Just'ün aydınlıkta, güzelliğini özgürce seyretmesine izin verdi. Toplanmış saçlarından ve narin kirpiklerinden, sanki elbisesinin motifine cevap verirmiş gibi siyah bir ahenk yükseliyordu. Beyaz teni, tıpkı klavyedeki gibi, bu koyu noktalarla tezat oluşturuyordu. Düzgün burnunu, zarif çenesini ve esmerlerin alnındaki, incecik tüylerin yüzün üzerinde bir gölge oluşturduğu kısmı gördü. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, genç kız gözlerini kaldırdı ve iki kor gibi gözbebeklerini Just'ün üzerine dikti.

– Bizi unutmadığınız için, dedi çok güçlü, yuvarlak ve neredeyse ciddi bir sesle, teşekkür ederim, Bayım.

– Amiral, diye söze girişti Just, –"ben" kelimesi de dahil her şeyi unutmuştu– sağlığınızdan endişe duyuyor.

Genç kız içini çekti, uzun elini yatağın kenarına uzatarak, usulca kumaşın kıvrımını düzeltti.

– Sağlığım çok daha iyi, teşekkür ederim. Ancak ...

Just irkildi. Sanki kızcağız ağlayacakmış gibi geldi.

– ... ancak hâlâ kendimde buradan çıkacak gücü bulamıyorum.

– Acele etmenize sebep yok.

Hâlâ yalnız olduğunu gördüğü için midir, bilinmez, Just bu son cümleyi pek de düşünmeden söylemişti.

– Ah! Bayım diye hayıflandı genç kız bakışlarını yeniden ona dikerek. Bu kez o gözlerde damlaların parladığını gördü.

Just nasıl davranacağını bilemedi.

– Öylesine iyi birisine benziyorsunuz ki, diye sızlandı kızcağız. Sanki sizinle her şey konuşulabilirmiş gibi.

– Tabiî. Sizin için yapabileceğim bir şey varsa ...

Kız başını salladı, ama sanki çizgilerini bozmamak istermişçesine, usulca.

– Sanırım, dedi birden kafasını meydan okuyormuş gibi kaldırarak, bizi neden gezdirmek istediklerini ya da sonra ne yapacaklarını kuşkusuz biliyorsunuz. Ne kadar papaz yeğeni olursam olayım, ötekilerden farkım yok. Yakında bir çeşit mezada çıkarılmaya pek heveslenmiyorum doğrusu.

– Öyleyse gelmeyi neden kabul ettiniz? diye kızın sözünü kesti Just. Bu isyanda, kendisinin de iğrenç bir yalanın sonunda yola çıkarılmasına başkaldırısının bir aksini görüyor gibiydi. Yoksa sizden gerçeği sakladılar mı?

– Hayır, Bayım, gerçeği anlattılar ama başka seçeneğim yoktu. Annem ile babam bundan on yıl önce, katliamlar sırasında öldürüldüler. Diri diri yakılmamamı amcama borçluyum. Amcam buraya gelmeye karar verince de, o olmadan tek başıma kalmam söz konusu olamazdı.

Hayranının bir yanını kızartmayı başaran genç kız, bu kez de onu öbür tarafından yakalamaya girişti. Birden sesinin tonu değişti, üzüntüsü kaybolup gitti. Durumun gerektirdiği saygıya halel getirmeden, neşeli bir hava ve şarkı söyler gibi bir sesle, konuşmasını sürdürdü:

– Beni bağışlayın! Kendimi kapıp koyuverdim ... Belki de sizi sıkıyorum. Üstelik daha adımı bile söylemedim. Adım Aude Ma-

upin, Lons-le-Saunier'de doğdum. Oda hizmetçim de Bayan Solange.

Her iki kadının zarif selamına, bu konuda Villegagnon'dan hiçbir şey öğrenmemiş olan Just, beceriksiz bir karşılık verdi. Kendini tanıttı.

– Dün, Son Yemek ayinine bile katılamadınız mı? diye sordu, yumuşak bir sesle.

– Çok isterdim, çünkü kutsanmaya çok ihtiyacım var. Ama eğer ayin için çıkmış olsaydım, o zaman kendimi bütün gezintilere mahkûm etmiş olurdum.

Just bu saf yaratığı, zavallı masum kızları eş olarak almak isteyenlerin insafına, seyrine terk eden pazarlığın pençesinde görmeye, en az onun kadar isyan ediyordu.

– Belki de sizi bundan kurtarmanın bir yolu vardır; dedi. Amiralle bir konuşayım. Amcanızla kusursuz bir ilişkisi var, onun için belki de ...

Aude dudaklarını büzünce, Just söylediklerinin fazla hoşa gitmediğini anlayıp, hemen kesti.

– Kusursuz, belki, dedi, sesinde bir acılıkla. O ilişkilerin uzun zaman böyle devam edeceklerini sanmam.

– Kaldıkları yer yüzünden mi? diye tahmine çalıştı Just. Oh! Biliyorum, ama inanın bana, elimizden geleni yapacağız.

– Yalnız bu değil, dedi genç kız giderek daha da ciddileşen bir ifadeyle; o sertleştikçe, koyu renk gözleri daha da muhteşem görünüyordu.

Just endişelendi.

– Amiralinizin, diye ciddiyetle devam etti Aude, yola gelmesi gerekiyor.

– Yola gelmesi mi? Ne demek oluyor bu?

– Amcamın dediğine göre, ayin sırasında oldukça kuşkulu bir tutum içindeymiş. İçinde hızla arınması gereken putperestlik kalıntıları varmış.

– Putperestlik!

– Komünyon ayini sırasında, kadife bir minderin üzerine diz çökmedi mi?

– Çöktü. İyi ama, bunda ne kötülük var?

Aude'un gözlerinden alev fışkırdı. Oysa bir an sonra, bir omuz silkişiyle düşüncelerinden kurtulur gibi yaptı.

– İyiliğiniz beni duygulandırıyor, Bayım. Bana kalırsa, sizin korumanız altındayken, biraz dışarı çıkarsam güvende olurum. Gelecek ayin ne zaman, biliyor musunuz?

– Sanırım amcanız ve amiral aynı gün kutlanacak iki evliliğin tarihini kararlaştırmaya çalışıyor.

– Solange, duyuyor musun? diye haykırdı genç kız. Yakında yeni bir Son Yemek ayini var. Ah Bayım, Komünyon ayininin beni ne denli rahatlattığını, eksikliğini nasıl hissettiğimi bir bilebilseniz.

– Eğer isterseniz, size eşlik edebilirim.

– Oh! Teşekkürler! Teşekkürler! dedi Just'ün ellerini tutarak.

Bu heyecan sadece bir saniye sürdü. Ne var ki Just bu uzun ve narin avuçların ılık baskısını uzun süre ellerinde duydu. Günün geri kalanı düşler içinde geçti.

Dördüncü kısım

Bu arada, yeni fikirlerin şoku adanın bilincine nüfuz etmeyi sürdürüyordu. İlk yerleşimciler Cenevrelilerin gelişini bir malzeme ve insan gücü imdadı olarak algılamışlardı. Adada yaşanan sıkışıklık bu duyguyu giderek yok etmiş, yerine bir yenisini koymuştu: arkadan gelenler sadece sağlığı iyi olanların saflığına sahip değillerdi; aynı zamanda da tuhaf düşünceleri ve kendilerine özgü inançları vardı. Gelişin karmaşık heyecanı içinde bu farklılıklar diğer bütün değişiklikler gibi, bir sabırsızlık ve bilinçsizlik karışımıyla karşılandı. Ne var ki günlerden bir gün birisi "Huguenot" sözcüğünü telaffuz edince, herkes yeni gelenlere başka bir merakla bakmaya başladı.

Villegagnon'un zindandan çekip çıkardıkları arasında kimileri için, bu fikirler pek de yabancı değildi. Luther'in yazdıklarının çekici etkisinin bedelini özgürlükleriyle ödemişlerdi. Ne var ki Fransa'da yirmi yıl önceki bu ilk Reform, daha başlangıcında boğulup yok edilmişti. Kovuşturmadan ve yeraltından başka bir şey tanımayan böyleleri Cenevre'yi yöneten, Fransa'nın hemen her yerinde reformcu kiliseler kuran ve II. Henri'nin en yakın danışmanlarının tavsiyesiyle Amerikalar'a özgürce gelen bu yeni Huguenotları heyecanla izliyorlardı. Böyleleri kendi istekleriyle yeni dinin gönüllülerinin yanında yer aldı.

Oysa surat asıp, sırt çevirenler de çoktu. Onları ikna etmek, öğretiyi yaymak gerekiyordu. Papazlar adanın her yanında yeni doktrini öğrettikleri gruplar kurdu. İnciller dolaştırıldı. Metinler yorumlandı. Cangılla, denizle ve şekerli ekmekle doyuma ulaşmış yerleşimciler değerli insanî ayrımlarla ve uygarlığın temeliyle yeniden karşı karşıya kaldıkları teolojik tartışmalara atılmaktan haz duydu.

Oysa bu inanç yayma çabası farklı bir grubu, Katolik inancına küfretmeyi kesinlikle reddedenleri kızdırdı. Bu katı eğilimin Villegagnon nezdindeki sözcüsü Dom Gonzagues idi.

– Asla, diyordu küçük sakalını titreterek, Bakire Meryem'i asla terk etmeyeceğim.

Kuşkusuz ruhban sınıfını sevmiyor, onlarda bir sürü kusur buluyordu. Ancak bütün Catherine'ler ve bütün Marguerite'ler onu hor gördüğünde, Tanrı'nın anası hep imdadına yetişmişti; bu yüzden nankörlük etmek niyetinde değildi.

Villegagnon berikini elinden geldiğince sakinleştirmeye çalışıyor, aslında, Huguenotların onlara katılanlardan inançlarını açıklamalarını istemelerini en azından beceriksizlik olarak görüyordu. Din değiştirmeye kesinlikle gerek yoktu, inançlar birbirine öylesine yakındı ki. Reform, başlangıca dönüş gibi bir şey değil miydi? Bunu ilk Son Yemek ayininde söylemiş, sözleri de herkesi memnun eder görünmüştü.

Amiral de bu evrensellik kuramını savunmak için kendi açısından durup dinlenmeden çalışmaya koyuldu. Kütüphanesinin bunca kısıtlı, belleğinin bu kadar zayıf olması onu kudurtuyordu. Oysa bildikleriyle –binlerce sayfayı neredeyse ezberine almıştı– tarafları birbirlerine yaklaştırmak için şunlara ya da berikilere karşı söylenecekleri toparlıyordu.

Bu mücadeleye, tıpkı silahlı bir çarpışmaya hazırlanır gibi giriyordu. Böyleydi işte: sadece vücut çalışması dışında, hiçbir şey yapamazdı. Bazen Just gecenin geç saatlerine kadar, mum ışığında eski metinler okumasına, bölümler kopya etmesine yardım ediyordu. Amiral merakın, kültürün ve beklentilerin bu ani dönüşü karşısında alabildiğince mutluydu. Bu arada, adadaki çalışmaları bütünüyle ihmal etmişti.

Ne kadar göze batmamaya çalışırsa çalışsın, ilk çatışmayı Colombe'un gelişi doğurdu. Pay-Lo'nun yanından ayrılıp, Martin'in hempalarıyla denetimleri altındaki kabilelerin kıyıya serpiştirdikleri tuzakları atlatarak adaya gelinceye kadar, Huguenotların yerleşmesi hemen hemen tamamlanmıştı. Uzaktan yeni gemileri, adaya gelen takviyeleri, yenilerin sağlıklılığını gördüğünde, önce neşelenmek isteği duydu. Antarktika Fransası konusunda ağabeyinin düşlerini ne kadar paylaşmasa da, endişe ve fedakârlık çağının sona ermesine ancak sevinebilirdi. Ne var ki daha kıyıya ayak basar basmaz koluna yapışan Quintin büyüyü bozmuştu.

– Hayır! diye haykırdı, suratı birden bembeyaz. Bu imkânsız. Onlar olamaz. İmdat! Yardım edin!

Tabyaların ardına gizlenmek için bacaklarının bütün gücüyle koştu.

– Ne oluyor size? diye sordu Colombe, adamın peşinden gidip.

– Bu siyahlı adamlar ... diye kekeledi Quintin. Dişleri takırdıyordu.

– Ee, ne olmuş?

Colombe adamın ağlayacağını sandı; Quintin Pay-Lo'nun yanındayken, uzun süredir bu keyfi yaşamamıştı. Ne var ki bir dehşet kasılması gibi, böylesi gürültülü hıçkırıklar beklemiyordu.

– Karaya dönmem gerek, dedi beriki.

Kayıklara doğru yürümeye başlamıştı bile. Colombe peşinden koşup, kolundan tuttu.

– Anlatın. Eğer bir tehlike varsa, hepimiz için vardır.

Quintin kendine gelir gibi oldu. Burnunu çekti, kum taneciklerı yapışmış elinin tersiyle yanaklarını sıvazladı ve derin bir soluk aldı.

– Yola çıkmamızdan bir yıl önceydi, diye söze girişti. Lyon'daydım.

– Rouen'lı olduğunuzu sanıyordum?

– Öyle, ama yola çıkmadan bir yıl önce, Lyon'a gitmiştim. Olağanüstü bir adamın çevresinde, küçük bir gruptuk. Bu İspanyol hekiminin ne kadar iyi birisi olduğunu tahmin edemezsin. Her şeyi biliyordu. Duru Latincesi ve kitapları bir akıl harikasıydı. Adı Miguel'di.

– Miguel ne?

– Miguel Serveto, dedi, artık gözyaşlarını dindirmeye bile çalışmayan Quintin. Fransızlar kitaplarını mahkûm etti. Gerçeği hiç anlamamış bir ülkede, bunda şaşılacak bir şey yok tabiî.

– Siyahlılar? diye sordu, bu rahatsız durumu daha fazla uzatmak istemeyen Colombe.

– Zavallı Serveto Cenevre'den yardım alacağını sandı. Ona kentin kapılarına kadar eşlik ettim. Bunları orada gördüm. O karalar giymiş adamların hepsi papaz.

– İyi ama Quintin, siz de siyahlar giyiyorsunuz.

– Hayır, aynı şey değil. Bunlar, Cenevre'de gördüklerimin aynı. Zaten kürekçilerden biri de söylemişti.

Başını tabyanın yanından çıkardı. Richer kıyıya inen yollardan birinin ağzında, bir sandığın üzerine çıkmış, oradan duyulmayan bir vaaz veriyordu.

– Yaktılar onu, Colombe.

– Kimi?

– Serveto'yu. Onunla aynı fikirde olmayan Calvin, Serveto'ya Fransızların davranacağından çok daha acımasız davrandı. Onu bir odun yığının üzerine çıkarıp yaktırdı, anlıyor musun?

– Huguenotların özgürlük yanlısı olduklarını sanıyordum.

– Kendi özgürlükleri! Oysa korkunç Théodore de Bèze bir sonraki yıl *De haereticis a civili magistratu puniendis* adında bir risale yazdı. İnan bana, benim gitmem gerek. Bu adamlarla aynı ada üzerinde bir an bile kalamam.

Colombe'un adamı ikna etmesi neredeyse bir saat sürdü. En kısa zamanda ona yeni bir görev verdirmeyi vaat etti. Quintin sonunda, tek başına ormana girme tehlikesini göze alamadığı için, saklanmayı kabul etti.

Colombe adada Just'ü ararken, gördüklerine şaşırdı. Kalenin inşaatı ilerlemekle birlikte şimdilik kesintiye uğramış gibiydi. Her köşede, ruhun ölümsüzlüğü, bağışlanma yoluyla ya da önceden belirlenmiş kaderle kurtuluş gibi, burasıyla hiç bağdaşmayan konuları heyecanla tartışan gruplar vardı. Şantiyede, doğaçlama konuşan vaizler duyuluyordu. Sahilde eğleşen yalnızların elinde, şimdi artık İnciller vardı. Sanki birden bütün koloni meditasyona dalmış gibiydi.

Oysa bu barışçı ya da kardeşçe yanı bulunmayan bir meditasyondu. Bir gruptan diğerine, kötülük yüklü bakışlar gidiyordu. Papazlar ile Huguenotların bir yandaki barınakları sürekli olarak gözleniyordu. Bu tinselcilik insanları birliğe ve iyimserliğe götürmemiş, tam aksine, düşmanlığı, yalnızlığı ve endişeyi körükler görünmeye başlamıştı. Colombe sonunda Just'ü yönetim binasında bulduğunda, Villegagnon ile ağabeyinin de aynı mantık ateşine yakalandıklarını üzülerek gördü.

Amiral Colombe'u dostça karşılayıp, Pay-Lo'nun yanındaki günlerini anlattırdı. Genç kızın anlattıklarıyla hiç ilgileniyor görünmezken, Colombe'un adadaki ilk izlenimlerini gerçek bir keşif gibi karşıladı.

– Aziz Jacques'ın ruhu adına! diye haykırdı. Haklısın, Colin, bu gerçek bir anarşi.

Notlarla kapkara bir deste kâğıda uzanıp, iki eliyle istiflemeye koyuldu.

– Artık benim gözümde her şey apaçık, diye açıkladı. Ya da hemen hemen. Her neyse, yarından tezi yok, papazlarla bir toplantı yapıp, tartışıyoruz. Bu çekişmelere bir son vermek, insanlara kesin bilgiler sağlamak ve işbaşı yapmak gerek.

Colombe akşam yemeğini Just'le yemek için, yönetim binasın-

da kaldı. Ağabeyini tuhaf ve değişmiş gördü. Fizik olarak, belki görüntüsüne aşırı özen göstermesinin dışında, değişen bir şey yoktu. Villegagnon uzun zamandan beri usturalarını ödünç vermiş, Just ise bu usturaları hiç kullanmamıştı. Oysa bu kez pürüzsüz yanaklarının altında, dikkatle düzeltilmiş İspanyol usulü bir çember sakal vardı. En önemlisi, kardeşine en ufak bir ilgi göstermiyordu.

Colombe ağabeyinin sessizliğine ve sakinliğine alışıktı. Oysa Just'ün mesafeli tavırlarında adını koyamadığı bir farklılık vardı. İçinden gelen bir ses, Just'ün kendini koruma güdüsüyle savunmada olmadığını, kafasının şimdilik bilmediği başka bir yerde bulunduğunu söylüyordu.

Protestanların aktarmak ve düzeltmek istedikleri bir o kadar şikâyetleri olduğundan, Villegagnon ile Du Pont ve papazlar arasındaki toplantının düzenlenmesi çok kolay oldu. Berikiler yönetim binasına öğlene doğru geldi. Amiral, Dom Gonzagues'in din konusunda parlayacağından korkmuş, bu yüzden konuklarını yalnız karşılamayı yeğlemişti. Yine de, konuşmanın bir tanığı olması amacıyla, Just'ün hazır bulunmasını istiyordu.

Huguenotların odaya girişiyle birlikte, tartışmanın güç geçeceği anlaşıldı. İlk Son Yemek ayininden beri, yönetim binasına gelmemişlerdi. Du Pont'un mekânın mobilyalarına ve dekorasyonuna bakış biçiminden, kendisinin yoksun olduğu bu gösterişe karşı ne denli büyük bir nefret beslediğini anlamak kolaydı. Konuk soylunun sakatlığından sonunda haberdar olan Villegagnon, bu rahatsızlığı bilmezden gelip koltuklardan birine oturdu, konuklarına da yer gösterdi. Bu konuda Du Pont'un kendine uyguladığı çileyi izlememeye alışkın papazlar, gösterilen iskemlelere yerleşti. Kısacası, sadece Du Pont ayaktaydı.

Amiral önce konuklarının sağlığını, yerleşip yerleşmediklerini sordu. Bir tahrik olarak algılanan bu yakın ilgi homurtulara yol açmaktan başka bir işe yaramadı.

– Sevgili kardeşlerim, diye ciddi bir ifade takınarak söze girişti amiral, sizinle bir kaygımı paylaşmak istiyorum. Bir kelimeyle, şöyle: iş hiç ilerlemiyor. Bana kalırsa, düzeni yeniden sağlamamız gerek. Bu adanın üzerinde, gereğinden fazla tartışılıyor. Dinî heyecanın güzel bir şey olduğunu kabul ediyorum. Ama bu heyecanın hayatın, hatta hayatta kalmanın ötesine geçmemesi gerek. Çünkü bu kale olmadan, Antarktika Fransası sayısız düşmanının insafına kalmış demektir.

Richer aldırmaz görünmeye çalışarak, gözlerini odanın içinde

gezdiriyordu. Ancak bakışları Tiziano'nun Meryem'iyle karşılaşınca, zehirli bir balık tarafından sokulmuş gibi fırladı, sallanarak Villegagnon'un karşısına dikildi.

– Bu adanın üzerinde yaşayan farklı inançlar arasında, muhalefetten çok anlaşma olduğunu düşünüyorum. Önemli olan, insanı Tanrı'nın bir eseri yapan bu harika iyi niyettir. Ben insana inanıyorum; eminim, siz de öyle. İşte, inançlarımızın ortak zeminini bulup bu mantıklı varlığı, kendine ihanet etmesine gerek kalmadan, başkalarına saygılı olmaya yöneltebiliriz.

Villegagnon karşısındakilerin düşmanca sessizliğini görünce, ne düşündüklerini anlamak için sözü onlara bırakmayı yeğledi.

– Burada yeniden düzeni sağlama fikrini memnunlukla kabul ediyoruz, dedi Du Pont, sesinde küçümseyici bir vurguyla. Zaten geldiğimiz andan beri, görüşümüz buydu. Oysa görevimizin hiç de kolay olmayacağını kabul etmemiz gerekir. Daha başlangıçtan itibaren bizi hayvanlara özgü işler yapmaya zorlayarak, etkisizleştirmek istediniz. Üstelik, paylaşılmış gücü temsil etmesi gereken bu yönetim binasını tek başınıza kullanıyorsunuz. Peki, bizden ne bekliyorsunuz?

Villegagnon duyduklarına kızmakla birlikte, sükûnetini bozmamayı tercih etti.

– Her şeyden önce, vaazların sınırlandırılması gerektiği kanısındayım. Bana kalırsa insana Tanrı'ya karşı ödevlerini hatırlatmak için, günde yarım saat yeterli olur. Bu arada, vaazın içeriğinin de ölçülü olması gerektiğini düşünüyorum. Geleneklere bağlı bazı zihinleri sarsmamak için, bence papaya –bu konuda benim de sevgi dolu olmadığımı biliyorsunuz– ve Kilise'ye karşı bütün hakaretleri yasaklamak gerek.

Du Pont araya girmek istedi. Amiral sözünü bitirmek istediğini işaret etti.

– Bir de, din değiştirmeye ve dinden çıkmaya gerek olduğuna gerçekten inanmıyorum. Ona inananları bölmektense, herkesi İsa Peygamber'de birleştirmek çok daha iyi olur.

– İncil'in öğretisini bilip uygulayanları bir araya getiriyoruz, diye hiddetle itiraz etti Richer. Burada tanrısal kelamın dinginlikle kabulünü engelleyen şu nefret edilesi mantık ve kuşku eğilimini ortadan kaldırma konusunda sizinle aynı fikirdeyim.

– Bu konuda sizinle birlikte olacağımızdan eminim, diye sevindi Villegagnon.

– Bakınız, diye, aynı umudu kesinlikle paylaşmadan devam etti Richer, insana İncil'i sunarak, kutsal metinlere özgürce erişme-

sini sağlayarak onu kendi hiçliğinin karşısına yerleştirmek tehlikesini göze aldık. Ve gerçekten, bütün bu sapık delilerin Kelam'ı kendilerine göre yorumladıklarını, gerçeklerden saçma sonuçlar çıkardıklarını gördük. İçlerinden bazıları işi, eğer insan kendi eserleriyle kurtuluşa ulaşamazsa, o zaman doğru yola girmek için herhangi bir çaba göstermenin gereksiz olduğunu iddia etmeye kadar vardırdı. Öldürsün, çalsın, ırza geçsin: onu bağışlayabilecek ve eğer isterse, bu sefahatten çekip çıkaracak tek kudret, Tanrı'dır.

– O fanatikleri ben de biliyorum, diye onayladı Villegagnon. Kaldı ki burada Anabatistlerimiz bile vardı.

– Nerede? dedi Du Pont, sanki kılıcını çekecekmiş gibi büyük bir sabırsızlıkla.

– Söylenenler doğruysa, cangılda çıplak yaşayıp, insan yiyorlarmış.

Odayı dehşet yüklü bir sessizlik doldurdu.

– İşte bunun için, açıklama olmadan özgürlük bir şey ifade etmez, dedi Richer. Anabatistlerden söz edilmesinin sonucu böyle doğallaştırmasından memnundu. İnananları bir Kilise'nin korumasına alan, imanını düzenleyip, davranışlarını denetleyen bir inanç açıklaması olmadan İncil'i sunmamız imkânsız.

– Bir kilisenin gerekliliğine bütün benliğimle katılıyorum, dedi Villegagnon. Ama genel olarak, özellikle de bu küçük adada, iki Kilise'nin fazla olacağını siz de kabul edeceksiniz.

Richer hafif bir baş hareketiyle onayladığını belirtti.

– Her noktayı inceleyerek, kolayca bir orta yol buluruz, diye devam etti amiral. İlk konuşmalar cesaretini artırmıştı. Bakın, mesela, papazların evlenme yasağı: kutsal kitaplarda papazların evliliğini yasaklayan hiçbir şey olmadığına göre, mantıklı davranarak bu konuda bir görüş birliği...

– Bu küfürleri kesin! diye araya girdi Du Pont.

Sesinin tonundan, yönetim binasında sanki kendi evindeymiş gibi yürüyüşünden, artık kendine güvendiği ve Huguenotların yanında yer alarak yenilmesi imkânsız ve kalabalık bir güç adına konuştuğu anlaşılabiliyordu.

– Evet, dedi, bize mantıktan, tartışmadan, orta yoldan söz etmekten vazgeçin. Tanrı pazarlık edilecek bir mal değil. Putperestlikle orta yol olmaz. Bu adanın yaklaşık yarısı gerçek inancı kabul etti. Bunu özgür iradeleriyle, yani Kilisemizin ilkelerinin doğruluğunu görerek ve bu ilkelere itaat etmeyi benimseyerek gerçekleştirdiler. Artık gerçek olarak kabul edilmiş bir konuyu yeni-

den tartışarak bu kurtarılmış ruhların huzurunu bozamayız.

– İzin verin, diye diklendi amiral. Putperestliğe en ufak bir ödün vermemekle birlikte, yine de uygulamalarımız içinde itiraz ettiklerim var.

– Hangileri? diye buz gibi bir sesle sordu Richer.

– İşte, dedi Villegagnon, sonunda tartışmayı açabildiğinden çok mutlu olarak, Komünyon ayinini ele alalım. Eğer Kilise'nin babalarına başvurursak, bu ayin alabildiğince yasal. Ancak Havarilerin öğrencilerinden Aziz Clément, bu konuda bir açıklık getiriyor: şarabın suyla inceltilmesi gerek. Oysa sizinki saf. Teoloji açısından nedenini göstermediğiniz sürece, bu uygulamayı değiştirmeniz gerekir.

Açıklamasını, hatiplere özgü ince bir tebessümle noktalamıştı. Oysa Protestanlar öfkeden kanları çekilmiş gibi görünüyorlardı.

– Siz kim oluyorsunuz da, bizim Kilisemizin gerçek kurallarını sorguluyorsunuz? diye kükredi birden Du Pont.

– Ya siz, bana bu gerçekleri dayatmak isteyen siz kimsiniz? diye aynı şiddetle cevap verdi amiral. Eğer seçimimi belirlerken mantığım bana yol göstermeyecekse, neden ona değil de buna inanayım? Yüzyıllar boyu insanlara akıllarının yardımını sunan büyük yazarları okumuş olmak ne işe yarayacak?

– Hiçbir şeye, dedi Richer iç karartıcı bir sesle.

Villegagnon kasıldı.

– Sözünü ettiğiniz yazarlar, dedi papaz sakince, İsa Peygamber'i tanımıyorlar. Karanlıklar içindeki düşüncelerinin bize hiçbir yardımı dokunamaz. İnanmak gerek, hepsi bu.

– Rahipler ile papa da aynı şeyi söylüyor, dedi amiral aynı iç karartıcı sesle.

– Evet, diye küçümseyerek onayladı Richer. Ancak aradaki fark, onların yanılıyor olması.

Villegagnon hazırlamış olduğu kâğıt destesine bitkinlikle baktı. İleri sürülecek bütün savları önceden tahmin etmiş, beklenir itirazlara incelikli savunular geliştirmiş, herkes için kabul edilebilir bir sentez oluşturmuştu. Oysa şimdi bu özgürlüğü kullanma hakkı bile reddediliyordu. Bir kurtuluş gibi beklediği Reform'un üzerine attığı şiddet ağının içinde, boşuna debeleniyordu. O da ayaklandı, odayı arşınladı, abanoz yazı masasının önünden geçerken, alıştığı bir hareketi yapacak kadar kendini kaybetti: masayı kollarıyla sardı. Büyük umutsuzluk anlarında, gücünü böyle buluyordu. Çevresindekiler rahatsızca baktı. Karnını dayadığı fildişi ve ahşap tabla büyük bir yankı yaptı. Sadece papazların kutla-

yabilecekleri nikâhların arefesindeydiler. Villegagnon duygularından bir kez daha fedakârlık etmesinin, öfkesini yutmasının ve kolonisinin çıkarından başka şey görmemesinin gerektiğini anladı. Gülümseyerek konuklarına döndü.

– Pekâlâ, öyle olsun dedi, kendini denetlemek için büyük bir çabayla, şimdilik ayrılıklarımızı bir kenara bırakalım ve bu adayı yeniden işinin başına döndürmeye uğraşalım.

– Putperestlikle olduğu kadar tembellikle de mücadele konusunda bana güvenin, dedi Du Pont.

Ardından, bizzat kendilerinin çalışmaktan muaf tutulmalarıyla, papazların yönetim binasında toplanma haklarıyla ve amiralin nezdinde, Du Pont'un da katılacağı bir komisyonun kurulmasıyla ilgili bitmek tükenmek bilmez talepler geldi.

Villegagnon bu isteklerde kendi otoritesine karşı bir saldırı kadar Protestanların itaatini sağlayacak bir takviye de gördü. Sonunda, vaazların sınırlandırması ve ölçülü olması vaadi karşılığında, her şeyi kabul etti.

Beşinci kısım

İçlerinde en bönleriydi, onun için en iyi giyimlileri olmaları gerekiyordu. Terzinin tepeden tırnağa giydirdiği iki yeni damat, Villegagnon tarafından seçilmişti. Niteliklerini olmasa da, erdemlerini yakından bildiği bu talihlileri aceleyle kendisi belirlemişti. Sonunda seçimini elleri fazla uzun olmayan iki uşağının, fazla akıllı doğmayıp, kabaca yaşayan, ancak çalışkan ve sakin bir Picard'lı ile bir Provence'lıdan yana kullandı. Genç kızlar karşılarına çıkarılan bu eşlerin yarattığı düş kırıklığını ilk kutsanacaklar olmanın tesellisiyle atlattı.

Tören belirlenen günde, her zamanki meydanda gerçekleştirildi. Herkesin bu törenden örnek alıp, zaman geçirmeden taklit etmesini sağlamak için, Villegagnon nikâhın hindistancevizi ağaçlarından yapılma bir sahnenin üzerinde düzenlenmesini istedi. Böylesi bir günde, törene katılmayacak hiç kimse hoş görülmeyecekti. Kadın ve erkek yerli köleler özellikle çağrılmıştı. Amiral onları ön sıraya yerleştirdi. Böylece, hiçbir engel akıllarını sarsacak bu manzarayı görmelerini önlemeyecekti. Genç kızlar sahneye en yaşlıların arasından seçilen, babaları olabilecek iki Protestan'ın kolunda geldi. Son derecede sade siyah elbiselerinde en ufak bir değişiklik bile yapılmamış olmasına rağmen, belki de küskünlüklerini göstermek için, saçlarının yapımında cesurca bir düş gücüne yol vermişlerdi. Kısacası örgülerini şakaklarının üzerinde toplamış, bir son dakika azarı tehlikesini bile göze alarak, fildişi tarak gibi uygunsuz bir süse bile başvurmuşlardı. Sözlüleriyle yan yana durup, yüzlerini çok yakışan doğal bir düzgünle kaplarken, bulunduklarında içki içmekten başka bir günahları olmayan iki salağın yüzleri solmuş, böylelikle kızlar ve erkekler duygulu kalabalığa, ilhamını domuz jambonundan alan, nere-

deyse benzer yanak renkleri göstermişlerdi.

Ne var ki sahnedeki bu ahenk, dinleyiciler arasında ve sahne arkasında endişeli hareketleri gizliyordu. İncelikli bir bakışma, aslında birbirlerinden ayrı üç kişiyi birleştirdi. Aude sahnenin dibinde, mezada çıkacak öteki adayların arasına, kibarca oturtulmuştu. Gözleri dönmüş yerleşimcilerin delici bakışları altında sarhoşlayan komşusu kızların tersine, gözlerini yere dikmişti ama, ikinci sırada, solda bir yerde Just'ü göreli beri ona hem acılı, hem mütevazı, hem de şehvetli olan benzersiz bir bakış gönderiyordu. Just bir taraftan kendine doğal olarak yakışan soylu davranışı takınıp, gözleri dalgın, Villegagnon'un varlığından söz ettiği fikirleri boşlukta arıyor, diğer yandan da gizli bir çabayla, bundan böyle kaygısını duyacağı kişiyi özlem ve iştahla düşünüyordu. Bu arada da o gözlerde sorusuna aradığı cevabı tam bulmuşken, kişiliğinin hangi tuhaf zaafı yüzünden bakışlarını başka yöne çevirdiğini ve bakire kızlar ile domuzcuklarının oluşturduğu itici görüntüye döndüğünü merak eder olmuştu.

Karşı tarafta yer alan Colombe ise Just'ü ve genç Protestan kızını aynı anda görebiliyordu. Her şeyi anladı: Just'ün içini dolduran endişeyi, kızın bu endişeye karşılık verme merakını, her ikisinin de bir şey belli etmemek için harcadıkları çabayı. Başlangıçta, gördükleriyle eğlendi. Just'ü, örnek olarak gösterdiği, şövalyelere özgün bakirce ölçülülükten sıyrılmış halde ilk kez görüyordu. Oysa, genç Protestan'ın davranışında, Colombe'un hoşuna gitmeyen bir şeyler vardı. Sanki hiçbir şey istememiş gibi görünmesinin gerisindeki bu içten pazarlılık, bakışları karşılaşınca takındığı masum ve hafif rahatsız olmuş havası, bütün bunların altında tutkudan çok yalan yattığı duygusunu veriyordu. Bu ikiyüzlülükte bir tehlike sezerken, öte yandan da Just'ün durumdan hiç kuşkulanmadığını hissedip rahatsız oldu.

Just bulunduğu yerden Colombe'un bakışlarını çabuk gördü. Asıl şaşkınlığı, Aude'un da nereye baktığını araştırıp, Colombe'a bakmasıydı. O andan itibaren oyunun kuralları değişti, izlendiğini hisseden her oyuncu, aldırmıyormuş gibi davranmaya çalıştı.

Oysa sahnenin hemen yakınında, çok daha önemli bir dram oynanıyordu. Villegagnon rütbesi uyarınca, izleyicilerin arasındaki ilk yeri almıştı. Protestan uygulaması İncil'de yer alan iki ayinden, vaftiz ile şarap ekmekten başkasını tanımadığından, tören hızla Son Yemek ayinine dönüştü. En sonunda, Komünyon'la noktalanması gerekiyordu. Oysa amiral daha önce papaza sözünü ettiği doktrin konusunda geri adım atmamayı bir onur mese-

lesi yapmış, suyla inceltilmiş şarapta ısrar etmişti. Richer bu isteği kabul etmeyince, engel büyük bir incelikle ortadan kaldırıldı. Villegagnon şarabı yanında tadımcısıyla birlikte kabul etti. Amiral kutsal kâseye uzanırken, beriki Villegagnon'un tanrısal sandığı kanın özelliğini vermek için, çanaktaki sıvıya su kattı. Bu konuyu tartışmak, törenin öncesindeki saatlere mal olmuştu. Sorunun hallolduğunu görünce, papaz sıkıntılarının sona erdiğini sandı. İşte beklenmedik, ancak tahmin edilebilir olay o sırada gerçekleşti. Villegagnon cebinden işlemeli bir kadife parçası çıkardı, yere yayıp, üzerine diz çöktü. Bu hareketi, hayranlık dolu sesler çıkaran yerlilerce çok beğenildi.

Oysa papaz öfkeden kızıla kesmişti.

– Haydi, diye fısıldadı, ayağa kalkın.

Mayasız ekmeği elinde tutuyor, ancak Villegagnon'a vermiyordu.

– Asla! diye mırıldandı amiral. Tanrım göründüğünde, Onun önünde diz çökerim.

– Yerlilere nasıl örnek olduğunuzu görüyor musunuz? dedi papaz alçak sesle. Bu, putperestliğin ta kendisi.

– Bizzat Tanrı'nın varlığına tapıyorum.

– Mayasız bir ekmek parçasına tapıyorsunuz.

– Nasıl? diye öfkelendi Villegagnon, birden sesini yükselterek. Öyleyse...

Eli hâlâ küçük beyaz yuvarlağın üzerinde kasılmış olan Richer, boğulmakta olan birisi gibi çevresine bakındı. Cangıllar ve kayalıklarla bezenmiş bu dünyanın şafağı peyzajında, gözünü rahatlatacak tek bir insanî tutamak yoktu. Yalnızdılar. Bu meydana sığınmış, tehlikeli mırıltılarla dalgalanan bu küçük kalabalık onların kararlarına, başarısızlıklarına, hatalarına bağlıydı. Richer birden, şaşkın yüzlerin içinde Du Pont'unkini seçti. Siyaset allamesi gözünü kırparak, çıkarlarının taktik bir çekilme gerektiğini belli etti.

Papaz mayasız ekmeği Villegagnon'un obur ve çürük dişli ağzına tıkıp, bir sonrakine yöneldi.

Töreni izleyen küçük düzensizliğe karşın, herkes ayinin başarılı olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Bu ilk evlilikler, özlenen, Avrupalı eskilerine uygun yeni çağların geleceği umuduna yol veriyordu: yuvalar, yasal çocuklar, kadın ile erkeğin ahenkli birlikteliği, huzur.

Sonraki kargaşada, Colombe belirli bir amaç için olmasa da, sadece yanında bulunabilmek için Just'ü arandı: adaya dönüşünden beri kendini yalnız, yabancı hissediyor ve içten içe, eski güvenini bulma arzusu duyuyordu. Ağabeyini Aude'la konuşurken,

tesadüfen buldu. Kaçmak için artık çok geçti.

Just kekeliyordu. Davranışlarındaki üstünlük onu beceriksiz kılan ve giderek artan bir mahcubiyetin tutsağı gibiydi. Öte yanda, genç Protestan kız da bu eşitsiz savaşın kurbanına acımak bir yana, yüzünün, gözlerinin ve kokusunun silahını bakışın bağışlayıcılığını bekleyen zavallının gırtlağına dayamıştı. Colombe'un gelişi ağabeyin sıkıntısını daha da artırdı.

– Size... diye kekelemeye koyuldu Just, erkek kardeşim Colin'i tanıştırayım. Colin, Bayan Aude Maupin, Papaz Richer'in yeğeni.

– Erkek... erkek kardeşiniz mi? diye tekrarladı beriki, kuşkunun vurgusunu "erkek" sözcüğüne uygulayarak. Memnun oldum.

Aude bakışının mızrağını Colombe'a nişanladı, bir vuruşta kirli elbiselerinin zarını yırttı, soymak istiyormuşçasına boynunu arandı ve ilk damla kan gelene dek yüreğini deldi.

– Vahşilerin yanında tercümanlık yapıyor, diye aceleyle ekledi Just. Böylelikle Colombe'un bu tören gününe hiç de uymayan giyimini bağışlatmak istiyor gibiydi.

Colombe bu kalleşlikten rahatsız olmamakla birlikte, ağabeyine cevap vermemeyi düşünürken, Aude'ın da saldırıya geçtiğini, düelloda hamle üstünlüğünü ele aldığını duydu.

– Yerlilerin yanında, diye tekrarladı sahte bir acımayla: zavallı çocuk!

– Peki bana neden acınacakmış ... küçük hanım? diye öfkelendi Colombe gözlerini Protestan'ınkilere dikerek.

– Vahşi oldukları için, tabiî!

Alay dolu sesi, "onların yanında, insan vahşileşir" demek istiyordu.

– Benim için, dedi Colombe daha iyisini bulamadığı için kendine kızarak, onlar da insan.

– İnsan olmalarını ummakta haklısınız, diye içini çekti Aude. Ne mutlu ki, onlara inancı getiriyoruz.

– Onlar da bize balığı ve unu.

Ölümcül bakışmaya, çok kısa bir sessizlik eşlik etti. Just kapışmayı önlemek için söyleyecek bir şey bulamıyordu.

– Güzel benzetme! dedi, üstünlüğünü pekiştirmek isteyen Aude. İmanı bir malla bir tutuyorsunuz. Zaten hareket ve dua ticareti yapan papacılar da imanı böyle görürler. Bakın, iman maalesef hareketlerle değil, lütufla ilgili bir şey.

– Sizin vahşiler olarak adlandırdıklarınız imandan sandığınız kadar yoksun değil, dedi Colombe.

Birden Paraguaçu'yu, çağlayanları ve Pay-Lo'nun evini hatırla-

mak, onların yanında Just'ün çevresindekinden çok daha güçlü olduğunu ilk kez düşündürttü.

Oysa Aude hiçbir işi yarım bırakmak niyetinde değildi.

– Bu dediğiniz imkânsız, diye itiraz etti. İsa Peygamber'den habersiz olanın inancı olamaz. Amcam açıkça söyledi: bu vahşilerin tanrısı yok, dedi.

– Tanrısı yok ha! diye haykırdı Colombe. Bana sanki bizden çok daha fazla tanrıları varmış gibi geliyor.

– Pöh! dedi Aude iğrendiğini gösterircesine. Onlar put. Hayır "Bayım", onlardan hiçbiri kurtarıcı tanrı değil. Gerçek iman taklit edilemez.

Colombe soluk gözlerinin çeliğini tedbirsiz rakibesinin açık yüzüne dikti.

– Erdem gibi değil, dedi.

Kendi saldırısına kendi şaşıran Colombe Protestan kızının yüzünün solduğunu da görünce birden Just'ün de orada olduğunu fark etti. Biraz önceki kalleşliğine yeterince öfkelendiğinden ve karşı tarafı tutarak ya da daha kötüsü, zor durumdaki hakem rolünü oynayarak bu kalleşliği daha da ileri götürmesine fırsat vermek istemedi. Bu nedenle birden dönüp, küçük kalabalığa karıştı.

* * *

Colombe'un kale boyunca, denizin kenarından giden yola sapması tümüyle rastlantıydı. Adaya vardıkları günden beri burası onun için bir yalnızlık, bir düşünce mekânıydı. Oysa şimdi üzerlerinde bir sur, onun tepesinde de dolaştıkları duyulan nöbetçiler vardı. Duvarların arasında, suların akması için dar girintiler bırakılmıştı. İstense, çömelen bir insan oraya pekâlâ sığabilirdi. İşte Quintin böylesi bir girintiden fırlayarak ödünü kopardı.

– Sonunda buldum seni! diye bağırdı. Ne zaman gidiyoruz?

Adamı biraz unutmuştu.

– Bu sabah, diye sızlandı beriki, beni az daha zorla şantiyeye işçi yazıyorlardı. Biraz önce su almaya gittiğimde de o katillerden birisi koluma yapışıp, arafa inanıp inanmadığımı sordu.

– Ne cevap verdiniz?

– Neredeyse onlara orasının cehennem, diğer her yerin de cennet olduğunu söyleyecektim ama, böyle şeylerin şakası olmaz. Ne zaman gidiyoruz, Colombe?

– İlk fırsatta, dedi beriki.

Gerçekten de, öyle düşünüyordu.

– Dün akşam limanı iyice gözledim. Üçüncü nöbeti tutan asker Mecklenburg'lu şişko biri. Onu tanırım: uykuya dayanamaz. O zaman bir şalupaya atlayıp...

– Şalupalar zincirle bağlı, diye itiraz etti Colombe. Hem üstelik, kaçmaya kalkan olursa ateş etme emri verildiğini biliyorsunuz.

Quintin bu engelleri biliyor, onlara karşı bir şey düşünemiyordu. Sustular.

– Bana bir gün verin, dedi Colombe. Bir şeyler yapmaya çalışacağım.

Gidip amiralle konuşmayı düşünüyordu. Ama şu sırada asıl istediği, yalnız kalmaktı. Quintin'e yeniden saklanmasını söyleyip, kayalıklar boyunca yürümeye gitti.

Adanın ucunda, deniz suyunda çamaşırlarını yıkayan bir yerli köle grubuna rastladı. Adadaki tatlı su yerlilerce bu işte kullanılmasına izin verilemeyecek kadar kıttı. Kadınlar ve erkekler tuniklerini suya batırabilmek için çırılçıplak soyunmuşlardı. Çamaşırlarını yıkamış olanlar, güneşte kurusun diye kayaların üzerine sermiş, bekliyordu. Amiralin limanın yakınında yeni evliler onuruna düzenlediği küçük eğlence, gözetimi gevşetmiş gibiydi. Köleler ilk kez yalnızdı. Berikiler endişe içinde uzaklaşır gibi yapınca, Colombe yaklaştı, kendi dillerinde kelimelerle onları yatıştırdı.

Bir kadın grubunun yakınlarına oturup, sessiz kaldı. Bir an, kendini Paraguaçu'yla gezintilerine dönmüş sanıp, ötekiler gibi soyunmuş olmayı özledi. Hemen ardından, adada olduğunu hatırladı. Üstelik bu tutsaklar eski dostlarından oldukça farklıydı. Le Freux tarafından düşmanlarından satın alınmış, başından beri kale yapımında çalıştırılmışlardı. Acınacak halleri ve boyunlarının bükülüğü içinde yaşadıkları korkuyu fazlasıyla yansıtıyor, zavallılarda hiçbir şeyin rahatlatamayacağı bir üzüntü hissediliyordu. Kötü muamele gördüklerinden değildi. Villegagnon o güne kadar yerlilere karşı aşırı bir şiddet kullanmamıştı. Ne var ki kabilelerinden koparılarak, ardından da her türlü doğal hayatın yavaş yavaş kaybolduğu bu adaya getirilerek yaşadıkları tutsaklık onları ormandan, avdan, tüylü süslerden, kısacası, hayatlarının ruh çerçevesini çizen her şeyden yoksun bırakmıştı. Bir bakıma çoktan ölmüş, fazladan yaşadıkları bu süreyi karşı konulmaz bir lanet olarak görür olmuşlardı. Varlığının yarattığı rahatsızlığı dağıtmak için, Colombe bu sabahki tören hakkında neler düşündüklerini sordu. Kimse cevap vermeye istekli görünmüyordu. Sonunda içlerinde en yaşlı görünen, yüzü kırışıklarla kaplı bir kadın Tupi dilinde konuştu:

– Dans ederken, neden daha fazla gürültü çıkarmıyorsunuz?

Colombe kadının sorusunu tekrar ettirdi, anlamını kavramak için sorular sordu. Sonunda, kendilerine verilen kısa emirler dışında Fransızca öğrenmemiş olan yerlilerin bu kutlamanın esas amacına yabancı kaldıklarını anladı. Onlar süsleri, sahneyi, şunların ya da bunların hareketlerini bir kutlama olarak anlamış, bu beyazların danstaki son derece yavaş ritimlerine şaşıp kalmışlardı.

– O gördüğünüz dans değildi, dedi Colombe. Düğün töreniydi.

Oysa bu kelime Tupi dilinde yerlilere bambaşka şeyler çağrıştırıyordu. İçlerinden ikisi ya da üçü inanmıyormuşcasına, hatta biraz kınar gibi, başlarını salladı.

– Eğer çocuk doğuracaklarsa, o zaman kadınlarınızı neden böyle giydiriyorsunuz? diye sordu yaşlı kadın.

Yerlileri en çok meraka düşüren, hiç kuşkusuz gelinlerin giyimiydi. Colombe erkek kıyafetleri giymiş kendisi dışında, yerlilerin çevrelerinde hiç Avrupalı kadın görmediklerini hatırladı. Gemiden indikten sonra sadece uzaktan görülen Protestan kızlarını ilk kez bu kadar yakınlarındaydı.

– Giyindiler, dedi Colombe ... sonra da soyunacaklar.

Bu sıkıntılı, oldukça da gereksiz açıklamadan yüzü kızardı, ardından da kahkahayı patlattı; yerliler de önce çekinerek, sonra belirgin bir keyif duyarak, Colombe'u taklit etti.

Ortalık yeniden sessizleşince, hep birlikte, kayaların eteğini yalayarak pembeleşen suya bakıp kaldılar.

– Demek istedikleri buymuş! diye seslendi kadınlardan biri. Diğer hepsi ciddiyetle başlarını salladı.

Colombe kadına ne demek istediğini sordu. Kadın çok tereddüt ederek, bir süreden beri ada erkeklerinin onları yeniden taciz etmeye başladıklarını anlattı. Le Freux'nün döneminde erkeklerin isteklerine boyun eğmekle birlikte, ardından uzun bir sükûnet yaşamışlardı. Colombe amiralin buyruğunun ardındaki nedenden habersizdi. Şimdi, evlilikler mümkünken, hatta yüreklendirilirken, kadınlar bir kenara çekiliyor ve zorlanıyorlardı.

Colombe bu şiddet öykülerini dinlerken utandı ve aklı farkında olmadan bu tacizlerin suç ortağı durumuna düşen Just'e gitti.

– Demek, dedi kadınlardan biri, bizlerden de ötekiler gibi siyah elbiseler giymemizi istiyorlar.

Colombe bunu duyunca gülmek istedi ama ifade edilen gerçek öylesine keskin, öylesine korkunçtu ki, kendini tuttu. Yaşayan insanlığın dışında tutulan bu yerli kadınları alçalmanın üst basamağı olarak görüyorlardı. Tutukluyken, en azından kendi başlarına

ve özgür kalabiliyor, herkesin kölesi olmakla birlikte, üzerlerinde bütün iradesini kullanacak tek bir kişinin kölesi olmanın endişesini yaşıyorlardı.

– Hiç kaçmayı düşünmediniz mi? diye sordu Colombe alçak sesle.

Birbirlerine dehşetle bakan yerlilerin arasından bir ürperti geçti. Uzaktan, liman tarafından, kutlama yapanların sesi duyuldu. Bir bakış, hâlâ onları bekleyen bir nöbetçi olmadığını görmeye yetti. Uzun boylu, karnı yara izleriyle kaplı bir erkek gruptan ayrılarak Colombe'a yaklaştı ve alçak sesle konuştu:

– Dilimizi biliyorsun; gözün de ruhunun kötü olmadığını anlatıyor, diye başladı söze.

Colombe'un sırtını, tıpkı birdenbire elde etmeyi kabul ettiğiniz özgürlüğün vücudunuza yayılması gibi, neşeli bir ürperti kapladı.

– Oradaki gövdeyi görüyorsun, dedi adam çenesinin ucuyla son kayaların ucunda terkedilmiş uzun palmiye gövdesini göstererek. Her gece sessizce içini boşalttık. Kayık hazır.

– Kaç kişi alır? diye fısıldadı Colombe.

– On, ama bizim kurtarmak istediğimiz, kadınlar.

– Güzel! diye sevindi Colombe. Ne zaman gidiyorlar?

Köle birden beklenmedik bir rahatsızlığa kapıldı. Gözlerini ayaklarına dikip, üzüntüyle konuştu:

– Daha değil.

– Neden? diye sinirlendi Colombe. Her şey hazır. Beklemek yersiz.

– Karşı kıyıda, kadınlar buradan çok daha ölü sayılır.

– Ne demek istiyorsun? Ormanı biliyorsunuz. Saklanabilir, kaçabilirsiniz.

– Kaçıp, nereye gideriz? Burada tutsak olalı aylar ve aylar geçti, bizimkileri nasıl buluruz? Kıyıdakilerin tümü düşman. Silahımız yok.

Colombe bu endişeleri çekmeyen ve cangılı tanımamalarına rağmen hayatta kaldıkları söylenen Anabatistleri düşündü. Oysa bu, yerli mantığını hafife almak olurdu. Yerliler ruhların ve falların yardımı olmadan, kehanetleri yorumlamak için marakasa başvurmadan, ormanı, karşısında güçsüz kaldıkları kötü ruhların alanı olarak görüyorlardı.

Colombe ayaklandı, kaleye doğru birkaç adım attı, uzaktan içi boş ağaca, hemen yakında, suyun ötesindeki mavimsi kıyıya baktı. Protestan kızının sözlerini hatırladı. Ağabeyine karşı besleyemediği nefret, bu namussuzlukla birleşince, Aude'a yöneldi. Bir-

den, gülümseyerek Tupilere döndü.

Öğleden sonra güneşi tam karşıdan geliyor, hafif bir ışık kirpiğindeki tek bir gözyaşı damlasını parıldatıyordu. Kendini her zamankinden çok Güneş-Göz görürken, o gizemli gücü bakışlarında toplayıp yerlilere seslendi:

– Size yardım edersem, siz de bana yardım eder misiniz?

Cevap vermelerine gerek kalmadı; daha şimdiden onu sevdikleri görülüyordu.

Altıncı kısım

Adayı felce uğratan teoloji anarşisine bir son verme yönündeki ortak istek, sonunda asgarî bir önleme dönüştü: o günden sonra vaazlar önceden belirtilen bir yerde, günde bir kere ve yarım saatle sınırlandırıldı. Vaazlar papaya karşı herhangi bir saldırı, Bakire Meryem'e yöneltilmiş herhangi bir küfür içermeyecekti. Bu ölçülülük ortalığın az da olsa sükûnet bulmasını sağladı. Ne var ki yeni din artık taraftar kazanamayınca, Katolik dogmalara sıkı sıkıya sadık kalan berikiler, zafer kazandıklarını iddia etmeye başladılar. Birbirlerinden kuşkulanan iki grup oluştu; düşmanlıkları her an her şeyi yıkacak gibiydi.

Birliği koruyacak bir çözüm bulmak her zamankinden de acil olmuş, vaazların sınırlandırılmasının sakinleştirdiği tabandaki huzursuzluğun yerini, tepedeki endişe almıştı. Öyle ya, herkesin kendine özgü birlik kavramı, diğerinin teslim olmasına dayanıyordu. Katoliklerin yönetimini üstlenince gençleşen Dom Gonzagues için, yeni gelenlerin bağışlanması ancak Credo'yu[1] söylemelerine bağlıydı. Oysa Protestanlara göre her şey, putperestliğin mutlak reddinden geçecekti. Gruplarını güçlendirmeye, yeni dönenlere Calvin'in öğretisini anlatmaya ve kendi içlerinde küfrü görüldüğü yerde söküp atacak bir polis örgütü kurmaya çabaladılar. Bu grubun geçici önderi Du Pont'du ve onun görüşü alınmadan, adanın Protestan yarı nüfusunu ilgilendirecek hiçbir şey yapılmıyordu.

Mantıklı bir uzlaşı düşüncesini terk etmeyen tek kişi Villegagnon'du. Amiral Cenevreli reformcunun en yeni önermelerini incelemek ve Roma diniyle bir yakınlaşmanın hâlâ mümkün olup olmadığını görmek için, Richer'den Calvin'in *Les ordonnances ecc-*

1. "İnanıyorum" anlamına gelen, Katolik dininin esaslarını içeren kavram. (ç.n.)

lésiastiques adlı son eserini almıştı. Üstelik papazın elinde tek bir nüsha bulunması ve Villegagnon'un bu cildi alıp yok etmesinden korkması nedeniyle bu kitap verme işi de oldukça güç oldu.

Amiral metinde okuduklarından dehşete kapıldı. İlk Protestan yazılarından yayılan tüm özgürlük, cesaret ve ruhun kaynar lavları *Les ordonnances*'ta donuvermiş, Calvin bir düzen oluşturmak bahanesiyle kendi düşüncelerine ölüm yağdırmıştı. Onun kaleminin ucunda Reform kural, ceza, polis oluvermişti. Villegagnon bilmeden böylesi bir adama başvurduğu için kendini bağışlamayacaktı. Oysa olan olmuş, geriye bu durumdan kurtulmak kalmıştı. Gece, gündüz, yemek yemeden, dışarı çıkmadan, hatta uyumadan bütün bu fikirleri ince ince kıydı, eskilerden aldığı bitkiler kattı, hepsine İncil'den parçalar doldurdu, yoğurdu, pişirdi, kızarttı ve savaşçılara özgü kaba yöntemle tuzlayıp biberledi. Bu dinî aşçılık Villegagnon'un temel güçlükleri hazmetmesine ve çözümlenmesi gereken ana sorunu belirlemesine imkân verdi. İncil papazların bekârlığına değinmiyor, Dom Gonzagues'in Katolikleri kurtuluşun bedavalığına fazla karışmıyordu: zaten Dom Gonzagues ruhban sınıfından olanlara kurtarıcılık niteliği yükleyemeyecek kadar kuşkulanıyordu. Üstelik insanlar para karşılığında dua okutmakta hâlâ özgürdü; böylesi dualar kurtuluşu kolaylaştırır ama kesinleştiremezdi. Bakire Meryem daha ciddi bir engeldi. Ne var ki bu sorunun çözümü, Dom Gonzagues'in şair ruhundan doğdu: Katolikleri Meryem'i anmakta serbest bırakırken, Bakire'yi ilahlaştırmak gerekmeyebilirdi. Ne de olsa Meryem, sahip olduğundan fazla güç atfedilen ilk kadın da değildi. Protestanlar da bu sevgiyi, putperestlikle karıştırmadan hoş görebilirlerdi. Usul konusuna gelince, ayinde her iki biçimde davranmak ilk dönemlerin ruhuna da uygundu; şarabın saflığınaysa, herkes kendi inancına göre karar verecekti.

Sonuç olarak anlaşmazlığın merkezi, çözülmesi gereken kördüğüm, yapılacak herhangi bir tartışmanın temeli, iki tarafı sonsuza dek ayıracak ya da tek bir vücut haline getirecek konu, amiralin daha Son Yemek ayininde gözüne çarpan meseleydi: Hz. İsa sunulan mayasız ekmekte midir? Çünkü tüm gerçekler buradan kaynaklanıyordu. Eğer İsa Peygamber bizzat o ekmekte değilse, insanoğlu terk edilmiş demekti. Belki tanrısal bağışlamaya erişebilirdi ama, kurtarıcı Tanrı'yla tüm ilişkisi yasaklanmış olacaktı. Artık Ona yönelmek, Onun hayatından beslenmek imkânsızdı. Tanrı önce Oğlunu gönderip, ardından geri almış, insanoğluna da sadece Kurtarıcı'sının kelamı kalmıştı. Villegagnon dünyanın öte

ucundaki bu adada yalnızlığın ne demek olduğunu biliyordu. Eğer bu yalnızlıktan acı çekmediyse, bunu Komünyon'un dar boğazı sayesinde her zaman ve her yerde, yaşam ve sonsuzluk kaynağı, teselli edici Tanrı'nın huzurunda olmasına borçluydu.

Eğer İsa Peygamber mayasız ekmekte varsa, o zaman inananlar asla yalnız olmayacak, asla yolunu kaybetmeyecek, hiç aç kalmayacaktı. Ve Kıyamet Günü gelip çattığında, diriliş sadece ölülerin ruhlarını değil, İsa Peygamber'in etinden beslenerek canlanacak bedenlerini de kucaklayacaktı. Oysa bu noktada hiçbir şey açık değildi. Katolikler madde dönüşümüne inanıyorlardı: ekmek ve şarap İsa Peygamber'in gerçek etine ve gerçek kanına dönüşecekti. Luther'in kullandığı tanım ise eştözlülüktü: buna göre ekmek ve şarap dine yabancılıklarından arınmamakla birlikte, *aynı zamanda* İsa Peygamber'in eti ve kanı *da* oluyorlardı. İyi de, Calvin ne diyordu? Bu noktada Katolik görüşüyle birlikte Luther'in söylemini de reddediyor, Peygamber'in maddî varlığına karşı çıkıyor gibiydi. Öte yandan da Socin ve Zwingli gibi, Komünyon'u Tanrı'dan arınmış, yitik Kurtarıcı'nın basit ve üzücü biçimde anıldığı sembolik bir harekete indirgeyenleri de yerin dibine geçiriyordu.

Tartışmanın merkezi, buradaydı. Kalvencileri düşüncelerini açıklamaya zorlamak gerekirdi. Amiral onları savunmaya iterek, sonunda şu ya da bu tarafa meyletmelerini sağlamak istiyordu: ama zorakî de olsa, İsa Peygamber'in gerçek varlığını kabul edecekler, Villegagnon da Katoliklerle aralarında kalan bütün pürüzleri giderecek ya da bu inancı reddedeceklerdi. O zaman da kimse insanoğlunu yalnızlığa ve ölüme terk eden bu ulaşılmaz Tanrı'ya hizmet edemezdi. Kısacası, Protestan papazları sahtekâr, ayinleri de maskaralık durumuna düşecekti. Huguenotlar böylesi bir gülünçlükten kurtulamazlardı.

Villegagnon, bilgisizlerin nihayet sona eren kısır çekişmelerinin yerine tepede, eldeki bütün ışıklarla aydınlatılmış bir tartışma koymak gerektiğini anlamıştı. Reformcular ilk tartışma çağrısını geri çevirmişlerdi ama, konusu sınırlandırılmış, kesin ve en önemlisi zorunlu olacak bu tartışmadan kaçamazlardı. Üstat Ameri'yi çağırarak gerçek bir celpname yazdırdı.

Du Pont, Richer'in, Chartier'nin ve yardımlarına gerek duyulacak (en çok on) Protestan'ın çağırıldığı davetiyeyi ertesi günü aldı. Katılımcıların güvenliği kesinlikle sağlanacak, tartışmanın yapıldığı mekâna herhangi bir silah sokulmasına asla izin verilmeyecekti: başta Dom Gonzagues'in tarafı olmak üzere, insanlar bu

önlemi gereksiz kılmayacak kadar kızışmıştı. Du Pont davetiyeyi alır almaz geleceğini bildirdi.

* * *

Kalenin neredeyse tamamlanmak üzere olan perdeduvarlarından, geriye sadece mazgal olarak hazırlanmış kocaman ve dörtgen taşların yerleştirilmesi kalmıştı. Just bu hassas çalışmayı denetliyordu. Askerî istihkâmın incelikli sanatı artık onun için bilindik bir konuydu. İşin içine deniz tahkimatı da girdiği zaman Avrupa'da bu sanat sadece Malta şövalyelerinin elindeydi. Onlara danışmadan, deniz kıyısında hiçbir hisar yapılamazdı. Her an çalınabilir korkusuyla, bu sanatın gizemlerini bir kitaba yazmaktan özenle kaçınıyorlar, işin sırlarını ustadan çırağa aktarıyorlardı: aslında Villegagnon'un da kendine Just'ten daha dikkatli bir öğrenci bulması mümkün değildi.

Koloniyi sarsan bütün felaketlere rağmen, genç şövalye bu kaleye bakarken derin bir gurur duyuyordu. Duvarın her dönüşünün ona anlatacak bir şeyi vardı: gerekliliğini anlıyor, yapılışındaki zekâya, askerî dehanın hareketi geometriye dönüştürme becerisine, saldırıyı tahmin etme, yönünü, hızını hesaplama ve iyi yapılmış bir kalenin hareketsizliğiyle direnme bilgilerine hayranlık duyuyordu. Henüz işi bu hesapları sınamak için Portekizlilerin gelmesini istemeye kadar vardırmamıştı. Ama eğer gelirlerse, güveni tamdı: kale direnecekti.

O sabah duvarın kenarını, birazdan taştan bir korkuluğun yerleştirileceği bölgeyi arşınlıyordu. Sevdiği gürültülerden olan palanga gıcırtıları ahşap vincin ucunda yükselen bir blokun ağır ağır yükselişine eşlik ediyordu. Tıraşlanmış malzemeden sert kütlelerin tıpatıp uyuşmasını sağlayan bu ciddi çalışma, insanın karmaşıklığının zorluğu karşısında sakinleştirici bir oyalanma gibiydi. Akıl alanlarında, özellikle de kalp konularında –Just bunu düşünmek bile istemiyordu– her şey öylesine tahmin edilemez, öylesine belirsiz, o kadar hareketliydi ki. Niyetler ters çevriliyor, duygular tam zıtlarından hiç uzaklaşmıyor, anlaşmalar istikrarsız, sükûnetler aşırı duyarlı oluveriyordu. Hiçbir şey bir başkasının üzerine yerleşip, yüzyıllar boyu sürecek bir sadakat vaat eden kare bir taş parçasının sağlam sadeliğine ulaşamazdı.

Just bu yüzden, tam da kocaman taş bulunduğu yüksekliğe erişip, iki adamın halatlara asılmasıyla usul usul dönmeye başladığı sırada Colombe'u kale duvarının üzerinde, kendine doğru yürür

görünce küçük de olsa bir rahatsızlık hissetti. Kaçınmaya çalıştığı konuşmalarının işçilerin kulağına gitmemesi için, kız kardeşine doğru birkaç adım attı. Colombe ağabeyinin önüne gelince, durdu. Daha bu saatlerde bile ısınan sabahın sıcağında, güney güzünün aydınlığı genç kızın farklı görünmesine sebep oluyordu.Nesi farklı, söyleyemeyecekti. Belki de bir alay ya da bir öfke belirtisinden ürkmesinin nedeni, bu kızgınlık havası, onunkilerden kaçırmaya çalıştığı endişeli bakışlarıydı. Oysa Colombe usulca, her zamankinin tersine, gülümsemeden konuştu.

– Gidiyorum, Just. Vedalaşmamız gerek.

Açık hava ve silahlarla meşgul erkek vücudu, daha incelmiş yüzü, bıçak gibi keskin burnu, tuzlu rüzgârın dağladığı hâlâ dolgun dudaklarıyla, iki buçuk yıl önce adaya çıkan dengesiz çocuktan öylesine farklıydı ki... Sanki kendini kaleyle aynı zamanda, aynı sert, cilalı, solmaz malzemeden inşa etmiş gibi. Colombe aynı anda hem bu yüzle son bir kez daha karşı karşıya gelmek, hem de o surata bakmak zorunda olmamak istedi. Bir vedanın acılı töreninden ürküyordu.

– Nereye gidiyorsun? diye sordu Just.

Sanki son derece hassas, belki de tehlikeli bir maddeyle uğraşmak için, en küçük aleti almak gibi bir şeydi, sorusu.

– Yerlilere.

– Yine mi? diye haykırdı Just.

Colombe önce bu gidişini daha öncekilerle, bambaşka bir ruh haliyle gerçekleştirdiği yolculuklarla karşılaştırdığı için ağabeyine kinlendi. Ama hemen aynı zamanda eğer bu gidişini olabildiğince sıradanlaştırırsa, bu kez geri dönmemeyi düşündüğünü itiraf etmekten kurtulabileceğini anladı.

– Evet, dedi. Yine.

Just gözlerini indirdi. Onun için her şey anlaşılır değildi ya, yine de bu seçimdeki suçlamayı hissetti. Yerli dünyasının vahşi bir yaşamdan, uygarlığın iğrenç zıtlığından başka bir şey olabileceğini kavrayamadığından, Just böylesi bir seçimin bir eleştiri, hatta bir hakaret içerdiği kanısındaydı. Ormanı sevmek, koloninin çabalarına en acımasız gözlerle bakmak, en sert ve olumsuz yargıya varmak demekti.

– Aldırma, Colombe, dedi, sesinde bir çekingenlik ve bitkinlik karışımıyla. Burada her şey sonunda düzene girecek.

Just'ü iki parçaya ayıran çifte içgüdüsü, bir taraftan Colombe'un haklı olduğunu ama buna rağmen yanıldığını söylüyordu.

– Göreceksin, başaracağız, diye ekledi.

Colombe o anda insanın çocukluktan beri bir başka varlık için duyduğu bağlılığın ne denli benzersiz bir şey olduğunu anladı. Clamorgan'daki oyunlarından, İtalya'daki parlak sefaletlerinden, deniz yolculuğundaki karanlık günlerine, o korkulara, o umutlara, bu birkaç kelimeyle kendilerine onca sevgi ve cesaret vermişlerdi ki: başaracağız, becereceğiz. Ve, başaracaklarından en ufak bir kuşku duymamakla birlikte, başarmalarını artık istemediği bir çağda bu sihirli sözcüklerin yazgısı çok daha acımasız oluyordu.

– Başaracağız da, neyi, Just? Irzına geçilmiş köleleri mi? Yok edilmiş adayı mı? Her taraftaki nefreti mi? Göremiyor musun?

Oysa Just'ün adına cevap verenler ip gibi dümdüz seğirdim yolu,[2] korkuluğun öte tarafına inmeye başlayan taş, silahların gururu, demirli gemiler, Antarktika Fransası'nın fethini ve zaferini bekleyen tüm körfezdi. Gözlerini kaldırıp, bakışlarıyla bu değişiklikleri kucaklamakla yetindi. Colombe anladı.

– Artık yalan söylemeye dayanamıyorum, dedi şekilsiz gömleğini tutarak.

Böylelikle koloninin dev yalanından sadece kendini ilgilendiren ve an azından, Just'le anlaşabileceği yalana geçmiş oldu.

– Villegagnon'a gerçeği itiraf edebiliriz, dedi Just.

Bu sözcük bile sahteydi. Just'ü bu sahteliği kaçırmayacak kadar iyi tanıyordu. Koloninin içinde bulunduğu bu hassas koşullarda, Just'ün şövalyenin başına yeni bir dert açmak gibi bir şeye kalkışması imkânsızdı. Her şeyden önemlisi, şu anda birden fırtınaya dönebilecek yeni bir gerginlikten ödü kopuyordu. Colombe ağabeyinin düşman ateşi ve iş karşısında her zamanki gibi cesur olmakla birlikte, cüreti gerçek iç cesarete çeviren o güçten henüz yoksun olduğunu düşündü. Aude'la bakışmasını hatırlayınca, tüm kini geri geldi.

– Düğününde burada bulunamayacağım, dedi gözünün gülümsemesine ve sözlerinden de acıtıcı olmasına engel olamayarak.

– Düğünüm! diye haykırdı beriki. Neden bahsediyorsun sen? Ben hiç...

– Bırak, bırak, dedi Colombe omuzlarını silkerek, en azından, kör olma: onu seviyorsun. Senin için daha iyi ya.

Birden gerçeğin yarasını kelimelerle böylesine haince dağladığı için utandı.

Beriki, kardeşinin söylemeye cüret ettiği şeyden çok, kendi bunu düşünmek istemeyecek kadar alçak olduğu için, bir mızrak darbesi almışçasına sarsıldı. Gerçek hakaretle çatışıyor, Just ise

2. Kale burçları boyunca uzanan, nöbetçilerin gezindikleri yol (ç. n.).

hangi tarafa kulak vereceğini bilemiyordu. Colombe böylesine kolay bir zafer kazandığını bilse, kendini küçümserdi.

– Kendini kendinden koru, Just.

Kim bilebilir? Bu aşkın yıpranmış bekâret ve erkekçe arkadaşlık komedisine son vermesi onu gizliden gizliye mutlu etmiş olamaz mı? Korkunç olanı her ikisinin de nihayet gerçekte olduklarına, kadınlığa ve erkekliğe dönmeye cüret etmeleri değil, ikisini birleştiren çocukluk bağını koparırken, onun yerine bir yenisini yerleştirememeleriydi; öyle ya, başlangıçtan beri ne denli kuşkulanılırsa kuşkulanılsın, onlar her şeyden önce ağabey ve kız kardeşti.

Arkalarından kopan bir çığlık, rahatsız sessizliği böldü. İşçiler taşı sertçe indirirken, kırmışlardı. Just palangaya doğru koştu.

Colombe bundan yararlanarak, arkasını bile dönmeden kaçtı.

* * *

Huguenotlar yüzleşmeye hazır olduklarını, özel bir hazırlık için zamana ihtiyaç bulunmadığını bildirince, tartışma hemen ertesi gün gerçekleştirildi.

Yönetim binasının yanındaki yeni mekânda toplandılar. Villegagnon bu odayı, kurulmasını bizzat fedakârca kabul ettiği Ada Konseyi toplantıları için yaptırmıştı. İki papazla altı inanan sıralara yerleşirken, Du Pont biraz geride, kendi rahatlığı için ayaktaydı. Karşılarında Dom Gonzagues ve içlerinde Bakire Meryem için şiddetli bir bağlılıkla birlikte daha iyi bir yer umutları yarattığı küçük bir zanaatkâr grubu vardı.

Villegagnon salonun dar ucuna, her iki gruptan eşit uzaklığa yerleşti; her iki yanında ayakta duran Le Thoret ve Just, kapıları koruyordu. Bir de, iki rakip sıranın arasında, küçük bir masanın başına oturan ve çekişmelerinin ilk kurbanı olacak gibi gözüken zavallı noter Amberi vardı. Odayı elle tutulur bir düşmanlık doldurmuştu. Bundan önceki birkaç günde, din değiştirenlerden birçoğu geri dönüş yapmışlardı. Baskı yapılmış, tehditler savrulmuştu. Şantiyede bir de kavga çıkmıştı. Artık herkes bir tarafta olmak, aralarındaki farkın pek bilinmemesine rağmen, hangi gruptan olduğuna karar vermek zorundaydı. İnsanlar neden "Huguenot" ya da "Papacı" olduklarını tam olarak bilemiyorlardı ama bir kez cinsini seçmeye görsün, geri dönüş imkânsızdı. Salonda, sabırsızlık da hissediliyordu. Aceleyle yapılmış palmiye bölmelerin arasından uzaktaki kumların beyazlığı ve suların yeşim çizgi-

si seçiliyordu. Boğucu sıcak, güneşi gizleyen ve o mevsimde pek görülmemiş bir sis perdesiyle nemlenmişti. İzleyicilerden çoğu, rahatsız olup, bölmenin üzerinden atlayarak kaçmanın daha doğru olup olmayacağını düşünürken, durağan havaya endişeli koltukaltı kokucukları saçıyordu.

– Hazır mısınız, üstat Amberi? diye sordu Villegagnon sonunda.

Noterin başını sallaması, çalışmaların başlangıcını oluşturdu.

– Baylar, diye neşeli bir ortamı ve kardeşliği oluşturmaya uygun gezginci ozan sesiyle konuşmaya başladı Villegagnon, hepimiz Efendimiz Rab İsa'ya inanıyoruz. Fransa kralının bahçesi yapmak istediğimiz bu topraklarda, ışık ve gerçek bizim ellerimizde.

Dom Gonzagues içini çekti. Kadını, taranmış saçlarını, yüzündeki düzgünü, gözbebeklerini kafiyelerle, dümdüz çekilmiş çizgiler, çiçek tarhları ve berrak havuzlar benzetmesiyle dile getirmekten hoşlandığından, bahçe kelimesi içinde dizeler yaratmıştı.

– Ancak, diye bağırdı Villegagnon yaşlı şövalyeyi şiirsel mahmurluğundan kurtararak, etrafımızı sarmış tehlikeler karşısında, birlik olmak ve sorumluluğumuz altındaki insanların aklını önemsiz ayrılıklarla sarsmamak zorundayız.

Bu son cümle her iki tarafta da öfkeli homurtulara sebep oldu. Göğüsler şişirildi, pek çoğu sanki kılıçlarını çekmeye hazırlanıyormuş gibi, gırtlağını temizledi.

Villegagnon, ne kadar kendinden emin görünmeye çalışırsa çalışsın, ihtiyatlıydı. Kolonide bundan böyle bir özgürlük ruhu oluşacağını, bir sağlıklı tartışma rüzgârı eseceğini umarak Protestanları sevinçle karşılamış olan amiral, berikilerin tartışmayı hoşgörüyle karşılamadıklarını kendi hesabına öğrenmişti. Bu yüzden, bir hiç uğruna silah çatıştırmayı kabul etmemek gerekliydi.

– İşin temeliyle yetineceğiz, diye devam etti sözlerine. Gerisi, nasıl olsa arkadan gelir. Onun için, soruyu hiç dolambaçsız soracağım: Efendimiz Rab İsa Komünyon'da bizzat var mı, yok mu?

Hazırladığı küçük kâğıt parçasını eline alarak böyle bir varlığın kurtuluş üzerindeki tüm sonuçlarını; bu varlığı kabul etmeyerek, bir inanç oluşturmanın kendine göre imkânsızlığını sıralamaya çalıştı. Bu noktada, tam ortada duruyor olmasına rağmen, Katoliklere daha yakın görünüyordu. Dom Gonzagues onayladığını belirtti. Richer gösterişle söze girdi.

– Evet, dedi, sözünün etkisini ayarlayarak. Son Yemek ayini sırasında, İsa Peygamber mevcuttur.

Villegagnon'un kasılmış yüzü gevşedi. Dom Gonzagues'in sakalı gururla dikildi.

– Calvin'in belirttiği gibi, diye ekledi, eline bu kez bir kâğıt alan Richer, gerçekte Onda birleşebilmemiz amacıyla, ruhlarımız Onun vücudunun parçalarıyla dolu.

– Ah! Kardeşim, diye haykırdı Villegagnon ayaklanarak. Gelin, sizi kucaklayayım.

Ne var ki bu kucaklamanın tehlikesini düşünen Richer, aceleyle kendini savundu.

– İzin verin, bitireyim! İsa Peygamber mevcuttur, dedim...

Yerine oturan Villegagnon mutlulukla gülümsüyordu.

– ... ama aynı zamanda da değildir.

Katolik tarafı şaşkınca bir "oh!" ile sarsıldı, amiralin yüzü soldu.

– Değildir, diye devam etti Richer, sözlerinin kesilmemesi için elini kaldırarak, çünkü Calvin şöyle yazmıştır: "Burada ekmekten ve şaraptan başka bir şey yok. Ve bunlar ruhlarımızın kurtuluşunu sağlayacak şeyler değil; bunlar Aziz Paulus'un dediği gibi eskimiş etler ve bu yüzden mideye zararlı."

– Aziz Jacques'ın ruhu adına! diye kükredi amiral: karar vermeniz gerek. Ya mevcuttur ya da değildir. Onu oraya koymak ya da kaldırmak size kalmamış.

– Aksine, İsa Peygamber Onu oraya koyduğumuz için orada, diye açıkladı Richer.

Katolik sırasından bağrışmalar yükseldi.

– Onu oraya aklından, ilahî nitelikleriyle getiren, inananın imanıdır, diye devam etti papaz. Yoksa, İsa Peygamber'in kendisi Baba'nın sağında, ekmek ile şarabın, dünya gökten ne kadar uzaksa o kadar uzağında.

– Demek, diye Dom Gonzagues tarafındaki gürültüyü bastırmak için bağırdı Villegagnon, Demek Tanrı'nın kendi görüntüsünden yarattığı, Onun kusursuzluğunu yansıtan insanoğlu terk edildi.

– Yeter! diye haykırdı, o ana kadar geride duran Du Pont. Evet, insanın iyiliği hakkındaki saçmalıklarımıza bir son verin amiral. İnsan iyi falan değil. Kötülüğü istemek ve başarmak yazgısının tutsağı olan insan yolunu yitirmiş, lanetlenmiştir.

– Ve şükürler olsun ki Kıyamet Günü'nde, diye ekledi papaz gözlerini iğrenmiş gibi kısarak, çamura bulanmış vücudunun ve sefil bedeninin hiçbir önemi olmayacak.

İzleyen derin sessizliğin sebebi Villegagnon'du. O ana kadar Katolik görüşünü samimiyetle ve ölçüyle savunmuş, ortak bir yol ve barış aramıştı. Oysa şimdi duydukları, hümanist inancını, en samimi doğrusunu hedefliyordu. Darbe benzersiz derecede ciddiydi. Tek hamleyle, öylesine bir güçle ayaklandı ki, bütün mırıl-

tılar bir anda söndü.

Gözlerinde gizlenemez bir nefretle, Richer ve Du Pont'a sırayla baktı. İşlenebilir bütün günahlar içinde, Villegagnon'un asla bağışlayamayacağı küfrü, insanları sevmemeyi seçmişlerdi. Eğer o, Villegagnon, insanın kurtulacağı düşüncesini savunuyorsa, bunu insanın güzelliğine, ululuğuna, yere düşüp kırılsa da onu hep Tanrı'nın aynası kılan kusursuzluğuna inandığı için yapıyordu. Oysa bunlar, bunlar kendilerinden bile nefret ediyorlardı. Bu sevgi dininin aynı zamanda Anabatistler gibi canavarları nasıl doğurabildiğini şimdi artık çok daha iyi anlıyordu. Eğer insan kötüyse ve kendini kurtarmak için hiçbir şey yapmıyorsa, o zaman tüm ruhuyla günaha batması, kendi iğrençliği içinde yaşaması yeğdi.

– Yazın! diye diklendi sonunda Villegagnon parmağını üstat Amberi'ye uzatarak. Bu beyleri bizden ayıran ve sonsuza kadar ayıracak olanı yazın.

Önerdiği anlaşmazlık metni Richer'nin itirazıyla karşılanınca, işi gerçek bir boşanma ilmühaberi yazdırmaya kadar vardırdı. Noterin elindeki kamış kalem kötü kâğıdın üzerinde çıtırdadı. Ağır sessizliğin altında herkes bu olanların sonuçlarını hesaplamaya çalıştı.

Gürültüleri duyduklarında, imza atmaya hazırlanıyorlardı. En ufak bir ses bile bu duvarsız odaya özgürce girebiliyordu. Bu kez, sesler bir kuştan çıkmıyordu ama, uzak da değildi. Gürültü arttığında, kadın sesi olduğunu anladılar. Just amiralin işaretiyle kapılardan birini açtı. Oda hizmetçilerinden biri, saçları darmadağınık, elbisesi bir memesini ortaya çıkaracak derecede parçalanmış, şaşkın gözlerle, çığlıklar atarak meclis salonuna daldı.

– Ee, Solange, ne var? diye bağırdı Richer.

– Bayan Aude! Bayan Aude! diye haykırıyordu kocakarı.

– Tamam, tamam, konuşun.

İşte o zaman yarı yarıya baygın kadın elini noterin başına koyarak tutundu ve devrilmeden önce,

– Yamyamlar yedi, diyebildi.

Yedinci kısım

İki yıllık bir çılgınlıktı bu ama kimse vazgeçtiğini iddia edemeyecekti: Joaquim Coimbra Brezilya'nın yeniden fethini kendi kişisel meselesi yapmıştı. Portekiz'in sadece altın bulmak ya da şeker üretmek için Amerikalar'da kalmasını yeterli bulmayan –maalesef azınlıktaki– grubun önderlerindendi. Orasını geniş bir iman yayılmasının, yeni bir Haçlı Seferi'nin alanı olarak görüyordu. Ve eğer bir gün Dom Joaquim papalık tacını taşımak onuruna ulaşırsa, bu hem Fransızları zayıflatmak, hem de Hıristiyanlığa hizmet etmek gibi çifte yararı olan bir projenin sayesinde gerçekleşecekti.

Oysa Cadorim'in Fransız seferinin haberini verdiği günden bu yana geçen iki yıl boyunca öylesine çok engelle karşılaşmıştı ki, başlangıçta partiyi kaybettiğine bile inanmıştı.

Venedikliye söylediği gibi Lizbon'a koşmuş, ama atlarının yavaşlığı nedeniyle başkente ancak Şarlken'in tahttan çekilmesinden sonra varabilmişti. Tejo Irmağı'na yaklaştığı sırada aldığı ilk haber, Fransa ile İspanya arasında ateşkes imzalandığıydı. Tam korktuğu gibi olmuş, Portekiz hükümdarı Amerikalar'da bu Avrupa birliğini bozacak hiçbir girişime kalkışmak istememişti. Başlıca düşmanından kurtulmuş, barış içindeki bir Fransa böyle bir girişimin bedelini acı ödetirdi.

Coimbra homurdanarak Venedik'e döndü. Döndüğünde de, barışın uzun sürmeyeceğini görüp, sevindi. İtalya'da işler, eskisi gibiydi: bir barut fıçısı; Coimbra çakmaktaşı yetiştirmekten geri durmadı.

İnsan en kötüsüne hazırlanırsa, er ya da geç tatmin olacağı koşullar bulur. Bu koşullar da o kutsal 1556 yazında, piskoposun aldığı iki haberle birlikte geldi. Haberlerden biri, herkesin bildiği

bir şeydi: François de Guise on üç bin askerin başında, İtalya'ya gelmişti. Napoli kralı olmanın düşüyle yanıp tutuşan, kardeşini de Aziz Paulus'un tahtına oturtmaya çalışan bu ünlü komutanın hırsı, Avrupa barışını sarsıyordu. Bunun kısa vadeli sonucu da, Fransa ile İspanya arasındaki savaşın yeniden alevlenmesi olacaktı kuşkusuz. Portekizlileri Amerikalar'da her türlü endişeden kurtaracak, harika bir haber!

Daha gizli olan ikinci haberi Cadorim'e borçluydu. Venedikli bütün isteksizliğine rağmen yine yollara koyulmuştu. Onu gönderdikleri yer, Fransa'ydı yine. Paris'e yerleşmiş, sarayda casusluk yapmaya çalışıyordu. Coimbra ona karşı öylesine cömert davranmıştı ki, beriki arada bir haberler gönderiyordu. Bu mektuplardan birinde, önemli bir bilgi vardı: Kalvenci papazların yakında Rio'ya hareket edecekleri ve Fransa kralının, eğer kâfirler için böyle bir deyim kullanılabilirse, bu yolculuğu kutsadığı haberi.

Coimbra bu paha biçilmez haberlerle arabasına kapandı. Bütün dingilleri, araba okunu kırarak, sinirlerini yıpratarak Lizbon'a vardığında, her şeye rağmen sağlıklı ve ne yapması gerektiğini bilir durumdaydı.

Kralın papazı ve onun Cizvit çevresiyle saldırıya hazırlanan piskopos, sonunda hükümdarın huzurunda hücuma kalktı. Bu kez, daha talihli olamazdı. 1557 yılının başında, Fransa ile İspanya arasındaki çekişme kopma noktasına gelmişti. İnsanlar Felemenk'te dövüşüyorlardı. Yol açılmıştı. Üstelik oldukça inançlı bir hükümdar olan III. João için Brezilya'sına Huguenotların girmesi demek, her şeyin ötesinde kabul edilemez bir şeydi. Normanların orada dini yaymaya çalışmaları, bir ölçüye kadar kabul edilebilirdi. Ama yamyamlara gerçeği çarpıtan bir dinin sunulması ne kabul edilebilir, ne de haklı gösterilebilirdi.

Kral Brezilya'ya yeni bir vali atayarak, en kısa zamanda Salvador de Bahia'ya doğru yola çıkmasını buyurdu. Valinin ilk görevi, şeker değirmenlerinden başka bir şey düşünmeyen Portekizli yerleşimcilerin mantık dışı hareketsizliğine bir son vermekti. İmanı yaymak için ormanlarda boğuşan zavallı Cizvitler vardı: Portekiz'in gerçek misyonu onlardan geçtiğine göre, bu bahtsız insanlara yardım etmenin zamanı çoktan gelmiş demekti. Rio'ya gelince, konu oldukça basitti: orasını ele geçirmek ve son zamanlarda toprağına ekilmiş bütün şeytanî tohumları söküp atmak gerekiyordu. Villegagnon'un ve kahrolası Fransızların günleri sayılıydı artık.

Dom Coimbra Venedik'e mutlu dönebilirdi. Buna rağmen, bel-

kemiğini kötü yolların işkencesine teslim etmeden önce, Brezilya'nın yeni valisiyle görüşmek istedi. Taşradan Lizbon'a henüz gelmiş olan komutan, din adamının davetine hemen uydu.

Buluşma San Francisco Kilisesi'nin yakınında, duvarları insan boyunda azulejolarla kaplı küçük ve huzurlu bir manastırda gerçekleşti. Yeni görevlendirilmiş vali Mem de Sà manastıra ancak görkemli olarak adlandırılabilecek bir şekilde girdi. Öylesine ufak tefek, öylesine kırılgan bir adamdı ki, üzerinden çıkarmadığı zırhı sanki iskeletinin güçsüzlüğünü telafi ediyor, kemiklerinin desteksiz bir bitki gibi yere dağılmasını önlüyordu. Oysa adamın başı bedeninin inceliğini yalanlamak istermişçesine kocamandı, üstelik şiş gözler, sarkık dudaklar ve iri bir burunla kaplıydı. Astragan gibi gür, siyah ve kıvırcık saçlar, o saçlara bağlı küçük takımadaları gibi kaşlar ve bıyık iştah, şiddet ve acımasızlık yüklü bu yüze bir de güç katıyordu.

Piskopos Coimbra konuğunu dehşet ve memnuniyet karışımı bir hareketle karşıladı: insan Huguenotlara göndermek üzere bundan daha uygun bir ölüm meleği düşleyemezdi.

– Ah! diye haykırdı yüzüğünü böylesi bir köpeğin çenesine uzatmaktan vazgeçiren bir akıllıkla, sizinle tanışmaktan ne denli mutlu olduğumu tahmin edemezsiniz, Sayın Vali!

Mem de Sà nazik bir cevap vermek yerine bir homurtu çıkarmakla yetindi. Üstelik tam da bu anda dudağında biriken tükürüğü elinin tersiyle sildi. Coimbra Fransızlara böyle bir armağan gönderdiği için mutluydu.

Piskopos konuğunu deri koltuklardan birine oturtup, Brezilya'yı anlatmaya girişti. Rio konusunu baştan sona açıkladı: Paris'ten gelen söylentiler rakip bir koloniyi işaret ettiğinde Portekizlilerin kuşkuları; Venedik'ten alınan bilgiler; Reformcuların gidişi. Dom Joaquim bu kelimeyi her söyleyişinde Mem de Sà'nın durgunluğunun kaybolduğunu, kulakları ve dudaklarıyla tuzak ve av anlamına gelecek mimikler yaptığını memnuniyetle gördü. Sonra büyük bir sabırla, yabancı birine bir kelime tekrar ettirir gibi basitçe, validen ne yapmak niyetinde olduğunu öğrenmeye çalıştı. Oysa komutan piskoposun her cümlenin başına ve sonuna oldukça belirgin biçimde sapladığı soru işaretlerini duymazdan geliyordu. Konuşmayı sarmalayan açık rahatsızlık, geniz yakıcı duman piskoposu öksürttü. Sonunda, panikle karışık umutsuzluğun pençesinde söyleyecek fazla bir şey bulamayıp sustuğunda, Mem de Sà ağzını açarak mercan gibi pembe, sapasağlam dişlerini gösterip konuştu:

– Rio'da savaşmak gerek.

Sesinde karnından konuşan bir dolabın odunsu pesliği vardı.

Demek, konuşabiliyordu. Konuşuyor ve düşünüyordu. Üstelik, doğru düşünüyordu. Anında piskoposun rengi yerine geldi. Boşuna konuşmadığını doğrulayan bu cevaba dayanarak bu kez açıkça, bazen güldürerek, bazen gevşeyip gerçek bir neşe göstererek valiye Brezilya hakkında, Cizvitler, yamyamlar, Fransızların alçaklığı, Venediklilerin yardımı, yolların dayanılmazlığı, Douro şarabının tatlılığı, kral ve saray hakkında binlerce yorumda bulunup, sonunda kendini anlattı. Hepsinden fazla sevdiği bu konuyu da tamamlayınca, içini çekti ve nihayet sustu.

Bir kulenin iki kere çalan çanı manastırın sessizliğinde yankılandı.

– Rio'da savaşmak gerek, diye yineledi Mem de Sà, çanla aynı oktavda.

– Evet, dedi Dom Joaquim başını eğerek.

İnsanın boyun eğmesi gereken bazı haberler vardır.

Ve bu besleyici sözleri son damlasına kadar hazmetmek niyetinde olduğunu göstermek için, ellerini karnının üzerinde kavuşturup, uzunca bir süre suskun kaldı.

Mem de Sà hâlâ aynı sabırla bekliyordu. Arada bir, ağır gözkapakları küt kirpikleriyle gözlerinin saydam küresini süpürüyordu. Coimbra esas konuya girmek için az zamanının kaldığını düşünerek girizgâhın canını cehenneme gönderdi ve konuya girdi.

– Sayın vali, dedi kelimeleri tek tek söyleyerek. Salvador de Bahia'da elinizde az bir güç olacak. Bilebildiğim kadarıyla, kral yanınıza takviye almanız için bir emir vermedi. Üstelik sizin de böylesine doğru bir tahminle söylediğiniz gibi, Rio'da savaşmak gerekeceğine göre ...

– Evet, diye araya girdi Mem de Sà.

– ... gerçekten de, diye yeniden başladı Coimbra mendiliyle alnını silerken, öyleyse izin verirseniz size Venedikli bir ajandan aldığım bir bilgiden söz edeyim.

Kır kırlangıçları soluk göğün çok yükseklerinde uçuşuyorlardı. Mem de Sà gözlerini kuşlara kaldırıp, burnunu çekti.

– Çok önemli bir bilgi, diye ısrar etti Coimbra sesini yükselterek: öfkesini gizlemekte zorlanıyordu. Size güvenebilir miyim?

Ardından karşısındakinin sorulara verdiği önemi hatırlayarak, bir cevap beklemedi.

– İşte, dedi eğilerek. Fransızların arasında, bir adamınız olacak.

Olabildiğince basit kelimelerle Vittorio'nun varlığından söz etti.

– Onu bulmak için kullanacağınız parola, "Ribère" olacak.

Valinin yüzünde bir kıl bile kıpırdamadı.

– Ribère, diye tekrarladı, artık zırıl zırıl terlemeye başlayan Coimbra.

Hiçbir tepki gelmedi. Açıklamasını baştan aldı. Sunulan Porto bardağını gören Mem de Sà kemikli elini uzatıp şaraptan büyükçe bir yudum içti.

– Ribère, diye bitirdi Coimbra, umutsuzluğunu gözlemeyi başaramayan sahte bir tebessümle.

Daha uzaktaki başka bir çan kulesi saati vurdu. Mem de Sà kulak kabartıp, darbeleri sayar göründü. Son çanı duyunca ayaklandı, debelenerek zırhının eteğini biraz indirdi, kollarını çekti.

Piskopos aceleyle, geldiği kapıya kadar valiye eşlik etti. Tam eşikteyken, Mem de Sà bir an durakladı, din adamına baktı ve birden çok açık bir sesle konuştu:

– Rio'da savaşmak gerek.

Ardından, kasıldı ve bir savaş çığlığı atar gibi bağırdı:

– Ribère!

Gözden kayboldu.

Sekizinci kısım

Üzerinde bir pikeyle yatağına uzanmış Aude, meraklı ziyaretçilerin birbirini itip kakarak odasına doluşmasını inleyerek karşıladı. Önde amcasıyla Du Pont gelmişti ama hemen arkalarında da Villegagnon ve Just vardı. Kulübenin çevresinden, her iki grubun da sesinin karıştığı öfkeli bir uğultu yükseliyordu.

Aude inliyordu ama iyice görünür bu ıstırap başlangıcını şu salak Solange'ın sözcük yanlışlarına borçluydu. Bir taraftan edep yerlerini kumaş yırtıklarının ardında gizlemeye çalışan oda hizmetçisi, ziyaretçilerin yanı sıra geliyor, bir yandan da surat asıyordu.

Derdini yanlış anlattığı besbelliydi. Yamyamların Bayan Aude'u yiyip yuttukları doğru değildi. Beriki hâlâ canlı ve hatta istediğini söyleyecek durumdayken, üzerine dikilmiş şaşkın, hatta biraz düş kırıklığına uğramış bakışlarda kazana atıp haşlandığını, parçalanıp yendiğini görüyordu. Richer, ciddiyetle ondan tüm olanları anlatmasını istedi.

– Çok korkunç! diye hıçkırdı izleyicilerin korktuklarıyla karşılaştırdıklarında rahatlatıcı bulduğu sahneye biraz da dram katarak.

– Haydi, küçüğüm, düzeni sağlayabilmemiz için bize yardım etmen gerek, diye fısıldadı Du Pont, Aude'un titrek elini istiridye kabuğu gibi kapanmış avuçlarının sığınağına alırken.

– Tamam, dedi beriki, hassasiyetini unutmaya çalışarak. Bir saatten az önceydi. Her öğleden sonra yaptığımız gibi, Solange'la kalenin arkasında, kayalıklar boyunca yürümeye çıktık.

Yanaklarının üzerinden asabice geçirdiği bir mendil, gerçeğin aksini iddia ediyordu: gözleri kupkuru olmasına rağmen, Aude bu açıklamanın gözyaşlarına boğularak yapıldığı kanısını pekiştirmek niyetindeydi.

– Orasını çok seviyordum, diye düşteymiş gibi devam etti –filin çekiminden, bir daha oraya gidemeyeceği anlaşılıyordu– deniz orada öyle güzel ki.

– Hem cildi için de iyi, diye araya girdi Solange.

Aude'unkiler de dahil bütün bakışlar soruşturmayı böyle saçmalıklarla bölmemesi gerektiğini hatırlattı.

– Bugün, diye kaldığı yerden devam etti Aude, başta hiç kimseyle karşılaşmadık. Galiba adanın bütün erkekleri sizin toplantınızın sonucunu beklemek için bir aradaydı, öyle değil mi, sevgili amcam?

Richer başıyla onayladı, odadaki herkesin bir kafa boyu üzerinden bakan Villegagnon da rahatsızca öksürdü. Ne de olsa o toplantıyı yaptıran kendiydi ve bu yüzden toplantının dolaylı yoldan da olsa saldırının sebebi olarak gösterilmesinden korkuyordu.

– Her şey sakindi, diye devam etti Aude. Biz de bu sükûnetten yararlanarak biraz daha uzağa, körfezin kıvrımına ve karşıdaki ormanın göründüğü, çok sevdiğimiz burna gitmeye karar verdik. Bize orada saldırdılar.

– Kimler?

– Kim olacak, yerli kadınlar.

– Kölelerimiz mi? dedi kendini tutsaklardan sorumlu gören Villegagnon.

– Evet, kalenin yapımında çalışanlar. Daha doğrusu, kadınlar; çünkü kocaları kenarda duruyor gibiydi.

– Ne yaptılar? diye ısrar etti Richer.

Aude iki eliyle engellediği hıçkırıklara boğulmanın zamanı geldiğine karar verdi. Bu üzüntüsü görüldükten sonra, kimse anlattıklarına gülmeye cesaret edemeyecekti.

– Ne yapsınlar, dedi iğrenir gibi, bir anda tuniklerini çıkardılar. Üzerleri onları şeytana benzeten kırmızı ve siyah boyalarla kaplıydı.

– Şeytanın ta kendisi! diye öfkelendi Villegagnon.

– Ellerini çırpıp, çevremizde dans etmeye koyuldular. Attıkları çığlıkları bir duymalıydınız, özellikle de en yaşlı ikisinin, büyücüye benzeyen iki kadının.

Odada Solange'ın hıçkırıkları duyuluyordu.

– Çemberi daralttılar. Dehşetten dilimizi yutmuştuk. Göze ne denli korkunç göründüklerini, hele kokularını tahmin edemezsiniz. Cehennem kokusunun bundan pek farklı olmaması gerekir.

– İyi ama, ne istiyorlarmış ki? diye meraklandı Richer.

– Bizim de anlayamadığımız buydu ya. Bir planları olup olmadı-

ğını, başlarında bir önder bulunup bulunmadığını, yoksa sadece ilkel bir çılgınlığa mı kapılıp böyle hareket ettiklerini bilmiyorduk.

– Yine de, diye araya girdi Solange, öteki vardı...

– Ben de oraya geliyordum, dedi Aude kızgınca.

– Hangi öteki? diye sordu Richer.

Genç kız söyleyeceklerinin etkisini pekiştirmek için bir an durakladı, dinleyicilerin arasında birine kısaca bir bakarak hedefine ulaştı.

– Bahsetmekten ne denli iğrenirsem iğreneyim, bu korkunç ayrıntıyı anlatmak zorunda olduğumu biliyorum. Doğruca cehennemden çıkmış o canavarların arasında, bizim uygar ırkımızdan gelmişe benzeyen, daha genç biri vardı.

– Ne! Bir beyaz! diye haykırdı Villegagnon, nereden çıkmış ki?

– Haydi canım, Amiral. Nasıl tanımazsınız?

Öfkeli bir mırıltı dalga olup odanın içinden geçti, bakışlar Villegagnon'a döndü.

– Üzerinde ötekilerle aynı boyalar olmasına rağmen onu tanımak güç olmadı. Ona biraz salakmış görüntüsü veren bayırturpu renginde gözleri var ama, maalesef o kız salaklıktan çok uzak.

Villegagnon duyduklarına inanamayıp Just'e dönünce, berikinin suratının bembeyaz olduğunu gördü.

– Bunun yanı sıra, bunca zaman insanları erkek olduğuna nasıl inandırdığını merak edecek kadar güzel bir boyun.

– Kimden bahsediyor? dedi Colombe'la hiç karşılaşmamış olan Richer

Aude Just'e bakıyordu.

– Sevdiğim uşaklarımdan biri, dedi Villegagnon gururla.

Kendi sorumluluğu altındaki bir işe başka birinin karışmasını istemiyordu. Bu konuyu Just'le uygun zamanda ve yanlarında tanık yokken konuşacaktı.

– Travesti mi? dedi Richer iğrenir gibi.

– Öyleymiş demek, dedi Villegagnon. Haberim yoktu.

Adadakilerin çoğu durumdan haberdardı ve Colombe'un cinsiyetinin açıklanması, onları genç kızın saldırıya katılması kadar şaşırtmamıştı.

– Peki o kız yerlilerle ne yapıyordu? diye sordu Du Pont.

– Onları yönetiyordu. Aslında, dillerini konuşmasını duymak, inanılmaz bir şeydi. Zavallı kız, gerçek bir vahşi olmuş.

– Onlara ne emir verdi, peki? dedi Richer.

– Oh! Sevgili amcam, her şeyi anlatmaya zorlamayın beni. O lanetlilerin hayvanca bir merakla bana edep yerlerini göstererek

dans etmelerini izlemek zaten yeterince ağırdı; tarifini yaparak kendimi daha fazla kirletmek istemiyorum.

Bu konuda, insan kendi düş gücüne güvenerek oldukça uzaklara varabilir. Becerikli bir anlatıcı dinleyicilerinin böylesi sahneleri yaşlarına ve isteklerine bağlı olarak tamamlamaları için izin verir. Edepsiz bir meltem, bu cinsel doyumdan uzak ve dilsiz, zevk ile öfkenin arasında gidip gelen erkek topluluğunu bir an için de olsa okşadı.

– Sonra? dedi Richer. Güçlükle yutkundu.

– Sonra en büyük hakaret geldi. Beyaz kadın bir emir verince ötekiler üzerimize atıldı, elbiselerimizi yırtıp vücudumuzu dişledi.

– Sizleri çiğ çiğ mi yemek istiyorlardı?

Aude'un tam da korktuğu, buydu. Ne de olsa, bir ara dramı kesip, palavranın birazını gözler önüne sermek gerekir. Solange'ın ve Aude'un kollarında bazıları daha şimdiden kaybolmuş, fazla derin olmayan diş izleri vardı. O vahşilerin bütün amacı, sadece yamyam olduklarını hatırlatarak iki kadına olabildiğince büyük bir korku yaşatmaktı. Ne var ki bir kötülük yapmak istemediklerini kabul etmek gerekiyordu. Hepsinin içinde en ciddi diş yarası, gülünç duruma düşmeleriydi.

Çıplak kolları ve omuzlarındaki emme izleriyle, Aude öfkeden çok acıma duygusu yaratıyordu. Solange'ın ortalığı velveleye vererek yaptığı iç karartıcı özet hem genel rahatlamaya, hem de, maalesef tebessümlere neden olacaktı.

– Yardım istemediniz mi? diye öfkelendi Du Pont. Kimse yardımınıza gelmedi mi?

Çatık kaşıyla burada yeni bir boşvermişlik, belki de bir komplo gördüğünü açıkça belli ediyordu.

– O kadar bağırdık ki, diye ciyakladı Solange.

Oysa Aude, sırtüstü yere düşüp dört ayaklarını dikerek yattıklarında, berikilere yenecek cinsten olduklarını kanıtlar gibi kümes hayvanlarınınkine benzer sesler çıkardıkları o anı fazla hatırlamak istemiyordu.

– Her şey sadece bir dakika sürdü, dedi bu faslı kapatmak için. Biz yere düşer düşmez, yine vahşileşmiş o Fransız kızının emriyle kaçmaya başladılar.

Just yanındaki Villegagnon'un fokurdadığını hissetti.

– Neredeler şimdi? diye homurdandı, gerekli cezayı kendi elleriyle vermek için olay yerine gitmeye hazır.

– Her şeyi hazırlamışlar, dedi Aude başını sallayarak. Kayaların dibinde, içi boşaltılmış bir ağaç kabuğu yüzüyordu. O ağacın içi-

ne atlayıp, kürek çekerek karşıya geçtiler.

– Ve kimse onları görmedi, kimse alarm vermedi! Kimse üzerlerine ateş etmedi! diye kükredi Villegagnon. Tabyadaki nöbetçiler ne yapıyormuş?

– Çünkü aynı anda, dedi arkalardan bir ses, biri şalupalara taş atıyordu.

Le Thoret, nöbetçilerin komutanı olarak, adamlarını savunmak için müdahale etmişti. Amiral ateşten gözlerini Le Thoret'ye çevirdi.

– Ee?

– O zaman da askerlerim kayıklardan birinin çalınmak istendiğini düşündü. Hep birlikte o tarafa gittiler.

– Taşları atan kimmiş?

– Tabyaya doğru kaçan yerliler görmüşler.

– Anlıyorum, dedi Villegagnon. Ötekilerin kaçabilmesi için yapılmış bir şaşırtmaca. Kaçaklar kaç kişi?

– Dokuz yerli kadın, dedi Le Thoret, bir de ... o.

Şimdi bile, Colombe'un tehlikeden uzak olduğunu bilmesine rağmen, genç kızı ele vermeyi kabullenemiyordu. Eski asker onun kız olduğunu çoktan fark etmiş, ama hep Colombe'u korumaya çalışmıştı. İki keresinde, Colombe hakkında gerçeği öğrenen askerlerine müdahale edip, susmalarını sağlamıştı. Oysa Colombe bu sessiz iyilik meleğinin yaptıklarından habersizdi.

Çok geçti artık. Suçluların bu saatte iyice uzaklaşmış olmaları gerekirdi. Odada, Solange'ın hıçkırıkları duyuluyordu. Villegagnon bir an durumu ölçüp biçti, sonra yatağa yaklaşarak görkemli bir sesle konuştu:

– Size özürlerimi sunuyorum, Bayan. Tanrı sizi iyileştirip korusun.

Birden topukları üzerinde dönerek, eksiksiz hepsinden nefret ettiği asık suratlardan oluşmuş çift sıralı çitin arasından geçti.

* * *

Mevsim dışı yağan ılık bir yağmur sahili kumun derinlerine işlemeyen ılık bir buğuyla doldurmuştu. Colombe ile yerliler kanodan atlarken bile iki Huguenot'yu nasıl korkuttuklarına gülüyorlardı. Cildi ince bir ter tabakası, tuzlu su serpintisi ve yağmur suyu kaplı vücudu çırılçıplak Colombe hâlâ hareketin ve tehlikenin yol açtığı heyecanı yaşıyordu. Özgürlüğünü sadece dünyanın bu geniş boşluğunda değil, bunca zaman reddedildiği küçücük yer-

de de kazandığı için mutluydu. Öte yandan yerli kadınların boynu bükük lüklerinden kurtularak ormanın geleneksel ihtiyatlılığını hatırlamalarını, canlı ağaç gövdelerine, yapraklara, köklere dokunmalarını, cangılın tir tir titreyen dünyasına dönmelerini keyifle izliyor, paylaşıyordu.

Quintin bir gün önce su angaryasına eşlik ederek karşıya geçmiş, geri dönmeyerek onları beklemişti. Şimdi de, bir zamanlar Le Freux'nün ve o gün içinde Martin'in baskınlarından kurtulmuş tek kabilenin savunduğu dar çıkıntının üzerindeydi. Pay-Lo'nun isteğine uyarak adanın ihtiyacı olan suyu sağlamayı kabul eden tek kabile, buydu.

Oysa ki Tupiler Fransızlara karşı dostça davranmakla birlikte, içleri sihirli korkularla dolu yerlilerdi. Tutsak kadınların yaklaştığını görünce topuzlarına sarıldılar, çığlıklar attılar ve onları öldürmek niyetinde olduklarını belli ettiler. Colombe yeni bir felaket yaşanacağından korktu. Önce araya girdi, ardından da kabile önderinin önüne dikildi.

– Bu kadınlar suçsuz! diye bağırdı.

– Bunlar Tabajares, diye homurdandı beriki, gözlerini tutsaklardan ayırmadan. Bizim düşmanımız.

– Bağışlayın, dedi Colombe. İyi bakın: bunlar artık Tabajares değil, çalışmaktan yarı yarıya ölmüş köleler.

Zavallılar birbirlerine sokulmuşlardı. Korktukları başlarına gelmek üzereydi. Fazla endişelenmedikleri hissedilebiliyordu. Belki de, onlara karşı çok acımasız da olsa, kendi düzenlerine kavuşmuş olmanın rahatlığını yaşıyorlardı.

– Tabajaresler, diye inat etti şef, birçok savaşçımızı öldürdü. Onları bağışlayamayız. Böylesi kurallara karşı olduğundan, ruhlar bize öfkelenir.

– Acıyın, diye tekrarladı Colombe.

Oysa bu kelimenin mevcut koşullarda hiçbir anlamı olamayacağını çok iyi biliyordu. Savaşçılar kadınları yakalamak için yaklaşmaya başlamışlardı bile.

– Bir dakika! diye bağırdı Colombe, son anda aklına gelen bir fikirle. Bu kadınlar sizin değil.

Şef boş gözlerle baktı.

– Bu kadınları beyazlara sattınız, diye heyecanla devam etti Colombe. Onlar bizim. Eğer dokunursanız, hırsızlık olur.

Fransızlar yerlilere küçük de olsa ahlakî bir donanım kazandırmaya çalışıyordu; sahiplik kavramı hem en kolay açıklanabileni, hem de yerli anlayışına en uzak olanıydı. Tupilerin üzerinde, kom-

şularının izin almadan kullanamayacağı hiçbir kişisel varlıkları yoktu. İçgüdüsel olarak beyazlara da aynı biçimde davranmaya niyetlenmeleri, berikilerin öfkelenmesine sebep oluyordu. Bu kavramı tümüyle anlamamış olmakla birlikte, yerliler yabancılarca "hırsızlık" olarak adlandırılan davranışın, onlar için en nefret edilir şey olduğunu öğrenmişlerdi. Gizliden gizliye, kuşkusuz yoksullukları nedeniyle cansız şeylere bunca önem veren bu zavallılara acıyorlardı. Bunun kanıtı da, ağaç gibi doğal ve bol bulunur bir maddenin peşinden ta Amerikalar'a kadar gelmeleriydi.

Muhtemel bir hırsızlık yapacak olmak, Tupi şefini gerçekten rahatsız etti. Düşündü, tutsaklarına baktı ve bunlardan sağlayacağı yararın çok tatmin edici olmayacağı kararına vardı. Gereği gibi uygulandığında, yamyamlık sadece erkeklerin yenmesini buyuruyordu. O zaman, bu kadınları ne yapacaktı? Ağır çalışmanın yıprattığı zavallılara baktıkça, bunları yemenin kabul edilir olmayacağını anlıyordu.

– Bunları sana bırakıyorum, dedi sonunda iğrenerek Colombe'a. Ama topraklarımızda kalmamaları gerek.

Böylelikle kaçaklar, sırtlarında tütsülenmiş av eti ve un dolu kocaman bir torbayla, hiç beklemeden ormanın yolunu tuttular.

Yaz yağmuru yaprakları renklerini ortaya çıkaracak bir cilayla kaplamıştı. Tamandua ve düğmeli Afrika domuzu sürüleri bir çamur birikintisi bulmak umuduyla geziniyorlardı. Yerli kadınlar sevinç içindeydi. Ayakları artık ormanın değişik ve tehlikeli zeminine alışık olmadığından, tatlı bir korkuyla sıçrayarak adım atıyor ve sanki dans edermiş gibi yürüyorlardı. Quintin cennetin yolunu bilenlere özgü kutsal bir güvenle kadınlardan ikisinin elinden tutmuştu.

Yoldayken, kayaların altına sığınarak iki kere uyudular. Yağmur ikinci gün dindi. Kısa bir süre için çocuklara bırakır gibi yaptığı işi ele alan bir yetişkin misali, yaz da göğe yeniden egemen oldu.

Bütün tırmanış boyunca, Colombe kendini çok mutlu hissetti. Gülünesi saldırısından dolayı gururlandığı için değil. Sadece Aude'u biraz korkutmak istemiş, ardından da yamyam komedisini engellemeye gönlü razı olmamıştı. Onu asıl mutlu eden, maskesini atmış ve çifte özgürlüğünü ilan etmiş olmasıydı: hem gerçek kimliğini açıklamış, hem de kadın olmakla birlikte, insanın tevazu, sahte edep ve volanlı elbiseler gibi başka zindanlara kapanmasının gerekli olmadığını göstermişti. Geleneksel renklerin okşadığı, kauçuk yaprakları gibi diri ve gergin, çevik vücuduyla sütleğen ve frangipanier buketleri arasında koşuşturduğu şu an ken-

dini bütün güçlerin ve bütün tatlılıkların, bütün kararlılıkların ve bir o kadar sevginin dönemecinde hissediyordu. Dünyanın hiçbir yeri, hiçbir çağ ona bu denli bir özgürlük, böylesi bir güç veremezdi. Körfez suyunun solmuş mavisi ağaçların üzerinde yavaş yavaş biçimlenirken, ruhunda mutluluğun aynı pastel ve gölgesiz mavisini buluyordu.

Colombe artık kıyıdaki yolları iyi tanıyordu. Çiçek açmış yukkaların bezediği siyah kayalıkların arasından kıvrılarak tırmanan uzun ama daha güvenli olanını seçti. Yükseldikçe, üstündeki uzantıyla tanınan uzun çamlardan bir ormana rastladılar. Artık Pay-Lo'nun evini görebilmek için, kenaf ve üvezle kaplı dar bir vadi boyunca ilerlemeleri gerekiyordu.

İhtiyar birbirlerine rafyayla bağlanmış köklerden yapılmış bir çeşit tahtın üzerinde oturuyor, çok genç iki yerli kadın, yavaşça saçlarını ve sakalını tarıyordu. Çevresine yaydığı çiçek ve kavkı kokusundan, henüz yıkandığı anlaşılıyordu. Bunun için de topraktan yapılmış bir teknenin içine doldurulup ateşin üzerinde bırakılarak ılıtılmış suda saatlerce kalmaktan hoşlanıyordu.

Colombe kaçışlarının tüm öyküsünü anlattı. Konu Tabajares kadınlarına gelince, ihtiyar düşünceye daldı.

– Kabileyi tanıyorum, başka yere gitti; bunları parçalamak için hiçbir engel tanımayacak, katır gibi inatçı Ouataca sürüsünün eline düşmeden, kabilelerine ulaşmaları imkânsız.

Kadınlar Pay-Lo'nun malikânesini oluşturan, ağaç ve kulübelerle kaplı geniş alana dağılmıştı. Yerliler onları iyi karşılamış, yiyecek ve içecek sunmaya koyulmuştu.

– Ama eğer istiyorlarsa, dedi Pay-Lo, burada kalabilirler. Ailem ve bizimle birlikte burada yaşayanlardan onlara bir kötülük gelmez.

Pay-Lo'nun ayaklarının dibine oturup başını dizlerine dayayan Colombe, ihtiyar onun sarı buklelerini okşarken, bir an konuşmadan bekledi.

– Arkadaşından haber aldım, dedi Pay-Lo.

– Paraguaçu'dan mı? Yaşıyor mu?

– Evet, kabilesi bu taraflara döndü. Salgın sırasında çok kayıp vermişler.

Colombe ilk kez, bilmeden de olsa yerlilere hastalık ve ölüm getirmiş olabileceğini düşündü.

– Gidip onu görebilir miyim? diye sordu.

– Seni ziyaret etmeyi tercih edeceğini söyledi. Geldiğini bildireceğim.

Colombe başını yeniden Pay-Lo'nun dizine koydu. Avrupa'dan

gelmiş ve artık eğreltiotları ile bugenvillerin arasında kök salmış olan oymalı sandığa tünemiş iki siyah papağan, olanları ciddiyetle izliyordu.

Tehlikenin ortadan kalkması, uzun yolun bitkinliği, hareketten önceki heyecan, her şey bu ormanın sakin ılıklığında kendini belli etmeye başladı. Colombe'un sakinleşmiş aklı adaya döndü. Onu böylesi bir güçle adadan uzaklaştıran tiksintinin yerini, içinden Just'ün sevgili görüntüsünün çıktığı bir özlem sisi almıştı. Adadan kaçışını hazırlarken, gemileri böylesine yakacağını, geri dönmeyi imkânsızlaştırarak onu bir daha göremeyeceğini tahmin etmemişti. Kurtuluşun sarhoşluğundan sıyrılıp, özgür ve eksiksiz olabilmek için, kendi yarısını feda ettiğini anladı. Ve şimdi de, kendini onunla birleştirmek arzusuna zincirlenmişti.

Dokuzuncu kısım

Villegagnon Protestanlarla kesin ayrılığa, Aude'a yapılan saldırıya ve Colombe ile yerli kadınların kaçışına tanık olan o lanetli günden beri, yönetim binasından çıkmıyor, uşaklardan biri onu görmeden, tek kelime bile etmeden yiyecek ve içecek götürüyordu. Yanına kimseyi kabul etmiyordu ve Just de bunlardan biriydi.

Ada soluğunu tutmuş, bekliyordu. Şantiye ağır ağır ilerliyor, deyim yerindeyse orada hiçbir şey yapılmıyordu. Yağmurlu kısa aradan sonra bastıran sıcaklar bu tembelliğe bir de uykunun kesif ve uyuşuk mahmurluğunu katmışlardı. Adamlar gölgeli köşelerde uyuyor, ayakları suda, kayaların üzerine oturup düş görüyordu. Sanki ne yapmaları gerektiğini, dahası, neden burada olduklarını söyleyecek gizemli bir işaret, toprağın ya da suların homurtusunu bekler gibiydiler. Coligny Kalesi bütün güzelliği, görkemi ve çoğu hayranlık uyandırıcı ayrıntılarıyla bir sır gibi karşılarında dikiliyor, onları gelmeyecek düşmanlardan çok, güneşten koruyordu.

Akşam olunca, ada hareketleniyordu. Yine de, Le Freux çağının hovarda eğlencelerinden uzaktılar. Suç ortağınınkiyle birlikte Villegagnon'un eziyet çektirmek için astırdığı darağacında sallanan cesedi, çürümüşlüğüyle sadece geçen zamanı ölçmüyordu; o ceset kendini sarhoşlukta ve aşkta unutmanın sembolüydü. Öyle ki, batı tabyası önünde, onu görüp kokusunu almadan hiçbir şey yapılamaz olmuştu.

İki grubun kesin boşanmasından sonra geceler okşayışlarla değil komplolarla, gizli toplantılarla, bazen de kavgayla hışırdar olmuştu. Sayıları hâlâ daha çok olan Katolikler yönetim binasının yakınlarında, limanda ve kalenin girişinde toplanıyordu. Birlikte olmaktan hoşlanıyorlardı, çünkü ötekilerden sadece sayıca üs-

tündüler. Gerisi, iyi değildi. Bu karışıklığın içinde gerçekten inanan, dogmayı ve papanın kararlarını özümsemiş, Roma'nın görkemini, ayinleri, çeşitli törenleri, –özellikle bu günahkârlar için–, günah çıkarmayı özleyenler de vardı. Sayıları en az olanlar, bunlardı. Bazıları hayatta kalmalarını borçlu olduklarına inandıkları Bakire ya da herhangi bir aziz adına dövüşüyordu. Geri kalan çoğunluğun orada bulunması, sadece rastlantıydı; seçimlerini açıklamaları istense, pek rahatsız olacakları kesindi. İşte içlerinden en az fanatik olmakla birlikte, ılımlılıkları nedeniyle en tehlikeli görünenler, bunlardı. Rakip propaganda böylelerinin üzerinde yoğunlaşıyordu. Böylelikle, soluk almalarını güçleştiren boyunduruktan kurtulabilmek için, başlangıçta hiç hissetmedikleri, ancak ortak ayinler sonunda içlerine doldurulan nefreti anlatmak için hançerelerinin bütün gücüyle haykırmaya başlamışlardı.

En kötüsü, bir liderlerinin olmamasıydı. Dom Gonzagues bu görevi zorunluluktan kabulleniyordu. Oysa insanı güldürmeye, daha fenası, endişelendirmeye başlanuştı: biraz uzayan bir tartışma, biraz hareketsiz bir gece toplantısı, adamcağızı kısa sürede sesli bir horultuya dönecek şairlere özgü hayal dünyasına gönderiyordu. Aslında doğruluğun ve iktidarın ifadesi olmak iddiasındaki bu grubu en çok yıkan, doktrinsizlikti. Papanın Trento'da büyük bir konsey topladığı biliniyordu ama bu konseyin çalışmaları bitmek tükenmek bilmediğinden, Roma Kilisesi'ne inananlara yönelik, ne yapacakları, neye inanacakları konusunda açık bir mesaj çıkmamıştı.

Kısacası bu görgüsüzler topluluğunu bir arada tutan tek çimento şiddetti. Protestanlara uyguladıkları işkence ve cinayetleri anımsamak, ruhlarını harekete geçirmek açısından duadan çok daha etkiliydi. İnsanlar zamanlarını düşmanı gözlemekle, onları ortadan kaldırmanın planlarını yapmakla geçiriyorlardı. Bu meşgaleler meseleye bir savaş harekâtının basitliğini kazandırmıştı.

Daha az sayıda olan, ama din değiştirenler sayesinde güçlenen Protestanlar, kalenin öteki tarafında toplanmışlardı. Bir kıyıdan diğerine gitmek için yüz adımın yettiği on dönümlük bu adanın üzerinde, üstat Amberi'nin kadastro defterine yazmadığı, ama ayin konusundaki toplantının sonunda doğumunu kaydettiği görünmez bir çizgi, her iki tarafın bölgesini belirliyordu. Protestanlarda, bütün güç şeflerin elindeydi: Du Pont fanî olanla ilgilenir, her yere yetişip emirler yağdırır, ardından emirlerinin uygulanıp uygulanmadığını denetlerken, Calvin doktriniyle silahlanan Richer de iblisi olmasa da kuşkuyu uzaklaştırıyor, dualar yönetip ayinler düzenliyordu.

Katılıklarıyla ayrılığa sebep olmakla birlikte, bu ayrılığı isteyenler Protestanlar değildi. Bu bölünmüşlük nedeniyle etki alanını genişletemedikleri için, Huguenotlar birbirlerini sayıyordu. Villegagnon'un inzivası, durumun belirsizliği Protestanlar içinde uzun tartışmalara, zirvede toplantılara neden oldu. Yeğeninin karşılaştığı hakaretten olacak, Richer saldırıya geçme yanlısıydı. Ona göre vaazlar yeniden başlamalı, kararsızların katılmaya davet edildiği açık toplantılar yapılmalı, talep etmeli, zorlamalı, tahrik etmeliydi. Katolik partinin Ceriko'su bu sur sesi karşısında er ya da geç yıkılacaktı. Oysa Du Pont, hiç doğasına uygun olmamakla birlikte, ihtiyat öneriyordu. Güçlenmek, daha yönlerini seçmemiş ılımlılarla din değiştirmeleri için iyi düzenlenmiş konuşmaları sürdürmek gerekiyordu. Bu arada da, onları getiren teknelerden birini Cenevre'ye göndererek, takviye istemeyi teklif etti. Saldırıya, ancak o takviyelerin gelişinden sonra geçeceklerdi.

Sonunda her iki düşüncenin arasında bir orta yol bulundu. İlk önce papazlardan ikincisinin, Chartier'nin Cenevre'ye giderek bu durum hakkında Calvin'in görüşünü alması, aynı zamanda da, duada olduğu kadar savaşta da uzmanlaşmış birlikler oluşturarak, Katoliklere anlayacakları tek dilden, yani gücün dilinden konuşacak bir takviye getirmesi kararlaştırıldı. Öte yandan, Richer'in hareket açlığını bastırmak için, Protestanların üstünlüklerinin kesin olduğu sahada da hamle önceliğini ellerinde tutmaları üzerinde anlaşma sağlandı. Kadın ve papaz bulunduran tek grup olduklarına göre, kimse evliliklerin kutsal işlevini inkâr edemezdi. Richer iki hafta içinde iki yeni nikâh kıyacağını açıkladı.

* * *

Hiç kuşkusuz bu nefret ve bekleyiş günlerinin en yalnız insanı, Just'tü. Hiç kimse onun kadar her şeyini yitirmişlik duygusu içinde olamazdı. Villegagnon saldırı gününde anlatılanlardan sonra onu bir kenara çekmiş ve Colombe hakkında söylenenlerin doğru olup olmadığına onuru üzerine yemin etmesini istemişti. Just de yüreğinde ölüm, denileni yapmak zorunda kaldı. Amiral iki kardeşi bunca zaman yalan söylemeye iten nedenleri sormadığı için, Just de bir açıklama yapamamıştı. Konuşmanın sonunda, Malta şövalyesi yüzünde aldırmazlık, öfke ve küçümseme karışımı bir ifadeyle çekilmiş, Just de sanki ezilmiş gibi, olduğu yerde kalakalmıştı.

Bütün bunların yanı sıra, Colombe'un bir daha dönmemek üze-

re gittiğini de anlıyor, son karşılaşmaları gözüne kardeşinin gidişini engellemek için ona verilmiş son bir fırsat gibi görünüyordu. Adayı çevreleyen cangıla, buraya vardıkları ilk günün dehşetiyle bakıyordu. Aynı fokurdama, görünmez varlıklar, saçmalıkları ve terk edilmişlikleri içinde neslini sürdürmekle meşgul canavarca hayatların yol açtığı aynı duygular yüreğini kavrıyor, onu sıkıyordu. Bütün bunlara bir de dünyada en çok sevdiği varlığı bu duygulara teslim etmiş olmanın pişmanlığı eklenmişti. Colombe'un seçimi umutsuz bir karar, bir düş kırıklığının ifadesiydi ve Just kendini bu felaketin nedeni olarak görüyordu.

Ne Dom Gonzagues'in saçmalıklarıyla Katolik parti, ne de içinden düşmanlık duyduğu Protestanlar ona sığınak olabilirdi. Just günler boyunca tabyaları dolaşıyor, yanına da sadece terk edilmiş şantiyesini alıyordu. Şantiyeye, olduğu gibi âşıktı. İnsanların yaptığı, insanların çekişmeleri nedeniyle anlamını yitiren bu eser, özleminin bir çökeltisiydi. Güneşin iyice yükseldiği, şekerli ekmeğin, kıyıdaki bütün ormanların ölümcül süslerini, düzensizliklerini gözler önüne serdiği bazı saatlerde, Just doğayı kendi düşüncesine göre düzenleyebilecek, taşta ve tahtada kusursuzluğun dümdüz, saf ve dengeli çizgisini var edebilecek tek cinse ait olmanın gururunu yaşıyordu. Platon hakkında ya da askerî istihkâmlar konusunda olsun, amiralin bütün dersleri ona insanın bu dünya üzerindeki malı gibi görünüyordu. Ne var ki başka anlarda, özellikle de akşamları, kocaman bir siperlik karanlığını suların mavisi üzerine örttüğünde, Just'ün içini bıkkınlık kaplıyordu. O zaman gözlerini duvarların mor gölgelerinde gezdiriyor, karanlık tümüyle çökmeden önce ışık faklılıklarında duvarların pürüzlü yüzeyinin, taşın üzerindeki kalem darbelerinin, düzgünlük ve boyut yanlışlıklarının ortaya çıkmasını bekliyordu. O ve benzerleri, duvarlar örmenin, ayırıp bölmenin, engellemenin dışında başka neler becerebilirdi ki? Geldiklerinde, bir kale inşa etmeye başlamışlar, ardından kaçakları önlemek için adayı nöbetçiler ve siperlerle çevirmişlerdi; şimdi de bu duvarlar, iki grubu birbirinden ayıran sınırlar olmuştu. Yarın da, belki bu duvarlara hâkim olmak için vuruşacaklardı.

Bütün gece perdeduvarın hattını arşınlıyor, nemli rüzgârın karşı kıyıdan taşıdığı sesleri, solukları dinliyordu. Onu çağıran Colombe olabilir miydi? Mehtap yükseldiğinde, tamamlanmamış kale, yıkıntıya dönüşüyordu. Just de o zaman Clamorgan'ın burçlarını, sarmaşıklarını, kurumuş hendeklerini hatırlıyordu. Sonunda, korkuluklara sığınmış olarak uykuya dalması da, kâbuslardan korunmak içindi.

Bir akşamüzeri, yine yalnız, kuzey tarafındaki seğirdim yolunda yine duvarları arşınlarken, aşağıdan bir yerden gelen sesler duydu. Aşağıya eğilip bakmasına sebep meraktan çok, yapacak işi olmamasıydı. Deniz kıyısı boyunca Colombe'la birlikte sıkça gittikleri yalnızlıklar patikasında iki kadın yürüyordu. Aude ile dadısını tanıyıncaya kadar çok geç olmuş, berikiler de onu görmüştü.

Just saldırı gününden beri genç Protestan kızının ziyaretine gidememiş, ona karşı beslediği duyguları tanımlayamayınca, genç kızı aklından çıkarmayı yeğlemişti. Colombe'un gitmesine önayak, hatta belki de sebep olduğu için, Aude'u suçluyordu. Törenden sonraki sohbetlerini hatırlarken öfkelenip utanmayı engelleyemiyordu bir türlü. Ne var ki gidip kızı görmesini asıl önleyen, hiç kuşkusuz "onu seviyorsun" derken Colombe'un basit yorumuydu. Bu fikri bütün şiddetiyle reddederken bile, tümüyle yanlış olduğundan da emin değildi.

Mazgalların üzerinde Just'ün siyah saçlarından oluşan tacı gören Aude irkildi. Solange'ın kolunu sıkınca, her ikisi de durdu. İşte Just iki kadının on adım gerisinden gelen, Huguenotlara geçtikten sonra onlara muhafızlık eden iki askeri o zaman gördü. Aude bir ara seslenecek gibi oldu ama, askerler yanına varmak üzereydi; genç kadın Just'e suçlar gibi, sorar gibi, bir vaatte bulunur gibi uzun uzun bakmakla yetindi. Sonra, emin adımlarla yürüyüşüne devam etti.

Akşam olduğunda, Just o günkü karşılaşmayı düşünüp, sarsıldığı için kendi kendine öfkelendi. Yönetim binasının arkasında tek başına yediği akşam yemeğinden sonra, Aude'u aklından çıkardığını anlayıp, sevindi. Özlem, hiç olmazsa, karar gerektirmez. Sadece kundaklar ve kucağına aldığı insanı iştahla memesine yapışmış bebeğe çevirir. Anlaşılan, kaderinde böyle bir teselliye kavuşamayacağı yazılı olmalıydı ki, artık mülkü ilan ettiği şantiyeye –uyumak için– gittiğinde, Aude'u korumakla görevli askerlerden birini karanlıkta dört köşe bir taşın üzerine oturmuş, bekler buldu.

Tabya sanki her iki tarafın ileri karakolu gibiydi. Gezinenlerin sayısı az olmakla birlikte, her iki grup üyelerinin orada özgürce dolaşabilecekleri kabul edilmişti. Kısacası, asker endişeli görünmüyordu.

– Sana verilecek bir mesajım, var dedi asker.

Savoie'dan gelme, oldukça basit ve güler yüzlü biriydi; kendisine kaba davranan Villegagnon'un dışında herkesle arası iyiydi; Du Pont da askerin amirale karşı duygularından ustalıkla yararlanmayı bilmişti.

– Papaz Richer seninle görüşmek istiyor. Dediğine göre, önemliymiş. Peşimden gelir misin?

Le Freux döneminde olduğu gibi, düşmanın bu daveti çekici olduğu kadar tehlikeliydi. Oysa bu kez, Just kimsenin hayatını kurtaracak durumda değildi. Daveti inançtan çok aldırmazlıkla kabul etti.

Askerin peşinden Protestan bölgesine girdiğinde, Just iki topluluğu karşı karşıya getiren kuşkunun derinliğini ilk kez ölçebildi. Yol boyunca dağılmış, düş kuruyor ya da uyuyor görünen sakin kişilerin orada bulunmalarının gerçek nedeni, düşman saldırısı olursa alarm verebilmekti. Bir asker parola sordu ve ancak o sayede yollarına rahatça devam edebildiler. Huguenot kampı doğu tabyasının arkasında kurulmuştu. Erkekler yemek pişirmek için yakılan ateşlerin çevresinde, tıpkı savaş alanında karavana hazırlayan birlikler gibi toplanmıştı. Villegagnon'un sağ kolunu herkes tanıdığı için, Just'ün gölgesini kötü gözlerle izlediler.

Du Pont şantiyedeki işlerin durmasından yararlanmış, işçileri kendi hesabına çalıştırmıştı. Protestanlar sert malzemeden kulübelerin yanı sıra, önderlerin toplantısı için kullanılan büyükçe bir oda bile inşa etmişlerdi. Just kale için hazırlanmış bir sürü taş blokun buraya getirildiğini, bu karşı yönetim binasının acele yapımında kullanıldığını görüp, öfkelendi. Önündeki asker binanın çevresinden dolanıp yolu uzatarak arkaya yönelince şaşırdı: kalenin duvarına dayayarak yapılan binanın üstü taze kesilmiş palmiye yapraklarıyla örtülmüştü. Kulübenin kapısı ile deniz arasındaki boşluk düzeltilerek taraça haline getirilmiş, üzerine bir masa ile iki bank yerleştirilmişti. Tepsinin üzerine bırakılmış kandilin ışığında, Aude tek başına, onu bekliyordu. Just'e karşısına oturmasını işaret etti, asker de karanlıkların içinde kayboldu.

Just Aude'un gösterdiği banka oturup, bir an çevresine bakındı. Deniz hemen şuradaydı. Birkaç adım ötede, kayaların üzerinde şapırtısı duyuluyordu. Duvar tarafında, yeni kulübe açık ve aydınlıktı: içinin boş olduğu görülüyordu. Tabyaya doğru, ateşlerin çevresine toplanmış Huguenotlardan sürekli bir vaaz ve dua mırıltısı yükseliyordu. Mekân böylesi bir karşılaşma için akıllıca seçilmişti. Herkesin gözü önünde olması, insanların, orada toplananların her hareketini izleyebilmesi nedeniyle genç kızın edebi korunuyordu. Öte yandan, çevresi öylesine ıssız, taraça da kalabalıktan o kadar berideydi ki, seslerini yükseltmemek koşuluyla, ne konuştuklarının duyulması imkânsızdı.

– Gelebildiğiniz için çok mutlu oldum, diye söze girişti Aude;

sonra da, Just'ün itirazlarını önlemek için, ekledi: sizi buraya çağıran, gerçekten de amcam. Sizinle görüşmem gerektiğini düşündü.

Just kendini cevap verecek kadar rahat hissetmiyordu. Mevcut koşulların bu sıkıntısını haklı çıkarabileceğini düşünürken, üzerinde ışık parıltılarıyla derin gölgelerin oynaştığı bu duru yüzün ruhundaki fırtınanın yabancısı olmayabileceğini hatırladı.

– Demek istiyorum ki ... diye devam etti Aude.

Sonra da, kendi içindeki rahatsızlığı belli edip, karşısındakini rahatlatmak amacıyla, bir an durakladı.

– ... o olaya son derecede üzüldüm.

Just kendi üzüntüsünü dile getirmek için harekete geçtiyse de Aude onu susturdu.

– Bundan bahsetmeyelim, diye kestirip attı. Benim değinmek istediğim o olay değil, onun sonuçlarıydı: benim zorakî inzivam, sizin suskunluğunuz, belki de size yöneltilen suçlamalar. Tek bir kelimeyle, sizi tümüyle suçsuz olarak gördüğümü ve ... beğendiğimi söylemek istiyorum.

Önceden hazırlandığı besbelli olan bu söylev metinlerini ezbere bilen ama dinleyicilerini o anda akıllarından geçeni söylediklerine inandırmak isteyen usta sanatçıların da yaptığı gibi, tereddütlerle bezenmiş ve en önemli sözcük de kâsedeki meyveleri yoklayan elin yavaşlığıyla seçilmişti.

– Onur duydum, dedi bu görgü kurallarından güven duyan Just sonunda. Eğer o hakareti engelleyebilecek olsaydım, inanın ...

– Hakaretlerin en kötüsü, bizlere yapılmış olan değil, diye sözünü kesti Aude. Söyledim size: o olay unutuldu. Ne var ki, adadaki insanların arasındaki ayrımın sorumlusu bu düşüncesiz saldırı oldu. Temsil ettiğimiz Hıristiyanlık ayrılmanın acınası görüntüsünü veriyor.

Just'ün düşündükleri de tıpkı bunlardı. Duygularından, aşklarından ve nefretlerinden başka bir şey göremediği, genel çıkar için kendini üstün bir iradeye teslim etmediği için Colombe'u suçluyordu.

– Artık kardeşler birbirini parçalamaya hazır, dedi Aude.

Just'ün şu son günlerde sıkça düşünüp çok üzüldüğü ağabey kardeş ayrılığı bu kelimelerle daha önemli bir kardeş kavgası ihtimali karşısında, aklından çıkıp gitti: bu önemli kavga bütün insanlar arasındaki kırılgan bağı koparmak üzereydi. İliklenmiş elbisesiyle, ciddi olmakla birlikte ince bir beğeni ürünü olan dantel yakasıyla, gururlu ve gizemli duruşuyla bu genç Protestan kızı biraz da kalenin kusursuz düzenini, duvarlarının kıvrımını, mazgal-

larının kabartmasını, gücünün zarafetini çağrıştırıyor, Colombe'un düzensizliklerine teslim olduğu o yamyam ve yasa tanımaz ormanların günahkâr kapıp koyuvermişliğine karşılık, denge oluşturuyordu.

– Bakın, diye devam etti Aude, burada söylediklerimizi bilip hisseden fazla kişi yok. Eğer bu adanın bütün Hıristiyanlarını bir araya getirmek için hâlâ bir imkân varsa, bu ancak iyi niyetli insanlar arasındaki bağları güçlendirmekle olur. Onlardan birisi de sizsiniz.

Nitelikleri böyle sıralanınca, Just onaylamakta hatta peyi daha da yükseltmekte bir sakınca görmedi.

– Evet, dedi, ne kadar haklısınız! Fanatiklerin engellemesine takılmazsak, her şey hâlâ bitmiş sayılmaz. Eminim bizzat amiral de insanların arasındaki sevginin onları ayıran kavgadan daha güçlü olduğunun kanıtlanmasını bekliyor.

– Sevgi, evet, diye onayladı Aude, gözlerinin parıltısını daha da artıran bir heyecan ifadesi takınarak. Sevgi ... insanlar arasında.

Bu son cümle Just'ü yeniden sarstı. Sonra ani bir gevşemeyle, her ikisi de rahatsızca gülmeye başladı.

– Asıl gereken, diye devam etti Aude, Just'e duyguları üzerinde düşünmek için fazla zaman bırakmamaya çalışarak, örnek olarak göstermek amacıyla her iki tarafın da en iyilerini almak olmalı.

Bütün planı, abartmak pahasına da olsa, durumun acilliğinden yararlanmak olduğu için, alevlerin ortasına atılmak üzere olan birisi gibi son bir tereddütten sonra, haykırırcasına devam etti:

– Amcam, ne olursa olsun, nikâh düzenlemekte kararlı. Bu nikâhlar birbirine en uzak olanları, yani İsa Peygamber'in sevgi emrine rağmen birbirlerini parçalayan iki Hıristiyan grubunu yakınlaştıramazsa, yazık olur.

Just tam olarak anlayamamıştı.

– Amcanız kimi birleştireceğini şimdiden biliyor mu?

– Hayır, dedi Aude. Sorun da bu ya. Nikâhları önerildiği gibi kıyacak. Ama şeyle ... karşı tarafla bir temas olmadığı için, sadece bizim dinimize bağlı olan çiftleri evlendirmekle yetinecek. Oysa bu nikâhlar iki tarafı birbirine yaklaştırmaz.

– Anlıyorum, diye onayladı Just, ardından da anlamadığını belirtecek bir soru sordu: belirttiğiniz yönde ilerlemek için, ne yapabilirim peki?

– Sizin grupta, bizim kızlarla evlenecek erkekler bulun. Amirali, ya da yetki kimdeyse onu, böylesi bir evliliği onaylamaya razı edin.

Just'ün yüzü asıldı. Villegagnon'a kesinlikle erişemediği gibi,

ne Dom Gonzagues'in, ne de çevresindeki kan içicilerin kız kaçırma dışında herhangi bir şeye razı olacaklarını sanmıyordu.

– Korkarım, bunu başaracak durumda değilim.

– Bu kadar mı nefret dolular?

Just cevap vermek yerine, onaylayıcı bir mimikle yetindi.

Aude hazırlıklı olduğu bir sessizliğe daldı. Aynı zamanda hedefi olan sonuca doğallıkla, neredeyse rahatlayarak vardı.

– Öyleyse, dedi ciddiyetle, herkes sorumluluklarını bilmeli. Sözün yasal olmadığı yerde, İsa Peygamber gibi yapmalı, örneklerle öğretmeliyiz.

Ateşlerin oradan, erkeklerin alçak sesle söyledikleri 104. mezmurun melodisi yükseldi.

– Eğer her iki tarafta, dedi Aude gözlerini Just'e dikerek, en güzel, en bilge, en cesur, en bağışlayıcı ve barıştan yana olan kişi öne çıkar ve bu ikisinin ortak iradesi kendi birleşmelerinde barışı, düzeni, ahlakı ve sevgiyi yaşatmak olursa...

Sevgi kelimesini söylerken Aude'un ağzı Just'ün onu gemiden karaya taşıdığı ilk gece gördüğü ve öpücüğe benzettiği şekli aldı. Sonra genç kız sarsıldı, cümleyi bitirmek için aceleyle mırıldandı:

– ... işte o zaman, bence, ada kurtulur.

Sessizce, denizin soluğu ve boğuk seslerle yıkanarak, kandilin aydınlığının ötesinden uzunca bir süre birbirlerine baktılar. Alevin çevresinde, cennette sabırsızca dans eden çocuk ruhları gibi, küçük pervaneler dönüyordu.

Her şey söylenmişti; söylenmeyenler ise, söylenmemesi gerekenlerdi. Aude ayağa kalktı, içindeki güçlü heyecanı daha fazla dizginleyemiyormuş gibi yaparak kısaca vedalaşıp amcasının onu beklediği büyük odaya doğru yürüdü. Just kendinden ne denli utanıyor olsa da, genç kızın ince belini, bol elbisesinin yumuşak kıvrımlarını, dantel manşetlerin ucundaki narin cildini görecek zamanı buldu. Cangıllar kadar dehşet verici kaba ve vahşi çıplaklıkların bıkkınlığıyla, bu giyimli kadının görüntüsü karşısında birden şiddetli bir heyecan duydu. Uygarlığın dehası tümüyle burada, cinsiyeti örterek ortaya çıkarmakta, gizleyerek göstermekte, tevazu ve yapmacıkla insanı ruhuna kadar etkilemekte yatıyordu.

Just askerin yanında Katolik tarafına geçtiğinde, sürgüne gönderilmiş gibi korkunç bir duyguya kapıldı.

Onuncu kısım

Chartier uygun rüzgârlardan yararlanarak, haziran başında Avrupa'ya dönmüştü. Bindiği tekne filonun en küçüğüydü. Rakip tarafın bir kişi de olsa azalmasından son derecede memnun olan Katolikler gemiye su ve erzak vermeyi kabul ettiler. Protestanlar şimdiden bulutlarla kaplı ufka kadar gemiye mezmurlarla eşlik etti. Artık tüm umutlarını Chartier'nin varır varmaz yanına gideceği Calvin'e bağlamışlardı. Çamur, ürperti ve miyasma yüklü yağmurlar pek gecikmeyeceklerdi. Richer, birliklerini cesaret kırıcı tembellikten kurtarmak amacıyla harekete geçmek için daha fazla gecikemeyecekleri görüşünde ısrar ediyordu. Nikâhların tarihi belirlendi, töreni hazırlamak için sekiz günün yeterli olacağına karar verildi.

Görülebildiği kadarıyla bu törenin amacı sadece geriye kalan iki kız ile Du Pont'un o kızlar için seçtiği iki zanaatkârın evlendirilmesi değildi. Daha önce evlenip hamile kalan kızlar Protestan nüfusunu artırmaya çabalarken, bu yöntemin kısa vadede rakip karşısında çoğalmak için kullanılamayacağı açıktı. Nikâhların asıl değeri, verecekleri örnek olacaktı. Artık hedef bundan önceki evliliklerde olduğu gibi, yerleşimcileri günahtan alıkoymak değildi; dinî anlaşmazlık en azından adamları meşgul ediyordu zaten. Huguenot şeflerinin arzusu herkese, ama özellikle de ötekilere Tanrı'ya seslenmek ve insanların kurtuluşunu sağlamak gücüne sahip olanların sadece Protestanlar olduğunu göstermekti. Bu yüzden, nikâh töreninin sadece Protestan bölgesiyle sınırlı olmaması, gerçek imanın sancağının herkesin görebileceği bir yere dikilmesi gerekliydi. Böylesi bir yankı uyandırabilecek tek yer, kaleydi. Kütlesiyle iki rakip bölgeye hâkim, tarafsız bir tanık olarak kale, yüksekliğiyle göğe çok daha yakın, uygun bir sunak olacaktı.

Törenden iki gün önce, nöbetçilerden, düşman içinde düşmanı olmadığını bilen en cesuru Du Pont tarafından yönetim binasına törenin haberini iletmekle görevlendirildi. Oraya vardığında, elindeki mektubu İskoçlardan birine teslim etti ve dönüşünde de iyi karşılandığını, ancak öğrenebildiği kadarıyla Villegagnon'un hâlâ inzivada olduğunu anlattı.

Du Pont böylesi bir çekilmeyi nasıl değerlendirmesi gerektiğini bilemiyordu. Tamam, bu inziva rakip tarafta bir önder olmadığının belirtisiydi ve bu da en azından sevinilecek bir durumdu. Diğer taraftan, öteki grubun sessizliği fazlasıyla ağırdı ve papacıların çok hoşlandıkları gibi, gizem yüklüydü. Sürekli kovalanıp bastırılanlar için, gizem bir tuzak kokusu taşır.

Ne olursa olsun, artık geri adım atmak için çok geçti. Bu durumdan askerî sonuçlar çıkarıp, cepheye silahlı adamlar dizmek bile imkânsızdı. İki grup arasında yapılan sessiz bir anlaşmaya göre kimse kalenin içindeyken ötekinin askerlerini tuzağa düşürmeye kalkmıyor, çatışmaya sebep olmaya çalışmıyordu. Bu yüzden başta papaz ve başı açık Du Pont, arkalarında müstakbel evliler, onların ardında da Protestan kampında sivil namına kim varsa, tören sabahı kaleye yürüyen gruptakilerin gözünde bir kötülük yoktu. Kalenin tepesine vardıklarında, Richer Katolik tarafında da kalabalık bir meraklı topluluğunun biriktiğini görüp, memnun oldu. Onu gördüklerinde, aralarında birçoğunun şapkalarını çıkarıp, istavroz çıkarmaları da iyiye işaretti. Her türlü eğlenceye hazır yerli köleler de aylakların arasında yerlerini almışlardı.

Kendi kararlarında özgür kalan Huguenotlar onlara göre bir ilaha değil, bir Tanrı'ya seslenmek için uygun yöntem olan, ciddi ve ölçülü olmakla birlikte çocuksu ve basit bir tören gerçekleştirdiler. Genç çiftler papazın çevresini alınca herkes, en azından bu konuda onlardan öncekilere kıyasla güzel ve doğal görüntülerine bakıp sevindi.

Aude izleyicilerin birinci sırasında, mutlak bir rastlantı sonucu olarak limanı, yönetim binasını ve bütün Katolik bölgesini görebileceği tarafta rahatça oturuyordu. Gözleri papazın çevresinde toplanan küçük kalabalığı huşu ve hassasiyet içinde izlerken, hemen her köşeden gelip üzerinde birleşen bakışlardaki açlığı görmezden geliyordu. Gerçekten de, ondan başka evlendirilecek kız kalmamıştı. Ondan sonra, dadılardan oluşan takviye kuvvetlere başvurmak kimseyi fazla heyecanlandırmayacaktı. Oysa yürekli ve erdemli Aude'un erkeklerde yarattığı cinsel arzuya hiç önem vermeyişi harikaydı. Bakışları sık sık uzaklarda geziniyor,

kimse ne aradığını, bulmaktan umudu kesmediği şeyin ne olduğunu bilmiyordu.

Just'ü görmek mutluluğuna eriştiğinde, tören çoktan başlamıştı. Delikanlı uzun süre güney tabyasında gizlenmiş, kıyıyı gözlemişti. Sanki cangıldan gelen gizemli bir işaret, maymun ya da kuş çığlığı dışında bir ses bekliyor sanılabilirdi. Tabiî kararını etkileyecek hiçbir şey duymamıştı. Aude'la yaptığı gece sohbetinden sonra, başka hiçbir şey düşünememişti. Bu büyülenmişliğin tek yararı özlemiyle birlikte, umutsuzluğunun da onu terk etmesiydi. Genç kızdan yayılan güçle birlikte, onun arzusu olarak adlandıramadığı o tutum, içini yepyeni bir umutla dolduruyordu. Ona gösterilen bir çıkış yolu vardı. Eserlerinin dibine barut döken korkunç bölünmüşlüğün karşısına birleşmelerinin iyiliğini çıkarabilirlerdi. Peki, Aude'u istemesinin başka nedenleri de yok muydu? Bir kelimeyle, genç kıza karşı duyguları neydi? Kendi kendine böylesi sorular sormamaya, tutumunun genel ve cömert nedenlerini sıralamaya kararlıydı. Yine de, bu mantıksal sonuçların altında, pek açık olmayan, hatta belki de çelişkili duyguların dolaştığını hissediyordu. Genç kız durmadan onu kendine çekiyor, aynı zamanda da içini endişeyle dolduruyordu. Tamam, yetişkin olalı beri gördüğü ilk uygar kadındı Aude. Ondaki her şey, Villegagnon'un dediği gibi Tanrı'nın günahlarına rağmen kurtuluş aracı olarak yarattığı kadında topladığı güzellikti, iyilikti, kusursuz insan düşüncesinin aksiydi. Ama tıpkı ormanın cilalı yüzeyinin, yeşil dalgalanmaların, firavunincirlerinin duru sorguçlarının, Brezilya ağaçlarının gölgeliklerinin aşağıdaki ölüm ve sevgisiz kavga kokularını gizlemesi gibi, Aude'un tevazu ve tatlılık dolu davranışı da daha karmaşık derinlikler, daha sınırlı bir sabır, hatta belki de şiddet göstermese de, tahmin ettiriyordu.

Yine de dünyanın öteki ucundaki bu terk edilmiş adada, kardeş kavgasının eşiğindeyken, Just artık huzurlu mutluluğu değil, bir idealin gücünü, eylemin coşkusunu arıyordu. Seçimini yaparken, refahının hesabını çıkarıp, bu refahı ailesi içinde ahenkle yaymayı düşünen bir burjuva gibi davranamazdı. Aude'un içinde ürkütücü bir güç bulunması da, son tahlilde hoşuna gitmiyor değildi. Aslına bakılırsa, konuştukları o akşamdan beri, kendi kendine nişanlanmıştı. Onunla evlenecekti. İçini acıyla dolduran tek şey Colombe'u düşünmek, böyle bir şey gerçekleşirse kız kardeşini sonsuza dek yitireceğinden emin olmaktı. Oysa kararlaştırdığını yapmasını engelleyecek hiçbir işaret gelmemişti.

Hiç nazik davranmayan kız kardeşinin öğrettiği bir nezaket ku-

ralını uygulayarak, yüzünü yıkayıp, bir kurdeleyle saçlarını topladı. Gömleğini çıkarıp, tüm gardırobunu oluşturan ikincisini giydi. Bu gömleğin yakası olmadığını hatırlayınca, istemeden de olsa, bir idam mahkûmu gibi boynunu açtığını düşündü. İşte Aude'un ufku tarıyormuş gibi yapan gözlerinin önüne bu kıyafetle çıktı.

Just'ün niyeti basitti. Yapması gerekeni düşünmek, sakinleşmek için iyi bir yol oldu. Bir noktadan diğerine gitmek için kaç adım atması gerekeceğine varana dek, bütün ayrıntıları hesaplamıştı. Önce seyirciler arasında yerini alıp töreni izleyecek, sonra da son anda, papaz kalabalığı dağıtmadan hemen önce, platforma yaklaşıp resmen yeğenini isteyecekti. Papaz isteğini kabul ederse, o zaman da bulunduğu yerin yüksekliğinden yararlanıp, barışa yöneltmek istediği her iki tarafa bir nutuk çekecekti. Gelişmiş bilgilerle donattığı için, Villegagnon'a teşekkür borçluydu; handan hana seyahat eden bir gezgin gibi, bir alıntıdan diğerine geçerek yolunu kaybetme ya da yoldayken saldırıya uğrama tehlikesi yaşamayacaktı.

Just kaleye sessizce girdi, tabyalara çıkan basamakları tırmandı ve törendeki yerini aldı. Yüreği çarpıyordu. Aude'a bakmamaya çalıştı. Bu önlemin yararsız olduğunu henüz bilmiyordu. Çünkü kader o gün tehlikenin ruhlardan veya bakışlardan gelmemesini, en beklenmedik anda, hiç tahmin edilemeyecek bir biçimde ortaya çıkmasını istemişti.

Papaz Tanrı'nın Kelamı'ndan alınmış metinler okumaya başlamıştı. Küçük tören kendi kendine ilerliyor, dinleyicileri avcuna hapseden tatlı uyuşukluktan kutsalı kabul etmeye yöneltmek ve ruhunun konuşmasına izin vermek zevki doğuyordu.

Ufukta hareketsiz duran kocaman bulutlar, mor elbiseleri ve beyaz şapkalarıyla birincisinden daha geniş ve onu sessiz bir sevecenlikle kucaklamış ikinci bir seyirci topluluğu gibiydi. Gelecek fırtınaların huzursuz ettiği papağan sürüleri bir zirveden diğerine topallayarak uçuyordu. Ruhlardaki bir çocukluk kalıntısının melek gibi gösterdiği kırmızı mavi renkli büyük bir kelebek papazın çevresinde uzunca bir süre uçuşup durdu. Kendilerini tutmakta zorlanan yeni evlilerden ikisi, durumdan yararlanıp kıkırdadı.

Richer arada bir rakip gruba bakarak Lazarus'un meselini okudu. İsa Peygamber'in diriltebileceği bu ölünün kim olduğunu herkes anladı. İçlerinden çoğu, din adamı yokluğunun Katoliklerin kalbine gerçek bir ölümü doldurduğunu düşündü. Bir birleşme ve günah çıkarma özlemi yavaş yavaş kalplere hâkim oldu. Papaz bu özlemi algılıyor, canlı tutabilmek için çabalarını artırıyordu.

Yönetim binasından birden yükselen gürültü bu huzura gerçek bir darbe vurdu. Başlangıçta duyulan yüksek sesler, madenî şakırtılar, çarpan kapılardı. Ardından, açıklıkta oluşan küçük grup, kısa süre sonra kaleye doğru yürüyüşe geçti.

Bu manganın içinde asıl göze çarpan İskoçların yüksek silueti oldu. Tören üniformalarına bürünüp başlarına ekose berelerini yerleştirmiş, kiltlerini kuşaklayıp, teberlerini dikmiş olan Kaledonyalılar savaştan çok bir töreni anımsattığı için güven veren savaşçı adımlarıyla yaklaşıyordu. Onların ortalarında, ön tarafta, Malta şövalyesi gömleğini giymiş, sakalını parlatmış Dom Gonzagues, yüzünde öfkenin yanı sıra romatizma acısının şekillendiği bir ifadeyle yürüyordu. Ancak grup tabyaların eteğine vardığında bir ceviz gibi açıldı ve içinden, daha doğrusu çağlasından vücudunun bütün haşmetiyle çıkıveren Villegagnon görkemli adımlarla kaleye girdi. Artık kimse hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi dualarına devam eden papazı dinlemiyordu. Bütün gözler amiralin yavaş yavaş belirdiği girişe çevrilmişti. Görünüşü ürkütücüydü. Oruçla geçirdiği uzun günler benzini soldurmuş, iskelete çevirmişti. Kırlaşmış tellerle dolu sakalının yüzünü kaplamadığı yerlerdeki sapsarı ve parlak cildi, kemikten oklarla delinecekmiş gibiydi. Şövalyenin can çekişen birininki gibi çukurlarının dibine kaçmış gözleri çizgi ve kırışıklardan oluşan bir siklonun ortasından kor ateşler fırlatıyordu.

Oysa en ilginci, kıyafetiydi. Herkesin onu içinde görmeye alıştığı Malta şövalyesi üniformasını çıkararak, terzinin son birkaç gün boyunca gizlilik içinde diktiği yeni elbiselere bürünmüştü. Yeleği güneşte parıldayan kral mavisi ipeklidendi, parlak sarı pantolonu kalçalarının üzerinde kabarıyor ve zayıflamış iki bacağını da elma yeşili çizmeler sarıyordu. Kan kırmızısı bir pelerinle yelken bezinden biçilmiş beyaz bir başlık bu korkunç papağanın tüylerini tamamlıyordu sanki. Oysa insanların gülme isteğini tümüyle engelleyen, amiralin yanından sarkan uzun kılıçtı.

Sıralar aralandı ve amiral, büyük bir doğallıkla ön sıraya, Du Pont'un tam karşısına yerleşti. Dom Gonzagues de ayağını sürüyerek yanına geldi. İşte o zaman Villegagnon ürkütücü gözlerini papazınkilere dikip bekledi. Richer sanki hiçbir şey olmamış ya da olanlar önemsizmiş gibi davranıp töreni sürdürerek cesaretini gösterdiyse de, İncil'i tutan elinin titrediği görülüyordu. Ortalık yeniden sessizleşmiş, nemli rüzgârın altında kutsal sözler yarılmış bir sarnıçtan akar gibi dağılmaya başlamıştı. Birden, töreni yöneten papazın uyuşturucu ses salınımlarının ötesinde, Ville-

gagnon'unki duyuldu. Hançeresinin gücünü bilen herkes, berikinin hâlâ alçak sesle konuşmaya çalıştığını anladıysa da amiralin sözleri bir tabyadan diğerine duyuldu.

– Anlamıyorum, diye şaşkınlığını belli etti, Dom Gonzagues'ten yana biraz eğilerek, ayin kaftanları, tunikler, kutsal ekmek kapları nerede?

Ebedî kara giysilerinin içinde Richer biraz şaşırdı. Bundan sonra gelecekleri tahmin etmeye başlamıştı. Sıra çiftleri birleştirmeye gelmişti. Birinci çifte yaklaştı, her ikisinin sağ ellerini tuttu ve birkaç kelime söyledi.

– Ah! diye haykırdı Villegagnon, Gonzagues bana kutsal yağı ver lütfen.

Hazırlanan oyunun tüm ayrıntılarının bilincinde olan yaşlı asker cebinden topraktan yapılmış bir şişecik çıkardı.

– İşte! dedi amiral Richer'e hitaben. Kurallara göre hazırlandı: bir ölçü tuz, iki ölçü zeytinyağı, bir ölçü de tükürük.

Bunları söylerken, elinde şişecikle, papaza doğru ilerlemişti. Richer yüzünde bir dehşet ifadesi, geriledi.

– Nasıl, onlara kutsal yağ sürmeyecek misiniz? diye hırslandı.

Papaza şişeyi uzatarak, beriki almamakta kararlıymış gibi davranarak, birkaç saniyenin akıp geçmesine izin verdi. Sonra, amiral dudağında kötü bir tebessüm, sahte bir nezaketle yerine döndü.

– Pek ilginç, dedi Dom Gonzagues'e dönerek, kutsal yağ sürmeden yapılan bir nikâh töreni. Her neyse ... devamını izleyelim.

Du Pont huzursuzlanıyordu. Korkudan donmuş izleyiciler felaket arabasının ölümcül yokuştan inişini seyrediyor, patlamayı bekliyordu.

Şaşkınlık ve inanmazlık taklidini sürdüren Villegagnon'un gözlerinin önünde yapılan Protestan usulü nikâh töreniyle çiftler birbirleri ardından evlendirildi. Sıra Komünyon ayinine geldi. Richer bir taraftan töreni yönetiyor, bir yandan da olay çıkarmamak için neler yapabileceğini hesaplıyordu. Doğru olanı, törene bu aşamada son vermekti. Oysa iki dayanak üzerindeki tahta tablaya yerleştirilmiş ekmek ve şarap görmezden gelinemeyecek kadar ortalıktaydı. Papaz, şövalyenin dev vücudu bir kütle gibi ilk sırayı kapladığından, ruhunda damarlarında olduğundan çok daha fazla cesaretle Komünyon'a başladı.

– Bakirenin ve bütün azizlerin adına! diye neşeyle haykırdı Villegagnon, Efendimiz Rab İsa'nın eti!

Papaz bütün vücudu titreyerek ekmeğe uzandı. Amiral sunağa doğru ilerledi, tehdit edici boyuyla önünde dikildi.

– Ben diz çökmeden önce, dedi orucun kemirdiği gözlerini papaza dikerek, Onun bu ekmekte olduğuna tanıklık ediyor musunuz?

Du Pont müdahale etme zamanının geldiğine karar verdi. Papaza cesaret vermek için masanın Richer'in bulunduğu tarafına sıçrayıp, sertçe konuştu:

– Rezalet çıkarmaktan vazgeçin, Amiral! Geriye. Yerinize dönün.

– Tanrım bana kendini sunmak lütfunda bulunduğu zaman, yerim Tanrı'nın önündeki ilk sıradır.

– Bu lütuf size ancak alçakgönüllülüğünüz ölçüsünde yapılacaktır.

– Onun bu ekmekte olduğuna tanıklık ediyor musunuz? diye tekrarladı Villegagnon, papazdan ve onun elinin ucundaki kutsal ekmekten başka hiçbir şeye önem vermeksizin.

– Madde olarak orada, dedi Richer son bir dinî hileye başvurarak.

– Madde olarak! İşte bu, dedi Villegagnon ürkütücü bir neşeyle. Benim istediğim de onun maddesi. Onun açlığını çekiyorum, anlıyor musunuz, Onun kaslarını parçalayıp kanını içmek, Onun etiyle doyup bağırsaklarımda Onun kutsal yüreğinin sıcaklığını duymak istiyorum.

Bu cümleleri bağırarak söylemişti. Pes sesi bir fırtına gibi gümbürdüyor ve yağmurlu gök rengi, kan ve şimşek rengi tuhaf giysileri de onu buraya insanlardan karşı konulmaz bir öç almak için başka dünyadan gelmiş bir yaratığa benzetiyordu.

Richer geriledi. Her şey yıkılmak üzereydi. İşte tam o sırada Du Pont bir sıçrayışta papazın yerini alıp Villegagnon'un karşısına dikildi ve büyük bir sükûnetle tek bir kelime söyledi:

– Yamyam!

Suların parlak yeşili bu darbe karşısında dalgalanır gibi oldu. Şekerli ekmek bile darbeyi eğilerek savuşturdu, kalenin duvarları sallandı. Halkın kaçmasını önleyen tek şey, şaşkınlıktı. Villegagnon vücudu bir yandan diğerine delinmiş gibi, kasıldı. Bu hareketsizlik öylesine dehşet vericiydi ki, ardından gelen şiddet neredeyse sakinleştirir gibiydi.

Genel şaşkınlık içinde sadece Katolik tarafındaki yerlilerden hayranlık yüklü bir mırıltı duyuldu. Bu tören onların gözüne öncekilerden daha hareketli, haydi gizlemeyelim, gerçek bir bayrama daha yakın görünüyordu. Villegagnon kapkara bakışıyla yerlileri susturduktan sonra, kılıcını çekti. Dom Gonzagues onu taklit edince, İskoçlar da hançerlerini çıkardılar.

Villegagnon'un arkalarında duran adamı vurmasını engelleyen tek şey, şarap kâsesinin ve ekmeklerin, kutsallığını geç kalarak kanıtlayan varlığıydı.

– Bu kelimeyi gırtlağınıza tepeceğim, diye kükredi amiral.

Bütün bu gürültülerden heyecana kapılan Huguenotlar silahlarının başına koştular. Arkebüzler doldurulmaya başlandı. Aşağıda, Katolik tarafında da bir itiş kakış duyuldu. Oysa Villegagnon elinde kılıcı, Tarihöncesi'nden kalma can alıcı bir kuş gibi, hâlâ hareketsiz duruyordu. Sonra birden, katliamı geciktiren sözleri söyledi:

– Kaybolun! diye bağırdı. Sahtekârlar, kâfirler, gerçek Tanrı'nın katilleri! Kirlettiğiniz bu toprakları boşaltmanız, bir daha da gelmemeniz için size on beş gün veriyorum.

Du Pont saldırı işareti verme tehlikesini göze almayacak kadar iyi biliyordu güç dengelerini. Suratına buz gibi bir aldırmazlık ve küçümseme maskesi yerleştirdi.

Amiral kılıcını kınına sokmadan birden döndü ve Dom Gonzagues ile muhafızlarının eşliğinde çıktı. Onun gözden kaybolmasından sonra, Protestanlar da merdivenleri inmeye başladı.

Yerinden kımıldamamış olan Just, Aude'un yere bakarak önünden geçişini gördü. Genç kızın ona yönlendirdiği parlak ve kısa bakışı okumayı beceremedi.

Ne yapacağını bilemez halde, şaşkınlık içinde, kalede yalnız başına kaldığında nefretin kavurduğu bu adadan ayrılmak, tarafını seçmek sırasının kendine geldiğini anladı. Bir an için Colombe'u hatırlayıp, onun yanında olmak, Clamorgan'daki eski oyunlarını oynamak isteği duydu. Uzunca bir süre cangıla baktı, sonra basamakları indi. Ve istemeden de olsa, adımları onu yönetim binasına götürdü.

4

Siena

Birinci kısım

Martin artık bir imparatorluğa, ama bir dehşet imparatorluğuna hükmediyordu. Boyun eğmelerini sağlamak için kıyı yerlilerine yöneltilen şiddeti, bu kez onun korkutmak zorunda kaldığı bir avuç imansız ve yasatanımaz haydut uyguluyordu. Son birkaç ayda tam beş suikasttan kurtulmuştu. Bu kıyının en güçlü, kuşkusuz en varlıklı adamı olmasına rağmen, ebedî küçük dilenci kaygısından, hayatta kalmak, postu kurtarmak, sonu belirsiz kavgaların ve kalleş pusuların kenarında dolaşmak çabasından kurtulamamıştı. Sadece gündüzleri, o da eğer uyanıksa tehditkâr gölgelerin yaklaştığını görmesini sağlayacak ince pamukludan bir hamakta uyuyabiliyordu. Uyurken bile sağ elinde bir hançer, karnının üzerinde de kısa bir kılıç vardı. Geceler ise içkiyle geçiyordu. Martin iksiri oluk oluk akıtarak, fedailerinin karmaşık isteklerini yerine getirecek kadınlar sunarak, şeflik becerilerini ve gücünü gösteriyordu. Ne var ki bir türlü kurtulamadığı tuzağa düşmüş haydut ruhu ancak içkinin en kötü anında ona karşı karanlık niyetlerini ortaya vuran kokuşmuş, kusmuk içindeki rakiplerini görünce rahata eriyordu. İşte o zaman, o rakiplerini öldürüyordu.

Asıl gerçek, bu cangılın karanlık yalnızlığına alışamamış olmasıydı. Onun gözünde gecenin saatleri korkunç bir tasa ve bıkkınlık anlarıydı. Evini şekerli ekmeğin yamacına tırmanan ormanın en tepesine kondurmuştu. Cangıl diplerinin dehşet verici karanlığından uzak bu kartal yuvası ona güven veriyordu. Sırtını dağın sert ve pürüzsüz kenarına dayadığında, en azından bu yönden bir tehlike gelmeyeceğinden emindi. Üstelik, şafak söker sökmez de öte tarafta denizi ve o Villegagnon köpeği yüzünden kovulduğu adayı açıkça görebiliyordu.

Yanına kaçan doğramacıların planlarına uygun olarak köle yer-

lilerce inşa edilen evi biraz Honfleur Limanı'ndaki tüccarların evini andırıyordu. Bir zamanlar, oralarda sürterken, iki kolpo arasında rıhtımlara uzandığında, sık sık kendini varlıklı ve saygın bir burjuva olarak düşlemişti. İşte o zamanlarda kendini cephesi süslü bu evlerin içinde, sırma işlemeli kumaşlara bürünmüş olarak güçlüleri kabul ederken görür, üst katta koşuşturan çocukları, arkada, kuyulardan su çeken hizmetkârları duyar gibi olurdu. Oysa şimdi o zavallı Normandiya kasabasının en zenginlerinden de zengindi. Ayaklarının altında bütün bir kıtanın ürünlerinin ticaretinin yapıldığı, dünyanın en büyük körfezi uzanıyordu. Honfleur havzasında on ev alabilirdi. Oysa hüküm sürdüğü yer Amerikalar olunca, elinin altında beceriksizlerden ya da ilkellerden başkası bulunmayınca, sarayım adını verdiği yer her yağmurda yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalan soluk bir kopyadan başka bir şey olamıyordu. Bu evi ticaret merkezlerinden ya da gemilerden çalınmış en değerli eşyayla süslemiş olması bile düzensizliğe bir stil ya da bir hava verememişti. İşler gerektirdiğinde, tıpkı bir zamanlar Le Freux'nün yaptığı gibi, toplantılarını kıyının yakınında, ormandaki açıklıkta gerçekleştiriyordu.

Evine ancak gücünü göstermek istediklerini götürüyordu. Akşam olunca, onlarca meşaleyle aydınlanan, özel olarak yaptırdığı mavi giysiler giymiş üçer kölenin hizmet ettiği her odasıyla bina neredeyse görkemli bir havaya bürünüyordu. Martin ayaklarının dibine en güzelleri arasından seçtiği üç kadın köle yerleştiriyor ve aslan ayaklı geniş bir İspanyol koltuğuna kuruluveriyordu. Kapkara dairelerin çemberlediği gözleri, kocaman yumrukları ve kırık burnuyla onda acımasız bir çocuğun üzüntülü görüntüsü vardı. Sahne sadece bir yabancıyı kandırabilirdi ama o yabancılara da sıkça rastlanmıyordu. Onun için, daha bu sabah Yunanlının Salvador'dan yanında bir Portekizli aracıyla geldiğini duyar duymaz, Martin onları kabul etmek için kendine zevk veren bu kabul törenini hazırlamıştı.

İki saat önce inen kapkara ve yıldızsız gece karanlığı kötü bulutların varlığının habercisiydi. Oysa yağmur mevsimi daha başlamamıştı ve Martin yağmurların olabildiğince geç gelmesini istiyordu. Kötü yapılmış evi her taraftan su sızdırıyor, kötü havada bütün görkemini yitiriyordu. Neyse ki rüzgârın jakarandalar arasında dolaştığı duyuluyor olsa da, hava hâlâ kuru ve sıcaktı. Uşak kılığına girmiş bir yerli büyük kapıdan giren konukları efendisinin yanına götürdü.

Yunanlı her zamanki gibi kirli ve inatçı kiralık katil suratını ta-

kınmıştı. Villegagnon tarafından zindandan çıkarılmış ölüm mahkûmlarından biriydi ve Le Freux'nün adaya saldırdığı gece oradan kaçmıştı. Martin şiddet içeren ya da uzaklara gitmeyi gerektiren görevlerde ona güvenirdi. Yine de Yunanlıdan beğeni dolu bir ifade beklemek imkânsızdı, çünkü hayvan hiçbir şey görmüyordu. Portekizliye bakınca, daha memnun oldu.

Beriki ufaktı, vahşi doğada birkaç hafta geçirmiş insanlar gibi pisti ama bu sefil görüntünün ardında soylu bir ailede doğmuşların ölçülü tutumu ve ciddiyeti okunuyordu. Gençliği –Martin'den çok daha uzun süre yaşamış olamazdı– sık sakalı ve neredeyse kıvırcık kısa saçlarıyla ağırbaşlılık kazanmış gibiydi. Son derecede ince ve uzun bir burun ve çıkık elmacık kemikleri adama gururlu ve acımasız bir hava veriyordu. İnsanları tanıyan ve hayatta kalmasını bu bilgiye borçlu olan Martin konuğuna ilk bakışta, gözlerinde, kendisini memnun edecek bir zekâ, soyluluk ve kurnazlık parıltısı gördü.

– Agostino Alvarez da Cunha dedi adam eğilerek.

Bir taraftan evin efendisine saygı gösteriyor, diğer yandan da "her ikimiz de yönetmek için yaratılmış cinsteniz" diyen dürüstçe bir açıklık sergiliyordu. Martin böylesi şeyleri severdi.

– Dediklerine göre, beni arıyormuşsunuz, Dom Agostino? dedi Martin tahtından sarkıttığı elini kölenin eğilmiş başına uzatarak.

– Bu kıyının en güçlü insanı değil misiniz? İnsan burada siz olmadan bir şey yapabilir mi? dedi Agostino suç ortaklığı tebessümünden pek de uzak olmayacak bir dalkavuk ciddiyetiyle.

Martin yönetimi altındaki sefillere öğretmek için her türlü çabayı göstermiş olmasına rağmen, böylesi inceliklere alışkın değildi. Taburelerinin üzerine tünemiş beş ya da altı adamına keyifle bir baktı.

– Peki buralarda ne yapmak niyetindesiniz, Efendim? diye sordu Martin, şu haydut heriflerin benimsemesini istediği aynı nazik tonla.

– Sizinle aynı şeyi, Pek Saygıdeğer Efendim.

Portekizce'den doğrudan çevrilmiş bu son hitap, biraz abartılıydı. Martin haramilerine öfkeyle baktı. Hiç kuşku yok, bir sonraki içki masasında bu herifler ona bu şekilde bağırıp, alaya alacaklardı.

– Adım Martin, diye düzeltti.

– Biliyorum, Pek Saygıdeğer Efendim Martin, diye abartılı nezaket kurallarıyla onayladı öteki inatçı.

– Pekâlâ, dedi Martin, buraya "bizimle aynı" yapmaya geldiği-

niz, nedir? Yoksa ticaretten, tomruk ve meyve ticaretinden mi söz ediyorsunuz?

Bunları söylemek için, bir rakibini ağırlayan kötü tüccarın kelimelerini seçmişti. Oysa dediklerine kendisi de inanmıyordu. Yunanlı Agostino'yu kabul etmesini isterken, Martin'e ve arkadaşlarına çok para kazandıracak bir projeden söz etmişti.

– Hayır, dedi Dom Alvarez. Faaliyetlerinize engel olmak gibi bir niyetimiz hiç olmadı. Bizim amacımız tümüyle siyasî: Coligny Kalesi'ni alıp, Villegagnon'u öldürmek istiyoruz.

Şiddetin basit ve alışıldık olduğu belirli bir dünyada bir cinayet haberi, yıldönümü armağanı karşısında gösterilecek iyi niyetli bir şükranla kabul edilebilir. Martin söylenenleri duyunca ayaklandı, Dom Alvarez'e doğru birkaç adım atıp, konuğunun ellerini tuttu.

– Harika! dedi, adamın ellerini heyecanla sıkarak. Harika bir fikir.

– Bu topraklar, diye devam etti aracı, eski ve karşı konulamaz belgeler uyarınca, Portekiz'e ait. Bu toprakları işleyen, burada ticaret yapan herkesin başımızın üzerinde yeri var.

Martin'e dostça bir işaret yapınca, beriki de aynı karşılığı verdi.

– Ama buraya silahlarla gelip, kralımıza meydan okumaya kalkanlar, ülkeyi yağmalayıp üstüne üstlük yanlışlıklar ve kandan doğmuş bir dini yaymaya kalkanlar olursa, onları kovarız.

Martin gidip yerine oturdu, Yunanlı ile Dom Alvarez'e iskemle getirilmesini söyledi. İksir ve büyük bir meyve tepsisi geldi. Martin birden çabalarının ödüllendirilmek üzere olduğunu anladı. Bu cangıla uygarlık benzeri bir şey kabul ettirmek için ne çok çaba gerektiğini bir kendisi bilirdi, bir de Tanrı. İçki sunarken elini giysisinin en mahrem yerine sokmaktan bir türlü vazgeçemeyen bir yerliyi öldürmesi bile gerekmişti. Sonunda, bu soylu beyefendinin eğitimi sayesinde, bütün bunların ilk kez bir anlamı olacaktı.

– Kralımız, diye devam etti Dom Alvarez birkaç kere şerefe kadeh kaldırdıktan sonra, Bahia'ya yeni vali olarak Ekselansları Mem de Sà'yı atadı. Ona refakat etme onuruna eriştim. Salvador'a üç ay önce geldik. Beni size kraliyet adına selamlarını iletmekle görevlendirdi.

Martin keyiften patlayacak gibiydi. Atlas Okyanusu'nu ambarın dibinde geçmiş, ölümden kurtulmuş, demir ve kanla bir imparatorluk kurmuş, altın istiflemiş, sayamayacağı kadar adam öldürmüştü ama işte bir Avrupa kralı ona selamlarını gönderiyordu...

– Selamlarımı ona iletirseniz, beni mutlu edersiniz, Sevgili Dom Alvarez, dedi Martin yüzünü incelik ve boyun eğer bir tavır-

la buruşturarak. Sizden rica ediyorum, benden isteyeceği ve yerine getirme imkânı bulursam yapmayacağım hiçbir şey olamayacağını ona söyleyiniz.

– Ben de buraya bunun için geldim ya.

Martin irkildi. Can alıcı noktaya geliyorlardı.

– Ekselans Mem de Sà iman sahibi bir insandır, diye devam etti Portekizli. Bundan önceki valilerin yaptığı gibi, çiftçiler ile tüccarları korumakla yetinmek niyetinde değil. Bizim Amerikalar'da bulunma nedenimiz şeker ve pamuk değil, iman ve onur. Onun için, Rio de Janeiro Körfezi'nde Villegagnon'u yok edecek, onun zorba düzeninin yerine kralımıza sadık bir iktidar yerleştirecek ve ardından gerçek imanı yayacak güçlü bir Cizvit ordusunun gelmesine imkân tanıyacak bir harekâtta kararlı. Bunları başarmak için, Pek Saygıdeğer Efendim, sizin yardımınıza kesinlikle ihtiyacımız var.

Protokol ayrıntılarının zamanı değildi. Martin hızlı ve iyi düşünebilmek için ayaklandı.

– Yardımıma güvenebilirsiniz, ama sizin için ne yapabilirim ki?

– Kolonilerdeki birliklerimiz hâlâ sınırlı. İki tehlikeden korunmak zorundayız. Bunlardan birincisi gereğinden güçsüz bir birlik göndererek şu Fransız köpeğinin bize direnmesine izin vermek. Bütün savunma imkânlarına rağmen, onları yerle bir edecek bir kuvvet göndermemiz gerek. Öteki tehlike bu sefer boyunca Salvador de Bahia'daki durumumuzu gereksiz yere zayaflatmak. Bunun için de, düşmanın ne kadar kuvvetli olduğunu kesinlikle öğrenmemiz gerekiyor.

– Bu dediğiniz imkânsız değil, dedi Martin. Kıyıya gözcüler yerleştirebilir, gözetleyebilir, topları sayabilir, planlar çizebiliriz.

– Çok güzel, diye onayladı, Dom Alvarez. Ama bunlar yetmez.

Martin'e doğru eğildi.

– Düşmanın gücünü içeriden öğrenmek istiyoruz, dedi alçak sesle. Ve ne demek istediğimi anlıyorsunuz umarım, aynı zamanda da, düşmanın bu gücünü kullanamamasını sağlamayı...

Martin gözlerini konuğuna dikmişti.

– Anlıyorum. Bir ihanet ...

Portekizli başını sallayarak onayladı.

– Güç olacak, diye homurdandı, yüzü asılmaya başlayan Martin. Ada öyle iyi korunuyor ki, oraya birini nasıl sokarız, bilemiyorum. Orada bulunanlardan birini satın almanın dışında, tabiî. Ne var ki artık hep grup halinde ve gözetim altında dolaşıyorlar.

– Fazla aramanıza gerek yok, dedi Agostino gururla. Böyle bir casusa sahibiz.

Martin şaşkınlığını gizleyemedi.

– Evet, diye doğruladı Portekizli, adada bir adamımız var. Biz sizden sadece onunla temasa geçmenizi, neye ihtiyacı varsa sağlamanızı ve ondan alacağınız bilgileri bize iletmenizi istiyoruz.

Oldukça tuhaf, neredeyse inanılmaz bir haberdi bu. Martin casusu tarif etmesini isteyince, Dom Alvarez Vittorio'nun resmini çizdi. Martin "şu kopuk ha?" diye düşündüyse de, belli etmedi.

– Onu harekete geçirecek bir işaret var, dedi Agostino. Ona "Ribère" demek gerekiyor.

– "Ribère"! diye sırıtarak tekrarladı Martin. Vittorio'yu hatırladıkça adamın şaşırtıcı işbilirliğine hayranlık duymadan edemiyordu.

– Bu hizmet için fiyatınızı söyleyin, dedi Agostino.

Yunanlı Martin'e obur obur baktı. Tam da söylediği gibi işte. Bu projede sayılamayacak kadar çok para vardı. Martin'in kaçırmayacağı kesin olan bir zenginlik fırsatı. Oysa genç reis düşünüyordu. Dom Alvarez'in önerisinden beri, kendi gücünü ölçmüştü: o olmazsa, Portekizliler büyük bir tehlikeye atılmış olur, Villegagnon'un askerî becerisi de bir bozguna meydan verebilirdi. Rio de Janeiro'nun geleceği kendi elleri arasındaydı. Artık söz konusu olan, para falan değildi. Hiçbir şeyi olmayan bir ülkede güçlü olmak artık ona yetmeyecekti. Burada harcayabileceklerini düşününce, daha şimdiden fazlasıyla varlıklıydı. Onun istediği, bu ülke her şey olduğunda, bir şey olabilmekti. Sessizliğin ortasında uzunca bir süre düşünüp, cevap verdi:

– Kabul ediyorum, ama bir şartla.

Dom Alvarez artık kıpırdamıyordu. Bir meblağ bekliyor ve ne kadar verebileceğini biliyordu.

– Yaşadığımız bu topraklar için sahiplik belgesi istiyorum. Bu toprakları, emrim altındaki kıyıdaki tercümanlar adına fethettim. Buraları bizim. Kralınız bunu kabul etmeli ve beni ... dük yapmalıdır.

Terastan dolunayla birlikte esmeye başlayan, serin bir yel geldi. Dom Alvarez serinliği hissedince, bütün vücuduyla ürperdi. İksirden olduğu kadar duyduğu kelimelerden de şaşırmış olarak, cevabını düşünmek üzere çekilmek için izin istedi.

* * *

Uzun inzivasından çıktığı günden beri, Villegagnon yerinde duramıyordu. Protestanlarla yaşanan atışma, savaş ilanı yerine geç-

mişti. Amiral, sanki çarpışmadan önce son emirlerini veriyormuşçasına, bölgesini arşınlıyordu. Her şeyin bir liderin yokluğunda yapıldığı son birkaç haftadaki boşvermişliğin, disiplin, görünüş ve ikmal konusunda kötü sonuçları olmuştu. Villegagnon eskiden sahip olduğu geniş insancıllığa hiç yüz vermeden azarlar ve cezalar yağdırdı. Le Freux'nün çürümekte olduğu darağacının altından geçerek, buraya yeni meyveler asma isteğini duydu. Su angaryası sırasında yerli bir kadınla kirlenirken yakalanan bir yerleşimci asıldı. Sonuna kadar, ipin dibine sıntarak giden zavallı da dahil, kimse işin ciddiyetine inanmamıştı. Oysa adamcağızın üzerinde durduğu fıçıyı bizzat Villegagnon tekmeleyince, zavallı keten ipin ucunda acıdan çok şaşkınlıkla debelendi.

Villegagnon'un yeni acımasızlığının bir sonraki kurbanları, yerlilerdi. İçlerinden biri, resmen iş sırasında uykuya daldığı, ama aslında nikâh töreni sırasında yüksek sesle güldüğü için kırbaç cezasına çarptırıldı. Celladın fazla hoşgörülü olduğunu iddia eden amiral adamın elindeki kaytanı kapıp yerliyi öylesine güçlü ve o kadar uzun süre kırbaçladı ki, beriki toprağın üzerinde baygın kaldı.

Bütün emirleri sertleşti. Akşam olunca, geçerli bir sebebi olmadan kıyıda kim görülürse görülsün, şalupalara doğru bir harekette bulunmasa bile, hiç uyarılmadan vurulacaktı. Protestanlarla her türlü temas ihanet olarak değerlendirileceğinden, bu suçun karşısında uygun göreceği cezayı bizzat Villegagnon uygulayacaktı. Sadece bu açıklama bile ölümün fazla iyi olacağını, amiralin ölümden önce başka işkenceler düşündüğünü kanıtlıyordu. Artık sabah ve akşam dua zorunluluğu konmuştu. Kutsanmış din adamı yokluğunda, amiral kutsal metinlerden bölümler okuyor ve pazar duasını yönetiyordu. Terziler amiralin tasarladığı bir dizi kıyafeti yetiştirmek için gece gündüz uğraşıyorlardı. İşi etoller ve ayin kaftanları biçtirmek için yönetim binasının perdelerini söktürmeye kadar vardırdı. Kendine pamukludan ve ham ipekten, yelken bezinden, döşemelik deriden kaftanlar diktirdi. Artık ortalığa sadece bu alacalı bulacalı gömleklerin içinde, ardından pelerinler sürükleyerek, kafasına büzgülü başlıklar, geniş kenarlı şapkalar, tüylü başlıklar geçirerek çıkıyordu.

Sürekli olarak önünden giden borazancı, amiral bir yere girerken ortalığı inletiyordu. Kırmızı yüzlü ve sarışın bir kunduracı, soylu uşaklık görevine uygun bulunmuştu. Amiral duaya giderken onu izliyor, karnının üzerinde de Tiziano'nun Bakire'sini taşıyordu.

Katolik tarafına gelen Just başlangıçta bu değişikliklerin dilsiz

tanığı oldu. Oysa Villegagnon onu daha ikinci gün yönetim binasına çağırtacaktı. Delikanlıyı büyük toplantı salonunda, yalnız başına kabul etti. Just amirali patiskadan basit bir gömlekle görünce şaşırdı. Daha o sabah dolaşırken giydiği tören kıyafeti tahtadan bir mankenin üzerine yerleştirilmişti.

– Gir! diye emretmişti amiral. Otur.

Just uzunca bir süre Villegagnon'un dilsizliğinin sona ermesini bekledi. Sanki gökten gelen bir sese kulak verir gibiydi.

– Bana yalan söyledin, diye kükredi amiral yeryüzüne döndükten sonra.

Just kendine de örnek olacak bir ceza uygulanmasından korktu. Gerçeği söylemek gerekirse, öylesine bitkindi ki, itiraz bile edemeyecekti.

– Bu da ötekilerden pek farklı olmadığını gösteriyor, dedi amiral aynı güçlü sesle.

Sonra birden yumuşadı, masanın öbür ucuna yerleşerek dirseğini dayadı.

– Ama aramızdakilerin en kötüsü de değilsin, hem de hiç değilsin.

Kocaman eliyle yorgun gözlerini sıvazladı.

– Hiç olmazsa, dedi, cesur ve zekisin. Herkes günah işliyor. Senin bu kuraldan kurtulacağını sanmakla hata ettim.

Just nasıl bir davranış benimsemesi gerektiğini bilemiyordu: mahkûm rolünü mü oynayacaktı, pişman adamı mı? Sonunda iki eliyle dizlerini tutup, gözlerini yerden ayırmamakla yetindi.

– Seni bağışlıyorum, dedi aceleyle Villegagnon. Seni bağışlıyorum ve eskisi gibi güveniyorum. Daha doğrusu güvenimi ödünç veriyorum, çünkü bundan böyle gözüm üzerinde olacak. Ordunun yarısına komuta edeceksin.

Bu son cümlenin hiçbir anlamı yoktu. Just şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı.

– Savaştayız, yoksa haberin yok mu?

Just kafasını salladı.

– Burada artık ne asker, ne yerleşimci, ne köle, ne de işçi var. Burada bir ordu var. Bu ordu da ikiye ayrılıyor: bir tarafta şövalyeler ile eski askerler. Öteki tarafta eskiden şantiyede emrin altında olan ve savaşta komuta edeceğin herkes.

– İyi ama, çalıştırdıklarım savaşmasını bilmiyorlar ki, dedi Just.

– Onlara disiplini ve savaşın temel ilkelerini öğreteceksin. Top atışı yapmalarını, tahta topuz kullanmalarını öğretebiliriz. Demirciden her biri için pala yapmasını istedim.

Villegagnon yeni birlikler ve önderlerinden neler beklediğiyle ilgili daha bir sürü ayrıntı verdi. Bu akşamüstünde, uzak bir fırtınanın kocaman eliyle boğduğu hava sıcaktı. Villegagnon konuşmanın başlangıcına kıyasla daha güçsüz görünüyordu. Sonunda emir vermek yerine sır vermenin dolambaçlı yollarına saptığı gevşek ve amaçsız bir an geldi.

– Sana insanın iyi olduğunu öğrettim, dedi cevabını beklemeden. Buna inanmış olmak, en büyük hatam oldu. Bu Protestanlar, bir bakıma kendi yöntemleriyle beni hatadan döndürdü.

Kunduracının yanlış astığı ve sıkça hava aldığı için mutlu görünen Bakire'ye bakıyordu.

– Asıl gerçek, insanın farklı oranlarda günahlarla kirlendiği. İçlerinden bazıları hâlâ kurtarılabilir olmakla birlikte, geri dönülebilir çizgiyi çoktan aşmış olanlar da var. Kötülüğün ete bürünmüş hali, hepsi bu. İnsanlığı düzeltmek için, kurtarılabilecekleri eğitmek ... ve bütün diğerlerini ortadan kaldırmak gerek.

Villegagnon söylevinin son bölümünü neredeyse duyulmayacak kadar alçak sesle tamamlamıştı. Sonra birden uyandı ve bir silkinişle ayağa kalktı.

– Hatamı gördüm, diye bağırdı. İmanı haklı göstermek için mantığa sığınmak *yararsız*, anlıyor musun? İnanmak, boyun eğmektir, Aziz Jacques'ın ruhu adına! O papazlar bunu anlamış. İnsanlar Tanrı'ya gitmiyor, Ona *teslim oluyor*. Yani, iradesi karşısında, silahlarını bırakıyorlar.

Tahtadan askısı üzerine bir papağan gibi tünemiş sarı ve mavi elbisesinin önündeydi.

– Tanrı'ya ancak kuvvetle hizmet edilir. Süsler, müzik, insanların hiçliklerinin altında ezip bırakan en ağır sanat, işte Tanrı'yı muzaffer kılanlar, bunlar. Yoksa, yılanlar, lanetliler ...

Bunları derken intikam kokusuyla ağzı sulanmış bir uğursuz gibi burnunu kaleye ve kalenin de ötesine, Protestan bölgesine kaldırmıştı.

– O domuzlar buradan gitmeden, rahatlamayacağım, diye homurdandı.

Sonra, Just'e dönerek biraz sakinleşti ve başlangıçtaki ayağı yere basan ses tonuna döndü.

– On gün sonra, karşı kıyıya gitmek için gemiye binmelerini sağlayacaksın. Yeni bir süre istemiyorum, zaaf ya da saflık da: sonuna kadar bizim için tehlike oluşturacaklar.

– Peki ama, karşı tarafta nasıl barınacaklar? diye sorabildi Just.

– Nasıl mı? diye sırıttı Villegagnon. Bırak da, buna sahte Tanrılarının iradesi karar versin! İsterse o domuz yavrularına inler, uçurumlar bulsun, cehennemine alıp, kızartsın! Ya da vahşi hayvanların karınlarına göndersin, tabiî eğer hayvanlar bunlardan korkmazsa.

Just amiralin yanından ayrılırken bu intikam düşüncesiyle ateşlenmiş, söyleviyle güçlenmişti.

Ardından, askerî hazırlıkların yürütüldüğü şövalye karargâhına gitti. İçini sıkan korkunç bir üzüntü vardı. Kuşkusuz, Villegagnon tarafından bağışlandığı için mutluydu. Ne var ki amiralin ne heyecanını, ne de kinini paylaşıyordu. İş Antarktika Fransası'nı kurmaya gelip dayandığında, şövalyenin ateşli heyecanına kapılmış, bir düşünceyi savunmak, bir düşü gerçekleştirmek için hayatını bile feda etmeyi ister olmuştu.

Kuşkusuz, bir öğreti genç ruhunda zaten gergin olan bir teli çekiştiriyordu. Amiral hümanistlerin mesajını aktardığında, Just o mesajda kendi paletindeki parlak renkleri, belki de İtalya'da unuttuğu yıllardan gelen göğün mavisini, parlak toprak rengini, tanıdık hale getirmişti. Oysa şimdi, içinde ne varsa amiralin kara felsefesi karşısında ayaklanıyordu. Adanın en önemli komutanlıklarından birini üstlenmek fikri bile onu ilgilendirmiyor, neredeyse utandırıyordu. Kaçması yasaklanmıştı, heyecan da erişilmez. Kendini kız kardeşinin gözüyle görmekten öylesine utanıyordu ki, Colombe'u düşünmeye bile cüret edemiyordu.

İkinci kısım

Colombe artık çıplak yaşıyordu. Bu kararı, Pay-Lo'nun yanına döndüğü gün almıştı. Adayı terk ederken hissettiği ilk şaşkınlığın yerini, orasıyla ilgili her şeye karşı duyduğu boğuk bir nefret almıştı. O dünya onu reddettiğine göre, o da o dünyayı reddedecekti. Onun gözünde hiçbir şey şu sömürgecilik denemesi kadar korkunç ve canice gözükemezdi. Villegagnon'un şahsında, kendi gücünden sarhoş olmuş bir canavar vardı. Onun kadına duyduğu nefret hayatın, doğanın, aşkın karşısında hissettiği dehşetten başka bir şey değildi. Korkunçlukların bahçıvanı bu tatlılıkların yerine, savaşı, yıkımı, nefreti yetiştiriyordu. Yavaş yavaş, yokluğunun hissettirdiği eksikliği hafifletmek için, Colombe ada ve adada yaşayanlar konusunda çizdiği kapkara tabloya Just'ü de dahil etmeye başladı. Eğer gücün izini böylesine kolay sürmüş, hatta bu gücün aracı olmayı kabullenmişse, o zaman Just'ün sandığından da yumuşak, daha değersiz bir madenden yapılmış olması gerekirdi. Ondan gelmeyen haberler bekleyerek ıstırap çekmektense, Just'ü ada hakkındaki şikâyetler yığınının altına tıkmayı yeğliyordu.

Sonunda, onu bu cehennemden kovmakla, kaderin ona büyük iyilik yaptığı sonucuna vardı. Bahtsızlığı, buradan çıkan sonuçları en sonuna kadar götürmesi koşuluyla, talihi olmuştu. Bu sonuçlardan birincisi, bundan böyle Avrupalıların dünyasına bir daha dönmeyeceğiydi. İkincisi, artık Amerikalar ormanlarına ait olduğunu kabul etmesini gerektiriyordu. Kendini ormanların basitliğine, huzuruna bırakmalıydı. Pay-Lo şimdilik bir adımdan fazlası değildi. Bir gün bir kabileye katılacak, yerlilerin arasında yaşayacaktı. O zamana kadar, onu bu doğal hayattan ayıran, eski dünyanın iğrenç önyargı ve ihtiyaç adı altında sırtına yüklediği ne varsa, onunla mücadele etmeliydi. Giysilerinden kurtulmak, bu yönde attığı ilk adımdı.

Pay-Lo'nun kadınları, çıplaklığın da görüntülerden biri olduğu çeşitli kılıklarda dolanıyordu. Colombe'un kararını olduğu gibi kabul edip, saçlarını yerli modasına göre kestiler, dövmeler yaptılar. Onu ilk kez böyle gördüğünde Pay-Lo şaşırmadı, memnuniyetsizlik göstermedi. Sadece güzel ve saygılı bir iltifatta bulunarak, bu kadar yaşlı ve dikensiz olmasa, onunla evleneceğini söyledi. Colombe'a sedef ve katırboncuğundan yapılmış bilezikler hediye etti.

Yerli Colombe karşısında biraz rahatsızlık gösteren tek kişi, Quintin'di. Vücudun saygılı sadeliğini öğretmeye çalışanların ilki olmasına rağmen, belki de yanındaki vücudun beyazlığından, Colombe'u görünce sarsılıyordu. Aslında zavallı adam tam da o sıralarda bir vicdan hesaplaşmasının ortasındaydı. Pay-Lo'nun kadın çevresinin göbeğine güçlü misyoner niyetlerle girerek, başlangıçta ev halkından altı kadını aşk dinine döndürmüştü. Kadınları bir taraftan sırayla öperken, bir yandan her taraflarını okşuyor, bu arada kutsal metinlerden bölümler okuyordu. Oysa kısa süre sonra, kadınlar için bütün bunların bir oyundan başka şey olmadığını anladı. Her seferinde, içlerinden birinin, dersin ortasında, ders alan diğer arkadaşıyla gülüşerek kaçarken, Quintin eli böğründe kalıveriyordu.

Sonunda, günlerden bir gün, kadınlardan biri ciddileşmişti. Ygat adında, dolgun vücutlu ve uzun boylu bir yerli kadını. Köşeli ve yayvan yüzü takındığı ifadeyi çok zor belli ediyordu. Arkadaşları gibi gülmek, alaya almak yanlısı değildi. Quintin ona İncil'i öğretirken, doğru yola sokmaya çalıştığı kadınlarda genellikle tanık olduğu biraz hoppaca heyecanı görmemişti. Ygat ne bir şey üstlenmiş, ne bir şey talep etmiş, Quintin'in hareketlerine ciddiyet ve duygu yüklü hareketlerle karşılık vermişti. Daha ilk günden kendini kadında koyuvermiş, bir defalık da olsa İncil'i unutarak, kadının kalın dudaklarında yol açtığı zevk dolu tebessümü düşünmüştü.

Kendi kendini tekrardan hoşlanmayacak vaiz yoktur. Quintin de sonunda gücünün ve zamanının çoğunu Ygat'ın eğitimine ayırmaya başladı. Daha önemlisi, artık öğretisini başkalarına da taşımak arzusu yoktu ve bu durum onu üzüyordu. Sorunlarını Pay-Lo'ya açtı.

– İyi de, bütün bunların içinde sizi mutsuz kılan ne? diye sordu ihtiyar.

– Anlamıyor musunuz? Hayatımı sevgi dolu bir İncil'i yaymaya adadım. Oysa şimdi, kendimi bu havarilik görevini yapamayacak kadar bitkin hissediyorum.

Pay-Lo kemikli eliyle yakaladığı sakalını sıvazlıyordu.

– Öğretilerinizden beni de yararlandırmaz mısınız? diye sordu safça.

– Asla! diye dehşetle haykırdı Quintin. Arzuyu özgür bırakmayı öğretiyorum. Ve benim arzularım beni sadece kadınlara yöneltiyor.

– Söylemek istediğim, bu değildi, dedi Pay-Lo. Bana sadece İsa Peygamber'den kaynaklandığına inandığınız bu sevginin size ne şekilde göründüğünü açıklayamaz mısınız?

– O zaman, dedi Quintin ciddiyetle, bu alfabesi vücut olan bir dildir. Fiilleri okşamalarla, sevgi dolu hareketlerle çekilir, yaratıkları sınırlarından koparıp, ebedî hayattan sahneler gösteren birleşmeyle sonuçlanır.

Pay-Lo uzunca bir süre düşündü. Yanından sıçrayarak geçen küçük kırmızı sincaba elini uzatırken, Quintin'e sordu:

– Sizi biraz kışkırtacağım, tamam mı? Ama bana kalırsa Protestanlar sizi yakmak istemekte haklı.

– Nedenmiş o? diye irkildi Quintin.

– Çünkü onlar eser bırakarak kurtuluşa karşı; oysa sizin yaptığınız tam bu.

– Söylediklerinizden hiçbir şey anlamıyorum.

Pay-Lo parmaklarına tırmanan sincabı gözlerinin hizasına kadar kaldırdı. Hayvanın yusyuvarlak gözü Quintin'e kuşkuyla bakıyordu.

– Hareketlere gereğinden fazla önem veriyorsunuz, dostum! dedi Pay-Lo. Sizin gibi benim de ilahî olduğuna inandığımız aşkı kanıtlamak için, sizce belirli hareketleri yapmak yeterli. Eğer izin verirseniz, görüntüyle yetindiğinizi söylemek isterim.

Quintin gözlerini indirdi.

– Kutsal emanet ticareti yapar ya da cennete gitmek için endüljans satar gibi, okşayış dağıtıyorsunuz.

– Arzumuz bu olduğuna göre, başka ne yapabilirim ki?

– Oh! size öğüt verecek değilim, dedi Pay-Lo sakince. Ben sadece başınıza gelenler yüzünden çok talihli olduğunuzu söylemek istiyorum.

– Talih mi? Artık aşkı yayamamak mı talih?

– Artık yayamamak, belki ... dedi Pay-Lo.

Ve ışık ve iyilik dolu karşı konulamaz bir tebessümle Quintin'e bakarak, ekledi:

– Ama tanımak ...

* * *

Sonunda, günlerden bir gün, Paraguaçu geliverdi. Kabilesi yakınlarda bir yerdeydi ve arkadaşını görmek için bütün yolu tek

başına, yayan yürümüştü. Colombe o sabah öteki kadınlarla birlikte şelalelerdeydi. Paraguaçu peşlerinden gidince, iki dostun buluşması şelalelerde, duru su ve gözyaşları içinde, çığlıklarla, dallarla yapılan düellolarla, çiçekten taçlarla gerçekleşti.

– Ne kadar değişmişsin, Güneş-Göz!

– Kıyafet bakımından mı? diye güldü Colombe.

– Hayır, vücut olarak. Seni ilk tanıdığımda, derisi yüzülmüş kedi yavrusu gibiydin, bir de şimdi şu güzel kadına bak. Bir erkeğin oldu mu?

Colombe dudaklarını büzdü. Yerlilerin bu konudaki özgürlüğü onu rahatsız etmiyordu. Onlar gibi olmak, arzularını ve aşklarını kolaylıkla anlatmak istiyordu. Oysa görünüşte ne kadar onlara benzese de, Avrupa'da ruh yaralarını örtüp çürüten ağır edep yüklerinden kurtulamamıştı henüz.

– Hayır, dedi.

Paraguaçu gülünce, arkadaşını taklit etti.

– Ya ... ya ağabeyin? dedi yerli kızı. Bir zamanlar köyde duyduğu sırrı unutmamıştı.

– Öldü, dedi Colombe aceleyle.

Ardından yüzü kızardı; ama Paraguaçu'nun bu habere son derece üzüldüğünü, yanağını okşamaya başladığını görünce, ekledi:

– Benim için, öldü.

Bu itiraf kendini de şaşırttı ama canı daha derinine inmek istemedi. Konu, üzerinde duramayacak kadar onu rahatsız ediyordu. Bunca zaman neler yaptığını sorarak, arkadaşını başka tarafa yönlendirdi.

Paraguaçu birden düşünceli ve üzüntülü bir ifade takındı.

– Ailem ruhların büyük cezasıyla karşılaştı, dedi yerli kızı. Bize bütün öfkelerini kustular. Amcamı, babamı, annemi, bütün kuzenlerimi öldürdüler. Onları sakinleştirmek için, kaçmak zorunda kaldık. Ama bütün kurbanlara, armağanlara rağmen, şamanlar şeytanları yatıştırmayı başaramadı. Sonunda altı kişi kaldık.

Colombe ormanda gördüğü cesetleri, ıssız köyü hatırladı. Paraguaçu'yu kollarının arasına aldı ve uzun süre ağlamasının bitmesini bekledi.

Karaya'yı, bir zamanlar gecelerini birlikte geçirdiği genç tutsağı sormaya cesaret edemedi. Colombe onun da ölüler arasında olduğunu, hastalık tarafından ya da insanlar tarafından kemirilip tükendiğini duymaktan çekiniyordu.

Bu konularda daha fazla konuşmadılar, oyunlarına, birlikte olmanın mutluluğuna döndüler. Paraguaçu sayesinde, Colombe ar-

tık yerli dünyasına bütünüyle girmeyi ümit edebilirdi. Kendini buna hazır hissediyor, istiyordu. Genç kız kabilesine döneceği zaman, onunla birlikte gitmeyi önerecekti.

Akşam olunca, Pay-Lo Paraguaçu'nun dönüşünü kutlamak için büyük bir şölen düzenledi. Gittikçe tehditkâr bir hal alan bulutlara rağmen, hava hâlâ sıcak, günler hâlâ güzeldi. Yemekler şamdanlar ve kandillerle gündüz gibi aydınlanmış terasta yenildi. Mutfaktan baharat ve manyokla tatlandırılmış av etleri geldi. Yerli testileri içinde, Brezilya ağacı odununda pişirilen, karaya vurmuş bir savaş gemisinden alınan İngiltere kralı armalı gümüş tepsilerle sunulan yemekler sonunda elle yendi.

Evin içinde üst üste yığılmış sandık ve komodin kalabalığı içinde yaptığı bir aramanın sonunda Colombe gül ağacından yapılmış ve içi taftayla kaplanmış kutusunun içinde el değmeden bekleyen Avusturya malı güzel bir flüt buldu. Yemekten sonra birkaç parça çaldı. Pay-Lo içi özlemle dolu, gözlerini yummuştu. Yerliler dillerini yutmuş gibiydi. Melodiden çok ritme duyarlı insanlar olarak, flütün deliklerine göre ifade değiştiriyorlardı. Flüt kâh onları yumuşak titreşimleriyle yatıştırıyor, kâh alçak ve tehditkâr arpejleriyle heyecanlandırıyordu. Colombe daha sonra flütü elden ele dolaştırınca, yerliler aletin içine dışına baktı, sonunda da bunun metalden yapılmış basit bir boru olduğu kanısına vardılar. Bu da Güneş-Göz'e daha da saygıyla bakmalarına neden oldu. Yüzünün benzediği ve ölülerin ruhunu barındıran gizemli kuşun Güneş-Göz'ün içinde yaşadığı kesindi artık. Biraz önce duyduklarının kuşun ötüşü olduğundan kuşkuları yoktu.

Konseri güzel bir uyuşukluk izledi. Pay-Lo yemeğin Cabo Frio taraflarına kısa süre önce fıçılarla vurmuş ve insan sırtında taşınmış Madeira şarabı eşliğinde yenmesini istemişti. İnsanı heyecanlandıran iksirin yerine, şarap yerlileri düşlerle dolu bir sessizliğe yöneltiyordu. Çevredeki orman, hayvan sesleri, gıdaklamalar, mırıltılar, parçalama sesleriyle hışırdıyordu. Ama en çok, çeşitli yönlerden gelen kutlama uğultuları, boğuk davul sesleri, zil ve marakas takırtıları, sesli kahkahalar vardı.

Bu gürültülerin nedenini soran Colombe'a, Pay-Lo basit bir cevap verdi:

– Yerliler salgından sonra güçlerini ancak toparladı. Yağmurlardan önce, kurbanlarını kutlamakta acele ediyorlar.

– Kurbanları mı?

– İnsan kurbanları.

Bu kelimeyi duyunca, Colombe beklenmedik bir dehşetle sar-

sıldı. Ne kadar tuhaf gelirse gelsin, yerliler arasındaki hayatını kendini yumuşaklığa ve doğallığa bırakmak gibi düşünmüştü. Ölümü çağrıştıran yamyam sözcüğünü yerlilerden bahsettiği her sefer Villegagnon'u tanımlayan nefret ve cehaletle bağdaştırmış, sonunda bu uygulamanın varlığını dahi reddeder olmuştu. Pay-Lo karşısında bir tütün çubuğundan sessizce soluklar çekiyordu. Birden ihtiyara belirgin bir kuşkuyla baktı.

– Demek, siz de inanıyorsunuz?

– Neye?

– Yamyam olduklarına.

Yüzünün çevresindeki dumandan kurtulmak için olacak, usulca gözlerini kırptı.

– Burada inanacak ya da inanmayacak bir şey yok. Bu bir gerçek.

– Hemcinslerini yiyorlar.

– Evet.

– Hiç gördünüz mü?

– Tabiî.

Colombe'un yanındaki Paraguaçu gözlerini lambanın çevresindeki pervanelere dikerken başını ve omzunu düşürdü. Fransızca anlamadığından, kendini bu dilin yumuşak tonlarının melodisine bırakmıştı.

– Peki, bunu neden yapıyorlar? dedi, birden çıplaklığını bir zaaf olarak görüp, ürperen Colombe.

– Neden? diye düşteymiş gibi tekrarladı beriki. Kim bilebilir? Herhalde adadaki dostlarımızın sandığı gibi, beslenmek için değil...

Güler gibi olduysa da, Colombe'un acılı ifadesini görünce ciddileşti ve sesini tatlılaştırdı.

– Yerliler, diye girişti söze, her şeyin ölüp yeniden doğduğu, güçlerin can çekişme anıyla doğum arasında her dakika yer değiştirdiği ormanda yaşıyorlar. Düşmanlarını yedikleri zaman amaçları, çünkü sadece düşmanlarını yerler, onların gücünü kazanmak. Zaten, başlangıçta tutsaklarını uzunca bir süre kendi aralarında yaşatırlar.

– Öyleyse o zavallılar neden kaçmayı düşünmez?

– Aynı inançları paylaştıkları için. Kaçıp kendi kabilelerine dönseler, korkaklar gibi karşılanıp, öldürülürler de ondan.

Colombe uykuya yenik düşen Paraguaçu'ya bakıp, yine eski arkadaşını düşündü. Arkadaşından duyacaklarının korkusuyla, tutsak gence ne olduğunu soramayacağını anlamıştı.

– Yani, dedi doğal bir ifadeyle, hayvanlar gibi öldürülmeyi mi

bekliyorlar?

– Hayır, dedi Pay-Lo uzunca bir düşünme süresinden sonra, pek öyle denemez. Kaderlerine razı olmakla birlikte, çok büyük bir cesaret örneği gösterirler. Kurban edilecekleri zaman, sadece bellerinden olmak üzere sekiz on gün bir ağaca bağlanırlar. Böylece, onları yemek isteyen köylülere ne bulurlarsa fırlatabilmek için, elleri serbest kalmış olur. Katillerine sonuna dek hakaret ederler, ailelerinin intikamlarını alacaklarını söylerler ve bu konuda da genellikle haklı çıkarlar.

Colombe iğrenmeyi aşmış, her şeyi bilmeye iten bir büyülenmişliğe adım atmıştı.

– Peki, nasıl öldürürler?

– Nasıl mı? diye şaşırdı Pay-Lo. Yamyamlar dansları ve marakasın kehanetleriyle bir tören düzenler. Ardından da, elinde alna vuracağı bölge kırmızı bir dörtgenle belirtilmiş topuzuyla cellat öne çıkar ...

– Ve, her tarafını mı ... yerler? diye sordu Colombe. Yüzünün tüm kanı çekilmiş olmasına rağmen, bilmesi gerekenin sonuna kadar gitmek kararındaydı.

– Kesinlikle her tarafını. Geleneksel olarak cesedin her parçası şu ya da bu gruba ayrılır.

Colombe ihtiyarın kendinden emin cevaplarını, sesindeki doğallığı duyunca, birden kuşkuya kapıldı.

– Oldukça rahat konuşuyorsunuz, dedi cesaretle, yoksa siz de...

– Böylesi törenlere katıldım mı? Evet, tabiî. Senelerden beri buradayım. Ama insan eti yemeğe gelince, ona asla katılmadım. Asla, diye kararlılıkla yineledi.

Aksini söylese ihtiyara sevgisi belki azalmayacaktı ama, bu cevap Colombe'u rahatlattı.

– Öldürmeye tümüyle karşıyım. Yerliler bunu bilir, zaten burada yaşayanlar da bu uygulamaya son vermeyi kabul etti.

– Onlar, belki, diye itiraz etti Colombe, ama ya ötekiler, sesleri duyulanlar?

Şölencilerin gürültüsü öylesine yakındı ki, rüzgâr bazen iğrenç yağ kokularının yanı sıra bir büyücünün hemen yakından geliyormuş gibi dualarını da taşıyordu.

– Peki ya yanlarına gitsek, araya girip bağırsak? diye patladı Colombe.

Neredeyse bağırmıştı. Paraguaçu uykulu başını kaldırdı.

– Ölünün gücünü kendi içlerine alarak kendilerini savunup koruduklarını düşündüklerinden, sanki onlara saldırıyormuşsun gi-

bi düşünürler. O zaman, ölüm tehlikesine atılan, sen olursun.

– Bana kalırsa, güç bu durumda ...

Pay-Lo sessizce, ama öylesine uzun kasılmalarla güldü ki, Colombe ondan nefret etti.

– Bana göre tam São Vicente'deki Cizvitlerin izinden gidecek gibisin. Yamyam köylerini yaktırıyorlar; onlara göre, yerlilerin öldürmesini önlemek için, yerlileri öldürmek gerek!

Colombe sustu ama heyecandan çenesi titriyordu. Birden, kaçmak istedi. Ama içinden geldiğiniz dünya sizi reddetmişken nereye gitmeli, çıplakken başka hangi elbiseyi çıkarmalı?

– İçindeki isyanı anlıyorum, dedi Pay-Lo usulca, bu isyanı korumak gerek. Geçen bunca yıla rağmen, benim içimdeki isyanın gücünden hiçbir şey yitirmediğini bilmeni isterim. Buna rağmen, eğer yerlileri değiştirmeyi ciddiyetle istiyorsak, o zaman kendimizi ... haklı olduklarını kabul etmeye zorlamamız gerek.

"Haklı" sözcüğünün üzerinde görünmez bir kapanın ağırlığı var gibiydi.

– Bak, Colombe, sen de ben de doğal olanın düşmanını yok etmek olduğu bir dünyada doğduk. Oysa yerliler, düşmanlarını kendilerine katıyorlar. Onlar karşıtlarından beslenmek gibi hayranlık uyandırıcı bir özelliğe sahip. Sen dört müzik notası atıyorsun, onlar bu notaları kendi müziklerine katıyorlar. Senin bir tabure üzerine bıraktığın şapkandan bir tören süsü çıkarıyorlar. Bunları her şeyin birbirinin içine girip tohumladığı, yutulmamışın yuttuğu ormanda öğrendiler. Onlar için hiçbir şey bizim yararlı olanı yaşatmak için diğer bütün cinsleri yok eden tarım anlayışımız kadar yabancı olamaz. Ve bitkiler konusunda yasakladıklarını, insanlar konusunda da uyguluyorlar.

Pay-Lo elini uzatıp, Colombe'un alnını okşadı. Ne kadar kemikli ve soğuk olursa olsun, etin ete dokunuşu, genç kızı yatıştırdı.

Paraguaçu elini bir tabağa uzatmış, bir manyok köftesini yoğuruyordu.

– Eğer onları değiştirmek istiyorsak, bizleri değiştirmelerine de izin vermek gerek, dedi Pay-Lo.

Onun için oldukça geç olmuştu; sözlerini tamamlar tamamlamaz, güçlükle ayaklandı. Evin karanlığına girmesi için, bir kadın koluna girdi.

Kurban törenleri tamamlandıktan sonra, yavaş yavaş sakinleşen ormanda, Colombe uzunca bir süre düşlere daldı.

Üçüncü kısım

Din savaşları katiller için kaderin lütfu olmuştur hep: şiddet birden kutsal oluverir; en azından sözleriyle iman sahibi taklidi yapmaları koşuluyla, ezelden beri düşünü gördükleri alçaklıkları gerçekleştirmek için Tanrı'dan izinname alırlar. Adanın üzerinde egemenlik kavgasına tutuşan iki mezhebin kapışmasından çıkacak yarar da Vittorio'nun gözünden kaçmamıştı. Villegagnon'un uzun inzivası döneminde, Dom Gonzagues Katolik topluluğun yönetimini üstlendiğinde, Vittorio kendini onun ayaklarının dibine atmış ve Bakire Meryem'in uğruna çalışmaya zincirlenmesine izin vermesi için yalvarmıştı. Bunun anlamı, Le Freux'nün ihanetinden sonra, Vittorio'yu bağışlayan Villegagnon'un Venediklinin ayak bileklerine taktırdığı öteki zincirlerin, yani demirden olanların sökülmesiydi. Dom Gonzagues bu isteği kolayca kabul etmiş, Venedikli de kendisine gösterilen güvene layık olduğunu kanıtlamıştı.

İriyarı vücudu, özellikle silahsız rakipleri karşısında kullanma eğilimi gösterdiği silahlar konusundaki özel tecrübesi, Vittorio'nun düzenli birliklere katılmasının önündeki başlıca engellerdi. Oysa casus olarak harikalar yaratıyordu. Adaya gelmelerinden önce, onu haksızca mahkûm ettiği iddiasıyla Villegagnon'a kin duyduğuna inandırdığı Protestanlar da dahil, hemen her yere girip çıkabilen ender insanlardan biriydi Vittorio. Bütün öğrendiklerini Dom Gonzagues'e taşıyor, beriki de düşmanın planlarını öğrenip, ona göre önlem alıyordu.

Korkunç evlilik töreninden sonra ayrılık kesinleşince, Protestanlar artık aralarına yabancıları kabul etmediklerinden, bir süre işsiz kaldı. O zaman da, hizmetlerinin karşılığını vermek ve yeteneklerini kullanmasına fırsat yaratmak isteyen amiral, Vittorio'ya çok daha tehlikeli ama o ölçüde de kârlı başka bir görev buldu.

Villegagnon becerikliydi. Protestanları adadan kovduktan sonra, başka bir tehlikeden korkması gerektiğini çabuk anladı: bu tehlike, Protestanların kıyıdaki tercümanlarla birleşerek kendisine karşı ittifak kurmalarıydı. O sefillerden ne denli iğrenirse iğrensin, onlara yaklaşmak zorunda olduğunu kabul etmek durumundaydı. İşte nikâh törenleri sırasındaki korkunç öfkesine rağmen, Protestanlara toplanmaları için on beş gün bırakarak, kendine de hazırlıklarını tamamlama süresi tanımasının nedeni, böyle düşünmesiydi.

Bu arada da, karadaki ipten kazıktan kurtulmuşları yönettiği iddia edilen Martin'e alelacele bir elçi gönderdi. Dom Gonzagues'in tavsiyesine uyarak, Vittorio'nun bu iş için biçilmiş kaftan olacağını düşünüyordu. Tabiî göze alınması gereken asıl tehlike, eski mahkûmun durumdan yararlanarak kaçmaya kalkmasıydı. Adamı kandırmak için, eğer istenilen sonuçlara ulaşırsa, yüklü bir ödül vaat etti.

İşte günlerden bir gün, körfezin sonundan içme suyu almaya giden bir şalupayla adadan ayrılan Vittorio'nun, yolunu kaybetmiş süsü vererek arkadaşlarından uzaklaşmasının ardındaki neden buydu. Sonunda, dönmediği anlaşılmış, akşam Vittorio'nun kaçtığı haberi verilen Villegagnon da sahte bir öfke göstermişti.

Sözde kaçak daha sonra kıyıda, hindistancevizi ağaçlarının cılız örtüsü altında uzun uzun yürüdü. Cangıldan, görüldüğünü belli eden bir işaret bekliyordu. Kaçakların yaptıkları da, buydu. Yerlilere verilen emir, fazla şiddete başvurmadan bu kaçakları yakalamak, ardından da yeni gelenin kendi çetesine katılacak kadar kötü olup olmadığına karar verecek olan Martin'in huzuruna çıkarmaktı. Gerçekten de, şafak sökerken, sahilde başını, ceketiyle örttüğü bir kum birikintisinin üzerine dayayıp huzur içinde uyuyan Vittorio'nun çevresini kalabalık bir vahşi grubu aldı. Venedikli hiç direnmedi, kendini dudakları delinmiş bu ilkellerden beklenebilecek nezakete telsim ederek onlarla birlikte, cangılın yollarından geçip Martin'in beklediği kulübeye kadar yürüdü.

– Şu hale bak! diye haykırdı tercümanların prensi. Sen ha!

– Ah! Martin, diye cevap verdi Vittorio, sesinde cehennemden çıkıp insanlıkla karşılaşan birinin tonuyla. Ne harika bir tesadüf!

Dom Gonzagues'in yanında yeniden benimsediği ve memleketini hatırlatan âdetleri uyarınca, diz çöküp Bakire Meryem'e şükretti. Oysa Martin'in şaşkınlığı bu beddualardan çok daha güçlüydü. Dilenci eskisinin Vittorio'ya diktiği gözlerde düşmanlık olarak da yorumlanabilecek bir şaşkınlık okunuyordu.

– Yoksa Le Freux'yle birlikte asıldığımı mı sandın? dedi Venedikli, kuşkuları gidermek ve amacını açıklamaya başlamak üzere.

– Hayır, dedi Martin, bakışındaki ürkütücü ısrarı değiştirmeden.

Sonra da kulübenin içinde ve çevresinde eğleşen birkaç kişiye, konuşulanları duyamayacak kadar uzaklaşmalarını işaret etti.

– Konuşacağımız şeyler var, dedi.

Vittorio adadan ayrıldığından beri ilk kez, korkmaya başladı. Baş başa kaldıklarında, Martin sözde kaçağın karşısına çöktü.

– Seni aradığımızı nereden öğrendin? diye sordu.

– Beni mi arıyordunuz? diye şaştı Venedikli. Haberim yoktu.

Martin onu gözleriyle inceliyordu. Oysa o katil yüzünde içtenliğe yaklaşan kara bir kaybolmuşluktan başka bir şey okumak imkânsızdı. Amiralin onun için hazırladığı plan, Martin'in güvenini kazanmak, hatta bu güveni Vittorio'nun adaya dönmesine izin vermesine kadar vardırmaktı. Karşısında gördüğü kuşku, bu görevi güçleştireceğe benziyordu.

– Sekiz gündür, dedi Martin, seninle nasıl temas kuracağımı bulmak için beynimi patlatıyorum.

– Benimle mi? diye haykırdı, birden son derecede endişelenmeye başlayan Vittorio; insanların onu iyi bir şey için aramayacaklarını tecrübeleriyle biliyordu.

– Evet, seninle, diye doğruladı Martin.

Sonra, gözlerini kısarak ekledi:

– Nedeninin tahmin edemiyor musun?

Vittorio bütün günahları içinde hangisinin tercümanların kulağına gitmiş olabileceğini düşündü. Aklına hiçbir şey gelmedi. Sevaplarını düşünmek çok daha kısa sürdü. İşte hâlâ ilk yağmurların rutubetinin solunduğu, her şeyin ağaç kabuğu ve yaprak olduğu ormanda, Vittorio'nun kulaklarında yankılanan kelime ona Le Havre'daki ışıltılı bir cepheyi, tekne parıltılarını ve Cadorim'in tatlı sesini hatırlattı:

– Ribère, demişti Martin.

– Nasıl? dedi hâlâ düşlerinden sıyrılamamış Vittorio.

– Ribère, diye tekrarladı haydut, gözlerini Vittorio'dan ayırmadan.

Birden, Venediklinin sakalla kaplı yanaklarından sessiz gözyaşları akmaya başladı.

– Nihayet! diye inledi.

Martin karşısındakini şaşkınlıkla izliyor, ona karşı içinde samimi bir hayranlık uyanmasını engelleyemiyordu. Demek yüzüne

bile bakmadığı bu soyguncu, kimsenin gözüne batmayan, kendi hırsızlığından başka hiçbir şeye yaramaz görünen bu zavallı, Avrupa'nın güçlü ülkelerinin üzerine politikalarını inşa ettikleri kişiydi. Hem prenslerin, hem piskoposların, hem de valinin casusu olmuş, üstelik bunu gizlemeyi de becermişti. Kuşkusuz, gösterdiğinden çok fazlasını biliyor olmalıydı. Zaten burada bulunması bile hâlâ boyun eğmekte olduğu, ancak alçakgönüllülüğü ve ihtiyatı nedeniyle reddettiği üstün bir gücün varlığını kanıtlıyordu.

– Öyleyse, neredeler? diye kendine gelip sordu Vittorio

– Kimler?

– Portekizliler.

– Fazla gecikmezler, diye cevap verdi Martin. Artık Portekizlilerin gelişine en az "Ribère" kadar önem vermeye başladığından, gözleri parlıyordu.

Her ikisi de kendini bir süre yücelik ve altın görüntülerinin süslediği bu kurtuluş düşüne bıraktı.

– Adaya dönmen gerek, dedi Martin. Bu kez ve emir veren ses tonuyla konuşuyordu.

Vittorio karşısındakinin kararına şaşırdı. Daha en başından beri, büyülü kelimeyi duyar duymaz havalara uçurulacağını, özgürlüğe götürüleceğini sanmıştı. Ne var ki üzerine yüklenen bu yeni görev, bambaşka amaçlarla da olsa, Villegagnon'un verdiğiyle uyuştuğuna göre, başını salladı.

– Ben de öyle diyecektim, diye açıkladı.

Martin bu cümlede saygısını daha da körükleyen yeni bir gizem fark etti.

– Villegagnon'un seni buraya düzenli olarak göndermesini sağlamak zorundasın.

– Bu hiç de zor olmayacak, dedi Vittorio. Zaten o da sana bir şey söylememi istemişti.

Kısa cümlelerle, Protestanlarla olan çekişmeleri, berikilerin yakında adadan karaya kovulacaklarını özetledi. Martin Protestanlarla hiçbir işbirliğine girmeyeceğini vaat etti; kaldı ki bu iyi niyet gösterisi, asıl saldırı Portekizlilerden geleceğinden, ona pahalıya da mal olmayacaktı.

– Ona söz verdiğimi söyle, dedi Martin, yeni benimsemeye başladığı dük tavrıyla.

– Söylerim, ama ...

– Ne? Yoksa yeterli değil mi?

– Tabiî yeterli, dedi Vittorio aceleyle. Ama senin güvenini kazandığımı kanıtlamak zorundayım.

– İyi öyleyse, bunu Villegagnon'a götür, dedi Martin cebinden bir madalyon çıkararak.

Uzattığı, yuvarlak bir kalıbın çevrelediği basit bir minyatürdü. Başında dantelden bir başlık taşıyan, ciddi görünüşlü bir kadını temsil ediyordu.

– Saldırı gecesi, bunu masanın üzerinden aldım. Uğur getirsin diye. İşler kötüye gittiğinde, çalarım.

– Ben, dedi Vittorio, her şey iyiye gittiğinde.

– Bundan böyle, dedi Martin, bu madalyon aramızdaki ilişkiyi temsil etsin. En azından Villegagnon öyle sanacak ve seni onun için gönderecektir. Ama aslına bakarsan, öteki yönde yararlı olacaksın. Portekizliler adanın savunması hakkında her şeyi öğrenmek istiyorlar.

Toplanması gereken ilk bilgileri ayrıntılarıyla anlattı.

– Saldırıdan önce buraya sığınmam şart, dedi Vittorio sabırsızlıkla. Bana haber verirsin.

– Evet. Ama sonuna kadar adada kalmalısın. Eğer görevini layıkıyla yaparsan, belki savaş bile olmaz.

Vittorio dudaklarını büzdü. Bu son dışında, bütün plan tam ona göreydi. Yine de, bunu zamanı gelince düşünmeye karar verdi.

Sohbet uzun sürdü. Vittorio bildiklerinden yararlanarak ilk raporunu verdi. Akşam olunca, Martin gücüyle gözlerini kamaştırmak için Vittorio'yu yükseklerdeki evine götürdü. Bu genel karargâhın yeri konusunda fazla ayrıntıya girmeden, evden Villegagnon'a beğeniyle söz etmesini buyurdu.

Martin'in kıyının yakınlarına yerleştirdiği gözcüler, ertesi gün öğlene doğru erzak almaya gelen yeni bir şalupa göründüğünü bildirdiler. Vittorio suyun kenarına kadar yürüyüp bağırdı, el kol işaretleri yaptı. Gemiciler yaklaştı, onu tanıyınca tekneye aldılar. Bir ağaç kümesinin ardına saklanmış Martin açık renkli suda debelenen ve ıskarmozlara tutunup kendini güçlükle küpeşteye çeken kara siluetin arkasından baktı. Birçok ülkenin, en azından tarihlerinin bir bölümünü kapsayan kaderlerinin böylesi alçakgönüllü ve böylesi değerli birinin omuzlarına yüklenmiş olması, duygulandırıcıydı.

* * *

İlk sağanaklar, Protestanların adadan ayrılacakları günün arifesinde, umulmadık bir şiddetle patladı. Yağmur bütün gece yağdı; sabah gök kahverengi bulutlardan öylesine kararmıştı ki, şa-

fağın söktüğü bile güç seçildi. Yerler çamur kaplıydı; suya doymuş kulübe damlarından soğuk dereler iniyordu. Just Villegagnon'un sürgün kararını erteleyeceğini umdu. Oysa bu, söz konusu bile değildi. Amiral verdiği cezadan bir gün bile geri adım atmamak kararındaydı; üstelik Vittorio'nun getirdiği iyi haberler, ihtiyatlı olmasını da gerektirmiyordu.

Sabah olur olmaz, Le Thoret tepeden tırnağa silahlı askerlerini kalenin ve sahilin çeşitli noktalarına yerleştirdi. Doldurulmuş ve sehpaları üzerine yerleştirilmiş bir sıra arkebüz Reformcuların kendi bölgelerinden kayıklara gitmek için geçecekleri yolun kenarına dizilmişti.

Just Du Pont'a amiralin kararını bildirmek ve Protestan partisinin bu ikinci sürgüne doğru yürümesini yönetmekle görevlendirildi. Asıl duyarlı olanı, üstlerin aranmasıydı. Amiral bu konuda tek bir kelime bile işitmek istemiyordu: adadan tek bir silah bile çıkarılmayacaktı. Biri bu görevi amiralin adına yerine getirmeli, kayığa binmeden önce bütün sürgünlerin üzerini aramalıydı.

Du Pont söylenenleri duyunca öfkelendi, pazarlığa yeltendi, sadece askerlerin aranabileceğini haykırdı. Just yönetim binasına kadar gidip geldikten sonra, Villegagnon'un bu öneriyi reddettiğini bildirdi. Protestanlar süre istediler. Just bir saat sonra döndüğünde, güçlüklerin şaşırtacak derecede halledildiğini gördü.

– Tamam, dedi Richer. Üstümüzün aranmasını kabul edeceğiz.

Just soluk aldı.

– Ancak bir koşulla, diye ekledi papaz: bu işi siz yapacaksınız, başka kimse değil.

Bu koşulu hiç itirazsız kabul etmek üzereyken, Just birden kadınları hatırladı. Onlara da böylesi bir muamele etmenin utancını da yine kendisi mi üstlenecekti? Kafasını meşgul eden soruyu sordu.

– Yoksa kendinizi kadınları aramadan muaf tutmaya yetkili mi sanıyordunuz? dedi Du Pont küçümsercesine.

Villegagnon'un emirleri açıktı maalesef: cinsiyeti ne olursa olsun, kimse bu önlemden kurtulamayacaktı. Just tereddüt etti. Sonra eğer böylesi bir aşağılama olacaksa, bunun kendisinden gelmesinin daha doğru olacağını düşündü: en azından bu aramayı edeplice yapmaya, hatta son anda, hiç yapmamaya çalışabilirdi.

Dağlarda yankılanan korkunç gümbürtülerini salan yağmur, ılık ve ağır, yeniden başladı. Protestanlar ayaklarının dibinde sefil varlıklarıyla, kulübelerinin kapılarına yığılmıştı. Su şimdiden bu çıkınları ve torbaları şişirmeye, ağırlaştırmaya başlamıştı. Just

işe birer birer askerleri aramakla başladı. Üstleri arananlar, çamurun içinde debelenerek, tek sıra halinde limana doğru yürüyorlardı. Karaya çıkan ilk grubun arasında olmak, arkadan gelenlere güvenli bir kamp yeri hazırlamak amacıyla, Du Pont da askerlerle birlikte gitmeye karar vermişti.

Yağmur dinmiyor ve gürültüsüyle sürgünlerin ağır sessizliğinin sükûnetini bozuyordu. Just üzerine dikili nefret dolu bakışları görünce, neredeyse rahatladığını hissetti. Kendine daha bağışlayıcı gözlerle bakmıyor, böylesi bir görevi kabul ettiği için de kendini küçümsüyordu.

Birinci grubun teknelere binmesi tamamlanıp, Katolik tarafından aramaya devam etmesi işaretini alınca, sevindi. Böylece kafası bir şeyle meşgul olacak, en azından utancını ve kuşkularını unutabilecekti. Yeni bir grup, ellerini havaya kaldırarak yanına yaklaştı. Adamların elbiselerini, hiçbir şey gizlemelerine imkân vermeyecek derecede vücutlarına yapıştıran yağmur, Just'ün yukarıdan aşağıya aramasını kolaylaştırıyordu.

Kaygıdan, susadığını hissetti. Bu mantıksız cezayı düşününce, elinde olmadan gülümsedi: bunca suyun ortasında, susuz kalmak!

Sonunda, geriye Richer ve kadınlardan başkası kalmamıştı.

Papaz farklı cinsiyetten insanların onurunun herkesin ortasında aranmalarını engellediğini ileri sürdü. Zaten bütün kadınlar kulübelerinin en karanlık köşelerine gizlenmişti. Just birinci kulübenin önüne geldi. Kulübeye girdiğinde karşısında evli kadınlardan birini, yanında da ondan daha fazla dehşete kapılmış kocasını buldu. Aceleyle, neredeyse dokunmadan, yanlarında silah olup olmadığını araştırdı. Sonra onların yanında, dışarıdakilere işini baştan savma yapmadığını gösterecek, uygun bir zaman geçmesini sessizce bekledi. Ardından, ikinci kulübeye geçti. Üçüncüsünde, evli kadınların dadılarını, ellerini havaya kaldırmış, allak bullak olmuş bakışlarla her türlü direnmenin yararsızlığına Tanrı'yı tanık gösterir gibi bekleşen iki cadalozu gördü. Sadece üstlerine dokunacağını geç de olsa anlamalarına rağmen, bu saygı için ona hiç şükran duymadılar. Ondan sonraki kulübelerde, kocalarıyla birlikte bekleyen son nikâh töreninin kahramanları, törenin yarıda kesilmesine rağmen Richer'in dinî otoritesinden bir şey yitirmediğinin kanıtlarıydı. Just bir sonraki barakada son evlilerin oda hizmetçileriyle birlikte Solange'ı görünce, oldukça şaşırdı. Berikinin dudaklarındaki gizemli tebessümde, Just'ü sarsacak bir mesaj var gibiydi.

Barakadan çıktığında, sağanak artmış, doluya dönmüştü. Sırıl-

sıklam toprağın üzerinde, beyaz yuvarlaklardan bir halı serilmişti. Ilık topraktan yükselen buğular duvarların dibinde sürünüyordu. Just bir an tereddüt etti, kulübelerdeki kadınları kafasından saydıktan sonra, gerçekten de son barakada Aude'un tek başına beklediğini görüp, heyecanlandı.

Yüreğin beslediği ve dıştan gelen bir şiddetin etkisiyle ölecek bütün yaratıkları barındırmak için, bilincin bir yay gibi şişirdiği anlar vardır. Just birden duyguların karmakarışık itiştikleri ve onları yok etmek için zıt fikirlerle kapıştığı bu ebedî anlardan birine ayak bastığını hissetti.

Aude girişin hemen yanında, ayakta duruyordu; Just odanın karanlığına adım atarken, neredeyse genç kıza çarpacaktı. Üzerinde dekoltesi göğüs başlangıcına kadar inen yuvarlak yakalı, siyah bir elbise. Dışarının soluk ışığı, perdesi kenara çekilmiş pencereden içeri sızıyordu. Aydınlık, zayıf da olsa genç kızın yüzüne kadar ulaşıyor ve karanlıkta ocağın dibinde bir kül silueti çiziyordu. Bu nemli loşlukta parlayan tek şey, kocaman açtığı gözleriydi ve bu gözlerin dışarından gelen ışıkla böylesine canlı aydınlanmaları imkânsız görünüyordu.

Just yüzünde genç kızın ateşli soluğunu hissedince, şiddetli bir arzuyla yıkılacak gibi oldu. Kendinden böylesine iğrenerek, onu vücudunu bir ceset gibi bırakıp gitmeye itecek ani bir hiçlik ve yokluk hissederek, hareketsiz, sessiz, durdu. Ama hemen ardından, dudaklarının üzerinde bilinmedik bir açıklığın ılık harikalığını duydu. Bir an, ağzının başka bir ağza yakalandığını anlayamadan, kalakaldı. Sonra tadına bakılır bakılmaz dişlenen bir meyveyi yer gibi, bütün varlığıyla öpücüğe karşılık verdi.

Dolunun palmiye yaprakları üzerindeki gümbürtüsü, bir uçuş gürültüsü gibi, çevrelerinde çoğaldı. Havanın nemli ılıklığı, tıpkı içine döküldüğü renksiz sıvıyı renklendiren bir asit gibi, vücutların sarılışına karıştı.

Sonra, ince parmaklarının belli belirsiz bir baskısıyla, genç kız birden uzaklaştı:

– Kurtar bizi, diye mırıldandı.

Just hâlâ üzerine eğildiği duygu kuyularının içinde boğuluyordu. Beyni, duvarlarına çarpıyor, sağlıklı düşünemiyordu. İçinden bir kaos halinde resimler geçer gibi. Kendini Aude'la birlikte kıyıda, Aude'la birlikte kayıkta, Aude'la birlikte güneşli bir İtalya gününde görüyordu. İçinden, tutkuyla bir kez daha sarılmak geçti.

– Çabuk, dedi Aude.

Ve bu kelime birden bütün gölgeyi ve bütün fırtınayı, bütün

tehlikeyi ve bütün umutsuzluğu geri getirdi.

– Ne yapabilirim? dedi, genç kız ne düşünmüşse itaate kararlı olarak.

Elleri arasında tuttuğu vücuttan kendininkine birden görünmez bir sertleşme aktı. Sanki Aude'dan gelen bir tehlike işareti gibi.

– Öldür onu.

Kıpırdamadan ona baktı ama gözleri gereğinden fazla açıldı ve düş görüyormuş gibi baktı.

– Bizi kurtar, diye yineledi beriki. Öldür onu!

– Kimi?

Sertleşme kasılmaya döndü. Şimdi artık karşısındakine sarılan, gömleğinin ıslak yakasına yapışan, Aude'du.

– Onu! diye bağırdı.

Ve sanki gözlerindeki nefret birden yetersiz kalmış gibi, Just'ü sarstı. Sonra, biraz önce dudaklarına yerleştirdiği sevgi ve kendini koyuvermişlik gibi, bu kez aynı dudaklara aynı güçte küçümseme ve sertlik yükleyerek, o lanetli adı telaffuz ediverdi:

– Villegagnon'u!

Just kızı bıraktı.

– Villegagnon, diye sağanağın gürültüsünü bastıracak kadar yüksek sesle tekrarladı beriki. Öldür onu, senin olayım.

– Hayır, diye haykırdı Just.

Aralarında ölçülemeyen, ama aşk ile nefreti ayıran bir boşluk vardı.

– Asla, dedi kendinde karşı konulmaz bir irade gören insanın kararlılığıyla.

Her şey geri geldi. Rutubetin havaya karıştırdığı ince serinlik, eşyaların ve duvarların ağırlığı, bulantı.

– Katolikler kahrolsun! dedi Aude.

Bir anda, beklemediği bir sırada öpücüğün ılıklığını hissettiği kadar ani, böğrünü ısıran keskin bir acı ve ıslak gömleğinde daha sıcak ve apansız bir öfke duydu. Elini böğrüne götürdü.

Aude Just'ün çevresinden dolanmış, kapıdan çıkmak üzereydi. Just topuklarının üzerinde döndü ve eşiğe vardı. Su perdesinin altında yürüyüşünü izlerken, yağmur yerine yine dolu yağdığını düşündü. Öteki kadınlardan ve Richer'den oluşan grup toplanmış, kıyıya doğru yürümeye koyulmuştu bile. Aude onlara yetişti. Arkebüzlerin önünden geçtiler. Arkebüzlerin üzerlerine atılmış örtüler, onları parıldayan namlularının gagayı andırdığı tuhaf birer balıkçıla çevirmişti.

Just kadınları durdurmak için işaret falan yapmadı; bu hare-

ketsizliği uzaktaki askerlerce gitmelerine izin verildiği anlamında yorumlandı. Son sandal hareket ederken, Just eline baktı, kanı görünce anladı. Kendini son ana kadar tuttu ve son kayık da sislerin içinde kaybolunca elini yarasından çekti ve boylu boyunca çamurlara yığıldı.

Dördüncü kısım

Villegagnon koltuğunun arkalığına dayanmış, merdivenlere tüneyen üç adamın çalışmasını izliyordu. Kalenin giriş katında, tonozlu büyük girişin arkasında, yüksek tavanı palmiyeden yapılmış kirişlerle süslü bir oda artık toplantı salonu olarak kullanılıyor, yağmur mevsiminde de ayinlerin yapıldığı kilise oluveriyordu. İşte tahtadan yapılmış dev pano bu salonda, penceresiz duvarın önüne dikilmişti. Firavuninciri gövdelerini uzunlamasına biçmek, ardından da yan yana getirip çakmak marangozları günler boyu meşgul etmişti. Sonra bu inanılmaz alanın üzerini kemik tozu ve hayvansal tutkal karışımıyla kaplamak, toprakta bolca bulunan ponza taşından küçük toplarla da cilalamak gerekmişti. Amiral şimdi de panoya boya sürülmesini memnunlukla izliyordu.

Gerçek sanatçı yokluğunda, üç ressamı inşaat işçilerinin arasından seçmek zorunda kalmıştı. Neyse ki adamlar az da olsa resim çizmeyi biliyordu; üstelik, onlardan istenen sadece kopyacılık yapmalarıydı. Dev panoya kopyalanacak Tiziano'nun Bakiresi, küçük bir şövalenin üzerinde kurulmuştu. Venedikli ustanın tropikal meslektaşları durmadan orijinale bakıyor, ardından da gördüklerini ellerindeki odun kömürüyle büyük panoya aktarmaya çalışıyordu. Bakire yavaş yavaş da olsa yeni boyutlarına kavuşmaya başlamıştı. Her ressam müstakbel sunak arkalığının farklı bir bölümüyle uğraştığından, oranlar uyuşmuyordu. Bakire'nin yüzü çok küçük, göğsü dev gibiydi; zavallı Çocuk İsa da bu meme dağının içinde kaybolmuşa benziyordu. Üç kez yeniden başlamak gerekti. Sonunda her şey az çok ahenge girince, Villegagnon'un görüntüsüyle akılları sarsmak istediği Tanrı'nın Anası kızıl fonun üzerinde belirmeye başladı. Eğer Protestanların gelişinin tek yararı varsa, o da amirale bundan sonra neleri başarma-

sı gerektiğini göstermiş olmasıydı. Tıpkı önünde şekillenmeye başlayan tablo gibi, kendini daha önce korkutucu ve hayranlık uyandırıcı resimlerin korumasına teslim etmiş olsaydı, yerlileri kırbaçlaması, yerleşimcilere sert davranması gerekmeyecekti.

Yağmur mevsimi sona erer ermez, kaleye bitişik olarak yapılacak kilisenin temellerini kazdıracaktı. Bu arada her sabah yapılan dinî törenleri hâlâ tek başına yönetiyordu ama kısa süre sonra bu görevi tatlı ve ilâhî bakışıyla cemaati etkileyecek olan dev Bakirenin koruması altında yürütecekti.

Ne var ki önce tablonun, arkasından da kilisenin tamamlanmasını beklerken, işleri sıkı tutmak gerekiyordu. Martin ve tercümanlarla ilişkiler yeniden başlayalı beri, kayıklar kıyıya yakın köylerle ticarete koyulmuştu. İnsanların kınanası eğilimleri düşünüldüğünde, gözünü açık tutmak şarttı. Amiral bir direk diktirmiş, sarhoş halde yakalananları bu direğe bağlatarak yağmur altında teşhir ettirmeye başlamıştı. Çünkü erzakın yanında, iksir de geliyordu. Sevkiyatla ilgilenenler yine yerli kadınlarıyla eğleşmeye koyuluyordu. Yine de, adamları suçüstü yakalamak güçtü; sürü halinde çalışan köpekler iş yalan söylemeye geldiğinde, birbirlerini koruyorlardı. Villegagnon bu yüzden en ufak bir kuşkuda sorgulamaya başvurmaya başlamıştı. Duvarları demircilerinin hazırladığı kancalarla, halkalarla ve kerpetenlerle kaplı olan küçük odadan gurur duyuyordu. Yönetim binasında çalışırken, bu bodrumdan yükselen yürek paralayıcı çığlıkları duymaktan giderek daha mutlu oluyor, keyifle gülümsüyordu: bu haykırışlar ona sanki Gerçek yürüyüşünün türküleri gibi geliyordu. Bir insanın günahlarından pişman olmak için, hemcinslerinin yardımıyla yaptığı gürültülü çabaya kayıtsız kalamazdı. Bu yöntem sayesinde, sorgulama olmasa günahlarının üzücü yalnızlığında kalacak bir sürü suçlu ortaya çıkarılıyordu. Böylelerine, basit falakadan kalabalık içinde kırbaçlanmaya, boğmaya kadar çeşitli cezalar uygulanıyordu. Şimdilik söz konusu olmayan tek ceza, idamdı, çünkü hava hâlâ iplerin doğru dürüst kaymasını engelleyecek kadar nemliydi.

Amiral bu disiplin önlemlerini hatırlayınca, kendine geldi. Ressamlar büyük bir gayretle tuvaldeki kutsal tenlerin üzerine pembe boyalar sürmeyi sürdürüyorlardı. Adamları yeni yöntemiyle yüreklendirdi, yani eğer Tiziano'yu doğru dürüst kopyalayamazlarsa gözlerini oydurmayı vaat etti. Ardından, dışarı çıktı. Yağmur mevsimi artık gerçekten yerleşmiş, hatta âdetler bile geliştirmişti: sabahları hava güzel ve serin oluyor, bulut kümeleri öğlene

doğru, aylaklar gibi toplanıyorlardı. Bu bulutlar akşam olmadan önce her tarafı kaplamış oluyor, sıcaklık insanı boğuyor, ardından da fırtına patlıyordu.Villegagnon adanın yaşlı kunduracısının armadillo derisinden yaptığı yeni çizmelerinden çok memnundu. Bu çizmeler sayesinde, ayaklarını ıslatmadan su birikintilerinden geçebiliyordu. Burada önemli olan rahatlık değil, vakardı. Acele ediyor görünmek istemiyordu. Bundan böyle acımasızlık ve imanla birlikte haşmet de yönetim biçiminin bir parçası olmuştu.

Amiral kaleden çıkıp yönetim binasının arkasına, odaların bulunduğu bölüme geçti. Just'ün yattığı birinci odaya girdi. Döşeğinin ayakucunda, asık suratlı iki adam tartışıyordu.

– Evet, beyler, hastamız nasıl? diye sordu amiral.

Çamura bulanmış giysileri ve nasırlı elleriyle adamlar daha çok ameleye benziyordu. Gerçekten de, eczacının firarının küçük topluluğu tıbbî aydınlıktan yoksun bıraktığı güne kadar toprak kazmakla uğraşmışlardı. O zaman adamlardan biri bir eczacının yanında çıraklık ettiğini ileri sürdü. Beriki, ağabeyinin bir doktora arabacılık yaptığını belirtip, insanları iyileştirmeyi bildiğini kanıtlamak için bu değerli akrabalıktan yararlandı. Tıp sanatını icra edenlerin yanında kalarak onların en büyük sırlarını öğrendikleri, önemli insan ifadeleri takınıp hastalığı, daha da önemlisi hastayı ürkütecek, anlaşılması güç Latince deyimler kullandıkları için hiçbiri sahtekârlıkla suçlanamazdı.

– Yaranın üzerindeki kezzap toprağını yeniledik, dedi sözde tabiplerden birisi. Artık kan gelmiyor.

– Yara merhemi de iyi iş görüyor: pansumanın üzerine sarısabır suyu ekledik. Loğusaotu yokluğunda.

– Evet, diye yakındı beriki; ardından üzüntüyle yineledi ... Loğusaotu yokluğunda.

– Onun dışında, dedi bilime saygı duyan ancak bilimi savaş sanatıyla din arasına sıkışmış daracık bir alan olarak gören Villegagnon, onun dışında kendini nasıl hissediyor?

– Başı ağrıyor, dedi üstatlardan birincisi.

– Tam da küküf tartışıyorduk dedi ikincisi düşünceli düşünceli.

– Aziz Jacques'ın ruhu adına! diye haykırdı Villegagnon, bu kadar umutsuz demek?

İki doktor müsveddesi biraz hakarete uğramış, biraz küçümser bir ifade takındı.

– Küküf!.. diye dehşetle tekrarladı amiral.

Sonra, sadece bir kelime duyup korktuğunu görerek, sormak için alçakgönüllü bir ifade takındı:

– İyi ama, bu küküf dediğiniz tam olarak nedir, sorabilir miyim, lütfen?

– Küküf, dedi birinci tabip tepeden bakarcasına, kafa tozuyla doldurulmuş, çift katlı bir takkedir. Baş ağrısından yakınan hastanın kafasına geçirilir.

– Peki, bu toz dediğiniz, neden yapılır?

– Kaynatılmış bitkilerden.

– Biz, diye araya girdi ikincisi, sadece aselbent, tarçın ve süsenden yapılanı tavsiye ediyoruz.

– İyi ya öyleyse, ne bekliyorsunuz? Eğer iyi gelecekse, kafasına bir küküf geçirsenize.

– Malzememiz eksik de.

– Hangileri?

– Aselbent, dedi birincisi.

– Tarçın, diye ekledi ikincisi.

– Ve süsen diye somurtarak tamamladı birincisi, başını eğerek.

– Anlıyorum, diye öfkelendi Villegagnon.

Ve adamları kovdu.

Just hâlâ güçsüzdü. Gözlerini açmadan yatıyordu. Amiral delikanlının döşeğinin yanına kadar yaklaşıp, bir kalçasını iliştirdi, ağırlığıyla tüm yatağı az daha hastayla birlikte deviriyordu. Just gözlerini açtı.

– Gerektiği gibi yiyor musun? diye homurdandı amiral.

Koruması altındaki delikanlıyı yaralı görmek onu çok üzüyor, dolayısıyla utandırıyordu.

– Çok kan kaybettin, diye devam etti.

– Her şey yolunda, amiral, gücümü toparlamaya çalışıyorum, hepsi bu.

– Hah şöyle! İnan bana, gücüne ihtiyacın olacak. Büyük işler başaracağız. Önce, emin olabilirsin, senin intikamını alacağız.

Just başını salladı.

– Ne! diye öfkelendi amiral. Hâlâ gerçeği kabul etmemekte direniyorsun. Dediğin gibi, kendi kendini yaraladığına kim inanır, sanıyorsun? Yanında bulunan kanlı hançer bilebildiğim kadarıyla senin değil.

Yaralı sağ taraftaki elini kaldırıp, havadaki gereksiz bir işareti silermiş gibi yaptı.

– Sonunda, bize seni kimin yaraladığını söyleyeceksin. Bunu söylemen benim için önemli çünkü bu işi yapan katile suçuna uygun bir ceza vermek istiyorum. Geri kalanına gelince, her şeyi biliyorum. Suçlu, Du Pont ile onun kâfir sürüsü. Önemli olan da bu.

Ardından, her zamanki gibi, bıçağın kaburgaların üzerinden kaymasını sağlayan Tanrı'ya yönelik bitip tükenmek bilmez ağıtlar geldi. Just'ün böğründeki deri tümüyle şişmiş, içi kandan ötürü kapkara olsa da, bıçak iç organlarına işlememişti. Villegagnon savaş alanlarında dolaşmanın tecrübesiyle hiçbir yaranın iyi huylu olmayacağını biliyordu. Durumdan emin olmak için yaranın kapanmasını, hastanın ayağa kalkmasını beklemek gerekirdi. Yine de, çok daha kötüsü olabilirdi.

Eğer amiralin ziyareti uzarsa, Just uykuya dalıveriyordu. O zaman da amiral Martin'in gönderdiği madalyonu çıkarıyor, uzun uzun merhum annesinin sevgili yüzünü seyrediyordu. Kadının ruhu için dua ediyordu. Bazen, yaralı düzenli soluk alıp vermeye başlar, kendi de mahmurlaşırken Just'ün yaşında, aynı durumda, annesinin başında beklediği günlere dönüyordu. O günlerde Villegagnon'a sanki o cesur kadın Tanrı'nın karşısına çıkmaya hazırlanıyor, yargılanmak için acele ediyor gibi geliyordu. Arkasından, annesini taklit etmek için, hiç de kadının ıstırabıyla ölçülemeyecek cesaret gerektiren savaşlara atılmaktan başka çıkar yol görememişti.

Amiralin sessizliğinden cesaret alan Just yeniden uykuya dalınca, konuğu sessiz adımlarla dışarıya çıktı. Alınması gereken kararları düşünerek, yavaş adımlarla yönetim binasına geçti. Protestanların gitmesi adımlardan ilkiydi. Üstelik onlardan bütün bütün kurtulmak gerekiyordu; isterse kıyıda ölsünler, isterlerse de Cenevre'ye geri dönsünler. Her neyse, Villegagnon koloninin geleceğinden hiç bu kadar emin olmamıştı. Ruhların temizliği ele alınmaya başlamıştı; kalenin tamamlanması da adayı herhangi bir dış saldırıdan koruyacaktı. Şimdilik ne denli sınırlı olursa olsun, Martin'le yapılan ittifak tercümanlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasına yarayacak, bu bilgi de Protestanlardan kurtulup tercümanlara yöneleceği gün işe yarayacaktı. Amiral bu konuda Vittorio'ya kesin talimatlar vermişti ama, casusu da Martin'in gücü ve taktikleri konusunda takdir edilecek ölçüde malumat toplamıştı.

Bütün bu sonuçların doğurduğu memnuniyet amiralin yönetim binası kapısında dikilir bulduğu Le Thoret'yi az da olsa iyi karşılamasına yetmedi.

– Yine ne istiyorsun? diye homurdandı.

Ne istediğini iyi biliyordu. Yüzbaşı kendi durumunu kendi bozmuştu. Amiral da onu cezalandırınca, Le Thoret cezasının açıklandığı günden beri Villegagnon'la görüşmeye çalışmıştı.

– Bir görüşme istiyorum, dedi asker ciddiyetiyle.

Piemonte savaşlarının gazisi, Cérisoles ve Caselle'de yaralanan Le Thoret istediği zaman amiralin yanına girme hakkına sahipti. Eğer bir görüşme istiyorsa, bu duruma kişisel bir özellik ve olağanüstü bir nitelik vermek içindi.

Villegagnon içeriye girdi, berikinin de gelebilmesi için kapıyı açık bıraktı. Toplantı salonunda karşı karşıya geldiklerinde ketum yüzbaşı elinde başlığıyla ayakta durup, soru sorulmasını bekledi.

Amiral gök mavisi yeleğiyle sarı pelerinini çıkardı, koltuğuna yerleşip, sonunda sordu:

– Benden daha ne istiyorsun, Le Thoret? Suratından, bana hoşuma gidecek şeylerden, adamın savunması ile Reformcuları ortadan kaldırmakla ilgili şeylerden bahsetmek istemediğini çıkarıyorum.

– Hayır, diye doğruladı Le Thoret. Seninle konuşmak istediğim bunlar değil.

Amiralle silah arkadaşlarının senli benli konuşmak gibi ender görülür bir ayrıcalığı vardı.

– Amiral, son kez senden adalet istiyorum.

Uzun boylu ve zayıf Le Thoret'nin çenesine madalyon gibi asılmış sakalının sanki daha aşağıya çekmeye çalıştığı upuzun bir yüzü vardı.

– Adalet yerine getirildi, dedi Villegagnon bardağını doldururken.

– Gerçek adalet değildi, Amiral.

Kocaman bir ademelmasının ip cambazlığı yapıyormuş göründüğü dar boynundan çıkan tuhaf pes bir sesi vardı.

– La Faucille'e hakaret etmediğimi sen de biliyorsun, dedi ciddiyetle.

La Faucille kale komutanıydı. Kural olarak Le Thoret'nin emrinde olmasına rağmen, iki adamın ilişkisinde pek belirgin olmayan alanlar da vardı. Yapmak istemediği bir iş yüzünden Le Thoret tarafından çağırılan La Faucille ters bir cevap vermişti. Yaşlı subay da berikini parlak çocuklukla suçlayınca iki komutan kapışmış, yanlarında adamları olmasa birbirlerine neredeyse kılıç çekecek duruma gelmişlerdi. Konu amiralin önüne getirildi. Olay tek başına pek önemli olmamakla birlikte bozguncu bir şiddet, kuşku ve kıskançlık havasının varlığını kanıtlıyordu. Villegagnon da kararını VIII. Charles'dan kalma savaş kurallarına, *Galyalar Savaşı*'nın kuşkulu bir yorumuna ve o anki ruh haline dayanarak vermişti.

– Suçlu görüldün, dedi amiral açıkça. Suçlu görüldün ve bana hafif görünen cezanı çekeceksin.

Le Thoret cevaptaki belli belirsiz tehdidi duymazlıktan gelerek gözlerini komutanının ve silah arkadaşınınkilere dikti.

– Son kez soruyorum, dedi çok büyük bir resmiyetle, bu adaletsiz kararından geri dönecek misin, dönmeyecek misin?

Le Thoret son birkaç aydan beri giderek içine kapanmış, yüzü daha çok kararmıştı. İtaatkârlığı çok fazla dikkatsizin basıp çiğnediği bir halı gibi yıpranmıştı. Krallara hizmet ettikten, seferde birliklerle yürüdükten, ürkütücü düşmanlarla karşılaştıktan sonra silahsız bir zanaatkâr sürüsünden çıkma forsalarla uğraşmak ağrına gidiyordu. Huguenotların acıklı kovuluşu, mide bulantısını daha da arttırmıştı. Düşüncesiz bir el umutsuzluğunun cephaneliğinde adaletsizliğin fitilini yakmış olmasaydı, yine de bir şey demeyecekti.

– Dönmeyeceğim, dedi Villegagnon.

İki adam bir süre birbirlerine baktı; rütbeden, nişandan, kıdemden arınmış gözlerinde ne birinin, ne de diğerinin geri adım atmayacağını gösteren kararlılığın izleri vardı.

– İki gün sonra, cezanın yerine getirilmesini izlemeleri için, ada halkını toplayacağım, diye özetledi Villegagnon. Mahkûmiyetine uyarak, onurlu davranacak, elinde başlığın, bir dizini yere koyacak ve üç hafta boyunca komutanlıktan alınacaksın.

– Nasıl istersen, dedi Le Thoret başlığını kafasına yerleştirirken.

Ertesi sabah, duadan sonra, Villegagnon'un hemen gelmesini, adanın doğu ucundaki kayalık bir koyda görülen kuşkulu izlerle, buldukları bir silah sandığına bakmasını istediler. Kendi yarattığı bu şaşırtmacadan yararlanan Le Thoret sakin bir sesle askerlerine koydaki sandallardan birini çözmesini emretti. Kayığa bindi, İtalya'dan beri yanından ayrılmayan dört arkebüzcü küreklere yapıştı. Kimse tarafından engellenmeden, kaçtılar.

* * *

Adadan kovulduktan sonra karaya varır varmaz, Huguenotlar ilk ağaçların altına sığındılar. Akşamüstüne doğru yağmaya ara vermesine rağmen, yağmur her şeyi, elbiseleri, toprağı ve ağaç dallarını sırılsıklam etmişti. Su cilalı büyük yaprakların üzerinde toplanıyor, sonra da bir huniden geçiyormuş gibi, ince çağlayanlar halinde akıyordu. İlk gece korkunç oldu, bitmek tükenmek bilmez gibi geçti. Zavallı sığınmacılar içlerine sıcaklığa benzer bir şey saklayabilmek için dizlerini kucaklayıp dertop olmuş, soğuk-

tan ve ateşten titreşiyorlardı. Du Pont sakatlığı yüzünden gecenin yarısına kadar ayakta durmuş, sonra da yorgunluktan devrilerek suyu çekmiş kumların üzerinde kalmıştı.

Aude girişiminde başarısız olduğunu amcasına anlatmıştı. Yeğeninin kullanacağı yöntem hakkında hiçbir şey öğrenmek istememesine rağmen, Richer genç kızın girişimini onaylamıştı. Aude bu konuda Richer'in Du Pont'u göstermemekle suçladığı bir cesaret gösteriyordu. Yaşlı soyluya baktığında, öfkelenmeden duramıyordu. Eğer öğütlerini dinleyip zamanında daha saldırgan davransaydı, Villegagnon'u ortadan kaldırma projesi çoktan gerçekleştirilmiş ve zavallı yeğeni Protestanların onurunu kurtarmak için kendini feda etmek zorunda kalmamış olacaktı.

Aude bir de amcasına Clamorgan'ı bıçakladığını itiraf ettiği zaman, berikinin üzüntüsü daha da artmıştı. Kendini koruması amacıyla genç kıza bir hançer verdiği için, Aude'un bu silahı en son kertede, erdemini korumak için kullandığından emindi. Ne var ki koşullardan da önemli olan, sonuçtu. İşin gerçeği, bu saldırının Villegagnon'u daha da zıvanadan çıkaracağıydı. Protestanlar sadece ellerinde hiçbir şey yokken düşman cangıla sırtlarını vermiş değillerdi, daha da önemlisi, İbraniler gibi, daracık bir denizin durduramayacağı kuşkusuz olan bir firavun tarafından izlenmekten korkmak için nedenleri vardı.

Yine de, sabah olunca, uzakta gördükleri adada bir hareket olmayınca, sevindiler. Bu sevinç, yeni dualara neden oldu. Richer bu kadar mezmuru ezbere bildiği için daha önce kendinden hiç böylesine memnun olmamıştı. Dualarıyla bütün gece yoldaşlarını desteklemiş, sabah olduğunda da, geriye hâlâ edilecek dua kalmıştı. Tanrı'nın o ana kadar hiç görünmeyen bağışlayıcılığı, bütün sabah boyunca parlayarak elbiselerini kurutan sıcak güneşte belirmişti. Ne var ki, bulutlar her zamanki gibi ufukta toplanacak, onlar patlayıp yarılmadan gün sona ermeyecekti. Onun için, bir sığınak bulmak, yoksa inşa etmek için hızlı davranmak gerekiyordu.

Bu kadar mutluluk yetmezmiş gibi, o uğurlu günde ormandan genç bir beyazın önderliğinde çıkan insanlarla karşılaştılar. Huguenotlar karaya çıkmak için pek fırsat bulamamış olsalar da, bu taraftaki tercümanlardan söz edildiğini duymuşlardı. Akıllarında o adamların iç karartıcı ününden sadece bir tanesi, Villegagnon'un düşmanı oldukları kalmıştı. Kısacası, tercümanların Protestanlara düşmanlık etmemeleri için az da olsa bir imkân var demekti.

Gerçekten de, adının Martin olduğunu söyleyen genç haydut Reformcuları candan karşılamakla birlikte, tümüyle yersiz bir ki-

bir gösterdi. Bu sefil topraklarda, kendini beğenmişliğin buradakilere özgü ortak bir hastalık olduğunu öğrenecek kadar uzun kaldıkları için, Martin'in kibrini hakaret kabul etmediler.

– Bayım, diye başladı Du Pont aynı kibirli tonla, karşınızda adaletsiz bir elin sillesini yemiş zavallı masumlar var. Suçlunun dostu olmadığınızı biliyoruz. Belki de bizim dostumuz olmayı kabul edersiniz.

Martin, bütün gece ıslak kumların içinde yuvarlanmaktan gözlemeye dönmüş olsa da, bir soyludan gelme saygı belirtilerini kabulden hoşlanıyordu.

– Bayım, diye kibirle cevap verdi, topraklarımın üzerinde bulunduğunuz sürece, kimse size zarar veremez. Sizi koruyacağımdan emin olabilirsiniz.

Sırılsıklam sürgün kalabalığının içinden rahatlamış bir mırıltı yükseldi.

– Biz de, diye peyi yükseltmek istedi bu sıcak karşılamadan duygulanan Du Pont, gücümüzü toparlar toparlamaz kuvvetlerimizin bu sahtekârla, bu tiranla, bu canavarla savaşmak üzere sizinkilerin yanındaki yerini alacağını belirtmek isteriz.

Oysa Martin işi oralara vardırmak niyetinde değildi. Villegagnon'la kabullenmiş gibi yaptığı anlaşma, Portekizliler körfeze girmedikçe her türlü şiddeti yasaklıyordu. Şimdilik önemli olan, Vittorio'nun bir kıyıdan diğerine gidip gelebilmesi, değerli bilgiler taşımasıydı. Aslına bakılırsa, Martin bu Huguenotları ne yapacağını pek bilemiyor, onları denize dökmenin çok daha iyi olacağını düşünmeden edemiyordu. Oysa içindeki çıkar güdüsü, bu adamları korumasını söylüyordu. Her şeyden önce, bu korumacılıktan kârlı çıkmayı tasarlıyordu; öyle ya, böylesi insanların en kötü koşullarda bile üzerlerinde birkaç metelik sakladıkları hiç görülmemiş bir şey değildi. Dahası, geleceği de kurtarmak gerekirdi. Eğer hiç düşünülmedik bir şey olur da Portekizlilerin planı başarısızlığa uğrarsa, Villegagnon karşısında tümüyle silahsız kalmamak lazımdı. Avrupa'da güçlü desteklere sahip bu hırpanî müttefikler, böylesi bir durumda son derecede değerli olabilirdi.

– Haydi dostlarım, dedi Martin, hâlâ tir tir titreşen sığınmacı sürüsüne bakarak, böylesi bir günde sizden savaşmanızı istemek için insanın iyice kalpsiz olması gerek. Siz peşimden gelin ve gücünüzü toplayın, yeter. Beni izleyin de sizlere kalacak bir yer bulalım.

Martin Protestanların yakında geleceğini Vittorio'dan öğrenince, ormanın kıyısındaki yerli köyünü boşalttırmıştı. Koruması altındaki insanları köye götürüp, palmiyeden yapılmış kulübeleri

gösterdi. Bu kulübeler adada bıraktıklarından daha ilkel olsa da, Protestanların gözüne benzersiz bir lükse ve rahatlığa sahipmiş gibi göründüler.

Eşyalarını kulübelerde kurumaya bırakıp, yerlilerin hazırladığı yemeklere saldırdılar.

Akşamüstüne doğru, sağanak başladığında, kuru ve mutluydular. Artık orada, Chartier'nin Cenevre'den takviyelerle birlikte gelişini beklemek, imkânsız görünmüyordu. İşte o zaman, Villegagnon için kıyamet çanları çalmaya başlayacaktı.

Beşinci kısım

İksir içen Avrupalılar içinde pek azı, bu alkolün nasıl hazırlandığını bilir. Daha doğrusu, bilmekle birlikte, yapılışında hazır bulunmak istemez. Bu isteksizlikleri, erkekler varken iyi bir iksirin hazırlanamayacağına kesinlikle inanan yerlilerce de desteklenir. İçkinin yapılması için en iyisi, bakireler bulmaktır. İmalat süresince katı bir cinsel perhiz uygulamak koşuluyla, evli kadınlar da bakirelere katılabilir. Bu törene, yaşlarından dolayı bekârete dönmek zorunda kalmış bazı yaşlı kadınlar da, eğer ağızlarında hâlâ diş varsa, kabul edilebilir.

Colombe bu hazırlığı çok seviyordu. İksirin hazırlanması, tadını aldığı yerli huzurunun en dingin anlarından biriydi. İnsan yeme tehlikelerini biraz unutmuş, her akşam duyduğu şölen seslerini de ormanın alışıldık ve uzak işaretleri olarak görmeye başlamıştı.

Ateşin başında bağdaş kurmuş, ilk pişirimde yumuşamış bir manyok yumrusunu kemiriyordu. Başta hemen yanındaki Paraguaçu olmak üzere, çevresindeki öteki bütün kızlar da aynı işle meşguldü. Bu, ağzında olabildiğince çok tükürük toplamayı gerektiren düzenli ve ciddi bir çiğneme çalışmasıydı. Bilerek yapılan bu çiğnemeyle, yemek yiyen birinin farkında olmadan gerçekleştirdiği çene hareketleri arasındaki fark, tıpkı bencil bir zevk olan beslenme faaliyetiyle, hizmetlerini başkalarının emrine vermek olan pişirme arasındaki ayırım gibiydi. Ağızdaki yumru tükürüğü iyice emip, yumuşayıp yapışkanlaştığında, kalkmak gerekiyordu. Kor ateşin üzerinde, on yaşındaki bir çocuk boyunda ve topraktan yapılmış bir leğen olurdu. Çiğnenmiş yumru bu leğene tükürülürken, yanında olabildiğince uzun bir salya göndermek de gerekirdi. Gün boyunca leğen bu bitki ve tükürük karışımıyla ağzına kadar doluyor, mayalanma kısık ateşte gerçekleşiyordu. Ar-

dından, bu değerli içecek şişelere konurdu. Birçok başka üretim sırrında da olduğu gibi, kadınlar iksir yapımının gizemini kendilerine saklardı. İçki sonradan Bourgogne şarap şişesi boyundaki tertemiz kaplarda erkeklere sunulurdu.

Kadınların çiğneme faaliyeti sırasında konuşmasına ses çıkarılmazdı; dahası, konuşmakla çene gevşeyeceği, böylelikle ağza daha fazla tükürük geleceği düşüncesiyle, konuşmaları teşvik bile edilirdi.

Paraguaçu o sabah Colombe'la şakalaştıktan sonra, hiç beklenmedik bir haber verdi.

– Yarın kabilemin yanına dönüyorum.

Yanakları yaptığı işten şişmiş Colombe verecek cevap bulamadı.

– Bu kadar çabuk! diye kekeledi.

Sonra gereği kadar yumuşamamış yumruyu tükürmeye gitti. Tupi dilini ne kadar kolay konuşursa konuşsun, ağzı doluyken bu dile özgü vurguları doğru yapabilmek kolay iş değildi.

– Seninle geliyorum! diye haykırdı.

Colombe bu anı uzun süreden beri bekliyordu. Onun için Pay-Lo'nun yanında geçirdiği günler bir etaptan farksızdı. Bu yüzden, arkadaşının kafasını salladığını görünce, düş kırıklığına uğradı.

– Bu imkânsız, dedi yerli kızı kararlılıkla.

– İyi ama fazla göze batmayacağım, diye ısrar etti Colombe. Yasalarınıza uyarım, çalışırım.

Paraguaçu'nun kapkara bakışını görünce, buz gibi oldu. Arkadaşının dönüşünden beri, samimi bir dostlukları vardı. Akşamları yaptıkları uzun sohbetlerde yerli kızı Colombe'a, Fransa hakkında, oradaki hayatı, Avrupa'da aşk kavramını nasıl algıladıkları hakkında sorular sormuştu. Paraguaçu bu duyguya şaşıyordu; yerliler aşkı bilmedikleri için değil, bu duyguları farklı olduğu için. Onlar için aşk, tek bir varlıkla tatmin olmayan, çok yönlü ve yayılmış bir yetenekti. İnsan çocuklarını severdi, anne babasını severdi, kabilesini severdi, güneşi ve yararlı ağaçları severdi, çağlayanların suyunu ve sahildeki ılık yeli severdi, insanın ihtiyaçlarını karşılayan toprağı severdi ve gün ile geceyi, ateş ile tuzu, devekuşu ile karıncayiyeni severdi. Aşk ve endişenin oluşturduğu bu sıkı dokuda, bir varlığın bütün her şeyi kendine ayırmasının sözü olamazdı. Dahası, iş gelip de bir koca ve çocuklarının babası gibi bu dünya düzeniyle ilgili bir seçime dayandığında, kişinin tercihine pek önem verilmez, hatta suç olarak bile görülebilirdi. Kabilenin kurallarına boyun eğmek gerekirdi. Oysa Paraguaçu

sorduğu binlerce soruyla Colombe'un çizdiği dünyanın onu ne denli meraklandırdığını göstermişti.

Bu sohbetlerdeki içtenlik, arkadaşının önerisini reddederken gösterdiği kabalığı daha da anlaşılmaz kılıyordu. Colombe biraz daha ısrar etti. Ne var ki her girişim Paraguaçu'nun gözlerinde aynı öfke ışığına ve dehşete dönebilecek bir endişeye neden oldu.

– Peki, seninle ... başka bir sefer gelebilir miyim? diye geri adım attı Colombe.

– Tabiî, Güneş-Göz! diye haykırdı bu düşünceyle birden rahatlamış Paraguaçu. Gelecek sefer ya da istediğin her zaman. Ama bu sefer olmaz.

Bu orta yol ne denli tuhaf olursa olsun, Colombe öneriyi kabul etti ve manyok çiğnemeyi bitirdiklerinde arkadaşıyla birlikte büyük eve gitti. Küçük çıkınının hazır olduğuna bakılırsa, anlaşılan Paraguaçu gidişini arkadaşına bildirmek için son dakikaya kadar beklemişti. Arkasına bile bakmadan, hemen çıkıp gitti.

Colombe bu ani gidişe şaşıracak zaman bile bulamadı; bir hafta önce her yeri sular altında bırakan korkunç boradan sonra, Pay-Lo ağır hastalanmıştı. Yağmur mevsiminde orman yepyeni bir hayata geçiyor, bitkiler hareketleniyor, ağaçların dibindeki yosunlar yeşeriyor, palmiyeden bölmeler rutubetten kalınlaşıyordu. Bütün sesler zayıflıyor, evin reisini rahatsız etmek için herkesin uyduğu endişeli sessizliğe karışan bu boğuk sesler bir bekleyiş ve kaygı havasını yansıtıyordu. Sanki çevrede dolaşan ölümün girişini engellemek istercesine, tüm yaşam gergin, dikkatli, silahlı görünüyordu.

Hastayı yalnız bırakmamak, isteklerini ve ihtiyaçlarını önceden tahmin etmek, gelip onu almak isteyecek kötü ruhlarla baş başa kalmaması için, Colombe'un da öteki kadınlarla nöbetleşerek, Pay-Lo'nun başında beklemesine izin verildi.

İhtiyar iki uzun tahtadan birer direkle gerilmiş büyük hamağına yatırılmıştı. Tabanında çıplak köklerin koşuşturduğu odası, çok sevdiği eşyalarla doldurulmuştu. Sararmış haritalar duvarlarda, yerli ganimetleriyle birlikte karmakarışık asılmıştı. Üstleri boyalı asmakabaklarının yanında Delft fayansından yapılma vazolar sıralanıyordu. Tüylerden ve bambudan yapılmış geniş bir çerçevenin içinde, kar altında küçük bir köyün görüldüğü bir Avrupa manzarası yerleştirilmişti. Deri ciltlere bürünmüş bir kitap ailesi, tahtadan bir rafa sığınmıştı; nem kitapların üzerini buğulandırdığı gibi, sayfalarını da açmaya çalışan tomurcuklar gibi şişiriyordu.

Pay-Lo güçlükle nefes alıyor, uzun öksürük nöbetlerinden bit-

kin düşüyordu. Oysa zihni pırıl pırıldı ve bazen bazı kelimeleri söylemekte zorlanmasına rağmen, sohbetten hoşlanıyordu. Çevresinde olan biten her şeyin haberini almayı hâlâ sürdürüyordu. Colombe'a Protestanların adadan kovuldukları haberini böyle vermişti. Ne var ki aklına gelenler çoğu kez eski anılarıydı ve iki şeyi, derinlere gömülmüş geçmiş ile yakın geçmişi kolaylıkla birbirine karıştırabiliyordu.

– Pomponazzi'yi okuyunca, dedi bir akşam Colombe'a, hayatım değişti. O büyük kitap olmasaydı, buraya asla gelemezdim.

Pay-Lo'nun isteği üzerine, Colombe etajerden kitabı çekip getirdi. Pay-Lo'nun kenarına notlar yazdığı, sayfaları yıpranmış küçük bir kitap.

– İbni Rüşd'ün öğretisine inanıyordu, dedi sayfaları özlemle karıştırırken. Platon'un etkisine direnen tek kişi.

Bozuk gözleri yüzünden artık okuyamıyordu ama metni öylesine biliyordu ki, elindeki sayfalar belleğinin desteği olarak kaldı.

– Ona göre, Tanrı her yerdedir. Tanrı'yı dünyadaki hiçbir şeyden ayırmazsın. Onun iradesi olmadan, hiçbir şey gerçekleşemez.

İçini çekip, kitabı karnının üzerine bıraktı.

– Bütün ötekilerin en büyük yanlışı Tanrı'yı gökyüzüne hapsedip, bir daha çıkmasını yasaklamış olmak. Tek bir Tanrı, zaten yetersiz; üstelik, ortalıkta da değil; ölümden sonra görecekmişiz. Ne aptallık!

Birden, çabalayarak bezden yatağında doğrulmuş, Colombe'un daha önce hiç duymadığı hakaret eder tonla konuşmuştu.

– Bir de şu Tanrı hâlâ mayalı ekmekte midir, yoksa hiçbir yerde midir diye birbirlerini parçalayanlara bak ... Onu yarattığı yerden kovmuşlar, şimdi de ufacık bir yer tanımak için birbirlerini boğazlıyorlar.

Bu çabası yüzünden gergin, başını eğip, içini çekti.

– Sakin olun, Pay-Lo, dedi Colombe, ihtiyarın elini tutarak.

Bu temasla, bir süreliğine de olsa yatıştı; yeniden konuştuğunda, sesi daha dingindi.

– Yerlileri ilk gördüğüm zaman, sonunda bütün bu çılgınlıklardan kurtulmuş bir dünya bulduğumu sandım. Saygın bir dünya.

Boş loşlukta, gözleri açıktı.

– Onlar için, her şey kutsal; çiçekler, kayalar, dağda akan sular. Her şeyde, manzaralarda ve yaratıklarda yaşayan, onları koruyan sonsuz sayıda ruh var. Bu güçleri serbest bırakmadan ve dünyaya verilecek kötülüğü sınırlamalarını sağlamadan, herhangi bir şeye dokunamazsın.

Bir yerli kadın, elinde meyve dolu bir sepetle, usulca odaya girdi. Kapının eşiğinde sessizce bekledi. Pay-Lo görmeyip hissettiği bu yeni varlığa bakmadan gülümsedi.

– Ama ötekiler ... diye mırıldandı, yeniden üzüntüyle. Doğayı kutsal olandan soyarak savunmasız, insanların canice iradesinin oyuncağı olarak bıraktılar. Adaya neler yaptıklarını görmek yeter. O adada artık bir tek bir canlı şey bile yetişmediğinden, şimdi birbirlerinin gırtlağına sarılıyorlar.

Bir süre bekledikten sonra, ekledi:

– Yeryüzü cennetinden kovulmuş olan insan değil, Tanrı. Ve insan Tanrı'nın yarattıklarını ele geçirdikten sonra, şimdi de yok ediyor.

Günler geçtikçe, Pay-Lo'nun durumu değişmedi. Artık tümüyle hayata ait olmayan bir hayal dünyasında geziniyordu ama düşleri anılar ve renklerle, mutluluk ve pişmanlıklarla doluydu. Yaşamı geri geliyor ve ölümünden önceki bu son saatleri tüm hayatının zevk dolu özüne dönüştürüyordu.

Bir akşam, kıyıdan gelen iki savaşçı Villegagnon'un yanından kaçmış bir subayın, dört askerle birlikte Pay-Lo tarafından kabul edilmeyi istediğini haber verdi. Her iki Tupi de korkuyor, bir tuzaktan kuşkulanıyordu ama ihtiyar kaçakları getirmelerini söyledi. Böylece, Le Thoret Pay-Lo'nun yanına girebildi.

Yaşlı asker, kendi içindeki gibiydi: kuru, dimdik, ketum. Sadece Villegagnon'a bağlılık dalı ortasından kırılmıştı. Pay-Lo'nun karşısına iyi dövüşmüş bir savaş tutsağının vahşi vakarıyla çıktı. Ona iletti tek istek, kendisi ve arkadaşlarının körfeze demirleyecek ilk gemiyle ve en kısa zamanda Fransa'ya dönmelerini sağlaması oldu.

– Neden burada kalmıyorsunuz? diye sordu Pay-Lo. Yerlilerin Avrupalılar gibi savaşmayı öğrenmek için sizin gibi adamlara ihtiyacı var. Bir gün gelecek, kendilerini artık haydutlara karşı değil, ordulara karşı savunmaları gerekecek.

Le Thoret bu öneriyi çok açıkça geri çevirdi. Yerlileri küçük gördüğü için değil: onlar hakkında hiçbir fikri yoktu. Ne var ki o itaat etmek için yaratılmıştı ve kimsenin şefi olmak niyetinde değildi.

İlk gemiye binip, dönmek istediğini tekrarladı. Pay-Lo daha fazla ısrar etmedi. Ticaret merkezlerindeki Normanlar arasında Le Thoret'nin Fransa'ya dönmesini sağlayacak kadar tanıdığı vardı. Bilebildiği kadarıyla, yılın bu mevsiminde düzenli olarak gidip gelen birçok karavela oluyordu. Körfezin öteki kıyısına götürül-

meden önce, yaşlı askere burada kalıp biraz dinlenmesini önerdi. Beriki bu öneriyi de geri çevirip, eşlik edecek bir yerli rehber bulunur bulunmaz gitmek istediğini belirtti. İki gün sonra gitmesi konusunda anlaştılar.

Colombe Le Thoret'yle aynı akşam, çağlayanlardan dönerken rastlaştı. Onun gözünde Villegagnon'la özdeşleşmiş bu vakur şövalyeyi, Pay-Lo'nun barok düzensizliği ve papağan dışkısıyla dolu evinin salonunda görmek, genç kızı iki dünyanın beklenmedik buluşması kadar şaşırttı. Yine de beriki üzeri boyalar ve deniz kabuklarıyla kaplı Colombe'u, üstelik edepsizliğin dik alâsı bir aldırmazlıkla, çırılçıplak yaklaşır görünce, sarsıldı. Ne var ki, her türlü yanlış anlaşmayı önlemek için yüzüne her zamankinden de güçlü bir sertlik oturtan Le Thoret bütün rahatsızlığına rağmen, genç kızla baş başa görüşmek istediğini söyledi. Colombe akşam yemeğini paylaşmasını önerdi. Le Thoret'yi az zaman sonra, mutfağın hemen yanındaki odalardan birinde görünce, eski askeri rahatsız edeceğine inandığı bölümlerini örten bir şala sarınarak, yanına gitti. Oysa saklama âdetini edinemediği ve soluk parlaklıklarıyla karşıdakini izleyen gözleri hiç değişmemişti.

Le Thoret konuşmasına Just'ün haberlerini vererek başladı. Kendini adanın uzağında ve dingin sanan Colombe Just'ün yaralandığını duyunca birden acı yüklü bir endişe duydu ve korkusunu binlerce tasalı soruyla belli etti.

– Rahat ol, dedi Le Thoret. Durumu tehlikeli değil. Birkaç gün sonra, eskisinden de sağlam olur.

Ardından da, ince bir tebessümle ekledi:

– Bir o kadar da yakışıklı.

Le Havre'dan yola çıktıkları günden bu yana, Just ve Colombe'a en ufak bir yakınlık göstermemişti. Zaten kimseyle yakın değildi. Ne var ki, iki kardeş için ortaya koyduğu birçok küçük koruyucu hareket, Colombe'a ona güvenebileceklerini öğretmişti. Just Villegagnon tarafından eğitilmeye başladığında, Le Thoret ne bir kıskançlık, ne de bir endişe belirtisi göstermiş, ona sadakatle hizmet etmişti. Üstelik Colombe yerli kadınlarla birlikte kaçtığı o gün, Le Thoret'nin onları kolaylıkla durdurabileceği duygusuna sahip olmuştu hep. Onu uzakta, kıyıda, elinde bir arkebüzle gördüğünü hatırlıyordu. Ateş etmemişti.

Le Thoret adayla, Huguenotlarla, kaleyle ilgili önemsiz haberler içinde kaybolurken, Colombe adamın başka bir şey söylemek için geldiği hissine kapıldı. Disiplinden en ufak bir taviz vermeyi aklı almayan bu silik savaşçı kendini birden suskunluğun yükün-

den kurtulmuş görüyordu. Colombe'a bir şeyler anlatmak istediği açıktı. Belki de Pay-Lo'nun evinde bulunmasının gerçek nedeni de buydu; kendisi için her ne kadar yararlı olsa da, yolunu böylesine uzatması şart değildi. Ne de olsa, doğruca körfezin sonundaki ticaret merkezlerine kaçabilirdi: orada kötü karşılanması gibi bir ihtimal yok gibiydi.

Colombe bol sabır ve çok daha fazla Madeira şarabıyla sohbeti kolaylaştırmaya çalıştı. Sonunda, o anın konularını tükettiklerinde ve iri yağmur damlaları çatının palmiyelerini okşamaya başlayıp, yağmurun dam altındaki herkese verdiği benzersiz duygu boşaltmasını yaşadıklarında, Le Thoret asıl konuya girmeye karar verdi.

– Clamorgan'ın emrinde savaştım, dedi. İtalya'da.

Colombe bu adı duyunca ürperdi. Adadan kaçtığı günden beri, sadece Güneş-Göz adını taşımaya kendi kendine söz vermişti. Kimsenin kızı olmamak umudu ondaki sevdiği bu insanlar arasında doğmuş olma düşünü olası kılıyordu.

– Onun yanında sekiz yıl kaldım, diye ekledi Le Thoret, sanki bu sözler söylediklerini daha güvenilir yapacakmış gibi.

Colombe için Le Thoret'nin buraya anılarını öylesine anlatmaya gelmediği, o anıların arasında anlatmaya çalıştığı önemli bir şeyler yattığı açıktı.

– Bu konuda sana anlatılanlar doğru, diye devam etti.

Bu öznesiz cümle artık tanımadığı şefiyle, adını bile unutmak istediği Villegagnon'la ilgiliydi tabiî.

– Ama sana Clamorgan'dan bahsedenin bunu benim kadar eksiksiz yapması mümkün değil, çünkü ona hiç itaat etmedi.

Eski askerin ağzında, bu cümlenin anlamı açıktı: onu hiç sevmedi.

– Oysa bugün, nerelere geldiğinize bakınca ... bence bazı gerçeklerden habersiz olmanız doğru değil.

Colombe sustu; devamının gelmesini bekledi. Le Thoret saldırıya geçeceği yarığı ararken bir an durakladı.

– Cérisoles Savaşı sırasındaydı, dedi sonunda. Clamorgan piyadelere komuta ediyordu ve ben de arkebüzcü bölüğümle onun emrindeydim.

Girizgâhıyla gururlanarak bir an durakladı ve cesaretini toparladı.

– Durum karışıktı. İmparatorluk güçleri yenilmişti ama hâlâ kalabalık çeteler halinde bölgede dolaşıyorlardı. Bizim yanımızda da aslında kimseden emir almayan ve ganimetten geçinen paralı asker bölükleri vardı. Bütün arazi, duman sütunlarıyla kaplıy-

dı: yağmacıların ateşe verdikleri Piemonte köyleriydi bunlar.

Yağmurun eve doğru kovaladığı kırmızı ve bej büyük bir kelebek ağırca üzerlerinde uçuyordu.

– Clamorgan emirleri istediği gibi uyguluyordu. Sadece kendi dehasına güvenirdi ve bu dehadan da onda bolca vardı. İyi bir general ona "yenmek lazım" derdi, bu da yeterli olurdu. Ama yapılan yağmayı görüp, "yağmaya karışmamak lazım" emrini aldığında, sanki hiçbir şey duymamış gibi yaptı. Ve bizi o deri yüzücüleri durdurmaya gönderdi.

Colombe sözü nereye getireceğini kestiremiyordu. Zaten hiç sevmediği savaş öykülerinden artık eskisinden de az hoşlanıyordu.

– Yanındaydım, diye devam etti Le Thoret. Zafer çoktan kazanılmış olmasına rağmen, hâlâ yağmacıların pusularında hayatını tehlikeye atıyordu. Çünkü düzensiz askerler zincirlerinden boşanınca, ganimetten vazgeçmeyi kabul edemiyorlardı. Üzerimize ateş edenler oldu. İçimizde ölenler vardı. Bir köyü korumaya kalktığımız her defada, halkın onların iyiliğini istediğimizi anlaması zaman alıyordu. Köylülerin bizi yabalarla karşıladığı hatta tuzak kurduğu bile oluyordu.

Vuruşmayı anlatmak eski askerin dilini çözmüştü. Amerikalar'a geleli beri en çok eksikliğini duyduğu, sonları belirsiz olsa da, o düzenli savaşlardı. Ne var ki Colombe'un sessizliğini fark edip, sakinleşti.

– Bir sabah, dedi daha alçak bir sesle, paralı askerlerin bulunduğu haberini aldığımız ıssız bir köye vardık. Piemonte'de, oldukça yükseklerdeydi; uzakta, dağların karlı zirvelerinin parıldadığı görülüyordu. Köy dediğim, etrafı ahırlarla çevrilmiş, taştan yapılmış dört ev. Hayvanlar bakımsızlıktan böğürüyordu. Çevreye yerleştik ve evlerde saklanmış olabilecekleri uyardık. Kimse çıkmadı. O zaman da, büyük bir dikkatle evlere girmeye başladık.

Le Thoret öykünün burasında gözlerini indirdi. Cesaretinin gizli bir sınırı vardı: kandan nefret ediyordu. Savaş sağlığı, cesareti ve beceriyi karşı karşıya getirdiğinden, vuruşmayı seviyordu. Ancak yararlılarla, tutsaklarla, sivillerle karşılaşır karşılaşmaz neredeyse korkaklığa varacak kadar, bütün heyecanını yitiriyordu.

– İçeride gördüklerimiz korkunçtu ... Bütün köylüler şafaktan önce, yataklarında katledilmişti ... Eşyaları devrilmişti ... Her tarafı aramışlardı ... o zavallıların sefaletten kurtarabildiklerini çalmışlardı ...

Gözleri anlatamayacağı ve cümlelerindeki boşluklar kadar çok görüntüyle doluydu.

– Oradan ayrılmak üzereyken, askerlerden birisi bağırdı. Bir ambarda bir şeyin kıpırdadığını görmüş. Clamorgan yaklaşınca ... saman dolu bir kağnıya saklanmış iki çocuk buldu.

Colombe'a baktı.

– İçlerinden biri, saçları bukle bukle, küçük bir kızdı. Öteki de bir oğlan.

– Just! diye haykırdı Colombe.

Donuk lambalar karanlığa bir papağanı aydınlatan büyük ve sarı ışıklar yayıyordu.

– Hayır, dedi Le Thoret ciddiyetle.

Odanın sessizliğinde kuşun tünek olarak kullandığı oyuk tahta parçasını pençeleyişi duyuluyordu.

– Clamorgan kollarının altında birer çocukla samanlıktan çıkınca, senin gözlerinin parıltısını gördük. Bütün askerler sana bakmak için toplandı.

Colombe gözlerinden yaş gelecek kadar sarsılmıştı ama öteki çocuk, yanındaki, duygularını perdeliyordu.

– Kimdi? dedi.

– Senin gibi, küçük bir köylü çocuğu. Ağabeyin olamaz, çünkü sana zerre kadar benzemiyordu. Her ikiniz de yaklaşık iki yaşındaydınız. Birkaç gün önce yağmalanmış komşu köylerden birinde, çalışacak insana ihtiyaçları vardı. Sadece oğlanı kabul ettiler. Biz de bıraktık.

Bilinmedik varlıkların geçtiği bir yerli gecesinde Colombe geçmişin, tıpkı hiç görmediğimiz ama çığlığı tanıdık gelen bir hayvan gibi, çıkageldiğini gördü.

– Ondan sonra, seni başkalarına vermenin lafı bile olmadı. Clamorgan seni atının terkisine oturttu, her gittiği yere götürüp, gururlandı. Seni sevdiği o zamandan belliydi.

– Ya Just? diye ısrar etti beriki; Le Thoret'nin söylemek istediğini tahmin etmiş ama ayrıntılarını öğrenmek peşindeydi.

– Senin, dedi yaşlı asker bu kez bambaşka bir yönde saldırıya geçerek, İtalya savaşları sırasında yaşadığımız hayatı gözlerinin önüne getirmen gerek. Tamam, savaşlar vardı, sıkça çatışma da oluyordu tabiî. Yine de hiçbir şey yapmadığımız, şehir garnizonlarında pinekleğimiz uzun dönemler az değildi. Clamorgan'ın tüm kuzey İtalya'da dostları vardı.

Colombe için, bu yön değişikliğinin konuşmayı nereye götüreceği açık değildi. Yine sözünü keserse, berikinin öfkelenmesinden korkarak, Le Thoret'nin sözünü bitirmesini bekledi.

– Clamorgan'ın seni bulduğu son seferden önce, uzun bir barış

dönemi yaşadık; baban da bu sürede İtalya'da dolaştı. On beş yıl önce I. François'yla geldiği, arada yitirdiğimiz Milano bölgesini her yerden çok severdi. Bütün bunların çok karışık olduğu doğru.

Colombe'un tam da o sırada siyasî açıklamalara pek meraklı olmadığı çok belliydi.

– Sen sadece orada bir kadınla, çok uzaktan olmakla birlikte Sforza'ların akrabası olan bir kadınla tanıştığını bil, yeter: her neyse, çok soylu bir aileden gelen, adı önemli olmayan bir kadın. Bir portresini görmüştüm. Mürekkep karası saçlı, çok uzun olmasına rağmen narin burunlu bir kadındı ve kusursuz güzelliğiyle ilgili olarak söyleyecek dikkat çekici başka bir şey bulamıyorum. O kadından bir çocuğu olmuş ve Piemonte Savaşı'na giderken oğlunu annesinin yanında bırakmıştı.

– O mu? dedi Colombe.

Oysa Le Thoret önce Colombe'un her şeyi öğrenmesini yeğliyordu.

– Cérisoles'dan sonra, Clamorgan seni garnizonda, bizlere emanet etti. Atına atlayıp, Milano'ya kadar gitti. Tabiî, savaştaydık ve Clamorgan askerdi. Ama sınırların kapalı olduğuna inanmamak gerekir. Hele bir de dostları varsa, tek başına bir insan istediği yere gidebiliyordu. Milano'ya vardığında neler olduğunu tam olarak bilemiyorum. Yanında değildim. Genç kadın ölmüş müydü? Yoksa başka biriyle mi evlendi? Her neyse, Clamorgan oğlunu Piemonte'ye getirdi. Ve işte Just ile sen o günden beri birliktesiniz.

Eski asker sırlarını yayarak açıklamakta haklı çıkmıştı: Colombe'un heyecanı yatışmış gibiydi. Geride basit ama sarsıcı ve o anda ölçemeyeceği sonuçlar getirebilecek yalın bir gerçek vardı.

Bütün hayatı, bu yeni ışıkla aydınlanıyordu. Oysa bu açıklamaların duyguları üzerindeki etkisine gelince, henüz şaşkındı. Duyduğu neşe miydi, yoksa üzüntü mü? Just'ün ağabeyi olmadığını bilmek, ondan kopmayı, onu yargılamayı, belki de ondan nefret etmeyi daha kolaylaştırıyor muydu ya da tam tersine, onu sevmesi için son engelin de ortadan kalktığını mı müjdeliyordu? Buna cevap vermekte zorlanacaktı. O anda hissedebildiği, sadece sağanaklarla buza kesmiş gecenin serinliğiydi. Pamuklu bir örtü almak için kalktı, kumaşa sarındı.

– Just'e de anlattınız mı? diye sordu.

– Hayır, fırsatım olmadı.

Gerçekten de Just'ün yaralanması, Le Thoret'nin adadan ayrıldığı döneme rastlamıştı.

– Bu konuda hiçbir şey bilmiyor, demek?

– Milano'dan geldiğinde, diye itiraz etti Le Thoret, senden iki yaş daha büyüktü; olanları anlayabildiğinden eminim.

Birden genç kızın içini sevgi yüklü büyük bir soluk doldurdu; ne olursa olsun, ağabey kız kardeş gibi yetiştirilmelerini isteyen Clamorgan'ı düşündü.

Ne var ki itiraflarıyla hafifleyen Le Thoret'nin söyleyecek daha bir çok şeyi vardı; Colombe sabaha kadar adamcağızı aynı zamanda kaybedip yeniden bulduğu o baba hakkında soru yağmuruna tuttu.

Altıncı kısım

Protestanlar karaya sürüleli beri üç ay geçmişti. Orada kendilerine dualardan, Villegagnon'un olası bir saldırısına karşı koyabilmek için kıyı ve orman tarafında devriyelerden oluşan, düzenli bir hayat kurdular. Bekledikleri saldırı hiç gerçekleşmedi. Asıl düşmanları, yine ısınan saatleri bitmez tükenmez bir uyuşukluğa dönüştüren sıkıntıydı. Küçük topluluğun üyelerinden çoğu ateşli hastalıklara yakalandılar. Onları hamaklarında sayıklar görürken, sadece hastalar mı öğleden sonrası uykusu sırasında kendilerini eğlendirecek bir yöntem bulabildi, diye merak etmek mümkündü.

Farklı bir faaliyet göstermekle birlikte heyecanı eksik bazı kadınlar da vardı: yeni evlilerden üçü hamile olduğundan bütün oda hizmetçileri beşikler yapıp, bez hazırlamaya girişmişti. Aude ise bütün bu olanlara küçümseyerek bakıyordu. Just'e karşı giriştiği suikasttan sonra kibirli bir suskunluğa bürünmüş, birçok evlilik teklifini geri çevirmişti. Topluluk öndersizdi. Güçlüklerden bitkin düşmüş Du Pont, direnmek ve dövüşmek için gerekli tüm gücünü yitirmişti; omzundaki kötü bir yara Papaz Richer'i güçten düşürmüş, rahatsız ediyordu. Aude ise acımasız bir bakirenin, özellikle de cinayet işleyebileceği bilinen acımasız bir bakirenin erkekler üzerindeki etkisiyle, grubu yavaş yavaş eline geçiriyordu. Martin'le iki eşit insan gibi görüşüyor, bunun için de haydudun ondan çekinmesinden, hatta belki de arzulamasından yararlanıyordu. Adama ona karşı aynı şekilde zaafı olmadığını açıkça belli etmişti. Bu çarpıklık Aude'a Martin üzerinde başka hiçbir sürgünün düşünde bile göremeyeceği bir egemenlik sağlıyordu. Oysa her şey Martin'e bağlıydı. Bazı Protestanların Richer'in talimatıyla yerlilere yaklaşma ve onlardan müttefik edinme girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Zanaatkârlardan, Jean de Léry adlı birisi, Tupi-

lerin yaşam biçimini incelemek amacıyla orman köylerini dolaşmış, yerlilerin ruhunda, gerçek imanın girebileceği bir kapağı boşuna aramıştı. Jean de Léry bir gün, bir zamanlar Thevet tarafından dininin değiştirildiğini iddia eden Pindahousou adlı bir yerliyle karşılaştığında kısa süre için de olsa, umutlanmıştı. Fransisken rahiplerinin üniformasını taklit eden kırmızı pamukludan bir elbise giymiş olan yerli, Babanız duasını kusursuzca okuyor, önceden istavroz çıkarmadan hiçbir işe başlamıyordu. Ne var ki Léry Tupi dilini daha iyi öğrendiğinde, Pindahousou'nun bütün bu hareketleri anlamını bilmeden yapan, ahmak biri olduğunu anlamakta gecikmeyecekti. Tanrı hakkında en ufak bir bilgisi yoktu. Bu taklidiyle, tıp bilgisinin de yardımıyla kızını kurtarmış olan Thevet'ye karşı hayranlığını kanıtlıyordu sadece. Hıristiyan olduğunu iddia etmesine rağmen Pindahousou'nun yamyamlıktan vazgeçmediğini öğrendiği gün, Léry'nin son kuşkuları da dağıldı.

Böylece, Protestanların beyninde, yerlilerin kurtuluşunun olanaksız olduğu düşüncesi doğdu. Din değiştirme taklidini ve bu maskaralıkları kurtuluş belirtisi olarak almak için insanın papacı olması, hareketlerle yetinmek gibi gülünç bir âdete sahip bulunması gerekirdi.

Yerlileri insanlaştırıp kurtarmak konusunda tüm umutlarını yitirince, Reformcular tıpkı hayvanların ya da bitkilerin yaşamını inceler gibi, bu vahşilerin geleneklerini incelemekle yetindiler. Bu yaratıklara karşı gösterdikleri saygı, onları insanlığın dışına çıkaran mutlak bir kayıtsızlığın öteki yüzünden başka bir şey değildi. İnsan antiloplar ile mandaların toplumsal yaşamıyla ne denli ilgilenirse ilgilensin, onlara İsa Peygamber'i tanıtmak çabasına girişmez.

Haftalar geçtikçe, Huguenotların Cenevre dışından gelecek yardımdan başka bir desteğe güvenemeyecekleri açıkça belli oldu. Martin onlara sadece hayatta kalabilecekleri kadar su ve yiyecek veriyor, hatta tayınların yeterli olması için Aude'un herifle dişe diş çekişmesi bile gerekiyordu. Hareketsizlik ve eksiklikler dincileri daha da zayıflattı. Moralleri en düşük seviyedeydi. En ufak bir olay bile herkesi umutsuzluğa sürükleyebilirdi. Tuhaftır, bunca ürktükleri tehlike ne Villegagnon'dan, ne de tercümanlardan gelecekti. Yine de en az onlardan gelecekler kadar ürkütücüydü.

Bir akşam, ormana bitki toplamaya giden iki zanaatkâr, köye dönmedi. Yollarını kaybettiklerine hükmedildi. Adamlar ikinci gün de görünmeyince, Aude Martin'den onları aramalarını istedi. Beriki oyalanınca da Aude'un bu isteğini bizzat, ürkütücü siyah gözlerini adamın üzerine dikerek bildirmesi gerekti. Kısa süre

sonra, kayıpların bir sedir ağacının dallarına asılı cesetleri bulundu. Zavallılar korkunç bir biçimde, karınlarının üzerine kanlı bir haç çizen, bağırsaklarını döken pala darbeleriyle öldürülmüştü. Hiçbir yerli böylesi bir hareket yapmaz, dahası, Martin'in denetimindeki bu bölgede, böylesi düşüncesizliklere kalkışmazdı.

Bu cinayet, bu kez Protestanların köyünün hemen yakınında işlenmişti, daha da korkuncuyla karşılaşmalarına kadar, bir sır olarak kaldı. Bu kez yakalanan, ihtiyaç gidermek için köyden uzaklaşan yeni evli bir kadındı. Cesedi bir firavuninciri gövdesinin üzerinde, çarmıha gerilmiş olarak bulundu: bir hançerle yarılan göbeğinden bebeği çıkarılmış ve kısmen yenmişti.

Bu kez, Martin bildiklerini açıklamak zorunda kaldı.

– Anabatistler, dedi onu sorguya çeken Aude'a.

Herkes gibi Aude da bu mezhepten söz edildiğini duymuş, ne var ki, dehşetin yayılmasını önlemek isteyen Richer hep bu konuda sessiz kalmayı yeğlemişti.

– Bu civarda mı yaşıyorlar? diye şaşırdı, aydınlanmışların varlığına gerçekten hiç inanmamış olan Aude.

– Bunu kimse bilemez. Denilenlere göre, durmadan yer değiştiriyorlarmış.

– Oysa ben sizi bu toprakların efendisi sanıyordum, dedi Aude küçümser gibi.

– Yerliler onlardan korkuyor; yapacağım bir şey yok, diye kendini savundu Martin. Onların kötü ruhlardan olduklarına inandıkları için, görür görmez kaçıyorlar.

– Ya "ortaklarınız"?

– Aslına bakılırsa, dedi Martin kafasını sallayarak, kimse böylesi canavarlarla savaşacak silahlara sahip değil. O iblisler çıplak dolaşıyor. Tuzaklar, pusular kuruyor. Sonra da ...

Aude, tehditkâr görünüşüyle bekliyordu. İç güdüsü zaafın peşinden gitmesini emretmişti ve o zaaf da şimdi görünmeye başlamıştı.

– ... sonra da, bize zararları dokunmuyor.

– Yani müttefikiniz olduklarını mı söylemek istiyorsunuz?

– Kesinlikle hayır! diye haykırdı Martin. Ama sadece saldırıya uğradıklarında tehlikeli oluyorlar. Onları yenemeyeceğimiz için, saldırmıyoruz biz de.

– Ya biz, diye karşılık verdi Aude, biz onlara saldırdık mı?

– Öyle olmalı.

Aude Protestanların içler acısı öyküsünü bilemeyecek kadar gençti. Luther'in Ortaçağ umutsuzluklarının kaynayan ruhlarına döktüğü serin İncil suyunun yeni özgürlükten intikam almak için

yararlandığı bir mezhep patlaması yarattığı o korkunç dönemi yaşamamıştı. Akşam olup da sorduğunda, Richer Anabatistlerin korkunç kaderini, onları aşırı kötülük yapmaya iten kinlerini anlattı ve çılgınca tutkunun sahibi bu zavallı sefillerin bütün Avrupa'da katlanmak zorunda kaldıkları olağanüstü işkenceleri ilk kez itiraf etti.

Öykü ne denli dokunaklı olursa olsun, Aude kendini tehdit edenlere uzun zaman acıyacaklardan değildi. Küçük topluluğu hayatta kalacakları biçimde yeniden düzenledi, geçerli bir neden olmadan kimsenin uzaklaşmaması emrini verdi. Bu yeni önlemler yararlı olmakla birlikte, sürgünlerin maneviyatı üzerinde felaket olarak adlandırılabilecek etkiler yarattı. Genel uyuşukluğu ortadan kaldıran bir seferberlik süresinin ardından, Protestanlar daha da derin bir umutsuzluğa düştüler. Gezintinin kurtarıcılığı olmayınca, zavallılar kulübelerin dar çevresine sıkışmak zorunda kaldılar. Düşmanlıklar atışmalara dönüştü. Kocalardan biri, karısına baktığı gerekçesiyle bir askerle dövüştü.

Sonunda bir gece, Aude amcasına gitti. Papazın kolunu kemiren yara giderek daha çok acı veriyordu. Richer'in yüzü acıdan kasılmıştı.

– Sevgili amcam, bana gerçeği söyleyin, diye söze girişti Aude. Cenevre'nin bize imdat göndereceğine gerçekten inanıyor musunuz?

Richer uzunca bir süre düşündü.

– Calvin bizi terk etmeyecektir. Bundan eminim. Ama ...

Aude amcasının düşüncelerini tiksinmeden ifade etmediğini hissediyordu.

– Benimle konuşurken çekinmeyin, dedi.

Just'e karşı düzenlediği suikasttan beri, papaz yeğeninin Protestanların ortak kahramanlığının çok üzerinde bir kişiliğe sahip olduğuna inanmıştı. Topluluğun bu çok genç kadının kararlarına uymasını sağlayan aynı korku, Richer'nin de Aude'un iradesine karşı koymasını imkânsızlaştırıyordu. Böyle bir cüret göstermeyeceğine yeminler etmiş olmasına rağmen, ruhanî önderini eleştirir gözükür sözlerini sakınamadı.

– Calvin, diye inledi, güç bir adamdır. Yani, güç beğenir, demek istiyorum. Başarısızlıklardan hoşlanmaz. Eğer durumumuz onun huzurunda iyi savunulmazsa, Villegagnon'u idare edemediğimiz için bize kızması da mümkün. Kısacası, bize öğüt ve azar dolu güzel bir mektup yazmasından çekiniyorum.

– Bizi terk eder, öyle mi?

– Hayır, hayır, diye haykırdı Richer; büyük Reformcu'nun ku-

sursuzluk görüntüsünü bozduğu için çoktan pişmanlık duyuyordu. Kaldı ki, Calvin'in bu konuyla hiç ilgisi yok. Bütün bunlar basit bir politika konusu. İki şeyden, biri: ya Cenevre şu anda Fransa'yla iyi ilişkiler içinde ve bizden Villegagnon'la bir orta yol bulmamız istenecek. Ya da din savaşları iki ülke arasındaki düşmanlığı körükledi.

– Ve o zaman?

– O zaman da, bize bir filo gönderilmesi imkânsız. Çünkü Fransa kralı limanlarının özgürlüğünü bizim elimize bırakmak istemez.

– Yani, her iki durumda da, işimiz bitik.

Richer bir an düşündü.

– Benim hatam, Cenevre'ye bizzat gitmemiş olmak, diye hayıflandı; bu itirafın ruhunu sürekli acı verici bir sıkıntıdan kurtardığı anlaşılıyordu. Chartier sadıktır, iyi bir papaz ve cesur bir adamdır ama diplomat değildir. Ben Calvin'i daha iyi tanırım. Onu ikna edebilirdim, bu koloninin önemini, Villegagnon'un yanlışlarını anlatabilirdim. Fransa karşımıza engeller dikse de, Hollanda'da ya da İngiltere'de destek bulabilirdim.

– Belki de hâlâ çok geç değildir. Gidin! Biz sizi bekleriz.

– Gidip ona ne anlatayım? Chartier gittiğinde bizler hâlâ adadaydık ve her şey mümkündü. Şimdi Calvin'e kilisesinin sazdan yapılmış üç kulübeye sığındığını ve Atlas Okyanusu'nu sadece vahşi hayata geri dönmeye karar vermiş bir Anabatistler sürüsünün elinde can vermek için aştığımızı mı anlatayım?

– Öyleyse, dedi Aude, hep birlikte dönüyoruz.

Papaz itiraz etti ama, yumuşaklıkla. Genç yeğenindeki nitelikler çıkarmak istemeyeceği bir sonuca hizmet etse de onda gurur duyduğu bir cesaretin ve otoritenin varlığını fark ediyordu. Bu kendini koyuvermişlik Aude'u fazla sevindirmemekle birlikte, durum açıklığa kavuşmuştu: artık ne yapması gerektiğini biliyordu.

Hemen ertesi gün, Martin'le görüşmek istedi. Protestanların kararı berikini rahatlattı. Bu tembeller sürüsünün başına açtığı dertlerden biraz bıkmıştı. Onlardan sağladığı yarar da sıfırdı. Gönderdiği yiyeceklerin karşılığını bile ödeyemiyorlardı. Dahası, Villegagnon'la kurduğu geçici ittifakı da sarsabilirlerdi. Vittorio her ziyaretinde amiralin karada hiçbir girişim başlatmayacağını tekrarlıyor ama Reformcuların Guanabara'dan çekip gitmelerini her gün artan bir sabırsızlıkla beklediğini söylüyordu. Kısacası, gidişleri herkesi memnun edecekti.

Martin onlar için körfez içinde gidip gelen eski bir Bretagne yük

gemisi ayarladı. Tekne kötü durumdaydı. Onarımdan geçmek için, Brest'e dönmesi gerekiyordu. Kaptan önce tomruk yüklemeye niyetlenmiş ama sonradan böylesi bir ağırlığın iskele kurtlarınca kemirilen kaplamalar için fazla olacağını anlayıp vazgeçmişti. Parası varış yerinde ödenmek kaydıyla, gemisine yolcu almayı kabul etti. Böylesi bir yükün iyiliği, bir avarya[1] durumunda yolculardan birkaçını denize atarak geminin hafifletilebilecek olmasındaydı.

Hayatta kalmış Protestanların kayıklarla gemiye götürülmeleri için, bir haftadan az bir süre gerekti. Ateşli hastalıklara verdikleri kurbanlardan, Anabatistlerin işledikleri cinayetlerden ve birkaç doğal ölümden sonra, bu iç karartıcı kafile sadece yirmi iki kişiden oluşuyordu. Yaşlı teknenin eskiliği ve konforsuzluğuna bir de adının *Sainte-Marie*[2] olduğunu görmenin rahatsızlığı ekleniyordu. Kaptan yolcularını hiç acımadan yağ sızıntıları, çürümüş meyveler ve maymun dışkısıyla dolu ambarlara yerleştirdi. Kendisi de gemisi gibi, kaba ve pisti. Durmadan belden üstü çıplak dolaşıp, yağ dolu iğrenç memelerini, kıllarla kaplı omuzlarını ve sırtını gösteriyordu. Aude siyah bakışlarını onun üzerinde de denediyse de, ambarların temizliğiyle ilgili üçüncü talebinde adamdan öylesine sert iki tokat yedi ki, tüm yolculuk boyunca gemideki ast-üst ilişkisini bir daha hiç unutamadı. Tüm mürettebat da aynı kumaştandı.

Yolculuğun en büyük tehlikesinin kaptandan kaynaklanmadığı, daha demir alınır alınmaz anlaşıldı. Yelkenlerin yıpranmış olduğunu söylemek az olurdu. Yelkenleri oluşturan yama bolluğunun içinde asıl kumaşı bulabilmek için, insanın epeyce araması gerekirdi. Direk bir yay gibi bükülmüş, kaplamadan gelen çatırtılar da postalar ile küpeşteler arasında hangilerinin ruhlarını daha önce teslim edeceği konusunda esaslı bir tartışma yaşandığını gösterir olmuştu.

Körfezin sonundan hareket eden gemi, Villegagnon'un bir salvo göndermek gibi kötü bir niyete kapılmasından çekinerek, Coligny Kalesi'nin oldukça açığından geçti. Giriştikleri yolculuğun belirsizliğine rağmen, Protestanlar onlara böylesine acımasız davranmış kıyıların uzaklaştığını görmekten mutluydu. Şekerli ekmek geminin geçişini, doğanın insanların felaketi karşısında gösterdiği ve insanları doğayı köleleştirmeye iten o aptalca aldırmazlıkla izledi. Güzel hava önlerine, sonsuza dek çıkarabileceği iki korkunçluktan birini sürdü: fırtınalardan sonra gelen güneşin şiddeti.

1. Kaza, hasar (ç. n).

2. Azize Meryem (ç. n).

Kısa süre sonra yükselen dalgalar, körfezden çıktıklarının işaretiydi. Yük gemisi açık denizin darbesini yiyince inleyip gıcırdadı. İşte kaptanın endişelerini beklediğinden de önce doğrulayan olay o sırada gerçekleşti: teknenin burnundaki kaplamalardan biri suyun baskısına dayanamayarak bel verdi; gemiye deniz suyundan bir sel doldu. Pruva bodoslamasını rahatlatmak ve su kesimini deniz yüzeyinin üzerine çıkarmak için herkesin kıç tarafa gitmesi gerekti. Yarım yamalak yapılan bir onarımdan sonra, delik kapanır gibi oldu.

Gemi marangozuyla uzun uzun fiskoslaştıktan sonra, kaptan yükün hafifletilmesi gerektiğine karar verdi. Önce denize su ve un fıçıları atıldı. Geri kalan erzakı göz önünde bulundurarak, hem geminin yükünü hafifletmek, hem de doyurulacak boğaz sayısını azaltmak için, Huguenotlardan karaya gönderilecek sekiz kişi belirmeleri istendi. Teknede şalupa olmadığından, karaya dönmek için zavallıların bir sala bindirilmeleri gerekti. İtirazlardan, yalvarmalardan ve varışta ödenecek navlunu artırma vaatlerinden sonra, kaptan iki insan yerine dört maymunu feda etmeye yanaştı. Yine de, altı adam bulmak gerekiyordu. Beş zanaatkârla bir asker salla gönderilmeyi kabul etti.

Gemi yeniden yola koyuldu, sallarının üzerinde dört ayak duran, gözyaşları içindeki altı adamın gözden kayboluşuna yürek parçalayıcı çığlıklar eşlik etti.

Kıyı pek uzak olmadığından, körfeze dolan akıntı salı da kurtuluşa itti. Kazazedeler şekerli ekmeğin hâlâ aynı derecede kayıtsız geçişini izlediler. Altlarındaki salı yönetemediklerinden, karaya çıkmak için kendilerini suyun hareketine bıraktılar. Mehtapsız gecede, sonunda nerede karaya vuracakları hakkında en ufak bir fikirleri yoktu. Gecenin ortasına doğru duydukları yumuşak darbe bir şeye dokunduklarının işaretiydi. Sal biraz daha ilerledi sonra da kayaların girintisinde hareketsiz kaldı. İçlerinden biri suyun altındaki keskin taşlara basarak ilerledi. Kısa süre sonra dönerek, gerçekten karaya vurduklarını doğrulayınca, hep birlikte indiler. Tepelerindeki duvarı görüp Coligny Kalesi adasında karaya çıktıklarını anladıklarında, şafak sökmeye başlamıştı.

* * *

– İtiraf etti mi?

– Her şeyi, Amiral dedi cellat, kan lekeleriyle kaplı kâğıt parçasını uzatırken.

Villegagnon iki bileğinden demir halkalarla bağlandığı duvardan sarkan adama şöyle bir baktı. Göğsünün üzerindeki etler kızdırılmış çelik kerpetenler sayesinde ustalıkla koparılmıştı; zaten dumanı tüten kerpetenlerin üzerinde hâlâ deri parçaları görülüyordu. Tüm vücudu kırbaç izleriyle yol yol olmuştu. Boynunda da, soluksuz kalıp bayılıncaya kadar sıkıştırılan boyunduruğun kızıl izi vardı.

Tıpkı gerçek bir susuzluğu bastırmayan içkinin tatsızlığı gibi, nefret olmayınca ıstırap da zevksiz bir seyirdir. Amiral bu serseriyi parçalara ayrılmış olarak görmekten aldığı memnuniyetten, insandan iğrenmekte ne kadar yol aldığını ölçüyor, bunca senelik saf hoşgörüden sonra, bunu mutlu bir iyileşme belirtisi olarak kabul ediyordu. İyi aramak şartıyla, yaratılanın içinde her zaman kötülük bulmak mümkündü. Villegagnon bunu daha önce fark edemediği ve insana daha keskin gözlerle bakamadığı için hayıflanıyordu. Örneğin buradaki, diye düşündü işkence kurbanına bakarak, belki bir zamanlar söylediğine, rastlantı sonucu adaya vurmuş zavallı bir kazazede olduğuna inanabilirdi. Oysa şimdi, seraplarla yetinmiyor, daha iyiyi arıyordu. Ve tabiiî, buluyordu. Eskiden olsa, yanından geçip gideceği gerçek, elindeki kâğıdın üzerinde yazılıydı.

– "Coligny Kalesi'ne", diye keyifle okudu amiral, "kargaşa ve ihanet tohumları ekmek için girmeye çalıştığımı itiraf ediyorum. Arkadaşlarım, koloniyi işgal etmek için yararlanacakları takviyelerin gelişini çabuklaştırmak için Cenevre'ye döndüler. Benim görevim Amiral de Villegagnon'u öldürüp Roma ve Katolik Kilisesi aleyhinde söylentiler yayarak, gelişlerine hazırlık yapmaktı".

Duvardaki adam bayılmıştı.

Villegagnon tutanağı cebine tıktı.

– Harika, dedi cellada dönerek. Hepsi aynı fikirde. Dün meşgul oldukların da aynı ifadeyi imzaladı.

Cellat sevinçle gülümsedi ve kanlı ellerini önlüğüne sildikten sonra, küçük bir reverans yaptı.

– Böylece, diye özetledi amiral, gerçek tektir.

Tam çıkmak üzereyken, dönüp ekledi:

– Bunu da ötekilerin yanına koy. Mahkeme için, yarına kadar kendilerine gelmelerini sağla.

Yönetim binasının önündeki alan mahkemenin gerekli bütün görkemiyle görülebilmesi için özel olarak hazırlanıp süslenmiş, havanın kuruluğundan yararlanarak, Tiziano Bakire'sinin kopyası limana ve kıyıdaki cangıla bakacak şekilde dikilmişti. Villegag-

non mahkeme şerefine terzinin henüz tamamladığı içi gri kürk kaplı ceketini giyeceği için mutluydu. Giderek içine kapanıp saygınlaşan Dom Gonzagues'in yanına, iskeleye benzer bir yere oturdu. Başka her şey için uygunsuz olabilecek yaşlı şövalye korkunç ceza arayışlarıyla karıştırılabilecek tatlı ve şiirsel düşleriyle gerçek bir adalet sfenksi olabilirdi. Üçüncü yargıç, bu duruşmada halkı temsil eden eski bir zanaatkârdı.

Sallarıyla adaya vuran altı Protestan teker teker yargılandı. Mahkeme hiçbir şaşkınlığa meydan vermeden, altısını da celladın kısmen örneğini verdiği bir ölüme mahkûm etti. Bu kararla yerleşimcileri sadece eğitmek değil, eğlendirmek de istendiği için, çeşitli infazlar kararlaştırıldı. İçlerinden ikisi asılacak, ikisinin kellesi uçurulacak, ikisi de boğulacaktı. Bu son ceza halk arasında en makbul olanıydı. Boyunlarına kısa birer zincir bağlanmış ölüm mahkûmları kayaların arasına atıldı. Körfezin duru suları sanki bir canın ardından bakılıyormuş gibi, can çekişmelerinin izlenmesine imkân verdi. İçlerinde düş gücü en gelişmiş olanlar suyun kenarında muranaların gelişini bekledi.

Villegagnon hiç o kadar popüler olmamıştı.

Yedinci kısım

Just'ün yarası hızla iyileşmişti. Buna rağmen, nekahat döneminin de sonrasında, hareketsiz, isteksiz yatmayı sürdürdü. Vücudundaki sarsıntının yerini, sanki Aude onu hançerlerken, yine de yüreğine erişmiş gibi, bir tembellik hastalığı almıştı.

Kaçıp giden özlem dolu düşünceleri gözlerinin önünde hayatının görüntülerine resmi geçit yaptırıyordu ama, bütün bu heyecanları hissetmeden izliyordu. Düşleri, katil hançerin patlattığı yarı saydam kabarcıklar gibi kayboluvermişti. Clamorgan, şövalyelik, babasının İtalya'daki soylu çarpışmaları, görkemli Antarktika Fransası hayalleri, hepsi aptalca davranıp bir zamanlar katı biçimler verdiği sisler gibi görünüyordu. İçlerinde, açılmış gözleriyle tek bir bakış ayıracağı bir şey yoktu. Oysa bu yanılsamaların yerini basitlikler dünyasından hiçbir görüntü de almamıştı; bu görüntüler de delik deşikti çünkü. Çevresindeki bütün varlıkların yüzeyi iğrenç karanlıklara açılmıştı. Önce, olmadığı bir şey için sevdiği Aude ona nefretin ne denli büyük bir kolaylıkla aşka, karalığın güzelliğe, bekâretin çürümeye dönüşebileceğini, iyilikle dolu bir dış görünüşün karanlık bir öldürme iradesini nasıl gizleyebileceğini göstermişti. Ardından Villegagnon da Just'ün sandığından farklı biri olduğunu belli etmişti. Yaralandığı günden beri, şövalye her gün ziyaretine geliyordu. Onu yatıştırmak bahanesiyle yaptıklarını, projelerini anlatıyor ve onu neşelendirmek amacıyla acımasızlığını, kurnazlığını, artık aydınlıkta hareketlerini yöneten kinini insanı dehşete düşürürcesine tanımlıyordu. Just böylesi bir adama nasıl hayranlık duyabilmişti? İyiliğine nasıl bunca aldanabilmişti? İkisinden hangisinin değiştiğini pek bilemiyordu. Oysa Villegagnon bu karanlık niyet ve kötülüğü, bir zamanlar belli etmemek için kendini zorlamış da olsa, içinde çok

uzun bir süre taşımamış olsa, bu kadar kolay anlatamazdı. Just artık onu gördüğünde, kendini iğrenmekten alamıyordu; amiralin onda vücut bitkinliği olarak gördüğü aslında ne konuşabilen, ne de susabilen bir ruhun isyanıydı.

Artık bütün adada Just'ün gizli ve iğrenç yüzünü araştırmadığı tek bir insan bile yoktu. Ters yüz edilen elbiseler gibi, sanki bütün görüntülerin içleri dışarı çevrilmiş, Just'ün bakışlarına vıcık vıcık ve pis astarlarını sunuyor gibiydi. Bizzat kendisi de bu değişimin dışında kalmamıştı. Tüm hayatından alçaklık, kararsızlık ve yanlışlık sızıyordu. Soyluluk ve zarafet görünümü altında, en kaba uyuşmalardan başka bir şey başaramamış, kendi uydurduğu yalanları, inanmış görünerek desteklemişti.

Hepsinin içinde bu kusmuk seline direnen tek kişi Colombe olmuştu. Just artık kendisine yönelmeyen açık renkli bakışları düşünürken, bu yeniden bilinçlenişi sonucunda onları bir şekilde kendi gözleriyle görmek gerektiğine karar verdi. Nasıl olmuştu da Colombe'u daha iyi tanımamıştı? Neden Colombe'un ona anlatmaya çalıştığını kabul etmeyecek denli alçakça davranabilmişti? Colombe kana ve yok olmaya mahkûm bu koloninin içinde bulunduğu ölümcül çarkı Just'ten önce görmüştü. Gidişiyle ağabeyini uyarmak istemiş, oysa o kardeşini dinlememişti bile. Colombe bir gün ağabeyini bıçaklayacak kadının gözlerindeki sahte aşkta ihaneti görmüştü.

Just bütün bu gerçeklere karşı yalandan başka bir şey çıkaramamıştı. Kız kardeşi uğruna kabul ettiği ve onun bir umutsuzluk anında sırtından attığı kıyafet değişikliği yalanı. Kendinin bile inanmadığı bir zafer projesi yalanı. Bir de, en önemlisi, onu Colombe'a karşı beslediği gerçek duygulardan koruyan kardeşlik yalanı. Çocukken, ona kız kardeşi olduğunu söylemek, onu sevdiğini belirtmenin bir yoluydu. Oysa bu yalanı sürdürmenin sonucu, hatta belki de amacı, bu aşkın tıpkı kendileri gibi büyümesini, ergenleşmesini önlemekti.

Aude bu düşler ve yanlışlar duvarını yıkarken, en azından bir iyilikte bulunmuş, kabukların, derilerin ve dokuların çok altında, Just'teki tek sağlam çekirdeği, Colombe için beslediği aşkı ortaya çıkarmıştı. İşin kötüsü, bu aşkı toprağa dikip büyütemeyecek kadar, açıklayıp yaşayamayacak kadar geç öğrenmesiydi.

Just yavaş yavaş da olsa, ayaklandı. Giyiniyor, darağaçlarının ve işkence mekânlarının çevresinden dolanarak sahilde yürümek için dışarı çıkıyordu. Zaten bakışlarını adaya çevirmekten olabildiğince kaçınıyordu. Bir zamanlar onca gururlandığı kale bile

şimdi onun için acı verici bir görüntüydü. Denizden başka tarafa bakmıyordu. Suların mavi parıltılarının güneşin sarı ışığını farklı oranlarda erittiği yeşillerin okşayışında, kendi duygularının gizli mesajını ve akıcılığını okur gibi oluyordu. Ruhunun açık ve akıcı manzarası gök kadar beyaz bir gelecek ile acı dolu bir geçmişin mor derinlikleri arasında yayılır gibiydi.

Kazazedelerin infazından birkaç gün sonra, Villegagnon'un gelip de kararını açıkladığı yer de burasıydı. Amiralin suyun kıyısına, yanına geldiğini görünce Just'e sanki en mahrem düşlerinde bile izleniyormuş gibi geldi. Oysa o sabah Villegagnon her zamanki kadar yoğun olmayan bir nefretin pençesindeydi. Kayalıklar boyunca yürürken, denizin sükûnetinin etkisinde kalmış bile gözüküyordu. Körfezin görkemli çevresinde, yaldızlı tellerle süslü rengârenk giyimi abanoz yazı masasının ve Doğu kumaşlarının oluşturduğu ödünç çevrede göründüğü kadar gülünç değildi. Sanki kendi kendine konuşuyormuşçasına, sesini alçaltmıştı. Just yaralandığından beri, Villegagnon için yeniden vazgeçilmez olduğunu hissediyordu. Amiral her gün ziyaretine gelerek, kapıldığı şiddet patırtısının içinde de olsa, Just için gerçek bir sevgi aralığı ayırmayı başarmıştı. Buradaki talihsizlik, bu sevgiyi, onu iğrenç bulan ve artık sevgisinin karşılığını veremeyecek olan birine ayırmasıydı.

– İyice düşündüm, diye söze girişti Villegagnon. Çıkmazın içindeyiz.

Başarısızlığı böylesine kabullenmek, hiç de ona göre bir şey değildi. Gerçekten de, bu kabul yeni bir hareketin girizgâhı olabilirdi. Kafasını gururla kaldırıp, ufka bakarak ekledi:

– Fransa'ya dönüyorum.

Bu açıklamanın benzersizliğine rağmen, Just ilgi göstermekte hâlâ zorlanıyordu.

– Kale tamamlandı, diye devam etti amiral. Portekizlilerin biz henüz güçsüzken bize saldırma fırsatını kaçırdıkları açık. Artık koloninin güvenliği sağlandı. Bundan böyle daha ileri gitmemiz, buradaki ağaçlardan büyük çapta yararlanmamız, bu kıtanın içlerine girip, dolup da taşan altınlarını bulmamız gerekir. Şimdi artık Protestanlar da gittiklerine göre, sıra tercümanlara saldırmaya ve bu kıyıları onlardan temizlemeye geldi. Ne yazık ki güçleri hakkında öğrendiklerim, duruma hâkim olabilmemiz için gerçek bir orduya, yepyeni imkânlara ve bilgi alabilmek için paraya ihtiyacımız olacağını gösteriyor. Buradayken, bunlara kavuşmayı bekleyemeyiz. Bu dediklerimi sağlamak ve imkân dolu kolonimi-

zi krala anlatmak için Paris'e gitmeliyim.

Just amiralin yeniden Antarktika Fransası'nın ihtişamını anlatmaya başlayacağından korktu. Bunları yeniden dinlemek, gücünün ötesindeydi. Oysa Villegagnon birden yön değiştirdi.

– Cortés'le tanışmıştım, dedi, Cezayir'in fethinde. Hayatımda o adam kadar acınacak birini görmedim.

Just amiralin Brezilya fethini Meksika'nınkiyle karşılaştırdığını daha önce de duymuş, Hernán Cortés'in adını onun ağzından birkaç kez işitmişti. Oysa onunla doğrudan karşılaşmasına ilk kez değiniyordu.

– Çingene maşası gibi eğri, karga gibi kapkara, tikli bir herifti. Buna rağmen, Şarlken'e hiçbir komutanın düşünde bile göremeyeceği sayıda krallık hediye etti. Tek başına Meksikalıların imparatorunu yenip, İspanya'yı Amerikalar'dan gelen altına boğdu. Onu tanıdığımda, gözden düşmüştü ve yeniden efendisinin dikkatini çekmeye uğraşıyordu.

Suyun kenarında gezen zanaatkârlar amiralin geldiğini görünce, tüymek için sanki bir işle meşgulmüş gibi davrandılar. Oysa bütün dikkatini conquistador'a[1] vermiş olan Villegagnon, adamların farkında bile değildi.

– O Yeni Dünya'yı dize getirmek için hayatını tehlikeye atarken, diye devam etti, hakkında söylentiler çıkardılar. İçleri nefret dolu yardakçılar onu bir hain olarak tanıtınca, Şarlken de zaaf gösterip, onlara inandı. Cortés Avrupa'ya döndüğünde, kral ona sefil muamelesi yaptı. Oysa beriki saraya dönebilmek için bütün imkânlardan yararlanmaya çalışıyordu. İmparator Akdeniz'i bu korsan yuvasından kurtarmak için Cezayir'e karşı Haçlı Seferi gibi bir şey düzenlemek istediğinde, Cortés fırsatı kaçırmadı.

Just bir zamanlar olduğu gibi, İspanyolların I. François tarafından neredeyse müttefik olarak görülen Türklere karşı giriştiği bu seferde bir Fransız olarak ne aradığını amirale sorma gücünü kendinde bulmadı.

– Ben, dedi amiral sorulmamış soruya cevap olarak, barbarların yok edilmesinde yarar gören Malta şövalyelerinin emrindeydim.

Sonra, sanki denizden ve kayalıklardan kabartılacak meraklı bir kulaktan korunmak istiyormuşçasına, alçak sesle ekledi:

– Tabiî, Fransa kralına da bilgi veriyordum.

Adayla ilgili konulardan uzaktaydılar. Villegagnon durumun farkına varıp, konuştuğu konuya dönmekte acele etti.

1. İspanyolca fatih anlamına gelen bu kelime özellikle Orta ve Güney Amerika'da fetihler yapan İspanyollar için kullanılır (ç. n.).

– Her neyse, Cezayir'de karaya çıktığımız zaman, korkunç bir fırtınanın saldırıya geçmemizi engellediğini anlatmak istiyordum. Sefer kötü hazırlanmıştı ve kötü yönetiliyordu. Herkes savaşı kaybettiğimiz kanısındaydı; biraz gürültü yapan ben bile. Oysa zavallı Cortés ne pahasına olursa olsun bağışlanmak derdindeydi. Yağmurun altında, tüylerine kadar ıslanmıştı, ne kadar tüylü olduğunu herkes bilir ve durmadan "Devam etmeliyiz! Devam etmeliyiz!" deyip duruyordu. İmparator da ona bir soytarıyı, bir dalkavuğu küçümsediğinden daha küçümseme dolu gözlerle bakıyordu. İnan bana, üzücüydü.

Amiral koca kafasını sallayarak denize baktı.

– Cortés'in sonu sefalet oldu. Dediklerine göre, sonunda bir görüşme ayarlayabilmek için kralın arabasına bile asılıyormuş. İşte, ben başıma böylesi bir felaket gelmesini istemiyorum.

Just amiralin bozguna ve yalnızlığa değindiğini ilk kez duyuyordu.

– Hayır, Aziz Jacques'ın ruhu adına! Alçakların bana çamur atmalarına izin vermeyeceğim. Tamam, Huguenotların ortadan kaybolmalarını istedim, ama Avrupa'ya dönecek imkânı bulduklarına göre, korkmak için her türlü nedenim var, anlıyor musun? O kazazedelerin sorgulaması da kanıtlıyor bunu: herifler bana iftira atmakta son derecede kararlı. Eserimi gülünç gösterecekler. Böylelerini bilirim: kaşınır gibi kolaylıkla adam karalarlar. Hakkımda iftiralar yayacaklar. Fransa kralına ateş olmazsa duman çıkmayacağını söyleyecek iyi niyetli danışmanlar da hep olacaktır. O zaman da, her şey mümkün: beni reddedebilir. Ya da bana bir ordu göndermeye karar verip başına, karaya ayak basar basmaz yerimi almaya geldiğini söyleyecek yeni bir Du Pont getirir.

Amiral bu açıklamaları geliştirirken, doğu tabyasına vardılar. Villegagnon körfezin açık denize bakan ağzının karşısında durdu.

– Onun için, diye özetledi, kendimi savunmaya gitmeliyim. Elimizde bir tekne var. Onu da hazırlattım. Sekiz gün sonra, gitmiş olacağım.

Just'ün gündelik düşünmekten soyutlanmış zihni, kendi için ne yapması gerektiğine karar veremiyordu: amiralle Fransa'ya gitmek mi? Başka bir çözüm aramak mı?

Bir seçim beklerken, bir buyrukla karşılaştı.

– Ben yokken, dedi Villegagnon ciddiyetle, koloninin komutasını sen üstleneceksin.

Just bu kararı alnının ortasına bir ok yemiş gibi karşıladı. Oysa düşündükçe, amiralin kararı mantıklı, hatta kaçınılmaz görü-

nüyordu. Le Thoret firar etmiş, Bois-le-Compte Normandiya'da kalmış, Dom Gonzagues de son gücünü din savaşlarında tüketmişti. Öteki subaylar komutan etme yeteneğinden yoksun, iyi askerlerdi. Villegagnon Just'ü bir veliaht gibi eğitmeyi tamamlamış, ona halef olması için gerekli tüm nitelikleri kazandırmıştı. Delikanlının tek eksiği, içindeki istekti. Ne denli duyarsız olursa olsun, bu eksikliğin farkına varan amiral iradenin dışarıdan, bir emirle ya da daha iyisi, bir yeminle tetikleneceğini düşünüyordu.

– Benim dönüşüme kadar, dedi pekari derisinden bir eldiven içindeki işaret parmağını Just'ün kalbine uzatarak, bu toprakları koruyacağına babanın anısına yemin et. Bu topraklara gelip tehdit etmek isteyecek herkese karşı çıkarlarımızı savunacağına ve yenilgiyi kabul etmektense, gırtlağının kesilmesini yeğleyeceğine yemin et.

Resmî olarak yaptığı her şeyde olduğu gibi, amiral bu cümlelere de gülünç denebilecek bir tumturaklılık yüklemişti. Oysa aynı zamanda gücü, boyu, konuşmak için takındığı hem tehditkâr, hem de acıklı tavrı ne şakaya, ne de kaçamağa izin veriyordu.

– Yemin ediyorum! dedi Just kendine rağmen.

Böylece Antarktika Fransası'nın valisi olmuştu.

* * *

Pay-Lo güçten düşüyordu. Güneşin geri gelmesine, iyice kuru havaya rağmen hep öksürüyor, hamağından kalkamıyordu. Bazen onu terasa taşıdıklarında, hamağının içinde öylesine hareketsiz yatıyordu ki, sincaplar üçer beşer gelip, vücudunun üzerine oturuyordu. Bütün güçsüzlüğüne rağmen, getirilen haberleri dinliyordu. İyi korunan Le Thoret'nin ticaret merkezlerine ulaşıp, Fransa'ya yelken açan bir gemiye binebildiğini böyle öğrendi. Birkaç gün sonra, kıyı yakınındaki savaşçılar gelip, adanın önündeki son geminin de demir aldığını bildirdi. Söylentiye göre, Villegagnon da o gemideydi.

Colombe Just'ün amiralle birlikte olup olmadığını merak etti. Le Thoret'nin açıklamalarından beri, içinde kaderlerinin ayrı, hatta zıt olduğu düşüncesi gelişiyordu. Artık başlıca düşüncesi yerliler arasında yaşamayı kabullenmek, orada kendi hakkı olan yeri bulmak, yepyeni geçmişinin yardımıyla, mesut olacağı bir gelecek hazırlamaktı. Paraguaçu'nun gidişinden beri, kadınların arasında daha az kalıyor, ormanda dolaşan savaşçıların hayatını paylaşmak istiyordu. Bu düşüncesini açtığında, savaşçılar belir-

gin bir rahatsızlık göstermişti. Yerlilerin kuralı kadınların savaş ve macera konularına karışmalarına taraftar değildi. Ne var ki Pay-Lo'nun müdahalesi sonucunda, erkekler Colombe için bir istisna yapmaya razı oldular. İhtiyarın oğullarından ikisi genç kızı korumaları altına aldılar. Ona büyük yayın nasıl kullanılacağını, ok yontma, av izleme sanatını, ormanın seslerini taklit etmeyi öğrettiler. Ardından, şamanlar tarafından bol iksir ve marakaslardan gelen olumlu kehanetler yardımıyla düzenlenen bir törende, genç kızın vücuduna toprak boyalarıyla hayvan ve orman ruhlarının Colombe'a iyi davranmalarını sağlayacak yeni resimler çizdiler. Sonunda da, omuzlarına ve kalçalarına yeşil ve sarı küçük tüyler yapıştırdılar. Vücudunda hissetmenin tatsızlığına rağmen bütün bu süsler onları taşıyanı silah işlemez kılmak ve cinsiyetini gizlemek gibi çifte özelliğe sahipti.

Colombe ilk seferine on kişilik bir grupla çıktı. Bu macera onun için, eksiksiz mutluluk gibi bir şey oldu. Tan yeri ışır ışımaz yollara düzülüp, kabile topraklarının sınırlarına kadar uzandılar. En ufak bir sese karşı uyanık ve sessiz, çıplak sırtları aştılar, orkide dalları ve yabanî sineraryalarla kaplı çalılıklara daldılar. Büyük kara falezlerin dibinde uyuyup, kocaman ve hareketsiz balıkların sırtını gülerek suya düşmüş taşlarla karıştıracakları kadar duru suların kaynaklarına tırmandılar.

Başta yürüyen adamın birden durarak, savaşmaya hazır, donup kalmasının belirttiği tehlikenin yakınlığı, grubun güvenini Colombe için grubun güvenliğini daha da tadına doyulmaz kılıyordu. Böylesi dev ıssızlıklarda daha önce böyle bir güven ve korunma duygusunu asla hissetmemişti. Akşam olunca küçük ateşler yakıyor, deriden bir kese içinde getirdikleri kuru etleri hiç konuşmadan yiyorlardı. Bir öğleden sonra bir karaca öldürdüler, parçalayıp, yiyemedikleri kısımlarını götürdüler.

Colombe o sonu gelmez yürüyüşler sırasında yoldaşlarına bakıyor, sıcakta vücutlarının kokusunu soluyor, parıl parıl ciltlerinin altında dans eden kaslarının esnekliğini beğeniyordu. Bir gün bunlardan birinin kadını olup olamayacağını uzun uzun düşündü. Adamların güzellikleri, yumuşaklıkları ve güçleri gözüne ne denli çekici görünürse görünsün, bu düşünceyle arasında gizemli bir engel yükseliyormuş gibiydi. Bu engelin nedenini açık olarak göremiyordu. Belki de bu neden, yerli güzelliğini başka bir düzene, vahşi doğanın düzenine ait olduğunu sanmasından doğuyordu. Ne kadar farklı olursa olsun, bu ciltlerden yayılan koku sivri kayalıkların üzerinde biten kekiğin, mercanköşkün, sakızağacının

kokusunun akrabası değil miydi? Ya bu esneklik, bu çeviklik, bu kas güzelliği leoparların ve antilopların vahşi gücünün insancası olamaz mıydı? Oysa hemen ardından, bu açıklamayı bir kenara itiyordu. Bu adamlarla birleşmesini engelleyecek kadar, çıplak ayakla bastığı bu toprağa çok yakın, hayvanları ve bitkileriyle ahenk içinde hissediyordu kendini.

Bazen, engelin tam da şurada, kendini bütün grubun dostu görürken, içlerinden sadece birini seçmenin güçlüğünde olduğunu düşünüyordu. Tercihini sadece birisi için kullanırsa, onu hâlâ kendilerinden biri olarak görmeyi sürdürecekler miydi? Ne var ki bu da Colombe'u ikna etmeye yetmiyordu. O zaman bu düşünceleri kafasından atıp, gizeme hâlâ inanıyor ve yaşadığı anın keyfini kısıtlamasız çıkarıyordu.

Bu yürüyüşlerden sonra, Pay-Lo'nun evine vardıklarında, av halkının gürültüsünü, sesli kahkahaları, kutlamaları yeniden bulup, seviniyorlardı. Colombe her şeye daha fazla sevgiyle, kat ettiği mesafenin ölçmeyi ve sevmeyi öğrettiği yeni bir yakınlık duygusuyla bakıyordu.

Birkaç haftada, değişik avcı gruplarıyla çıktığı seferler onu beklediğinden de çok geliştirdi. Pay-Lo Colombe'u cesaretinden dolayı övüyor, savaşçıların genç kızın tutumu, direnci, becerikliliği hakkındaki, onun yanındayken dile getirmekten çekinecekleri, hayranlık dolu yargılarını iletiyordu.

Öte yandan, yaşlı adam öylesine güçten düşüyordu ki, Colombe onun bütün teşviklerine rağmen gezilerine ara verip, onun yanında kalmayı kararlaştırdı.

Hiçbir şey güçsüz ve savunmasız olarak tanıdığımız yaratıklar kadar ölümsüz görünemez. Colombe'un gözünde Pay-Lo yaşı belirsiz, dolayısıyla da, ölümü çoktan aşmış ve ona öteki kıyıdan seslenen sonsuz bir adamdı. Oysa son zamanlardaki değişimleri, boynunun ve kollarının aşırı sıskalığı, kesik kesik soluğu, ağzını açık ve gözlerini yarı kapalı tuttuğu uzun dalgınlıkları, hepsi birlikte yakında sonunu yaşayacağını gösteren işaretlerdi.

Evdeki herkes bu sonun olabildiğince sessiz ve huzurlu olması için elinden geleni yaparken, kimse bu ölümün böylesine şiddetli ve gürültülü olabileceğini tahmin edemezdi: tehlike işareti bir sabah ormandan, koşuşturma ve takip gürültüleriyle birlikte geldi. Colombe hamağından kalkıp kapının yanına ulaşana kadar, soluk soluğa iki gölge odaya dalmıştı bile. Ormanda şafak yavaş yanar hep. Gök aydınlanmışken bile, mor gece kalıntıları odaları karartır. Colombe odasına dalanları başlangıçta tanıyamadı. Biri diğerinden

büyüktü, el ele tutuşuyorlardı ve çıplak siluetleri yerli olduklarını gösteriyordu. Pay-Lo yandaki odada yatıyordu, kapısı aralıktı, başucunda gece gündüz yanan bir kandil vardı. Dışarıdaki gürültüler yaklaşınca, yollarını yitirmiş iki kaçak ihtiyarın yattığı odaya daldılar. Kandilin ışığı yüzlerini aydınlatınca, Colombe bir çığlık attı. Paraguaçu'yu tanımıştı. Onun yanında duran erkek de o genç tutsaktı, haberlerini sormaktan çekindiği ve ölü saydığı Karaya.

Aynı anda, elleri topuzlu altı savaşçı eve daldı. Loşluğa alışabilmek için birkaç saniye durakladılar, ardından kaçakları görünce, silahlarını kaldırarak üzerlerine atıldılar. Ancak kurbanlarıyla aralarında, uzanmış yatan ihtiyarı görünce, hareketsiz kaldılar; büyük bir sessizlik oldu. Colombe da odaya süzüldü.

– Kurtar bizi, Pay-Lo! diye haykırdı Paraguaçu ihtiyarın dizlerine kapanarak.

Karaya ayakta kalmış, örülmüş duvarın dibine gerilemişti.

– Neler oluyor? dedi Pay-Lo usulca.

Sesi güçsüzdü; silahları durdurmak için kaldırdığı elini havada tutmak için büyük gayret gösterdiği görülüyordu.

– Bu adam bir Margageat. Bu gece kurban edilmesi gerek.

Karaya gözlerini indirdi. Ölüme razı olduğu hissediliyordu. Oysa Paraguaçu onun adına hareket ediyor, Karaya'yı kendi cılız korumasına alıyordu.

– Kurtar bizi! diye tekrarladı vahşi bir bakışla.

Pay-Lo elini indirdi, usulca kirpikleri kırpıştırıp Colombe'u çağırdı.

– Doğrulmama yardım et, dedi güçsüz bir sesle.

Doğrulup hamakta oturabilmesi için, Pay-Lo'yu tuttu. Beriki harcadığı çaba yüzünden suratını buruşturdu. Hamağın içinden kalkan güzel başı yalvaran bakışlarıyla kaçaklardan, onların ölümünü isteyen savaşçılara gitti.

– Onu yemek istiyorsunuz, değil mi?

– Yasa öyle, dedi yerlilerin başı.

Pay-Lo onayladığını göstermek için başını salladı.

– Haklısın, dedi.

Paraguaçu tiz bir çığlık attı ama ihtiyar elini bitkin bir hareketle kaldırarak, sözlerini henüz tamamlamadığını belli etti.

– Ne kadar zamandan beri tutsak? diye sordu.

– Yirmi mehtaptan beri.

Pay-Lo başını ciddiyetle salladı. Sonra bekledi. Ağzı, Colombe'un daha önce hiç görmediği gibi, bir çiğneme faaliyeti içindeydi.

– Eğer onun yerine beni yemenizi önersem, dedi sonunda Pay-Lo, ne cevap verirdin?

Yerli şaşkınlık okunan gözlerini kocaman açtı.

– Evet, beni, diye ısrar etti ihtiyar, gözle görülür bir çabayla, benim vücudumu yemeyi kabul eder misiniz?

Bunları söylerken sakalının ucuyla örtülerin altında belli belirsiz şişen karnının ve bacaklarının sıska kütlesini gösteriyordu.

– Pay-Lo! diye, gerçek bir şaşkınlıkla bağırdı yerli.

– Ben de öyle sanmıştım, dedi ihtiyar tuhaf bir keyifle. İstemezdiniz. En azından, nedenini biliyor musun, bari? Oh! Sakın bana çok sıska olduğum için deme, hiç aldırmadığınızı biliyorum. Hayır, başka bir nedeni var.

Yan odada, ne olup biteceğini merak edip toplanan ev halkının fısıltıları duyuluyordu.

– Öyleyse, dedi Pay-Lo kısık bir sesle, nedenini sana ben söyleyeyim. Beni yemek istemiyorsunuz, çünkü bunu daha önce yapmıştınız.

Yerlinin kirpiklerine kadar yolunmuş tüysüz suratında acılı bir şaşkınlık ve bir dehşet ifadesi vardı.

– Buraya geleli elli yıldan fazla oldu, dedi Pay-Lo. Hesapla: yüzlerce mehtap eder.

Başını üzüntüyle salladı.

– İşte, bütün bu süre boyunca beni kemirmeye bir gün bile ara vermediniz. Vücudumda size sunmadığım en ufak bir parça yok. Yüreğimi, kollarımı, aklımı, gözlerimi, cinsel organımı, karnımı yediniz. Hepsini. Hepsini çiğnediniz, yuttunuz, hazmettiniz.

Pay-Lo bu uzun cümleyi tamamladıktan sonra, güçsüzlükten biraz sallandı. Ağzı hâlâ ona içinden törensel dualar ediyormuş havası veren irkilmelerle titriyordu.

– Bunu da, dedi çenesinin ucuyla Karaya'yı göstererek, yirmi mehtap boyunca bunu da yiyecek zamanınız oldu. O artık sizin bir parçanız, onun gücünü ve aklını aldınız. Sizden biri oldu. Yasanın buyruğu yerine geldi.

Diğerlerinin adına konuşan savaşçı sarsılmıştı. Pay-Lo'ya karşı duyduğu saygı, ihtiyarın konuşmak için gösterdiği gayret, gözlerindeki iyilik, aklındaki itirazları engelliyordu.

– Ruhlar intikamlarını alacak, dedi yerli sonunda. Kaderine razı sesinde artık tehditten çok endişe duyuluyordu.

– Hayır, dedi Pay-Lo.

Gücünün sınırına geldiği belliydi. Başı düşüyor, o da kafasını düz tutabilmek için zorlanıyordu.

– Hayır, diye yineledi. Çünkü yakında ben de ruhların arasında olacağım. Hatta onlardan biri olacağım. Ve onlara size söylediklerimi anlatacağım. Anlayacaklardır.

İhtiyarın bükük beli bizzat ölümün ağırlığı altında eziliyor gibiydi. Onun sesiyle kelimeleri telaffuz eden ölümdü ve yaşayan birinin isteği ne kadar geri çevrilebilirse çevrilsin, bu dünyaya ait olmayan bir sese karşı gelinemezdi.

– Senin adın ne? dedi Pay-Lo buğulu gözlerini Paraguaçu'nun yoldaşına çevirerek.

– Karaya, dedi adam titrek sesiyle.

– Tamam öyleyse, Karaya, seni götürüyorum. Burada kalan, artık sen değilsin. Başka biri. Onun adı bundan böyle Angathù olacak ve kimse ondan intikam almaya çalışmayacak.

Bu sözlerden sonra başını hamağa koyup, gözlerini kapadı.

Odadaki herkes dizlerinin üzerine çöktü. Başlar eğildi. Can çekişmenin giderek zayıflayan soluklarının duyulduğu uzunca bir an geçti. Sonra sessizlik oldu. Ve ölüm Pay-Lo'yu biraz önce satın aldığı ruhla birlikte götürürken, odaya bir rüzgâr mı, kanat mı, kimsenin anlamadığı bir gürültü doldu.

Odadakiler başlarını kaldırınca gördükleri tek şey, Colombe'un ölünün yanı başında parıldayan gözleri oldu. Colombe'da Pay-Lo'yu kaybetmenin umutsuzluğuna, ihtiyarın verdiği son dersin acılığı karışıyordu. Yerli dünyasına koşulsuz bağına rağmen, Pay-Lo'yu bu dünyayla bütünleşmekten alıkoyanın ne olduğunu birden anlamıştı. Pay-Lo saygınlığını sağlayan bu hükümranca bağımsızlığını korumasa, Karaya'yı asla kurtaramazdı. Tamam, yerlilerin onu yedikleri doğruydu ama, yamyamlık felsefelerinin sadık bir öğrencisi olarak o da yasalarına aykırı bir bağışlayıcılığı dayatarak, yerlileri yemişti.

Colombe'un gözlerinde ölülerin ruhlarını koruyan büyük ve kutsal kuşun bakışını gören yerliler, Pay-Lo'nun onda yaşadığını anladılar.

Sekizinci kısım

Villegagnon gidince, Just komutan oldu; bir hiçliğin komutanı. Ne kadar dayanılmaz olursa olsun, amiralin enerjisinin, kaprislerinin ve acımasızlıklarının en azından adaya konuşulacak olaylar kazandırdığını anlamak için, fazla zaman geçmesi gerekmedi. Onun yokluğunun adayı içine düşürdüğü mutlak sükûnete, yerleşimciler sonunda bir de isim taktılar: sıkıntı. Kaledeki çalışmalar tamamlanmıştı. Kalenin etekleri samanlı toprak ve beyaz badanayla kaplanmış; girişine kocaman bir kapı yapılmış; surlarına toplar yerleştirilmişti. Kaleye eklenebilecek herhangi bir şey bulmak imkânsızdı. Kalenin zorlu taraçalarını kazmaya alışmış insanlar için Bakire Meryem'in anıtımsı tablosunu barındırması amacıyla inşa edilen kiliseyi yapmak hiç de uzun sürmemişti. Just'ün kaldığı yönetim binasında da akla gelebilecek her türlü düzenleme tamamlanmıştı.

İnsanın meşgul olması için yapılacak tek şey, bitmek tükenmek bilmez nöbetçi balesini düzenlemekti. Ne var ki cangıllar ile tepeler istedikleri kadar tehditkâr görünmeye çalışsınlar, bir süre sonra hoşgörülerine güvenilebileceği maalesef anlaşılmıştı. Bu yüzden, kalede devriye gezen göğsü bağrı açık mangalar, çoğu kez arkebüzlerini doldurmayı bile ihmal eder olmuştu. Denizin dilsiz seyri, papağanlar ile siyah maymunların bilindik çığlıkları insanların ruhunda şiddet bakımından tüm saldırılarla boy ölçüşebilecek bir mahmurluğa yol açıyordu.

Bu enerji tükenişiyle uğraşmak, Just'ün otoritesini de yıpratıyordu. Nitelikleri zaten biliniyordu; zaaflarını da kendisi gösterdi. Daha işin başlangıcında, ceza uygulayarak sürgünleri eğlendirmekten aciz olduğunu belli etti. İşkence odasında, aletler paslanıyordu; darağaçları artık meyve vermiyor; itaatsizlik yapmaya

yeltenenleri bu niyetlerinden vazgeçiren, Just'ün peşin hoşgörüsü oluyordu. Öte yandan Just Villegagnon'un her seferinde şapkalarla ağırlaştırılmış rengârenk giysilerle göründüğü dua toplantılarındaki gösteriyi tekrarlamak yeteneğine de sahip değildi. Oysa amiral yola çıkmadan önce Just'e basit başlıktan tiaraya kadar gerçek bir koleksiyon bırakmıştı. Oysa Just'ün zümrüt ve akikle bezeli böylesi taçlarla görünmesinin bile itaatten çok gülüşmelere yol açacağı kesindi.

Bir ara, karada ağaç yetiştirmeyi düşündü. Ne var ki yerleşimcilerin ada dışında gereğinden fazla faal olmalarından ürken Martin, Vittorio'nun ilettiği bu isteğe karşı çıktı. Üstelik, Villegagnon son tekneyi de alıp gitmişti. Kısacası, tomrukları ihraç etmeleri imkânsızdı.

Beklemeye ve aylaklığa razı olmak, katlanmak gerekecekti. Başlangıçta, bekleme ve aylaklık öncülük yıllarının dev çabalarından sonra Tanrı'nın lütfu gibi geldi. İnsanlar arasında, yeniden sevimli bir nezaket görülür oldu. İskambil oynayıp, zar yuvarlıyor, güçlerini toparlayıp, türkü söylüyorlardı. Ne var ki insanı uzamış tatil kadar yıpratan başka bir şey yoktur. İş, dua ve ceza yokluğunda, tepelenecek Protestan bulamayan, korkacak bir amirali olmayan, savaşacak bir Portekizli göremeyen umutsuzlar sonunda vücutlarını hastalığın oyalayıcılığına teslim ettiler. İlk örneği, biraz kırıklık hissettiklerini söyleyenler verdi. Diğerleri hastaları ziyaret ede ede, aynı yola girip, kendi durumlarının ne denli özel olduğunun altını çizmeye çalıştı. Herkes kendi hastalığını geliştirdi, kimi baş ağrısından yakındı, bazısı gözlerinin kararmasından, berikiler de karınlarının bozulduğundan. Sonunda da, gerçek ciddiyette gerçek bir salgın kendini kabule hazır bu kalabalığa gerçek zaaflar taşıdı. Yataklara düşenler benzer bir belirti üniforması kuşandı. Her şey derinin üzerine yayılmış kırmızı lekelerle başlıyor, ardından da ateşler, kusmalar ve en ciddi halinde komaya, hatta ölüme sürükleyen aşırı bir bitkinlik sökün ediyordu. Doğu tabyasının gerisindeki mezarlık, yeni kazılmış dörtgenlerle doldu. İlk hafta, beş kişi öldü. Acımasız salgın, en önden kendilerini kurtarıcı olarak yutturmaya çalışan iki sahtekârı götürme iyiliğini gösterdi. Kısacası, hastalığın eziyetlerini çekmek zorunda kalan yerleşimciler, tabiplerin eziyetlerinden kurtulmuş oldu.

Just iki gün boyunca yatakta kaldı; ne var ki, görevi gereği, kendini genel tembelliğe hiç kaptırmadığı için, kısa sürede ayaklandı. Salgının savunmacıların sayısını tırpanladığını görüyor, an-

cak elinden bir şey gelmiyordu. Yerlilerin hepsi öldü. Fransızların içinde her iki kişiden birisi hastalığa yakalanıyor, yatağa düşenlerin içinde hayatta kalma gücünü gösterebilenler pek ender çıkıyordu. Onlarca vücudun üzeri kırmızı kumlarla örtüldü. Dom Gonzagues salgının ilişmediği birkaç kişiden biriydi: anlaşılan salgının dalgaları yaşlı askerin hiç çıkmadığı şiir dünyasında gereğinden temiz bir hava bulmuşlardı.

Sonunda, birkaç haftanın ardından, tıka basa doymuş hastalık uzaklaştığında, koloninin nüfusu tehlikeli olacak kadar azalmıştı. Elde kaleyi her tarafından savunma durumuna alabilecek adam yoktu. Topların başında durup iş göreceklerden çok top vardı.

Just adanın böylesine savunmasız kalarak ne büyük tehlikeye atıldığını gördü. Tüm enerjisini koloninin savunma güçlerini geliştirmeye harcadı. Bütün olası seçenekler içinde, tercihini iki yönde kullandı: her şeyden önce Norman tüccarlarla temas kurmak gerekiyordu. Amiral bunu asla kabul etmeyecekti ama Just onun kadar kibirli değildi. Bilebildiği kadarıyla, körfezin sonundaki tüccarlar çok kalabalık değillerdi ve savaştan nefret ediyorlardı. En azından, belki, birlikleri takviye edecek sayıda yerli bulabilirlerdi. Ardından, asker göndermesi için, Just'ün amirali durumdan haberdar etmesi gerekecekti.

Bunun anlamı da, körfeze giren ya da çıkan ticaret gemilerinden birini durdurmaktı. Teknelerin yönüne bakacak ve tüccarlarla amiral için hazırladığı iki mektuptan birini verecekti.

Boğaza girip çıkacak yelkenlileri izlemesi için bir gözcü görevlendirdi. Günün hangi saati olursa olsun, küreklerinin bütün gücüyle geminin yanına gitmek üzere bir kayık hazır bekleyecekti. Hava sakindi, açık denizden gelip şekerli ekmeği bordalayan bir yelkenli görmeleri için iki hafta beklemeleri gerekti. Just kayığın içinde ayakta durup kürekçilerini yüreklendirince, bir saatten daha az bir süre sonra geminin bordasına vardılar.

Aborda oldukları tekne, yürümek için küçücük yelkenlerden ve küreklerden yararlanan, yaşı belirsiz, eski bir çektiriydi. Kaptanla konuşması için, Just'ün güverteye çıkmasına izin verdiler. Üst güverte tarif edilemez bir dağınıklıktaydı. İyi yıkanmamış bir halat kalabalığı, sepetler, yağlı fıçılar, ağlar belki de tüm güverteyi kaplıyordu. Bitkin insanlar küpeşte korkuluklarının üzerine tünemişlerdi. Ambarlardan bir amonyak kokusu yükseliyor, denizcilikle hiç ilgisi olmayan bu koku Just'e bir türlü adlandıramadığı eski bir şeyleri hatırlatıyordu. Şekerlemesinden uyandırılan kaptan, gözlerini ovuşturarak kıç kama-

radan çıktı. Just daha kendini tanıtma fırsatı bulamadan, beriki sordu:

– Neredeyiz?

– İyi ama ... Guanabara Körfezi'nde.

– Siz de gözüme Fransız gözüküyorsunuz! diye umuda benzer bir şeyle haykırdı denizci.

– Fransız'ım, diye doğruladı Just.

– Demek bu körfezde Portekizlilerden endişelenmemiz gerekmiyor?

– Hayır.

– Hele şükür, dedi kaptan.

Bu haberi kutlamak için, Just'ü kıç güverteye davet etti. Oturturken, içecek bir şey sunamayacağı için özür diledi. Oysa Just tedbirli davranmış, aborda olacakları gemide iyi karşılanabilmek için kayığa amiralin son Madeira fıçısını yüklemişti. Fıçı güverteye çekildi, kaptan bir sandıktan kalaydan yapılmış iki kirli maşrapa çıkardı, aceleyle tokuşturup kendi maşrapasındakini dikti.

– Tanrım, ne kadar güzel! diye haykırdı. Bu tadı neredeyse unutmuşum.

Yüzü dümdüz bir adamdı. Yolculuğun hakkından geldiği eski bir göbek, adamın cildini, bir hastanın üzerindeki fazla büyük elbise gibi sarkıtıyordu.

– Demek bütün erzakınızı tükettiniz? diye meraklandı Just.

– Hepsini, dedi beriki, hem de çok önce. Aslına bakılırsa, üç ay önce varmış olmamız gerekirdi. Antiller'e gidiyorduk.

– İyi ama, Brezilya'dasınız!

– Biliyorum, dedi kaptan üzüntülü bir yüzle. Tropiklerde bizi güneye sürükleyen fırtınalarla karşılaştık.

– Öyleyse, neden rotanızı düzeltmediniz?

Beriki cevap vermeden önce maşrapasını üçüncü kez boşalttı.

– Karayı gördüğümüzde, geçen hafta ateşli hastalıktan ölen rehberim, orasının São Salvador kıyıları olduğunu söyledi. Kuzeye çıkmak için rota değiştirdik ama bu sefer rüzgârı kafadan aldık. Bu eski salapuryayla yol yapmak imkânsız. Zaten Portekizliler de o zaman üzerimize saldırdılar.

– Tüccarlar mı?

– Hayır, savaşa hazır bir filo. Belki elli gemilik dev bir filo.

Just'ün yüzü soldu.

– Nereden geliyorlardı?

– Todos os Santos Körfezi'nden çıkıp, açılıyorlardı. Biz de filonun rüzgâr altındaydık. Tıramolayla yanından geçmek gerekiyor-

du. Ne kadar korktuğumuzu tahmin edersiniz.

Just'ün rengi bembeyazdı ama kaptan kendini macerasına kaptırmış, keyifle anlatıyordu.

– Talihimiz varmış, çok kalabalık idiler. O kalabalığın içinde fazla yollu olmayan tekneler de vardı ve hep birlikte gittikleri için, büyük gemiler tüm yelkenlerini basmamışlardı. O zaman ben de rüzgârı pupadan almaya karar verdim. İzimizi kaybettirene kadar kaçtık. Önce nehir ağzı sandığım bu girişi görünce, burada saklanabileceğimizi düşündüm. İşte şimdi de buradayız!

– İyi güzel de, dedi olanları anlamaya başlayan Just, nereye gidiyordu, onlar?

– Portekizliler mi? Tam güneye.

– Yani ...

– Rehberimin kâğıtlarını karıştırdım, diye gururla sözünü kesti kaptan. Bulduklarıma bakılırsa, Portekiz'in daha güneyde Morpion toprağı olarak adlandırdığı bir sömürgesi daha var.

Bir savaş filosunun sakince São Vicente'ye gidiyor olması pek inanılır görünmüyordu.

– Hayır, dedi artık felaketi tüm açıklığıyla görmeye başlayan Just. Onların derdi bizimle.

Koloninin tarihini hızla özetleyince, berikinin de rengi attı.

– İyi ama, diye haykırdı, eğer burayı fethe geliyorlarsa, bu körfezde emniyette değiliz demektir.

– Korkarım, öyle.

– Demek, diye inledi denizci, yeniden yollara düşeceğiz. Bir şey yiyip, içemeden.

Sonra, aklına bir şey gelince, heyecanlandı.

– Dinleyin, dedi, Just'ün koluna yapışarak, bize hemen erzak ve su veremez misiniz? Karşılığında, ambarlarımda ne kalmışsa, veririm. Yüküm gemiyi ağırlaştırıyor, zaten gitmeleri gereken yere götüremeyeceğiz.

– Ne taşıyorsunuz?

– At. Santo Domingo'daki çiftlikler için. Dörtte üçü geberdi. Geri kalanlar da fazla dayanamayacak.

Demek ambarlardan gelen tuhaf koku buydu, diye düşündü Just, at pisliği kokusu.

– Atları ne yapabiliriz ki, dedi Just, biraz üzgün. Adamız küçücük ve üzerinde ot bile bitmez.

– İnsafınıza sığınıyorum, diye yalvardı kaptan. Bizi bu hayvanlardan kurtarın. Aşağıda çıldırdılar. Adamlarını ahırlara girmek istemiyor artık. Çünkü atlar ya ısırıyor ya da çifte atıyor. Geber-

dikleri zaman da, çok daha beter. İki aydır kayış gibi at eti yiyoruz, tadını düşünmek bile insanı kusturuyor.

– Elinizde kaç tane kaldı?

– Beş.

Just sevdiği atlara acıdı. Hayvanları kıyının uygun yerinde, yerlilere teslim etmeyi düşündü. Villegagnon'un dönüşünden sonra, koloni gücünü toparladığında, atları kullanmanın yolu her zaman bulunabilirdi.

– Size göre, Portekizlilerle aranızda ne kadar zaman var? diye sordu, aldığı haberler ve şarabın etkisiyle dehşet dolu bir mahmurluğa düşmüş kaptana.

– Bu hızla, diye inledi beriki, sekiz günden önce buraya gelemezler sanıyorum.

Just düşündü. Hareketsiz geçen günlerin bütün uyuşukluğu gitmiş, kaybolmuştu. Kafasında olasılıklar birbirlerini izlerken, birden ne yapması gerektiğini apaçık gördü.

– Körfezin üst tarafında görülen şu burna kadar gidip demirleyin, dedi. Yerlilere haber göndereceğim. Atlarınızı alıp, size su ve manyok verirler. Ondan sonra da, istediğiniz yere gidersiniz.

Kaybedecek zamanı olmadığı için adamın teşekkürlerini bile beklemeden, kayığa atlayıp adaya döndü. Adaya varır varmaz yerlilere haber vermek için iki denizci gönderip, koloninin sorumlularını topladı. Kale garnizonu hastalık nedeniyle azalmışken bir de Portekiz saldırısı, insanları paniğe sürükledi. Bazıları komplodan, zehirlemeden söz etti. Sanki düşman dışta ve tehlikeli değil de aralarında çöreklenmiş, bir hançer darbesiyle yok edilebilirmiş gibi, herkes birbirine kuşkuyla baktı.

Just insanlara gerçeği hatırlattı. Böylesi durumlarda gösterdiği sükûnet, harikalar yaratıyordu. Herkesi yatıştıran kesin ve anlaşılır emirler verdi. Bu sükûnet, aynı akşam gideceğini açıklamasının yarattığı şaşkınlığı daha da derinleştirdi. Villegagnon'un veliaht seçimini zaten kuşkuyla karşılamış olan koloninin ileri gelenleri, sanki Just bu sözleriyle aradıkları hain olduğunu itiraf etmiş gibi, bir an durakladı.

Oysa Just'ün aklındakiler öylesine açık, o kadar düzenliydi ki, amacını açıklamak ve inandırmak için gerekli kelimeleri kolaylıkla buluyordu. İçerdiği tehlikelere rağmen, planının cüretkârlığı bütün tereddütleri yok etti. En başta, itirazcılarına başka bir şey önermelerini söylemekle akıllılık etmişti. Sonunda fikrini herkese kabul ettirdi. Just karanlık basarken kayığa bindiğinde artık yokluğuyla bile otoritesini en üst düzeyde kanıtladığı kanı-

sındaydı. Ada kaygısından kurtulunca, sadece elinden atacağı son kozla ilgilenmesi gerekiyordu.

* * *

Ertesi sabah, Just yerlilerin yanında ilk atların gemiden indirilmesini izledi. Tupiler Just'ün kendilerinden istediklerini kabul etmişlerdi ama, kumların üzerinde toynaklarıyla yerleri eşeleyen bu tuhaf hayvanları görünce, dehşete kapıldılar. Atlardan üçü, zayıflıktan kaburgaları sayılan rahvan kısraklardı. Just kısraklar için yem olarak gökdarı sapları ve un hazırlattı. Hayvanlar yeme iştahla saldırdı. Öteki ikisi omuzları ve cıdağları yara izleriyle kaplı doru aygırlardı. Just yerlilere atları yularlarından nasıl tutacaklarını gösterip, hayvanları kıyı boyundaki bir jakarandaya bağlattı.

Yerlilerin şefi Just'e rehberlik etmeleri amacıyla iki savaşçısını görevlendirip, bir gece önce, geleceğini bildirmesi için bir haberci gönderdiğini doğruladı. Hiç beklemeden yola koyuldular.

Just kıyıya gelmek için pek az fırsat bulmuş, bu geçişlerinde de sahilden hiç uzaklaşmamıştı. İçerlere girerken, önce unutulmuş doğanın ve ormanın özelliklerini hatırladı. Ne var ki kısa süre sonra, dalların gölgesinin verdiği tatlı duyguya rağmen, pek anlayamadığı bir endişe ve bulantı hissetmekten kendini alamadı. Belki de bu duygular, karanlık yeşilliğin gerisinde insanların birbirlerini yediği düşüncesinden kaynaklanıyordu. Villegagnon'un etkisiyle, Just'ün ilkeller dünyası hakkındaki anlayışını yamyamlık kavramı belirliyordu. O gece ormanda, kâbuslarla yüklü, endişeli bir uyku uyudu.

Bir gün daha yürüdüler, yükseklerde, biraz daha serin bir gece daha geçirdiler ve ikinci günün akşamında rehberleri Just'e uzakta, daha şimdiden karanlığa bürünmüş Tijuca ormanını gösterdi.

Dokuzuncu kısım

Ormanı yılan gibi büyük bir ışık aydınlatıyor, parlaklığı ulu çamların dibini ışıtıyordu. Just yaklaşınca, kütükten basamaklar boyunca yerleştirilmiş fitilli kandilleri gördü. İkişer ikişer yerleştirilmiş kandillerin soluk parıltısı dağın son yamacını döne dolana tırmanan uzun tahta merdivenin çizgisini boylu boyunca yansıtıyordu. Yerliler küçük alevlerle lekelenmiş orman manzarası karşısında ürktüler. Karanlık onlara göre ruhları barındırıyordu ve bu alışılmadık ışık o ruhların kötü iştahını tahrik etmekten başka şeye yaramazdı. Rehberlerinin endişesini gören Just öne düştü. Uzakta, bir eşiğin çevresinde alevleri yuvarlanan iki meşale fark etti. Eşiği aşıp, girişin döşemesine ayak basınca, karanlıkta parlayan porselen yalımlarını ve gümüş topuzları görüp şaşırdı.

Ev sessiz olmakla birlikte, onu hiç endişelendirmiyordu. Odalara düzensizce dağıtılmış eşyanın bilindikliği, içine oturdukları loşluğu daha az tehditkâr kılıyordu. Küçük lâmbalar ışıklarını bu dekorun üzerine fırlatıp, sanki bu dar boşluklar oymalı tuhaf bir işlemeyle çerçevelenmiş gibi, girinti ve çıkıntılarını eziyor, işlenmiş dövme demirin karalığına mine parıltıları katıyordu.

Dikkatli adımlarla ilerleyip, ortasında Colombe'u ayakta durur bulduğu daha büyük boyutlarda bir odaya girdi.

Colombe bir gün önce, kıyıdan gelen ulaktan haberi alınca Pay-Lo'nun evinde üst üste yığılmış sandıkları karıştırmıştı; bunlardan bazılarının içinde, geminin Brezilya kıyısına vurmasından beri kimsenin çıkarmayı düşünmediği elbiseler vardı. Sandıklardan birinde, İngiliz modasına uygun, mavi kadifeden uzun bir elbise buldu. Elbisenin incilerle işli oval dekoltesi, VIII. Henry'nin sarayını anımsatıyordu; bu elbisenin yanında kocaman pırlantalı enli bir gerdanlık gerekirdi ama böyle bir gerdanlığı olmadığın-

dan, onun yerine çift sıra mercanlı deniz kabuğu taktı.

Sarı saçları örülmüş, Floransa usulüne uygun, beceriyle toplanmıştı. İki şamdan onu iki yanından aydınlatıyordu ama, herhangi bir özen olmadan: hareketsiz olmayı beceremiyordu bir türlü. Colombe'u odanın içinde sabırsızlıkla dolanarak, onu bekler görmek Just için sürpriz olmuştu.

Aklı yapacaklarının aciliyetinde, böylesi bir karşılaşmaya hazırlanmamıştı. Villegagnon'un Protestanların gelişi sırasında onun için diktirdiği sarı yelek hâlâ üzerindeydi. Öte yandan siyah saçlarının düzensizliği, uzun merdivenleri tırmanmanın çabasıyla şişmiş damarlarının hareketi, incelmiş yüzünün uykusuz gecelerle daha da belirginleşen çizgileri ona çocukluğu hatırlatan, cilasız bir zarafet veriyordu.

Birbirlerine gülümsediler ama çok arzuladıkları fakat beklemedikleri karşılaşmanın çekingenliği, başta sessiz kalmalarına sebep oldu.

Heyecanlar insanı fazla rahatsız ettiklerinde, pratik yaşam duyguların imdadına yetişir. Colombe pek doğal olmayan bir sesle Just'e aç olup olmadığını, susayıp susamadığını sordu. Berikinin cevabını beklemeden biraz titrek bir elle kristal bir sürahiye uzanıp iki bardağa parlak kırmızı bir sıvı doldurdu.

Susuzluklarını gidermekten çok, dudaklarına hemen kelime oluşturmaması için bir bahane sağlamak amacıyla içtiler.

Sonra Just kadehini masanın üzerine bıraktı, bulundukları odanın acayip dekoruna ısrarlı bir şaşkınlıkla baktı.

– Seni yerlilerin yanında sanıyordum, dedi.

Colombe güldü ve gözleri meşalelerin üçlü alevine çevrildiğinde, Just onu böylesine sıradışı yapan bilindik ve gizemli solukluğu tanıdı.

– Daha fazla olamazdım, dedi Just'ün şaşkınlığına gülerek.

– Güzel bir ev, dedi beriki, söyleyecek daha güzel bir şey bulamadığı için biraz buruk.

– Beğendiğine sevindim. Gel, istersen sana bütün evi göstereyim.

Elinden tutup götürdü ve bu hareketi beceriksiz hareketsizliklerine bir son vererek, her ikisini de biraz rahatlattı.

Dışarıda, terasta, iki donuk lamba kirişlerden yapılmış zemini görünür kılıyor, ama gözü uzaktaki karanlığı delip, ay ışığının aydınlattığı sütümsü denizi görmesi için özgür bırakıyordu. Bir süre denize baktıktan sonra, başka bir odaya girdiler.

– Burası Pay-Lo'nun odasıydı, diye anlattı Colombe.

– Kimin?

– Bu evin sahibinin. Onu tanımanı isterdim. Geçen ay öldü.

O günden beri evin hayatı değişmemişti ama, her şey yaşlı adamın yokluğunu hatırlatıyordu. Colombe orada kalmıştı ve görünmez bir vasiyetin sonucunda, bundan böyle savaşçıların gelip haberleri ilettikleri, öğüt istedikleri kişi olmuştu.

Pay-Lo'nun odasına, boş hamağına dokunulmamıştı. Oradan öteki odalara geçip, sonunda salona döndüler. Tam girerken, Just birden bir çığlık attı. Colombe döndüğünde, berikini uzun tırnaklarını gömleğine geçirmiş bir gölgeyle uğraşır gördü.

Just'e doğru atıldı, kolunu uzattı ve genç şövalyenin ödünü koparan tüylü saldırganı yakalayarak, maymun büyüklüğünde bir hayvanı delikanlının omzundan aldı.

– Ah! Haüt seni çok beğendi, dedi gülerek.

– Haüt mü? dedi Just, boynunun altında, hayvanın tırnakladığı yeri sıvazlayarak.

Colombe'un kolunu tuttuğu hayvan tam o sırada yürek paralayacak kadar derin bir iç çekti.

– Haüt'ü bilmiyor musun? diye şaşırdı Colombe. Bu, yıllardan beri bu evde yaşıyor.

Hayvanı büfenin üzerine bıraktı. Aynı boydaki dört bacağıyla, üzüntülü suratı ve uzun tırnaklarıyla hayvan Just'ün daha önce gördüğü hiçbir şeye benzemiyordu. Usulca büfenin bir köşesine tutunup, sanki uykuya daldı.

– Yerliler buna rüzgârla beslenen hayvan diyorlar, dedi Colombe. Onu bir şey yerken ya da içerken gören yok. Pay-Lo bunun tembellik tanrısı olduğunu söylerdi.

Güldüler, bir an için dikkatlerini meşgul eden bu olay davranışlarındaki tüm sakarlığı yok etmişti. Şamdanların aydınlattığı büyük masanın ucuna iliştiler.

– Yaran nasıl? dedi Colombe.

Just Colombe'un yarasını bilmesinden rahatsız oldu, yaralanmasının ayrıntılarını düşününce, yüzü kızardı.

– İyi, dedi, artık hiç hissetmiyorum.

Bu yaralanmayı ve yarasının nedeni olan Aude'u hatırlatarak, Colombe'un onu özür dilemeye zorlamak istediğini düşündü. Oysa bu kadar nefis bir dekorun ortasında, onu böylesine güzel görmüşken, bu konunun yersiz olacağını, aslında onun hakkında birbirlerine söyleyecek fazla şeyleri olmayacağını hatırladı.

Colombe içinde yam bulunan geniş ve kalaylı bir kap getirtti. Yamların tüm çevresinde soslu etler ve meyveler düzensizce yerleştirilmişti.

– Açsın, sanırım?

Oysa Just'ün gırtlağı ilk karşılaşmanın heyecanıyla hâlâ düğüm düğümdü. Kadehinden uzun bir yudum almakla yetinip, başka her şeyi geri çevirdi.

– Haberci acilen beni görmek istediğini söyledi, dedi Colombe.

Gözlerini Just'e dikmişti. Just bu bakışların içinde alaycılık mı, öfke mi ya da sadece eskiden etkisinden bir türlü kurtulamadığı o kararlılık mı olduğunu bir türlü anlayamadı. Cesaretini toparlamak için derin bir soluk aldı ve kendi cevabından ne denli endişe duyarsa duysun, kafasında hazırladığı küçük söylevini verirken güveni yerine geldi.

– Portekizliler geliyor, Colombe. Üç ya da dört gün sonra burada olacaklar, koca bir filoyla. Villegagnon'un gidişinden beri, adanın komutası bende. Adamlarım şu son birkaç haftada ateşlenip öldü. Direnecek durumda değiliz.

Colombe hareket etmeden dinliyordu.

– Buraya bizi kurtarmanı istemek için geldim.

– Sizi kurtarmak! Peki ama, nasıl?

Ona gizemli bir tebessümle bakıyordu.

– Yerlileri tanıyorsun. Bizimle birlikte savaşmalarını söyleyebilirsin.

Colombe'un sessizliğini koruduğunu görüp, aceleyle ekledi:

– Sana karşı düzgün davranmadığımızı biliyorum. Ama artık tek başımayım. Ve dönmeni gerçekten istiyorum.

Just hâlâ Portekiz tehdidinden mi söz ediyordu, yoksa bu son çığlığıyla, başka bir çağrı mı ifade etmişti? Colombe Just'ün de aynı soruyu kendi kendine sorabilmesi için, cevabını geciktirdi.

– Sizi kurtarmak ... dedi dalgınca.

Bakışlarını masanın üzerinde parıldayan kristal yalımlarına çevirdi.

– Neyi kurtaracağım, Just? Antarktika Fransası'nı mı?

Bu son soruyu bir gayretle, ama ödünç alınan bir aleti kullananın beceriksizliğiyle sormuştu.

– Bak, Colombe, dedi beriki, bu son günlerde durumu etraflıca ölçüp biçtim. Hangi tarafa dönersem döneyim, ölümden başka şey göremiyorum. Avrupa'da, fanatiklik zincirlerinden boşanmış, insanlar tek bir Tanrı için birbirlerini parçalıyor. Burada da bütün korkunçluğuyla, yamyam dünyası.

Colombe uzun ellerini masa örtüsünün kıvrımında gezdiriyordu.

– Bilemiyorum, dedi usulca. Bütün bu anlattıkların doğru belki, ama benim soyut kavramlar hakkında fikrim yok. Ben sadece

burada mutlu olduğumu ve burada kalmak istediğimi biliyorum.

– Tamam işte, aynı fikirdeyiz. Ben senden özgür ... ve mutlu olacağımız bir yeri savunmama yardım etmeni istiyorum.

– Adayı mı?

– Evet.

Colombe gözlerini indirdi. Just'ün kabul anlamına alıp umutlanacağı uzunca bir süre sessiz kaldı. O yüzden, sesine soru vurgusu katmadan konuştuğunu duyduğunda, delikanlı üzüldü:

– Villegagnon geri dönecek, değil mi?

– Niyeti öyle, dedi Just, pek isteyerek olmasa da.

– Öyleyse, takviye de getirecektir?

– Evet.

Birden gözlerini Just'e çevirdi. Delikanlı artık neşeli ve kendinden emin değil, şaşkın ve üzgündü.

– Sence, amiral ile Portekizliler arasında ne fark var? diye sordu Colombe.

Bu soruyu daha önce kendine hiç sormamış olan Just, kendini de şaşırtan, oldukça basit bir cevap verdi.

– Amiral, dedi, Fransa'dır.

Bu cevabının birçok yeni soru doğuracağını ve bütün bu topal mantığın ucunda, onu tümüyle tatmin edemeyecek bir şeyin bulunduğunu hissediyordu.

– Bu toprağı savunmaya ant içtim, dedi. Babamın anısı adına, onun gibi, Fransa için vuruşacağıma yemin ettim.

Elini meyve sepetine uzatan Colombe kopardığı iki kara üzüm tanesini ağzına götürdü.

– Le Thoret hareket etmeden önce buradan geçti, dedi.

Just bu ani konu değişikliği karşısında şaşırdı.

– Bana Cérisoles'den bahsetti.

Just irkildi.

– Bir de, bir samanlıkta bulunan, iki yaşındaki bir çocuktan.

Eli biraz titriyordu. Kadehine yapıştı ama içmedi.

– Biliyor muydun?

– Evet, dedi Just.

Küflenmiş sandıklarla, karaya vurmuş anılarla bezenmiş bu geniş gölge, Clamorgan'ın kulesi olabilirdi pekalâ. Birbirlerine yakın oldukları döneme dönmüşlerdi ama arzuların titreştiği gölgelerle dolu, bu büyük yetişkin vücutlarıyla.

– Bana Siena'daki ölümünü de anlattı, diye devam etti Colombe.

– Babamın ... ölümü.

Colombe sessizce onayladı. Just'ün beklediğini görünce, onun

bu konuda hiçbir şey bilmediğini anladı.

– İtalya barış içindeydi, dedi, her şey hâlâ karışıkken, anlatılacak açık bir fikri olmanın verdiği rahatlıkla. Oysa savaşı sürdürmek isteyen Fransa kralı, Toscana'yı ayaklandırmak için tahrikçiler gönderdi. Clamorgan bu oyunları önlemek için elinden geleni yaptı.

Colombe'un artık "babam" dememesi çok doğal olmasına rağmen, Just Clamorgan adını duyunca irkildi.

– Siena'yı ayaklanmaya itmekle, Fransızların sadece İtalya'ya dönmek için bir bahane yaratmak istediklerini biliyordu. Oysa kenti savunmak için elde imkân yoktu. Aslında, kenti ölüme mahkûm ediyorlardı.

Just gerçeği görmeye başlamıştı. Güçlükle soluk alıyor, yüzünde tek bir kas bile kıpırdamıyordu.

– Clamorgan, diye sözünü sürdürdü Colombe, İtalya'yı gerçekten seviyordu. Oraya savaşmak için gitmişti ama, sonunda fethedilenin kendisi olduğunu anladı. Manzaralarının ve tablolarının güzelliğini, şimdinin eserlerinde yeniden doğan Antikçağ'ı seviyordu, müziğini, bahçelerini, özgürlüğünü seviyordu.

Colombe gözlerini Just'ten ayırmadan konuşuyordu ama bir defalık da olsa, sanki önündekine değil de içerideki bir şeye bakıyormuş gibi, bakışlarındaki parlaklık buğulanmıştı. Kendini toparlayıp, birden buz gibi bir sesle, korkunç sonuca vardı:

– Kral planlarının Clamorgan tarafından engelleneceğini anlayınca, diye konuştu, onu öldürttü.

Just'ü gözyaşlarına boğan, aynı anda da ağlamasına engel olan bir duygu kapladı. Ruhunun sadakat olduğu sandığı çekirdeği her birinin içerdiği, birbirine zıt iki parçaya bölünmüştü. Ve Just berikinin, Colombe'un iyi yarıyı seçtiğini anladı.

Clamorgan'ın mirası ne bir malikâneydi, ne bir ülke, ne de bir ad; ondan kalan ne dogmayı, ne de sınırları, ne haksızlığı, ne de boyun eğmeyi kabul eden bu özgürlük aşkıydı.

Colombe ayağa kalkıp, terasta birkaç adım attı. Ona doğru döndüğünde, Just genç kızı tümüyle, kadife elbisesinin içinde seyretti.Colombe kendi başına masmavi İtalya'ydı, sanatçılarının ilhamlarını aldığı kaynak, bir akraba; örülmüş saçlarıyla, titreşen güzelliklerini sadece mermerin gösterdiği o Roma güzelleriydi.

O da ayaklandı ve bir adımdan da kısa bir mesafede karşı karşıya geldiler. Just'ün çekingenliği ve endişesi ilk kez onu gülümseten yeni bir güç tarafından silinmişti. Arzusuna bunca benzeyen, bu kadar zamandır tanıdığı ve hâlâ keşfettiği bu varlıkla ezel-

den beri birmiş gibi hissediyordu. Elini uzatmasının nedeni ona yaklaşmaktan çok, yitirdiği doğal birliği yeniden yaratmaktı.

Boynuna, omzuna, çıplak koluna dokunduğunda Colombe hareketsizce gözlerini yumdu ve bu düşlenmiş ve benzersiz, tanıdık olacak kadar çok arzulanmış olan ve ne kadar çok tekrarlanırsa tekrarlansın, ilk defanın tadında olamayacak anın zevkine daldı.

Sonunda Colombe da yaklaştı; Just'e yapışarak başını boynunun çukuruna dayadı. Just bu cildin sarışın kokusunu soludu. Ağzının çevresinde ensesindeki ayva tüylerinin yumuşaklığı uçuşuyordu. Colombe'un beline sarılışını, parmaklarının ucuyla sırtına dokunuşunu hissetti. Genç kız hafifçe açıldı ve Just dudaklarına sunulan yarı aralık ağzı örttü. Tüm hayatları, Brezilya gecesi ve yenilmiş korkuları yüzlerinin bu uzun birleşmesinde, iki vücut yerine sadece bir vücut vererek aşkı sıfırlayıp taçlandıran bu ten yakınlığının benzersiz yumuşaklığında kayboldu.

Son engel de aşıldığında, önlerinde tüm ateşleriyle daldıkları şehvetin açık boşluğundan başka bir şey kalmadı. Tutkuyla birbirlerine sarıldılar, birbirlerini okşadılar, öpüştüler. Just kadife elbiseyi tutan, boynun arkasındaki bağı usulca çözdü. Ancak Colombe'un boynu göründüğünde, ani bir ürpertiyle dondu. Colombe daha bir gün önce, beyaz ve yumuşak cildin üzerinde şimşekler ve yıldızlar şeklinde kırmızı ve siyah savaş boyaları sürdürmüştü.

Birden Just'ün gözlerinin önüne yamyamların korkunç görüntüsü oturdu. İtalya düşü kandan kıpkırmızı olmuştu. Uzaklaştı.

Colombe bu anı beklemiş, hatta arzulamıştı. Sevdiği bu güzel yüzün kendinden koptuğunu görmekten büyük bir zevk aldı. Hiç olmazsa, onu son bir an seyredebilecekti. Keskin bir hareketle, üzerindeki elbisenin yere düşmesini sağladı. Just'ün onu böyle görmesini, böyle sevmesini istiyordu. Çünkü ne denli İtalya'yla boyanmış olsalar da, orada değillerdi.

– Haydi, dedi yaklaşırken, korkacak bir şey yok ... Bırak da seni ... yiyeyim.

Just bir an tereddüt etti sonra içindeki kusursuz Avrupa zarafeti ve güçlü yerli güzelliği görüntüleri birbirine karışmaya başladı. Gülümsedi, Colombe'a yaklaşıp, kollarının arasına aldı. Zevke dalmadan önce Colombe'un gözüne bakıp, orada dünyanın baş aşağı resmini gördü: içinde mavi bir göğün parıldadığı bir güneş.

Artık başka hiçbir şeyden çekinmeksizin, kendini bırakıverdi.

Onuncu kısım

Portekizliler hiç böylesine büyük bir güç hissetmemişlerdi. Avrupa'da kimseye meydan okuyamayacak kadar küçüktüler, Amerikalar'da da ıssız ya da yarı ıssız topraklara sahip bulunuyorlardı. Oysa bu sefer, savaşacaklardı.

Filonun yüz kadar gemisinin, en azından uzaktan bakınca, görkemli bir görüntüsü vardı. Çünkü filoda bir savaş gemisine karşılık üzerlerine aceleyle top bağlanmış iki ticaret teknesi bulunuyordu. Bunlara bir de bütün güçleriyle ilerlemelerine rağmen, herkesi geciktiren otuz kadar balıkçı salapuryası eklenmişti.

Mem de Sà filosundaki topalları görmemek için baştaki teknenin pruvasına dikilmiş, doğru karşıya, uzaklara bakıyordu. Doğuştan esmer olmasına rağmen, güneşten korkuyor ve kafasının üzerinde sanki çakılıymış gibi taşıdığı geniş kenarlı şapkanın altından terler akıyordu. Arkasında duran bir uşak, efendisinin tepesine kocaman bir şemsiye tutuyordu. Bir de, hiçbir güneş ışınının vücuduna değmeyeceğinden emin olmak istediği için, Brezilya valisi yelken bezinden, altında oturacağı bir sayvan yaptırmıştı.

Karşı konulmaz iradesine boyun eğen Atlas Okyanusu, yere kapanmış bir köle kadar sakindi. Uzaktan seçilen girintili çıkıntılı kıyılar, tıpkı bir resmi geçitteymiş gibi hareketsiz ve dik duruyorlardı.

Öteki tekneler şarkılarla, şakalarla çınlarken, valinin bulunduğu gemiden sessiz bir gurur yayılıyor, askerî bir uşak takımı ulu komutanın saygılı denecek kadar uzağında, duyulacak ilk homurdanmada atılmaya hazır, bekliyordu. Geminin baş kasarasında, marangozların diktiği tahtadan yapılmış kocaman haçın dibine, tunik giymiş bir papaz, siyahlar içinde birkaç Cizvit, rahipçikler ve koro çocukları sığınmıştı.

Sefer planı Guanabara Körfezi'ni geçmek ve Honnetes Adaları'na varıncaya dek güneye rota tutmaktı. Bahia'dan gelen ana filo orada São Vicente'den ve Dos Reis Koyu'ndan gönderilmiş birkaç takviyeyle buluşacaktı. Mutlu bir rastlantı sonucu, buluşma tam kararlaştırılan günde, dibinde pembe renkli çakıl taşlarının dans ettiği, suları olağanüstü duruluktaki bir koyda gerçekleşti.

Takviyelerle daha da güçlenen filo rotasını kuzeye, Rio Körfezi'ne çevirdi. Bütün tekneleri aynı anda boğazdan geçirme konusunda hâlâ bir kuşkuları vardı. Boğaz geniş olmasına genişti ama, hâlâ top menzili içindeydi. Eğer Coligny Kalesi'ndeki Fransızlar filoyu salvolarla karşılama niyetini gösterirse, en güçlü teknelerin bile cevap verme fırsatı bulamadan isabet alma ihtimali var, demekti. Ne var ki vali strateji uzmanlarının tartışmasını kendine özgü çarpıcı cümlelerden biriyle karara bağladı.

– Korkmaları gerek, dedi.

Bunun sonucunda, çevresindeki en büyük gemiler, körfeze önde girdi. Kayıklar geride, düzensizce takip ediyordu.

Kısacası o 25 şubat günü, pırıl pırıl güneşin ve duru bir havanın altında, Guanabara'nın girişinde dev bir istavroz dalgalandı. Denizden gelen güçsüz rüzgârla tüm yelkenlerini doldurmuş yirmi savaş gemisi körfezin durgun sularına ürkütücü bir giriş gerçekleştirdi.

Mem de Sà güneş çarpmasından savaştan daha çok korktuğu için, şapkasını çıkarmamıştı. Karavelasının grandisinin altında hareketsiz duruyor ve etobur bir hayvanın aç bakışlarıyla boyun eğdirme görevi aldığı topraklara bakıyordu.

Coligny Kalesi tarafında tek bir hareket yoktu. Sadece, sahtekârların fazla cevapsız kalmayacak hakaretleri gibi dalgalanan zambaklı beyaz bayrağı görünüyordu.

Saldırganlar tedbiri elden bırakmadılar, Fransızlara en uzak olan rotayı tuttular. Körfezin kuzey sahilini izleyip ucuna vardılar, ardından da onları üzerlerine yönelecek ateşten koruyan bir burnun ardına sığındılar. Saldırı hazırlıkları orada tamamlanacaktı.

Birinci gecenin karanlığı çökerken, kıyıdan ayrılan on kadar yerli kayığı amiral gemisinin bordasına yanaştı. Önceden belirtilen işaretler tamamlanınca, bizzat Martin'in görkemli önderliğinde bir tercüman heyetinin tekneye çıkmasına izin verildi.

Eski dilenci, yerini aldığı Le Freux'den çok daha görgülüydü. En azından, Le Freux gibi kendini tüylerden yapılmış gülünç bir elbise içinde göstermiyordu. Ustalıkla yönettiği ticaret ona istediği kadar değerli kumaş sağlıyordu zaten. Mem de Sà'nın karşı-

sına kısa süre sonra kazanacağı soyluluğa uygun olacağını sandığı bir kıyafetle çıktı. Kafasındaki dük kavramı uyanınca, gök mavisi ham ipekten altın işlemeli bir yelek, mor taftadan diz boyu pantolon ve körüklü bir başlık giymişti. Takmaya cüret ettiği tek tüy, bu başlığa saplanmış bir devekuşu tüyüydü. Uzaktan, kabul edildiği teknenin en zarif kişisi olduğunu görünce, pek memnun oldu. Biraz düş gücüyle –doğa ona bu konuda oldukça cömert davranmıştı– mürettebatın fal taşı gibi açık gözlerinde gerçek bir hayranlık okuyabiliyordu.

Martin Mem de Sà'nın huzuruna çıkarıldığında, bu büyük adamı böylesine kötü giyinmiş görünce, hafif de olsa düş kırıklığına uğradı. Karşılıklı şaşkınlıkla dolu dilsiz bir inceleme iki insan arasındaki uzun ilk tanışma oldu. Sonunda Cizvitlerden biri, körfeze girdikleri andan beri ağzından dua düşmeyen Peder Anchieta, Fransızca bildiği için, tercümanlık yapmaya geldi.

Martin kurtarıcılara hoş geldiniz demek için, uzun bir söyleve girişti. Bu konuşmanın içine Coligny Kalesi'nin asileri hakkında küçümseyici sözleri, yerlilerin her türlü küfürden nihayet kurtulabilmek için hissettikleri açlığı anlatan, duygulandırıcı bir iman açıklamasını ustaca serpiştirdi; sonunda da bundan böyle sadece Portekiz tacı adına yönetmeyi umduğu bu topraklar üzerindeki gücünü anlatan uygun cümlelerle konuşmasını tamamladı.

Mem de Sà bu söyleve yenine gürültüyle sümkürerek cevap verdi.

Bu karşılamayla az da olsa sarsılan ama bu cevapta usta siyasetçinin tedbirliliğinin izlerini görmekten geri kalmayan Martin komplocu sesiyle valiyle başa baş görüşmek istediğini bildirdi. Düşmanın gücü ve silahları hakkında elindeki son bilgileri iletecekti.

Mem de Sà bir baş hareketiyle Peder Anchieta dışındaki herkesi geriletti.

Kıyının karanlıklarından gelen maymun çığlıkları Martin'i sinirlendirmiş ve yüksek diplomasinin sadece su fıskiyelerinin belirsiz mırıltısında yapıldığı sessiz sarayları özletmişti.

– İşte, Ekselansları, diye girişti söze, ajan Ribère tarafından bana iletilen ve kaledeki durumun ayrıntılarıyla ilgili son belge.

Mem de Sà bir kaşını kaldırdı. Gördüklerini değerlendirmeyi bilen Martin için, böylesi bir ilgi gösterisine paha biçilemezdi.

– Yetmiş iki kişi, belki de daha az, çünkü Ribère son ziyaretinde bazılarının hasta olduğunu söyledi. Dördü paslanmış otuz bir büyük ve fazla hasar veremeyecek kadar eski beş küçük top. Çok az cephane ve yağmurdan sırılsıklam olmuş barut.

Mem de Sà ikinci kaşını kaldırdı.

– En fazla üç aylık içme suyu. Dört aylık erzak.

Bu son açıklamayla birlikte, Martin sarsıldı.

– Erzak bulamamaları için elimden gelen her şeyi yaptım, Ekselans. Ancak cezalandırılması gereken birkaç yerli sayesinde, beni de atlattılar.

Vali bu sözler üzerine elini ceketinin arasından sokup, koltukaltını kaşıdı. Martin bu hareketi hemen yatıştırılması gereken bir gerginlik olarak gördü.

– Endişelenmeyin, diye haykırdı, o erzak hiçbir işlerine yaramayacak. Ajan Ribère heriflere kuşatmaya dayanacak zaman vermeyecek, he, he!

Kötü bir kahkaha attı, Mem de Sà da bu sevinci paylaştığını kanıtlamak için dişlerini gösterdi.

– Şimdi de, Ekselans, şanlı ama kayıpsız bir zafer için bana uygun görünen planımı açıklayayım. Ajan Ribère bu plandan haberdar ve ona göre davranacak. İşte: birinci gün, kaleyi top atışına tutarsınız, dedi Martin çevresine bir komplocu gibi bakarak. Akşam olunca, top atışlarından sersem düştüklerinden, sızıp kalırlar. Siz de karanlıkta askerlerinizi adaya çıkarırsınız. Ribère de şafaktan hemen önce gizlice kapıya gelip, açar. Güneş tümüyle doğmadan, kale sizin demektir.

Martin kendini beğenmenin doruğunda, sustu. Bunlar bir düklük ederdi, biliyordu. Alçakgönüllülükle biraz gerileyip, valinin kararını bekledi.

– Uyumak gerek, diye homurdandı Mem de Sà.

Peder Anchiéta bu kararı çevirirken biraz rahatsız oldu. Valinin güneşin batmasından hemen sonra yatmaya alışık olduğunu ekledi. Sürekli çalışan kafasının beyninde yarattığı hasarı gidermek için, on iki saatlik uyku ancak yetiyordu.

– Anlıyorum, dedi hayranlık duymaya başlayan Martin.

Bir iksir şöleninin sonrasındaki gibi sendeleyip sarsılarak, bütün vakarıyla izin istedi. Ve kayığına binmek için ip merdivenlerden inerken, meraklı yardımcılarına şu üç gizemli sözcüğü fısıldadı:

– Ne komutan ama!

* * *

Saldırı için gerekli tüm önlemleri almak üç gün sürdü. Her tekne bulunacağı yer ve göreviyle ilgili kesin talimat aldı. Kalenin to-

pa tutulmasına sadece en iyi silahlanmış tekneler katılacaktı. Yine de taktik bir ayrıntı uzun hazırlıklar gerektirmişti. Adanın küçük boyutları hesaba katıldığında, düşmanı kuşatan Portekiz gemilerinin kalenin üzerinden birbirlerini vurmamaları gerekiyordu. Rehberler teknelerin güvende olabilmeleri için korumak zorunda oldukları mesafeleri hesapladı. Sonunda her şey hazırdı.

Üçüncü günün sabahında, ilk saldırgan cıvadrasını ardında saklandığı burundan çıkardı. Peşinden on kadar canavar kaleyi hep bordalarında bırakarak, kapakları açık, topları dolu, adaya doğru yelken bastı. Bu gemi duvarı adanın çevresinde yerini alınca, Mem de Sà kocaman elindeki meşaleyi indirerek ilk topun barutunu ateşledi. Topun açısı fazla yatık olduğundan, ilk gülle sulara düştü. Ama bu işaret üzerine bütün gemiler toplarını ateşlemeye başladı. Patlamalarla tüten bordalar atışların kaynağıyken, sanki hedefi gibi görünüyordu. Tersine, güllelerin düşmesi gereken yerden, uzaktaki kaleden hiçbir şey anlaşılmıyordu. Hareketsiz havada yankılanan tek şey, kalın duvarlara çarpan güllelerin boğuk gümbürtüsüydü. Başlangıçtaki korkunç salvolardan sonra, amiral gemisinden gelen bir işaret üzerine Portekizliler daha yavaş ateş etmeye başladı. Atışlar düzenli bir hal aldı, salvolar birbirlerini izleyerek savunmacıların sürekli tehdit altında kalmalarını sağladı.

Mem de Sà'nın adamlarında, saldırı öncesi gerginliğinden eser kalmamıştı. Ellerindeki silahlara rağmen, Fransızlar hedefi oldukları saldırıya cevap vermek için tek bir top bile ateşlememişti. Ya çok korkmuşlardı ya da gerçekten ödlektiler. Şöhretleri de yerle bir edildikten sonra, adada ayakta kalan tek şey, kalenin duvarlarıydı. Kalenin iyi inşa edildiğini, saldırıyı güçleştiren açılara sahip olduğunu teslim etmek gerekirdi. Savunmacıların harekete geçmek ve düşmanı katletmek için saldırganların karaya çıkmasını beklemeleri de mümkündü.

Bütün bu endişe ve kuşkular, akşam olunca bulundukları yere demirleyen gemilerdeki askerlerin kesin ve yakın bir zafer şerefine kadeh tokuşturmalarını engellemedi. Gecenin ortasında şalupalara bindirilen piyadelerin dışında, planın gerisinden haberi olan yoktu. Denize dönük insanlar olan Portekizliler kara savaşları konusunda fazla tecrübeli değildi. Mem de Sà'nın da karaya çıkacakların arasına bulabildiği bütün kara çocukları ile paralı askerleri koymasının nedeni de buydu: yolunu şaşırmış İsviçreliler, Alman maceraperestler, Hollandalı beş tutuklu, hatta Martin'in büyük bir cömertlikle sunduğu otuz yerli köle. Kürekli beş

tekne adanın karanlık kıyısına aman vermemekte kararlı toplam yüz yirmi asker kustu. Kıyıdaki ılık kumların üzerine çökerek, şafağın ilk ışıklarını beklediler. Gökyüzü dev bir esnemeyle, doğudan pembe boğazını gösterdi. Sabah yeli soğuktan titreyerek dua okuyan savaşçıları habersiz yakaladı. Sonunda, ortalık kalenin kapısını seçecek kadar ışıyınca, saldırganlar kapının ardına kadar açık olduğunu şaşkınlıkla gördü. Bir teğmenin emriyle, karşıdakileri ürkütmekten çok, kendilerini yüreklendirmek için, korkunç çığlıklar savurarak atıldılar. Ve kaleye daldılar.

Saldırganların koşuşturması kalenin avlusuna açılan tonozlu geçitte yankılandı. Adamlar karanlıkta çarpışıyordu; tepindikleri, oldukları yerde dört döndükleri, çeşitli dillerde küfürler savurduklarını duyuluyordu. İçlerinden pek azı surlara tırmanıp, seğirdim yolunda koşmaya başladı. Bu işgal süresince artan gün ışığı, bütün solukluğuna rağmen duvar ve koridorları morla aydınlatmaya başlamıştı. Aydınlığın dönüşü insanları yatıştırdı. Savaşçılar sakince yürüyor, fısıldaşıyordu. Daha tek bir arkebüz bile patlamamıştı. Kendi fetihlerinin kolaylığına şaşıran adamlar kalenin avlusunda toplanıp, beklemeye başladı. Saldırıyı yöneten teğmen kaleden çıktı, sahile varınca abartılı işaretlerle her şeyin bittiğini haber verdi.

Kısa süre sonra, Mem de Sà çevresinde büyük bir kalabalıkla karaya çıktı. Her iki elinin emirler vermek ve burnunu karıştırmak için serbest kalması amacıyla, kocaman pıştovunu kemerine sıkıştırmıştı.

Öncüleri yöneten teğmen sadece Portekiz kurallarının ağırlaştırabildiği bir sadelikle raporunu sundu.

– Her şey elimizde Pek Saygıdeğer Vali Efendim.

Ve gururla kasıldıktan sonra, ekledi:

– Bir tutsağımız var.

Mem de Sà'nın çevresinden hayranca mırıltılar yükseldi. Bir tek tutsak, ötekilerin hepsinin öldürüldüğü anlamına geliyordu. Topçular harika iş becermişlerdi.

– Sizi tutsağın yanına götürebilir miyim, Pek Saygıdeğer Vali Efendim?

Mem de Sà burnunu kıvırarak ulu onayını belirtti. Teğmen öne düşünce bütün kalabalık duvarların içinden kalenin avlusuna açılan koridora daldı.

Dört muhafız tarafından tutulan tutsak ne kaçmaya, ne de düşmanca bir harekete niyetli görünüyordu. Generalin geldiğini görünce, saçı sakalı birbirine karışmış suratını kocaman bir tebessümle aydınlattı. Mem de Sà adamın karşısına geçip de, bir hare-

ketiyle serbest bırakılmasını buyurduğunda, tutsak dizlerinin üzerine çöktü ve gözyaşlarının kalabalıklaştırdığı bir sesle, haykırdı:

– Merhamet, Efendim, ey tüm zamanların en büyük komutanı, Amerikalar Sezar'ı, bu kalenin kurtarıcısı, merhamet!

Daha fazlasını söylemek isterdi ama Mem de Sà bu değersiz ganimetle ilgilenmeyi kesip, çevresine bakındı. Ne ceset, ne tutsak, ne de kale burçlarında top gördüğü için şaşkındı.

– Üç ölü bulduk, dedi teğmen, gelecek bir soruyu önlemek istercesine.

Vali merdivene kadar teğmenin peşinden gitti, sonra seğirdim yoluna tırmandı. Orada, göğsü bir topla delinmiş, yaşlı bir Malta şövalyesinin cesediyle karşılaştı. Adam küçük ve sivri sakalını göğe dikmiş, bir vakar ve dua maskesi halinde donup kalmıştı ve sağ elinde bir kâğıt tutuyordu. Mem de Sà kâğıdı alıp, tutsaklarla arasındaki konuşmalara tercümanlık yapmak için peşinden gelen Peder Anchieta'ya uzattı. Cizvit papazı aceleyle karalanmış kısa metni okudu.

– Bu bir şiir, dedi kızararak. Marguerite diye birine yazılmış.

– Öteki ikisi aşağıda, büyük salonda, diye araya girdi teğmen. Galiba zehir içerek intihar etmişler.

Valinin kapkara yüzünün üzerinde kocaman fırça darbeleriyle çizilmiş bir şaşkınlık ve öfke başlangıcı vardı. Tabyalarda tümüyle paslanmış iki ağır top dışında, artık üzerlerinde namlu olmayan kundaklara bakıyordu. Kızgınlıkla basamaklardan indi. Peşinden koşan Cizvit, bu esrarın açıklamasını tutsaktan almak gerekeceğini anlamıştı.

Mem de Sà ve peşindeki kalabalığın ona doğru yürüdüğünü gören tutsak, sonunda durumunu açıklama fırsatı bulduğunu gördü. Kendi dilini konuşan Cizvit'e döndü ve yardımını kazanmak için ona uygun bir rütbe biçti:

– Merhamet, Kardinal, merhamet! diye yalvardı.

Sonra bir hıçkırıkta ekledi:

– Ben Ribère'im.

Bu akıldan yoksun olduğu pek belli ufak tefek adamın bunca gücün peşinde koştuğu Ribère olması Peder Anchieta'ya olduğu kadar, bu kez tercümana ihtiyaç duymayan Mem de Sà'ya da imkânsız göründü.

– Sen? Ribère ha? diye haykırdı Cizvit.

– Evet, diye burnunu çekti Vittorio, kazandığı zafer yüzünden paçavralar içinde kalan savaşçının hem yıkık, hem de gururlu havasıyla.

– Öyle olsun, dedi Cizvit öfkeyle. O zaman, bize bir açıklama borçlusun. Bize gönderdiğin haberde, bu kaleyi savunacak yetmiş iki kişi olduğunu bildiriyordun. Nereye saklandılar? Ya toplar, arkebüzler, bütün silahlar nerede?

Vittorio durumunun iyiye gittiğini gördü. Daha şimdiden, ona inanmışlardı. Geriye haklılığını kanıtlamak kalıyordu. Buradaki tek güçlük bir seferlik de olsa, büyük dikkat isteyen bir işten, doğruyu söylemesi gereğinden kaynaklanıyordu.

– Ah, Kardinal, korkunç şeyler oldu, korkunç! diye inledi.

– Ne? diye sabırsızlandı Peder Anchieta. Korkunç olan ne? Açıklayacak mısın?

Vittorio yeniden dizlerinin üzerine çökmek mi, yoksa bu sahneyi sonraya saklamak mı gerektiği konusunda tereddüde düştü. Ayakta kalıp, titredi.

– Burada ötekilerle birlikte hapistim ... dedi Vittorio yalvarır gibi bir sesle. Her şey başladığında, Martin'e haber gönderemedim.

– Hangi her şey?

Vittorio bir Şehrazat umutsuzluğuyla, sürebildiği kadarıyla hayatını kurtaracak bir öyküye başladı.

– Önce, diye içini çekerek girdi söze, bir haftadan az bir sürede garnizonun dörtte üçünü öldüren salgın oldu.

– Peki, geri kalanlar? Onlar nerede? diye sabırsızlandı, Mem de Sà'nın homurtularını kelimelere çeviren Cizvit.

Vittorio oraya da geleceğini işaret etti. Dinleyicilerinin sabırsızlığı, ilgilerinin hayırlı belirtisiydi.

– Körfeze girmenizden iki gün önceydi. Beygir yüklü bir salapurya gelişinizi haber verdi. İşte Villegagnon'un adada bıraktığı genç önder yerlilerin yanına gitmeye o gün karar verdi.

Peder Anchiéta cümleleri duydukça çeviriyordu. Vittorio izleyicilerini iyice avucuna almıştı.

– Üç gün sonra döndü. Emirlerini kendi kulağımla duymadım. Sadece topların indirildiğini görünce, neler olduğunu anladım. Bütün topları tam buraya, avlunun orasına topladılar. Sonra genç Clamorgan, Bakire Meryem ve Efendimiz onu ve yakınlarını sonsuza dek lanetlesin, hepimizi şurada gördüğünüz büyük salona topladı. Peşinden gelmek isteyenlere karşı kıyıya çıkmayı önerdi. Huzur içinde yatsın, Dom Gonzagues, ulu bir adamdı, amirale verilmiş söze ihanet etmeyi kabul etmedi. Kaçmayı düşünmeyip, onunla birlikte kaleyi savunmak için kalmak isteyen iki cesurdan başka kimse çıkmadı. Her ikisi de eski Malta şövalyelerindendi ve son anda o fanatikler de sizin elinize düşmektense, zehir içme-

yi yeğlediler. Ben ne yapabilirdim, sorarım size, Kardinal? Eğer gitseydim, size kalenin kapısını açamayacaktım, kalınca da bir hain olarak görülme tehlikesiyle karşılaşacaktım.

Vittorio bunu anlatırken, tenorun dizlerinin üzerine çökmesinin doğru olacağını anlayacak kadar biliyordu bel kantoyu. Gürültüyle kapaklanıp, ellerini kavuşturdu.

– Merhamet! diye yalvardı sesine kaderin trajedisiyle yıkılmış adamın içtenliğini katarak.

Mem de Sà bu haberleri duyunca, tümüyle kendine özgü, yani sessiz ve şiddetli bir öfkeye kapılmıştı. Demek, boş bir ada fethetmişlerdi! Şu Fransız köpekleri güçlerini koruyorlardı. Bahia'yı boşuna savunmasız bırakmıştı; şu anda başka düşmanların Bahia'ya saldırıp saldırmadığını kim bilebilirdi? Daha şimdiden piştovunun geniş kabzasını avuçlamış, kötü haberlerin taşıyıcısı bu iğrenç tutsağın beynini dağıtmaya hazırlanıyordu. Ama tam bu zavallı kurbanı gebertmek üzereyken, zevkini yok edecek bir bulantı hissetti.

En azından, elinden kale vardı. İyi yapılmış bu duvarların teselli edici görüntüsü, bu duvarların düşmana nelere mal olduğunu bilmek, bu adayı Portekiz adına fethetmenin verdiği tatmin duygusu yüreğine olmasa da yüzüne gerisini biraz unutturan bir keyif yerleştirdi. Ne de olsa şu Ribère ondan bekleneni yapmıştı. Serseriye baktı, omuzlarını silkerek serbest bıraktırdı.

Peşinde sürüsü, eserin tüm odalarını gezmeye girişip, surlara çıktı. Tam o sırada aşağıdan yükselen bir kargaşa savaşsız kazanılmış huzuru böldü: her zamanki gibi soylu kıyafetlerine bürünmüş Martin, peşinde üç tercümanla geliyordu. Büyük bir aceleyle basamakları tırmandı ve valinin karşısına adama son derecede tatsız gelen nezakete bulanmış yüzünü çıkardı.

– Harika, Soylu Efendim! diye haykırdı Martin. Ne zafer! Ne başarı!

Mem da Sà'nın gözlerinde şimşekler çakıyordu ama beriki bu çakımları kazanmaya alışmış bir insanın vahşi alçakgönüllüğünün ifadesi olarak aldı.

– Bütün bunlar artık kralınızın, diye devam etti Martin geniş bir kol hareketiyle körfezi göstererek.

Şekerli ekmeğin kayalarında ve bataklıkların orada, sazların sararmış samanlarında pırıl pırıl güzel havanın sessizliği titreşiyordu. İki balıkçıl Portekiz kralının yeni kulları olmanın memnuniyetini kısa birer çığlıkla belirtti. Hâlâ keyifle sırıtan Martin cebinden dürülmüş ve kurdeleyle bağlanmış bir kâğıt çıkardı.

– Ekselans, dedi gururla, biraz önce kurtardığınız ve bundan böyle kralınız adına sadakatle yöneteceğim toprakların sahipliğiyle ilgili bir berat hazırlattım.

Küçümsemenin örsü ve öfkenin çekici arasında kalmışken, Peder Anchieta'nın heyecansız bir sesle çevirdiği bu isteği dinleyen Mem de Sà darbenin etkisiyle dikildi.

– Sizden isteyeceğim büyük iyilik, diye devam etti tercüman, bana vaat etmek lütfunda bulunduğunuzu burada vermenizdir. Savaş alanında kazanılmış bir unvan, insanın düşleyebileceği en büyük şöhrettir.

Martin samimiydi. Dahası, böylesi bir söylev için kendini alabildiğince yetenekli buluyordu. Üstelik, zafer heyecanının çok daha doğallaştırdığı bir kararın yerine getirilmesini talep etmek gibi bir üstünlüğe de sahipti. Eğer beklerse, entrikalar gecikmelere, hatta engellere neden olabilir, kararlar tersine dönebilirdi ...

– Bana kalırsa, diye büyük bir ciddiyetle açıkladı, Guanabara Dükü çok uygun bir unvan olur.

Peder Anchieta söylediklerini çevirdi. İki gün önce tercümanla yaptığı konuşmayı hatırlatabilmek için valinin kulağına alçak sesle bir kelime daha fısıldadı. Gerçekten de Mem de Sà bu adamın neden söz ettiğini anlamıyor gibiydi. Sonunda konuyu kavradığında, kötü kötü sırıttı. Fransızları kaçırmış olmanın bütün hiddeti aslında onlardan biri olan ve kim bilir, çift taraflı oynayan bu herifin üzerinde toplandı.

– Dizlerinin üstüne! dedi.

Peder Anchieta valinin cevabını tercüme etti.

Gözü kendi zaferinden başka bir şey görmeyen Martin şövalyeler gibi bir dizini yere koydu ve beklediği onura kavuşmak için başını açtı. Düklük daha şimdiden bütün kafasını doldurmuştu. Şimdiye kadar kimsenin karşısına silahsız çıkmamış olmasına, durmadan tetikte olup çevresini kollamasına, en kalleşçe pusulardan kurtulmasına rağmen, hatasını ancak son anda anladı. Eski dilenciyi reddederek, hayatta kalmasını sağlayan uyanıklığını da terk etmişti. Gözlerini kaldırıp, içindeki köşeye sıkışmış hayvanın sıçradığını hissedene kadar, piştovun namlusu kafasına dayanmış, Mem de Sà beynini dağıtmıştı.

Kalenin fethi sırasında duyulan tek silah sesinin duvarlarda yankılanmasından sonra, büyük bir sessizlik çöktü. Martin'in hâlâ titremelerle sarsılan cesedi kolları bacakları açılmış, perdeduvar hattında yatıyordu.

Mem de Sà, elinde hâlâ tüten piştovuyla burnunu dikti ve bir-

den endişeli bir tavırla dondu. Uzaktan bir gürültüyü dinliyor gibi olduğundan, herkes kulak kabarttı. Hareketsiz körfezden sıcak yellerin arasından geçtiği bitkilerin alışılmış mırıltısı yükseliyordu. Patlama hayvan seslerini askıya alarak, yalnızca genellikle sessizliği bozan tek tiz sesleri yok etmişti. Demek, beklenmeyenin aranacağı yerler, pes seslerdi. Gerçekten de, dalların arasından doğan solukların arasında, dalgaların boğuk şıpırtısının arkasında, körfezin farklı köşelerinden gelen, sürtünme gibi, düzenli bir ses duyuluyordu. Seste ancak bir insanın verebileceği, farklı bir ritim vardı, yavaş ama hızlanmaya yatkın bir ritim. İki, üç, on cızırtı kaynağı belirdi. Kısa süre sonra, sanki ormanlar kumdan yapılmış dev bir yüreğin vuruşunu duyurur gibiydi.

– Marakaslar, diye fısıldadı, şamanların ellerinde tuttukları kutsal asmakabaklarını tanıyan tek kişi olan Vittorio.

Şimdi artık körfezin bütün kabilelerinden bu sağır edici kâhinlerin sesi yükseliyordu.

Galiplerin dikilmiş kulakları birden ilk patlamanın gümbürtüsüyle yırtıldı.

* * *

Her şeyi iki gecede taşımış olmaları mucizeydi. Topları kayıklara yükleyip kıyıya çıkarmak, yaptıklarının en zoru değildi. Topları daha sonra Pay-Lo'ya sadık yerlilerin saklayacakları yere kadar, kumların üzerinden çekmeleri gerekmişti. Just'ün satın aldığı atların yardımı olmasa, bunu asla başaramayacaklardı. Ne var ki alelacele yapılmış tahta hamutlarla koşumlanmış hayvanlar harikalar yaratmıştı. Kıyı boyunca sürüklenen toplar, ilk gecenin sabahında yerlerine varmıştı bile.

Ardından, Just yerlilere topların çeşitli stratejik noktalara nasıl yerleştirileceğini göstermişti. İnsan sırtında taşınan on kadar küçük çaplı top, körfeze hâkim yükseklikler konuldu. Colombe'un kabilelere gönderdiği ulaklar, savaşçıların kıyıya akın etmesini sağladı.

Quintin silahlardan nefret etmesine rağmen, suya nişan almak koşuluyla, bu bataryalardan birini ateşlemeyi kabul etmişti. İlk atışı yapmak onuru da ona düştü. Gülle namludan fırlar fırlamaz, Quintin kendini Ygat'ın, artık tüm doğru yola çevirme çabasını uğruna ayırdığı tek kadının kollarına attı. Kadının geniş kollarında ağlıyor, gözyaşlarının korkudan mı, şükrandan mı, yoksa mutluluktan mı aktığını bilmiyordu.

Şekerli ekmeğin yakınındaki alçak ve yuvarlak tepenin üzerine tünemiş Paraguaçu ve Karaya, sorumlu oldukları bataryanın iki topunu gülerek ateşledi. Ardından başka on top gümbürdedi.

Just saldırı niyetinde olmadığından güllelerin hiçbiri adaya düşmedi. O sadece Portekizlilere artık kaleye sahip olmalarına rağmen, körfezi denetleyemeyeceklerini göstermek istemişti. Bataryaların ustaca yerleştirilmesinin sonucunda, karşılarında düzenli, korkulu ve onlara rahat vermeyecek bir düşman bulunduğuna inanacaklardı. Bütün bunlar şimdilik pek abartılıydı tabiî. Ne var ki Just kısa zamanda yerlilere onları boyunduruk altına almak isteyenlerle eşit koşullarda ve eşit silahlarla direnmeyi öğreteceğine inanıyordu.

Avrupalıların dilini konuşan topların zekâsına, Colombe'un çağrısı ve marakasların kehaneti üzerine kıyıya akan bütün kabilelerdeki savaşçıların aklı eklenmişti. İçlerinden yirmisi daha şimdiden arkebüz kullanmayı öğrenmişti. Pay-Lo'nun oğullarından, piyadeleri yöneteninin bir işareti üzerine, teknelerin üzerine kurşun yağdırıp birkaç seren düşürdüler, güvertelere korku saçtılar.

Just ve Colombe bu sahte saldırıyı izliyor, her patlamadan sonra el çırpıyordu. Çıplak atlara binmiş, adanın hemen karşısında, hindistancevizlerinin koruması altındaydılar. Bulundukları yerden kale minicik, savunmasız, gülünç görünüyordu. Atlar boyunlarını birbirlerine sürtüyor, birbirlerine yaklaştıklarında binicilerinin bacakları birbirine değiyordu. Yakılıp yıkılmış ada, tüm renklerinin mutlu sağlığı içinde görkem ve huzurla parıldayan körfezin dev vücudu üzerinde önemsiz bir yara gibi duruyordu.

Colombe elini Just'e uzatıp saçlarını kavradı. Beriki, öpmek için eğildi. Salvolardan sonra ortalık sakinleştiğinde, atlarını topuklayıp, sahile indiler. Adayı son bir kez selamladıktan sonra, dörtnala kalkıp, yerlilerin yanına vardılar.

Mutlulukları artık burada, sonsuza dek savunacakları ama asla sahip olmaya çalışmayacakları bu topraklardaydı.

Sonsöz

Şövalye de Villegagnon, tarihe "Amboise Komplosu" olarak geçecek iç karartıcı olayın gerçekleştiği günlerde Fransa'ya vardı. Coligny Kalesi'nin eski komutanı, bu Protestan saldırısını izleyen çok kanlı baskı dönemi sırasında, acımasızlığıyla ünlendi. Reformcuların kellesini uçurmak, asmak, boğmak koca bir ay süren çılgın bir tutkuya dönüştü. "Amboise sokakları" diye yazacaktı Régnier de la Planche, "kanlı nehirlerle ve yerde yatan ölü vücutlarla kaplıydı: o kadar ki, koku ve ufunet yüzünden şehirde kalmak imkânsızdı."

Acımasızlığıyla "Guise'lerin her yere yetişen adamı" adını alan Villegagnon, zamanını Huguenotlara karşı yürüttüğü vahşi saldırılar ve Brezilya'daki davranışını haklı çıkarmaya yönelik mektuplarla doldurdu. Ne var ki bu, Güney Amerika'daki sömürgelerini korumak, Protestan tehlikesini yok etmek için artık İspanya'yla el ele vermiş olan Fransa'yı pek ilgilendirmiyordu. Sonunda Portekiz'e hitaben yazılmış bir yetki mektubuyla yetinmek zorunda kalan Villegagnon Lizbon'daki pazarlıklar sonucunda ve otuz bin altın karşılığında Guanabara üzerindeki bütün haklarından ebedîyen feragat edecekti.

Mezhep savaşları Fransa'yı ateşe verdiğinde, bu çatışmalar Brezilya'daki provalarının etaplarına uyacağından, Villegagnon kendini çok daha rahat hissedecekti. Acımasızlığı karşılığında ödüllendirilen Villegagnon Gâtinais bölgesindeki Beauvais'de bir Malta komutanlığı elde edecekti. Burada günlerini –sonsuza dek nefretle kavrulmasına rağmen– huzur içinde tamamlayacak ve bütün varlığını Paris yoksullarına bağışlayacaktı

Richer, Du Pont ve Rio kazazedesi Protestanlar kâbus gibi bir yolculuğun sonunda Fransa'ya vardılar. Yolculuk sırasında erzak

öylesine azalmıştı ki, sonunda papağanları yemek zorunda kaldılar. Aude Cenevre'ye dönüp bir papazla evlendi ve bir daha bu kentten ayrılmadı.

Ne var ki bu maceradan sağ kurtulan birçok Protestan mezhep savaşlarında da sınanacak, Jean de Léry yirmi yıl sonra bu "Brezilya topraklarına yolculuk" korkunçluğunun vakanüvisi olacaktır. Yamyamlık karşısında gösterdiği dehşete rağmen, Léry, Sancerre Kuşatması sırasında dindaşlarının da insan eti yemelerine tanık olma bahtsızlığına uğrayacaktı.

Portekizliler Guanabara'da tutundu ve Rio kentini kurdu. Kıyıdaki tercümanlar Martin'in ölümünden sonra da ticareti sürdürdü. Ne var ki içlerinde Fransa'ya dönenler de vardı. Bunlardan birisi de Montaigne'in sekreteri olacaktı. *Denemeler*'in birinci kitabının iyi vahşi kavramını yaratarak Işıkların Filozofu'nun üzerinde son derecede derin etkiler bırakacak "Yamyamlar hakkında" adlı ünlü XXXI. bölümünü ona borçluyuz.

Ne var ki yerlilerin direnişi körfezin geri kalan bütün bölgelerinde canlı kaldı. Fransızların ve birkaç İngiliz'in öğrettiği askerî yöntemler sayesinde, yerliler durmadan Portekizli sömürgecileri rahatsız etti. XVII. yüzyılın başlangıcında gerçekleştiren Cabofrio Ablukası yarım yüzyıldan fazla süren bu direnmenin son sahnesi olacaktı. Ardından, Tupiler kuzeye ve iç taraflara sürülünce, Fransız destekçileri de onlarla birlikte gitti. Portekizliler 1597 Noel'inde Natal'i kurduklarında, yerli kabileleri arasında elli Fransız arkebüzcü sayacaklardı.

Bu Avrupalılardan çoğu Brezilya potasında eridi; kimileri denize açılmayı yeğledi. Korsan veya serdengeçti oldular, filolara saldırıp Atlas Okyanusu'nu uzun bir süre korkuyla titrettiler.

Bugün artık kıyılarda Tupi kalmadı; onlar hakkında sadece oralardan dönen maceracıların anlattıkları öyküler üzerine, o dönem vakanüvislerinin yazdıkları kadarını biliyoruz. Bu yazılar Tupilerin kıyafetlerini ve destanlarını ayrıntılarıyla anlatıyor. Bunların içinde en fazla doğrulananı, öfkelendiği insanları cezalandırmak için büyük tanrı Tupan'ın yarattığı tufanı anlatır. Bu tufan biri kız, biri erkek iki kardeşin dışında bütün insanlığı yok eder. Yeni insan ırkı onların birleşmesinden doğacaktır.

Bu destanın yorumu güç. Etnologlar anlamı hakkında zıt görüşlere sahip. Oysa öyküyü bilen bizlerin, bu konuda belirli bir fikri var. Ve kimse bu iki destan kahramanının arkasında sevdiğimiz iki insanın izlerini, Just ve Colombe'dan geriye kalanları görmemizi engelleyemez.

"Kızıl Ağaçlar Ülkesi" hakkında

Bu hikâyenin en şaşırtıcı yanı, gerçek olması. Tuhaf olduğu için değil: Rönesans daha da olağanüstü maceralar konusunda zengindir. Hikâyeyi tuhaf kılan, bu maceranın Fransız tarihinde neredeyse mutlak bir unutkanlığın kucağına düşmüş olması. Böylesi olaylar kolektif bellekte neden iz bırakmamıştır? Şöhret olarak bir Kristof Kolomb'un, bir Marco Polo'nun seviyesine varamasalar da Jacques Cartier, Cavelier De La Salle, Argo, Duplex'in adları, onların isimlerini taşıyan sokaklar ya da meydanlar sayesinde olsa da, bizde bazı yankılar uyandırır. Louisiana'da, Saint-Laurent kolonilerinde, Çinhindi'nde, Pondichéry'de bir Fransız varlığı hissedilir; oysa Brezilya buna benzer hiçbir şey hatırlatmaz ve Villegagnon'un adı da tümüyle unutulur.

Bu kitabı yazmayı ilk kez bundan on yıl önce Brezilya'da yaşarken, daha doğrusu Rio'nun Paço Real adlı kent merkezinde küçük bir müzeyi gezerken düşündüm. Portekiz sömürge döneminden kalma yapı bugün otoyollar ve gökdelenlerin arasında soluk alamaz haldeydi. Binayı ilk yapıldığı dönemlerdeki çevresi içinde görebilmek için, insanın düş gücünün gelişmiş olması gerekiyor. Beynin günümüz Rio'sundan daha da soyutlanmasını sağlamak için olacak, müzede keşif anındaki körfezi gösteren büyük tablolar sergilenmekteydi. Orada, Copacabana'nın beton bloklarının yerinde balıkçılların uçtuğu sarışın su birikintilerini; favelas'ların yerinde de kıyıların el değmemiş cangıllarını görmek mümkündü. O resimlerin içinde bugün tanınabilenler olarak, sadece aralarında şekerli ekmeğin de bulunduğu ünlü tepecikler körfezin o günkü vahşiliğinden bugüne kalmayı başarmıştı.

Bana karşı konulamayacak kadar çekici gelen, bu ilk anların şiirsel anıları oldu. Onların arasında, her şeyden çok tutkuyla bağ-

landığım temayı gördüm: farklı uygarlıkların ilk karşılaştıkları anın, doğacak bütün tutkuların ve bütün anlaşmazlıkların tohumunu taşıyan ilk görüşün teması. Bu kısacık ve benzersiz an özel bir duygu içerir; toplumları ilgilendiriyor olmasına karşın, ilk defa karşılaşmış iki insanı avuçlarına alan aşk devinimine de benzer.

Maalesef, kuruculuk anları, özellikle de Avrupa'da tarihin yapılarının –ve yıkıntılarının– altında kalmıştır. Hâlâ görülebildikleri yerler enderdir. Buna en güzel örneklerden biri, beni iki kitap boyunca bırakmayan Etyopya'dır. Bir de Orta Asya; çünkü uygarlıkların karşılaşması orada kalıcı hiçbir şey dikmiyor ve her yenilik belirtisiyle birlikte kendini de düzenli olarak yeniliyor gibidir. Oysa Latin Amerika'nın hiçbir yerinde, kıyı manzaralarına bakarken insan bir uygarlığın diğerine ayak bastığı o ilk ve dramatik karaya çıkışın yakın, hâlâ canlı ve neredeyse görülür izine rastlayamaz. Orta Amerika ve And Dağları bölgesinde, bu temas gelişmiş, karmaşık ve bir ölçüde benzer toplumların arasında kanlı bir çatışmaya yol açtı. Brezilya'da, buna benzer hiçbir şey yok: Brezilya'nın yerli dünyası dağınık, geri ve güçsüzdü. Batı dünyasının karaya ayak basışı çoğu bakımdan bakir bir doğaya girmeye benziyordu. İlk başta bu yönde yürüdüm, bu yeni toprakların boşluğunda, kendi toplumumuzun kendisiyle gerçekleştirdiği gizli bir oturumu keşfedeceğimi umdum.

Oysa araştırmalarımın sonucunda, bu boşluğun bir doluluk olduğunu görecektim.

Her şeyden önce, olaylarla dolu. Bu yalnızlık halinin hareketçe fakir, kuşku ve uyuşukluk yüklü statik bir olgu olmasından ürkmüştüm. Tam tersine, bu tarihî maceranın olağanüstü zenginlikteki kimliğiyle karşılaştım. Bu macerada yer alan bütün şahsiyetler kahraman ve hayalperestti ayrıca XVI. yüzyıla özgü o özgürlük, çekicilik ve orijinallik dolu hayatın içinde, inanılmaz derecede canlıydı. Dünyanın geri kalanından kopuk, uzaklarda bir macera olarak düşünülebilecek olan şey, çok kısa süre sonra gözüme tarihî temel çekişmelerin okyanus ötesi uzantısı gibi göründü. Fransa ve imparatorluğun kıta rekabeti arasına sıkışıp kalmış Brezilya'yı sömürgeleştirme girişimi, aynı zamanda mezhep savaşlarının kostümlü provası da oldu. Montaigne sayesinde de kendini iyi vahşilik ve doğanın durumu hakkındaki düşüncelerin kaynağında buldu.

Sonra, metin dolu. Bu tarihî macerayı içinde hapseden unutkanlık, belge eksikliğinden değil anısını geliştirme isteksizliğinden doğar. Elimizde o dönemde bizzat iki tarafça erken ya da geç

yazılmış birçok metin var. Bunlardan çoğu çağımızda yeniden basıldı; olayla doğrudan ilgili olanlar arasında, şu iki temel eseri sayabiliriz: Villegagnon seferinin Protestanlarından Jean de Léry'nin yazdığı *Voyage faict en la terre de Brésil*[1] (1578); II. Henri'nin kozmografı olan André Thevet'nin *Les singularitez de la France Antarctique, autrement nommée Amérique*[2] (1557) ve *Cosmographie Universelle.*[3] (1575) Bunlara yıllarca yamyam yerlilerin tutsağı olup kaçmayı başarabilmiş Hans Staden gibilerinin dolaylı tanıklığını da ekleyebiliriz: *Nacketen/Grimmigen Menschenfresser Leuthen*'i[4] (1557). Ancak kolaylıkla erişilebilecek kaynakların ötesinde, dönem edebiyatının eski derinliklerin arasında, ulaşılabilecek geniş kaynaklar var: bizzat Villegagnon tarafından yazılmış sayısız anılar ve mektuplar, Papaz Richer'in *(La refultation des folles resveries, execrables blasphèmes, erreurs et mensonges de Nicolas Durand qui se nomme Villegaignon)* başlığıyla bile havaya sokan çürütme çabası, Portekizli Cizvitlerin yazdığı mektuplar ...

Bu edebiyata büyük sayıdaki çağdaş tarihî ve antropolojik araştırmayı da eklemek gerekir. XIX. yüzyıl araştırmalarının içinden sayacaklarım Arthur Heulhard'ın *Villegagnon*'u, Ch.-A. Julien'in Amerika topraklarının sömürgeleştirilmesiyle ilgili eserleri ve Jean-Paul Duviols[5] ile Philippe Bonnichon'un[6] çağdaş yayınları vardır. Jean-Marie Touratier ise *Bois Rouge* adlı güzel romanında, özellikle de Tupi dilindeki konuşmalarda tarihî ve etnografik gerçeklere olabildiğince yakın durmaya gayret ederek kurgunun sınırlarını aşar.

Edebiyat ile tarihin kavşağında, Fransız tarihçisi Frank Lestringant'ın olağanüstü nitelikteki çalışmalarına özel bir yer ayırmak gerekir. XVI. yüzyıl edebiyatı uzmanı olan bu yazar bilgisini Yeni Dünya'daki dinî çekişmeler gibi alabildiğince güç bir konunun hizmetine vermiştir. *Les huguenot et le sauvage. L'Amérique et la*

1. Livre de Poche Bibliothèque Classique kapsamında yeniden basıldı. Metin Frank Lestringant tarafından düzenlendi, önsözünde de Claude Lévi-Strauss'la yapılan bir söyleşi yer alıyor, 1994.

2. Chandeigne tarafından yeniden basıldı, 1997. Yeniden düzenleme ve açıklamalar Frank Lestringant tarafından yapıldı.

3. *Les Français en Amérique pendant la deuxiéme moitié du XVI*[e] *siècle*, t. *I'den*, alıntıların yeniden basımından, "Le Brésil et les Brésiliens".

4. Métailié tarafından yeniden basıldı, 1979. Önsöz J.-P. Duviols ve Marc Bouyer.

5. Yayımlayan Bordas, 1978.

6. Yayımlayan France-Empire, 1994.

controverse coloniale, en France, aux temps des guerres de religion;[7] *Une sainte horreur ou le voyage en Eucharistie, XVIe-XVIIe*;[8] *Le cannibale, grandeur et décadence*[9] o karmaşık ve üretken çağın ruhunu yakalamak isteyecekler için olmazsa olmaz metinlerdir. Lestringant çok aydınlık ve çok yenilikçi bir yöntemle yaklaşır, kıyaslar ve açıklar. Villegagnon'un kişiliğinin karmaşıklık ve gerçeklik kazanmasını ona borçluyuz. Her iki tarafın da savaş edebiyatının iddiasının tersine, Villegagnon hain bir Protestan ve bir Huguenot kurbanı değil, başlangıçta Reform'u hümanizmaya yakın bir ülkü, ilk dönemlerin gösterişsiz inancını arama çabası olarak gören bir "aracı" oluverir. Sonradan tüm Fransa'yı ve bütün bir yüzyılı parçalayacak ve uzlaşmaz iki tarafı ölümüne karşılaştıracak kırılma onda gerçekleşecektir. Frank Lestringant'ın anlama mutluluğuna bir de okuma keyfi eklediğini belirtmek zorundayım: bilimsel araştırmaların katı disiplininden kesinlikle ödün vermemekle birlikte, tüm eserleri harika bir üslupla yazılmıştır.

Bu konulara ayrılmış böylesi bir eser bolluğu bende hem umutsuzluk hem de felç olma duygusu yarattı. Umutsuzluk yarattı, çünkü tüm niteliklerine rağmen bütün bu yaklaşımlar, olaylar hakkında kurduğum düş dünyasına uymuyor, hiçbiri bu öyküyü kendime göre, kendi hayatımın, düşüncelerimin, düşlerimin yankısı olarak, özellikle şimdiki zamanla gerekli bağları örerek anlatma arzuma cevap vermiyordu. Felç etti, çünkü böylesi bir olaylar, kahramanlar ve eserler kalabalığı kısa sürede rahatlıktan çok rahatsızlık verdi. Tarihçi için amaç olan şey, yani olayları anlatmak, romancı için ancak başlangıçtır: romancı temadan entrikaya, genel olaylardan özel ayrıntılara geçmek zorundadır. Bunun için gerekenler; ortam, yer, kısacası bilinmezliktir. Hepsinin üstünde de duygu ve heyecan.

Siyasetin, maceranın, teolojinin etkilediği, savaşçıların, fanatiklerin, kaçakçıların doldurduğu bu tarihin içinde bir yapmacık ürpertisi bulmaktan umut kesiyor, hikâyeyi uzun bir süre içimde saklıyordum. Kendini böyle bir hazım sürecine zorlamak hep yararlı olur, insan bu sürecin ardından olayları daha açık görür. İşte birkaç yıllık bir oruçtan sonra bir gün, Léry'yi yeniden okurken, iki satıra rastladım: "Yönetenin adını alarak Rosée adlı ötekinde (öteki gemide) vahşilerin dilini öğrenmeleri için götürdü-

7. Kitap meraklıları için, dağıtım Klincksieck, 1990.

8. P.U.F., 1996.

9. Yayımlayan Perin, 1994.

ğümüz altı küçük oğlan çocuğu vardı."

Yerli kabilelerinin içinde tercümanlık yapmaları için yetimhanelerden koparılmış bu altı küçük çocuk birden tarihin mikropsuz ortamından, siyasetin ya da dinin soyutlamalarından kurtulmamı sağladı. Onlarla birlikte hayat geliyordu, kendi hayatları tabiî, ama benimki de; benimle birlikte her insanınki de: çocukluğa son vermesi bakımından, ürkütücü bir dünyaya gitmek ve dil öğrenmek için zorla bir gemiye bindirilmek kadar büyük bir dram olabilir mi?

Just ve Colombe doğmuştu; onlarla birlikte de *Kızıl Ağaçlar Ülkesi*.

Adlarının esinini, burada teşekkürlerimi iletmek istediğim Emanuelle de Boysson'dan aldım. *Le cardinal et l'hindouiste*[10] adlı kitabında Sainte-Marie okullarının kurucusu Madeleine Clamorgan, evlilik soyadı Daniélou'nun şahsında, sahneye büyük ninesini çıkarır. Kuşkusuz bu ailenin bu hikâyede anlatılanlarla hiçbir ilgisi yok, ama bugün Fransa'da ender bulunan bu ad benim için Ortaçağ'dan beri ünlenmiş, İtalya savaşına tutkuyla katılmış, izleri Yeni Dünya'da bulunur bulunmaz yeniden yitip giden bütün o ailelerin geleneğini tüm gücüyle yaşatıyor.

Bir de dikkatli okumaları ve tavsiyeleri için oğlum Maurice'e, Bayan Paule Lapeyre'e, Jean-Marie Milou'ya ve Willard Wood'a teşekkür etmek istiyorum.

J.-Ch. R.

10. Albin Michel, 1993

DK DOĞAN KİTAP

Kızıl Ağaçlar Ülkesi
Jean-Christophe Rufin

Just ve Colombe.
Yerli kabileler ile Fransızlar arasında tercümanlık yapmaları için Brezilya'ya giden gemiye zorla bindirilen iki çocuk.
Sınırları olmayan bir serüven.
Yamyamların yaşadığı cangıllarıyla vahşi Rio Körfezi.
Ve Antikçağ hayalleriyle yoğrulmuş, Haçlı Seferleri'ni özlemle yâd eden bir komutan Şövalye Villegagnon...
J.-C. Rufin, Just ve Colombe'un başına gelenlerden yola çıkarak insan ile doğa arasındaki karşıtlığı gözler önüne seriyor: bir tarafta kurtarıcılığa soyunurken içindeki kapkara vahşet açığa çıkan Avrupa medeniyeti, öte yandan kan dökücü ve şehvetli ancak doğanın ahengi ve kutsallık duygusuyla dolu, kurtarıcılarını mutluluğa davet ederek onların akıllarını karıştıran yerliler.
Brezilya'nın Fransızlar tarafından fethi Rönesans'ın en ilgi çekici ama en az bilinen dönemlerinden biridir. J.-C. Rufin, *Kızıl Ağaçlar Ülkesi*'nde Fransa, Portekiz ve İspanya arasında bir türlü paylaşılamayan işte o Brezilya'yı anlatıyor.

Jean-Christophe Rufin, 1952 Bourges (Fransa) doğumlu, nöroloji ve psikiyatri uzmanı bir doktor. Sınır Tanımayan Doktorlar örgütünün başkan yardımcısı. Rufin'in, çağdaş insanın sorunlarına eğilen deneme ve makalelerinden sonra ilk romanı *Kralın Kervanları* büyük ilgi ve beğeniyle karşılandı, 1997'de Mediterranée ve Goncourt İlk Roman ödüllerine layık görüldü. Doğan Kitap tarafından yayımlanan *Isfahan Kuşatması* dışında *Les Causes Perdues* (1999) ve *Globalia* (2004) adlı eserleri de yayın programındadır.

ISBN 975-293-360-2
9 789752 933606

22 YTL
22.000.000 TL